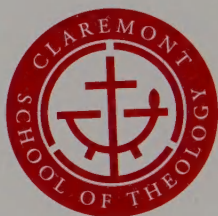

SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT

10017026090

The Library of
Gordon A. Wilson

The Library
of
Claremont
School of
Theology

1325 North College Avenue
Claremont, CA 91711-3199
(909) 447-2589

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ

BR

160

E4

138

1838

v I

ΛΟΓΟΙ ΔΕΚΑ.

EUSEBII PAMPHILI

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

LIBRI DECEM.

AD CODICES MANUSCRIPTOS

RECENSUIT

EDVARDUS BURTON, S.T.P.

SS. THEOLOGIÆ NUPER PROFESSOR REGIUS.

TOMUS I.

OXONII,

E TYPOGRAPHEO ACADEMICO.

MDCCCXXXVIII.

CLAREMONT
SCHOOL OF THEOLOGY
Claremont, CA

MONITUM.

ADMODUM pauca sunt quæ in limine novæ hujus editionis Historiæ Eusebianæ præfanda habemus. Nam quæ de auctore ipso dici poterant, ea fere omnia occupavit Henricus Valesius: de apparatu autem critico plene disputavit F. A. Heinichen in præfatione ad editionem Lipsiensem a. 1827, quam proinde recudendam jussimus. Quod vero ad præsens opus spectat, de instituti sui ratione nihil omnino scriptis mandaverat doctissimus editor, magno suorum totiusque adeo Academiæ desiderio e vivis nuper præreptus. Hoc unum scimus, eum sumpto editionis Heinichianæ exemplo, manuscriptorum lectionibus, quas in ordinem redegerat, adjutum, contextum multis in locis si non penitus emendasse, puriorem certe cultioremque quam antea legebatur effecisse; attamen operi ultimam manum non imposuisse. Igitur nihil nobis agendum restat, quam ut siglarum, quæ in annotationibus passim conspiciuntur, explicationem, e schedula manu viri præstantissimi exarata descriptam, cum lectoribus communicemus.

Siglarum explicatio.

- A. Codex Regius Bibliothecæ Parisiensis n. 1436. Sæc. XIII. a Valesio collatus.
- B. Codex Mediceus ibid. n. 1434. Sæc. XVI. a Valesio collatus.
- C. Codex Mazarinæus ibid. n. 1430. Sæc. X. primum a Valesio, iterum hujus editionis causa collatus.
- D. Codex Fuketianus ibid. n. 1435. Sæc. XVI. a Valesio collatus.
- E. Codex Bibliothecæ Regiæ Parisiensis n. 1431. Sæc. X. (Vid. Montfaucon. Palæog. Gr. p. 46.) hujus editionis causa collatus.

- F. Codex apud Valesium Savilianus, in Bibliotheca Bodleiana hodie servatus, n. 2278. (Auct. E. 1, 9.) ab ipso editore denuo collatus.
- G. Codex olim Regiæ Societatis, nunc vero Musei Britannici, ab ipso editore collatus.
- H. Codex Venetus n. 338. Sæc. X. hujus editionis causa collatus.
- I.) Duo codices Florentini Bibliothecæ Mediceo-Lauren-
K.) tianæ Plut. LXX. n. 7 et 20. hujus editionis causa collati.
- L. Editio Genevensis.
- M. Jonesii lectiones ad calcem editionis Readingianæ. Nullius fere pretii.
- N. Codex Castellani ad calcem ed. Reading.
- O. Schedæ regiæ apud Valesium.
- P. Varr. lectt. ed. Steph.
- R. Codex Vaticanus, ter quaterve a Valesio citatus.
- V. Venetus apud Strothium.
- a. Margo ed. Genevensis.
- b. Bongarsii lectiones in marg. ed. Genev.
- c. Christophorsoni lectiones in marg. ed. Genev.
- g. Gruter.

His accedit duorum codicum Mediceorum ab J. Gro-novio facta collatio, cujus usum editori benigne admodum concessit vir venerabilis M. J. Routh, S. T. P. coll. Magd. præses illustrissimus, qui eam in auctione Bibliothecæ Te Wateranæ (Catal. lib. manusc. p. 36. n. 52.) sibi comparaverat.

Alius codicis Bibl. Regiæ Paris. n. 1437. lectiones excerptas curaverat editor, quas morte præpeditus inter ceteras non digessit. Eas igitur integras ad calcem voluminis imprimendas censuimus.

Quod superest, id nobis curæ erit, ut annotationes variorum, una cum indicibus necessariis, post breve temporis intervallum seorsum prodeant.

Dabamus ex Ædibus Clarendonianis

d. Junii 22º, 1838.

PRÆFATIO

FRIDERICI ADOLPHI HEINICHEN.

CUM haud defuturos esse existimem, qui, antequam ad ipsius Eusebii historiam, legendam accedant, non solum, quid me potissimum ad novam illius editionem parandam impulerit, sed etiam, quid de eadem recte expectare sibi posse videantur, a me exponi cupiant, antiquæ illi præfandi consuetudini eo magis satis faciundum duco, quo melius ita simul me mihi met ipsi consulturum esse statuo. Cogitabam autem mecum interdum atque animo reputabam, quomodo tandem factum sit ac fiat, ut vel hac nostra ætate, ubi omnium humanarum ac divinarum tanto opere fervent litterarum studia, tamen a longe paucioribus legi soleant eorum scripta, quos *patrum ecclesiasticorum* nomine insignimus. Studium enim illud, quod vocatur, *patristicum* esse satis fructuosum et utile ideoque haud indignum, quod potissimum sacrarum litterarum cultores tractent diligentius, vix quenquam putabam iturum esse inficias, nisi forte eos, qui propterea versare nolint antiquorum religionis Christianæ doctorum libros, quod illi continent sententias et opiniones dudum antiquatas et ineptas, ad quæ non dicam animo sed ipso corpore cohorrescas. Quibus quidem ita dictitantibus, quid possit responderi, facile succurrebat. Neque enim propterea legenda sunt patrum scripta, ut quos illi pro ipsa temporis, quo vixerunt, ratione foverunt, errores et commenta amplectamur, sed ut fugiamus, non propterea, ut quibus illi sæpius constricti tenebantur, ferrea *μυσολογίας* vincla ipsi feramus, sed ut ex iisdem semel expediti, auream veræ libertatis evangelicæ catenam fortiter teneamus. Similiter si quis eo maxime consilio vellet in illis libris legendis versari, ut aut neglectis plane rebus de verbis potius et minutis particulis tanquam pro aris et focis posset digladiari, aut ut rudem quandam et indigestam rerum diversissimarum

molem soli memoriæ inculcaret, iste profecto ab ejusmodi lectione absterrendus potius quam ad eam invitandus recte videretur. At enim vero si quis ita ad patrum scripta diligentius versanda sese accingeret, ut religionem Christi et Apostolorum eorumque genuinas sententias, ex illis et illorum quoque auxilio melius cognoscere, ut antiquæ ecclesiæ historiam, conditionem, fata, mores, instituta inde recte perspicere, ut hominum et omnium, quæ vere sunt humana, cognitione animum locupletare, ut splendida psychologiæ potissimum luce tristiores illorum temporum tenebras collustrare studeret^a, eum vero rem minime supervacaneam, sed bonam, sed fructuosam, sed saluberrimam suscipere non possem non equidem judicare. Itaque iterum mihi cogitanti de studii illius patristici profectum quantum neglecti causis ac quasi quibusdam fontibus, ut alia mittam, facilis et expedita illius rei ratio jam in nimia editionum patrum raritate et satis magna earundem mole ac deformitate videbatur mihi contineri. Abditæ enim illæ editiones maxime in bibliothecis publicis privatisque latent, ex bibliopolarum tabernis pleræque dudum evanuerunt, ipsa ple-rarumque indoles a litterarum conditione, quæ nunc est, paulo est alienior, externa earum facies avocat magis quam advocat legentium animos. Quid igitur mirum, nonnisi paucos in iis volutandis versari? Quid mirum, Græcorum et Latinorum, qui classici dicuntur et vere sunt, ingenii monumenta unice fere si a Veteris ac Novi Testamenti libris discesseris, vel a Theologiæ studiosis coli ac diligere, cum tamen patrum quoque scripta potiora haud indigna videri possint, quæ certe primis quasi labris ab iisdem degustentur et delibentur? Cujus quidem rei cogitationem me potissimum commovisse fateor, ut

^a Vid. quæ egregie disseruit C. C. Erh. Schmid *empirische Psychologie*, §. XIII. 2. p. 47. 72. Jen. 1791. *Die Wetie über Religion und Theologie*, p. 153 sqq. p. 172. ed. II. "Wenn es wahr ist, dass unsere religiöse Bildung auf der Geschichte ruht, so muss un-streitig auch unsere Theologie historisch seyn. Demungeachtet — hat sich die Theologie das Recht der historischen Forschung erst erkämpfen müssen, und sieht sich dasselbe noch immer streitig gemacht." Ibid. p. 173, "Wir halten

sie (die Kirchengeschichte) für einen Spiegel, in dem wir uns zu unsrer Warnung beschauen, für ein reiches mannichfaltiges Gemälde des religiösen Lebens, an welchem wir uns erbauen und erwärmen können." Ibid. p. 196 sqq. p. 212. "Der Dogmenhistoriker wird sich überall die Aufgabe einer religiösen Psychologie zu stellen haben, welche in die innere Werkstätte der religiösen Ansichten eindringt und die Entstehung derselben im Gemüthe auf-zeigt."

novam parare statuerem historiae Eusebianaë editionem. Huc autem accedebat, quod vel Eusebii editiones sunt aut satis raræ aut satis magno pretio parabiles, ut ipsa recentissima *Zimmermanniana*. Denique nec Viris doctis prorsus ingrattam fore novam hanc editionem sperabam ac spero. Sed hoc ipsum monet, ut de editionis hujus forma atque indole ea, quæ necessaria videantur, subjungam. Ac primum quidem novam textus Eusebiani *recensionem* exhibere, cum novis criticis subsidiis prorsus essem destitutus, non potui, imo Valesianam plerumque sequendam duxi^b, eandem tamen ut vel in eo certe ne plane ἀσύμβολος essem, ita *recognitam*, ut potiores lectiones et observationes Strothii exciperem, sæpius de hujus et Valesii lectionibus ferrem judicium, ubi uterque mihi lapsus videbatur, exponerem, certissimas Strothii emendationes, interdum etiam tum a Valesii tum a Strothii lectionibus diversas reciperem^c, denique, ubi Valesius quæ sine controversia meliora sunt, ipse voluit exhibere, at non exhibuit, ea restituerem, ut VI. 41. 44. Ubi Strothius cum Valesio aut consentit aut varians lectio mihi visa levior, nihil addidi, sed semper, si a Valesio ipse recessi, significavi, quod vel propterea opus erat, quia Valesius sæpius lectionem quandam in animadversionibus suis alii præfert, neque tamen in textum recepit, unde ipse pluribus locis a Valesio dissentire videri possem, ubi consentio neque vero tam certam putabam lectionem, ut in ipso textu esset exhibenda. Præterea vero maxime in eo elaboravi, ut interpunctio cum apud Strothium tum apud Valesium sæpe minus recta, fieret rectior, quod quidem non displicebit iis, qui haud levioris momenti illud esse meminerint. Hæc quidem de textu monita sint. Jam vero tanquam κειμήλιον vere aureum ipsi statim textui subjiciendum curavi præstantissimum illum *Valesii*, quo viro nullum, puto, doctiorem tulit Gallia, paucos pares, commentarium eundemque, qualem sola

^b Cur Strothii textum non subjecerim, vid. in *Notitia codicum, editionum et translationum Historiæ Ecclesiasticæ Eusebianaë*, quæ sequitur hanc præfationem.

^c In his critici muneris, quas fortasse sæpius etiam poteram ac debebam su-

mere, partibus memor esse maxime studii egregiorum præceptorum quæ præeunte Griesbachio proposuit *H. E. G. Paulus Commentar über das Neue Testament*, tom. I. p. xxvii—xxxix. edit. 2da.

editio Readingiana exhibet, integerrimum^d. Quod si cui forte minus probetur, illius epitomen potius expetenti, iste velim cogitet, me timuisse, ne plures hoc improbaturi sint, et malle dicere iudices, adesse, quæ abesse, quam abesse, quæ adesse debeant. Quod denique ad meas animadversiones pertinet, sigla *H.* ab aliorum semper distinctas, in iis non solum, ut jam monui, sæpius tetigi, quæ ad crisin pertinere viderentur, sed etiam illud efficere studui, ut tum rationes graviores linguæ a Valesio paulo magis neglectæ, quantum ejus fieri poterat, explicarentur et patefierent^e, tum res quas inde a Valesii temporibus Viri docti vel rectius perspexerunt vel copiosius exposuerunt, certe gravissimas supplerem, selectis et in brevius contractis, quæ justo fusius *Readingus* ex variis aliorum, maxime *Pagii*, *Pearsoni*, *Cavei* scriptis addiderat, neque operibus recentioribus et recentissimis aliorum Virorum, quorum in hoc studiorum genere splendida fulgent nomina, ut *Ittigii*, *Moshemii*, *Crameri*, *Schroeckhii*, *Augustii*, *Hugii*, *Gieseleri*, *Nanderi* neglectis, nec Germanica Eusebii, quam *Strothius* fecit,

^d Tradendum tamen erat operis exemplum Moguntinum, cum Readingianum eo consilio non posset acquiri. Inde factum est, ut unum additamentum editionis Readingianæ omitteretur, ex qua singula non sine labore erant antea transcribenda. Vid. *Corrigenda et Addenda*. Plura non deesse spondere me posse existimo non minus quam ipsius Readingianæ editionis *Corrigenda* in usus meos converti. De Valesii commentario vel nostra ætate satis digno, qui typis denuo imprimatur vid. *Schroeckh. christliche Kirchengeschichte*, tom. I. p. 150.

^e Potissimum operam dandam mihi esse censui, ut tum in quibus discreparet tum in quibus consentiret patrum ecclesiasticorum oratio cum veterum Græcorum et Novi Testamenti scriptorum dicendi genere, magis minusve exponerem. Hinc maxime in verborum indicem formas et locutiones tum bonas et probatas tum insolentiores et prorsus obsoletas recepi ac *Lobeckii* inprimis et *Suiceri* libros eo consilio diligenter laudavi. Ceterum ne ad crisin verborum in patrum scriptis exercendam justo plus auctoritatis tribuamus notæ illi regulæ quam sine accura-

tiori ejus definitione proposuit *Paulus*, in *Wissenschaftlicher Ueberblick der Grundregeln jeder philologischen, besonders aber der biblischen Kritik*, p. xlv. 33. (qui conspectus præmissus est, ut jam monui, primæ parti Commentarii in N. T.) “Für einen barbarischen Schriftsteller z. B. sind Barbarismen angemessener (concinnius quid) als Reinheit der Sprache,” illud puto vetari iis, quæ ipsorum patrum docet lectio et vere monuit ipse *F. Thiersch. Grammatik, vorzüglich des homerischen Dialekts*, §. 9. p. 12. 4. ed. III. “Während die Dialekte aus dem Schriftgebrauche verschwanden, bestand noch bis in das 15. Jahrhundert herab, besonders am Hofe von Constantinopel, der Gemeinde, das κοινὸν (cf. ibid. p. 11. 2.), als die Sprache der Gebildeten, ungeachtet im Munde des Volks besonders, seit Einführung des Christenthums das alte Griechisch allmählig verdarb. Denn die Gelehrten (Sophisten, Rhetoren, Grammatiker und selbst Kirchenväter) waren bemüht, durch fort dauern des Lesen und Nachahmen der Attiker die Sprach-Reinheit selbst gegen den Einfluss zu bewahren, den das kirchliche Griechisch ausübte.”

interpretatione spreta. Quanquam cæca quadam fide me nunquam iis esse assensum, affirmare mihi posse videor eodem modo, quo egregiis *Moelleri*^f, *Danzii*^g et *Kestneri*^h de Eusebio disquisitionibus multum me debere, grata mente profiteor, in eorum verba me jurasse nego, imo ubi, cujus sententia sit præferenda, non satis certus eram, simpliciter laudare eorum libros malui, quam temere vel affirmare vel negare. Minus quam volui, uti potui novissima, quæ prodiit, de Eusebio scriptione *Reuterdahlii*ⁱ, Fac. Theol. Lundensi E. O. Adjuncti.

^f *De fide Eusebii Cæsariensis in rebus Christianis narrandis dissertatio inauguralis*, Havniæ, 1813. 8°. repetita in tom. IV. Bibliothecæ Theologicæ ab eodem Moellero editæ, et in *Stäudlin und Tzschirner Archiv für alte und neue Kirchengeschichte*, tom. III. fasc. I. 1816. Hujus horrei paginas secutus ipse laudavi Moelleri librum.

^g *De Eusebio Cæsariensi Historiæ Ecclesiasticæ scriptore, ejusque fide historica recte æstimanda disputatio historico-ecclesiastica*, Jenæ, 1815. 8°. Pars prior.

^h *Commentatio de Eusebii, historiæ ecclesiasticæ conditoris, auctoritate et fide diplomatica sive de ejus fontibus et ratione qua eis usus est*, Gottingæ, 1816. 4°. Est hæc scriptio justo ornata præmio.

ⁱ *De fontibus Historiæ Ecclesiasticæ Eusebianæ*, Londini Gothorum, ex Officina Berlingiana, 1826. Non sine expectatione in manus sumsi hunc Reuterdahlii novissimum de Eusebio libellum. Sed, ut libere dicam quod sentio, spes me fefellit. Vituperat V. D. l. l. p. 3, omnes suos decessores, Moellerum, quod *qualis scriptor potius, quam cujus originis ea, quæ scripserit* (Eusebius) *disquisivit*, Danzium, quod *fontes obiter tantum enumerat, omitta omni rerum, quæ ex his haustæ sunt, accuratiori contemplatione*, Kestnerum, quod *omnia generatim maximam ad partem ab eo tractentur, nulla vel exigua tantum rerum singularum ratione habita*. Ipse contra Reuterdahlius *historicorum* (Eusebii) *quorundam examen instituere voluit* (p. 1.) *et non tantum (?) cum Moellero et Danzio ad historicum, sed potius ad historicum, non tantum* (imo plane non) *cum Kestnero ad fontes, sed etiam ad res ex fontibus derivatas respicere*,

neque *quærere generatim, cujus fidei scriptor habeatur Eusebius, nec summatim quos et quales duces fuerit secutus, sed singulatim, quacunq; re vel saltem in quocunq; rerum genere cui auctori adhaeserit*. Jam vero si quis tot ac tanta rite præstaret, is profecto palmam tulisse in hoc genere videri deberet. At primum notandum est, quod Triumviri illi accurate et docte pertractarunt, et nec se neglecturum dicit Reuterdahlius, eum tamen prorsus fere neglexisse. Nihil enim egit, nisi ut singulæ narrationes et notitiæ Eusebii in capita quædam conjectæ ex quo fonte fluxerint, pateret. Quod quidem facillimo negotio absolvi poterat. Eusebius enim ipse tanta diligentia fontes unde singula quæque hausit, indicavit, ut ad hoc videndum plerumque nihil opus sit, nisi Eusebium ipsum legere. Quæ haud dubie causa erat, cur de hoc, quod Reuterdahlius fecit, faciendo Triumviri illi non cogitent. Ubi enim non indicavit ipse Eusebius fontes suos, aut facili conjectura illud assequi possumus, aut in medio res relinquenda, id quod non semel fecit ipse Reuterdahlius (cf. l. l. p. 13. 25. 76 extr. 82.). Deinde vero, quod dicit V. D., duplici via suum propositum singulatim videndi, in quacunq; re quem vel quos auctores Eusebius sit secutus, potuisse absolvi, ita quidem, ut aut fontes prius indagarentur cum Kestnero et quæ res ex iis provenerint, exquirerentur, aut prius res ante oculos ponerentur, et tum, unde sint derivatæ, exploraretur, illud quomodo potuerit dicere (p. 4.), intelligere equidem non potui. Quod si quis singulari quodam libello, quod Reuterdahlius fecit, unde singula sua hauserit Eusebius, fontes enumerare velit, eum patet nonnisi ultima via cum V. D.

Sed non solum animadversiones, verum etiam excursus nonnullos calci Historiæ Eusebianæ addere placuit in ejusmodi locos, de quibus paulo plura monenda videbantur, quam quæ ipsi textui in largissima observationum Valesianarum copia et quasi quadam sylva commodo possent subjici. Qui si certe non prorsus inutiles videbuntur justis laboris mei iudiciis, vehementer lætabor. Denique indices Valesianos tum auxi tum emendavi et indicem verborum ita refinxî, ut profecto novus haberi possit, id quod vel levis unumquemque docebit comparatio. Ceterum *Valesii de vita et scriptis Eusebii dia triben et veterum ac recentiorum de Eusebio testimonia*, quæ haud injucunda fore putabam harum litterarum studiosis, adjectis nonnullis annotationibus, præmisi. Interpretationem vero ejusdem Valesii Latinam, quamvis illam colore vere Romano plerumque tinctam et bonam, tamen omittendam duxi, tum ne libri moles nimium augetetur, tum quia sine ea commode intelligi posse videbatur Eusebius. Laudavi tamen eam subinde in notis tum, cum aut Valesius in commentario suo eam respexit, aut alia de causa illam memorabilem esse censui. Animus quoque primum erat, exhibere singulas Stephani, Valesii, Christophorsoni ac Strothii præfationes, sed consilium istud serius abjeci propterea, quod gratius fore putabam, accuratam earundem epitomen quam illas singulas non sine quodam labore et tædio, quia quominus ita multa bis legerentur,

posse ingredi. Quomodo enim, si quis illud consilium teneat, fontes Eusebianos prius indagare possit, nulla facta antea rerum ab eo narratarum mentione? At Kestnerus quidem, quem minime taxare possunt illa verba Reuterdahlii, antea de fontibus Eusebii disserere et poterat et debebat. Neque enim singulos illos simpliciter et quot Eusebius sigillatim secutus sit, indicare voluit V. D., sed *de fontibus ipsis* (quos ipse Eusebius jam attulerat) *eorumque pretio historico* ante omnia agere, ut quales fuerint illi, pateret, unde *auctoritas* pendet Eusebii, deinde de *ratione qua illis usus sit Eusebius*, videre, unde *fides ejus historica* eluceat (vid. Kestner. l. 1. p. 2.). Ex his a me disputatis effici puto, suam adhuc stare Triumvirorum nostrorum commentationibus

vim ac dignitatem summam et Reuterdahlii libellum, quamvis non plane negligendum, quia tum faciliiori cuidam oculorum conspectui subjicit eos, quos *in singulis rebus* Eusebius sequi voluit, fontes, tum nonnulla sane insunt accuratius exposita et ante nonnisi breviter tacta, passim a me fuisse usurpandum, quod vere feci. His vero non nego, in singulis singulos illorum scriptorum esse præferendos et nominatim Moellerum, ubi de fide Eusebii historica agitur, sæpius minus sine ira et studio iudicasse, quam potissimum Kestnerum, ideoque illas scriptiones simul esse usurpandas. Videantur, si placet, iudicia de iis prolata in *Göttinger gelehrte Anzeigen*, 1817. Fasc. 136. p. 1353 sqq. et, *Leipziger Literaturzeitung* a. 1815. N. 224. 295.

non poterat impediri, perlegere. Itaque *Notitia codicum, editionum et translationum Eusebii* inopiam illam resarcire studui, in qua nihil gravioris momenti ex præfationibus illis lectores desideraturos esse confido. Quæ vero ex Strothii præfatione ibi nondum leguntur (cf. Stroth. præf. p. VI—VIII.), ea in excursu quodam suo loco inveniuntur. Restat autem jam, ut compendia quædam scribendi, quibus vel Valesius vel ipse passim usi sumus, significem fere hæc :

<i>Bong.</i>	significat Bongarsius.
<i>Cast.</i>	Codex Castellani.
<i>Cph.</i>	Christophorsonus.
<i>Curt.</i>	Curterius.
<i>Fuk.</i>	Codex Fuketianus.
<i>Genev.</i>	Editio Genevensis.
<i>Grut.</i>	Gruterus s. Codex Gruteri.
<i>Jon.</i>	Codex Jonesianus.
<i>Maz.</i>	Codex Mazarinæus.
<i>MG.</i>	Margo Genevensis editionis.
<i>Med.</i>	Codex Medicæus.
<i>Mor.</i>	Moræus s. Codex Moræi.
<i>MSt. vel MS. Steph.</i>	Manuscriptus Stephani.
<i>Nic.</i>	Nicephorus.
<i>Reg.</i>	Codex Regius.
<i>Ruf.</i>	Rufinus.
<i>Sav.</i>	Codex Savilianus.
<i>Sched.</i>	Schedæ regiæ.
<i>Steph.</i>	Stephani editio.
<i>Str.</i>	Strothius.
<i>Sync.</i>	Syncellus.
<i>Turneb.</i>	Turnebus.
<i>Val.</i>	Valesius.
<i>Vat.</i>	Codex Vaticanus.
<i>Venet.</i>	Codex Venetus.
(.....)	In his lectio probabiliter exstat.

Ceterum ut ab omnibus vitiis typographicis immunis esset hæc editio, ipse summa cura et diligentia studui, sed vel ita nonnulla certe quominus in eam irreperent σφάλματα, in paulo majori ipsorum typorum, quibus utendum erat, gracilitate,

qua tamen non offendantur legentium oculi, impedire haud licuit. Itaque potiores ex illis nævis, qui ante Eusebii lectionem ut corrigantur, humanissimè rogo, suo loco indicavi. Nihil autem habeo, quod addam, præter illud unum, si vel paulum hæc editio Eusebii Historiæ Ecclesiasticæ, cujus ipsius parentem illum jure tuo vocaveris, studium illud patristicum excitaverit, et si præ Valesianæ doctrinæ exquisita copia beataque Valesiani ingenii ubertate certe non nimium quantum et ubivis sordeat tenuis ac vulgaris meæ eruditionis atque acuminis mediocritas, satis magnos laboris fructus tulisse me mihimet ipsi esse visurum. Ita valeant lectores, et hæc mea studia si non prorsus improbaverint, reliquorum Eusebii scriptorum editionem simili ratione instructam aliquando exspectent. Ceterum peritorum et æquorum laboris mei existimatorum monita gratissima mente me esse accepturum testor.

FRIDERICUS ADOLPHUS HEINICHEN.

Scribebam Lipsiæ CIOIOCCCXXVII.

NOTITIA

CODICUM, EDITIONUM ET TRANSLATIONUM

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ EUSEBIANÆ.

I. CODEX *Regius* ita a Valesio appellatus, quod bibliotheca regia Francisci I. eum subministravit. Scriptus est, ut videtur, seculo XIII. charta bombycina, et præter Eusebii Historiæ Ecclesiasticæ libros X. ejusdem libros IV. de Vita Constantini continet, quibus subjungitur hujus ad Cœtum Sanctorum oratio. Singulis libris, primo excepto, capitum index præmittitur. Exstat in bibliotheca Regia, numero 1436 notatus. Exhibet autem ille peculiarem quandam textus recensionem, haud quidem optimam, ut censet Strothius, at satis antiquam, atque ab ea, quæ deprehenditur in Codd. Maz. Med. et Fuk. mirum quantum discrepantem, adeo ut ejus cum his consensus magnam lectioni alicui fidem præbeat. Sæpe cum Rufino, sæpe quoque cum Nicephoro consentit, ac tum plerumque veram lectionem exhibere credendus est teste Strothio, qui simul animadvertit scatere eum pluribus mendis, glossis et sciolorum quorundam additamentis, maxime in primo libro.

II. *Codex Mazarinceus*, membranaceus, elegantissime et emendatissime scriptus teste Valesio, Cardinalis Julii Mazarini, et eodem Valesio judice seculi X., atque omnium quos viderit, longe vetustissimus atque optimus. Quotquot enim emendationes in aliis exemplaribus reperiantur, eas codicem illum omnes exhibere, multo vero alias in eo haberi emendationes, quas in aliis exemplaribus non reperias. Quod quidem judicium quamvis paulo temperare studeat eo Strothius, ut laude hujus codicis Mazarinum, apud quem Valesii ætate summa rerum in Gallia erat, adulari nonnihil voluerit Valesius,

tamen ipse profitetur, magnam optimarum lectionum copiam hunc codicem suppeditare, eumque quasi ducem alterius familiæ, ac certe eorum quos ad hanc pertinentes noverimus, optimum esse. Idem V. D. plerumque cum eo facere testatur Med. Fuk. et Sav., cum ceteris eandem recensionem exhibentibus; quando vero ab iis discedat, semper fere meliorem eum tenere lectionem, quare non solum membranæ sed etiam textus antiquitas ei tribuenda sit, qua certe reliquos hujus familiæ non minus ac bonitate superet. Additamenta et glossemata codicis Regii plerumque in eo desiderari. Exstare eum videri hodie in bibliotheca Regia sub numero 1430., ubi in catal. bibl. reg. hæc legantur: “Codex membranaceus, olim “Mazarinæus. Ibi continentur Eusebii Historiæ Ecclesiasticæ “libri decem. Pauca quædam initio desiderantur. Folium “primum alio pertinet, fortasse ad homiliam aliquam in illud “Evangelii: *Pater major me est*. Is codex, qui nondum collatus “est, decimo sæculo videtur exaratus.” Sed nihilominus hunc ipsum codicem unum eundemque esse cum Mazarinæo Valesii putat Strothius, quum fieri potuerit, ut post Valesii tempora folium aliquod aut folii particula periret, neque qui catalogum fecit, in eo quod hunc codicem nondum collatum putaret, satis accuratus esset, cujus generis plura deprehendantur vestigia. Ceterum scholia quoque ad latus interdum habere illum codicem apposita, nunc antiqua, nunc recentiore manu, monuit Valesius, idemque in adnotationibus suo loco ejusmodi exhibuit. Multa denique in optimo illo codice observanda sunt teste eodem Valesio, partim in accentibus, partim in distinctione seu interpunctione. De illis, sæpe in illo acui vocabula, quæ in reliquis habeant circumflexum v. c. *πίος* et *καίσαρ*. Contra *σφῖσι*, in aliis codicibus acuto notatum accentu, in illo circumflecti, quod rectius videatur. De distinctione s. interpunctione, esse illum codicem adeo accurate distinctum, ut totam distinguendi rationem ac scientiam ex hoc uno possis cognoscere, ut qui ipsi utilitatem ac necessitatem mediæ distinctionis patefecerit^k. Qua tamen in re Valesio nec Strothius nec ipse potui assentiri. Illud præterea in illo codice

^k Vide hac de re plura disserentem Valesium præfat. p. ix—xi. cf. p. vii. extr.

observandum esse dicit V. D., quotiescunque plena distinctio s. *τελεια στιγμα* sit in aliqua linea apposita, primam sequentis lineæ litteram extra reliquarum ordinem conspici, et exteriori marginem subradere, idque esse indicio, novum caput aut novam periodum inchoari post finalem illam distinctionem. Idem se in aliis scriptis codicibus observasse, et in veteribus schedis bibliothecæ Regiæ, libros Eusebii de Vita Constantini continentibus.

III. *Codex Medicæus*, ex bibliotheca Medicæa, quæ nunc in Regiam translata, uno eodemque Regiæ bibliothecæ vocabulo censetur teste Valesio, numero 1434 insignitus atque X. Historiæ Eccl. libros continens. In charta scriptus atque in catalogo infimæ ætatis seculi XVI. dictus, ut notat Strothius, ex optimo tamen exemplari et ab erudita manu descriptus iudice Valesio. Alterius quidem familiæ esse codicem istum et propinquitate ad Mazarinæum et Fuketianum proxime accedere, haud paucas tamen etiam singulares lectiones, sæpius vero rejiciendas continere tradit Stroth.

IV. *Codex Fuketianus*, ex bibliotheca Nicolai Fuketii, quem generalis in Senatu Parisiensi procuratoris officium gessisse et præfecturam simul regalis ærarii administrasse refert Valesius. Eundem esse hunc codicem, qui in bibliotheca regia numero 1435 notetur, ibique *Tellerianus* dicatur, inde conjecit Strothius, quod Fuketii libris anno 1667 publice venditis in bibliothecam Mauriti Telleri, archiepiscopi Rhemensis illum pervenisse putat, qui vir deinde libros suos MSS. bibliothecæ Regiæ obtulerit. Certe quem in libris de Vita Constantini Fuketianum codicem appellet Valesius, ac qui in biblioth. Regia sub numero 1438 latere videatur, similiter ibi *Tellerianum* dici. Chartaceum atque sæculo XVI. scriptum vocari in catalogo, ad eandem familiam cum Maz. et Med. pertinere, at fere semper vel cum utroque horum vel cum alterutro consentire. Interdum quoque singulares exhibere lectiones, rarius quidem quam Med. sæpius tamen quam Maz. et tum plerumque easdem exstare quoque in codice Saviliano.

V. *Codex Savilianus*. Ita appellavit cum Valesio Strothius exemplum editionis Stephanianæ, cum codice MS. ab Henrico Savilio collatum, quem codicem in charta bombycina scriptum

hic idem vir bibliothecæ Oxoniensi, ut ait Valesius, donavit. At cum Oxoniæ plures sint bibliothecæ, nescire se fatetur Strothius cui donaverit Savilius illum codicem, eundem inter libros Savilii, qui nunc sint in bibliotheca bodleiana, frustra a se quæsitum. Savilium vero non omnes istius codicis lectiones ad marginem editionis Stephanianæ apposuisse, sed nonnisi quas bonas et certas esse crederet, quasdam etiam lectiones ab Jacobo Usserio, qui editionem Steph. cum emendationibus codicis Savilii ipsi ex Anglia miserat, ex illo codice proferri, a Savilio prætermittas, et hunc ipsum sæpe quoque lectionibus Christophorsoni usum esse, animadvertit Valesius. Continet codex ille fere semper easdem lectiones, quæ inveniuntur in codice Fuk., monente Strothio.

VI. *Schedæ Regiæ*. Ita appellavit Valesius chartas, per quaterniones quidem digestas sed dissolutas neque in codicis modum compactas, in bibliotheca Regia sub numero 414 exstantes et præter Eusebii libros de Vita Constantini, hujusque Orationem ad Cœtum Sanctorum, Gelasii Cyziceni Historiam Concilii Nicæni, deficientibus tribus prioribus capitibus, et Eusebii Historiæ Ecclesiæ librum primum, cujus tamen finis desideratur, continentes. Cur Valesius eas passim veteres ac vetustas schedas vocet, cum tamen in catalogo sæculi XVI. dicantur, Strothius se nescire dicit. Idem monet videri illas prioris recensitionis esse, quia cum cod. Regio plerumque consentiant. Priorem tamen recensitionem se dicere non temporis ratione habita, sed ordinis et distinctionis causa, neque eam antiquiorem altera significantem. Schemate apposito accuratius sententiam suam definit Strothius hoc :

Eusebii	{	edit. prior, Rufinus.	{	recensio prior, Reg. Sched. Steph.
Historiæ		editio posterior,		recensio altera, Maz. Med. Fuk. Sav.
Ecclesiast.		codd. Græci su-		recensio mixta, ad alteram tamen
		perstites.		propius accedens. Grut. Cph. etc.

VII. *Codex Gruteri* seu potius Palatinus, nunc Vaticanus, monente Strothio, qui simul eo usum esse Gruterum ex Jan Gebhardi antiquis lectionibus sese didicisse dicit, ubi etiam nonnullæ codicis Palatini lectiones referantur cum Gruterianis prorsus consentientes. Atque cum inde, tum ex eo, quod

hæ lectiones persæpe convenient cum codd. Maz. Med. et Fuk., certos nos esse posse, illas non esse conjecturas *Gruteri*, sed vere ex cod. MS. haustas. Magni momenti illum codicem esse, magnam optimarum lectionum copiam continentem, ad neutram recensionem pertinere, quamvis ad alteram propius quam ad priorem accedentem, quam plurimas singulares lectiones exhibentem, idem refert Strothius. Neque tamen Gruterum omnes ejus varietates exscripsisse videri, unde in iis locis, ubi nihil ex eo notatum sit, haud satis constare de illius cod. lectione.

VIII. *Christophorsoni lectiones.* Harum, ut monet Strothius, ingens est copia, maximam vero certe earum partem ex variis codd. MSS. profectam esse, ut ex consensu earum cum reliquis MSS. appareat, easdem vero ad tertiam seu mixtam recensionem pertinere. Immixtum simul esse præter magnam illam singularium lectionum copiam magnam emendationum multitudinem vel ex aliis libris ab Eusebio citatis, ut Josephi, Philonis, Justini, Clementis petitarum, vel ex mera Christophorsoni conjectura profectarum, nulloque signo a lectionibus librorum MSS. distinctarum. Inde magnam in eorum usu adhibendam esse cautionem; et nisi vel adstipulantibus codd. vel legibus criticis aperte jubentibus, earum lectionum auctoritate textum non mutandum.

IX. *Codex Venetus.* Ita appellavit Strothius varias lectiones exempli editionis Roberti Stephani, quod nactus erat et ad cujus marginem illæ essent notatæ. Ad earum enim primam alia, ut videtur, manus adscripserat has varias lectiones esse desumptas e codice quodam Veneto, qui tamen qualis sit, Strothius nescit. Videri autem pertinere illum ad alteram recensionem, ac plerumque cum Maz. Med. et Fuk. consentire, rarissime singulares lectiones exhibentem.

X. *Codex Turnebi.* Hic quoque nihil est nisi exemplum editionis R. Stephani, ab *Hadriano Turnebo* diligenter cum codd. Reg. et Med. et in libris de Vita Constantini cum MS. Anglicano collatum. In iisdem libris ubi plerumque consentiat cum cod. Fuk., multum inde præsidii peti posse ad textum corruptum restituendum, affirmat Strothius.

XI. *Codex Moræi*, exemplum similiter Steph., a Vulcobio

cum MSS. collatum, quod quoniam *Renatus Moræus* Medicus Parisiensis ei commodaverat, codicem Moræi vocavit Valesius. Continet ille liber præter emendationes quæ in libro Turnebi habentur, perpaucas alias.

XII. *Bongarsii lectiones*. Unde eas hauserit Jacobus Bongarsius, ipsi non constare, neque vero illas esse contemnendas, sæpe convenire cum aliis codd., sæpe etiam plane singulares esse, neque ad priorem neque ad alteram recensionem commodo posse referri, scribit Strothius.

XIII. *Manuscriptus Stephani*. Sic appellat Strothius variarum lectionum farraginem, quam R. Stephanus editionis suæ calcei adjecit sub titulo : Διαφορὰ ἐν τοῖς παλαιότατοις ἀντιγράφοις εὐρεθεῖσαι. Omnes fere ex cod. Med. esse desumptas, perpaucas e cod. Reg., unde de illorum pretio facile ferri possit judicium.

XIV. *Margo Genevensis editionis*. Hoc nomine vocavit Strothius omnes illas lectiones, quæ margini hujus editionis sub solo signo γρ. vel alias nullo adjecto nomine additæ sunt. Longe maximam earum partem desumptam esse ex Manuscripto Steph. Quare Med. MSt. et MG. plerumque non pro tribus testibus sed pro uno habendum esse. Quas interdum exhibeat lectiones MG. singulares, eæ unde desumptæ sint, nescit, majori tamen has usui esse reliquis, judicat Stroth.

XV. *Codex Jonesianus*, exemplum editionis Stephanianæ, olim *Merici Casauboni*, qui varias lectiones margini adscripsit, postea *Joannis Jones* Angli, qui cum *Readingo* illud communicavit. Nulla lectionum hujus Codicis e codice MS. profecta videtur, sed omnes fere, monente Strothio, ex margine edit. Genev. desumptæ sunt, ac plerumque fere Christophorsoni lectiones in eo deprehenduntur, ut ex perpetuo ejus cum isto consensu appareat. Quodsi quæ est lectio singularis, quæ tamen perraro adsit, videri illam conjecturæ Casauboni tribuendam. Inde patere, nullius fere pretii esse illum codicem.

XVI. *Codex Castellani*, melioris notæ quam Jones., et plerumque cum codice Gruteri seu Palatino consentiens, ita ut uterque ex eodem fonte fluxisse videatur, unde ejus lectiones minime sint spernendæ.

XVII. *Codex Vaticanus* a quodam Valesii amico, ut vide-

tur, nonnullis locis inspectus; sed quis sit ille codex, Valesius non dixit nec Stroth. scivit.

XVIII. *Curterii lectiones* in libris Historiæ Ecclesiasticæ duobus modo locis in margine edit. Genev., pluribus vero in libris de Vita Constantini reperiuntur, monente Strothio. Idem præter eos, quos adhuc commemoravimus, codd. de aliis quibusdam exposuit a nemine excussis his:

A. In *Gallia* præter nominatos codd. adhuc reperiuntur

a. Codex membranaceus, olim Colbertinus, nunc num. 1431 continens Historiam Ecclesiasticam, cujus tamen desiderari libri VII. cap. 15. et 16. et Orationem de Laudibus Constantini. Sec. XI. habetur, *Montefalconio* tamen in *Palæogr. Græc.* p. 46. ad Sec. X. eum, quem elegantissimum appellat, referente, atque ejus ope editionem multo emendatiorem prodire posse creditur.

b. Codex bombycinus, olim Gallandianus, nunc num. 1432 continens præter Historiam Ecclesiasticam, cujus singulis libris excepto primo et ultimo præfixus est capitum index, et Orationem de Laudibus Constantini, etiam libros IV. de Vita Constantini. Manu Longini Monachi (de quo vid. *Montefalcon. Palæogr. Gr.* p. 65.) Sec. XIII. extr. scriptus est.

c. Codex membranaceus, olim Colbertinus, nunc num. 1433, quo continentur Eusebii Historia Ecclesiastica, cujus libri primi capita IV. priora cum initio quinti desiderantur; ejusdem libri de Vita Constantini, et inde a capite 24. lib. II. Theodoreti Hist. Eccl. Sec. XIV. scriptus dicitur.

d. Codex partim membranaceus, partim chartaceus, olim Colbertinus, nunc num. 1426 continens Historiam Ecclesiasticam, cujus libri primi capita quinque priora cum dimidia fere sexti parte desiderantur. Sec. XV. scriptus dicitur.

B. In *Italia* Romæ præter Vaticanum nonnullos alios Historiæ Eccles. codices exstare dicit Strothius, neque tamen de iis satis est certus. Florentiæ vero in bibliotheca Laurentiana duos Eusebii codices reperiri. Similiter in bibliotheca monasterii Annuntiatae inveniri codicem bombycinum Sec. XIV. quo contineantur Historiæ Eccl. libri quidam initio

mutili. Nihil esse in bibliothecis Patavinis et Mediolanensi, sed Venetiis tres reperiri. Nempe *a.* Codex membranaceus Sec. XV. foliorum 370, sub numero 337 præter Eusebii Historiam etiam reliquos Hist. Eccl. scriptores omnes continens. *β.* Codex num. 338 membranaceus, Sec. X. foliorum 303, in quibus præter Eusebii Historiam nonnulla alia insint. *γ.* Codex 339, chartaceus, Sec. XIV. foliorum 282, præter Eus. Hist. Eccl. ejusdem Orationem de Laudibus Constantini et libros de Vita hujus, ubi pro libro V. hujus Vitæ numeratur Constantini Oratio ad Coetum Sanctorum ut in editione Stephani, denique Socratis Historiam Eccles. continens. Horum trium codd. lectiones nonnullas intercedente *Villoisonio* accepturum se esse speravit Stroth.

C. In *Hispania* duo MSS. Eusebii haberi refert Stroth. in bibliotheca Scorialensi, in quibus Vita Const. et posteriores H. E. libri contineantur.

D. In *Anglia* reperitur 1. Codex Hist. Eccl. in bibliotheca Bodleiana num. 2278 secundum *Bernardi* catalogum. 2. Codex Norfolcianus, inter codices hujus bibliothecæ num. 546. inter MSS. Angliæ 3445. 3. Codex bibliothecæ *Jacobææ* num. 195, nisi forte, ut plurimi alii bibliothecarum Angliæ codices qui Eusebii dicuntur, ita hic quoque non Eusebii sed Rufini sit¹. 4. Excerpta ex Eusebii Hist. Eccl. inter codd. Baroccianos num. 142. 5. Synopsis Hist. Eccl. Eus. inter codd. Bodleianos num. 2408.

E. In *Batavia* ad Eusebium adjuvandum nihil esse videri, præter *Bonaventuræ Vulcanii* emendationes in Eusebii Hist. Eccl. et Vitam Constantini pariter atque in reliquos hist. eccl. scriptores, quas haberi refert Strothius in MSS. bibliothecæ Lugduno-Batavæ, ex legato ejusdem *B. Vulcanii*, deinde Triacontactericum MS. et duo exemplaria Stephani-anæ editionis, quorum unum annotationibus Scaligeri, aliorum variorum doctorum virorum ornatum sit. Qui Uljecti habeantur duo codices, Rufini esse censet Stroth.

F. In *Russia* codices Eusebii habentur duo, quorum collationis nanciscendæ spem fecerat Strothio *Matthæi*, neque tamen

¹ Cf. *Stroth.* præfat. p. xxi.

excerpta codicum transmisit. Sunt autem illi codd. ut Matthæi retulit, hi:

aa. Codex bibliothecæ sanctissimæ synodi ecclesiæ orthodoxæ Græco-Russicæ in fol. num. LI. Scriptus est in membranis sec. XI. aut XII. *Athanasius Schiada* ad sec. X. retulerat. Continet ille in foliis 410 Historiam Ecclesiasticam fol. 1—287, Panegyricum in Constantinum M. fol. 288—303, Vitam Constant. fol. 305—389, et Orationem Const. ad Cœtum Sanctorum fol. 389—410. Duplex traditur illius notitia. Prior fol. 1. a manu recentiori hæc: *Διονυσίου*, ut in multis codd., quo notatur fuisse olim hunc codicem in monasterio s. Dionysii monte Atho. Posterior nota in ultimo folio a prima manu est, scripta litteris in minio: *τέλος σὺν Θεῷ ἀγίῳ. ἐτελειώθη μηνὶ Σεπτεμβρίῳ* κθ omisso a scriba anno. Ceterum codex unus est ex pulcherrimis in membrana tenuissima, candidissima et purissima scriptus. Initia librorum pictura, simpliciori tamen exornata. Indices librorum et capitum, nec non litteræ initiales, præterea quoque numeri capitum cum argumentis in margine notatis scripti sunt litteris aureis in minio.

bb. Codex membranaceus sec. XI. priore paulo vetustior, complectens in foliis 258 Eusebii Hist. Eccl. fol. 1—111, inde ab ultimi capitis libri tertii verbis *τῶν τοῦ κυρίου λόγων διηγήσεις καὶ τοῦ πρεσβυτέρου* ad finem libri decimi. Ceterum conjungit hic codex libri IV. capita κς. κζ. κη. Ergo tantum κη capita numerantur. Etiam libri VI. capita κγ. κδ. conjuncta sunt. Post finem libri VIII. leguntur supplementa quæ in editis reperiuntur a verbis *ἀλλ' ὁ μὲν τῆς* ad *παλινοφθίαν*. Præterea continet codex fol. 111—250. Socratis Hist. Eccl. In margine primi folii a manu recentiore legitur: *τῆς Λαύρας*, quod indicare constat, hunc codicem olim fuisse in monte Atho, in Laura s. Athanasii.

G. E *Germania* vero nihil præsidii Eusebium expectare posse dolet Strothius. Namque in augustissima Vindobonensi bibliotheca nonnisi unico folio codicis 174. *Ness.* contineri exigua quædam excerpta ex Hist. Eccles. In bibliothecis vero

reliquis nihil plane hujusmodi inveniri : num Basileæ sit codex Eusebii, non constare.

Quod ad Eusebii Historiæ Ecclesiasticæ editiones pertinet, primam illius editionem debemus Roberto Stephano, qui Historiam Ecclesiasticam duorum MSS. Regii nempe et Medicæi ope, una cum Vita Constantini et reliquis historiæ ecclesiasticæ scriptoribus Parisiis 1544. fol. edidit. Fecit autem ab Eusebii Historia Ecclesiastica Stephanus, ut ipse in præfatione fatetur^m, Græcorum librorum edendorum initium adjutus et monitus insigni erga bonas litteras studio Francisci regis Galliæ, qui ipse recentibus typis in charta elegantissima jussit illam exprimi. In capitum distinctione et inscriptione Medicæum, in textu vero semper fere codicem Regium secutus est Stephanus, ut quomodo in eo legatur, optime ex editione Stephaniana possit cognosci, et quoties pro aliqua lectione hujus editionis testimonium vel a Valesio vel a Strothio allegatur, semper fere cogitandum sit, hunc codicem eandem exhibere. Interdum tamen, at rarius in prioribus libris, Medicæum expressit, v. c. 1, 5. not. 75. 7. not. 8. ὡς ἂν ibid. not. 10. συνεπλάκη, ibid. not. 36. εἰ καὶ ἀμάρτυρος, cap. 13. not. 64. Θαδδαῖον τὸν ἀδελφὸν ibid. not. 81.

^m Ibi cum alia, tum hæc leguntur : οὗτος δὲ (Φράγκισκος) τῶν εὐδοκιμούντων καὶ τῶν ποιητῶν, καὶ τῶν συγγραφέων ὑπομνήματα τῶν παλαι, ἐξ Ἰταλίας τε καὶ Ἑλλάδος πολλῇ δαπάνῃ μεταπεψάμενος, τοῖς ἑταίροις αὐτῶν τοσούτου δεῖ φθονεῖν, ὥστε πᾶσι τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν αὐτεπάγγελτος ἐπιχειρεῖ. καὶ δὴ καὶ εἰς γλωσσῶν τῶν νῦν περισπουδᾶστων ἀφορμὴν, καινοὺς ἑναγχος καὶ τελέως ἐμμελεῖς τῶν γραμμάτων χαρακτήρας ὑπὲρ τῶν προεχόντων τεχνιτῶν ἐκέλευσεν ἀπακριβοῦσθαι. δι' ὧν ἂν πᾶσά τις καλλίστη γε βίβλος ἐκπονηθεῖσα καὶ δὴ πολλαπλασίῳ γενομένη, εἰς τῶν καθ' ἑκάστον χεῖρας διήκοι. ἐξ ὧν ἄρα τοῦν εἶναι τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς ὑμῖν τούσδε τοὺς τύπους ἐκδίδομεν. ὁππέρ σὺν Θεῷ ταυτησί τῆς γλώσσης σύμπασας βίβλους, τὰς γοῦν ἀξιειπάρχουσας μετὰ πάσης σπουδῆς μέλλομεν ἐκτυπώσκειν, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἱστορίας τῆς Εὐσεβίου ποιησάμενοι, — — ἵνα δὲ πολὺ ἀσφαλέστερον τὴν καθήκοντος ὑπουργίαν, ἣν ὑπ' αὐτοῦ βασιλέως ἐπετράπημεν, κατορθοῦν καὶ φυ-

λάττειν ἔχωμεν, πολλὰ καὶ διάφορα τῶν ἀρχαίων ἀντιγράφων ἀλλήλοις παραναγινώσκειν εἰώθαμεν, ἐπιμελεῖα τε καὶ κρίσει τῶν ἀνδρῶν, ταῦτά τε διαφερόντως ἐπισταμένων, καὶ πρὸς ἡμᾶς οἰκείως διακειμένων προσχερώμενοι. Cf. de Francisco I. et Carolo V. *Le Moyne Prolegomena in Varia Sacra*, tom. I. p. 13 : “ Sed vel exhausto scilicet ærario, vel aliud quam litterarum imperium promovendum cogitans Carolus imperator, Catalogum tantum servavit, quo illius bibliotheca fuit locupletata, et codicis Antoniani nullum vel leve illum tenuit desiderium. Non ita forsitan Franciscus I. non tantum imperio suo, sed literis bonisq; disciplinis juvandis et restaurandis natus. Nam pro suo erga literas studio, Musas profugas arcessivit et excepit, doctos frequentes aluit in aula, et bibliothecam Regiam codice Antoniano voluit inclarescere.” Præterea vid. I. Sleidani *Commentariorum de Statu Relig. et Reipubl.*, Carol. V. *Cæs. Lib.* I. p. 20. ext. p. 22. ext. edit. nov. 1610.

edit. *Stroth.* Sed haud paucis locis ab utroque codice recedere Stephanum monet Strothius, ubi utrum tertio quodam, quod tamen vix probabile sit, an conjectura usus sit, haud satis constet. Ita I. 2. in *Med.* legi τοῦ πατρὸς ὑπάρχοντα δύναμιν καὶ σοφίαν, in *Reg.* vero τοῦ πατρὸς ὑπάρχοντα ἰσοκλεΐῃ, sed Stephanum utrumque junxisse e conjectura; ibid. 3. in *Reg.* et *Med.* legi πατρὸς, at in *Steph.* πνεύματος, e schedis fortasse, de quibus supra sermo fuit. Cap. 4. in *Reg.* et *Med.* esse τὸν Χριστιανὸν at in *Steph.* τὸ Χριστιανόν. Præterea cf. 1. 7. not. 6. ed. *Stroth.* 1. 9. not. 96. ubi tamen fortasse διέιλον error typographicus est, pro διείπον, ibid. cap. 10. not. 18. 11. not. 22. 28. cap. 13. not. 83. 88. ed. *Stroth.* Idem in aliis locis esse factum dicit Strothius, ubi Stephanus marginem saltem MS. exhibere videbatur. Paucissima vero deprehenduntur in editione Stephaniana vitia typographica, eaque talia, quæ, quominus instar codicis *MS.* esse possit, haud impediunt.

Huic Stephani editioni successit altera, Genevensis editio a. 1612. fol. Textum illa sequitur fere semper Stephani, sed haud exiguæ illius dotes sunt variæ lectiones Christophorsoni, Bongarsii, Gruteri aliæque solo signo γρ. adjectæ, de quibus jam supra dictum est. Exhibet præterea illa editio ad latus interpretationem Christophorsoni ac post libros Eusebii etiam reliquos histor. eccl. scriptores.

Nova Eusebio opera dicata est nonnisi post centum et quod excurrit annos ab ejus sospitatore, *Henrico Valesio*. Universæ enim ecclesiæ Gallicanæ precibus commotus vir ille doctissimus et κριτικώτατος novam omnium scriptorum hist. ecclesiasticæ Græcorum editionem suscepit, atque eosdem cum nova interpretatione Latina, et commentario tribus voluminibus folio edidit, quorum primum Eusebium complectens Parisiis 1659 prodiit, alterum exhibens Socratem ac Sozomenum 1668, tertium Theodoretum, Evagrium, Philostorgium et Theodorum Lectorem comprehendens 1673. Subsidiis ad textum rectius constituendum criticis in Eusebii Historia Ecclesiastica maxime usus est codice Regio, Maz., Med., Fuk., Saviliano, Turnebi et Moræiⁿ, raro lectionibus Bongarsii in ea notatis,

ⁿ Cf. *Valesii* præfat. p. vi—ix. *Stroth.* præf. p. xiii. not. 7. p. xiv. not. 8. p. xv. not. 10, 11. p. xviii. not. 17.

rarius cod. Grut. ac Vatic. et lectionibus Cph. Profitetur idem Valesius^o *nil sine optimorum exemplarium consensu atque auctoritate* se in textu mutasse, et *nullum in sua editione emendatum esse locum, de quo in annotationibus lectorem non admonuerit et emendationis suæ rationem non reddiderit.* Prius facile et lubenter credi posse ipse credo, hoc autem sæpius neglexisse Valesium, recte notavit Strothius. Ad lectiones autem codd. Maz. Med. et Fuk., ubi eas non retulit Valesius, cognoscendas magno interdum usui est manuscriptus Stephanip. De critica Valesii sagacitate fusius disputare non opus esse videtur, cum abunde et optime ex aureo ejus commentario unusquisque possit cognoscere. Quanquam, Strothio in præf. p. XXV. iudice, *ut in infinitis pæne locis pro Stephaniana lectione meliorem restituit, ita in quam plurimis locis, codicibus suis (qui tamen ut supra commemoravimus, fere pro uno habendi sunt teste) nimium credens, sine necessitate Stephanianum textum deseruit.* In annotationibus vero duo potissimum se spectasse ipse profitetur Valesius^q, ac primum quidem, *ut emendationum suarum rationem redderet, et varias scriptorum codicum lectiones studiosis proponeret, deinde ut obscuriores ecclesiæ mores ac ritus collatis aliorum scriptorum locis explicaret.* Præterea annotationibus subjunxit Valesius quatuor dissertationes, primam de initio ac progressu schismatis Donatistarum, secundam de Anastasi et Martyrio Hierosolymitano, tertiam de versione LXX. interpretum adversus Jacobum Usse-rium, quartam de Martyrologio Romano quod Rosweydyus edidit. Recusa autem est editio illa Valesiana Moguntiae, ut in titulo legitur, vel potius Francofurti, totidem voluminibus quot prior, folio, quorum primum 1672, alterum 1677, tertium 1679 prodiit. Eam non solum prioris editionis vitia typographica continere, verum etiam ingenti aliorum copia esse auctam ipse satis experiundo cognovi. Porro repetita est Valesiana Eusebii editio proximo post Valesii obitum anno 1677 Parisiis, ejusdem secundis curis emendata. At maximam illarum emendationum partem interpretationem potius quam textum spectare, e quo perraro vitia typographica sint sublata,

^o Præfat. p. ix. cf. Euseb. H. E. X, 9.

^q Præfat. p. xiii.

^p Cf. Stroth. præf. p. xvi.

monet Strothius. Recusa iterum hæc ipsa est editio Amstelodami 1695, paulo majori cura.

Sed novam denuo Eusebii et reliquorum historiæ ecclesiasticæ scriptorum editionem curavit *Gulielmus Readingus*, quæ Cantabrigiæ prodiit 1720 tribus voluminibus folio, quorum primum Eusebium complectitur. Continet autem illa præter interpretationem et commentarium Valesianum secundis ejusdem curis ex ipsius autographo locupletatum, quas tamen Parisiensis editionis primum volumen item jam exhibuerat, largum penum variarum observationum ad historiam et chronologiam ecclesiasticam pertinentium et ex *Pagii Critica*, *Pearsoni Annalibus Cyprianicis*, *Cavei Historia Litteraria*, *Lowthii Animadversionibus Readingo suppeditatis*, *Dodwello* aliisque collectarum atque ad imum cujusque paginæ infra Valesianas annotationes collocatarum.

Textum quidem Eusebii summa fide et cura exprimi curavit Readingus, sed idem nonnulla, quæ manifesto errore in textu Valesii erant omissa, in eundem recipere male religioni sibi duxit^r. Præterea vero varias lectiones codicis *Jonesiani* calci editionis suæ ita adjecit Readingus, ut varietatem ad textum Valesianum modo pertinentem exhiberet, omissis sine dubio omnibus, quas jam Valesius in textum receperat. Differunt igitur illæ lectiones æque a textu Stephaniano ac Valesiano. Quod si majoris momenti essent eæ lectiones, maximopere delendum fore recte observat Strothius, quum nunc tacitum hujus codicis testimonium nullius sit usus propterea, quod, ubi nulla ex eo varietas a Readingo notata est, intelligi nequit, utrum codex cum Stephaniano, an Valesiano textu consentiat, nisi aut uterque eandem exhibeat lectionem, aut ex lectionibus Cph. et MG. conjectura assequi possumus codicis *Jonesiani* lectionem. Simul vero lectiones codicis *Castellani* cod. Jon. intermistas calci editionis suæ Readingus adjecit. Majorem hujus codicis tacitum testimonium probabilitatem habet, ita ut ubi nulla ex eo varietas a Readingo notata est, eum consentire cum Valesiano textu credi possit. Recusa porro est editio Readingiana Augustæ Taurinorum 1746—1748 tribus

^r Cf. *Stroth.* præfat. p. xxvi, cujus tamen de servili Readingi ingenio judicium paulo acerbius videtur.

voluminibus folio, nitide quidem, sed ut visum Strothio, haud satis accurate. Denique de alia quadam Eusebii editione Valesii textum et annotationes eodem modo quo Readingiana exhibente, quæ prodiisse dicitur Venetiis 1770. vol. III. Viri docti sunt dubii^s.

Jam vero cum inter omnes, quas adhuc recensuimus, Eusebii editiones præter Stephanianam et Valesianam nulla propriam quandam exhibuisset textus recensionem, ideoque critica recte vocari posset, Genevensis tamen et Readingiana quoque propter varias lectiones iis adjectas ad crisin instituendam haud contemnendam afferrent utilitatem, prodiit tandem recentiori tempore *Fridericus Andreas Strothius*, et novam Eusebii editionem criticam parare coepit. Prodiit autem nonnisi volum. I. Halæ ad Salam 1779. 8°. septem Historiæ Eccles. Eusebii libros complectens.

Usus est in horum textu constituendo Stroth. omnibus illis subsidiis de quibus supra dictum est, præter codices a nemine adhuc excussos, de quibus item sermo fuit. Est ejus labor profecto omni laude dignus, et sæpe meliora dedisse videtur quam Valesius, at sæpe etiam temere a Valesio discessit, quare Valesii textum putavi meæ editioni subjiiciendum, præsertim cum non absolverit recensionem suam textus Eusebiani V. D. Inveniuntur autem in editione Strothii ad crisin Eusebii plura, quam in reliquis omnibus, atque omnes earum dotes criticas illa conjunctas suppeditat. Contulit enim Strothius præter illos codices MSS. varias Eusebii editiones non solum inter se invicem, sed etiam, quod jam Valesius fecerat, cum interpretationibus Rufini et Christophorsoni, de quarum usu critico postea nonnulla monebuntur, nec non iterum cum Nicephoro Callisto, qui cum priorem Historiæ Eccles. partem fere totam ex Eusebio concinnaverit ut plurima ipsius Eusebii verbis redderet, vel leviter tantum immutaret, inter subsidia certe quæ ad textum Eusebii emendandum valent, referendus est, quia ex eo plurimis locis cognoscitur, quænam lectio ejus ætate in cod. Eusebii, quo usus est, fuerit; qui tamen haud optimus fuisse videtur. Similiter Strothius in usus suos cri-

^s Vid. *Ephemerid. Litterar. Jenens.* a. 1771. n. 78. *Stroth.* præf. p. xxvii. *Harles.* in Introductione in Hist. Linguae Græcæ.

ticos convertit Hieronymum et Georgium Syncellum, quorum ille in catalogo scriptorum ecclesiasticorum, hic in chronico multa ad verbum ex Eusebio descripsit, deinde Suidam, qui in voce *Ὠριγένης* haud pauca ex Eusebii libro VI. ipsis ejus verbis in opus suum transtulit, postremo libros superstites scriptorum Eusebio antiquiorum quibus iste in Historia sua Ecclesiastica usus est, et quorum propria verba in opus suum transtulit, ut Philonis, Josephi, Justinī, Irenæi, aliorum, ubi tamen bene tenendum est, non sine cautione illos posse usurpari, quia lectio in aliquo horum vera in Eusebio eos laudante falsa esse potest, et contra. Porro omnem lectionis varietatem inde proveniente comparavit Strothius cum lectionibus codicum Valesii, Christophorsoni et reliquis, quæ vel in margine editionis Genevensis vel in calce Readingianæ vel in suo exemplo exstarent. Inde delectu lectionis instituto de ejusdem veritate primum secundum generaliores regulas criticas judicavit, ubi autem illæ non sufficerent, neque aliunde peti posset judicium, eam semper sese prætulisse testatur lectionem, quæ majori testium auctoritate nitebatur. Quodsi ex Rufino intelligi non poterat, cui ille faveret lectioni, tum eam elegit Stroth., quæ vel in utriusque recensiois codd., vel in alterutra harum ac præterea in Niceph. exstaret. Nihil autem ex conjectura et sine codd. præsidio in textum recepit excepto uno loco I. 2. ubi vid. notam nostram 41. atque, quod maxime est laudandum, quia neque Valesius ubivis codd. suorum testimonia attulerat, neque satis certi eramus, utrum Gruteri, Bongarsii et reliqui codd. in iis locis ubi nihil ex iis notatum erat, cum textu recepto consentirent, nec ne, omnem quam habuit lectionis varietatem textui subjecit, additis simul testium nominibus, qui cuivis earum faverent. Sæpe etiam tacitum codd. consensum, quando conjectura eum sibi videbatur assequi posse, nominibus eorum in parenthesi inclusis, addidit, in prioribus tamen libri I. capitibus hoc nondum aut non certa ratione facto, quare ibi, ubi pro varia lectione affertur Steph. editio, existimandum est, Strothii lectionem exstare in Valesiana, et contra. Genev. et Read. aut reliquas non diserte nominavit Stroth., quum illa deinde semper cum Steph., hæc cum Vales. consentiant. Raro conjecturas addidit et obser-

vationes philologicas vel historicas, interdum quod jam Valesius fecerat, Latina Rufini verba apposuit. Præmisit autem Stroth. R. Stephani, Christophorsoni et Valesii præfationes integras et docti cujusdam Galli quasdam observationes historico-criticas et sermone Gallico conscriptas. Ceterum ipse Strothius lectores suos monuit, tacitum codicis *Sav.* testimonium sæpius ab ipso esse allegatum, ubi fortasse non debebat allegari. Ubi nempe Valesius codd. *Maz. Med. et Fuk.* testimonium pro aliqua lectione allegaverat, de Saviliano nihil dicens, ibi nihil ad marginem ejus notatum ratus Strothius, codicem *Sav.* tanquam cum *Reg. et Steph.* consentientem allegavit. Fieri tamen potuit, ut revera discreparet codex a *Reg. et Steph.*, Savilius autem istam discrepantiam non notaret ad marginem editionis Stephanianæ. Quoties igitur deprehenderimus *Reg. Sav. Steph.* simul allegatos, cogitandum erit, tacitum modo esse codicis *Sav.* his in locis testimonium, i. e. nihil ex eo contra lectionem Stephanianam esse notatum, quoties vero jungitur codd. *Maz. Med. et Fuk.*, tum semper expressum ejus testimonium a Valesio allegatur. Similiter ab initio Strothius semel iterumque tacitum codicis *Veneti* testimonium, ubi nihil notatum erat in exemplo editionis Stephanianæ, pro lectione *Steph.* allegavit, postea tamen ubi animadverterat ex paucitate illarum in exemplo editionis *Steph.* ex cod. *Ven.* notatarum lectionum, haud omnes hujus cod. varietates esse designatas, sed plerumque optimas nonnisi et verisimillimas, semper expressum modo illius testimonium attulit. Codicis quoque *Jon.* tacitum testimonium nonnunquam significavit Stroth., quod nullius usus esse posse supra monuimus. Neque tamen illud quidquam obest, quum vel expressum cod. *Jon.* testimonium sit fere inutile, præterea uncis etiam ibi monuerit lectores Strothius, tacitum modo significari testimonium, deinde ex consensu vel *Steph. et Val.* vel *Cph. et Val.* satis judicari possit, rectene an secus illud Strothius fecerit. Ceterum haud paucis vitiis typographicis vel Strothii editio est referta.

Agmen denique editionum Eusebii claudit editio *Ernesti Zimmermanni*, quæ Historiam Eccles. et libros de Vita Constantini Magni complectens prodiit Francofurti ad M. 1822. 8°.

vol. II. Textum illa Valesianum, quantum novi, prorsus immutatum exhibet, et ad illum satis accurate est expressa, adjecta interpretatione Valesii Latina, sed nullis plane animadversionibus præter lectiones quasdam variantes.

Restat jam, ut subjungam quædam de *translationibus Eusebii* tum antiquioribus tum recentioribus. Ex illis autem ante omnia commemoranda est interpretatio Latina *Rufini*, qui quamvis sæpius summo arbitrio verterit^t, ita ut lubrica sit ejus auctoritas, tamen propter summam suam antiquitatem sæpe efficit, ut codd. et ipsa ratione adjuvante de lectione Eusebii possit judicari. Vertit autem Rufinus maximam libri decimi Historiæ Eccl. Eus. partem, reliquis ad librum nonum relatis et duobus additis libris, quibus hist. eccl. ad Theodosii M. obitum produxit. Ejus interpretationis editio princeps prodiit sine loci notatione a. 1474 fol., hoc titulo: *Eusebii Cesariensis hystoria per Rufinum virum eloquentissimum de Græco in Latinum traducta. Incipit feliciter.* Altera huic successit per *Joa. Phil. de Lignamine* Romæ 1476. fol. iterata eodem anno ibidem. Quarta prodiit Mantuæ 1479. fol. typis *Johannis Schalli* Germanici. Quinta Argentorati 1483. cum Bedæ Historia Eccl. fol. Sexta Spiræ 1490. fol. cum eodem Bedæ. Septima Paris. 1497. 4. Octava Argentorati 1500. fol. min. cum Beda. Nona Hagenoviæ 1506. fol. cum Beda. Decima sine anni notatione Paris. 8. litteris Longobardicis ex emendatione Boussardi, et sæpius, ut Lugduni 1523. 8°. Basil. 1523. 1527. 1528. 1535. 1539. fol. Paris. 1541. fol. Basil. 1542. 1544. 1548. fol. Antv. vol. II. 8°. Bas. 1559. 1568. 1570. fol. Francof. 1588. fol. Romæ 1741. 8°.

Altera translatio Eusebii est *Wolfgangi Musculi*, ipso Valesio judice verbis Eusebii *pressius adhærentis et in interpretando brevis atque perspicui*. Videtur quoque codd. usus Musculus teste Strothio, qui tamen raro ibi aliquam a Steph. lectione diversitatem reperire potuit. Primum prodiit illa interpretatio cum reliquorum script. hist. eccl. Basil. 1544. 1549. et ibidem sæpius repetita 1557. 1562. cum scholiis Grynæi, 1570. et 1611. fol.

^t Vid. *Christophorsoni* præf. pag. lxxvii—lxxi. ex edit. *Stroth. Beati Rhenani* præf. in Rufinum. Hieronymi Apologia contra Rufin.

Tertia interpretatio debetur *Christophorsono* seu, ut *Strothius* scribit, *Christophersono*, episcopo Cicastrensi, qui, “*ut diligentior ac doctior Musculo iudice Valesio, sic etiam numerosior incedit ac Ciceronianum quiddam sonat. Præterea usus est MSS. codd. ad interpretationem suam elaborandam.*” Sæpissime enim deseruit, ut *Strothius* dicit, lectionem *Stephani*, ac *MSS.* secutus est, summa cura conquisitos, quare etiam ex ejus interpretatione lectiones *MSS.* suorum, quamquam non sine cautione, peti possint. Prodiit autem illa post mortem demum *Cph.*, curante *Edvardo Godsalso*, et primum, ut videtur, 1559. qui annus in fine dedicationis *Godsalfi* subscriptus est. Altera editio 1568. Antverpiæ repetita videtur^v. Tertia *Coloniæ Agripp.* 1570. cum *Suffridi Petri* recognitione et eodem anno quarta *Lovanii*. Secuta est *Parisiensis* 1571. et iterum *Colon. Agripp.* edita 1581. 1612. et eodem anno ad latus editionis *Genevensis*, de qua supra dictum est. Jam vero cum singulas illarum *Eusebii* interpretationum quamvis haud spernendarum, tamen suis quasque vitiis haud levibus fœdatas et commaculatas esse censeret *Valesius*^w, novam ipse etiam illius translationem Latinam suæ editioni *Eusebii* adjunxit, quæ ut fidelis, ut elegans, ut perspicua esset, omnem profecto dedit operam. Separatim illa edita est *Parisiis* 1678. fol. Criticam vero, cum *Valesius* novis in ea conficienda *codd.* haud usus sit, nihil plane juvat.

Præter *Valesianam* *Eusebii* interpretationem memorandæ sunt plures aliæ, ut *Gallicæ Seyssselii* et *Cousini*, *Anglica Meredithi Hanmer*, *Londini* 1636. fol. *Belgica Dordraci* 1613. fol. et *Germanica*, sed non *Eusebii*, verum *Rufini Casparis Hedionis* *Argentorati* 1545. fol. Pessimæ ex illis sunt *Cousini* et *Hedionis*, imo hujus fere nulla est interpretatio^x.

Sed translationem *Historiæ Eusebii* haud malam et primam *Germanicam*^y confecit denique *Strothius*, quæ duobus voluminibus prodiit *Quedlinburgi* 1777. 8°. Librum tamen de

^v Cf. *Stroth.* præf. p. xxx.

^w Vid. *Valesii* præfat. p. xi—xiii. ubi non solum *Rufini* sed etiam *Musculi* et *Christophorsoni* varii lapsus exponuntur. Sæpius quoque in annotationibus non sine quadam *φιλανθρία* de sua interpretatione loquentem deprehendunt

lectores *Valesium*.

^x Vid. *Stroth.* *Eusebii Kirchen-Geschichte aus dem griechischen übersetzt und mit einigen Anmerkungen erläutert*, T. II. præf. p. iv.

^y Vid. *ibid.* p. v.

Martyribus Palæstinæ et orationem longiorem libri X. non vertit V.D. Alterum vero volumen continet simul Eusebii Vitam Constantini M. in sermonem vernaculum conversam. Haud spernendæ illius interpretationis dotes sunt simul annotationes ei passim subjectæ maxime historici generis ac pleræque Valesii, et Commentatio de Vita et Scriptis Eusebii tomo primo præfixa.

HENRICI VALESII

DE

VITA SCRIPTISQUE EUSEBII

CÆSARIENSIS DIATRIBE.

DE vita Eusebii Cæsariensis ^a librum olim conscripserat Acacius ejus discipulus et in episcopatu Cæsariensi successor, ut testatur Socrates ^b. Sed cum hic liber una cum plurimis aliis vetustatis incuria perierit, nos collectis hinc inde veterum scriptorum testimoniis qui de Eusebio locuti sunt, jacturam illam pro virili parte sarcire conabimur. Igitur Eusebius natus est in Palæstina sub extrema, ut videtur, Gallieni tempora ^c. Ex Palæstina quidem illum oriundum fuisse argumento est, quoad a veteribus fere Palæstinus vocatur ^d. Ita

^a Cur vocatus sit Eusebius Pamphili, observavi ad Euseb. H. E. I, 1. not. 1. Latini nonnulli scriptores male eum vocant *Eusebius Pamphilus*. Cf. *Le Moyne Varia Sacra*, tom. II. p. 266. sq. et *Stroth. Leben und Schriften des Eusebius*, p. xvi. not. c. Phot. epist. 144.

^b Hist. Eccl. II, 4. Cf. Niceph. H. E. IX, 43. *Danz. de Eus. C.* p. 47. sqq. not. 6. Post Acacium, qui accurate scripserunt de vita Eusebii, nominandi sunt potissimum *Murt. Hankius* in libro *de Byzantinarum Rerum Scriptoris Græcis*, Lips. 1677. 4. p. 1—130. *Guil. Cave Historia Litter. Scriptor. Eccles. T. I.* p. 127. sq. T. II. p. 64. sq. *Tillemont Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique VI. VII. J. Chph. Ernesti Diatribe Historica de Eusebio, Episcopo Cæsariensi*, Vitemb. 1688, 89. 4. *Fabricii Bibl. Gr. V. 4. Danz. de Eusebio Cæsariensi*, pag. 36—41. 50 74. not. 7—45. *Commentatio Strothii*

Leben und Schriften des Eusebius, p. i. —xliv. præfixa interpretationi ejus Germanicæ, maximam partem fluxit ex Hankio et Valesio.

^c Circa a. 260. Cf. *Eus. H. E. VII*, 26. 27. *Stroth. Leben und Schriften des Euseb.* p. xvii. *Danz. de Eus. C.* p. 51. not. 7.

^d Hujus cognominis rationem rectius certe in eo quærit *Danz. de Eus. C.* p. 52. not. 7. quod Eusebius Cæsariensis in Palæstina fuerit episcopus. Sed neque inde illam posse satis certo duci, quia interdum peregrini etiam ad illam episcopalem dignitatem sint evecti, imo propterea ita Eusebium appellatum esse, quod semper in Palæstina versatus (cf. *Eus. de Vita Const. I*, 19.), rerumque ibi et in terris Palæstinæ affinis gestarum maxime gnarus sit, quin etiam diserte illud tradat Theodorus Metochita, bene censet *Stroth. Leben und Schriften des Euseb.* p. xvii. not. f.

certe Basilius, Theodoretus alique eum appellant. Ac quamvis ob Cæsariensis urbis episcopatum ita cognominari potuit, verius tamen mihi videtur, illum a patria id cognomentum traxisse. Certe ipse in libro primo de Vita Constantini se adhuc adolescentem in Palæstina educatum ac versatum esse testatur, ibique primum a se visum esse Constantinum, dum is in comitatu Diocletiani Augusti per Palæstinam iter faceret. Sed et in libro II. ejusdem operis, ubi legem Constantini refert, quam ille pro Christianis scripsit ad Palæstinos, Palæstinum se fuisse haud obscure significat. Postquam enim legis ipsius ad Palæstinos missæ verba retulit, hæc addit: *Hæ primæ imperatoris literæ ad nos missæ.* Quod vero ortum illius in extrema Gallieni tempora contuli, hujus rei auctorem habeo ipsum Eusebium. In libris enim Historiæ Ecclesiasticæ loquens de Dionysio Alexandrinorum episcopo, illum suâ ætate vixisse testatur, ut videre est in libro III. cap. 28. Quare cum constet Dionysium Alexandrinum anno principatus Gallieni duodecimo e vivis abiisse, Eusebium jam tum in lucem editum fuisse oportet, si quidem ejus ætas in ea tempora incidit, quibus vixit Dionysius. Idem etiam colligi potest ex libro V. Historiæ Ecclesiasticæ sub finem, ubi de Artemonis hæresi verba faciens, Paulum Samosatenum suâ ætate eam hæresim renovasse scribit. Denique in libro VII. narrans ea quæ regnante Gallieno contigerunt, antequam de Pauli Samosatensis errore ac damnatione sermonem instituat, his utitur verbis: *Verum his jam expositis, nunc tandem quæ qualisque fuerit ætas nostra, posterorum notitiæ tradamus.* Parentes quos habuerit, nobis incomperum est, nisi quod Nicephorus Callistus nescio quos auctores secutus, illum sorore Pamphili martyris genitum esse prodit. In epistola autem Arii ad Eusebium Nicomediensem frater Eusebii Nicomediensis dicitur. Ac tametsi propter amicitiam frater dici potuit, verius tamen mihi videtur, illum aut germanum aut consobrinum fuisse Nicomediensis Eusebii, maxime cum Arius plurimis aliis ibi commemoratis, unum Cæsariensem fratrem appellet Nicomediensis^e. Deinde Nicomediensis

^e Cf. *Stroth.* l. I. p. xviii. sq. Niceph. VIII. 37. Theodoret. H. E. I, 5. 6.

Eusebius oriundus fuit ex Syria. Fuit enim primo episcopus Beryti. Nec mos tunc erat, ut extranei et ignoti ad regendas ecclesias promoverentur. In sæcularibus disciplinis quos magistros habuerit, perinde ignoramus. In sacris autem literis præceptorem habuit Dorotheum eunuchum, Antiochensis ecclesiæ presbyterum: cujus etiam in libro VII. honorificam mentionem facit. Quamquam Eusebius eo loco tantum dicit a se auditum esse Dorotheum, dum sacras literas in ecclesia non incommode exponeret. Si quis tamen ex his Eusebii verbis cum Trithemio velit colligere Eusebium Dorothei fuisse discipulum, equidem non magnopere repugnabo^f. Ea tempestate, mortuo Theoteco, Cæsariensis ecclesiæ episcopatum administrabat Agapius, vir eximiæ sanctitatis et effusæ in pauperes liberalitatis. Ab hoc Eusebius in clerum adscitus^g, artissimam iniit amicitiam cum Pamphilo, qui tum inter Cæsariensis ecclesiæ presbyteros eminebat. Erat Pamphilus natione Phœnix, domo Berytius, Pierii Alexandrinæ ecclesiæ presbyteri discipulus, ut scribit Photius. Qui cum literarum sacrarum singulari amore flagraret, omnesque ecclesiasticorum scriptorum libros ac præcipue Origenis summo studio conquereret, celeberrimam scholam ac bibliothecam instituit Cæsareæ. Cujus scholæ magister primus fuisse videtur Eusebius. Certe Eusebius in libro de Martyribus Palæstinæ diserte scribit, Apphianum qui tertio persecutionis anno martyrium consummavit, in urbe Cæsarea sacris literis a se eruditum fuisse. Ab eo tempore Eusebius cum Pamphilo semper conjunctissime vixit, ejusque individuus comes ad mortem usque permansit: adeo ipsi carus, ut ab ejus amicitia cognomentum sortitus sit Pamphili. Nec vero solum superstitem, sed etiam mortuum singulari amore dilexit Eusebius, ita ut post mortem Pamphili

^f Locus ille, unde cum Trithemio hoc colligit Valesius, est H. E. VII, 32. in. Sed nullo modo inde potest concludi, discipulum Dorothei fuisse Eusebium, ut recte jam animadvertit Stroth. *Leben und Schriften des Euseb.* p. xix. probabilis Pamphili et Meletii disciplina usum esse seriori tempore Eusebium, conjiciens. Audivit autem Dorotheum μετρίως τὰς γραφὰς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας διηγούμενον Eusebius, ut l. l. dicitur,

ex sententia Danzii de Eus. C. p. 36. (cf. p. 52, not. 8.) a. Chr. 285.

^g Disertis verbis hoc nullo loco traditur. Cf. Eus. H. E. VI. 12. Veri autem simillimum istud esse et a. 295 factum, defendit Danz. de Eus. C. p. 36. 53. not. 9. Strothius, tamen l. l. pag. xx. annum potius ponit 300. Sed eodem a. 295, cum Pamphilo fœdus amicitiae iniisse Eusebium, idem Strothius existimat.

semper de illo honorificentissime simul et amantissime loque-
retur. Testantur hoc tres libri de Vita Pamphili martyris ab
eo conscripti, quos elegantissimos vocat Hieronymus. Idem
etiam colligitur ex pluribus locis qui in Historia Ecclesiastica
leguntur et in libro de Martyribus Palæstinæ. Denique in
libro II. adversus Sabellium, qui post Nicænum concilium ab
Eusebio conscriptus est, Pamphilum martyrem frequenter præ-
dicat, quamquam suppresso ejus nomine. Nam et in ipso
orationis exordio ita dicit: *Puto adhuc aures obstrepi meas a
memoria beati illius viri, qui illa religiosa frequenter usus est
voce. Nam et aures vestræ adhuc sonum illius vocis retinent.
Puto enim me audire eum dicentem: Unigenitus Dei Filius. Hæc
enim religiosa vox per os ejus semper promebatur. Memoria
enim erat unigeniti ad gloriam non nati Patris. Audivimus
autem apostolum præcipientem honorari duplici honore debere
presbyteros, eos maxime qui laborant in verbo et doctrina. Et
p. 29, iterum de eo ita loquitur: Hæc non nos extollunt, memo-
ria beati illius viri. Utinam autem ita possim dicere, ut vobis-
cum semper ab eodem audiebam. Sed ea quæ nunc dicuntur, illi
placita fuisse videntur. Gloria enim est proborum servorum, vera
de domino dicere, et honor eorum patrum qui bene docuerunt, si
repetantur eorum doctrinæ. Et rursus in eodem libro, p. 37.
Hæc audiebamur semper a beato illo viro. Sæpe enim ita dice-
bantur ab eo, ut quidam suspicarentur ore quidem eum ista pro-
ferre, corde autem aliter habere. Et quidem memor vobis sum,
audivisse me ab eo sancto nobis juramento satisfecisse, quia non
aliud in lingua, et aliud esset in corde ejus. Et paulo post:
Sed nunc quidem paucis ob memoriam et honorem patris illius
nostri, ita boni, ita laboriosi, et pro ecclesiis ubique vigilantis
dicta sint nobis. Neque enim generis ejus memoriam fecimus,
neque educationis, aut eruditionis, aut alterius vitæ et propositi.
Quos quidem Eusebii locos (ne quem sua laude defraudem)
indicavit mihi vir doctissimus Franciscus Ogerius. Ceterum
ex his quæ dixi satis colligitur, Eusebium nullo propinquitatis
jure, sed tantum amicitiae vinculo cum Pamphilo conjunctum
fuisse. Certe Eusebius qui tot locis Pamphilum nominat,
ejusque amicitia tantopere gloriatur, nunquam tamen propin-
quum aut affinem suum vocat. Immo vero ex ipsius Eusebii*

testimonio manifeste conficitur, Pamphilum martyrem Eusebii propinquum non fuisse. Nam in fine libri VII. Historiæ Ecclesiasticæ, ubi de Agapio ecclesiæ Cæsariensis episcopo verba facit, ita loquitur: *Hujus tempore Pamphilum virum disertissimum, vitæque et operibus vere philosophantem cognovimus, in eadem ecclesia presbyteri honore decoratum.* Cum igitur Eusebius ipse testetur, a se tunc primum cognitum esse Pamphilum, satis apparet nulla necessitudine aut affinitate eos inter se conjunctos fuisse. Per hæc tempora contigit gravissima illa persecutio Christianorum, quæ a Diocletiano primum cœpta, a sequentibus deinceps imperatoribus ad decimum usque annum prorogata est. Hujus persecutionis tempore Eusebius utpote Cæsariensis ecclesiæ tunc presbyter, in ea urbe perpetuo fere permansit, et continuis hortationibus multos ad martyrium instruxit. Inter quos fuit Apphianus, nobilis adolescens, cujus illustre certamen refert Eusebius noster in libro de martyribus Palæstinæ^h. Eadem persecutione captus Pamphilus et in carcerem coniectus, integrum biennium in vinculis exegitⁱ. Quo quidem tempore Eusebius amicum et contubernalem suum nequaquam deseruit, sed illum invisens assidue^k, quinque libros defensionis Origenis in carcere una cum illo elaboravit, sextum vero et ultimum ejusdem operis librum mortuo demum absolvit Pamphilo^l. Totum vero illud opus confessoribus in metallis Palæstinæ degentibus ab Eusebio et Pamphilo nuncupatum est, quemadmodum scribit Photius in Bibliotheca capite CXVIII. Ejusdem persecutionis tempore,

^h Cap. 4. conf. Lactant. de Mortt. Persec. c. 19. Martyrium passus est Apphianus die 11 Aprilis a. 306, eodemque fere tempore in amicitiam Melietii venit Eusebius. Cf. Hist. Eccl. VII, 32. Antea a. 296 primo ille viderat Constantinum M. per Palæstinam iter facientem. Vid. *Danz.* l. l. p. 36. 53. not. 10. 55. not. 13. cf. Eus. Vit. C. I, 19. A. Chr. 303 Diocletiani persecutionem incepisse constat.

ⁱ A. 307–309. Ipsi Calendis Jun. hujus a. 309 Pamphilus martyrium passus est ipso spectante Eusebio. Cf. de Mart. Pal. c. 11. et ibid. *Vales.*

^k Euseb. H. E. VI, 23. Socrat. H. E. III, 7. Eusebium una cum Pamphilo

in vincula esse conjectum scribit *Danz.* l. l. p. 37. Sed recte hac de re dubitavit *Stroth.* l. l. p. xxii. not. 5. neque Valesius huic sententiæ videtur fuisse. Neque scio, an contrarium probaverit *Hieronymus Marius* in libro suo: *Eusebius captivus*, Basil. 1538. 8°. quem laudavit *Danz.* p. 56. not. 14., cum illum non magis quam V. D. potuerim inspicere.

^l Paulo post sextum illum librum et collectionem epistolarum Origenis scriptos esse libros tres *de Vita Pamphili* coniecit *Danz.* l. l. p. 37. 56. not. 16. cf. Eus. de Mart. Pal. c. 11. οὐ—παράδεδωκαμεν H. E. VI, 32. Hieronym. Opp. tom. I. p. 153.

ob quasdam, ut credibile est, ecclesiæ necessitates Tyrum profectus est. Qua in urbe dum degeret, quinque Ægyptiorum martyrum gloriosa certamina abs se visa esse testatur in libro VIII, cap. 7. Sed et in ejusdem libri cap. 9, se in Ægyptum ac Thebaïdem venisse scribit, grassante adhuc persecutionis furore; atque illic multorum utriusque sexus martyrum admirabilem constantiam oculis suis conspexisse^m. Sunt qui scribant, Eusebium in ea persecutione ut carceris molestiis liberaretur, idolis sacrificasse: idque illi objectum est ab episcopis et confessoribus Ægyptiis in synodo Tyria, ut infra commemorabimus. Sed non dubito quin id falsum sit et ab inimicis Eusebii confictum. Nam si tantum crimen revera admissum fuisset ab Eusebio, quomodo Cæsariensis ecclesiæ postea factus fuisset episcopus? quomodo ab Antiochenis ad suscipiendum illius urbis sacerdotium evocatus? Et tamen Cardinalis Baronius illud quasi certum ratumque arripuit, quod Eusebio per jurgium et altercationem objectum est ab ejus adversariis, nec ullius testimonio confirmatum. Per idem tempus scriptus est ab Eusebio liber adversus Hieroclem. Causam scribendi præbuit Hierocles Nicomediensis, qui sub initium ejus persecutionis cum Christianorum ubique templa destruerentur, vexatæ religioni quasi insultans, duos adversus fidem Christi in urbe Nicomedia edidit libros, quos *φιλαληθείς* inscripserat. In quibus inter cetera id asserebat, Appollonium Tyaneum multo plura et majora fecisse quam Christum, ut testatur Lactantius in libro VII. Sed Eusebius hominem despiciens, contentus fuit eum brevi libello confutareⁿ. Inter hæc mortuo Agapio Cæsariensium episcopo,

^m Idem recte censet Gibbon. *Geschichte des Verfalls des röm. Reichs übers.* p. 578 not. Moeller. *de fide Eus. Cæs.* p. 16. et Danz. *de Eus. C.* p. 38. (cf. p. 57 not. 18.) alii, temere negat Kestner. *de Eusebii auctoritate et fide diplom.* p. 41. Quamvis enim in H. E. VIII, 9. *τόπων* in universum tantum varia loca significet, tamen designantur apertissime nulla loca nisi Ægypti.

ⁿ Eodem tempore, i. e. a. 309–311. *τῶν ἀρχαίων μαρτυρίων συναγωγὴν* ab

Eusebio institutam esse putat Danz. *de Eus.* p. 38. cf. *ibid.* p. 57. not. 19. “*Si Martyrologium, quod Hilduinus, seculi sexti scriptor, suis oculis se vidisse ait, quodque precibus Constantini M. satisfaciens, conscripsisse Eusebius perhibetur, unus idemque esset liber cum nostra συναγωγῇ — in aliud plane tempus referenda esset hæc Collectio: de quo autem cum Saligio (de diptychis veterum, p. 227 sqq. 249 sqq.) valde dubitamus.*” Cf. *Eus. H. E. V, 21.*

cum persecutio jam sedata et pax reddita esset ecclesiæ, Eusebius communi omnium consensu in ejus locum substituitur. Alii successorem Agapii ponunt Agricolam, qui Ancyranæ synodo interfuit ac subscripsit, anno Christi 314. Ita Baronius in annalibus ad annum Christi 314. et Blondellus in apologia pro sententia Hieronymi cap. XIX°. Ubi Eusebium anno Christi circiter 315 administrationem Cæsariensis ecclesiæ post mortem Agricolæ suscepisse scribit. Verum subscriptiones illæ episcoporum quæ in Latinis canonum collectionibus habentur, parum certæ mihi videntur ac firmæ. Nam neque in Græcis codicibus, nec in Latina versione Dionysii exigui leguntur. Deinde Eusebius in libro VII. Historiæ Ecclesiasticæ recensens præcipuarum sedium episcopos, sub quibus orta et grassata est persecutio, in Agapio Cæsariensium episcopo desinit, quem ait in ea persecutione pro ecclesiæ suæ commodis plurimum laborasse. Hic ergo ad finem usque persecutionis permanserit necesse est^p. Atqui Eusebius statim post finem persecutionis factus est episcopus. Nam cum Paulinus episcopus Tyri, paulo post redditam ecclesiæ pacem basilicam dedicaret, ad ejus dedicationem una cum reliquis episcopis a Paulino evocatus est, et elegantissimam coram illo habuit orationem, sicut discimus ex libro X. Historiæ Ecclesiasticæ. Id autem contigit antequam Licinius adversus Constantinum rebellaret, quod factum est anno natalis Dominici 315. Circa hæc tempora Eusebius insignes illos de Demonstratione et de Præparatione Evangelica libros elucubrav⁹. Quos quidem ante concilium Nicænum scriptos

^o Eandem sententiam præeunte Hankio amplexus *Danz.* l. 1. p. 60 not. 21. cf. p. 38. *Urb. Gdfr. Siber.* de Cæsareæ Palæstinæ episcopis, Lips. 1734. 4°. p. 32 sq. citante Danzio, qui tamen ipse fatetur, rem ad liquidum non posse perducⁱ.

^p Hæc Valesii ratio est sane satis gravis, unde cum *Strothio Leben und Schriften des Euseb.* p. xxiv. not. a. ejus sententiam longe probabiliorem duco. Neque certum, quod contendit *Danz.* p. 60., eum qui inter nomina episcoporum in synodo Ancyrana a.

314. versatorum commemoratur Agricolaus, Cæsareæ Palæstinæ fuisse episcopum. Cf. *Stroth.* l. 1. not. z.

⁹ Cf. *Demonstr. Evang.* III, 7. IV, 16. V, 3. *Danz.* p. 61 not. 22. Idem l. 1. p. 38. 63 not. 23. librum de *Locis Hebraicis* a. circiter 316 absolutum putat, *Chronicon* vero *Eusebii* veri similiter ante concilium Nicænum scriptum atque publicatum (p. 39. 66 not. 30.), et paulo ante annum 326 *Historiam Martyrum Palæstiniensium* et *Commentarios in Psalmos et Jesaiam* (ibid. et p. 67 not. 31). Quod ad illam attinet,

fuisse constat, cum in Historia Ecclesiastica, quæ ante illud concilium ab Eusebio scripta est¹, nominatim citentur, quemadmodum in adnotationibus ostendimus. Interea Licinius qui in orientis partibus rempublicam administrabat, repentino furore incitatus Christianos persequi cœpit, præcipue vero antistites, quos Constantino magis favere et pro illo vota facere suspicabatur. Sed Constantinus suscepta adversus Licinium expeditione, brevi illum duobus præliis terra marique victum ad deditionem compulit. Atque ita Christianis in oriente degentibus pax per Constantinum denuo reddita est. Verum inter ipsos Christianos longe gravior eodem tempore tumultus exarsit. Namque Arius Alexandrinæ urbis presbyter, cum nova quædam et impia de Dei Filio dogmata publice in ecclesia prædicaret et ab Alexandro episcopo frequenter admonitus, nihilominus in iisdem assertionibus perseveraret, tandem una cum erroris sui sociis damnatus pulsusque ecclesia fuerat. Quam damnationem moleste ferens, literas cum exemplo fidei suæ ad omnes vicinarum urbium episcopos misit, quibus querebatur, immerito se depositum ab Alexandro, cum eadem ipse quæ reliqui orientis antistites, prædicaret. His artibus decepti plures episcopi et ab Eusebio Nicomediensi maxime incitati, qui Arii partibus palam favebat, literas pro Ario scripserunt ad Alexandrum Alexandrinæ urbis antistitem, orantes ut Arium in pristinum locum restitueret. Ex eorum numero fuit Eusebius noster, cujus literæ ad Alexandrum scriptæ exstant in actis septimæ synodi œcumenicæ, et inter veterum testimonia a nobis relatæ sunt. Eusebii Cæsariensis exemplum mox secuti Theodotus ac Paulinus, alter Laodiceæ, alter Tyrionum episcopus, pro restitutione Arii apud Alexandrum intercessere. Quorum epistolas, utpote

sententiam prorsus diversam *Kestneri* vid. ad Euseb. supplementum secundum libri VIII. Hist. Eccles.

¹ Inferius ad finem Diatribes Valesius Historiam Eusebii Ecclesiasticam aliquot annos post concilium demum Nicænum conscriptam esse dicit. Sed tum contra *Valesium*, *Hankium de Rerum Byzantin. Scriptoribus*, P. I. c. I. §. 222 sqq. *Strothium* l. I. p. xxv sq. not. c. et *Danzium* de Eus. pag. 39.

67 not. 31., a. 324. (conf. *Moeller. de Fide Eus.* p. 51 sq.), tum contra *Blondellum* et *Dallæum*, a. 330 absolutum esse affirmantes Eusebii opus illud haud dubie post synodum Nicænam, veri similiter a. 332. et fortasse post Constantini demum mortem a. 337. finitum esse satis probabile reddidit *Kestner. de Eus. Auctoritate et Fide diplomatica*, p. 20—25.

dogmatibus suis patrocinales, cum ubique ostentaret Arius, et tantorum virorum auctoritate multos in societatem erroris sui pertraheret, Alexander et ipse coactus est ad reliquos orientis episcopos literas mittere, quibus palam fieret, Arium una cum sociis jure damnatum ac depositum fuisse. Exstant hodie Alexandri epistolæ duæ: altera ad Alexandrum Constantinopolitanum episcopum, in qua queritur Alexander de tribus episcopis Syriæ, qui Ario consentientes, contentionem quam sedare potius debuissent, magis quam antea inflammaverant. Hi sunt Eusebius, Theodotus ac Paulinus, sicut ex Arii epistola ad Eusebium Nicomediensem scripta licet colligere. Alteram Alexandri epistolam ad omnes ubique terrarum episcopos datam refert Socrates in libro I. His Alexandri literis pæne omnes orientis subscripserunt episcopi: inter quos principem locum obtinebant Philogonius Antiochiæ, Eustathius Berrœæ et Macarius Hierosolymorum antistites. Episcopi vero illi qui ab Arii partibus stare videbantur, cum Alexandri literis se perstrictos viderent, acrius multo ac vehementius in defensionem Arii incubuere, præcipue autem Nicomediensis Eusebius. Noster enim Cæsariensis Eusebius, una cum Patrophilo ac Paulino, aliisque Syriæ episcopis id tantum decrevit, ut Ario presbytero conventus in ecclesia sua agere liceret, subjectus tamen idem esset Alexandro episcopo, ab eoque flagitaret ut ad pacem et communionem admitteretur. Ad hunc modum dissidentibus inter se episcopis, et his Alexandri, illis Arii partes foventibus, contentio supra modum exasperata est. Cui malo ut mederetur Constantinus, generalem episcoporum synodum, qualem nulla unquam ætas viderat, ex universo orbe Romano congregavit in urbe Bithyniæ Nicææ. Hujus maximi ac celeberrimi concilii non minima pars fuit Eusebius noster. Nam et in dextro cornu primum locum obtinuit et imp. Constantinum qui inter duos consistentium ordines medius in aurea sella residebat, totius synodi nomine compellavit, sicut ipse testatur in exordio libro I. de Vita Constantini, et in lib. III. ejusdem operis s. Idem etiam

* Cap. 11. Contra Theodoret. H. E. I, 7 et Gregorius presbyter Cæsariensis in Cappadocia Eustathio Antiocheno,

Theodorus Mopsvestiæus teste Niceta Choniata in Thesaur. de Fide Orthodoxa V, 7. Alexandro, Alexandrinorum epi-

confirmat Sozomenus in libro I. Historiæ Ecclesiasticæ. Deinde cum inter episcopos maxima esset controversia de formula fidei, Eusebius noster formulam proposuit admodum rectam et simplicem, et quæ omnium episcoporum, ipsiusque adeo imperatoris consensu laudata est ^t. Sed cum ei formulæ aliquid deesse videretur ad confutandam novi dogmatis impietatem, patres synodi Nicænæ has præterea voces addendas esse censuerunt: *Deum verum de Deo vero: genitum non factum, consubstantialiæ Patri*. Adjecerunt etiam anathematis-
mos, adversus eos qui dicerent Filium Dei de non exstantibus factum esse, et fuisse tempus cum non esset. Et initio quidem Eusebius noster *consubstantialis* vocem admittere recusabat. Sed postea edoctus a reliquis episcopis quænam esset hujus verbi vis atque sententia, huic fidei tandem consensit ac subscripsit, quemadmodum ipse tradit in epistola ad Cæsarienses. Nonnulli asserunt Eusebium necessitate adactum et imperatoris metu potius quam ex animi sui sententia, Nicænæ fidei subscripsisse. Ego vero de aliis quidem qui interfuerunt huic synodo, id facile crediderim. De Cæsariensi autem Eusebio ita sentire non possum. Nam Eusebius post synodum Nicænam semper damnavit eos qui dicerent Filium Dei ex nihilo factum esse, ut patet ex libris ejus contra Marcellum, et nominatim ex capite 9. et 10. libri I. de Ecclesiastica Theologia. Idem etiam de illo testatur Athanasius. Qui cum sæpissime retulerit Eusebium Cæsariensem Nicænæ synodo subscripsisse, nunquam tamen id ab illo simulate et in speciem duntaxat factum esse prodit. Certe si Eusebius non ex animo, sed per fraudem ac simulationem Nicæno concilio subscripsit, cur ad Cæsarienses illam quam dixi postea misit epistolam, qua ingenue professus est se fidem illam quæ in concilio Nicæno edita fuerat, amplexum fuisse ^u? Post synodum

scopo honorem illum contigisse tradunt, et Epiphanius scholasticus in Hist. Eccles. et Tripart. I, 5. ac Nicephor. H. E. VIII, 16. Eustathium prius, deinde Eusebium verba fecisse volunt. Sed hunc solum oratione imperatorem compellasse ita ostendit *Stroth. Leben und Schriften des Euseb.* p. xxvii sq. not. e., ut de eo dubitari recte nequeat. Cf. *Danz.* de Eus. p. 65 sq. not. 28.

^t Vid. epistola Eusebii ad Cæsarienses apud Theodoret. H. E. I, 12. Socrat. H. E. I, 8. Athanas. Opp. T. I. p. 238. Cf. *Stroth.* l. l. p. xxix. not. f.

^u De his omnibus quomodo rectius statuendum sit, egregie docet *Münscher. Handbuch der Dogmengeschichte*, Tom. III. p. 430 sqq. ed. II. Marburgi 1818. Cf. quæ ipse monui ad Eus. H. E. I, 1. pag. 7. Præterea conferri possunt:

Nicænam, Ariani metu imperatoris aliquantulum quievire. Mox resumpta fiducia, cum in amicitiam principis callide irrepsissent, catholicos antistites omnibus modis atque artibus persequi instituerunt. Primus illorum impetus in Eustathium incubuit, Antiochenæ urbis episcopum, qui et confessionis gloria illustris et inter Nicænæ fidei assertores præcipuus habebatur. Hunc igitur apud imperatorem accusant quod Sabellii impietatem adstrueret, quodque matrem principis Helenam Augustam contumelia affecisset. Fit ingens conventus episcoporum in urbe Antiochia ^x, cui præsedit Eusebius Nicomediensis, totius factionis auctor ac signifer. Interfuit etiam huic synodo Cæsariensis Eusebius. Igitur Eustathius a Cyro Berrœensium episcopo accusatus quod impiam Sabellii doctrinam tueretur, concinnato præterea adversus illum stupri crimine, de sede sua depellitur. Quam ob causam gravissimus Antiochiæ tumultus est excitatus; populo duas in partes diviso, cum alii Cæsariensem Eusebium in Eustathii locum substitui, alii Eustathium sibi episcopum reddi flagitarent. Ventumque esset ad manus, nisi imperatoris metus et iudicium auctoritas eos cohibuisset. Pacata tandem seditione, pulsoque in exilium Eustathio, Eusebius noster tametsi et a populo et ab episcopis qui aderant, rogatus ut Antiochensis ecclesiæ administrationem susciperet, id facere recusavit. Cumque episcopi scriptis ad Constantinum literis et suum et populi totius suffragium ei retulissent, Eusebius suas quoque literas dedit ad Constantinum. Quibus rescribens imp. Constantinus, Eusebii consilium magnopere laudavit ^y. Dejecto in hunc modum Eustathio, quod anno Christi 330 gestum esse in adnota

Stroth. Leben und Schriften des Eus. p. xxxv. sq. *Danz. de Eus.* p. 63. not. 23. *I. E. Chr. Schmidt. Handbuch der christlichen Kirchengeschichte*, Tom. II. p. 135.

^x Anno C. 329. vid. Theodoret. H. E. I, 21. Philostorg. II, 7.

^y Vid. Euseb. V. C. III, 59. sqq. Socrat. I, 24. Sozom. II, 19. Eodem tempore, i. e. a. 330. Constantinus M. Eusebio ut doctissimo ætatis suæ episcopo sacrorum codicum ad ecclesiarum Constantinopolitanarum usum descri-

bendorum curam commisit. Vide Euseb. V. C. IV, 35. 36. Cf. *Joh. Andr. Fromman. Opusc. Philol. atque Histor. Argum.* p. 303. sqq. citante *Danzio*, p. 67 not. 33. Idem V. D. p. 40. a. Chr. 332 Nostrum librum cui titulus *Μυστικὴ ἀνακάλυψις τοῦ τῆς (πάσχα) ἑορτῆς λόγου* Constantino M. dedicasse (cf. *Danz. not.* 35.), et a. 334 orationem de sancto sepulchro coram Constantino M. habuisse scribit. Cf. *ibid.* not. 36. Euseb. V. C. IV, 33. 34. et locum vexatum ejusdem libri III, 26.

tionibus observavi, Ariani in Athanasium furoris sui impetum vertunt. Ac primo quidem ordinationem ejus accusant apud principem, deinde quod lineæ vestis canonem a provincialibus exigeret, quod sacrum calicem confregisset, postremo quod Arsenium quendam episcopum interemisset. Itaque Constantinus molestissimis eorum delationibus fatigatus, concilium indixit in urbe Tyro, eoque Athanasium episcopum ad causam dicendam venire jussit. In ea synodo judex sedit inter ceteros Eusebius Cæsariensis, quem Constantinus ei concilio interesse voluerat^z. Hunc in concilio sedentem conspicatus Potamo Heracleopolitanus episcopus, qui cum Athanasio episcopo et aliquot Ægypti sacerdotibus illuc advenerat, his verbis compellasse dicitur: *Tene Eusebi sedere et innocentem Athanasium stare a te judicandum? Quis hæc pati possit? Nonne persecutionis tempore mecum in custodia fuisti? Atque ego quidem oculum pro veritate perdididi, tu nulla corporis parte mutilatus es, neque martyrium subiisti, sed vivus integerque consistis. Quanam ratione e carcere evasisti? Nisi quod persecutoribus nostris spopondisti te rem nefariam admissurum, ac fortasse etiam admisisti.* Hæc Epiphanius ita narrat in hæresi Meletianorum. Ex quibus obiter apparet, falli eos qui Eusebium nostrum idolis aliquando sacrificasse scribunt, idque illi in synodo Tyria palam objectum fuisse. Neque enim Eusebium insinulavit Potamo, quod idolis immolavisset, sed tantum quod salvus et integer ex carcere dimissus, id de ipso suspicandi ansam præbuisset. Fieri tamen potest, ut Eusebius alio quopiam modo dimissus fuerit e carcere, quam illo quem retulit Potamo^a. Ceterum ex Epiphanii verbis colligi videtur, Eusebium Cæsariensem huic synodo præsedisse. Addit enim Eusebium his auditis graviter commotum, dimisisse con-

^z Habitam esse constat illam synodum a. 335. Cf. *J. Sleidani* Commentt. Lib. XI. p. 295. Præterea vid. Euseb. V. C. IV, 41. sq. Socrat. I, 28. Sozom. II, 25. Philostorg. II, 12. Theodoret I, 28. Athanas. adv. hæres. LXVIII, 7.

^a Cf. supra p. xxxvii. *Stroth. Leben und Schriften des Euseb.* p. xxiii not. y. ubi verissime de Potamone V. D. hæc observat: "*Man sieht hier einen von Sectir-Geist eingenommenen, hitzigen*

und giftschäumenden Mann auftreten, und in voller Wuth ausstossen, was ihm Neid, Hass und Verläumdungssucht eingeibt: als wenn gerade alle die im Gefängnisse gelegen, so wie er, ein Auge hätten verlieren müssen; welchen Verlust er sich durch sein hitziges und unüberlegtes Betragen mag zugezogen haben." Cf. *ibid.* pag. xxxii sq. Danz. de Eus. p. 69 not. 37.

cilium. Ex aliis tamen scriptoribus compertum habemus, non Cæsariensem, sed Nicomediensem Eusebium Tyriæ synodo præfuisse. Post concilium Tyri habitum, episcopi omnes qui illic consederant, jussu principis Hierosolyma se contulere, ad celebranda encænna magnæ illius basilicæ, quam in honorem Christi Constantinus ibidem exstruxerat. Illic Eusebius noster variis concionibus in ecclesia habitis festivitatem decoravit^b. Cumque imperator acerbissimis literis episcopos ad comitatum suum evocasset, ut eorum quæ adversus Athanasium per fraudem ac simulatam gesserant, rationem coram redderent, Eusebius noster una cum quinque aliis venit Constantinopolim, deque omnibus gestis principem certiore fecit. Tunc etiam tricennem orationem coram ipso imperatore in palatio recitavit^c. Quam quidem imperator summo cum gaudio auscultavit, non tam ob suas, quam ob Dei laudes, quem Eusebius tota illa oratione celebraverat. Hanc secundam orationem in palatio a se dictam fuisse testatur Eusebius in libro IV de Vita Constantini. Jam quippe antea orationem de sepulcro Domini habuerat in palatio: quam quidem imperator stans audierat, nec unquam, licet semel atque iterum ab Eusebio rogatus, sedere in sella sibi apposita sustinuerat, æquum esse dicens, sermones de Deo a stantibus exaudiri, ut refert Eusebius in capite 13 ejusdem libri. Porro quam carus acceptusque fuerit Constantino noster Eusebius, tum ex his quæ dixi, tum ex multis aliis licet intelligere. Nam et frequentes ab eo accepit litteras, quæ in supra dictis libris intextæ leguntur, nec raro ad palatium accitus et convivio exceptus et familiari colloquio honoratus est. Quin etiam visionem illam crucis quam in cælo Constantinus viderat tunc cum adversus Maxentium proficisceretur, Eusebio nostro narravit, et labarum quod ad crucis illius similitudinem expresserat, eidem ostendit, quemadmodum ipse testatur Euse-

^b Vid. Eus. V. C. III, 30 sqq. IV, 43. 45. Niceph. H. E. VIII, 30. Cf. Weickmann. de Consecratione Templi Hierosolymitani Constantiniana, Vitemb. 1770. 4º. p. 20 sqq. Wernsdorf. de Dedicatione Martyrii ex Eusebio, Vitemb. 1770. 4º. Danz. l. l. p. 69 not. 38.

^c Affixa est hæc Eusebii de *Laudibus Constantini M.* oratio ejus libris de Vita hujus imperatoris. Cf. V. C. I, 1. VI, 46. Neque vero in ipsa tricennalium festivitate sed paulo post habita est illa oratio. Vid. *Pagi critica* ad a. 335. n. 3. citante Danzio l. l. not. 39.

buis. Cumque opus haberet codicibus sacris ad usum ecclesiarum quas Constantinopoli ædificaverat, eorum describendorum curam ac solitudinem mandavit Eusebio, quippe quem harum rerum peritissimum esse probe sciret. Denique cum Eusebius noster librum de Festo Paschali ejus nomini nuncupasset, adeo jucundum id munus fuit Constantino, ut librum illum statim in Latinum sermonem converti jussert, scriptisque ad Eusebium literis eum hortatus sit, ut ejusmodi opera quæ in manibus habebat, rerum sacrarum studiosis quamprimum communicaret. Sub idem tempus Eusebius descriptionem basilicæ Hierosolymitanæ, et donariorum quæ illic sacrata fuerant, brevi libello comprehensam Constantino principi nuncupavit. Quam quidem una cum oratione tricennali ad calcem librorum de Vita Constantini subjecerat. Verum hic liber hodie non exstat^d. Eodem etiam tempore scripti sunt ab Eusebio libri quinque contra Marcellum, quorum postremos tres de Ecclesiastica Theologia Flaccillo Antiochensium episcopo inscripsit. Iniit autem episcopatum Flaccillus paulo ante synodum Tyri, quæ congregata est consulatu Constantii et Albini, anno 335 natalis Dominici. Certe Eusebius in libro I contra Marcellum de Ecclesiastica Theologia cap. 14 diserte scribit, Marcellum merito ab ecclesia damnatum fuisse. Damnatus autem est primum Marcellus in synodo Constantinopolitana, ab illis ipsis episcopis qui basilicam Constantinianam Hierosolymis dedicaverant, hoc est anno Christi 335 vel certe 336, ut Baronio placet. Et Socrates quidem tres tantum agnoscit Eusebii libros contra Marcellum; eos scilicet qui de Ecclesiastica Theologia inseribuntur, cum tamen totum opus contra Marcellum quinque libris ab Eusebio sit comprehensum^e. Porro omnium Eusebii librorum postremi videntur esse quatuor illi de Vita Imp. Constantini^f. Scripti sunt enim

^d Commemoratur ab ipso Euseb. V. C. IV, 46. sub titulo: Ἐκφρασις τοῦ μαρτυρίου τοῦ σωτήρος. Plura vid. apud *Danzium* de Eus. p. 69 sq. not. 40.

■ Vid. *Tillemont*. Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique, Tom. VII. p. 503 sqq. *Walch*. Historie der Ketzereien, Tom. III. p. 229 sqq. cf. *Danz*. l. I. p. 70 sq.

^f Libros de *Præparatione Evangelica* Valesius supra, p. xxxviii. eodem anno opus de *Demonstratione Evangelica*, scriptos esse dixit. Sed alia est sententia *Strothii* *Leben und Schriften des Eus.* p. xxxiii sq. ubi hæc leguntur: "Innerhalb diesen nächst verflossenen zehn Jahren nach dem nicänischen Concilio hat er auch seine unvergleichlichen

post mortem imp. illius, cui non diu superstes vixit Eusebius. Mortuus quippe est sub exordia principatus Constantii Augusti, paulo ante mortem Constantini junioris, quæ contigit Acindyno et Proculo Consulibus, anno Christi 340, ut colligitur ex Socratis libro secundo. Quod autem Scaliger in animadversionibus Eusebiani seditionis ultimæ pag. 250 ait, Eusebii libros contra Porphyrium scriptos esse sub Constantio Constantini magni filio, cum nullius antiqui scriptoris testimonio confirmetur, a nobis tam facile admitti non potest. Sed quod ibidem subjicit Scaliger, tres postremos Evangelicæ Demonstrationis libros, octavum-decimum scilicet, nonum-decimum ac vicesimum, ab Eusebio scriptos esse contra Porphyrium, in eo manifeste halucinatur. Scribit quidem Hieronymus, Eusebium tribus voluminibus, hoc est, XVIII. XIX. et XX. respondisse Porphyrio, qui in libro XII. ac XIII. eorum quos contra Christianos edidit, librum Danielis prophetæ convellere tentaverat. Sed Hieronymus non libros Eusebii de Demonstratione Evangelica intelligit, ut putavit Scaliger, sed libros ab eo contra Porphyrium elaboratos, qui ἐλέγχον καὶ ἀπολογίας inscribebantur, uti colligere est ex bibliotheca Photii. Ceterum hos libros post Ecclesiasticam Historiam ab Eusebio scriptos fuisse opinor. Idque ex eo conjicio, quod Eusebius noster in libro VI Ecclesiasticæ Historiæ, ubi insignem locum affert ex tertio Porphyrii libro contra Christianos, nullam facit mentionem eorum librorum quibus ipse Porphyrio responderat, cum tamen satis diligens laudator esse soleat operum suorum et ad eorum lectionem studiosos subinde rejiciat §. Sed quoniam opportuna sese offert occasio, pauca etiam de Ecclesiasticæ Historiæ libris hoc loco adnotare libet. Horum enim potissimum causa tota hæc a nobis instituta est lucubratio. Multa quidem ab Eusebio nostro scripta sunt ad ecclesiæ catholicæ utilitatem et ad confirmandam Christianæ fidei veritatem, partim adversus Judæos, partim contra gentiles. Inter omnes tamen ejus libros merito palmam fert Ecclesiastica His-

Bücher von der Vorbereitung zum Evangelio geschrieben; das eigentliche Jahr aber lässt sich nicht genau angeben. Nihil plane de illo opere habet

Danzius.

§ Cf. quæ monui ad Euseb. H. E. II, 8. not. 3.

toria. Multi quippe ante Eusebium pro Christianæ fidei defensione libros conscripserant, et Judæorum contumaciam erroremque gentilium validissimis rationibus convicerant. Sed qui rerum ecclesiasticarum historiam posteris traderet, nemo ante Eusebium exstiterat. Quo magis laudandus est Eusebius noster, qui et primus hoc argumentum excogitavit, et cum illud aggressus fuisset, omnibus numeris absolutum reliquit. Certe cum multi post eum reperti sint, qui illius exemplo incitati res ecclesiasticas scriptis prodere aggredirentur, omnes tamen ab iis temporibus historiam suam exorsi sunt in quibus Eusebius noster opus suum terminaverat, superiorum vero temporum historiam, quam ille decem libris exposuerat, integram ei atque intactam reliquerunt. Quamobrem si quis illum ecclesiasticæ historiæ patrem et conditorem appellare voluerit, is profecto non absurde nec immerito id cognomen illi impositurus videtur. Quanam autem ratione ad hoc argumentum accesserit Eusebius, non difficile est conjicere. Nam cum in extrema parte Chronicorum Canonum, tempus adventus Domini nostri et passionis ejus accurate notasset, nomina etiam episcoporum qui in quatuor præcipuis ecclesiis sederant et illustrium virorum qui in ecclesia flourerant, hæreses denique ac persecutiones quibus vexata fuerat ecclesia, suo tempore atque ordine digessisset, paulatim ad Historiam Ecclesiasticam conscribendam quasi manu deductus est, ut quæ in Chronicis Canonibus quasi compendio quodam perstrinxerat, in Ecclesiastica Historia latius atque uberius pertractaret. Ipse certe in præmio Historiæ Ecclesiasticæ aperte indicat id quod dixi. Ubi etiam ab æquis lectoribus veniam sibi dari postulat, sicubi fortasse hoc argumentum minus cumulate fuerit exsecutus; se enim omnium primum ad hoc scribendi genus accedere, et iter nullius antea tritum vestigiis ingredi primum cœpisse. Verum hæc non tam excusatio ac veniæ deprecatio, quam laudis et gloriæ captatio quibusdam videri possit. Porro cum constet ex Eusebii ipsius testimonio, Ecclesiasticam Historiam post chronologicos canones ab eo scriptam fuisse, mirum tamen est, utrumque opus ad unam eandemque metam procedere, ad annum scilicet vicesimum Constantini, qui fuit annus Christi 325. Illud præ-

terea mirari subit, quod cum Nicæna synodus celebrata sit vicennialibus Constantini, nulla tamen ejus fiat mentio, nec in Chronico, nec in Ecclesiastica Historia. Nam quod in Latino ejus Chronico ad annum Constantini quintumdecimum hæc leguntur: *Alexandrinæ ecclesie XIX ordinatur episcopus Alexander: a quo Arius presbyter de ecclesia ejectus, multos suæ impietati sociat, ad quorum perfidiam coarguendam synodus 318 episcoporum in Nicæam urbem Bithyniæ congregata, omnes hæreticorum machinas homousii oppositione delevit*, satis perspicuum est, ista non ab Eusebio scripta, sed ab Hieronymo addita fuisse, qui Eusebianum Chronicum multis de suo adjectis interpolavit. Ut enim illud omittam, quod synodi Nicænæ commemoratio hic alieno loco ponitur, quis unquam credat, Eusebium de Ario ita locutum fuisse, aut homousii vocabulum Chronico suo intexuisse? Quod semper illi displicuit, ut postea videbimus. Quo modo Eusebius dixit trecentos et octodecim episcopos Nicænæ synodo interfuisse, cum in tertio libro de Vita Constantini disertissime scribat, paulo plusquam ducentos et quinquaginta in ea consedisse? Non dubito tamen, quin Ecclesiastica Historia ab Eusebio absoluta sit aliquot annis post synodum Nicænam. Sed cum Eusebius pace illa quæ post persecutionem Diocletiani cælitus affulsit ecclesiæ, historiam suam claudere decrevisset, quemadmodum ipse testatur in exordio operis sui, Nicænæ synodi commemorationem de industria vitavit, ne seditiones ac tumultus episcoporum inter se rixantium exponere cogeretur. Quippe historiarum scriptores id præcipue curare ac providere debent, ut opus suum illustri et glorioso exitu concludant, sicut jam pridem monuit Dionysius Halicarnassensis in comparatione Herodoti ac Thucydidis. Quis porro eventus illustrior ab Eusebio potuit optari, quam pax illa quæ post cruentissimam persecutionem a Constantino reddita fuerat Christianis, cum extinctis ubique persecutoribus, ac postremo omnium Licinio sublato, nullus jam præteritorum malorum superesset metus? Hac igitur pace Historiam suam terminare maluit Eusebius, quam Nicænæ synodi commemoratione. Ea quippe synodo non tam sopita discidia, quam renovata esse videbantur. Idque non synodi ipsius culpa sed pertinaci obstinatione eorum qui salu-

berrimis sacrosancti concilii decretis acquiescere recusabant. [? *H.*] Atque hæc de vita scriptisque Eusebii a nobis dicta sufficiant^h. Superest ut de ejus fide et ὁρθοδοξία pauca dicamus. Ac primum lectores monitos velim, ne hic a nobis Eusebii defensionem expectent. Neque enim nostrum est de hujusmodi rebus pronuntiare, cum ecclesiæ judicium et antiquorum patrum sententiam in iis potius sequi debeamus. Proinde quædam duntaxat capita hic adnotabimus, quibus quasi fundamentis innixi, de Eusebii fide certius statuere possimus. Cum igitur de Eusebio nostro variæ sint antiquorum sententiæ, et quidam eum catholicum, alii hæreticum, nonnulli δὲ γλωττον, id est, dubiæ atque ancipitis fidei fuisse censuerint, inquirendum a nobis est cui potissimum sententiæ debeamus accedere. Constans juris regula est, in dubiis æquiores potius ac mitiorem sententiam amplecti oportere. Deinde cum occidentales omnes uno fere excepto Hieronymo, de Eusebio nostro honorifice senserint, cumque ecclesia Gallicana sanctorum numero eum adscripserit, ut ex Victorio Aquitano, Usuardo, aliisque colligitur, satius sine dubio est, ut patrum nostrorum, quam ut orientalium schismaticorum judicio subscribamus. Denique quorum auctoritas hac in re major esse debet, quam

^h Ex scriptis Eusebii quorum aut nonnisi fragmenta aut interpretationes Latinæ exstant, *Stroth. Leben und Schriften des Eus.* p. xlii sq. hæc commemoravit: 1. *Eis Ἡσαΐαν λόγοι δέκα.* Horum commentariorum magnam partem collegit et edidit Montefalconius, Paris. 1706.—2. Commentarii in Canticum Canticorum. Fragmenta edidit Meursius.—3. *Περὶ τῆς τοῦ βιβλίου τῶν προφητῶν ὀνομασίας.* Partem edidit Curretius.—4. Commentarii in Psalmos. Plures evulgavit Montefalconius.—5. *Περὶ τῆς τῶν εὐαγγελίων διαφωνίας.* Hujus libri codices esse feruntur in Sicilia, fragmenta in Anastasio Sinaita et Combefisii auctario novo P. P.—6. Primus liber Apologiæ pro Origene, Latine, in tomo quarto operum Hieronymi.—Nondum typis descripta esse monuit *Stroth.* l. l. p. xlii hæc: 7. Collectio Locorum Prophetarum de Christo, libri quatuor. Exstant illi in bibliotheca Vindobonensi et pars esse videntur libri qui periit: Ἡ καθόλου στοιχειώδης

εἰσαγωγή. Vid. *Fabr. B. G.* vol. VI. p. 57.—8. De Morte Herodis.—9. Præfatio ad Canticum Mosis.—10. Fragmentum de Mensura et Ponderibus.—Perierunt autem libri hi: 11. De Vita Pamphili, libri tres.—12. *Τῶν ἀρχαίων μαρτυρίων συναγωγή.* Fortasse in Actis Sanctorum nonnulla inde continentur.—13. Ἡ καθόλου στοιχειώδης εἰσαγωγή.—14. Ἐλέγχου καὶ ἀπολογίας λόγοι β. Cf. Phot. cod. 13.—15. Apologia Religionis Christianæ contra Porphyrium, libri XXX.—16. *Περὶ τῆς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πολυπαιδείας.*—17. De Festo Paschatis.—18. Demonstratio Ecclesiastica.—19. Præparatio Ecclesiastica.—20. Oratio de Ecclesia recens exstructa Hierosolymitana.—21. Apologia pro Origene.—22. Commentarius in primam Epistolam Pauli ad Corinthios.—23. Variæ passim laudatæ Epistolæ. Ita omnes quos edidit Eusebius, libri quorum alii supersunt, alii nondum editi, alii perdit, sunt triginta sex.

pontificum Romanorum? [*? H.*] Atqui Gelasius in libro de Duabus Naturis, Eusebium nostrum inter catholicos scriptores retulit, duoque ex ejus libris testimonia recitavit. Sed et Pelagius PP. eum inter historicos honoratissimum nominat, et ab omni hæreseos labe immunem esse pronuntiat, tametsi Origenem hæreticum summis laudibus extulisset. Denique Gelasius Cæsariensis episcopus qui Acacio successerat, Eusebii nomen in sacris diptychis retinuit, cumque id fecisset, Theophilus Alexandrinus in libro contra unionem Theodosianorum et Gainitarum καθ' ἣν φησιν οἰκονομίαν, Θεόφιλος μὲν τῷ Γελασίῳ ἐκοινώνει ἐγγεγραμμένον ἔχοντι τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τὸν Παλαιστίνων Εὐσέβιον. Quæ leguntur in bibliotheca Photii cap. CCXXVII. At dicet aliquis orientalium potius sequendum esse judicium, cum orientales Eusebium utpote hominem linguæ suæ, melius nosse potuerint. Sed responderi potest, non deesse quosdam ex orientalibus, qui de Eusebio nostro bene senserint. Inter quos est Socrates et Gelasius Cyzicenus. Quod si septimæ synodi œcumenicæ judicium nobis opponatur, in promptu est responsio. Neque enim de Eusebii fide agebatur in illa synodo, sed de imaginum cultu. Ad quem subvertendum cum adversarii paulo ante in urbe regia congregati, testimonium ex Eusebii ad Constantiam epistola protulissent, eoque maxime niterentur, patres septimæ synodi ad elevandam hujus testimonii auctoritatem acclamarunt, Eusebium Arianum fuisse. Verum id obiter tantum, ex occasione et odio illius epistolæ ab eis factum est, non autem data opera, aut causa prius cognita. Proferunt quidem loca quædam ex Eusebio, quibus approbent illum Ariano dogmati adhæsisse. Sed nullum discrimen adhibent inter libros ante concilium Nicænum, et inter eos qui post illud concilium ab Eusebio sunt elaborati: quod tamen fieri omnino debuerat, ut de Eusebii fide certum ac legitimum judicium promeretur. Quæcumque enim ante Nicænam synodum scripta sunt, Eusebio objici et imputari non debent. Porro Eusebii epistola ad Alexandrum, qua pro Ario illum interpellat, scripta est procul dubio ante synodum Nicænam. Proinde testimonium illud patrum septimæ synodi adversus Eusebium, etsi maximam habet auctoritatem, tamen præjudicium potius quam synodale

judicium nobis videtur. Sed Græcis liceat de Eusebio nostro ita sentire, eumque ad finem Arianæ hæresi faventem, aut etiam Arianum vocare. Hieronymum vero quis patienter ferat, qui non contentus hæreticum illum et Arianum dicere, Arianorum signiferum non semel nominat? Potestne Arianorum signifer merito dici is, qui Arianorum dogma post Nicænam synodum perpetuo damnavit? Legantur ejus libri de Ecclesiastica Theologia, quos contra Marcellum scripsit diu post concilium Nicænum. Inveniemus id quod dixi, damnatos ab eo fuisse qui dicerent Filium Dei de non exstantibus esse factum, et fuisse tempus cum non esset. Idem etiam de Eusebio testatur Athanasius in epistola de decretis synodi Nicænæ his verbis: *Et profecto infelix in eo fuit. Ut enim se ipsum purgaret, accusavit deinceps Arianos, quod cum dicerent Filium Dei non exstitisse antequam gigneretur, hoc pacto negarent eum exstitisse ante incarnationem.* Et Athanasius quidem qui privatas inimicitias cum Eusebio gessit, hoc Eusebio perhibet testimonium. Hieronymus vero qui nullas odii causas adversus Eusebium habebat, immo qui ex illius scriptis tantopere profecerat, qui Chronicum ejus Canonem et librum de locis Hebraicis in Latinum sermonem converterat, hoc Eusebium infamat elogio, quod ne infensissimi quidem hostes unquam illi tribuerunt. Cujus rei causam invenire non possum, nisi quod Hieronymus suscepto adversus Origenem odio, cunctos ejus dogmatum defensores ac præcipue Eusebium nostrum immodice est persecutus. Fatendum quidem est, Eusebium nostrum, etsi Arianorum signifer merito dici non possit, tamen cum Arianorum signiferis post Nicænam synodum perpetuo versatum fuisse, et una cum illis impugnasse catholicos episcopos, Eustathium scilicet et Athanasium, præcipuos homousii defensores. Illud quoque in Eusebio reprehendendum videtur, quod licet æternitatem Filii Dei adversus Arianos semper asseruerit, homousii tamen vocem nunquam ex animo probavit. Certe nec in libris contra Marcellum, nec in orationibus de Fide adversus Sabellium ea voce unquam usus est. Immo vero in libro secundo adversus Sabellium non obscure significat eam vocem, utpote quæ in scripturis non legatur, sibi displicere. Sic enim ait: *Sicut ergo de his quæ possunt quæri, iner-*

tium est non quærere, ita de his quæ non necesse est quæri, audacia est quærendi. Quæ ergo debent quæri? quæ invenimus in scripturis posita. Quæ autem in scripturis non invenimus, non quæramus. Si enim oporteret nobis esse cognita, utique Spiritus Sanctus posuisset in scripturis. Et aliquanto post hæc habet: Non ita periclitemur, sed tute loquamur. Si quid autem scriptum est, ne deleatur. In fine autem orationis ita loquitur: Quæ scripta sunt dicito, et derelinquetur lis. Quibus verbis homousion sine dubio perstringit Eusebius. Sed nunc, si placet, veterum de Eusebio testimonia audiamus. In quibus illud maxime observandum est, etsi varia fuerunt hominum de Eusebio nostro judicia, quod quidem spectat ad ecclesiasticorum dogmatum puritatem, omnes tamen summæ eruditionis laudem uno consensu ei tribuisse. Unus patrum memoria exstitit Josephus Scaliger, qui præcipiti quadam audacia ac maledicendi libidine abreptus, hanc doctrinæ gloriam, quam nec adversarii Eusebio unquam inviderunt, ei adimere conatus est. Ejus verba si quis cupit cognoscere, inter testimonia veterum collocavimus, non quod ejus judicium hac præsertim in parte magni faciamus, sed eo potius consilio, ut importuna ejus maledicentia omnium oculis subjiceretur. Qui cum in Chronicum Eusebii Canonem commentarios scribere instituisset, in ipso operis exordio reprehendit Hieronymum, quod Eusebium virum eruditissimum appellaverit. Ac principio quidem statueram adversus Scaligerum pluribus disputare, ejusque sententiam prolixiori responsione subvertere. Sed quoniam ea res majoris est otii, ac fortasse tædium allatura esset lectoribus, in aliud tempus opportunius differetur.

VETERUM TESTIMONIA

PRO

EUSEBIO.

---

*Ex epistola Constantini magni ad Antiochenos, quam refert
Eusebius in ejus Vita, Lib. III. c. 60.*

FATEOR enim perlegisse me acta ; in quibus ex honorificis testimoniis ac præconiis vestris in Eusebium Cæsariensem episcopum, quem ego quoque et doctrinæ et modestiæ causa jamdudum probe novi, vos in eum propensos esse, eumque vobis vindicare velle comperi. *Et paulo post* : Equidem virum illum quem vos et honore et benevolentia dignum judicatis, plurimum laudo. Non tamen adeo despici oportet id quod apud singulos ratum firmumque manere debuerat, ut singuli contenti non sint sententiis suis, etc.

*Ex ejusdem Constantini ad Eusebium Epistola, qua eum laudat,
quod Antiochenam sedem recusaverit, Lib. III. c. 61.*

Epistolam tuam sæpius legi, et ecclesiasticæ disciplinæ regulam accuratissime observatam a te cognovi. Enimvero in ea sententia perstare, quæ et Deo accepta, et apostolicæ traditioni congrua esse videatur, summæ pietatis est. Tu quidem beatum te in hoc ipso existimare debes qui totius propemodum orbis testimonio, dignus universæ ecclesiæ episcopatu judicatus sis. Nam cum omnes te apud se episcopum esse ambiant, hanc tuam felicitatem sine controversia adaugent. Verum rectissime fecit prudentia tua, quæ et mandata Dei et apostolicam atque ecclesiasticam regulam custodire statuit, episcopatum Antiochensis ecclesiæ repudians et in eo potius permanere desiderans, quem Dei mandatu ab initio suscepisset.

*Ex ejusdem Constantini Epistola ad synodum Antiochenam,
ibid. c. 62.*

Legi literas a vestra sanctitate scriptas, et Eusebii collegæ vestri prudens propositum laudavi. Cumque cuncta quæ gesta sunt, partim ex vestris, partim ex perfectissimorum virorum, Acacii et Strategii comitum literis cognovissem, remque ut decebat, accurate expendissem, scripsi ad populum Antiochenum, quid Deo acceptum et ecclesiæ congruum esset. Ejus epistolæ exemplum his literis subjici præcepi, ut et vos cognoscere possitis, quidnam ego juris ratione provocatus scripserim ad populum Antiochenum, quando quidem hoc literis vestris continebatur, ut juxta populi et prudentiæ vestræ suffragium ac voluntatem Eusebius sanctissimus Cæsariensium episcopus Antiochenæ ecclesiæ præsideret, ejusque curam susciperet. Ac literæ quidem Eusebii ecclesiasticæ legi maxime inhærere videbantur, etc.

Ex ejusdem Constantini ad Eusebium Epistola, in qua librum illius de Pascha laudat, Lib. IV. c. 35.

Eximiam tuam doctrinam et studii contentionem equidem supra modum admiratus sum, legique librum tuum perlibenter, utque in multorum qui divinæ religionis observantiam sincere profitentur, manus ac notitiam perveniret, quemadmodum optaveras, mandavi. Cum igitur intelligas, quanta cum voluptate hujusmodi munera a solertia tua nobis oblata suscipimus, cura ut frequentioribus posthac sermonibus, quibus te innutritum esse profiteris, animum nostrum exhilaras.

Ex Epistola ejusdem Constantini ad Eusebium de conficiendis sacræ scripturæ codicibus, Lib. IV. c. 36.

Visum est enim id significare prudentiæ tuæ, ut quinquaginta codices divinarum scripturarum, quarum apparatus et usum maxime necessarium ecclesiæ esse intelligis, in membranis probe apparatis, ab artificibus antiquariis venuste scribendi peritissimis describi facias, qui et legi facile, et ad omnem usum circumferri possint.

Ex Eusebii Nicomediensis Epistola ad Paulinum episcopum Tyri, quam refert Theodoretus in libro primo Historiæ Ecclesiasticæ, c. 5.

Nec domini mei Eusebii pro tuenda veritate studium silentio mandatum est, nec tua, domine, in eadem re taciturnitas. Ad nos enim de utroque fama pervenit, et quod consequens erat, Eusebii domini mei causa lætitiā, tua vero dolorem, cepimus.

Ex libro Basilii ad Amphilochium de Spiritu Sancto, c. 29.

Εἰ δὲ τῷ καὶ ὁ Παλαιστινὸς Εὐσέβιος ἀξιόπιστος διὰ πολυπειρίαν, καὶ κεῖνον τὰς αὐτὰς φωνὰς ἐπιδείκνυμεν ἐν τοῖς ἐπαπορήμασι περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων πολυγαμίας. Hujus libri meminit Eusebius in lib. VII. Præparationis, c. 8.

Ex libro Quæstionum Veteris ac Novi Testamenti, qui inter Augustini opera est editus, c. 125.

Meminimus in quodam libello Eusebii quondam egregii in reliquis viri legisse, quia nec Spiritus Sanctus sciat mysterium nativitatis Domini nostri Jesu Christi, et admiror tantæ doctrinæ virum hanc maculam Spiritui Sancto inflixisse.

Ex Epistola 65. Hieronymi ad Pammachium et Oceanum.

Fortissimos libros contra Porphyrium scribit Appollinarius, Ecclesiasticam pulchre Eusebius Historiam texuit. Alter eorum dimidiatam Christi introduxit œconomiam, alter impietatis Arii apertissimus propugnator est.

Ex Apologetico ejusdem Hieronymi adversus Rufinum.

Sex libros, ut ante jam dixi, Eusebius Cæsariensis episcopus, Arianæ quondam signifer factionis, pro Origene scripsit, latissimum et elaboratum opus, et multis testimoniis approbavit, Origenem juxta se catholicum, id est, juxta nos, Arianum esse.

Ex eodem libro.

Ipse enim Eusebius, amator et præco et contubernalis Pamphili, tres libros scripsit elegantissimos, vitam Pamphili con-

tinentes. In quibus cum cetera miris laudibus prædicaret, humilitatemque ejus ferret in cælum, etiam hoc in tertio libro addidit, etc. *Et post pauca in eodem libro*: Laudavi Eusebium in Ecclesiastica Historia, in Digestione Temporum, in Descriptione Sanctæ Terræ, et hæc ipsa opuscula in Latinum vertens, meæ linguæ hominibus dedi. Num ex eo Arianus sum, quia Eusebius qui hos libros condidit, Arianus est?

Ex Hieronymi libro II. adversus Rufinum.

Vir doctissimus Eusebius (doctissimum dixi, non catholicum; ne more solito mihi et in hoc calumniam struas) per sex volumina nihil aliud agit, nisi ut originem suæ ostendat fidei, id est, Arianæ perfidiæ.

Ex præmio libri b. Hieronymi de Locis Hebraicis.

Eusebius, qui a beato Pamphilo martyre cognomentum sortitus est, post decem Ecclesiasticæ Historiæ libros, post temporum canones, quos nos Latina lingua edidimus, post diversarum vocabula nationum, quæ quo modo apud Hebræos olim dicta sint, et nunc dicantur, exposuit; post topographiam terræ Judææ, et distinctas tribuum sortes, ipsius quoque Hierusalem, templique in ea cum brevissima expositione picturam, ad extremum in hoc opusculo laboravit, ut congregaret nobis de sancta scriptura omnium pæne urbium, montium, fluminum, viculorum et diversorum locorum vocabula: quæ vel eadem manent, vel immutata sunt postea, vel aliqua ex parte corrupta. Unde et nos admirabilis viri sequentes studium, etc.

Ex libro b. Hieronymi de Scriptoribus Ecclesiasticis.

Hippolytus cujusdam ecclesiæ episcopus (nomen quippe urbis scire non potui) rationem paschæ, temporumque canones scripsit usque ad primum annum Alexandri imp. et sedecim annorum circulum quem Græci ἐκκαίδεκαετηρίδα vocant, reperit, et Eusebio qui super eodem pascha canonem decem et novem annorum circulum, id est, ἐννεαδεκαετηρίδα composuit, occasionem dedit.

Ex eodem libro.

Eusebius Cæsareæ Palæstinæ episcopus, in scripturis divi-

nis studiosissimus, et bibliothecæ divinæ cum Pamphilo martyre diligentissimus pervestigator, edidit infinita volumina. De quibus hæc sunt: *Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως* libri viginti. *Εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς* libri quindecim. *Θεοφανείας* libri quinque. Ecclesiasticæ Historiæ libri decem. Chronicorum Canonum omnimoda Historia, et eorum *Ἐπιτομή*. Et de Evangeliorum Diaphonia. In Esaïam libri decem, et contra Porphyrium, qui eodem tempore scribebat in Sicilia ut quidam putant, libri triginta: de quibus ad me viginti tantum pervenerunt. *Τοπικῶν* liber unus, *Ἀπολογίας* pro Origene libri sex, de Vita Pamphili libri tres. De Martyribus alia opuscula. Et in 150 Psalmos eruditissimi Commentarii. Et multa alia. Floruit maxime sub Constantino imp. et Constantio, et ob amicitiam Pamphili martyris, ab eo cognomentum sortitus est.

Ex eodem libro.

Eusebius natione Sardus, et ex lectore urbis Romæ, Vercellensis episcopus, ob confessionem fidei a Constantia principe Scythopolim et inde Cappadociam relegatus, sub Juliano imp. ad ecclesiam reversus, edidit in Psalmos Commentarios Eusebii Cæsariensis, quos de Græco in Latinum verterat.—*Idem Hieronymus in Epist. ad Vigilantium* de hac versione ita scribit: Sit in culpa ejusdem confessionis Vercellensis Eusebius, qui omnium Psalmorum Commentarios hæretici hominis vertit in nostrum eloquium, licet, hæretica prætermittens, optima quæque transtulerit.

Idem Hieronymus in præfatione Commentariorum in Daniele.

Contra prophetam Daniele duodecimum librum scribit Porphyrius, nolens eum ab ipso cujus inscriptus est nomine, esse compositum, etc. cui solertissime responderunt Eusebius Cæsariensis episcopus tribus voluminibus, id est, XVIII. XIX. et XX. Appollinarius quoque uno grandi libro, hoc est, vicesimo sexto, et ante hos ex parte Methodius.

Idem Hieronymus in c. 24. Matthæi.

De hoc loco, id est, de abominatione desolationis quæ dicta est a Daniele propheta, stante in loco sancto, multa Porphy-

rius tertio decimo operis sui volumine contra nos blasphema-
vit. Cui Eusebius Cæsariensis episcopus tribus respondit
voluminibus XVIII. XIX. et XX.

Idem in Epistola 84. ad Magnum.

Scripserunt contra nos Celsus atque Porphyrius, priori
Origenes, alteri Methodius, Eusebius et Appollinarius fortis-
sime responderunt. Quorum Origenes octo scripsit libros, Me-
thodius usque ad decem millia procedit versuum, Eusebius et
Appollinarius viginti quinque et triginta volumina condide-
runt.

Idem in Epistola 65. ad Pammachium et Oceanum.

Quis prudentior, doctior, eloquentior Eusebio et Didymo,
assertoribus Origenis inveniri potest? Quorum alter sex volu-
minibus τῆς ἀπολογίας ita eum, ut se, sensisse confirmat.

Idem Hieronymus in præfatione Commentariorum in Esaiam.

Eusebius quoque Pamphili juxta historicam explanationem
quindecim edidit volumina.

Idem in præfatione libri quinti Commentariorum in Esaiam.

Subeamne opus, in quo viri eruditissimi sudaverunt? Ori-
genem loquor et Eusebium Pamphili. Quorum alter liberis
allegoriæ spatiis evagatur, et interpretatis nominibus singulo-
rum, ingenium suum facit ecclesiæ sacramenta, alter historici-
cam expositionem titulo repromittens, interdum obliviscitur
propositi, et in Origenis scita concedit.

Idem in libro quinto Commentariorum in Esaiam.

Eusebius Cæsariensis historicam interpretationem titulo re-
promittens, diversis sensibus evagatur, cujus cum libros legerem,
aliud multo reperi quam indice promittebat. Ubicum-
que enim historia defecerit, transit ad allegoriam; et ita se-
parata consociat, ut mirer eum nova sermonis fabrica in unum
corpus lapidem ferrumque conjungere.

Idem Hieronymus in caput 1. Matthæi.

Super hoc et Africanus, temporum scriptor, et Eusebius
Cæsariensis in libris διαφωνίαι εὐαγγελίων plenius disputarunt.

Rufinus in Epistola ad Chromatium Episcopum.

Injungis mihi ut Ecclesiasticam Historiam, quam vir eruditissimus Eusebius Cæsariensis Græco sermone conscripserat, in Latinum converterem.

Augustinus in libro de Hæresibus, cap. 83.

Cum Eusebii historiam perscrutatus essem, cui Rufinus a se in Latinam linguam translatae subsequentium etiam temporum duos libros addidit, non inveni aliquam hæresim quam non legerim apud istos; nisi quam in sexto libro ponit Eusebius, narrans eam exstitisse in Arabia. Itaque hos hæreticos, quoniam nullum eorum ponit auctorem, Arabicos possumus nuncupare, qui dixerunt animas cum corporibus mori atque dissolvi, et in fine sæculi utrumque resurgere. Sed hos disputatione Origenis præsentis et eos alloquentis, celerrime dicit fuisse correctos.

Antipater Bostrensis episcopus in libro primo adversus Apologeticum Eusebii Cæsariensis pro Origene^a.

Ἐπειδὴ πολὺ ἴστωρ ὁ ἀνὴρ γέγονε, πάσας τὰς τῶν ἀρχαιοτέρων βίβλους τε καὶ συγγράμματα ἐξερευνήσας καὶ ἀνιχνεύσας, καὶ τὰς πάντων μικροῦ δεῖν δόξας ἐκθέμενος, καὶ πλεῖστα συγγράμματα καταλείψας τῷ βίῳ, ὧν ἔνια καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξια τυγχάνει, τῇ τοιαύτῃ τοῦ ἀνδρὸς ὑπολήψει χρώμενοι συναρπάξουσιν ἐπιχειροῦσιν ἐνίοις, ὥς ὅτι φάσιν, οὐκ ἂν εἴλετο Εὐσέβιος ἐπὶ τοῦτο ἰδεῖν, εἰ μὴ πάσας ἀκριβῶς ἠπίστατο τῶν παλαιῶν τὰς δόξας τοῦτο βουλομένης· ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν πολὺ ἴστωρ ὁ ἀνὴρ, καὶ οὐδέν τι τῶν παλαιοτέρων συγγραμμάτων τὴν ἐκείνου διέλαθε γνῶσιν, σύμφημι καὶ ὁμολογῶ. Βασιλικῇ γὰρ συνεργίᾳ χρώμενος, ῥαδίως τὰ πανταχοῦ πρὸς ἑαυτὸν συνάγειν ἠδύνατο, κ. τ. λ.

Ex libro primo Excerptorum Historiæ Ecclesiasticæ Philostorgii.

Ὅτι τὰ τε ἄλλα, καὶ ὅσα πρὸς ἱστορίας ἤκει λόγων, ὁ Φιλοστόργιος τὸν Παμφίλον Εὐσέβιον ἐπαινῶν, περὶ τὴν εὐσέβειαν διαμαρτάνειν φησὶ· καὶ τὸ ἀμάρτημα ὁ δυσσεβὴς διηγούμενος, διότι ἄγνω-

^a Vid. Moeller. de Fide Eus. C. p. 16 sqq. cf. Cave, Hist. Literar. Script. Eccles. p. 128.

στον τὸ θεῖον καὶ ἀκατάληπτον ἡγοῖτο· ἀλλὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτα φησὶν αὐτὸν πλημμελεῖν· καταπαῦσαι δὲ αὐτὸν τὰς οἰκείας τῆς ἱστορίας μνήμας, μέχρι τῆς τῶν παίδων διαδοχῆς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου συνεπιμαρτυρεῖ.

Socrates in libro primo Historiæ Ecclesiasticæ.

Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐν ὅλοις δέκα βιβλίοις τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ἐκθέμενος, κατέπαυσεν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐν οἷς καὶ ὁ παρὰ τοῦ Διοκλητιανοῦ κατὰ Χριστιανῶν γενόμενος πόλεμος ἀνεπαύσατο. Γράφων δὲ ὁ αὐτὸς εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου, τῶν καθ' Ἄρειον μερικῶς μνήμην πεποιήται, τῶν ἐπαίνων τοῦ βασιλέως καὶ τῆς πανηγυρικῆς ὑψηγορίας τῶν λόγων μᾶλλον ὥς ἐν ἐγκωμίῳ φροντίσας, ἥπερ τοῦ ἀκριβῶς περιλαβεῖν τὰ γενόμενα.

Idem Socrates in eodem libro cap. 7. de Sabino Macedoniarum episcopo loquens qui Synodorum Historiam scripserat, ita dicit:

Καὶ ἐπαινεῖ μὲν τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον ὡς ἀξιόπιστον μάρτυρα· ἐπαινεῖ δὲ καὶ τὸν βασιλέα, ὡς τὰ Χριστιανῶν δογματίζειν δυνάμενον· μέμφεται δὲ τῇ ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσῃ πίστει, ὡς ὑπὸ ἰδιωτῶν καὶ οὐδὲν ἐπισταμένων ἐκδεδομένη, καὶ ὃν ὡς σοφὸν καὶ ἀψευδῆ καλεῖ μάρτυρα, τούτου τὰς φωνὰς ἐκουσίως ὑπερορᾷ.

Idem Socrates in libro II. c. 21.

Ἐπειδὴ δέ τινες ἐπεχείρησαν καὶ αὐτὸν λουδορῆσαι, φημὶ δὴ τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, ὡς ἀριανίζοντα ἐν οἷς λόγοις ἐξέδωκε, μικρὰ καὶ περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν οὐκ ἄκαιρον ἡγοῦμαι· πρῶτον μὲν γὰρ, κ. τ. λ. *Id est:*

Sed quoniam hunc quoque, Eusebium Pamphili intelligo, nonnulli criminari conati sunt, perinde quasi Arianum dogma in libris suis secutus fuerit, opportunum fore censeo pauca de eo disserere. Primum igitur concilio Nicæno quo Filium Patri consubstantialem fuisse decretum est, et interfuit et consensit. In tertio vero libro quem de Vita Constantini scripsit, ita loquitur: Omnes imperator ad concordiam incitavit, donec universos in iis de quibus antea dissentiebant, concordēs atque

unanimis præstitisset. Adeo ut fides omnium consona apud Nicæam obtinuerit. Cum igitur Eusebius illius concilii mentionem faciens, cunctas animorum dissensiones sopitas esse dicat, et universos in unam eandemque conspirasse sententiam, quid causæ est cur nonnulli eum existiment Ariano dogmati consentire? Falluntur etiam Ariani, qui illum opinioni suæ suffragari arbitrantur. Sed dicet fortasse aliquis, illum Ariani dogmatis assertorem videri, propterea quod in libris suis crebro dicere solet: per Christum. Cui nos id respondemus, et hac loquendi ratione et aliis hujusmodi quæ dispensationem humanitatis Jesu Christi designant, ecclesiasticos scriptores uti consuevisse, et ante hos omnes Paulum apostolum iisdem vocibus usum fuisse, qui tamen perversi dogmatis magister nunquam est existimatus. Ceterum cum Arius Filium Dei creaturam perinde ac cetera quæ a Deo creata sunt, ausus sit dicere, audi, si placet, quænam de hac re fuerit Eusebii sententia in libro primo de Ecclesiastica Theologia (*cap. 9. 10.*). Unigenitus, inquit, Dei Filius solus ipse et non alius et prædicatur et est. Unde merito quis reprehenderit eos qui creaturam illum dicere non dubitarunt, ex nihilo conditum perinde ac reliquas creaturas. Quomodo enim Filius fuerit, quomodo unigenitus, si eandem cum ceteris creaturis naturam sortitus est, unusque est e numero rerum creatarum, utpote qui una cum illis ortus sit ex nihilo? Verum divina oracula non ita de illo prædicant. Deinde paucis interjectis hæc subjicit: Quisquis igitur Filium Dei ex nihilo genitum, et creaturam e non exstante productam esse asserit, is non animadvertit, se nudum quidem nomen *Filii* ei concedere, revera tamen eum Filium pernegare. Qui enim ex nihilo genitus est, vere Filius Dei esse non potest, sicut nec quidvis aliud quod genitum sit. Verus autem Filius Dei, utpote qui ex illo tanquam ex patre genitus est, unigenitus et dilectus Patris merito dicitur. Ob eandem etiam causam Deus ipse est. Quis enim alius Dei fetus esse possit, quam illi ipsi per omnia simillimus? Condit quidem urbem imperator, sed eam non gignit: filium autem gignere dicitur, non condere. Artifex autem faber dicitur ejus quod fabricatus est, non pater. Filii vero sui nequaquam faber dicitur. Ita quoque summus hujus universi Deus

Filii quidem sui Pater, mundi vero Faber et Conditor merito dicitur. Quod si semel in scripturis inveniatur dictum : Dominus creavit me initium viarum suarum ad opera sua, sensum ipsum verborum inspicere debemus, quem paulo post exponam : nec, ut Marcellus facit, ob unicum testimonium præcipuum ecclesiæ dogma convellere. Hæc et alia plurima ab Eusebio Pamphili dicta sunt in libro adversus Marcellum. In tertio autem ejusdem operis libro, docens quomodo intelligenda sit hæc vox *κτίσμα*, ita loquitur : His ita constitutis, consequens est, ut quemadmodum illa quæ præcesserunt, sic etiam hæc verba : Dominus condidit me initium viarum suarum ad opera sua, de eadem persona dicta sint. Quod si creatum se esse dicit, non ita accipiendum est, quasi dicat, se de non exstantibus ad id quod est pervenisse, et perinde ac reliquas creaturas ex nihilo conditum esse, sicut nonnulli perperam existimarunt. Sed id dicit, utpote qui subsistat ac præexistat ante constitutionem totius mundi, a Patre autem suo ac Domino princeps ac rector hujus universi constitutus sit : adeo ut verbum hoc *ἐκτίσεν* positum sit hoc loco pro constituit. Certe apostolus Petrus principes et rectores qui hominibus præsent, diserte creaturam appellat, his verbis : Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Dominum, sive regi quasi præcellenti, sive rectoribus tanquam ab illo missis. Propheta quoque cum dicit : Præpara te, Israel, ad invocandum Deum tuum, quoniam ecce qui firmat tonitru, et qui creat spiritum, et qui annuntiat hominibus Christum suum, hoc verbum *κτίζων* non accepit pro eo quod factum est cum antea non esset. Neque enim tunc Deus creavit spiritum, cum Christum suum per illum cunctis hominibus annuntiavit. Nihil quippe sub sole novum est. Sed erat quidem antea spiritus et subsistebat, missus est autem tunc cum apostoli congregati essent : quando sonus instar tonitru factus est de cælo tanquam ingruentis spiritus vehementis et repleti sunt Spiritu Sancto. Atque ita Christum Dei hominibus prædicarunt, juxta prophetiam quæ dicit : Ecce is qui firmat tonitru et qui creat spiritum, et qui annunciat hominibus Christum suum. Ubi vocabulum illud *creans*, positum est pro mittens, vel pro disponens atque constituens. Tonitru vero similiter

evangelii prædicationem significat. David quoque cum dicit : Cor mundum crea in me Deus, non hoc dixit quasi cor antea non haberet, sed orabat ut mens pura in se ipso perficeretur. Eadem ratione dictum est illud, ut duos in unum novum hominem crearet, id est, conjungeret. Vide autem annon ejusdem generis sit et illud : Induamini novum hominem qui est secundum Deum creatus. Item illud : Si qua igitur in Christo nova creatura ; et quæcumque alia ejusmodi reperiri possunt ab iis, qui scripturas divinitus inspiratas curiose scrutantur. Ne mireris ergo si in hoc loco : Dominus creavit me initium viarum suarum, verbum *creavit* translativè positum est pro constituit et rectorem ordinavit. Hæc Eusebius scribit in libris contra Marcellum. Quæ nos hic adduximus propter eos, qui illum frustra criminari et traducere conantur. Neque enim probare possunt, Eusebium initium essentialis Filio tribuisse, tametsi dispensationis vocabulis passim in libris suis utatur : præsertim cum scriptorum Origenis imitator et admirator exstiterit, in quibus Filium ex Patre genitum semper prædicari reperient, quicumque reconditam Origenis doctrinam intelligentia assequi possunt. Atque hæc obiter dicta sint, ut Eusebii obtrectatoribus respondeam.

Sozomenus in libro I. Historiæ Ecclesiasticæ.

Ὡρμήθην δὲ τὸ ἀπαρχῆς ταύτην συγγράφαι τὴν πραγματείαν, λογισάμενος δὲ ὥς καὶ ἄλλοι ταύτης ἐπειράθησαν μέχρι τῶν κατ' αὐτοὺς χρόνων, Κλήμης τε καὶ Ἡγήσιππος, ἄνδρες σοφώτατοι, τῇ τῶν ἀποστόλων διαδοχῇ παρακολουθήσαντες, καὶ Ἀφρικανὸς ὁ συγγραφεὺς, καὶ Εὐσέβιος ὁ ἐπίκλην Παμφίλου, ἀνὴρ τῶν θείων γραφῶν καὶ τῶν παρ' Ἑλλήσι ποιητῶν καὶ συγγραφέων πολυμαθέστατος ἴστωρ.

Victorius in Canone Paschali.

Recensitis igitur fidelibus historiis veterum, beati scilicet Eusebii Cæsariensis Palæstinæ civitatis episcopi, viri in primis eruditissimi atque doctissimi, chronicis prologoque ; ac perinde his quæ a sanctæ memoriæ Hieronymo hisdem chronicis sunt adjecta.

Hieronymus in Epistola ad Chromatium et Heliodorum, quæ præfigitur Martyrologio quod b. Hieronymi inscriptum est nomine^b.

Constat Dominum nostrum Jesum Christum omni die martyrum suorum triumphos excipere, quorum passiones a sancto Eusebio Cæsariensi episcopo scriptas reperimus. Nam Constantinus Augustus, cum Cæsaream fuisset ingressus, et diceret memorato antistiti, ut peteret aliqua beneficia Cæsariensi ecclesiæ profutura, legitur respondisse Eusebium, opibus suis ecclesiam ditatam, nulla petendi beneficia necessitate compelli, sibi tamen desiderium immobile exstitisse, ut quidquid in republica Romana gestum sit erga sanctos Dei per iudices iudiciis succedentes in universo orbe Romano, sollicita perscrutatione, monumenta publica discutiendo perquirerent, et qui martyrum a quo iudice, in qua provincia vel civitate, qua die quave perseverantia, passionis suæ obtinuerint palmam, de ipsis archivis sublata, ipsi Eusebio regio jussu dirigerent. Unde factum est, ut idoneus relator existens, et Ecclesiasticam Historiam texeret, et omnium pæne martyrum provinciarum omnium Romanarum trophæa diligens historiographus declararet.

Gelasius papa in Decreto de Libris Apocryphis.

Item Chronica Eusebii Cæsariensis et ejusdem Ecclesiasticæ Historiæ libros, quamvis in primo narrationis suæ libro tepuerit, et postea in laudibus atque excusatione Origenis schismatici unum conscripserit librum, propter rerum tamen notitiam singularem, quæ ad instructionem pertinent usque quaque non dicimus renuendos.

Idem in libro de Duabus Naturis.

Ut id ipsum dicentes uno corde, unoque ore, et credamus quod a majoribus nostris accepimus, et donante Domino tradamus posteris confitendum, cum quibus unitam fidem Deo propitio perdurare catholicorum subjecta testimonia magistro-

^b Vid. Moeller. loco not. 55. laudato. Conf. Schroeckh. christliche Kirchengeschichte, T. I. p. 144.

rum recensita testantur. *Et paulo post* : Eusebii episcopi Palæstinensis cognomento Pamphili ex expositione Psalmi septimi, etc. Item ejusdem ex Evangelica Præparatione, lib. VII.

Pelagius II. papa in Epistola 3. ad Eliam Aqueleensem et alios episcopos Istricæ.

Quid namque in hæresiarchis Origene deterius, et quid in historiographis inveniri Eusebio honorabilius potest? Et quis nostrum nescit, in libris suis quantis Origenem Eusebius præconiis attollat? Sed quia sancta ecclesia suorum fidelium corda benignius, quam verba districtius pensat, nec in hæreticis sensum proprium testatio Eusebii absolvere potuit: nec rursum Eusebium laudati Origenis culpa damnavit.

Evagrius lib. I. Historiæ c. 1.

Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλῳ, ἀνὴρ δὲ ἐς τὰ μάλιστα λόγιος ὁ Παμφίλῳ τὰ τε ἄλλα, καὶ ὥστε οἷός τε εἶναι τοὺς πείθειν ἐντυγχάνοντας θρησκεύειν τὰ ἡμέτερα, εἰ καὶ μὴ λίαν ἀκριβεῖς οἶδε ποιεῖν.

Gregorius magnus in Epistola ad Eulogium Alexandrinum episcopum.

Ex audientium numero nunc factus sum, cui sanctissima vestra beatitudo scribere studuit, ut cunctorum martyrum gesta quæ piæ memoriæ Constantini temporibus ab Eusebio Cæsariensi collecta sunt, transmittere debeamus. Sed hæc neque si collecta non sint, neque si sint, ante vestræ beatitudinis scripta cognovi. Ago ergo gratias, quia sanctissimæ vestræ doctrinæ scriptis eruditus, cœpi scire quod nesciebam. Præter illa enim quæ in ejusdem Eusebii libris de Gestis sanctorum Martyrum continentur, nulla in archivo hujus nostræ ecclesiæ, vel in Romanæ urbis bibliothecis esse cognovi, nisi pauca quædam in unius codicis volumine collecta.

Gelasius Cyzicenus in libro secundo de Synodo Nicæna, cap. 1.

Ἀκούσωμεν δὴ τί ἐνταῦθα λέγει καὶ ὁ ἀροτὴρ ὁ κάλλιτος τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεωργίας ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφήμου Παμφίλου. Ὁ μὲν οὖν Λικίνιος, φησὶ, τὴν ὁμοίαν τοῖς ἀθείοις τυράννοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδὸν, ἐπὶ τὸν ἴσον αὐτοῖς

ἐνδίκως περιηρέχθη κρημνὸν, κ.τ.λ. *quæ leguntur in fine libri decimi Historiæ Ecclesiasticæ*. Τοσαῦτα ὁ τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀξιοπιστότατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ Παμφίλου, πλείστους ὅσους ἀγῶνας θέμενος καὶ διερευνησάμενος, ἐκ τῶν ἀπλῶς ἐχόντων τὴν ἀναλογὴν ποιησάμενος, ἐν δέκα τόμοις ὅλοις τὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Ἱστορίας ἀκριβῶς καταλέλοιπεν, ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας, πληρώσας δὲ εἰς τοῦσδε τοὺς χρόνους οὐκ ἀπόνως, πῶς γὰρ οἶόν τε ἦν τοσαύτην ἀναδεξάμενον φροντίδα τοῦ διασώσασθαι τῆς τοιαύδε συλλογῆς τὴν ἁρμονίαν; ἀλλ' ὥς ἀρτίως ἔφην, πολλὴν εἰσενεγκάμενος τὴν σπουδὴν καὶ πλοῦτον ἄφατον πόνον. Ἀλλὰ μηδεὶς οἰέσθω τὸν ἄνδρα ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ ἐπιπεφημισμένων, ὥς τῆς Ἀρείου βλασφημίας ποτέ τι πεφρονήκει, ἀλλὰ πεπεσθῶ, ὥς εἰ καὶ τιν' ἂν ἐλάλησεν ἢ ἔγραψε μικρόν τι τὰ Ἀρείου ὑπονούμενα, οὐ μὴν κατὰ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνου ἔννοϊαν, ἀλλ' ἐξ ἀπεριέργου ἀπλότητος, καθὼς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀπολογητικῷ, ᾧ διεπέψατο πρὸς τὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων κοινὸν μαρτυράμενος, ταῦτα ἐπληροφόρησε.

Auctor Chronici Alexandrini pag. 582.

Ὁ δὲ σοφώτατος Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου συνεγράψατο οὕτως· ὅτι ἐν τῇ ἑορτῇ τὸν Χριστὸν ἐσταύρωσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐν τῇ αὐτῶν ἑορτῇ πάντες ἀπώλοντο.

Nicephorus in libro VI. Historiæ cap. 37.

Ἐφ' οὗ λόγῳ καὶ φιλοσόφῳ βίῳ διαζῶντα, καὶ τοῦ αὐτόθι πρεσβείου ἡξιωμένον τὸν θεῖον Πάμφιλον ἔγνωμεν· οὗ τὸν βίον καὶ τὰ καθ' ἕκαστον αὐτῷ πεπραγμένα, ἔτι δὲ καὶ περὶ ἧς συνεστήσατο ἐκέισε λόγων θείων καὶ φιλοσόφων διατριβῆς, πρὸς δὴ τοῦτοις καὶ τὴν ὑπὲρ εὐσεβείας τούτου ἐν διαφόροις διωγμοῖς ὁμολογίαν τοὺς τε ἀγῶνας αὐτοῦ, καὶ τὸ τελευταῖον ὥς τὸν τοῦ μαρτυρίου ἀνεδήσατο στέφανον, Εὐσέβιος ὁ τούτου ἀδελφιδοῦς καὶ τοσοῦτον ἐκείνῳ φιλούμενος ὥς καὶ τὴν ἐκείνου κλήσιν ἐπίθετον σχεῖν, εἰς λεπτὸν ἐν ἰδίῳ συντάγματι περιέλαβε, καὶ τοὺς ἀκριβῶς βουλομένους τὰ ἐκείνου εἰδέναι, αὐτῷ παραπέμπομεν· ὃς δῆτα Εὐσέβιος διὰ πάντων ἐλθὼν, μάλιστα τῇ περὶ τὰ θεῖα σπουδῇ ἐνακμάζει, ἄχρι δὲ καὶ Κωνσταντίου τὸν τῆς ζωῆς παρείλκυσε χρόνον. Χριστιανὸς δὲ τὰ μάλιστα ὢν, καὶ πολὺν τὸν ζῆλον ὑπὲρ Χριστοῦ πνέων, ἐν δεκαπέντε τόμοις τὴν εὐαγγελικὴν συγγραφὴν προπαρασκευῆν, καὶ ἐν

δέκα πάλιν τὴν εὐαγγελικὴν ἀπόδειξιν· καὶ πρῶτος οὗτος τῇ μετὰ χεῖρας ὑποθέσει ἐπέβαλεν, Ἑκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν πρῶτος ὀνομάσας τὴν βίβλον· δέκα δ' ἐν τόμοις καὶ τοῦτο τὸ σύνταγμα περικλείεται. Καὶ ἄλλη δὲ αὐτοῦ βίβλος ἐμφέρεται, ἣν Κανόνα ἐπέγραψε, τὰς τῶν χρόνων ἀκριβουμένην γραφάς· καὶ εἰς τὸν βίον δὲ Κωνσταντίνου πέντε λόγους ἐξέδωκε, καὶ ἕτερον δὲ πρὸς αὐτὸν, ὃν Τριακονταετηρικὸν ἐπιγράφει. Καὶ Στεφάνῳ περὶ τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις ἀπορουμένων ἕτερον ἀνατίθησι, καὶ ἄλλα διάφορα συγγράμματα καταλέλοιπε, πολλὴν ὄνησιν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσφέροντα. Πλὴν τοιοῦτος ὢν, ἐν πολλοῖς φαίνεται τὰ Ἀρείου πρεσβεύων, κ. τ. λ.

Ex actis manuscriptis Silvestri papæ.

Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου τὴν Ἑκκλησιαστικὴν συγγράφων Ἱστορίαν παρέλιπεν περὶ ἐκάστου ταῦτα εἰπεῖν, ἅπερ ἐν ἄλλοις συντάγμασιν ἔφρασεν· ἐνέθεικεν γὰρ ἐν ἑνδεκα λόγοις τὰ παθήματα σχεδὸν τῶν ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις ἀθλησάντων μαρτύρων καὶ ἐπισκόπων καὶ ὁμολογητῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ γυναικῶν καὶ παρθένων, ὅσαι ἀνδρείῳ φρονήματι διὰ τὸν δεσπότην ἠγωνίσαντο Χριστὸν, ἀνεγράψατο· καὶ οὗτος μόνος τῶν ἐπισκόπων ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου καὶ καθεξῆς, τὰ παθήματα κατὰ τάξιν ἐξηγήσατο, τούτων δὲ τῶν πόλεων καὶ ἀποστολικῶν θρόνων τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπеспάσατο, τουτέστιν τῆς μεγάλης τῶν πόλεων Ῥώμης Ἀλεξανδρείας τε καὶ Ἀντιοχείας, τῆς κοινῆς ἔνεκεν ὠφελείας· ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοίνυν τούτων ὦν μέχρι τοῦ δεῦρο χρόνου ὁ προρρηθεὶς τῇ Ἑλληνικῇ συνεγράψατο φωνῇ, τούτου τὸν βίον οὐκ ἐξίσχυσεν μεταφράσαι, τουτέστιν τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου, κ. τ. λ. *Quæ in vita manuscripta b. Sylvestri papæ duobus libris comprehensa, in Latinum sermonem ita conversa sunt.*

Incipit prologus de vita sancti Silvestri papæ urbis Romæ.

Historiographus noster Eusebius Cæsariensis Palæstinæ urbis episcopus, cum Historiam Ecclesiasticam scriberet, prætermisit ea quæ sunt in aliis opusculis, vel quæ se meminit retulisse. Nam viginti libros, id est, duas decadas, omnium pæne provinciarum passiones martyrum, episcoporum et confessorum et sacrarum mulierum ac virginum continere fecit. Deinde secutus et ab apostolo Petro, omnium episcoporum no-

mina et gesta conscripsit, et earum urbium quæ arcem pontificatus per apostolicas sedes tenere noscuntur, urbs Roma, Antiochia, Hierosolyma, Ephesus, Alexandria, harum urbium episcoporum omnium præteritorum usque ad tempus suum Græco sermone conscripsit. Ex quorum numero unum episcoporum urbis Romæ, sanctum Silvestrum me de Græco in Latinum transferre præcepisti.

Vetus auctor in passione sancti Valeriani, quæ est decimo Cal. Januarii ut habetur in veteri codice Mosciascensi.

Beatissimorum martyrum gloriosa certamina ob honorem Christi Domini ac Dei nostri assiduis cultibus et solemnitate annua celebrantur, ut dum fidem martyrum plebs devota cognoscit, et illos triumphasse gaudeat, et se patrocinio eorum protegendam esse confidat. Celebre enim habetur, sanctæ recordationis Eusebium historicum, Cæsariensis urbis episcopum, egregiæ vitæ beatissimum sacerdotem, ecclesiastica quoque institutione doctissimum et præcipua sollicitudine venerandum, per omnem orbem, in quantum divino annuntiante Spiritu, ut gestum est, rei veritas decursa valuit reperiri, prout singularum provinciarum urbes, loca vel oppida inlustrari triumphis martyrum cælestibus meruerunt, quorumque principum tempore ordinata officiorum instantia innumeræ persecutiones factæ fuerant, declarasse. Qui etsi martyrum singulorum integras non explicuit passiones, tamen Christianis devotis atque fidelibus unde describi vel celebrari debeant, veraciter intimavit. Dei itaque gratiam toto orbe diffusam fidelis cultor excoluit, dum velut exiguo tritici semine copiosæ messes agri fertilitate gignuntur, et multiplicata ubertate proficiunt. Ita per supra dicti viri relationem ab unius codicis fonte diffusam, scriptis manantibus fidelium, totum orbem celebrandæ passiones martyrum rigaverunt.

Usuardus in Martyrologio.

Die 21. mensis Junii. Palæstinæ, sancti Eusebii episcopi et confessoris, viri excellentissimi ingenii et historiographi. *In vetustissimo codice bibliothecæ sancti Germani aliter legitur hic locus.* In Cæsarea Palæstinæ sancti Eusebii historiographi.

Nevelo monachus Corbeiensis in Martyrologio MS.

XI. Kal. Jul. eodem die Natalis s. Eusebii Cæsariensis episcopi fide et doctrina clarissimi.

Notkerus in Martyrologio.

Die 21. mensis Junii. In Cæsarea depositio sancti Eusebii episcopi.

Manecharius^c in Epistola ad Ceraunium Parisiensem episcopum, quam præfixit Passioni sanctorum Martyrum Speusippi, Elapsippi et Meleusippi.

Præcipuis beatissimorum episcoporum personis assidue cœquari meritis non desistens, in omni conversatione sacerdotii, sancta quotidie exornari religione festinans, divinarum scripturarum legendi studio universa dogmata peragrasti. Nunc sanctorum martyrum gesta ad laudis tuæ cumulum pro amore religionis congregare in urbe Parisiaca devotus intendis. Unde sancto Eusebio Cæsariensi in æmulationis studio cœquandus es, et pari gloriæ dono perpetualiter memorandus.

Ex veteri Breviario manuscripto ecclesiæ Lemovicensis.

Sancti Eusebii episcopi confessoris.

Lectio 1. Eusebius Cæsareæ Palæstinæ episcopus ob Pamphili martyris amicitiam Pamphili nomen accepit, eo quod cum eodem Pamphilo divinæ bibliothecæ investigator diligentissimus exstiterit. Vir quidem erat memoratu dignissimus per hæc tempora, tum multarum rerum peritia, tum ingenio mirabili et apud gentiles et apud Christianos, inter philosophos præcipuus et nobilissimus habitus est. Hic cum aliquando Arriana [Ariana? H.] hæresi laborasset, ad synodum Nicænam accedens, Spiritu Sancto inspiratus, patrum sententiam secutus est, ac deinceps usque ad mortem sanctissime cum orthodoxa fide vixit.

Lectio 2. Fuit autem in divinis scripturis studiosissimus, ac bibliothecæ divinæ cum Pamphilo martyre diligentissimus investigator. Multa eisdem temporibus scripsit; maxime vero

^c *Warnacharius* scribitur in manuscripto codice Lugdunensis ecclesiæ.

libros Evangelicæ Præparationis, Ecclesiasticæ Historiæ, in Porphyrium Christianorum hostem acerrimum : Apologias item sex pro Origene composuit, de Vita Pamphili Martyris, a quo ob amorem cognomentum accepit, libros tres, item Commentarios eruditissimos in centum et quinquaginta Psalmos.

Lectio 3. Præterea ut legitur, omnium provinciarum cum multorum sanctorum martyrum passiones et confessorum vitam ac virginum cognovisset, viginti libros de eisdem sanctis scriptitavit; ob hos ideo et præcipue Evangelicam Præparationem, cum apud gentes præcipuus haberetur, paternam deorum religionem ob veritatis amorem contempsit. Scripsit quoque chronicorum historiam a primo anno Abrahæ usque ad annum trecentessimum, quam d. Hieronymus prosecutus est. Fuit denique Eusebius hic post conversionem Constantini magni, eidem quoad vixit, multa benevolentia conjunctus.

In Breviario Lemovicensis ecclesiæ, edito anno 1587 per Hugonem Barbou, habetur hæc collecta, eodem die 21. Junii.

Omnipotens sempiterne Deus, qui nos concedis sancti Eusebii confessoris tui atque pontificis agere festivitatem, deduc nos quæsumus ejus precibus ad cælestium gaudiorum societatem. Per Dominum nostrum Jesum Christum, etc.

In antiquo missali ejusdem ecclesiæ edito anno 1483. Parisiis sic habetur, sub eodem die.

Sancti Eusebii episcopi officium. Statuit ei, etc. Oratio. Da quæsumus. Epistola. Testificor coram Deo. Evangelium. Vigilate. Quæ omnia in communi confessoris episcopi. Et dicatur residuum, ut unius episcopi.

In veteri Calendario manuscripto ejusdem ecclesiæ habetur in mense Junio.

XI. Kalend. Julii. Eusebii archiepiscopi.

Codex MS. Parisiensis ecclesiæ ante octingentos annos exaratus, continens Eusebii Historiam Ecclesiasticam Rufino interprete, sic incipit.

In nomine Dei summi, incipit Historia sancti Eusebii Cæsariensis episcopi, id est, libri numero 11.

Ex libro de Luminaribus Ecclesiæ, qui habetur in collectaneis Bedæ, et inter opera spuria b. Hieronymi.

Eusebius Cæsariensis, clavis scripturarum, custosque Novi Testamenti, multis major in conscriptionibus esse a Græcis comprobatur. Tria sunt præclara, quæ hoc in operibus ejus vere testantur. Canones quatuor Evangeliorum qui Novum Testamentum narrant atque custodiunt, decem libri Historiæ Ecclesiasticæ, et Chronicon, id est, temporum breviarium. Et nos omnia ejus vestigia qui imitari potuisset, nunquam reperimus.

Ex miscellaneis MS. Theodori Metochitæ ex capite cujus titulus est : ὅτι πάντες ὅσοι ἐν Αἰγύπτῳ ἐνεπαιδεύθησαν, τραχύτερον τῷ λέγειν χρῶνται.

Καὶ ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος, ἐκ Παλαιστίνης μὲν τὸ γένος, ἀλλ' ὡς αὐτός φησι, τοῖς ἐπ' Αἰγύπτου πάντι χρόνῳ συνεφοίτησεν, πολυμαθὴς ἀνὴρ καὶ δῆλός γε πολλὰς ἐκδόσεις προενεγκών, καὶ χρώμενος οὕτω τῇ γλώττῃ.

VETERUM AC RECENTIORUM

TESTIMONIA

CONTRA

EUSEBIUM.

Ex libro Marcelli Ancyranī contra Arianos.

Ἐντυχὼν Ναρκίσσου τοῦ Νερωνιάδος προεστῶτος ἐπιστολῇ, ἣν γέγραφε πρὸς Χρηστόν τινα καὶ Εὐφρόνιον καὶ Εὐσέβιον, ὡς Ὅσιου τοῦ ἐπισκόπου ἐρωτήσαντος αὐτὸν, εἰ ὥσπερ Εὐσέβιος ὁ τῆς Παλαιστίνης δύο οὐσίας εἶναι φησὶν, οὕτω καὶ αὐτὸς λέγοι· ἐγνὼν αὐτὸν ἀπὸ τῶν γραφέντων, τρεῖς εἶναι πιστεύειν οὐσίας ἀποκρινόμενον.

Ex Epistola synodica Episcoporum Aegypti congregatorum in urbe Alexandria, ad omnes ecclesiae catholicae episcopos, quam refert Athanasius in Apologetico secundo adversus Arianos.

Ποία γὰρ καὶ σύνοδος ἐπισκόπων ἦν τότε ; ποῖον συνέδριον ἀληθείας ἐχόμενον ; τίς τῶν πλειόνων ἐν αὐτοῖς οὐκ ἐχθρὸς ἡμέτερος ἦν ; οὐ διὰ τὴν Ἀρείου μανίαν οἱ περὶ Εὐσέβιον καθ' ἡμῶν ὥρμησαν ; οὐ τοὺς ἄλλους συμφρονοῦντας αὐτῷ ἐπήγοντο ; οὐκ αἰὲ κατ' αὐτῶν ἐγράφομεν ὡς τὰ Ἀρείου φρονούντων ; οὐκ Εὐσέβιος ὁ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης ἐπὶ τῇ θυσίᾳ κατηγορεῖτο ὑπὸ τῶν σὺν ἡμῖν ὁμολογητῶν ;

Epiphanius in haeresi Meletianorum.

Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας, αἵρεται μὲν θυμῷ, κελεύει δὲ συγκροτηθῆναι σύνοδον κατὰ τὴν Φοινίκην ἐν Τύρῳ τῇ πόλει· ἐκέλευσε δὲ δικάζειν Εὐσέβιον τὸν Καισαρείας, καὶ ἄλλους τινάς· ἦσαν δὲ προσκεκλημένοι οὗτοι ποσῶς μᾶλλον τῇ τῶν Ἀρειανῶν χυδαιολογίᾳ·

καὶ ἐκλήθησαν ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου τῆς καθολικῆς, καὶ ὑπὸ Ἀθανάσιον, ἀκραίμονες τινες ἄνδρες καὶ μείζους, καὶ ἐν Θεῷ ἔχοντες διαφανῆ τὸν βίον· ἐν οἷς ἦν ὁ μακαρίτης Ποτάμων ὁ μέγας, ὁ τῆς Ἡρακλείας ἐπίσκοπος καὶ ὁμολογητής· ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν Μελητιανῶν, μάλιστα οἱ τοῦ Ἀθανασίου κατηγοροῦντες. Ζηλωτῆς δὲ ὦν ὑπὲρ ἀληθείας καὶ ὀρθοδοξίας ὁ προειρημένος Ποτάμων ὁ μακαρίτης, ἐλευθεροστομῶν, ὃς οὐδέποτε εἴληφε πρόσωπόν τινος· τὸν ὀφθαλμὸν γὰρ ἐν τῷ διωγμῷ διὰ τὴν ἀλήθειαν ἐτυφλώθη· ἑωρακὼς τὸν Εὐσέβιον καθεζόμενον καὶ δικάζοντα, καὶ Ἀθανάσιον ἐστῶτα, καταπονηθεὶς τῇ λύπῃ, καὶ δακρύσας, οἶα γίνεται παρὰ τοῖς ἀληθέσιν, ἀπετείνατο φωνῇ μεγάλῃ Εὐσεβίω λέγων· σὺ καθέξῃ Εὐσέβιε, καὶ Ἀθανάσιος ἀθῶος ὦν παρὰ σοῦ κρίνεται, τίς ἐνέγκοι τὰ τοιαῦτα; λέγε δέ μοι σὺ, οὐ σὺν ἐμοὶ ἦσθα ἐν τῇ φυλακῇ ἐπὶ τοῦ διωγμοῦ; καὶ γὰρ μὲν ὀφθαλμὸν ἀπεβαλόμην ὑπὲρ ἀληθείας, σὺ δὲ οὔτε φαίνῃ λελωβημένον τι ἔχων ἐν τῷ σώματι, οὔτε ἐμαρτύρησας, ἀλλὰ ἔστηκας ζῶν, μηδὲν ἡκρωτηριασμένος· πῶς ἀνεχώρησας ἀπὸ τῆς φυλακῆς, εἰ μὴ ὅτι ὑπέσχου τοῖς τὴν ἀνάγκην τοῦ διωγμοῦ ἡμῖν ἐπενέγκασι τὸ ἀθέμιτον πράξαι, ἢ ἔπραξας;

Ex Epistola episcoporum catholicorum Aegypti ad synodum Tyri, quam refert Athanasius in supra dicto Apologetico.

Καὶ γὰρ πάλιν οἴδατε, ὥς προείπομεν, ὥς ἐχθροὶ εἰσὶν ἡμῶν, καὶ διάτι Εὐσέβιος ὁ τῆς Καισαρείας ἐχθρὸς γέγονεν ἀπὸ πέρυσιν.

Athanasius in Epistola de decretis synodi Nicænae.

Καὶ τόγε παράδοξον, Εὐσέβιος ὁ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, καὶ τοι πρὸ μιᾶς ἀρνούμενος, ὅμως ὕστερον ὑπογράψας, ἐπέστειλε τῇ ἐκκλησίᾳ ἑαυτοῦ, λέγων εἶναι τῆς ἐκκλησίας τὴν πίστιν, καὶ τῶν πατέρων τὴν παράδοσιν, πᾶσί τε φανερώς ἔδειξεν, ὅτι πρότερον ἐσφάλλοντο, καὶ μάτην ἐφιλονείκουν πρὸς τὴν ἀλήθειαν· εἰ γὰρ καὶ ἡσχύνθη τότε ταύταις ταῖς λέξεσι γράψαι, καὶ ὥς ἠθέλησεν αὐτὸς ἀπελογήσατο τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλάγε διὰ τῆς ἐπιστολῆς τὸ ὁμοούσιον, καὶ τὸ ἐκ τῆς οὐσίας μὴ ἀρνησάμενος, φανερώς τοῦτο σημᾶναι βούλεται, καὶ πέπονθέ τι δεινόν. Ὡς γὰρ ἀπολογούμενος κατηγορήσε λοιπὸν τῶν Ἀρειανῶν, ὅτι γράψαντες οὐκ ἦν ὁ υἱὸς πρὶν γεννηθῆναι, οὐκ ἠθέλουν αὐτὸ εἶναι οὐδὲ πρὸ τῆς κατὰ σάρκα γενέσεως.

Idem in tractatu de synodis Arimini et Seleuciæ.

Μάλιστα δὲ Ἀκάκιος, τὶ ἂν εἴποι πρὸς Εὐσέβιον τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον, ὃς οὐ μόνον ὑπέγραψεν ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπιστολῆς ἐδήλωσε τοῖς ὑπ' αὐτὸν λαοῖς, ταύτην εἶναι πίστιν ἀληθῆ, τὴν ὁμολογηθεῖσαν ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ· εἰ γὰρ καὶ ὡς ἠθέλησεν ἀπελογήσατο διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἀλλὰ γε τὰς λέξεις οὐκ ἠρνήσατο· ἀλλὰ καὶ κατηγορήσε τῶν Ἀρειανῶν, ὅτι λέγοντες, οὐκ ἦν πρὶν γεννηθῆναι ὁ υἱὸς, οὐδὲ πρὸ Μαρίας αὐτὸν ἦθελον εἶναι.

Idem in Epistola ad episcopos Africæ.

Καὶ τοῦτο ἐγίνωσκειν Εὐσέβιος ὁ γενόμενος ἐπίσκοπος τῆς Καισαρείας, πρότερον μὲν συντρέχων τῇ Ἀρειανικῇ αἵρέσει, ὕστερον δὲ ὑπογράψας ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, ἔγραψε τοῖς ἰδίῳι διαβεβαιούμενος, ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν τινὰς λογίους καὶ ἐπιφανεῖς ἐπισκόπους καὶ συγγραφέας ἔγνωμεν ἐπὶ τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεότητος τῷ τοῦ ὁμοουσίου χρησαμένους ὀνόματι.

Idem in tractatu de Synodis Arimini et Seleuciæ.

Ὁ δὲ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης Εὐσέβιος γράφων πρὸς Εὐφρατίωνα τὸν ἐπίσκοπον, οὐκ ἐφοβήθη φανερώς εἰπεῖν, ὅτι ὁ Χριστὸς οὐκ ἔστιν ἀληθινὸς Θεός.

Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem adversus Pelagianos.

Fecerat hoc et in sancti Pamphili martyris nomine, ut librum primum sex librorum defensionis Origenis Eusebii Cæsariensis, quem fuisse Arianum, nemo est, qui nesciat, nomine Pamphili martyris prænotaret.

Idem in libro secundo adversus Rufinum.

Statim de portu egrediens, navem impegit. Referens enim de apologia Pamphili martyris, quam nos Eusebii Arianorum principis, probavimus, etc.

Idem in libro primo adversus Rufinum.

Eusebius Cæsariensis episcopus, cujus supra memini in libro sexto τῆς ἀπολογίας Origenis, hoc idem objicit Methodio episcopo et martyri, quod tu in meis laudibus criminaris, et dicit :

Quo modo ausus est Methodius nunc contra Origenem scribere, qui hæc et hæc de Origenis locutus est dogmatibus? Non est hujus loci pro martyre loqui. Neque enim omnia in locis omnibus disserenda sunt. Nunc tetigisse sufficiat, hoc ab Ariano homine objici clarissimo et eloquentissimo martyri, quod tu in me et amicus laudas, et offensus accusas.

Idem in Epistola ad Minervium et Alexandrum.

Ego et in adolescentia et in extrema ætate profiteor, et Origenem et Eusebium Cæsariensem viros esse doctissimos, sed errasse in dogmatum veritate.

Socrates lib. I. Historiæ Ecclesiasticæ, c. 23.

Εὐσέβιος μὲν οὖν ὁ Παμφίλου φησὶν εὐθὺς μετὰ τὴν σύνοδον, πρὸς ἑαυτὴν στασιάζειν τὴν Αἴγυπτον, τὴν αἰτίαν μὴ προστιθείς. Ἐξ ὧν καὶ διγλώσσου δόξαν ἐκτῆσατο, ὅτι τὰς αἰτίας λέγειν ἐκκλίνων, μὴ συνευδοκεῖν τοῖς ἐν Νικαίᾳ συνέθετο.

Theodoretus in interpretatione Epistolæ Pauli ad Hebræos de Arianis loquens ita scribit :

Εἰ δὲ μηδὲ τοῦτο ἱκανὸν πείσαι αὐτοὺς, Εὐσεβίῳ γοῦν ἐχρῆν πεισθῆναι τῷ Παλαιστινῷ, ὃν τῶν οἰκέων δογμάτων ἀποκαλοῦσι συνήγορον.

Nicetas in Thesauro orthodoxæ Fidei Lib. V. c. 7.

Theodorus autem Mopsvesthenus auctor est, novem tantum ex omnibus fuisse, quibus synodi decreta non arriserint, iisque nominibus: Theognin Nicææ, Eusebium Nicomediensem, Patrophilum Scythopoleos, Eusebium Cæsareæ, quæ in Palæstina est, Narcissum Neroniadis, quæ in Cilicia est, hodieque Irenopolis dicitur, Paulinum Tyri, Menophantum Ephesi, Secundum Ptolemaidis, quæ Ephesum attingit, et Theonam Mannaricæ.

Eulogius episcopus Alex. in Invectiva contra Acephalorum Unitatem.

Καὶ τρίτον δέ φησι τρόπον οἰκονομίας, ὅτε παρορῶντα πρόσωπα πολλάκις, ἐκκήρυκτον ψῆφον τῆς ἀκριβείας κατ' αὐτῶν ἀνακηρυτ-

τούσης οὐδὲν ἔλαττον τῶν ὀρθῶν κρατυνομένων δογμάτων. Καθ' ἣν οἰκονομίαν Θεόφιλος μὲν τῷ Γελασίῳ ἐκοινώνει, ἐγγεγραμμένον ἔχοντι τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τὸν Παλαιστίνου Εὐσέβιον.

Antipater Bostrorum episcopus in libro primo adversus Eusebii Apologeticum pro Origene.

Οὐκέτι δὲ πρὸς τὴν τῶν δογμάτων ἀκρίβειαν φθάσαι φημι τὸν ἄνδρα· ὅθεν πολυμαθίας μὲν παραχωρητέον αὐτῷ, δογμάτων δὲ γνώσιν οὐκέτι, ἀλλὰ καὶ πάνυ κατόπιν τοῦτον τῆς τοιαύτης ἀκριβείας γενόμενον ἐπιστάμεθα. Καὶ μετὰ βραχεία· ὥστε δὴ ἵνα μὴ δόξωμεν ἐπεμβαίνειν τῷ ἀνδρὶ, περὶ ᾧ οὐ πρόκειται ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος λέγειν, ἵνα βασανίζοντες πρὸς ἀκρίβεισιν τὴν γενομένην ἀπολογίαν, αἰρετικούς ἀποδείξωμεν τοὺς ἀμφοτέρους, αὐτὸν τε ἀπολογησάμενον, καὶ τὸν ὑπὲρ ὅτου τὴν ἀπολογίαν συνέταξε. Καὶ μεθ' ἕτερα· Τὸ γὰρ δεικνύναι σπεύδειν, τὴν τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα ὑπόβασιν ὁμοίως αὐτῷ τινὰς εἰρηκότας, πρῶτον μὲν οὐ ξενισθῶμεν· σοῦ γὰρ καὶ τῶν ἴσων ἡ τοιαύτη δόξα· ὅθεν περὶ τούτου ἐπὶ τοῦ παρόντος λόγος ἡμῖν οὐδεὶς, πάλαι μὲν οἰκουμενικῇ ζητήσει ὑποβληθέντος καὶ ἀποκηρυχθέντος.

Ex synodo septima œcumenica, actione sexta.

Τίς γὰρ οὐκ ἔγνω τῶν πιστῶν τῆς ἐκκλησίας, καὶ γνώσιν εἰληφότων ἀληθινῶν δογμάτων, ὅτι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου εἰς ἀδόκιμον νοῦν παραδοθεὶς, ὁμόδοξος καὶ σύμφρων γέγονε τοῖς τὰ Ἀρείου θρησκευούσιν, κ. τ. λ. *quæ Anastasius bibliothecarius ita vertit* : Quis enim fidelium ecclesiæ et eorum qui verorum dogmatum scientiam perceperunt, ignorat quod Eusebius Pamphili in reprobum sensum traditus, ejusdem opinionis et sensus fuerit cum his qui Arii impietatem secuti sunt? In omnibus quippe historicis suis libris creaturam Filium et Verbum Dei vocat, et ministrum et secundum adorabilem. Si vero quidam hunc defendentes dicunt, subscripsisse in synodo; concedamus ita fuisse. Sed labiis suis veritatem honoravit, cor autem longe fuit ab ea, ut ostendunt libri ejus et epistolæ omnes. Cum ergo aliter atque aliter secundum tempus et causas conspersus sit atque mutatus: aliquando laudans ea quæ sunt Arii sentientes, aliquando vero veritatem simulans, apparet eum fuisse virum duplici animo, ut ait Jacobus frater Domini, instabilem

in omnibus viis suis. Nec quispiam existimet illum accepturum aliquid a Domino. Si enim corde credidisset ad justitiam, et ore confessus esset in salutem verum sermonem, utique pro scriptis suis veniam postulasset, horum correctionem faciens, et pro epistolis suis profecto satisfacisset. Sed hoc nullatenus fecit. Mansit enim sicut Æthiops non mutata pelle. Denique cum interpretaretur: Dixit Dominus Domino, Deus meus es tu, extra veracem sensum excedens sic ait: legibus naturæ, omnis filii pater, dominus est utique ejus, et idcirco unigeniti Filii Dei ipse qui genuit eum Deus, simul et Deus et Dominus et Pater est. Similiter et in epistola ad sanctum Alexandrum præceptorem magni Athanasii directa, cujus initium est: Cum quanta sollicitudine et ægritudine animi has literas scribere aggressus sim, etc. apertius blasphemans sic ait de Ario et ejus asseclis: calumniantur eos literæ tuæ, tanquam dicentes, quia Filius ex non existentibus factus est, sicut unus ex omnibus. At illi protulerunt epistolam quam ad te fecerant, in qua fidem suam exponentes, ipsis verbis hæc confitebantur, Legis videlicet ac Prophetarum et Novi Testamenti Deum genuisse Filium unigenitum ante tempora æterna, per quem et omnia et sæcula fecit: genuisse autem eum non putative sed vere, ac constituisse propria voluntate, inconvertibilem, creaturam Dei perfectam, sed non sicut unam ex creaturis. Si ergo literæ ipsorum veritatem dicunt, utique apud te habentur: in quibus confitentur Filium Dei ante tempora æterna, per quem fecit et sæcula, esse inconvertibilem et incommutabilem et creaturam Dei perfectam, sed non sicut unam ex creaturis. Porro epistola tua calumniatur eos, tanquam dicentes quia Filius factus est sicut unus ex omnibus. Vide ergo ne eis statim occasio detur reprehendendi quidquid voluerint. Iterum objiciebas eos dixisse, qui est, eum qui non erat, genuit. Miror autem si possit quis aliter dicere, si enim unus est qui est, profecto ex ipso factum est omne, quod est cum ipso. Si vero non solus ipse est, sed et Filius erat qui est, quomodo eum qui erat, gignebat, qui est? Sic enim duo essent qui sunt. Et hæc quidem Eusebius ad Alexandrum. Sed et aliæ ejus epistolæ ad eundem exstant, in quibus inveniuntur variæ blasphemix. Sed et ad Euphrationem episco-

pum scribens, apertus blasphematur. Cujus epistolæ initium est: Domino meo per omnia gratias ago. Et paulo post: non enim simul cum Patre Filium fuisse fatemur, sed Patrem ante Filium existisse. Certe ipse Filius Dei, qui magis omnia liquido novit, alium se a Patre et minorem atque inferiorem sciens, admodum pie hoc etiam nos docet dicens, Pater qui misit me, major me est. Et post alia: Nam et ipse quidem Filius Deus est, sed non verus Deus. Ex his ergo scriptis ejus ostenditur, Arii et comparium ejus dogmata prædicare. Et paulo post: Hujus ergo factionis etiam Eusebius existens, sicut demonstratum est tam ex epistolis, quam ex historicis ejus conscriptis, imaginem Christi tanquam Theopassianus abjicit, etc.

Photius in Epistola 144. ad Constantinum Patricium.

Εὐσέβιος ὁ τοῦ Παμφίλου εἴτε δοῦλος, εἴτε συνήθης, ὅτι μὲν Ἀρειανισμῷ ἐάλω, βοῶσι μὲν αὐτοῦ τὰ βιβλία· καὶ αὐτὸς δὲ μεταμελόμενος δῆθεν καὶ ἀκῶν, τὴν νόσον ἀνομολογεῖ· κὰν τῇ μεταμελείᾳ δὲ μᾶλλον ἑαυτὸν δείκνυσιν ἀμεταμέλητον. Οὐ γὰρ ἑαυτὸν ἐκστῆναι τῆς προτέρας κακοδοξίας, δι' ᾧν ἔδοξε ἀπολογεῖσθαι, συνίστησιν, οὐδὲ τῇ ἀγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συμφωνῇσαι συνόδῳ, ἀλλὰ τοὺς τοῦ ὁμοουσίου πρεσβευτὰς αὐτοῦ συνελθεῖν τῷ φρονήματι, καὶ συνδιατεθῆναι τῇ γνώμῃ, τερατεύεται· καὶ τοῦτο σαφῶς, ἄλλα τε πλείονα περιστῶσι, καὶ ἡ τοῖς Καισαρεῦσιν αὐτῷ γραφείσα ἐπιστολή· ἀλλ' ὅτι μὲν ἀπαρχῆς τὰς Ἀρειανικὰς δόξας ὑπέθαλπε, καὶ μέχρι τέλους οὐ διέλιπε περιέπων, πολλοί τε συνεπίστανται, ῥᾶόν ἐστι λαβεῖν πολλαχόθεν· ὅτι δὲ καὶ τῆς Ὠριγένους νόσου μετέσχευ, ἣν κατὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν ἐκείνος ἐνόσησεν ἀναστάσεως, εἰ καὶ τοὺς πολλοὺς ὑπολανθάνει, ἀλλὰ οὖν αὐτὸς συνερεύνη τοὺς ἐκείνου λόγους ἀναλεγόμενος, οὐδὲν ἔλαττον αὐτὸν τῷ ὀλεθρίῳ τούτῳ ἀρρωστήματι ἢ ταῖς Ἀρειανικαῖς μανίαις κεκρατημένον ὀψῇ.

Idem Photius in Bibliotheca, c. 13.

Ἀνεγνώσθη Εὐσέβιου ἐλέγχου καὶ ἀπολογίας λόγοι δύο. Καὶ ἕτεροι δύο, οἵτινες πρὸς τοὺς προτέρους δύο, ἐν τισι ῥήτοισι παραλάσσοντες, ἐν τοῖς ἄλλοις τῇ τε λέξει καὶ τῇ διανοίᾳ οἱ αὐτοὶ εἰσιν· εἰσάγει δὲ ὡς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων, τινὰς ἀπορίας κατὰ τῆς ἀμφωμήτου θρησκείας ἡμῶν. Καὶ ταύτας καλῶς, εἰ καὶ μὴ ἐν πᾶσιν, ἀπο-

λύεται, τὴν δὲ φράσιν οὐκ ἔστιν οὐδαμοῦ, οὔτε ἡδὺς, οὔτε λαμπρότητι χαίρων. Πολυμαθὴς δὲ ἔστιν ὁ ἀνὴρ, εἰ καὶ τὴν ἀγχίνοιαν καὶ τὸ σταθιρὸν τοῦ ἡθους, ὡς παρὰ τὴν ἀκρίβειαν τὴν ἐν τοῖς δόγμασιν, ἐνδεέστερος. Καὶ γὰρ κὰν τούτοις ἐν πολλοῖς ἔστιν αὐτὸν ἰδεῖν τὸν υἱὸν βλασφημοῦντα, καὶ δεύτερον αἴτιον καλοῦντα, καὶ ἀρχιστράτηγον, καὶ ἄλλα τινα τῆς Ἀρειανικῆς λύσεως βλαστήματα. Δῆλον δὲ ὡς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου οὗτος ἦνθησε· γέγονε δὲ καὶ τῆς Παμφίλου τοῦ ἱερομάρτυρος ἀρετῆς διάπυρος ἔραστής. Δι' ἣν αἰτίαν φασὶ τινες αὐτὸν καὶ τῆς τοῦ Παμφίλου ἐπωνυμίας μετεσχηκέναι.

Idem Photius in capite 127.

Ἀνεγνώσθη Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἡ εἰς Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν βασιλέα ἐγκωμιαστικὴ τετράβιβλος· ἐν ἣ περιέχεται ἥτε τοῦ ἀνδρὸς ἄλλη πολιτεία ἐξ αὐτῆς πρώτης ἡλικίας ἀρχομένη, καὶ ὅσαι πρὸς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν συντελοῦσι πράξεις, μέχρις οὗ τὸν βίον ἀπέλιπεν, εἰς ἐξηκοστὸν καὶ τέταρτον παραταθέντα χρόνον. Ἔστι μὲν οὖν κὰν ταῦτα τὴν φράσιν ὅμοιος ἑαυτῷ, πλὴν μικρόν τι πρὸς τὸ λαμπρότερον ἐκβεβίασται αὐτῷ ὁ λόγος, καὶ λέξεις εἰς τὸ ἀνθηρότερον ἐνιαχοῦ συνελήφθησαν· τῆς μέντοι κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἡδονῆς καὶ χάριτος οὐδὲν μέγα, ὥσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἐμφαίνεται· καταστρώννυσι δὲ ἐν ταύτῃ αὐτοῦ τῇ τετραβίβλῳ πάμπολλα χωρία ἐξ ὁλοκλήρου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ δεκαλόγου Ἱστορίας· λέγει μὲν οὖν καὶ αὐτὸ, ἐν Νικομηδείᾳ τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον βαπτίσασθαι, μέχρι τότε τὸ λουτρὸν ἀναβαλλόμενον, ἅτε δὴ ἐν ἐπιθυμία ποιούμενον, ἐν τοῖς Ἰορδάνου τὸ λουτρὸν ὑποδέξασθαι· τίς δὲ ὁ βαπτίσας, οὐδὲν διασαφεί. Περὶ μέντοιγε τῆς Ἀρειανικῆς αἱρέσεως οὐδὲν σαφὲς ἀπαγγέλλει, οὐδ' εἰ τῆς δόξης ἐκείνης εἵχετο, οὐδ' ὅτι μεταβέβληται, ἀλλ' οὐδ' ὅτι φάυλως ἢ ὀρθῶς ἐδόξαζεν Ἀρείου· καίπερ ἀνάγκην ἔχων ἐν μνήμῃ ταῦτα ποιήσασθαι, ἅτε δὴ μέγα μέρος ἐπεχούσης τῆς συνόδου τῶν τοῦ μεγάλου πράξεων Κωνσταντίνου, κακείνης πάλιν ἐξαιτουμένης τὴν περὶ τούτων λεπτομερεστάτην ἱστορίαν· ἀλλὰ στάσιν μὲν ἐμπεσεῖν μεταξὺ Ἀρείου καὶ Ἀλεξάνδρου, τὴν αἵρεσιν δὴ οὕτω λέγων καὶ ὑποκρυπτόμενος ἀποφαίνεται, ἐπὶ τε τῇ στάσει λίαν ἀλγῆσαι τὸν θεοφιλῆ βασιλέα, καὶ ἀγωνίσασθαι διὰ τε ἐπιστολῶν, διὰ τε τοῦ Ὁσίου, ὃς Κουδρόβης ἐπεσκόπει, εἰς φιλίαν καὶ ὁμόνοιαν συζεῦσαι τὸ στασιάζον, τῆς πρὸς ἀλλήλους ἔριδος ἀφεμένους καὶ τῶν τοιούτων ζητήσεων. Ὡς

δ' οὐκ ἔπειθε, συνόδιον πανταχόθεν ἀθροῖσαι, καὶ τὴν ἐμπεσοῦσαν ἔριν εἰς εἰρήνην διαλύσασθαι, οὐ μὴν εἰς τὸ ἀκριβὲς καὶ ἐπίδηλον ἀναγράφεται. Οὗτος οὖν ὥσπερ αἰσχυνομένῳ ἔοικώς, καὶ μὴ βουλομένῳ δημοσιεύειν Ἄρειον, τὴν τε τῆς συνόδου ἐξενηνεγμένην κατ' αὐτοῦ ψήφον, καὶ τῶν συνασεβησάντων αὐτῷ καὶ συνεξωσθέντων τὴν δικαίαν εἰσπραξιν, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ ἦν θεόθεν πᾶς ὀφθαλμὸς εἶδεν ἔνδικον Ἄρειον καταστροφὴν, οὐδὲν τούτων ἄγων εἰς φῶς, τὴν τε περὶ τῆς συνόδου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων ἱστορίαν παρέδραμε. Διὸ καὶ περὶ τοῦ θεσπεσίου Εὐσταθίου μέλλων διηγέισθαι, οὔτε τοῦ ὀνόματος μέμνηται, οὐδ' ὅσα περὶ αὐτὸν ἐτολήθη καὶ εἰς ἔργον ἀποβέβηκεν· ἀλλ' εἰς στάσιν καὶ ταραχὴν ἀνάγων καὶ ταῦτα, γαληνίας καὶ πάλιν ἐπιλέγει ἐπισκόπων, κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν συνδεδραμηκότων σπουδῇ βασιλέως καὶ συνεργία, καὶ τὸ στασιάζον καὶ ταραττόμενον εἰς τὸ εἰρηναῖον μεταβεβληκότων. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐν οἷς ὁ πολὺαθλος ἔσκαιωρήθη Ἀθανάσιος, εἰς ταῦτα τὴν ἱστορίαν ὀρμήσας ἐπαφεῖναι, στάσεως μὲν ἐμπλησθῆναι πάλιν καὶ ταραχῆς τὴν Ἀλεξάνδρειαν λέγεται, καὶ ταύτην πραῦνθῆναι ἐπισκόπων παρουσίᾳ, τὴν βασιλικὴν ἐχόντων συμμαχίαν· οὔτε δὲ τίς ἦν στασιάζων, οὐδ' ἦτις ἡ στάσις, ἢ τί καὶ πράξαντες τὴν ἔριν ἐπραῦναν, οὐδ' ὅπως ποιεῖται ἐπίδηλον· καὶ σχεδὸν, ἐν οἷς ἐπισκόπων πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαι περὶ δογμάτων, ἢ περὶ τινων ἄλλων διαφωναίαι γεγόνασι, τὸν αὐτὸν τῆς ἐπικρύψεως ἐν τῇ διηγῇσει τύπον διαφυλάττει.

Suidas in voce Διόδωρος.

Διόδωρος μονάζων, ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουλιανοῦ καὶ Οὐάλεντος, ἐπισκοπήσας Ταρσῶν τῆς Κιλικίας· οὗτος ἔγραψεν ὥς φησι Διόδωρος ἀναγνώστης ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ, διάφορα· εἰσὶ δὲ τάδε, χρονικὸν διορθούμενον τὸ σφάλμα Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου περὶ τῶν χρόνων.

Idem Suidas ex Sophronio.

Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, προσκείμενος τῇ Ἀρειανικῇ αἵρέσει, ἐπισκοπος Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, σπουδαῖος ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς καὶ τῆς θείας βιβλιοθήκης ἅμα Παμφίλῳ τῷ μάρτυρι ἐπιμελέστατος ἀνιχνευτὴς, ἐξέδωκε πολλὰ τεύχη, ὧν εἰσὶ τάδε. Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως λόγοι κ'. Εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς λόγοι ιε'. Θεοφανείας λόγοι ε'. Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας λόγοι ι'.

Χρονικῶν κανόνων παντοδαπῆς ἱστορίας, καὶ τούτων ἐπιτομή. Καὶ περὶ τῆς τῶν εὐαγγελίων διαφωνίας. Εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν λόγοι ι'. Κατὰ Πορφυρίου τοῦ τότε συγγράφοντος ἐν Σικελίᾳ ὡς τινες οἰοῦνται λόγοι λ'. Τοπικῶν λόγος α'. Ἀπολογίας ὑπὲρ Ὠριγένους λόγοι ς'. Περὶ τοῦ βίου τοῦ Παμφίλου λόγοι γ'. Περὶ μαρτύρων ἕτερα συγγράμματα, καὶ εἰς τοὺς ρν'. ψαλμοὺς δεδοκιμασμένα ὑπομνήματα, καὶ ἕτερα πολλά. Ἦνθησε μάλιστα ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως καὶ Κωνσταντίου.

Joannes Zonaras in tomo III. ubi Res Gestas Constantini refert.

Ἦν δὲ τότε τῶν τὰ Ἀρείου πρεσβευόντων καὶ ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας τυγχάνων ἐπίσκοπος· ὃς μετέπειτα λέγεται ἀποστῆναι τῆς τοῦ Ἀρείου δόξης, καὶ ὁμογνωμονῆσαι τοῖς συναΐδιον τὸν υἱὸν καὶ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ δογματίζουσι, καὶ δεχθῆναι παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων εἰς κοινωνίαν· μᾶλλον μέντοι ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς πρώτης συνόδου, καὶ ὑπερμαχῶν εὗρηται τῶν πιστῶν. Οὕτω μὲν οὖν ταῦτα ἱστορούμενα παρὰ τινων εὗρηται· ἀμφίβολα δ' ἐκεῖνος αὐτὰ δι' ὧν ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ εὗρηται συγγραφάμενος, τίθησι· πολλαχοῦ γὰρ ἐν τῷ εἰρημένῳ συγγράμματι ἀρειανίζων καταλαμβάνεται, αὐτίκα περὶ πον τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου τὸν Δαβὶδ εἰσάγων λέγοντα· αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγεννήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν, φησὶ τὸν μὲν πατέρα καὶ ποιητὴν ὡς ποιητὴν καὶ πανηγεμόνα νομίζεσθαι βασιλικῷ προστάττοντα νεύματι, τὸν δὲ τούτου δευτερεύοντα θεῖον λόγον, ταῖς πατρικαῖς ὑπουργοῦντα ἐπιταγαῖς. Καὶ μετὰ τινα λέγει τοῦτον ὥσανεὶ τοῦ πατρὸς ὑπάρχοντα δύναμιν καὶ σοφίαν, καὶ τὰ δευτερεῖα τῆς κατὰ πάντων βασιλείας καὶ ἀρχῆς ἐμπεπιστευμένον. Καὶ αὖθις μετ' ὀλίγα· καὶ ὅτι ἔστιν οὐσία τις προκόσμος, ζῶσα καὶ ὑφεστώσα, ἣ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τῶν ὅλων εἰς τὴν τῶν γεννητῶν δημιουργίαν ὑπηρετησαμένη, καὶ ὁ Σολομῶν λέγει προσώπῳ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας· Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξῆς. Καὶ μεθ' ἕτερα πλείονα φάσκει· καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, οἷα Θεοῦ λόγον προόντα καὶ πρὸ αἰώνων ἀπάντων οὐσιωμένον, τὴν σεβάσμιον τιμὴν παρὰ τοῦ πατρὸς εἰληφότα, προσκυνεῖσθαι ὡς ἂν Θεόν. Ταῦτα καὶ ἕτερα δὲ τοῖς ἀρειανιζούσι δόγμασι δεικνύουσιν ὁμόφρονα τὸν Εὐσέβιον. Εἰ μὴ τις φαίῃ, πρὸ τῆς ἐπιτροφῆς αὐτῷ πονηθῆναι τούτων τὴν συγγραφὴν.

Baronius ad annum Christi 340. cap. 38.

Certe Socrates dealbat Æthiopem, dum nititur ipsum Eusebium ab Ariana hæresi excusare, ac plane immunem reddere. Ipse enim Eusebius licet tandem, ut imperatori morem gereret, Nicæno concilio subscripsisset, iisdem plane sordibus sciens volensque turpius inquinatus est, ut sus lota in volutabro luti, et ut canis ad vomitum suum reversus. Adeo ut qualis ipse fuerit usque ad diem obitus, non sit aliunde quærendum, quam ex rebus post Nicænum concilium ab eo gestis, singulis ferme annis superius recitatis. Ut autem excuset illum ab Ariana hæresi, citat libros ab eo scriptos contra Marcellum Ancyranum episcopum, recitatque ex illis fragmenta quædam quibus demonstratur, eam de Filio Dei Eusebii fuisse sententiam, ut negarit ipsum esse creaturam, tanquam unam ex reliquis creaturis, ex nihilo a Deo creatis. Verum dum nititur ex his Eusebium purgare, aperte significat, se Arianorum hæresis labyrinthum minime penetrasse. *Et paulo post*: Ceterum Eusebii Pamphili inconstantiam, et post Nicænum concilium, cujus fidei regulæ subscripserat, ad errores pristinos reditum suggillat sæpius Athanasius, eumque demonstrat in Nicæno concilio tanquam ludionem in scena luisse, habitu catholico superinducto, quem egressus inde exuens, personam quænam esset, in omnibus, ut ait Epiphanius, præ se tulit. Adeo ut idem Eusebius Eusebio Nicomediensi conjunctus, biga impietatis effecti ambo, pari cursu et impetu, impulsore nequam spiritu agitati, in suum ipsorum et aliorum exitium in præceps delati sint. Ut non immerito appellari ipse Eusebius Cæsariensis meruerit a sancto Hieronymo et aliis, Arianæ factionis signifer, propugnator apertissimus et inter Arianos facile princeps. Cujus et memoriam adeo execrata est Nicæna synodus secunda, ut plane eum jam defendere velle, nihil aliud existimandum sit, quam ecclesiam catholicam impugnare. Unde et pudere Sixtum oporteat, dum adversus omnium antiquorum Patrum sententias, ipsum Eusebium catholicum asseverare non dubitat, cum frigide eum excusans, Eusebii Nicomediensis esse tradit, quod erroris adscribitur Eusebio

Pamphili: perinde ac si eorundem Patrum sententiæ de eodem ambiguae sint, ac de Eusebio Nicomediensi possint interpretari. Utinam vel exiguus saltem ejus excusandi relinqueretur locus! Quam libentissime ipse historicus pro historico laborarem, cui (quod magna fiducia ingenue profitemur) vel ex ea parte plurimum ecclesia catholica debet, quod rerum ecclesiasticarum quam plurima antiqua monumenta magno labore collecta, fideliter posteris tradiderit. Ter quaterque felix tot peregreiis lucubrationibus editis, nisi eum impietas Ariana tot tantisque sordibus turpiter aspersisset, et ante, persecutionis tempore, lapsus a fide, eandem tantopere labefactasset. Quod vero simplicitate quadam et rerum inscitia in suo sanctorum catalogo Petrus inter sanctos eundem Eusebium retulit, et errore atque incuria quadam in aliquod martyrologium irrepsit, in nostris ad Romanum martyrologium notis, pluribus diximus.

Scaliger in Elencho Trihæresii, cap. 27.

Eusebius, quo nullus ecclesiasticorum veterum plura ad historiam Christianismi contulit, nullus plura errata in scriptis suis reliquit, nullius plures hallucinationes exstant hodie, etc.

Idem in libro VI. de Emendatione Temporum, cap. 1. sub finem.

Quanto majorem diligentiam ac judicium in tantis viris consideramus, tanto impensior danda est opera, ut non negligenter illorum scripta a nobis legantur. Nam et longe plura deprehendet lector eruditus, majore studio quam judicio ab Eusebio et aliis veteribus collecta. Nos unum tantum Eusebium discussimus, quod ipse, ut diximus, omnium illorum veterum clausula est. Itaque unum Eusebium noris, omnes noris.

Idem Scaliger in Animadversionibus ad Chronicum Eusebianum, p. 8. exponens verba illa Hieronymi: Quam Eusebius hujus conditor libri, non tam ignorasse utpote eruditissimus, etc., ita notat:

Si eruditissimus vocandus qui multa legit, sane nemo illi hanc laudem invidere potest. Si autem is eruditissimus qui

judicium cum multa lectione conjunxit, alium potius quam Eusebium producere debuit.

Abrahamus Scultetus in Medulla Theologiæ Eusebii Pamphili.

Quamdiu Justinum, Irenæum, Origenem, Tertullianum, Cyprianum, Clementem Alexandrinum aliosque probatæ fidei patres in Historia sua sequitur Eusebius, historicum agit fidei dignum, sed simul atque ad traditiones et non scripta sed audita provocat, fabulosa multa miscet.

Godofredus Arnoldus in Unpartheiſche Kirchen- und Ketzer-historie, Tom. III. Sect. 2. p. 6. edit. Schaffhus.

Man bedenke, wie man insgemein die Kirchengeschichte aus dem Eusebio hervorzuführen pflegt, und alles was man findet, für gewiss annimmt. Nun aber hat Scaliger in seinen Animadversionibus genugsam dargethan, wie er unzählige Falsa hineingesetzt habe. Auch ginge es noch hin, wenn er alles aus unvorsichtigem Versehn gethan hätte. Aber so findet sichs auch, dass solches mit Fleiss und recht vorsätzlich geschehn.

I. L. Moshemius in Dissertatt. ad Historiam Ecclesiasticam pertinentt. Vol. I. p. 527. edit. III.

Eusebius quot prætermisit, quæ nullus inficiatur? Qui penitius virum novit, nunquam propterea in ejus Historia Tertulliani narrationem frustra quæri sentiet, quod examini eam subjecerit. Non is erat vir bonus, qui aliorum dicta ponderabat. Consarcinabat quæcunque poterat, judicio aliis relicto. Testes sunt tot futilissimæ, quas habet, narrationes, etc.

Idem l. l. p. 559 sq.^d

Maximi, id quod inter omnes constat, Eusebius Origenem faciebat: diligentia singulari scripta ejus evolverat. Quin a

^d Præter hæc Sculteti, Arnoldi et Moshemii, quæ addidi, testimonia, *Danz. de Eus. C. p. 9.* hæc observavit: "Ex Nostris nominandi *Andr. Gottl. Maschius*, qui in *Abhandl. von der Grundsprache des Evangel. Matthæi.* Hal. 1755. p. 191 sq. adfirmat, Eusebium in *Historia Ecclesiastica* ne

quæsisse quidem veritatem, (*Eusebius suchet in seiner Kirchengeschichte nicht, lauter wahre Dinge zu erzählen;*) *I. S. Semlerus*, qui in *Novis Observatt. quibus studiosius illustrantur potiora capita Historiæ et Relig. Christ. usque ad Constantinum M.* Hal. 784. 8°. *Historiæ Ecclesiasticæ parentem vel decies de*

malevolorum criminationibus una cum Pamphilo, familiari suo, peculiari libro famam ejus vindicaverat. Quapropter eum, cujus alioqui eruditionem ac scientiam maximo prosequeretur amore, in his etiam auctorem sibi deligere eo minus dubitavit, quo consuetius ipsi erat, quæ apud longe hoc inferiores legerat, examine aut nullo, aut levissimo instituto, describere.

crudelitate et infidelitate reprehendit; Ed. Gibbonius qui in Geschichte des Verfalls und Untergangs des Röm. Reichs, vol. III. p. 362. et in Vermischte Werke, vol. II. p. 237 sq. Nostrium nimio partium studio accusat, ejusque Historiæ Ecclesiasticæ opus ex materia neutiquam proba, sed nisi inutili, certe suspecta compositum atque exstructum esse dicit, et H. C. A. Eichstadius, qui in Flaviani de J. Chr. testimonii ἀδελφία, quo jure nuper rursus defensa sit, Quæst. I. p. 6. Eusebium non semel tantum parum probasse fidem ut nobis persuaderet operam dedit." Equidem quo magis tum quæ pro Eusebio tum quæ contra eum testati erant veteres ac recentiores, quamvis ad veritatem sæpius prope accedant, tamen accurata et diligenti quo res ab omni parte ponderatur et judicatur, examine minime continebantur, eo magis, quod nostra ætate Moellerus, Danzius et Kestnerus quamvis paulo diversa singuli ratione, tamen felici quod

ad rei summam pertinet, successu in illo negotio perficiendo versati sunt, gratulandum nobis esse existimo. Coniunctis enim et præclaris illorum VV. DD. studiis illud haud dubie effectum est, ut jam judicium de Eusebio historico subtile et ab omni obtrectatione et malevolentia liberatum longe facilius quam antea ferri possit. Cf. quæ monui in Præfat. p. VI. sqq. not. 9. Hinc ipse, quantum rei illud concedebat ratio, in meis animadversionibus illam ipsam causam non plane negligendam duxi. Ceterum in testimoniis de Eusebio a Valesio allatis nihil mutavi, præterquam quod subinde Græcorum interpretationem Latinam omisi ut superfluum, et Suidæ testimonium aptiori loco posui. Quæ vero in Readingiana editione erant quamvis pauca eaque ultima Valesii additamenta, ea ipsa adjeci, neque unum illud quod in Diatribe de Vita Scriptisque Eusebii Valesius addidit, deest.

INDEX TITULORUM.

^aΤάδε περιέχει ἡ πρώτη βίβλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας
Εὐσεβίου ^bτοῦ Παμφίλου.

A. Τίς ἡ τῆς ἐπαγγελίας ὑπόθεσις.

B. Ἐπιτομή κεφαλαιώδης περὶ τῆς κατὰ τὸν Σωτῆρα καὶ Κύριον
5 ἡμῶν ^cτὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ, προϋπάρξεώς τε καὶ θεολογίας.

Γ. Ὡς καὶ ^dτὸ Ἰησοῦ ὄνομα, καὶ αὐτὸ δὴ τὸ ^eτοῦ Χριστοῦ,
ἐγνωστό τε ἀνέκαθεν καὶ τετίμητο παρὰ τοῖς θεσπεσίοις
προφήταις.

10 Δ. Ὡς οὐ νεώτερος, οὐδὲ ξενίζων ἦν ὁ τρόπος τῆς πρὸς αὐτοῦ καταγγεληθείσης πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ^fεὐσεβείας.

E. Ἐπερὶ τῶν χρόνων τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ τῆς εἰς ἀνθρώπους.

5 Σ. Ὡς κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ^hἀκολούθως ταῖς προφητείαις
ⁱἐξέλειπον ἄρχοντες οἱ τὸ πρὶν ἐκ προγόνων διαδοχῆς τοῦ
15 ^kἸουδαίων ἔθνους ἡγούμενοι, ^lπρῶτός τε ἀλλόφυλος ^mβασιλεύει αὐτῶν ⁿἩρώδης.

Z. Περὶ τῆς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ^oνομιζομένης διαφωνίας τῆς ^pπερὶ
τοῦ Χριστοῦ γενεαλογίας.

20 H. Περὶ τῆς Ἡρώδου κατὰ τῶν παίδων ἐπιβουλῆς, ^qκαὶ ὅα μετ-
ῆλθεν αὐτὸν καταστροφῇ ^rβίου.

Θ. Περὶ τῶν κατὰ Πιλάτον χρόνων.

I. Περὶ τῶν παρὰ Ἰουδαίοις ἀρχιερέων ^sκαθ' οὓς ὁ Χριστὸς τὴν
διδασκαλίαν ἐποιήσατο.

^a Pro τάδε—βίβλος, K. habet κεφάλαια τοῦ α' τόμου. B.C.D.E.F.G.H. ut vulg. In A.I. index titulorum deest. In G. hæc verba præfiguntur, Λόγος α. περιοχαί.

^b τοῦ Παμφίλου] τοῦ Παλαιστινοῦ C. D. τοῦ Παμφίλου τοῦ Παλαιστινοῦ B. v. Annot.

^c τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ] Ita C.D.E.F. H. et forsan alii. Ἰησοῦν Χριστόν Steph. τὸν τοῦ Θεοῦ υἱόν G. τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ K.

^d τὸ] τοῦ G.

^e τοῦ Χριστοῦ] Χριστοῦ G.K.

^f εὐσεβείας] θεοσεβείας G.K.

^g Περὶ τῶν χρόνων τῆς εἰς ἀνθρώπους

ἐπιφανείας αὐτοῦ G.K.

^h ἀκολούθως ταῖς προφητείαις] τ. πρ. ἀκ. G.K.

ⁱ ἐξέλειπον] ἐξέλειπον G.

^k Ἰουδαίων ἔθνους] Ἰουδαίου ἔθνος G. perperam.

^l πρῶτός τε] καὶ πρῶτος K.

^m βασιλεύει] βασιλεὺς Steph. forsan post B.

ⁿ Ἡρώδης.] Ἡρ. ὁ Ἀντιπάτρου K.

^o νομιζομένης] νομιζόμενοις G. perperam.

^p περὶ τοῦ] περὶ τῆς τοῦ G.

^q καὶ om. G.

^r βίου] τοῦ βίου G.K.

^s καθ' οὓς] καθὰ ὁ G.

- ΙΑ. Τὰ περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ ^τμεμαρτυρημένα.
 IB. Περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ ^νΣωτῆρος ἡμῶν.
 ΙΓ. Ἱστορία ^ωπερὶ τοῦ τῶν Ἐδεσσηνῶν δυνάστου.

[×]Τάδε καὶ ἡ δευτέρα περιέχει βίβλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς 5
 ἱστορίας.

- A. Περὶ τῆς μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ ^υΚυρίου ^zδιαγωγῆς τῶν ἀποστόλων.
 B. Ὅπως Τιβέριος ὑπὸ Πιλάτου τὰ περὶ ^ατοῦ Χριστοῦ διδαχθεὶς ἐκινήθη. 10
 Γ. ^βὍπως εἰς πάντα τὸν κόσμον ἐν βραχεὶ χρόνῳ διέδραμεν ὁ περὶ ^ςτοῦ Χριστοῦ λόγος.
 Δ. Ὡς μετὰ Τιβέριον Γάϊος Ἰουδαίων βασιλέα καθίστησιν Ἀγρίππαν, τὸν Ἡρώδην ^δζημιώσας αἰδίδφ φυγῇ.
 Ε. Ὡς Φίλων ἐνὲρ Ἰουδαίων πρεσβείαν ἐστείλατο πρὸς Γάϊον. 15
 Ϛ. Ὅσα Ἰουδαίους συνερρῆ μετὰ τὴν κατὰ ^ςτοῦ Χριστοῦ τόλμαν.
 Ζ. Ὡς καὶ Πιλάτος ἐαυτὸν ^ςδιεχειρήσατο.
 Η. Περὶ τοῦ κατὰ Κλαύδιον ^ηλιμοῦ.
 Θ. Μαρτύριον ^ιἸακώβου τοῦ ἀποστόλου.
 Ι. Ὡς Ἀγρίππας ὁ καὶ Ἡρώδης τοὺς ἀποστόλους διώξας, τῆς 20
 θείας παραντίκα δίκης ἤσθητο.
 ΙΑ. Περὶ Θεοδᾶ τοῦ ^κγότητος.

^τ μεμαρτυρημένα.] μεμα. G. sic.

^ν Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ K.

Titulos ιβ'. ιγ'. om. G.

^ω περὶ τοῦ τῶν] περὶ Ἀγβάρου τῶν K.

[×] Hos titulos librariis, non ipsi Eusebio, deberi, satis demonstrat variationum seges in hoc loco. Major pars codicum (sc. B.C.D.H.) formulæ Vallesianæ favet, quam igitur secutus sum. Huic formulæ v. Eusebίου addit K. Τάδε καὶ ἡ δευτέρα περιέχει βίβλος (omissis cæteris) Steph. Stroth. Λόγος δεύτερος. περιχαί. Τάδε περιέχει καὶ ἡ δευτέρα βίβλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Eusebίου τοῦ Παμφίλου G. Eusebίου τοῦ Παμφίλου ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας βίβλος β'. F. Titulum om. E. I.

^υ Κυρίου] Ita B.C.D.F.I.K. Χριστοῦ edd. A.E.G.H.

^z διαγωγῆς] Ita Val. Stroth. B.C.D. F.G.H.I.K. Refin. διαπαγῆς Steph. A.E.

^α τοῦ Χριστοῦ] Χριστοῦ C.G. τοῦ Κυ-

ρίου I.K.

^β Ὅπως] πῶς C.

^ς τοῦ Χριστοῦ] τοῦ om. C.G.

^δ ζημιώσας αἰδίδφ] Ita B.C.D.F.G. αἰδίδφ ζημιώσας edd. A.E.H.I.K.

^ε ἐνὲρ] ὑπὸ G. ut in titulo capiti quinto præfixo legit περί.

^ς τοῦ Χριστοῦ] Ita edd. A.B.D.E.F. H. τοῦ om. C.G.I.K.

^ς διεχειρήσατο] Ita B.C.D.F.G. (in h. l.) I. a pr. m. διεχειρίσατο F. (ad c. 7.) G. (ad c. 7.) I. a sec. m. K.P.c. διεχρήσατο edd. A.E.H.

^η λιμοῦ] γενομένου λιμοῦ edd. A.E. om. B.C.D.F.G.H.I.K. Post λιμοῦ H. K. addunt δς Γάϊον διαδέχεται.

^ι Ἰακώβου] τοῦ Ἰακώβου G. Post ἀποστόλου I. addit a sec. m. τοῦ Ζεβεδαίου. K. addit τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου.

^κ γότητος] καὶ τῶν σὺν αὐτῷ addunt edd. A.E. om. B.C.D.F.G.I.K. καὶ τοῦ κατὰ Κλαύδιον λιμοῦ addit H. inepte.

IB. Περὶ ἰ' Ἑλένης τῆς τῶν ιι' Ὀσροηνῶν βασιλίδος.

II. Περὶ Σίμωνος τοῦ ιι' μάγου.

ΙΔ. Περὶ τοῦ κατὰ Ῥώμην κηρύγματος Πέτρου τοῦ ἀποστόλου.

ΙΕ. Περὶ τοῦ κατὰ Μάρκον εὐαγγελίου.

5 15. Ὡς πρῶτος ὁ Μάρκος τοῖς κατ' Αἴγυπτον τὴν εἰς Ῥτὸν Χριστὸν
γνώσιν ἐκήρυξεν.

ΙΖ. Οἷα περὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον ἀσκητῶν ὁ Φίλων ἱστορεῖ.

ΙΗ. ι' Ὅσα τοῦ Φίλωνος εἰς ἡμᾶς περιῆλθε συγγράμματα.

10 ΙΘ. ι' Οἷα τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαίους συμφορὰ μετέηλθεν ἐν τῇ
τοῦ πάσχα ἡμέρᾳ.

Κ. ι' Οἷα καὶ κατὰ Νέρωνα ι' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπράχθη.

ΚΑ. Περὶ τοῦ Αἰγυπτίου, οὗ καὶ αἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων ι' ἐμνη-
μόνευσαν.

15 ΚΒ. Ὡς ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Ῥώμην δέσμιος ἀναπεμφθεὶς
Παῦλος ι' ἀπολογησάμενος πάσης ἀπελύθη αἰτίας.

ΚΓ. Ὡς ἐμαρτύρησεν Ἰάκωβος, ὁ τοῦ Κυρίου χρηματίσας ἀδελφός.

ΚΔ. Ὡς μετὰ Μάρκον πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλη-
σίας ι' Ἀννιανὸς κατέστη.

20 ΚΕ. Περὶ τοῦ κατὰ Νέρωνα διωγμοῦ, καθ' ὃν ἐπὶ ι' Ῥώμης Παῦλος
καὶ Πέτρος τοῖς ι' ὑπὲρ εὐσεβείας μαρτυρίαις κατεκοσμήθη-
σαν.

ΚϚ. Ὡς μυρίοις ι' κακοῖς περιηλάθησαν Ἰουδαῖοι, καὶ ὡς τὸν ὕστα-
τον πρὸς Ῥωμαίους ἤσαντο πόλεμον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Ὅτε συνῆκται ι' ἡμῖν ἡ βίβλος ἀπὸ τῶν Κλήμεντος,
Τερτυλλιανοῦ, Ἰωσήπου καὶ Φίλωνος.

ι' Ἑλένης] Hoc nomen om. C.F.G. (et
forsan B.D.) ad c. 12.

ιι' Ὀσροηνῶν] Ὀσροινῶν A.

ιι' μάγου] καὶ Ἑλένης ἄλλης addunt
edd. A.E. om. B.C.D.F.G.H.I. καὶ τῆς
μετ' αὐτοῦ Ἑλένης K.

ο Μάρκος] Ita B.C.D.F.G.H.I.K. ὁ
Μάρκος edd. A.E.

τὸν Χριστὸν] τὸν om. B.C.D.F.G. at
iidem codd. ad c. 16. legunt τὸν Χριστὸν
pro τὴν εἰς τὸν Χριστὸν γνώσιν.

ι' Ὅσα] οἷα G. et περιῆλθον pro περι-
ῆλθε.

ι' Vice hujus tituli H. l. οἷα Ἰουδαίους
Ῥώμης ἀπελαίνει Κλαύδιος. Idem l. I.
(ὡς pro οἷα) in margine. K. habet ὡς
Ἰουδαίους—Κλαύδιος· καὶ ὡς ἐν Ἱεροσ.
κ. τ. λ.

ι' Οἷα καὶ] οἷα τα C.G. οἷα F.

ι' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις] τοῖς Ἰουδαίοις
l. ad c. 20. B.C.D.F.G. ὡς Κλαύδιον
διαδεχέται Νέρων· καὶ ὅποια κατὰ Νέ-
ρωνος κ. τ. λ. K.

ι' ἐμνημόνευσαν] μνημονεύουσιν B.C.
D.F. ad c. 21.

ι' ἀπολογησάμενος] Ita B.C.D.F.G.I.
K. ἀπολογησόμενος alii, sed non sibi
constant.

ι' Ἀννιανὸς] Ἀνίανος E.G.K.

ι' Ῥώμης] Ῥώμην E.K.

ι' ὑπὲρ] περὶ G. Idem l. Πέτρος καὶ
Παῦλος ad c. 25.

ι' κακοῖς περιηλάθησαν] περιηλάθεισαν
κακοῖς G. κ. περιηλάσθησαν I. ■ pr. m.
Deinde καὶ ante ὡς om. G.

ι' ἡμῖν] om. I. Hunc titulum in mar-
gine habet A.

Τάδε καὶ ἡ τρίτη περιέχει βίβλος ἑτῆς ἐκκλησιαστικῆς
ἱστορίας.

- A. Ὅποι γῆς ἐκήρυξαν τὸν Χριστὸν οἱ ἀπόστολοι.
B. ^dΤίς πρῶτος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας προέστη.
Γ. Περὶ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἀποστόλων. 5
Δ. Περὶ τῆς ἐπρώτης τῶν ἀποστόλων διαδοχῆς.
Ε. ^fΠερὶ τῆς μετὰ τὸν Χριστὸν ὑστάτης Ἰουδαίων πολιορκίας.
Σ. Περὶ τοῦ πιέσαντος αὐτοὺς λιμοῦ.
Ζ. Περὶ τῶν ^hτοῦ Χριστοῦ προρρήσεων.
Η. Περὶ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου σημείων. 10
Θ. Περὶ Ἰωσήπου, καὶ ὧν ⁱκατέλειψε συγγραμμάτων.
Ι. ^kὍπως τῶν θείων μνημονεύει βίβλων.
ΙΑ. Ὡς μετὰ Ἰάκωβον ἡγείται Συμεὼν ^lτῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλη-
σίας.
ΙΒ. ^mὩς Οὐεσπασιανὸς τοὺς ἐκ Δαβίδ ⁿἀναζητεῖσθαι προστάττει. 15
ΙΓ. Ὡς ^oκαὶ Ῥωμαίων δεύτερος Ἀνέγκλητος ἐπίσκοπεῖ.
ΙΔ. Ὡς δεύτερος ^pἈλεξανδρέων ἡγείται Ἀβίλιος.
ΙΕ. Ὡς τρίτος ^qμετ' αὐτὸν Κλήμης.
ΙΣ. Περὶ τῆς Κλήμεντος ^rἐπιστολῆς.
ΙΖ. Περὶ τοῦ κατὰ Δομετιανὸν διωγμοῦ. 20
ΙΗ. Περὶ Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου καὶ τῆς ἀποκαλύψεως ^s.
ΙΘ. Ὡς Δομετιανὸς τοὺς ^tἀπὸ γένους Δαβίδ ἀναιρεῖσθαι προστάττει.

^c τῆς ἐκκλ. ἱστορίας om. Steph. Stroth.
Εὐσεβίου add. K. Εὐσεβίου τοῦ Παμ-
φίλου G. ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας βι-
βλίων Γον. A.

^d Τίς πρῶτος] ἐπίσκοπος add. G. sed
non postea ad c. 2.

^e πρῶτης om. G. sed non postea ad
c. 4.

^f Pro hoc titulo K. habet ὡς μετὰ
Νέρωνα, Γάλβα καὶ Ὀθωνος καὶ Οὐίτελ-
λίου ἐπὶ χρόνον τινὰ κρατησάντων Ῥώμης
Οὐεσπασιανὸς βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνα-
δείκνυται, ὅφ' οὗ τὰ Ἱεροσόλυμα πολιορ-
κηθέντα κατὰ κράτος ἔαλω. H. addit ad
finem τῆς ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ δς Νέρωνα
καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν διαδέχεται.

^g αὐτοὺς] τοὺς Ἰουδαίους K. τηρικᾶδε
add. E.

^h τοῦ om. G. (et C. ad c. 7.) ἀψευδεσ-
τάτων προρρήσεων I. E.

ⁱ κατέλειψε] κατέλειπε G.K. κατέλιπε
E.H. Tit. 10, 11, unum faciunt H.I.K.

^k καὶ ὅπως H.K. βιβλίων H.K. et
omnes (ut videtur) ad c. 10. Titulos

10 et 11 conjungit c.

^l τῆς ἐν Ἱ. ἐκκλησίας om. A. (et c.)
eademque verba inserit in sequente ti-
tulo post v. ἀναζητεῖσθαι.

^m Pro titulo 12. H. habet ὡς Οὐεσπα-
σιανὸν Τίτος παῖς διαδέχεται, et pro 13,
ὡς Τίτον Δομετιανὸς ἀδελφὸς διαδέχεται.

ⁿ ἀναζητεῖσθαι προστάττει] ἀναζητεῖ
E. ζητεῖσθαι προστάττει G. (et ita C.
F.G. ad c. 12.)

^o καὶ om. G.

^p Ἀλεξανδρέων] Ἀλεξανδρίας G. Ἀλεξ-
ανδρίας omnes (ut videtur) ad c. 14.
Titulos 13, 14, 15, 16. conjungit c.

^q μετ' αὐτὸν] μετὰ τοῦτον E. ἐπίσκο-
πος Ῥωμαίων G. Ad finem τῆς αὐτῆς
προέστη add. E.

^r γραφείσης ante ἐπιστολῆς ponit E.

^s αὐτοῦ ad finem add. K. Ita quoque
C.F.G. ad c. 18. καὶ Φλαβίος Δομετίλλης
addit c.

^t ἀπὸ γένους] ἀπογόνους G.K. Titulos
hunc et sequentem conjungit c. et I. καὶ
περὶ τῶν.

- K. Περὶ τῶν ^vπρὸς γένους τοῦ σωτήρος ἡμῶν.
 KA. Ὡς τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ^wτρίτος ἡγείται Κέρδων.
 KB. Ὡς ^xτῆς Ἀντιοχέων δεύτερος Ἰγνατίος.
 KG. Ἱστορία περὶ Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου.
 5 KΔ. Περὶ τῆς τάξεως ^yτῶν εὐαγγελίων.
 KE. Περὶ τῶν ὁμολογουμένων ^zθείων γραφῶν καὶ τῶν μὴ τοιούτων.
 KΣ. ^aΠερὶ Μενάνδρου τοῦ γόητος.
 KZ. Περὶ τῆς τῶν Ἑβιωναίων ^bαἵρέσεως.
 KH. Περὶ Κηρίνθου ^cτοῦ αἵρεσιάρχου.
 10 KΘ. Περὶ Νικολάου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ κεκλημένων.
 Λ. Περὶ τῶν ἐν συζυγαίς ἐξετασθέντων ἀποστόλων ^d.
 ΛΑ. Περὶ τῆς Ἰωάννου καὶ Φιλίππου τελευτῆς.
 ΛΒ. Ὅπως Συμεὼν ὁ ^eἹεροσολύμων ἐπίσκοπος ἐμαρτύρησεν.
 ΛΓ. Ὅπως Τραϊανὸς ζητεῖσθαι Χριστιανοὺς ^fἐκώλυσεν.
 15 ΛΔ. Ὡς τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ^gτέταρτος Εὐάρεστος ἡγείται.
 ΛΕ. ^hὩς τρίτος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας Ἰούστος.
 ΛΣ. ⁱΠερὶ Ἰγνατίου καὶ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ.
 ΛΖ. Περὶ τῶν εἰσέτι τότε διαπρεπόντων εὐαγγελιστῶν.
 ΛΗ. Περὶ τῆς Κλήμεντος ἐπιστολῆς καὶ τῶν ^kψευδῶν εἰς αὐτὸν
 20 ἀναφερομένων.
 ΛΘ. Περὶ τῶν ^lΠαπίου συγγραμμάτων.

^v πρὸς] ἀπὸ τοῦ K. Post hunc titulum H. habet κβ'. ὡς Δομετιανὸν Νεαρούας διαδέχεται. κγ'. ὡς Νερούανδρα ἱανὸν (sic) διαδέχεται. [Liege Νερούαν Τραϊανός.] Ita fere l. K.

^w τρίτος] μετὰ Ἀβίλιον τρίτος E.

^x τῆς Ἀντιοχέων] Ἀντιοχέας G. ἐκκλησίας add. I. ἡγείται post δεύτερος E. Deinde (c. κς'.) H. habet ὡς τῆς Ἱεροσολύμων δεύτερος Συμεών. et ita K. (c. κγ'.)

^y τῶν θείων εὐαγ. E.

^z γραφῶν θείων Steph. A. θείων καὶ τῶν μὴ τοιούτων γραφῶν (οὐσῶν sic E.) E.G. [Ita quoque C.F. ad c. 25.) τῆς καὶ τῆς ἐνδιαθήκων post ὁμολ. habent H.K.

^a περὶ τῆς ἀπάτης Μεν. E.

^b ὀνομασθείσης αἵρέσεως Steph. Stroth. A.E. ὄνομα. om. B.C.D.F.G.H.I.K.

^c τοῦ om. E.G.H.I.K.

^d Addit K. ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς γυναικὸς πέτρου τοῦ κορυφαίου.

^e Ἱεροσολύμων] ἐν Ἱεροσολύμοις C.F. I. ὁ τοῦ Κλωπᾶ ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων H.K. Ad finem καὶ ὄνομα Ἰούδας addit H.

^f ἐκώλυσεν] ἐκέλευσεν E.

^g τέταρτος] μετὰ Κλήμεντα add. Steph. Stroth. A.E. Idem l. ἡγείται Εὐάρεστος.

^h Ita C.F.G.I.K. ὡς μετὰ Συμεῶνα τῆς Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας τρίτος ἡγείται Ἰούστος. Steph. Stroth. A. (omisso ἐκκλησίας) E. Idem sine μετὰ Συμεῶνα Val. H. Dubito de B.D. Deinceps (c. μ'.) H. addit περὶ Πολυκάρπου καὶ Παπία, et ita K. in principio tituli proximi.

ⁱ περὶ τοῦ μαρτυρίου Ἰγν. Steph. Stroth. A.E. τοῦ ante Ἰγνατίου habent Val. H. om. B.C.D.F.G.I.K. Deinceps ὡς τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας τρίτος ἡγείται Ἡρων l. H.K.

^k ψευδῶν] ψευδῶς C.E.I.K. et omnes ad c. 38. περὶ τῆς Κλήμεντος καὶ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς κ. τ. λ. K.

^l Παπίου] Παπία G.H.I.K. et omnes ad c. 39. Addit in fine H. ἐν οἷς καὶ ἄλλον ἕτερον Ἰωάννην κατὰ τὰς σειπαραδοξα τέτινα ἱστορεῖ καὶ ἄλλα δὲ παραδίδωσι περὶ Μάρκου τοῦ εὐαγγελιστοῦ καὶ

^m Τάδε καὶ ἡ τετάρτη περιέχει βίβλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς
ἱστορίας.

- A. Τίνες ἐπὶ ^aτῆς Τραϊανου βασιλείας Ῥωμαίων ^oκαὶ Ἀλεξαν-
δρέων γεγόνασιν ἐπίσκοποι.
- B. Ὅποῖα Ἰουδαῖοι κατ' αὐτὸν πεπόνθασιν. 5
- Γ. Ῥοὶ κατὰ Ἀδριανὸν ὑπὲρ τῆς πίστews ῥάπολογησάμενοι.
- Δ. Οἱ ^rκατ' αὐτὸν Ῥωμαίων καὶ Ἀλεξανδρέων ^sἐπίσκοποι.
- E. Οἱ ἀνέκαθεν ἀπὸ τοῦ σωτήρος καὶ ἐπὶ τοὺς δηλουμένους Ἱερο-
σολύμων ^tἐπίσκοποι.
- Σ. Ἡ κατὰ Ἀδριανὸν ^vύσάτῃ Ἰουδαίων πολιορκία. 10
- Z. Τίνες κατ' ^wἐκείνο καιροῦ γεγόνασι ψευδωνύμου γνώσεως ἀρ-
χηγοί.
- H. Τίνες ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς.
- Θ. Ἐπιστολὴ Ἀδριανοῦ ^xὑπὲρ τοῦ μὴ δεῖν ἀκρίτως ἡμᾶς ^yἐλαύ-
νειν. 15
- I. Τίνες ἐπὶ τῆς ^zἈντωνίνου βασιλείας ἐπίσκοποι Ῥωμαίων καὶ
Ἀλεξανδρέων γεγόνασιν.
- ΙΑ. Περὶ τῶν κατ' ^aαὐτοὺς αἵρεσιάρχων.
- ΙΒ. Περὶ τῆς Ἰουστίνου πρὸς ^bἈντωνίνου ἀπολογίας.
- ΙΓ. Ἀντωνίνου πρὸς τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας ἐπιστολὴ περὶ τοῦ καθ' ²⁰
ἡμᾶς λόγου.
- ΙΔ. Τὰ περὶ Πολυκάρπου τοῦ τῶν ἀποστόλων γνωρίμου μνημο-
νεύόμενα.

Ματθαίου. Addit K. ἐν οἷς καὶ ἕτερον
Ἰωάννην περὶ τὸν εὐαγγελιστὴν κατα-
τάττει, καὶ ἄλλα τινα περὶ Ἰούστου τοῦ
καὶ Βαρσαβᾶ ἱστορεῖ.

^m Τάδε—ἱστορίας] Ita Val. H. (Du-
bito de B.C.D.) τάδε καὶ ἡ τετάρτη
περιέχει βίβλος Steph. Stroth. Εὐσεβίου
τοῦ Παμφίλου ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας
βιβλίον τέταρτον. πῖναξ A. (om. πῖναξ)
E. λόγου τετάρτου περιοχαί F. λόγου δ
περιοχαί. Τάδε περιέχει ἡ τετάρτη βί-
βλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Εὐσε-
βίου τοῦ Παμφίλου G. Totum om. H.
τάδε—ἱστορίας Εὐσεβίου ἐπισκόπου Και-
σαρείας τοῦ Παμφίλου K.

ⁿ τῆς om. E.

^o καὶ Ἀλεξανδρέων γεγόνασιν] γεγό-
νασιν καὶ Ἀλεξανδρέων E.I.K.

^p c. 3. Τραιανὸν διαδέχεται Ἀδριανός.
H.

^q ἀπολογησάμενοι] τίνες add. edd.
A.E. om. B.C.D.F.G.H.I.

^r κατ' αὐτὸν] κατὰ τῶν G. κατὰ Ἀδρια-
νὸν K.

^s ἐπίσκοποι] χρηματίσαντες ἐπίσκοποι
edd. A.E.I. χρημ. om. B.C.D.F.G.H.
K.

^t ἐπίσκοποι] ἐπισκόπους F.I.
^v ὑσάτῃ] γενομένη add. Steph.
Stroth. A.E.

^w ἐκείνῳ] ἐκείνου G. deinde γεγόνασι
τοῦ καιροῦ Steph. A.

^x ὑπὲρ] περὶ E.I.

^y ἐλαύνειν] ἀπελαύνειν Steph. Stroth.
A.E.I.

^z Ἀντωνίνου] Ἀντωνίου F.G. Titulos
10 et 11 conjungit c.

^a αὐτοὺς] γενομένων add. edd. A.E.
om. B.C.D.F.G.H.I.

^b Ἀντωνίνου] Ἀντώνιον G.

ΙΕ. Ὅπως κατὰ Οὐῆρον ὁ Πολύκαρπος ἅμα ἑτέροις ἐμαρτύρησεν ἐπὶ τῆς Σμυρναίων πόλεως.

ΙΣ. Ὅπως Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος τὸν ὁ Χριστοῦ λόγον ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων πόλεως πρεσβεύων ἐμαρτύρησεν.

5 ΙΖ. Περὶ ὧν Ἰουστίνος ἐν ἰδίῳ συγγράμματι μνημονεύει μαρτύρων.

ΙΗ. Τίνες εἰς ἡμᾶς ἦλθον τῶν Ἰουστίνου λόγων.

ΙΘ. Τίνες ἐπὶ τῆς Οὐῆρου βασιλείας τῆς Ῥωμαίων καὶ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας προὔστησαν.

Κ. Τίνες ἐκατ' αὐτὸν τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας γεγόνασιν ἐπίσκοποι.

10

ΚΑ. Περὶ τῶν κατὰ τούτους διαλαμφάντων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφῶν.

ΚΒ. Περὶ Ἠγησίππου καὶ ὧν οὗτος μνημονεύει.

ΚΓ. Περὶ Διουνσίου Κορινθίων ἐπισκόπου, καὶ ὧν ἔγραψεν ἐπιστολῶν.

15

ΚΔ. Περὶ Θεοφίλου Ἀντιοχείων ἐπισκόπου.

ΚΕ. Περὶ Φιλίππου καὶ Μοδέστου.

ΚΣ. Περὶ Μελίτωνος καὶ ὧν οὗτος ἐμνημόνευσεν.

ΚΖ. Περὶ Ἀπολιναρίου τοῦ τῆς Ἱεραπολιτῶν ἐκκλησίας ἐπισκόπου.

20

ΚΗ. Περὶ Μουσανοῦ καὶ ὧν οὗτος συνεγράψατο.

ΚΘ. Περὶ τῆς κατὰ Τατιανὸν αἵρέσεως.

Λ. Περὶ Βαρδησάνου τοῦ Σύρου, καὶ τῶν φερομένων αὐτοῦ λόγων.

ἡ Χριστοῦ] Χριστὸν Steph. forsan ex incuria.

ἡ ἐκκλησίας om. F.

ἡ κατ' αὐτὸν] οἱ C.G.I.K. Deinde ἐκκλησίας γεγόνασιν ἐπίσκοποι om. B.C.D.F.G.

ἡ κατὰ τούτους] κατ' αὐτοὺς I.K.

ἡ Περὶ om. I.

ἡ οὗτος] αὐτὸς C.G.K.

ἡ Περὶ om. I. ut in omnibus usque ad κθ. et H. usque ad λ'.

ἡ Ἀντιοχ.] τοῦ Ἀντιοχ. edd. A.E. τοῦ om. B.C.D.F.G.H.I.K.

ἡ κέ. Περὶ Φιλίππου τοῦ τῆς Γορτυναίων παροικίας ἐπισκόπου. κς'. Περὶ Μοδέστου καὶ Εἰρηναίου ιστοριογράφων. Steph. A.E. Titulos 25 et 26 conjungit c.

ἡ οὗτος ἐμν.] αὐτὸς ἐμνημόνευσεν Ἀπολιναρίου καὶ Μουσανοῦ B.C.D.F.G. Hi igitur codices capita 36, 37, 38. in unum conflant. Stephanus addit τῆς τῶν Σάρδεων δ' ἦν ἐκκλησίας ἐπίσκοπος,

et ita A.E.

ἡ Titulos 27 et 28 conjungit c.

ἡ Ita B.C.D.F.G.H.I.K. Περὶ Τατιανοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὸν αἵρέσεως edd. A.E.

N.B. Hos titulos pene omnes longe aliter exhibet codex K. α'. ut supra. β'. ut vulg. γ'. ὡς Τραϊανὸν διαδέχεται Ἀδριανός· πρὸς δὲ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πίστεως Κοδράτος καὶ Ἀριστείδης ἀπολογία συνεγράψαντο. δ'. οἱ κατὰ Ἀδριανὸν Ῥωμαίων καὶ Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοποι. ε'. ut vulg. ς'. Ῥωμαίων πάλιν καὶ Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοποι. ζ'. ut ς' vulg. η'. ὡς πρῶτος Μάρκος μετὰ τοὺς ἐκ περιτομῆς Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος κατέστη. θ'. ὡς Σατορνίλδος καὶ Βασιλείδης κατ' ἐκεῖνο καιρὸν γεγόνασι ψευδωνύμου γνώσεως ἀρχηγοί. ι'. ὡς ἐκκλησιαστικῶν συγγραφῶν τμηκαῖτα πολλῶν ὄντων Ἀγρίππας Κάστωρ κατὰ Βασιλείδου καὶ τῆς τούτου αἵρέσεως συνεγράψατο. ια'. ὡς Εἰρηναῖος κατὰ τούτους τοὺς χρόνους φησί· καὶ

Τάδε καὶ ἡ πέμπτη περιέχει βίβλος ῥτῆς ἐκκλησιαστικῆς
ἱστορίας.

- A. ῥ^οΟσοι καὶ ὅπως κατὰ Οὐῆρον ἐπὶ τῆς Γαλλίας τὸν ὑπὲρ ῥτῆς
εὐσεβείας διεξήλθον ἀγῶνα.
B. Ὡς οἱ θεοφιλεῖς μάρτυρες τοὺς ἐν τῷ διωγμῷ ^sδιαπεπτωκότας ⁵
ἐθεράπευον δεξιούμενοι.
Γ. Ὅποια τῷ μάρτυρι ῥ^ιΑττάλῳ δι' οὐνείρου ^vγέγονεν ἐπιφάνεια.
Δ. Ὅπως οἱ μάρτυρες τὸν Εἰρηναῖον δι' ἐπιστολῆς ^wπαρετίθεντο.
E. Ὡς Μάρκῳ Αὐρηλίῳ Καίσαρι ταῖς τῶν ἡμετέρων εὐχαῖς οὐρα-
νόθεν ^xὁ Θεὸς ἐπακούσας ὕψεν.
Ζ. Τῶν ^zἐπὶ ῥώμῃς ἐπισκοπευσάντων κατάλογος.
H. Ὡς ^aκαὶ μέχρι τῶν τότε καιρῶν διὰ τῶν πιστῶν δυνάμεις
^bἐνηργοῦντο παράδοξοι.
H. Ὅπως ὁ Εἰρηναῖος τῶν θείων μνημονεύει ^cγραφῶν.

Καρποκράτην τῆς τῶν Γνωστικῶν αἰρέ-
σεως ἀρχηγὸν γεγονέναι. ἰβ'. ὅτι καὶ
Ἡγήσιππος καὶ Ἰουστίνος συγγραφεῖς
κατὰ τούτους ἐγνωρίζοντο. ιγ'. ἐπιστολὴ
Ἀδριανοῦ περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἀκρίτως ἡμᾶς
ἀπελαύνειν. ιδ'. ὡς Ἀδριανὸν διαδέχεται
Ἀντωνίνος. ιε'. τίνες ἐπὶ Ἀντωνίνου ῥω-
μαίων ἐπίσκοποι καὶ Ἀλεξανδρέων γεγό-
νασιν. ις'. περὶ τῶν κατ' αὐτοὺς αἰρεσιάρ-
χων ἥτοι Οὐαλεντίνου καὶ Κέρδαντος τοῦ
ἀρχηγοῦ τῆς κατὰ Μαρκίωνα πλάνης.
ιζ'. Ῥωμαίων πάλιν καὶ Ἀλεξανδρέων
ἐπίσκοποι. ιη'. ὡς Ἰουστίνος κατὰ Μαρ-
κίανος συνεγράψατο. ιδ'. ὡς καὶ πρὸς
Ἀντωνίνον ὑπὲρ Χριστιανῶν ἀπολογία
ἐποίησεν. κ'. uti ιγ' vulg. κα'. ὡς καὶ
Μελίτων ὁ Σαρδιανὸς πρὸς Οὐῆρον ἀπελο-
γήσατο. κβ'. uti ιδ' vulg. κγ'. ὡς Ἀν-
τωνίνον διαδέχεται νῖδος Οὐῆρος σὺν Λου-
κίῳ ἀδελφῷ. κδ'. uti ιε' vulg. et in fine,
καὶ περὶ Πιονίου καὶ ἄλλων τινῶν μαρ-
τύρων. κε'. uti ις' vulg. (Ῥώμῃς pro Ῥω-
μαίων πόλεως.) κς'. uti ιζ' vulg. κζ'. uti
ιη' vulg. κη'. uti ιδ' vulg. κθ'. τίνες οἱ
τῆς Ἀντιοχείας. λ'. uti κα' vulg. λα'.
περὶ Ἡγησίππου καὶ ὧν αὐτὸς ἀπομνημο-
νεύει αἰρεσιάρχων καὶ τῶν ἀποκρύφων.
λβ'. uti κγ' vulg. λγ'. περὶ Θεοφίλου
Ἀντιοχείας ἐπισκόπου, ὃν διαδέχεται
Μάξιμος καὶ περὶ Φιλίππου καὶ Εἰρηναίου
καὶ Μοδέστου. λδ'. uti κς' vulg. λε'.
περὶ Ἀπολινάριου τοῦ Ἱεραπολλίτου καὶ
ὧν οὗτος ἐμνημόνευσεν. λς'. Μουσανοῦ
περὶ τῆς κατὰ Τατιανὸν αἰρέσεως (sic).
λζ'. uti λ' vulg.

ῥ τῆς ἐκκλ. ἰστ. om. Steph. Stroth.
Λόγου τοῦ ε περιχαί. Τάδε περιέχει

καὶ ἡ πέμπτη βίβλος τῆς ἐκκλ. ἰστ. Εὐ-
σεβίου τοῦ Παμφίλου Γ. Τάδε καὶ ἡ
πέμπτη περιέχει ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία
Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου Κ. Vulgatam
habent (ut videtur) Val. B.C.D.F.H.I.

q α'. ὡς τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας Ἐλευ-
θερος ἡγεῖται H.K.

ῥ τῆς εὐσεβείας] τῆς om. Steph. A.E.
Hunc titulum ita exhibet K. ἐπιστολὴ
τῶν ἀπὸ τῆς Γαλλίας πιστῶν ἀδελφῶν,
ἐν ᾗ Σάγκτου, Ματούρου, Ἀττάλου Βλαν-
δίνης καὶ ἑτέρων μαρτύριον παράδοξον ἀνα-
γέγραπται. Vulg. habent Val. Stroth.
B.C.D.F.G.H.I.

s διαπεπτωκότας] διαπίπτοντας Steph.
Stroth. A.E.

t Ἀττάλῳ] περὶ Ἀλκιβιάδου add. K.

v γέγονεν] ἐκ Θεοῦ add. Steph. Stroth.
A.E.

w παρετίθεντο] παρατίθενται I. Hunc
titulum ita exhibent H.K. ε'. περὶ τῶν
ἐπιστολῶν τῶν μαρτύρων διὰ τοὺς ἀμφὶ
τὸν Μοντανόν. Deinde ζ'. Ὅπως—
παρετίθεντο ut vulg.

x ὁ Θεὸς om. B.C.D.F.

y ὕψεν] ὑέτισεν B.C.D.F.

z ἐπὶ om. F. Hunc titulum ita ex-
hibet K. ἡ. Εἰρηναῖος τοῦ μετὰ Ποθεινδῶ
τῆς ἐν Λουγδούνῳ παροικίας ἐπισκόπου,
κατάλογος τῶν εἰς τὴν Ῥώμην ἐπισκο-
πευσάντων.

a καὶ om. Steph. Stroth. A.E.

b ἐνηργοῦντο] ἀνηργοῦντο G.

c γραφῶν] καὶ περὶ καταλόγου αὐτῶν
(huc usque H.) καὶ τῶν Ὁ ἐρμηνευτῶν
add. K.

- Θ. ^dΟἱ κατὰ Κόμμοδον ἐπισκοπεύσαντες.
 Ι. Περὶ ^eΠανταίνου τοῦ φιλοσόφου.
 ΙΑ. Περὶ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως.
 ΙΒ. Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπων.
 5 ΙΓ. Περὶ Ῥόδωνος καὶ ἧς ἐμνημόνευσεν κατὰ Μαρκίωνα διαφω-
 νίας.
 ΙΔ. ^fΠερὶ τῶν κατὰ Φρύγας ψευδοπροφητῶν.
 ΙΕ. Περὶ τοῦ κατὰ Βλάστον ἐπὶ ^hῬώμης γενομένου ⁱσχίσματος.
 ΙΣ. ^kὍσα περὶ Μουντανοῦ καὶ τῶν ^lσὺν αὐτῷ ^mψευδοπροφητῶν
 10 μνημονεύεται.
 ΙΖ. Περὶ Μιλτιάδου καὶ ὧν ⁿσυνέταξε λόγων.
 ΙΗ. Ὅσα καὶ Ἀπολλώνιος τοὺς κατὰ Φρύγας ^oἀπήλεγξε, καὶ τίνων
 ἐμνημόνευσεν.
 ΙΘ. ^pΣαραπίωνος περὶ τῆς τῶν Φρυγῶν αἰρέσεως.
 15 Κ. ^qὍσα Εἰρηναῖος τοῖς ἐπὶ ^rῬώμης ^sσχισματικοῖς ἐγγράφως
 διείλεκται.
 ΚΑ. Ὅπως ἐπὶ ^tῬώμης ^vἈπολλώνιος ἐμαρτύρησεν.
 ΚΒ. Τίνες κατὰ ^wτούτους ἐπίσκοποι ἐγνωρίζοντο.
 ΚΓ. Περὶ τοῦ τότε κινηθέντος ^xἁμφὶ τοῦ πάσχα ζητήματος.
 20 ΚΔ. ^yΠερὶ τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν διαφωνίας.
 ΚΕ. ^zὍπως τοῖς πᾶσι μίᾳ ψήφῳ περὶ τοῦ πάσχα συνεφωνήθη.

^d α'. ὡς Ἀντωνῖνον Κομοδὸς διαδέ-
 χεται. β'. Οἱ κατὰ Κόμμοδον ἐπισκοπεύ-
 σαντες Η. α'. Οἱ κατὰ Κόμμοδον μετὰ
 Μάρκον Ἀντωνῖνον βασιλεύσαντα ἐπισκο-
 πεύσαντες Κ. Κόμμοδον προ Κόμμοδον
 exhibent A.C.E.H. (semel) K. Κόμμο-
 δον Ι.

^e Πανταίνου] Παντεμίνου F. Πατενοῦ
 G. mendose.

^f Titulos 14 et 15 conjungit c.

^g Βλάστον] Βλάστου G. Φλωρίνον καὶ
 Βλάστον K.

^h Ῥώμης] Ῥώμην Steph. A.G.

ⁱ σχίσματος] ἀτοκατάτου σχίσματος
 Steph. A.E. σχήματος G.

^k Ὅσα post ψευδοπροφητῶν ponunt
 Steph. Stroth. A.E. προφητῶν l. c.

^l σὺν αὐτῷ] Ita edd. A.E.G.H. μετ'
 αὐτοῦ B.C.D.F. κατ' αὐτὸν I.K.

^m ψευδοπροφητῶν] ἐξ ἀνωνύμου συγ-
 γραφέως add. K.

ⁿ συνέταξε] συνέγραψε G.

^o ἀπήλεγξε] ἀπηλαξεν F.

^p Σαραπίωνος] Σεραπίωνος Steph.
 Stroth. A.G. Παραπίωνος F. περὶ Σερα-
 πίωνος καὶ c.

^q Ὅσα] καὶ add. K.

^r Ῥώμης] τῆς Ῥώμης edd. A.H. τῆς
 om. B.C.D.E.F.G.I.K.

^s σχισματικοῖς om. G.

^t Ῥώμης] τῆς Ῥώμης K.

^v Ἀπολ. ἐμαρτ.] ὁ θανατῶσις διὰ Χρι-
 στὸν ἐμαρτύρησεν Ἀπολλώνιος Steph. A.
 E.

^w τούτους] Ita B.C.D.F.G.K. τοὺς Ι.
 τοὺςδε τοὺς χρόνους edd. A.E.H. Post
 ἐπίσκοποι v. τῶν ἐπαρχιῶν addunt A.
 E.

^x ἁμφὶ] περὶ G.

^y Hunc titulum cum proximo con-
 jungit c. addendo post διαφωνίας, περὶ
 τοῦ πάσχα, καὶ ὅπως τῶς πᾶσιν αὐτόθι
 ἐπισκόποις μία περὶ αὐτοῦ συνεφωνήθη
 deinde supplet tit. 24. ὅπως βίκτωρ τῆς
 Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος πάσας τὰς
 τῆς Ἀσίας ἐκκλησίας τῆς κοινῆς ἐνώσεως
 ἀπέτεμνε, καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ τοῦ εἰρηναίου
 ἐπιστολή. Dein sequitur tit. 25. Ὅσα
 τῆς εἰρηναίου.

^z κς'. ὡς Βίκτορος τοῦ Ῥωμαίων ἐπι-
 σκόπου διὰ τὴν περὶ τὸ πάσχα τῶν ἐπι-
 σκόπων διὰ μαχρὴν ἀκουωνησίαν βουλή-

- KΣ. Ὅσα τῆς Εἰρηναίου φιλοκαλίας ^aεἰς ἡμᾶς κατῆλθεν.
 KZ. ^bὍσα καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τηνικάδε συνηκμακόντων.
 KH. Περὶ τῶν τὴν Ἀρτέμωνος αἵρεσιν ἐξαρχῆς προβεβλημένων,
 οἷοί τε τὸν τρόπον γεγόνασι, καὶ ὅπως τὰς ἀγίας γραφὰς
 διαφθεῖραι ^cτετολμήκασιν.

5

^dΤάδε καὶ ἡ ἕκτη περιέχει βίβλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς
 ἱστορίας.

- A. Περὶ τοῦ κατὰ ^eΣεβήρον διωγμοῦ.
 B. Περὶ τῆς Ὠριγένους ἐκ παιδὸς ἀσκήσεως.
 Γ. Ὡς κομιδῇ νέος ^fῶν, τὸν Χριστοῦ λόγον ^gἐπρέσβευεν. 10
 Δ. Ὅσοι δι' αὐτοῦ κατηχηθέντες προήχθησαν μάρτυρες.
 E. Περὶ ^hΠοταμαίνης.
 Σ. Περὶ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως.
 Z. Περὶ Ἰούδα ⁱσυγγραφέως.
 H. Περὶ τοῦ τολμηθέντος ^kὨριγένει. 15
 Θ. Περὶ τῶν κατὰ ^lΝάρκισσον παραδόξων.
 I. ^mΠερὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπων.
 ΙΑ. Περὶ ⁿἈλεξάνδρου.
 ΙΒ. Περὶ ^oΣαραπίωνος καὶ τῶν φερομένων αὐτοῦ λόγων.
 ΙΓ. ^pΠερὶ τῶν Κλήμεντος συγγραμμάτων. 20

θέντος αὐτοῦ ἐπαγαγεῖν, παρὰ τῶν δημο-
 ρούντων αὐτῷ ἐπισκόπων κωλύεται. κη'.
 ὅπως τοῖς πᾶσι μία ψήφος περὶ τοῦ Πάσχα
 συνεφωνήθη. K.

^a εἰς ἡμᾶς κατῆλθεν] Ita B.C.D.F.
 καὶ εἰς ἡμᾶς κατῆλθεν A.G.I.K. ὑπομνή-
 ματα post ἡμᾶς ponunt edd. A.E.H.

^b λ'. ὥς Κόμοδον διαδέχεται Σέβηρος.
 (Ξεῖρος H.) H.K. Deinde K. l. ὅσα καὶ
 τῆς τῶν λοιπῶν φιλοκαλίας τῶν τηνικάδε
 συνηκμακόντων. τηνίκα pro τηνικάδε E.

^c τετολμήκασιν] τῆς Ῥωμαίων ἐκκλη-
 σίας τηνικάδα (om. H.) Ζεφυρίνου ἡγου-
 μένου add. H.K. Deinde K. addit, λγ'.
 διήγησις περὶ καταλίου ὁμολογητοῦ παρ-
 ἀδοξος.

^d Ita Val. C.F.H.I. et forsan plures.
 Idem sine τῆς ἐκ. ἰστ. Steph. Stroth.
 τάδε περιέχει [καὶ K.] ἡ ἕκτη β. τῆς ἐκ.
 ἰστ. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου G.K. De
 cæteris nihil habeo.

^e Σεβήρον] Ξεῖρον F.G. τῶν ἐκκλη-
 σιῶν add. Steph. A.

^f ῶν] Ὠριγένους add. I. in quo hic
 titulus cum præcedente conjunctus est.

Legimus vero in K, ὡς μετὰ Ἰουλι-
 νὸν Δημήτριος τὴν ἐπισκοπὴν Ἀλεξαν-
 δρείας κατέσχευε, deinde δ'. ὡς κομιδῇ
 νέος ὢν Ὠριγένους κ. τ. λ.

^g ἐπρέσβευεν] ἐπρέσβευσεν I.

^h Ποταμαίνης] τῆς μάρτυρος add.
 Steph. A.E.G. Titulos 5 et 6 conjun-
 git c.

ⁱ συγγραφέως] τοῦ συγ. G.I. συγ.
 Χριστιανοῦ Steph. A.E.

^k Ὠριγένει] ὡς αὐτὸν ἐξέτεμεν Steph.
 A.E.

^l Νάρκισσον] τῶν Ἱεροσολύμων ἐπί-
 σκοπον K.

^m Hunc tit. om. K. Titulos 10 et 11
 conjungit c.

ⁿ Ἀλεξάνδρου] ἐπισκόπου Ἱεροσολύ-
 μων add. Steph. A.E. τοῦ σὺν τῷ Ναρ-
 κίσσῳ ἐπισκοποῦντος K.

^o Σαραπ.] Σεραπ. Steph. Stroth. A.
 τε addit G. Ante hunc titulum K. ha-
 bet ιγ'. ὡς μετὰ Σαραπίωνα Ἀσκληπιάδης
 Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος καθίσταται.

^p Titulos 13 et 14 conjungit c.

- ΙΔ. ^q Ὅπόσων ἐμνημόνευσεν [†] ὁ αὐτὸς γραφῶν.
 ΙΕ. ^s Περὶ Ἑρακλᾶ.
 ΙΣ. ^t Ὅπως Ὁριγένους περὶ τὰς θείας ἐσπουδάκει γραφάς.
 ΙΖ. Περὶ Συμμάχου τοῦ ^v ἔρμηνέως.
 5 ΙΗ. ^w Περὶ Ἀμβροσίου.
 ΙΘ. ^x Ὅσα περὶ Ὁριγένους μνημονεύεται.
 Κ. Ὅσοι τῶν τηνικάδε φέρονται λόγοι.
 ΚΑ. ^y Ὅσοι κατὰ τοῦσδε ἐπίσκοποι ἐγνωρίζοντο.
 ΚΒ. Ὅσα τῶν Ἱππολύτου εἰς ἡμᾶς ἦλθεν.
 10 ΚΓ. ^z Περὶ τῆς Ὁριγένους σπουδῆς, καὶ ὡς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ
 πρεσβείου ἠξιώθη.
 ΚΔ. Τίνα ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐξηγήσατο.
 ΚΕ. Ὅπως τῶν ἐνδιαθήκων γραφῶν ἐμνημόνευσεν.
 ΚΣ. ^a Ὡς Ἑρακλᾶς τὴν Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπὴν διεδέξατο.
 15 ΚΖ. ^b Ὅπως αὐτὸν ἑώρων οἱ ἐπίσκοποι.
 ΚΗ. Περὶ τοῦ κατὰ Μαξιμίνου διωγμοῦ.
 ΚΘ. Περὶ ^c Φαβιανοῦ, ὡς Ῥωμαίων ἐπίσκοπος ἐκ Θεοῦ παραδόξως
 ἀνεδείχθη.
 Λ. ^d Ὅσοι γεγόνασιν Ὁριγένους φοιτηταί.
 20 ΛΑ. ^e Περὶ Ἀφρικανοῦ.
 ΛΒ. Τίνα Ὁριγένους ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης ἐξηγήσατο[†].
 ΛΓ. Περὶ τῆς Βηρύλλου παρατροπῆς.
 ΛΔ. Τὰ κατὰ Φίλιππον ^ε Καίσαρα.

^q Ὅπόσων] περὶ ὧν G.

[†] ὁ αὐτὸς] Ita edd. A.E.H. om. B.C.
 D.F.G.I.K. Hunc vero tit. cum præcedenti conjungit K.

^s τοῦ ante Ἑρακλᾶ habent edd. A.E. om. B.C.D.F.G.H.I.K. Hunc vero tit. ita exhibent Steph. A.E. περὶ τῆς τοῦ Ἑρακλᾶ λογίτητος. et ante hunc duos alios interserit K. 15'. περὶ Ἀλεξάνδρου πάλιν τοῦ Ἱεροσολύμων. 15'. ὅτι Ὁριγένους καὶ Ἀδαμάντιος ἐκαλεῖτο. Titulos 15 16 et 17 conjungit c.

^t Ὅπως] πῶς G. deinde γραφὰς ἐσπουδάκει F.I.

^v ἔρμηνέως] τῶν θειῶν γραφῶν add. Steph. A.E.

^w Περὶ Ἀμβ.] περὶ τῆς κατηχήσεως Ἀμβροσίου Steph. A.E. Titulos 18 et 19 conjungit c.

^x Ὅσα περὶ Ὁρ. οἷα μνημονεύεται G. Hunc tit. om. K.

^y κα'.] κα'. ὅσοι κατὰ τοῦσδε ἐκκλη-

σιαστικοὶ καὶ λόγοι ἀνδρες ἐλογίζοντο. K.

^z Hunc titulum ita exhibet c. περὶ τοῦ ἐλέγχου τοῦ ἀμβροσίου καὶ τῆς τοῦ Ὁριγένους παιδείας.

^a Ὡς μετὰ Δημήτριον Ἑρακλᾶς κ.τ.λ. K. Titulos 26 et 27 conjungit et ita exhibet c. ὡς Ἑρακλᾶς τὴν Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπὴν διεδέξατο, καὶ ὅπως ἑώρων Ὁριγένην οἱ ἐπίσκοποι.

^b Hunc tit. om. G.K. ante tit. præc. ponunt Steph. F.

^c Φαβιανοῦ] Ita c. Φλαβιανοῦ Steph. G. ὡς Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Φ. ἐκ Θεοῦ παραδόξως ἐγεγόνει K.

^d περὶ τῶν Ὁριγένους φοιτητῶν K. ἐγένοντο pro γεγόνασιν G.

^e Ita B.C.D.F.H.I.K. τοῦ χρονογράφου add. edd. A.E. τοῦ συγγραφέως G.

[†] Ad finem hujus tituli καὶ ὅσα add. edd. A.E. om. B.C.D.F.G.H.I.K.

^ε Καίσαρα] Ita edd. B.C.D.F. om.

- ΛΕ. ^h Ὡς Διονύσιος Ἡρακλᾶ τὴν ἐπισκοπὴν διεδέξατο.
 ΛΣ. Ὅσα ἄλλα ⁱ ἐσπούδαστο τῷ Ὠριγένει.
 ΛΖ. Περὶ ^k τῆς τῶν Ἀράβων διαστάσεως.
 ΛΗ. Περὶ τῆς ^l τῶν Ἑλκεσαϊτῶν αἰρέσεως.
 ΛΘ. ^m Περὶ τῶν κατὰ Δέκιον. 5
 Μ. Περὶ τῶν ⁿ Διονυσίῳ συμβάντων.
 ΜΑ. Ὅ Περὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς Ἀλεξανδρείας μαρτυρησάντων.
 ΜΒ. Περὶ ὧν ἄλλων ^p ὁ Διονύσιος ἱστορεῖ.
 ΜΓ. Περὶ ^q Νοούατον, ^r οἷός τις ἦν τὸν τρόπον, καὶ περὶ τῆς κατ'
 αὐτὸν αἰρέσεως. 10
 ΜΔ. Περὶ Σαραπίωνος ^s ἱστορία Διονυσίου.
 ΜΕ. Ἐπιστολὴ πρὸς ^t Νοούατον Διονυσίου.
 ΜΣ. Περὶ τῶν ἄλλων Διονυσίου ἐπιστολῶν.

Ἔταδε καὶ ἡ ἐβδόμη περιέχει βίβλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς
 ἱστορίας.

15

- Α. Περὶ τῆς Δεκίου καὶ ^w Γάλλου κακοτροπίας.
 Β. ^x Οἱ κατὰ τούτῳ Ῥωμαίων ἐπίσκοποι.
 Γ. Ὅπως Κυπριανὸς ἅμα τοῖς κατ' αὐτὸν ἐπισκόποις τοὺς ἐξ αἵρε-
 τικῆς πλάνης ἐπιστρέφοντας λουτρῷ δεῖν καθαίρειν πρῶτος
 ἔδογματίσειν. 20
 Δ. Ὑπόσας περὶ τούτου ^z Διονύσιος συνέταξεν ἐπιστολάς.
 Ε. Περὶ τῆς μετὰ τὸν διωγμὸν ^a εἰρήνης.

Η.Ι. τὸν Καίσαρα G. τὸν βασιλέα A.Ε.
 τὸν βασιλέα μετὰ Γορδιανὸν βασιλεύσαν-
 τα K.

^h λέ.] μδ'. ὥς μετὰ Ἡρακλᾶν Διονύ-
 σιος Ἀλεξανδρείας κατέστη ἐπίσκοπος.
 K.

ⁱ ἐσπούδαστο] Ita B.C.D.F.G.I.K.
 ἐσπούδασται edd. A.Ε.Η.

^k τῆς om. F.

^l τῶν] Ita G.K. om. edd. et reliqui.

^m Ita B.C.D.F.G.I.K. περὶ τοῦ κατὰ
 Δέκιον Η. περὶ τοῦ κατὰ Δέκιον διωγμοῦ,
 καὶ ὅσα Ὠριγένους πέπονθεν edd. A.Ε.

ⁿ Διονυσίῳ] τῷ ἐπισκόπῳ add. edd.
 A.Ε. om. B.C.D.F.G.H.I.K. τῷ Διον.
 I. G.

^o Hunc tit. om. G. Titulos 41 et 42
 conjungit c.

^p ὁ om. G.

^q Νοούατον] Νανάτου Steph. G.K.

^r οἷος] ὅς G. mox τούτου pro κατ'
 αὐτόν.

^s ἱστορία Διονυσίου] ἱστορικῷ G.
 ἱστορία παράδοξος K.

^t Νοούατον] Νανάτον Steph. K. Ναύ-
 τὸν G.

^v Hunc titulum ita exhibent Val. C.
 E.F.H.I. Verba τῆς ἐκκλ. ἱστορίας om.
 Steph. Stroth. Λόγου ζ' περιοχαί. Τάδε
 καὶ ἡ ἐβδόμη περιέχει βίβλος τῆς ἐκκλη-
 σιαστικῆς ἱστορίας Εὐσεβίου τοῦ Παμφί-
 λου G. Τάδε περιέχει καὶ ἡ ζ' βίβλος τῆς
 ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Εὐσεβίου K.

^w Γάλλου κακοτροπίας] μεγαλοῦ κακο-
 πραγίας F. Γάλλου κακοπραγίας G.

^x Οἱ] Ita H.I.K. Ὅσοι B.C.D.F.G.
 τίνες οἱ edd. A.Ε.

^y Ὑπόσας] Ὅσας K.

^z Διον. συνέτ. ἐπιστολάς.] Ita Val.
 Stroth. A.B.C.D.E.F.H.I.K. συνέτ.
 Διον. ἐπιστ. Steph. συνέτ. ἐπ. Διον. G.
 Ad finem εἰρήνην ἤδη τῶν ἐκκλησιῶν
 ἐχούσων, addit E.

^a εἰρήνης] γενομένης εἰρήνης Steph.

5. Περὶ τῆς κατὰ Σαβέλλιον αἰρέσεως.
 Z. Περὶ ^bτῆς τῶν αἰρετικῶν παμμιάρου πλάνης, ^cκαὶ τῆς ^dθεοπέμπτου ὁράσεως Διονυσίου, οὗ τε παρέληφεν ἐκκλησιαστικὸν κανόνος.
 5 H. Περὶ τῆς κατὰ Νουνάτον ἑτεροδοξίας.
 Θ. Περὶ ^eτοῦ τῶν αἰρετικῶν ἀθέου βαπτίσματος.
 I. Περὶ ^fΟὐαλεριανοῦ, καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν διωγμοῦ.
 IA. Περὶ τῶν τότε Διονυσίῳ καὶ τοῖς κατ' Αἴγυπτον συμβάντων.
 IB. Περὶ τῶν ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης μαρτυρησάντων.
 10 Γ. Περὶ τῆς κατὰ Γαλληνὸν εἰρήνης.
 ID. Οἱ κατ' ἐκεῖνο ^hσυνηκμακότες ἐπίσκοποι.
 IE. Ὅπως κατὰ Καισάρειαν Μαρῖνος ἐμαρτύρησεν.
 IΣ. ⁱἩ κατὰ Ἀστύριον ἱστορία.
 IZ. Περὶ τῶν κατὰ Πανεάδα σημείων τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν μεγα-
 15 λουργίας.
 IH. ^kΠερὶ τοῦ ἀνδριάντος οὗ ἡ αἰμορροοῦσα ἀνέστησεν.
 IO. Περὶ τοῦ θρόνου Ἰακώβου^l.
 K. Περὶ τῶν ἑορταστικῶν Διονυσίου ἐπιστολῶν, ἔνθα καὶ περὶ τοῦ πάσχα κανονίζει.
 20 KA. Περὶ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συμβάντων.
 KB. Περὶ τῆς ἐπισκηψάσης ^mνόσου.
 KI'. ⁿΠερὶ τῆς Γαλληνοῦ βασιλείας.
 KΔ. Περὶ Νέπωτος καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν σχίσματος.
 KE. Περὶ τῆς Ἰωάννου ^oἀποκαλύψεως.
 25 KΣ. Περὶ τῶν ἐπιστολῶν Διονυσίου^p.

A.E. Hunc titulum cum præcedenti conjungit G. præfigendo καί. Capitis 5 titulum ita exhibet E. ὡς ξύστος ἕτερος μετὰ στέφανον τὴν ῥωμαίων κατέσχεν ἐκκλησίαν.

^b τῆς τῶν] τῆς κατὰ τῶν Steph. A.E.

^c καὶ τῆς] περὶ τῆς G. in quo verba περὶ τῆς θ. ὁρ. Διονυσίου pro titulo capitis γ exhibentur.

^d θεοπέμπτου] Ita edd. A.G. θεοπόμ-
 πον B.C.D.E.F.H.I.K.

^e τοῦ om. F.

^f Οὐαλεριανοῦ] I. Hunc titulum ita exhibet K. ὡς μετὰ γάλλον βαλλεριανὸς ἅμα παιδὶ Γαλλιήνῳ τὴν βασιλείαν ῥωμαίων κατασχὼν διωγμὸν κατὰ Χριστιανῶν ἐκίνησεν.

^g συμβάντων] πραγμάτων add. Steph.

A.E.

^h συνεκμακότες] συνάκμασαν G.

ⁱ Περὶ τῆς κατὰ Ἀστύριον ἱστορίας Steph. Stroth. A.E.

^k Hunc titulum om. Steph. E.H.I.K. Habent Val. Stroth. A.B.C.D.F.G. (ἡ om. G.)

^l τοῦ ἐπισκόπου ad finem addunt Val. Stroth. B.C.D.F.G. τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου Steph. E. τοῦ ἀδελφοθέου K. Neutrum habent H.I. Rufin. quos sequor. Totum titulum om. A.

^m νόσου] τότε νόσου Steph. A.E.

ⁿ τὰ περὶ Steph. A.E.

^o φερομένης ἀποκαλύψεως Steph. A.E.

^p Ad finem addunt τοῦ τῆς Ἀλεξαν-
 δρείας ἐπισκόπου Steph. A.E.

- KZ. ἡ Περὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως καὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συστά-
σης ἡ ὑπ' αὐτοῦ αἵρέσεως.
- KH. Περὶ τῶν τότε γνωριζομένων διαφανῶν ἐπισκόπων.
- KΘ. Ὅπως ὁ Παῦλος ἀπελεγχθεὶς ὑπὸ Μαλχίωνος τινὸς ἀπὸ
σοφιστῶν πρεσβυτέρου ἐξεκηρύχθη. 5
- Λ. ἡ Περὶ τῆς κατὰ Παύλου ἐπιστολῆς τῶν ἐπισκόπων.
- ΛΑ. Περὶ τῆς τῶν Μανιχαίων ἑτεροδόξου διαστροφῆς ἄρτι τότε
ἀρξαμένης.
- ΛΒ. Περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς διαπρεψάντων ἐκκλησιαστικῶν
ἀνδρῶν, τίνες τε αὐτῶν μέχρι τῆς τῶν ἐκκλησιῶν πολιορκίας 10
ὑ διέμειναν.

Τάδε καὶ ἡ ὁγδόη περιέχει βίβλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς
ἱστορίας.

- A. Περὶ τῶν πρὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς διωγμοῦ.
- B. Περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν καθαιρέσεως. 15
- Γ. Περὶ τοῦ τρόπου τῶν κατὰ τὸν διωγμὸν ἡγωνισμένων.
- Δ. Περὶ τῶν αἰοιδίμων τοῦ Θεοῦ μαρτύρων, ὡς πάντα τόπον
ἔπλησαν τῆς ἐαυτῶν μνήμης, ὑποκίλους τοὺς ὑπὲρ εὐσε-
βείας ἀναδησάμενοι στεφάνους.
- E. Περὶ τῶν κατὰ ἡ Νικομήδειαν. 20
- Σ. Περὶ τῶν κατὰ τοὺς βασιλικοὺς οἴκους.
- Z. Περὶ τῶν κατὰ Φοινίκην Αἰγυπτίων.

ἡ Περὶ Παύλου Σαμοσατέως, ὅπως ἀπε-
λεγχθεὶς ἐξεκηρύχθη A.

ἡ ὑπ' ἐπ' G.I.

ἡ Verba ὑπὸ Μαλχ.—πρεσβυτέρου om.
H.I.K. Totum titulum ita exhibet E.
Περὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, ὅπως ἀπε-
λεγχθεὶς ἐξεκηρύχθη. Inter hunc et
præcedentem sequentia interpolat K. ὡς
γαλλίηνον κλαύδιος καὶ κλαύδιον αὐρι-
λιανὸς βασιλεὺς διαδέχεται.

ἡ Hunc titulum om. A.E.H.I. vice
cujus ita legitur in K. Περὶ τῆς τοῦ Παύ-
λου διαγωγῆς ὁποῖος ἦν. deinde λα. ὅτι
παύλου βασιλικῇ χειρὶ τῆς ἀντιοχείας ἐκ-
κλησίας διαχθέντος, δόμος κατέστη διὰ
δοχος. λαβ. ὡς αὐριλιανὸν πρόβος, καὶ
πρόβον κάρως σὺν τοῖς υἱοῖς διαδέχεται.
καὶ πάλιν τοῦτους Διοκλητιανὸς ὁμοίως
διαδέχεται καθ' ὃν καιρὸν φήληξ ῥωμαίων
ἐπίσκοπος ἀναδέδεικται.

ὑ διέμειναν] Ita Val. Stroth. B.C.D.
F.G.H.I.K. ἔμειναν Steph. A.E. Codex
H. addit ad finem ἐν ᾧ καὶ ἐκ τῶν ἀνα-
τολίου κανόνων περὶ τοῦ πάσχα. Totum
titulum ita dividit et interpolat K. λαδ.
Περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς διαπρεψάντων
ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν. λαε. Περὶ εὐσε-
βίου καὶ ἀνατολίου τῶν ἐπισκόπων λαο-
δικείας. λαε. ἐκ τῶν κανόνων τοῦ προει-
ρημένου ἀνατολίου περὶ τοῦ πάσχα. λαζ.
Τίνες ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς διαπρεψάντων ἐκ-
κλησιαστικῶν ἀνδρῶν μεχρὶ τῆς τῶν ἐκ-
κλησιῶν πολιορκίας διέμειναν.

ἡ ἐκκλ. ἱστ. om. Steph. τῆς τοῦ Εὐ-
σεβίου ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας K.

ἡ ἔπλησαν] ἐπλήρωσαν G.

ἡ υποκίλους τοὺς] ποικίλοις τοῖς H.

ἡ Νικομ.] Post h. v. συμβάντων add.
Steph. A.E.

- H. Περὶ τῶν ^aκατὰ τὴν Αἴγυπτον.
 Θ. Περὶ τῶν κατὰ ^bΘηβαΐδα ^cγεγονότων.
 I. ^dΦιλέου μάρτυρος περὶ τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν πεπραγμένων
 ἔγγραφοι διδασκαλίας.
 5 IA. Περὶ τῶν κατὰ ^eΦρυγίαν.
 IB. Περὶ πλείστων ἐτέρων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, διαφόρως
^fἡγωνισμένων.
 IG. Περὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας προέδρων, τῶν τὸ γνήσιον ἥς ἐπρέ-
 σβενον εὐσεβείας, διὰ τοῦ σφῶν αἵματος ἐπιδεδειγμένων.
 10 ID. Περὶ τοῦ τρόπου τῶν τῆς εὐσεβείας ἐχθρῶν.
 IE. Περὶ τῶν τοῖς ἐκτὸς συμβεβηκότων.
 IS. Περὶ τῆς ἐπὶ ^gτὸ κρεῖττον τῶν πραγμάτων μεταβολῆς.
 IZ. Περὶ τῆς τῶν κρατούντων παλιωφείας.

^hΤάδε περιέχει καὶ ἡ ἐνάτη βίβλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς
 15 ἱστορίας.

- A. Περὶ τῆς ἐπιπλάστου ⁱἀνέσεως.
 B. Περὶ τῆς μετέπειτα ^kδιαστροφῆς.
 Γ. Περὶ τοῦ κατ' Ἀντιόχειαν νεοπαγοῦς ξοάνου.
 Δ. Περὶ τῶν καθ' ἡμῶν ψηφισμάτων.
 20 E. Περὶ τῶν ἐπιπλάστων ^lὑπομνημάτων.
 Σ. Περὶ τῶν ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ μεμαρτυρηκότων.
 Z. Περὶ τῆς καθ' ἡμῶν ^mἐν στήλαις ἀνατεθείσης γραφῆς.

^a κατὰ τὴν] κατ' αὐτὴν τὴν Steph.

^b Θηβαΐδα] Θηβαΐδος c. τὴν Θηβαΐδα

F. ^c γεγονότων] Ita edd. A.E. Φιλέου μάρτυρος B.C.D.F.G.H.I.

^d I. Περὶ Φιλέου ἀναδειχθέντος μάρτυρος Steph. A.E. I. Περὶ Φιλορώμου. id. Περὶ Φιλέου ἐπισκόπου θμουιτῶν H. Verba Φιλέου μάρτυρος in hoc titulo om. B.C.D.F.G.H.I. sequor vero Valesium in hoc loco ea ponentem : cætera habent Steph. et codd. omnes.

^e Φρυγίαν] πραχθέντων add. Steph. A.E.

^f ἡγωνισμένων] ἡγερισμένων F. ἀγωνισαμένων G.

^g τὸ om. G.

N. B. Hunc titulorum indicem longe aliter exhibet codex K. in quo capitum 33 tituli recitantur, quos hic exscribere

supersedeo.

^h τὰδε καὶ ἐν τῇ θ. περιέχει βίβλῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας G. τάδε περιέχει καὶ ἡ ἐνάτη βίβλος Steph. Additur ad finem in K. εὐσεβίου τοῦ παμφίλου.

ⁱ ἀνέσεως] Ita edd. A.B.C.D.F.H.K. ἀνανέσεως G. ἀνανεώσεως I. περὶ τῆς μαξιμίνου ἐπιπλάστου ὑπὲρ ἡμῶν ἀνεσέως I. K. περὶ ἡμῶν ἀνέσεως E.

^k διαστροφῆς] τοῦ τυράννου additur in E.K. sed in K. capitis tertii titulus ita inscribitur, et titulus secundi interponitur verbis sequentibus, ὥς μετὰ τὴν δοκοῦσαν ἄνεσιν οἱ Χριστιανοὶ τῶν ἐξοριῶν καὶ τῶν δεσμῶν ἐλευθερωθέντες ἐπαλινδρόμουν οἵκαδε παῖδοι καὶ γαῦροι τῇ τῆς ὁμολογίας λαμπρυνόμενοι χάριτι.

^l ὑπομνημάτων] τοῦ σωθῆρος (sic) ἡμῶν ὑπομνημάτων K.

^m ἐν στήλαις] ἀναστηλας G.

- H. Περὶ τῶν μετὰ ταῦτα συμβεβηκότων ἐν λιμῷ καὶ λοιμῷ καὶ^η πολέμοις.
- Θ. Περὶ τῆς τῶν τυράννων καταστροφῆς τοῦ βίου, ^ο καὶ οἷαις ἐχρήσαντο πρὸ τῆς τελευτῆς φωναῖς.
- I. Περὶ τῆς τῶν θεοφιλῶν βασιλέων νίκης. 5
- IA. Περὶ τῆς ὑστάτης ἀπωλείας τῶν τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν.

Τάδε καὶ ἡ δεκάτη περιέχει ^α βίβλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

- A. Περὶ τῆς ἐκ Θεοῦ πρυτανευθείσης ^ι ἡμῶν εἰρήνης.
- B. Περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως. 10
- Γ. Περὶ τῶν κατὰ ^ς πάντα τόπον ἐγκαίνιων.
- Δ. Πανηγυρικὸς ἐπὶ τῇ τῶν πραγμάτων φαιδρότητι.
- E. ^ι Ἀντίγραφα βασιλικῶν νόμων.
- Σ. Περὶ τῶν ^ν Χριστιανοῖς προσηκόντων.
- Z. ^ω Περὶ τῆς τῶν κληρικῶν ἀλειτουρησίας. 15
- H. Περὶ τῆς Λικιννίου εἰς ὕστερον κακοτροπίας, καὶ τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ.
- Θ. Περὶ τῆς νίκης Κωνσταντίνου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῖς ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων ^κ ἐξουσίαν ὑπαρξάντων.

^η πολέμοις] πολέμῳ K.

■ καὶ οἷαις] καὶ οἷου τὰ κατ' αὐτοὺς τετύχηκε τέλους, περὶ τοῦ ὁποῖαις E. Capitulum 10 11 et 12 titulos ita exhibet K. ^ι. περὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἐν τοῖς εἰρημένους πάθεσι φιλανθρωπίας. ^{ια}. περὶ τῆς τῶν τυράννων καταστροφῆς τοῦ βίου· καὶ οἷου τὰ κατ' αὐτοὺς τετύχηκε τέλους. ^{ιβ}. περὶ τοῦ τυράννου μαξιμίνου· οἷαις πρὸ τῆς τελευτῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἐχρήσατο φωναῖς.

^ρ νίκης] ἐκ θεοῦ γεγενημένης κατ' αὐτῶν νίκης E. Vice duorum ultimarum titulorum hos exhibet K. ^{ιγ}. ὡς μαξιμίνος μετὰ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν γράψαι πολεμήσας λικίννιου καὶ ἡττηθεὶς πάντας ἱερεῖς καὶ πρόφητας τῶν ξοάνων ἀνελὼν ἄκων ὑπὲρ ἡμῶν πάλιν γέγραφεν. ^{ιδ}. ἀντίγραφον ἕτερον τῆς τοῦ τυράννου ὑπὲρ Χριστιανῶν διατάξεως πρὸ τοῦ τέλους αὐτοῦ

ἐκδοθέν. ^{ιε}. περὶ τῆς ὑστάτης ἀπωλείας τοῦ τῆς θεοσεβείας ἐχθροῦ μαξιμίνου καὶ τῶν αὐτοῦ προσφιλῶν καὶ οἰκείων καὶ συγγενῶν. ^{ισ}. ὡς ἐκκαθαρθέντων τῶν τυράννων, κωνσταντίνος καὶ λικίννιος τὰ τῶν Χριστιανῶν ᾗψθησαν.

^α βίβλος om. F. τάδε περιέχει καὶ ἡ δεκάτη βίβλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας εὐσεβίου ἐπισκόπου Καισαρείας K.

^ι ἡμῶν om. G. εἰρήνης ἡμῶν l. K.

^ς πάντα om. H.

^τ Titulos capitulum 5 et 6 conjungunt G.H.K. legitur vero in K. ἀντίγραφον β. διατάξεων ἐκ Ῥωμαϊκῆς γλώττης μεταληφθεισῶν.

^ν Χριστιανοῖς] τοῖς Χριστιανοῖς H.K.

^ω Tres ultimos titulos om. H. vice quorum undecim habet H. quos exscribere supersedeo.

^κ ἐξουσίαν] βασιλεῖ G.

ἘΥΣΕΒΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ Α'.

ἘΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Τίς τῆς ἐπαγγελίας ὑπόθεσις.

ΤΑΣ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων διαδοχὰς, σὺν καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ εἰς ἡμᾶς διηνυσμένοις χρόνοις, ὅσα τε καὶ πηλικά ^{de ces}πραγματευθῆναι κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν λέγεται, καὶ ὅσοι ταύτης διαπρεπῶς ἐν ταῖς μάλιστα ἐπισημοτάταις παροιکیαις ἠγήσαντό ἑτε καὶ προέστησαν, ὅσοι

*The Apost.
Success.*

^a Hic titulus ita legitur apud Steph.: Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας βιβλία δέκα. Βιβλίον α'. Valesius dedit, ut supra: et ita B.C.D.F.G. τόμος pro λόγος E. βιβλίον A.H.K. λόγος om. I. et forsan nihil præter τὸ α'. in apographo Eusebiano scriptum erat, cui voces λόγος, τόμος, βιβλίον a recentioribus ad libitum additæ sunt. Pro voce λόγος Valesius ita contendit: "Idem quoque in reliquis libris observatur. Sed et ad calcem uniuscujusque libri semper appositum inveni in optimis illis exempla-

ribus [B.C.D.] τέλος τοῦ λόγου, &c. Certe Andreas Cæsariensis in caput xvi Apocalypsis hos libros ita nominat, ὡς γάρ φησιν ἐν ὀγδόῳ κεφαλαίῳ τοῦ ἐννάτου λόγου τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἱστορίας ὁ Εὐσέβιος."

^b ἘΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.] Προοίμιον Steph. Προοίμιον ἢ κεφάλαιον Α'. Stroth. Sed voc. κεφάλαιον in nullo MS. inveni.

^c τοῖς] om. G.

^d ἡμῶν καὶ εἰς ἡμᾶς] ἡμῶν εἰς ἡμᾶς F.

^e ὅσα] ὅσας G. perperam.

^f πηλικά] ὀπηλικά G.

^g τε καὶ] τι καὶ A.

τε ^hκατὰ γενεὰν ἐκάστην ⁱἀγράφως ἢ καὶ ^kδιὰ συγγραμμάτων
τὸν θεῖον ἐπρέσβευσαν λόγον, τίνες τε καὶ ὅσοι καὶ ^lὀπηνίκα
νεωτεροποιῖας ἰμέρω, πλάνης εἰς ^mἔσχατον ἐλάσαντες, *ψευδω-*
νύμου γνώσεως εἰσηγητὰς ἑαυτοὺς ἀνακεκηρύχασιν, ἀφειδῶς οἷα
λύκοι βαρεῖς τὴν ⁿΧριστοῦ ποιήμνην ^oἐπεντρίβοντες· ^pπροσ-
έτι τούτοις καὶ ^qτὰ παραντίκα τῆς κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν
^rἐπιβουλῆς τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος περιελθόντα· ὅσα τε ^aαὖ
καὶ ὅποια ^sκαὶ καθ' οὓς χρόνους ^tπρὸς τῶν ἐθνῶν ὁ θεὸς ^vπεπο-
λέμῃται λόγος, καὶ ^wπηλικοί κατὰ καιροὺς ^xτὸν δι' αἵματος καὶ
βασάνων ὑπὲρ αὐτοῦ διεξῆλθον ἀγῶνα, τὰ ^yτ' ἐπὶ τούτοις ^zκαὶ
καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς μαρτύρια, καὶ τὴν ἐπὶ πᾶσιν ^zἴλεω καὶ εὐμενῇ
τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀντίληψιν γραφῇ παραδοῦναι προηρη-
μένος, ^aοὐκ ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ πρώτης ἄρξομαι τῆς κατὰ τὸν Σω-

^h καὶ κατὰ γενεὰν H.

ⁱ ἀγράφως] ἐγράφως G.

^k διὰ om. G. perperam.

^l ὀπηνίκα] πηνίκα F.

^m ἔσχατον] Ita B.C.D.E.F.H.I.
K.O.c. ἔσχατα Steph. e solo A.
ἔσχατίας G.

ⁿ τοῦ ante Χριστοῦ tacite in-
servit editor Genevensis, et post
eum Val. Ita F. et forsā B.C.D.
om. A.E.G.H.I.K. Steph.

^o ἐπεντρίβοντες,] Ita omnes MSS.
præter M. et c. q. l. ἐπεκτρίβοντες,
approbante Scaligero. Christoph.
vertit, *quasi incursione facta obtri-*
verint. “Malim ἐπιτρίβοντες.”
Gron.

^p προσέτι] πρὸς ἐπὶ F.G.H.I.K.

^q τὰ παραντίκα G. perperam.

^r ἔνεκεν ante ἐπιβουλῆς habet
Steph. ut A.O.E. (Hiat C.) Om.
B.D.F.G.H.I.K. “Addita porro
“videtur hæc præpositio ab iis,
“qui non putabant commodè dici
“posse παραντίκα τῆς ἐπιβουλῆς,
“cum tamen ea locutio meo qui-
dem iudicio Græca sit et ele-
gans. Παραντίκα ergo τῆς ἐπι-
βουλῆς Latine est statim post in-

“sidias, quas adversus Servatorem
“nostrum moliti fuerant.” Val.

■ καὶ καθ' οὓς χρόνους] Ita B.C.
D.F.c. approbante Scal. καθ' οὓς
χρόνους G. καὶ καθ' οἷους χρόνους
I.K. καθ' οὓς τε χρόνους H.O. et
ita Val. Hein. καθ' οἷους τε χρό-
νους A.E. Steph. Stroth.

^t πρὸς τῶν ἐθνῶν] Ita Steph.
Val. recte, ut A. (B.?) C.D.E.F.
H.I.K. πρὸς τὸ Ἰουδαίων ἔθνος M.
P.a. πρὸς τὸ ἐθνῶν G.

^v πεπολέμῃται] πεπολέμητο τότε
G.

^w πηλικοί] ὀπηλικοί G.H.

^x τὸν—ἀγῶνα,] Ita Steph. ut
A. (omissis ὑπὲρ αὐτοῦ) E.H.I.K.
τοὺς—ἀγῶνας Val. ut B.C.D.F.
G.c. approbante Scal. Transponit
G. διεξῆλθον ἀγῶνας ὑπὲρ αὐτοῦ.

^y καὶ καθ' ἡμᾶς] καὶ om. Steph.
E.G. Christoph. vertit *quæ dein-*
ceps nostra jam ipsorum memoria,
unde Strothius conjicit τὸ καὶ in
Christophersoni codice defuisse:
melius tamen adest.

^z ἴλεω] ἴλεων K.

■ οὐκ] οὐδ' E.

τῆρα καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν ^b τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ οἰκο-
 4 νομίας. Ἀλλά ^c μοι συγγνώμην ^d ἤδη ^e εὐγνωμόνων ἐντεῦθεν ^f ὁ
 5 λόγος αἰτεῖ, ^g μείζονα ἢ καθ' ἡμετέραν δύναμιν ὁμολογῶν εἶ-
 ναι, τὴν ἐπαγγελίαν ^h ἐντελῇ καὶ ἀπαράλειπτον ὑποσχέσιν.
 Ἐπεὶ καὶ πρῶτοι νῦν τῆς ὑποθέσεως ^k ἐπιβάντες οἱά τινα ἐρή-
 μῃ καὶ ἀτριβῇ ἶναί οὐδὲν ἐγχειροῦμεν, ^l Θεὸν μὲν ὁδηγὸν καὶ
 τὴν ^m τοῦ Κυρίου συνεργὸν σχήσιν εὐχόμενοι δύναμιν, ἀνθρώ-
 πων γε μὴν οὐδαμῶς εὐρεῖν οἰοί τε ὄντες ἵχνη γυμνὰ τὴν

^b τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ] Nullus dubito quin hæc sint Eusebii verba, quæ librarius quidam nimis orthodoxus in Χριστὸν καὶ Θεὸν mutavit, ut l. Steph. sive potius Χριστὸν Θεόν, ita enim l. solus A. neque compertum habeo unde lectionem suam hauserit Stephanus. Imo E. legebat olim Ἰησοῦν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ, et duo postrema verba mutavit secunda manus in καὶ Θεόν. Val. et Stroth. habent ut supra, et ita F.G.H.I.K. (sed verba τὸν Χ. τοῦ Θεοῦ tantum in margine codicis I legi, monet collatio apud Gronov. de qua re nostra silet :) forsā B.D.M.N.c. Hiat C. Notandum est quod ἡμῶν ante Ἰησοῦν deest in H, et additum est in margine.

^c μοί γε E.I.K.

^d ἤδη om. E.H.O. et I.K. apud Gronov. delevit B. Habent A.B. C.D.F.G. et I.K. apud me.

^e εὐγνωμόνων om. Steph. e solo A. qui habet in margine a manu posteriore. Habent diserte B.C. D.E.F.G.H.I.K.O.c. Nihil constat de accentu in his codicibus, præter F.G. In F. legimus εὐγνω-
 μονῶν: at G. diserte habet, ut supra, εὐγνωμόνων. Valesius dedit εὐγνωμονῶν, et vertit *modesta et ingenua oratio*. Sed συγγνώμην

εὐγνωμόνων est *veniam candidè judicantium*, quod sensui melius convenit, ut vidit Strothius, et vox εὐγνώμων ita sonat in c. 7. prope ad finem. G. legit συγγνώμην εὐγνωμόνων ἤδη.

^f ὁ λόγος αἰτεῖ,] ὁμολογήσαντι G. pessime.

^g μείζονα] Ita B.C.D.F.H.I.K. μείζον Val. e conjectura solum, et ita l. G. μείζον A. a pr. m. O. quod nihil est, ut observavit Strothius, nisi μείζω vitiose scriptum: addit, quod hoc μείζω est accusativus neutrius generis in numero plurali. Restituit igitur μείζω post Steph. et A. a sec. m. μείζων E. Ita quoque Zim.

^h ἐντελῇ τε H.I.K. recte forsā, et τε expunctum est, cum voc. ὑποσχέσιν mutavit quidam in ὑπόσχεσιν. (v. not. seq.)

ⁱ ὑποσχέσιν.] ὑπόσχεσιν Steph., quod Valesius tacite mutavit in ὑποσχέσιν, post A.B.C.D. ita legunt F.G.c. ὑποσχεῖν E.H.I.K. Valesium sequor, sed nescio an ὑποσχεῖν melius sit.

^k ἐπιβάντες] ἐπιβαίνοντες E.N. et ita Stroth. in textu.

^l Θεὸν μὲν] Θ. μὲν εὐχόμεθα l. c.

^m τοῦ ante Κυρίου om. E. et in A. supra scribitur.

αὐτὴν ἡμῖν προωδευκότων ^η ὁδὸν, ^θ μὴ ὅτι σμικρὰς αὐτὸ μόνον
 προφάσεις, δι' ὧν ἄλλος ^ρ ἄλλως ὧν διηνύκασι χρόνων μερικὰς
 ἡμῖν καταλελοίπασι διηγῆσεις, πόρρωθεν, ^σ ὥσπερ εἰ πυρσούς,
 τὰς ἑαυτῶν ^τ προανατείνοντες φωνὰς, καὶ ἄνωθεν ποθεν ^ς ὥσπερ
 ἐξ ἀπόπτου καὶ ἀπὸ ^τ σκοπιᾶς βοῶντες, καὶ διακελευόμενοι ἢ
 χρὴ βαδίζειν, καὶ τὴν τοῦ λόγου πορείαν ^ν ἀπλανῶς καὶ ἀκιν-
 δύνως εὐθύνειν. ^ο Ὅσα τοίνυν εἰς τὴν προκειμένην ^ω ὑπόθεσιν ⁶
 λυσιτελεῖν ἡγούμεθα, ^κ τῶν αὐτοῖς ἐκείνοις σποράδην μνημονευ-
 θέντων ἀναλεξάμενοι, ^υ καὶ ὡς ἂν ἐκ λογικῶν ^ζ λειμώνων τὰς
 ἐπιτηδείους αὐτῶν τῶν πάλαι συγγραφέων ^α ἀπανθισάμενοι
 φωνὰς, δι' ^β ὑφηγήσεως ἱστορικῆς πειρασόμεθα σωματοποιῆ-
 σαι· ἀγαπῶντες, εἰ καὶ μὴ ἀπάντων, τῶν ^γ γοῦν μάλιστα δια-
 φανεστάτων τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἀποστόλων τὰς διαδοχὰς
 κατὰ τὰς ^δ διαπρεπούσας ἔτι ^ε καὶ νῦν μνημονευομένας ἐκκλησίας,

^η ὁδὸν habet A. in margine :
 om. E.H.I.K. et forsā delendum
 est; Græcum enim est τὴν αὐτὴν
 ὁδεύειν, eandem terere viam, sine
 ὁδὸν. Diserte habent A. (ut con-
 jicere licet ex Steph.) F.G. et
 forsā B.D. sed de his duobus
 silet Valesius, et folium primum
 codicis C. (qui jam legit ὁδὸν)
 recens est.

^θ μὴ om. G. Vid. Annot. in
 h. l.

^ρ ἄλλως ὧν] ἄλλω G. perperam.

^σ ὥσπερ εἰ] ὥσπερ G.

^τ προανατείνοντες] Ita C.F.G.I.
 K. et forsā B.D. προανατείναντες
 Steph. Val. Stroth. A.E.H. G.
 legit προανατείνοντες τὰς ἑαυτῶν
 φωνὰς.

^ς ὥσπερ] ὡς Steph. E.I.K. ὥσ-
 περ Val. tacite ex A.C. et forsā
 ex B.D. quod confirmant F.G.H.

^τ σκοπιᾶς] Ita Steph. Val. A.C.
 F.G. et forsā B.D. σκοπιῆς E.
 σκοπῆς H.I.K.

^ν ἀπλανῶς] ἀπλανῇ G.

^ω ὑπόθεσιν λυσιτελεῖν] Ita A. a
 pr. m. E.G.I.K.O.a. ὑπ. λυσιτελή-
 σειν Steph. A. a sec. m. H. λυσι-
 τελήσειν ὑπόθεσιν Val. B.C.D. λυσι-
 τελέσειν ὑπόθεσιν F.

^κ τῶν ἐν αὐτοῖς G.

^υ καὶ ὡς ἂν] καὶ ὥσπερ ἂν M.c.
 Scaliger malebat ὥσπερ ἂν sine
 καί. ἂν om. E.G. et A. a pr. m.

^ζ λειμώνων] λειμόνων E.H.

^α ἀπανθισάμενοι] ἀπανθισάμενοι
 Steph. B.H. Veram lectionem
 restituit Val. et ita A.C.D.E.F.
 G.I.K.O.

^β ὑφηγήσεως] ἀφηγήσεως F. v.
 paulo infra pag. 5. ἀφήγησιν. et
 ὑφηγήσεως. pag. 6. ὑφήγησιν.

^γ γοῦν] Ita Val. Stroth. B.C.D.
 F.G.c. δ' οὖν Steph. A.E.H.I.K.

^δ διαπρέπουσας] πρέπουσας G.

^ε καὶ ante νῦν inseruit Val. se-
 quente Stroth. ita C.F. et forsā
 B.D. Om. E.G.H.I.K. ἔτι καὶ νῦν
 καὶ Steph. A.E.

7 ἀνασωσαίμεθα. ^f Ἀναγκαιότατα δέ μοι πονεῖσθαι τὴν ὑπό-
 θεσιν ἡγοῦμαι, ὅτι μηδένα πω εἰς δεῦρο τῶν ἐκκλησιαστικῶν
 8 συγγραφέων διέγωνν περὶ τοῦτο τῆς γραφῆς σπουδὴν πε-
 φιλοτίμοις περὶ τὸ χρηστομαθὲς τῆς ἱστορίας ἔχουσιν ^g ἀνα-
 φανήσεται. Ἦδη μὲν οὖν τούτων καὶ πρότερον, ἐν οἷς διε-
 9 τυπωσάμην ^h χρονικοῖς κανόσιν, ἐπιτομὴν κατεστησάμην. Πλη-
 ρεστάτην δ' οὖν ὅμως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος ⁱ ὠρμήθην τὴν
 ἀφήγησιν ποιήσασθαι. Καὶ ἄρξεται ^k γέ ^l μοι ὁ λόγος, ^m ὡς
 ἔφην, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν ⁿ Σωτῆρα Χριστὸν ἐπισουμένης οὐφη-
 10 ^p καὶ θεολογίας. Καὶ γὰρ ^q οὖν τὸν γραφῇ μέλλοντα τῆς ἐκ-
 κλησιαστικῆς ^r ὑψηλήσεως παραδώσειν τὴν ἱστορίαν, ἄνωθεν
 ἐκ πρώτης ^r τῆς κατ' αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ὅτι περ ἐξ αὐτοῦ
 καὶ προσωνυμίας ἠξιώθημεν, θειοτέρας ἢ κατὰ τὸ δοκοῦν τοῖς
 πολλοῖς οἰκονομίας, ἀναγκαῖον ἂν εἴη κατάρξασθαι.

^f Ἀναγκαιότατα δέ] “ In codice
 “ Fuk. [et F.] ante hæc verba hu-
 “ jusmodi titulus apponitur, τὰ
 “ περὶ τῆς τοῦ σωτῆρος ἀρχαιότητος
 “ ὁμοῦ καὶ θεότητος. Quem qui-
 “ dem etiam in codice Maz. paulo
 “ ante hæc verba adscriptum in-
 “ veni in sup. margine sine ulla
 “ capitis nota. Eundem quoque
 “ titulum reperisse videtur Rufi-
 “ nus in suis exemplaribus. Nam
 “ in indiculo capitum libri primi
 “ recenset primo loco *præfationem*
 “ *de Deitate Christi*. Sic enim
 “ legitur in vetustissimo codice
 “ Parisiensis Ecclesiæ.” Val. La-
 cuna est in G. ad h.l. et in I. idem
 titulus legitur ad initium capitis 2.

^g ἀναφανήσεται] ἀναφανθήσεται
 E.G.G. Ita quoque A. cum η
 supra scripto inter ν et θ.

^h χρονικοῖς κανόσιν] “ In vetus-
 “ tissimo codice Maz. hoc scho-
 “ lion ad marginem adscribitur,
 “ σημειῶσαι ὅτι προτερεύουσιν οἱ
 “ χρονικοὶ κανόνες αὐτοῦ.” Val.
 Idem in G. sine σημ. ὅτι.

ⁱ ὠρμήθην] ὡστάθην G. sic.

^k γέ om. G.

^l μοι] μὴν H.

^m ὡς ἔφην om. G.

ⁿ Σωτῆρα om. E.H.I.K. Habet
 A. in margine.

^o ὑψηλότερας τε om. H. τε om.
 E.G. sicut A. a pr. m.

^p ἢ pro καὶ ante θεολογίας H.

^q οὖν om. E.G.H. sicut A. a
 pr. m.

^r τῆς et τὸν Χριστὸν om. G. τὸν
 om. A. a pr. m. κατὰ pro κατ' αὐ-
 τὸν E.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Ἐπιτομή κεφαλαιώδης περὶ τῆς κατὰ τὸν σωτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν προϋπάρξεώς τε καὶ θεολογίας.

[†] Διττοῦ δὲ ὄντος τοῦ κατ' αὐτὸν τρόπου, καὶ τοῦ μὲν ὁσώ-
ματος εὐοικότος κεφαλῇ, ἥ Ἐὐδοὺς ἐπινοεῖται, τοῦ δὲ ποσὶ ἡπα-
ραβαλλομένου, ἥ ὕτὸν ἐν ἡμῖν ἄνθρωπον ὁμοιοπαθῆ τῆς ἡμῶν
^α αὐτῶν ἕνεκεν ὑπέδν σωτηρίας, γένοιτ' ἂν ἡμῖν ἔντεϋθεν ἐντε-
λῆς ἢ τῶν ἀκολουθῶν ὑποθέσεις, εἰ τῆς κατ' αὐτὸν ἱστορίας
ἀπάσης ἀπὸ τῶν κεφαλαιωδυστάτων καὶ κυριωτάτων τοῦ λό-
γου τὴν ὑφήγησιν ἐποιησαίμεθα. Ταύτῃ δὲ ἡδη καὶ τῆς
Χριστιανῶν ἀρχαιότητος τὸ παλαιὸν ὁμοῦ καὶ θεοπρεπές,
τοῖς νέαν αὐτὴν καὶ ἐκτετοπισμένην, χθὲς καὶ οὐ πρότερον
φανείσαν, ὑπολαμβάνουσιν, ἀναδειχθήσεται.

^h Γένους μὲν οὖν καὶ ἀξίας, αὐτῆς τε οὐσίας ⁱ τῆς τοῦ Χρι-³

^s Ἰησοῦν Χριστὸν] τὸν Χριστὸν
τοῦ Θεοῦ F. ut in indiculo capitum
ad initium libri.

[†] Διττοῦ] "B.C.D. et Steph.
"perperam caput primum hic ad-
"scriptum habent, cum hoc lem-
"mate, τίς ἢ τῆς ἐπαγγελίας ὑπό-
"θεσις. [Et ita G. in ima parte
"paginæ.] Sed jam Christo-
"phorus hunc titulum initio
"libri præfixit, quem secuta est
"ed. Genev." Stroth.

ib. Διττοῦ γὰρ ὄντος I.K.

^v ὡς ante σώματος G.

^x παραβαλλομένου] παραλαμβάνο-
μένου G.

^y τὸν ἐν ἡμῖν] ἐν om. G.H.Ia.
sec. m. K.

^z ὁμοιοπαθῆ] ὁμοπαθῆ H.

^a αὐτῶν ἕνεκεν] Ita F.G.H.I.K.
diserte: in C. ἕνεκεν primo omis-
sum, deinde suprascriptum ab ea-
dem manu post αὐτῶν. B.D. for-
san cum C.F. consentiunt: ἕνεκεν
αὐτῶν Steph. Val. Stroth. A.

^b ἐντεϋθεν om. E.H.I.K. sicut

A. a pr. m. ἐντελής ἡμῖν H.

^c ὑποθέσεις] Ita B.C.D.F.G.M.c.
διήγησις Steph. Val. Stroth. A.
E.H. Notandum vero est quod
C. habet in margine ab eadem
manu γρ. διήγησις. In collatione
codicum I.K. apud Gronov. scri-
bitur "uterque ὑποθέσεις," sed nihil
tale habet nostra. Lectionem ὑπό-
θεσις confirmat ipse Eusebius in
II. 1. ἐν ἐβδόμῃ τῆς αὐτῆς ὑποθέ-
σεως III. 23, ἐν τρίτῃ τῆς αὐτῆς
ὑποθέσεως.

^d ὑφήγησιν] Miror quod Stro-
thius ἀφήγησιν restituit post Ste-
phanum, quod legunt soli, ut vi-
detur, A.E. ὑφήγησιν, quod intro-
duxit Valesius, tuentur B.C.D.F.
G.H.I.K. Vid. not. b. pag. 4.

^e ποιησαίμεθα.] ποιησόμεθα. G.

^f ἡδη om. E.H.I.K.

^g ἀναδειχθήσεται H. errore ca-
lami.

^h In H. hinc incipit tertium
caput.

ⁱ τῆς om. Steph. A.E.G.H.

στοῦ καὶ φύσεως, οὗτις ἂν εἰς ἔκφρασιν αὐτάρκης γένοιτο λόγος. Ἡ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ θεῖον ἐν προφητείαις, “Τὴν ^kγενεὰν αὐτοῦ,” φησὶ, “τίς διηγήσεται;” ^l“Οτι δὴ οὔτε τὸν πατέρα τίς ἔγνω, εἰ μὴ ὁ υἱός, οὔτ’ ^mαὐτὸν τὸν υἱὸν τίς ⁿγνώσκει ποτὲ ⁴κατ’ ἄξιαν, εἰ μὴ μόνος ὁ γεννήσας αὐτὸν πατήρ· τό τε φῶς τὸ προκόσμιον καὶ ^oτὴν πρὸ αἰώνων νοερὰν καὶ οὐσιώδη σοφίαν, τὸν τε ζῶντα καὶ ἐν ἀρχῇ παρὰ τῷ πατρὶ τυγχάνοντα ^pΘεὸν λόγον, τίς ἂν πλὴν τοῦ πατρὸς καθαρώς ἐννοήσκει, πρὸ ^qπάσης κτίσεως καὶ δημιουργίας ὁρωμένης τε καὶ ἀοράτου, τὸ ^rπρῶτον καὶ μόνον τοῦ Θεοῦ γέννημα, τὸν τῆς ^sκατ’ οὐρανὸν λογικῆς καὶ ἀθανάτου στρατιᾶς ἀρχιστράτηγον, τὸν τῆς μεγάλης βουλῆς ^vἄγγελον, τὸν τῆς ἀρρήτου γνώμης τοῦ πα-

^k γενεὰν αὐτοῦ] γένεσιν αὐτοῦ Aa. pr. m. (postea γενεὰν) E. γενεὰν ἑαυτοῦ G.

^l ὅτι δὲ I.K.

^m αὐτὸν] αὐτὸν τὸν G.

ⁿ γνώσει recte Val. ut C.F.H. et forsan B.D. ἔγνω Steph. ut solus E. ἔγνω, (sic.) A. γνώσει I.K. et duas lectiones absurde conjungit G. in ἐγνώσει.

^o τὴν πρὸ αἰώνων] τὴν om. G. Pro πρὸ αἰώνων A.B.O. habent προαιώνιον, teste Valesio: recentior vero collator codicis A. exscripsit αἰωνίου (sic.) E. diserte habet προαιώνιον. Cæteri πρὸ αἰώνων.

^p Θεὸν λόγον] Ita Val. Stroth. Θεοῦ λόγον Steph. Christoph. sed Θεὸν diserte habent A.B.C.D.E. F.G.H.I.K.P.a. Ita quoque Ruf.

^q πάσης τῆς κτίσεως E.

^r πρῶτον καὶ om. A.E.H.I.K.O. P.a. sed habent Steph. Val. Stroth. B.C.D.F.G. Bene monuit Valesius, ut hæc verba, quoniam divinitatem Christi imminuere videbantur, expuncta sunt a quibus-

dam, qui eam locutionem ferre non poterant; et ut multa alia in hoc capite partim mutata, partim truncata sunt ob eandem causam. Fallitur vero V. D. cum in codice Mazarino [C.] veram ac genuinam ipsius Eusebii scripturam fideliter retentam esse dicit: in hoc enim, ut in reliquis, secunda manus lectiones quasdam magis orthodoxas inseruit; et in margine hujusce codicis legimus identidem notam hanc, φ. quam Valesius interpretatur φροντιστέον, i. e. sollicite cavendum esse. Verba καὶ μόνον suspecta videntur Strothio, qui putat vocem μόνον primum a nonnullis substitutam esse pro πρῶτον, quibus hæc vox hæretica videbatur; deinde conjunctam esse ab aliis utramque lectionem, G. om. καὶ μόνον τοῦ Θεοῦ: sed vix sufficit hujusce codicis auctoritas ad Strothii conjecturam fulciendam.

^s κατὰ τὸν οὐρανὸν G.

^t ἀρχιστράτηγον] H.v. abrasit secunda manus e K. et invexit καὶ πάσης φύσεως δημιουργόν.

^v ἄγγελον] ἀρχάγγελον G.

τὸς ^ωὑπουργόν, ^κτὸν τῶν ἀπάντων σὺν τῷ πατρὶ δημιουργόν, τὸν ^υδεύτερον μετὰ τὸν πατέρα τῶν ὅλων αἴτιον, τὸν τοῦ Θεοῦ ^ππαῖδα γνήσιον καὶ μονογενῆ, τὸν τῶν ^αγεννητῶν ἀπάντων Κύριον καὶ Θεὸν ^βκαὶ βασιλέα, ^γτὸ κῦρος ὁμοῦ καὶ τὸ κράτος αὐτῇ ^δθεότητι καὶ δυνάμει καὶ τιμῇ παρὰ τοῦ πατρὸς ^εὑποδεδεγμένον, ὅτι δὴ κατὰ τὰς περὶ αὐτοῦ ^ςμυστικὰς τῶν γραφῶν θεολογίας, “ Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν “ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ^ςΘεὸς ἦν ὁ λόγος, πάντα δι’ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ^βἓν.” Τοῦτό τοι καὶ ⁵ὁ μέγας Μαῦσῆς, ὡς ἂν προφητῶν ἀπάντων παλαιότατος, θείῳ πνεύματι τὴν τοῦ παντὸς οὐσίωσίν τε καὶ διακόσμησιν

^ω ὑπουργόν] τελειώτην Steph. A.O. pessime: ὑπουργόν diserte habent B.D.F.G.H.I.P. habuerunt quoque olim C.E.K. In C. corrector fecit ἐκφάντορα, et βουλῆς pro γνώμης: in E. ὑπουργόν mutavit recentior manus in τελειώτην, et in K. mutavit in μνηστήν. Abunde igitur confirmatur ex his correctionibus Valesii observatio in annot. exscripta. Pro γνώμης G. γνώσεως perperam.

^κ τὸν τῶν—δημιουργόν om. F. forsā errore calami propter homœoteleuta ὑπουργόν et δημιουργόν in his enim aures quam maxime orthodoxæ nihil possent reprehendere.

^υ δεύτερον om. Steph. A.O. propter causam superius allatam: restituit Val. ut diserte B.C.D.F. G.H.I.c. In C. secunda manus mutavit μετὰ τὸν Πατέρα in ἅμα τῷ Πατρὶ. Vox δεύτερον abrasa est ex E. et effugerunt simili modo e K. omnia verba a τὸν δεύτερον usque ad αἴτιον; ubi collator annotavit, ut “abrasa sunt hæc verba hoc in “codice: literarum tamen ductus “adhuc remanent.”

^π παῖδα γνήσιον καὶ μονογενῆ] In

C. corrector facit λόγον ἐννόστοτον καὶ μόνον μονογενῆ υἱόν.

^α γεννητῶν] γενητῶν A.

^β καὶ ante βασιλέα om. G. nec male.

^γ τὸ κῦρος] Ita Steph. Valesius tacite introduxit τὸν ante τὸ κῦρος, quod Strothius tacite expunxit. Certe abest ab A.B.C.D.E.F.G. Dubito de I.K. propter rasuras. Totum locum usque ad ὑποδεδεγμένον secunda manus in K. calamo obduxit, “non ita tamen, “ut etiam nunc non legantur.”

^δ τῇ θεότητι A.E.

^ε ὑποδεδεγμένον.] ἔχοντα C. a sec. manu, quæ etiam addidit τὸν ὄντα ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς ἀρρήτῳ λόγῳ.

^ς μυστικὰς τῶν γραφῶν] τῶν γραφῶν μυστικὰς G.

^ς Post Θεὸς ἦν ὁ Λόγος addit Steph. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν, et ita A.E.: sed om. Val. Stroth. B.C.D.F.G.H.I.K. Niceph.

^β ἓν.] ἐνὸς δὲ γέγονεν G. pessime, non tantum quia ἐνὸς dedit pro ἓν, sed quia verba δὲ γέγονεν addidit, de quibus v. annot. in altero vol. ad l.

ἀπογράφων, τὸν κοσμοποιὸν καὶ δημιουργὸν τῶν ὅλων, αὐτῷ
 δὴ τῷ Χριστῷ, καὶ ¹οὐδὲ ἄλλῳ ἢ τῷ θεῷ ^k δηλαδὴ καὶ πρωτο-
 γόνῳ ἑαυτοῦ λόγῳ τὴν τῶν ὑποβεβηκότων ποιήσιν παραχω-
 ροῦντα διδάσκει, αὐτῷ τε κοινολογούμενον ¹ ἐπὶ τῆς ^m ἀνθρωπο-
 γονίας. “Εἶπε γάρ,” φησὶν, “ὁ Θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρω-
 πον ⁿ κατ’ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ’ ὁμοίωσιν.” Ταύτην δὲ
 ἐγγυᾶται τὴν φωνὴν προφητῶν ἄλλος, ὡδὲ πως ἐν ὕμνοις
 θεολογῶν “Αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγεννήθησαν· αὐτὸς ἐνετείλατο,
 7 “καὶ ἐκτίσθησαν.” Τὸν μὲν ^o πατέρα καὶ ποιητὴν εἰσάγων
 ὡς ἂν πανηγεμόνα, βασιλικῷ νεύματι προστάττοντα· τὸν δὲ
 τοῦτῳ δευτερεύοντα ^p θεῖον λόγον, οὐχ ἕτερον τοῦ πρὸς ἡμῶν
 8 κηρυττομένου, ταῖς πατρικαῖς ^q ἐπιτάξεσιν ὑπουργοῦντα. Τοῦ-
 τον καὶ ^r οἱ ἀπὸ ^s τῆς πρώτης ἀνθρωπογονίας πάντες, ὅσοι δὴ
^t δικαιοσύνη καὶ θεοσεβείας ἀρετῇ διαπρέψαι λέγονται, ἀμφί
 τε τὸν ^v μέγαν θεράποντα Μωϋσέα, καὶ πρό γε αὐτοῦ πρῶτος
 Ἀβραὰμ, τούτου τε οἱ παῖδες, καὶ ὅσοι μετέπειτα δίκαιοι
 πεφῆνασι καὶ προφηῆται, καθαροῖς διανοίας ὄμμασι ^w φαντα-

ⁱ οὐδὲ] Ita Steph. Val. Stroth.
 οὐδενὶ F.M.c. Scaliger citat duo
 MSS. qui l. οὐδενί.

^k δηλαδὴ om. G.

¹ ἐπὶ] Ita B.C.D.F.G.H.I.K.c.
 diserte, περὶ Steph. A.E.

^m ἀνθρωπογενείας A.E.

ⁿ κατὰ τὴν εἰκόνα τὴν ἡμετέραν,
 καὶ κατὰ τὴν ὁμοίωσιν a.

^o Πατέρα τῶν ὅλων H.I.a. sec.
 m. K.

^p θεῖον] Ita Val. Stroth. A.B.
 C.D.F.G.K.c. Zonar. θεοῦ Steph.
 θεόν E.H.I.O. In G. pr. manus
 scripserat τὸν δὲ τοῦτῳ ὁμοούσιον
 λόγον: deinde posterior λόγον era-
 serat, et in margine adscripserat
 συναῖδιον θεῖον. Malim igitur sim-
 pliciter legere δευτερεύοντα λόγον
 sine θεῖον, aut θεόν, aut θεοῦ, quæ
 omnia interpolatorem sapiunt.
 Totum locum τὸν μὲν πατέρα—
 ὑπουργοῦντα secunda manus in K.

calamo obduxit.

^q ἐπιτάξεσιν] ὑποτάξεσιν H. Ad
 h. l. in B.F. hoc scholion ad mar-
 ginem habetur, οὐκ ἐπιτάττεται ὁ
 τοῦ πατρὸς ὁμοούσιος λόγος, ἀλλὰ
 συνδημιουργεῖ [δημιουργεῖ F.] τὴν
 κτίσιν, ὡς φύσει Θεὸς καὶ ἰσότημος.

^r οἱ om. E.G.H.I.K.

^s τῆς] om. Steph. A.E.G.H.I.
 K. Habent Val. Stroth. B.C.D.
 F.c. Malim igitur legere cum
 5 codd. τοῦτον καὶ ἀπὸ πρώτης ἀν-
 θρωπογονίας.

^t δικαιοσύνη] Ita Val. A.C.F.I.
 K. et forsā B.D. quod præstat:
 δικαιοσύνης Steph. Stroth. Zim.
 E.G.H.

^v μέγαν] μέγα F.

^w φαντασθέντες] φωτισθέντες P.a.
 et ita in margine libri Saviliani
 penes Valesium: sed codex Savi-
 lianus (F.) legit φαντασθέντες, ut
 A.B.C.D.E.I.K. Nic. φαντασιο-

σθέντες, ἔγνωσάν τε καὶ οἶα Θεοῦ ^xπαιδὶ τὸ προσῆκον ^yἀπέ-
νειμαν σέβας. ^zΑὐτὸς δὲ οὐδαμῶς ^aἀπορραθυμῶν τῆς τοῦ ⁹
πατρὸς εὐσεβείας, διδάσκαλος τοῖς πᾶσι τῆς πατρικῆς ^bκαθί-
σταται γνώσεως. ^c᾽Ωφθαί γοῦν Κύριος ὁ Θεὸς ἀνείρηται οἰά-
τις κοινὸς ἄνθρωπος τῷ Ἀβραάμ ^dκαθημένῳ παρὰ τὴν δρῦν
τὴν Μамβρῇ. Ὁ δ' ὑποπεσὼν αὐτίκα καίτοιγε ἄνθρωπον ¹⁰
ὀφθαλμοῖς ὁρῶν, προσκυνεῖ μὲν ὡς Θεὸν, ἰκετεύει δὲ ^eὡς Κύ-
ριον. ^fὉμολογεῖ τε μὴ ἀγνοεῖν ὅστις εἴη, ῥήμασιν αὐτοῖς
λέγων· “Κύριε ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν, οὐ ποιήσεις κρίσιν;”
Εἰ γὰρ μηδεὶς ^gἐπιτρέποι λόγος τὴν ^hἀγέννητον καὶ ἄτρεπτον ¹¹
οὐσίαν ⁱΘεοῦ τοῦ παντοκράτορος εἰς ἀνδρὸς ^kεἶδος μεταβάλλ-
λειν, μὴ δ' αὖ ^lγεννητοῦ μηδενὸς ^mφαντασίᾳ τὰς τῶν ὁρώντων

θέντες H. et totum locum, ita re-
fingit G. καὶ προφῆται φαντασιω-
θέντες καθαροῖς καινοῖας (sic) ἔμ-
μασιν. Scaliger citat 2 codd. qui
l. φωτισθέντες, sed nihil habet col-
latio nostra codicum I.K.

^x παιδὶ] νίῳ C. a sec. manu.
παιδίον παιδίον (sic) G.

^y ἀπένειμαν] ἀπένειμον C.F. et
forsan B.D.

^z αὐτὸς τε G.I.K. Totum locum
αὐτὸς—γνώσεως secunda manus in
K. calamo obduxit.

^a ἀπορραθυμῶν] ἀποραθυμῶν E.
G.H.

^b καθίσταται] Ita Steph. Val.
A.E.G.I.K.O. καθίστατο Stroth.
Zim. B.C.H. et forsan Christoph.
qui vertit *erudit*: γέγονε D.F.c.
et Scaliger citat 2 codd. pro h. l.
sed silet nostra collatio codicum
I.K. Valesius magis probat καθί-
στατο, ut quod cum sequentibus
Eusebii verbis aptius cohæreat:
sed καθίστατο et γέγονε pro cor-
rectionibus habeo.

^c ᾽Ωφθαί] ᾽Ωφθη—ἀνείρηται Steph.
sine sensu; sed ita A.E.G. ᾽Ωφθαί
Val. Stroth. B.C.D.F.H.I.K.c.
Nic. Aut legendum est ᾽φθη—
ἀνείρηται, aut ᾽φθη sine ἀνείρηται:

sed nulli e nostris codicibus omit-
tunt ἀνείρηται, quamvis in colla-
tione codicum I.K. apud Gronov.
hanc notam inveni, “Ii, qui ᾽φθη
“repräsentant, ἀνείρηται respuunt,
“ut liber Scaligeri.” Nihil tale
habet nostra collatio, et Valesium
sequor. F. legit ἀνείρεται, et G.
γὰρ οὖν pro γοῦν.

^d καθημένῳ παρὰ] ἐπὶ G.

^e ὡς Κύριον.] ὡσανεὶ Κύριον
Steph. Stroth. A.E. sed B.C.D.
F.G.H.I.K.c. habent ὡς.

^f Ὁμολογεῖ τε] Ὁμολογεῖται δὲ
G. δὲ Steph. A.E.

^g ἐπιτρέποι] ἐπιτρέποιτο G.

^h ἀγέννητον] Ita Steph. Val.
Stroth. A.E.H. Christoph. ἀγέν-
νητον B.C.D.F.G. sed præstat ἀγέν-
νητον. v. annot. ad h. l.

ⁱ Θεοῦ] τοῦ Θεοῦ Steph. Stroth.
A.E. sed τοῦ om. B.C.D.F.G.H.
I.K.

^k εἶδος] ἴδεαν G.

^l γεννητοῦ] Ita Steph. A.B.C.
D.F.H.I.K. γεννητοῦ E.G.

^m φαντασίᾳ] φαντασίας E. per-
peram. φαντασία (sine ι subscr.)
Steph. errore necne typographico,
nescio.

ὄψεις ἑξαπατᾶν, μηδὲ μὴν ψευδῶς τὰ τοιαῦτα ^ηπλάττεσθαι τὴν γραφὴν, Θεὸς καὶ Κύριος ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν καὶ ποιῶν κρίσιν ἐν ἀνθρώπου ὁρώμενος σχήματι, τίς ἂν ἕτερος ἀναγορεύοιτο, ^οεἰ μὴ φάναι θέμις ῥτὸ πρῶτον τῶν ὅλων αἵτιον, ^ηἢ μόνος ὁ προὖν αὐτοῦ λόγος; περὶ οὗ καὶ ἐν ψαλμοῖς ^ρἀνείρηται, “ Ἀπέστειλε τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ ἰάσατο αὐτοὺς, καὶ ¹² “ ^ςἐρρύσατο αὐτοὺς ἐκ τῶν ^ιδιαφθορῶν αὐτῶν.” Τοῦτον δεῦτερον μετὰ τὸν πατέρα ^νΚύριον ^ωσαφέστατα Μωϋσῆς ἀναγορεύει λέγων· “ Ἐβρεξε Κύριος ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορρα “ θεῖον καὶ πῦρ παρὰ Κυρίου.” Τοῦτον καὶ τῷ Ἰακώβ αὐθις ἐν ἀνδρὸς φανέντα σχήματι, Θεὸν ^χἡ θεία προσαγορεύει γραφῇ, ^υφάσκοντα τῷ Ἰακώβ· “ Οὐκέτι ^zκληθήσεται τὸ ὄνομά σου Ἰακώβ, ἀλλ’ Ἰσραὴλ ἔσται τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐνίσχυ- ¹³ σας ^αμετὰ Θεοῦ.” Ὅτε καὶ ἐκάλεσεν Ἰακώβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, εἶδος θεοῦ, λέγων, “ Εἶδον γὰρ τὸν Θεὸν “ πρόσωπον ^βπρὸς πρόσωπον, καὶ ἐσώθη ^εἡ ψυχὴ μου.” Καὶ μὴν οὐδ’ ὑποβεβηκότων ἀγγέλων καὶ λειτουργῶν Θεοῦ τὰς ¹⁴ ἀναγραφείσας θεοφανείας ὑπονοεῖν θέμις. ^δἘπειδὴ καὶ τούτων ^εὅταν ^ιτις ἀνθρώποις ^ςπαραφαίνεται, οὐκ ἐπικρύπτεται ἡ

^η πλάττεσθαι] τάττεσθαι E.a. πλάττεται M. quod nihili est, nisi quod lectionem πλάττεσθαι confirmat.

^ο εἰ μὴ] εἴ μοι Steph. nescio quo casu: μὴ tacite reposuit Val. ut A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.c.

^ρ τὸ πρῶτον] τὸν πρῶτον G.

^η ἢ μόνος] εἰ μὴ c.

^ρ ἀνείρηται] ἂν εἴρηται E.

^ς ἐρρύσατο] ἐλυτρώσατο G.

^ι διαφθορῶν] διαφορῶν G.

^ν καὶ ante Κύριον Steph. Stroth. Zim. A.E. καὶ om. ed. Gen. Val. recte, ut B.C.D.F.G.H.I.K. δεύτερον cum Κύριον jungendum est, quasi alterum Dominum post Patrem Dominum. Notandum est quod verba τοῦτον—Κύριον secunda manus in K. calamo obdixit; et verba δεῦτερον μετὰ τὸν Πατέρα

omittuntur in G.

^ω σαφέστατα] Addidit δὲ καὶ secunda manus in K.

^χ ἡ θεία] εὐθεία G. pessime.

^υ φάσκοντά τε G.

^z κληθήσεται τὸ ὄνομά σου] κληθήσει F.

^α μετὰ τοῦ Θεοῦ G.

^β πρὸς πρόσωπον om. ed. Gen.

^ε ἡ ψυχὴ μου.] Ita Val. ut B.C.D.F.I. μου ἡ ψυχὴ Steph. Stroth. Zim. A.E.G.H.K. cum quibus consentiunt Interpretes Græci.

^δ Ἐπειδὴ] Ita Steph. Stroth. A.E. ἐπεὶ δὴ H.I.K. ἐπεὶ Val. B.C.D.F.G.

^ε ὅταν] Ita Val. B.C.D.F.G. ὅτε Steph. Stroth. A.E.H.I.K.

^ι τις] τοῖς G.

^ς παραφαίνεται] παραφαίνεται A. E.H.

γραφῇ, ὄνομαστὶ οὐ Θεόν, ^h οὐδὲ μὴν Κύριον, ἀλλ' ἀγγέλους
 χρηματίζει λέγουσα, ὡς διὰ μυρίων ⁱ μαρτυριῶν πιστώσασθαι
 ῥάδιον. Τοῦτον καὶ Μωϋσέως διάδοχος Ἰησοῦς, ὡς ἂν τῶν ¹⁵
 οὐρανίων ^k ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων τῶν τε ὑπερκοσμίων δυ-
 νάμεων ἡγούμενον, καὶ ^l ὥσανεὶ τοῦ πατρὸς ὑπαρχον, ^m τὰ δευ-
 τερεῖα τῆς κατὰ πάντων βασιλείας τε καὶ ἀρχῆς ἐμπειπιστευ-
 μένον, ἀρχιστράτηγον δυνάμεως Κυρίου ὀνομάζει, ⁿ οὐκ ἄλλως
 αὐτὸν ἢ ^o αὐθις ἐν ἀνθρώπου μορφῇ καὶ σχήματι θεωρήσας.
 Γέγραπται ^p γοῦν· “ Καὶ ἐγενήθη ὡς ἦν Ἰησοῦς ἐν Ἱεριχῷ, ¹⁶
 “ καὶ ἀναβλέψας ὁρᾷ ἄνθρωπον ἐστηκότα ^q κατέναντι αὐτοῦ.
 “ ^r Καὶ ἡ ῥομφαία ἐσπασμένη ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Καὶ προσ-
 “ ἐλθὼν Ἰησοῦς, εἶπεν, Ἡμέτερος εἶ, ἢ τῶν ὑπεναντίων; καὶ
 “ εἶπεν αὐτῷ, Ἐγὼ ἀρχιστράτηγος δυνάμεως Κυρίου νυνὶ

^h οὐδὲ μὴν Κύριον, ἀλλ' οὐ Κύ-
 ριον, ἄλλα μὴν G.

ⁱ μαρτυριῶν] om. E.G. extat
 tantum in margine codicis A. sic-
 ut quoque codicis I. juxta col-
 lationem apud Gronov. sed nostra
 silet.

^k ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων] ἄγ-
 γελον καὶ ἀρχάγγελον G. perperam.

^l ὥσανεὶ τοῦ πατρὸς ὑπαρχον] Mi-
 rum est, quantum discrepent in
 h. l. codices. ὡς ἂν εἰκόνα τοῦ πα-
 τρὸς ὑπάρχοντα I.K. ὥσανεὶ τοῦ
 πατρὸς ὑπάρχοντα ἰσοκλεῇ A.E.O.
 ὥσανεὶ τοῦ πατρὸς ὑπάρχοντα δύ-
 ναμιν καὶ σοφίαν Val. B.C.D.F.G.
 ὡς. τ. π. ὑπ. δύναμιν καὶ σοφίαν ἰσο-
 κλεῇ Steph. sine auctoritate, et
 e duabus postremis lectionibus
 conjunctis. Abunde patet, voces
 εἰκόνα, ἰσοκλεῇ, et δύναμιν καὶ σο-
 φίαν interpolationes esse quorum-
 dam, quibus displicuit hæretica,
 ut videbatur, phrasis ὑπαρχον: sed
 ὥσανεὶ τοῦ πατρὸς ὑπαρχον, sine
 δύναμιν καὶ σοφίαν, diserte legunt
 H.M. quam lectionem post Stro-
 thium et Zim. restitui, approbante
 Heinichen. Codex A. qui legit

ὑπάρχοντα ἰσοκλεῇ τῆς κατὰ, habet
 δύναμιν καὶ σοφίαν in margine.

^m τὰ δευτερεῖα κ. τ. λ.] Hic quo-
 que locus hæreticæ pravitate in-
 simulatus est. Omnia usque ad
 ὀνομάζει secunda manus calamo
 obduxit in K. καὶ τὰ δευτερεῖα om.
 E. pro καὶ τὰ δευτερεῖα τῆς substi-
 tuit G. αὐτῆς: sed καὶ τὰ δευτερεῖα
 τῆς κ. τ. λ. retinuerunt Steph. Val.
 Stroth. ut A.B.C.D.F.I. Idem
 quoque sine καὶ in principio opti-
 mus codex H. quem sequutus sum.

ⁿ οὐκ ἄλλως] καὶ οὐκ ἄλλως K.
 in collatione Gronoviana, at non
 in nostra.

^o αὐθις] om. E. sed habet in
 margine.

^p γοῦν] δ' οὖν Steph. A.E. γὰρ
 οὖν G. γοῦν B.C.D.F.H.I.K.

^q κατέναντι] Ita Val. Stroth. B.
 C.D.F.G.H.I.K.c. ἐναντίον Steph.
 A.E. quibus consentiunt interpre-
 tes Græci.

^r Καὶ ἡ ῥομφαία ἐσπασμένη ἐν τῇ
 χειρὶ αὐτοῦ.] Hæc verba inter Ἰη-
 σοῦς et εἶπεν ponit G. quod moneo,
 ut patefiat librarii hujusce codicis
 incuria.

“^s παραγέγονα. Καὶ Ἰησοῦς ἔπεσεν ἐπὶ ^tπρόσωπον ἐπὶ τὴν
 “ γῆν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ^vΔέσποτα, τί προστάσσεις τῷ σῷ οἰ-
 “ κέτῃ; καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιστράτηγος Κυρίου πρὸς Ἰησοῦν,
 “ ^wΛῦσον τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν
 17 “ ᾧ σὺ ἕστηκας, τόπος ^xἁγίος ἐστίν.” Ἐνθα καὶ ἐπιστήσεις ^{σβδ}
 ἀπὸ τῶν ^yαὐτῶν ῥημάτων, ὅτι μὴ ἕτερος ^zοὗτος εἶη τοῦ καὶ
 Μωϋσεὶ κεχρηματικότος. Ὅτι δὴ αὐτοῖς ῥήμασι καὶ ἐπὶ
 18 τῷδε φησὶν ἡ γραφή· “Ὡς δὲ ^aεἶδε Κύριος ὅτι ^bπροσάγει
 “ ἰδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν Κύριος ἐκ ^cτοῦ βάτου λέγων, Μωϋσῆ,
 “ Μωϋσῆ· ὁ δὲ εἶπε, Τί ἐστίν; ^dκαὶ εἶπε, Μὴ ἐγγίσης ὧδε·
 “ λῦσον τὸ ὑπόδημα ^eἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ
 “ σὺ ἕστηκας ἐπ’ αὐτοῦ, γῆ ἁγία ἐστίν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ,
 “ Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς ^fτοῦ πατρός σου, ^gὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ
 19 “ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ Θεὸς Ἰακώβ.” Καὶ ὅτι γέ ἐστιν οὐσία
 τὶς προκόσμιος ζῶσα καὶ ὑφεστῶσα, ^hἡ τῷ πατρὶ καὶ ⁱΘεῷ

■ παραγέγονα] παραγενόμεν H. perperam.

^t πρόσωπον αὐτοῦ H.

^v Δέσποτα, τί προστάσσεις τῷ σῷ οἰκέτῃ;] Inverso ordine, τί πρ. τῷ σῷ οἰκέτῃ, δέσποτα; E. δέσποτα in margine habet A. et consentit in textu cum codice E.

^w Λῦσον τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν] λῦσαι τὸ ὑπόδημα τῶν E.O. ἐκ supra scribitur in A. v. infra not.

^x ἁγίος ἐστίν.] Post hæc verba addit Steph. καὶ γῆ ἁγία ἐστίν, ut E.A. sed in A. punctis supernotantur. Totum locum ita I. O. ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας ἐπ’ αὐτοῦ γῆ ἁγία ἐστίν. et ita Christoph. (v. infra) καὶ γῆ ἁγία ἐστίν om. Val. Stroth. B.C.D.F.G.H.I.K. neque habent Interpretes Græci.

^y αὐτῶν om. H.

■ οὗτος] αὐτὸς I.K.

^a εἶδε] εἶδεν ὁ Steph. Stroth. A.E.

^b προσάγει] προάγει G. perperam.

^c τοῦ βάτου] Ita Val. et codices, ut videtur, omnes. τῆς βάτου Steph. Stroth.

^d καὶ εἶπε, Μὴ ἐγγίσης] ὁ δὲ εἶπε, M. ἐγ. E. Verba τί ἐστίν; καὶ εἶπε in margine habet A.

^e ἐκ τῶν ποδῶν] τῶν ποδῶν A.a. pr. m. E.

^f τοῦ πατρός] Ita Steph. Stroth. Zim. A. (πατέρος,) E.G.H. cum interpretibus Græcis. τῶν πατέρων tacite reposuit Valesius, ut B.C. D.F.I.K. Ante πατρός G. habuit Ἀβραάμ et postea erasit.

^g ὁ Θεός] Dedi ὁ Θεός cum Valesio, quamvis articulum omittant Steph. Stroth. cum Interpretibus Græcis, A.H.I. a sec. manu. Sed habent diserte C.E.F.G.K. et forsan B.D. ὁ Θεός Ἀβ. καὶ ὁ Θεός Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεός Ἰακώβ. I. G.

^h ἡ τῷ Πατρὶ] ἡ om. Stroth. A.E. sed habent Val. Stroth. B.C.D.F. G.H.I.K. Zonar. Omittebatur forsan ab iis, qui τῷ Πατρὶ conjungere volebant cum ὑφεστῶσα potius

τῶν ὅλων εἰς τὴν τῶν ^kγεννητῶν ἀπάντων δημιουργίαν ὑπηρετησαμένη, λόγος Θεοῦ καὶ σοφία χρηματίζουσα, πρὸς ταῖς ^lτεθειμέναις ἀποδείξεσιν, ^mἔτι καὶ αὐτῆς ἐξ ἰδίου προσώπου τῆς σοφίας ἐπακοῦσαι πάρεστι, διὰ ⁿΣολομῶντος λευκότατα ὥδέ πως ὁ τὰ περὶ Ῥεαυτῆς μυσταγωγούσης. “Ἐγὼ ἡ σοφία κα- 20
 “τεσκήνωσα βουλήν ^qκαὶ γνῶσιν, καὶ ἔννοϊαν ἐγὼ ἐπεκαλεσά-
 “μην· δι’ ἐμοῦ βασιλεῖς βασιλεύουσι, καὶ οἱ δυνάσται γρά-
 “φουσι δικαιοσύνην· δι’ ἐμοῦ ^rμεγιστᾶνες μεγαλύνονται, καὶ
 “^sτύραννοι δι’ ἐμοῦ κρατοῦσι γῆς.” Οἷς ἐπιλέγει· “Κύριος 21
 “^tἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος
 “^vἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ, πρὸ τοῦ τὴν γῆν ^wποιῆσαι, πρὸ τοῦ
 “προελθεῖν τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, πρὸ τοῦ ὄρη ἐδρασθῆ-
 “ναι, πρὸ δὲ πάντων βουνῶν ^xγεννᾶ με. Ἠνίκα ἡτοίμαζε

quam cum ὑπηρετησαμένη: hoc enim Ἀρειανίζειν videbatur; et Turnebus in ora sui codicis emendarat συννεφστῶσα, ut l. etiam N.a. Totum locum ab οὐσία usque ad ὑπηρετησαμένη secunda manus calamo obduxit in K. Optimus etiam codex C. pro ὑπηρετησαμένη eraso nunc exhibet συνδημιουργος.

ⁱ τῷ Θεῷ H.

^k γεννητῶν] Ita A.B.C.D.E.F.G. I.K. γεννητῶν Steph. Val. Stroth. H. Vid. Index in v.

^l τεθειμέναις] Ita Val. B.C.D. F.H.I.K. ἐπιτεθειμέναις G. τιθεμένας Steph. Stroth. A. τεθειμένας E.

^m ἔτι καὶ] ἔτι δὲ καὶ Steph. E.

ⁿ Σολομῶντος] Ita Steph. Val. Stroth. B.C.D.F.H.I. Σολομώντος A.E.G.K.

^o τὰ om. E.

^p εἰαυτῆς] Ita Steph. Val. Stroth. B.C.D.F.I.K. αὐτῆς vel αὐτῆς A. E.G.H.

^q καὶ γνῶσιν] “Scal. delet καὶ, sed dubium an ex MS.” Gron. Conjunctionem habent codices, ut

videtur, omnes et Interpretes Græci. Stephanus certe locum ita interpunxit, κατεσκήνωσα βουλήν, καὶ γνῶσιν, καὶ ἔννοϊαν. ἐγὼ ἐπεκαλεσάμην, quem si sequimur, conjunctio facile abest.

^r καὶ μεγιστᾶνες N.a. et ita Turneb.

^s τύραννοι δι’ ἐμοῦ] Ita Val. B.C. D.F.G.I.K. δι’ ἐμοῦ τύραννοι Steph. Stroth. A.E. Verba δι’ ἐμοῦ om. optimus codex H. et ita forsā ipse Eusebius, locum memoriter citans.

^t ἔκτισε] Ita omnes, sed C. a sec. manu γεγέννηκε.

^v ἐθεμελίωσε] Simili modo C. substituit ἐξέλαμψε. De his correctionibus silet Valesius.

^w ποιῆσαι] Addunt πρὸ τοῦ τὰς ἀβύσσους ποιῆσαι H.I. in margine, K. Aut hæc verba interpolaverunt hi tres codices ex Interpretibus Græcis, aut omiserunt librarii propter repetitionem τοῦ ποιῆσαι.

^x γεννᾶ] In C. corrector fecit ἀπηγάσε.

“ τὸν οὐρανὸν, ^γσυμπαρήμην αὐτῷ, καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ^ζἐτίθει
 “ πηγὰς ^ατῆς ὑπ’ οὐρανὸν, ^βἡμην παρ’ αὐτῷ ἀρμόζουσα.
 22 “ Ἐγὼ ^εἡμην ἡ ^δπροσέχαιρεν. Καθημέραν δὲ ἡφφραινόμην
 “ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν παντὶ καιρῷ, ^ςὅτε ἡφφραίνετο τὴν οἰκου-
 “ μένην συντελέσας.” Ὅτι μὲν οὖν προῆν, καὶ τισὶν εἰ καὶ
 μὴ τοῖς πᾶσιν ὁ θεῖος λόγος ἐπεφαίνετο, ^εταῦθ’ ἡμῖν ὡς ἐν
 βραχέσιν εἰρήσθω.

23 ^βΤί δὴ οὖν οὐχὶ καθάπερ τανῦν, καὶ πάλαι πρότερον εἰς
 πάντας ἀνθρώπους καὶ πᾶσιν ἔθνεσιν ἐκηρύττετο, ^ιὧδε ἂν γέ-
 νοιτο πρόδηλον. Οὐκ ἦν πω χωρεῖν οἰός τε ^κτὴν τοῦ Χρι-
 στοῦ πάνσοφον καὶ πανάρετον διδασκαλίαν ὁ πάλαι τῶν
 24 ἀνθρώπων βίος. Εὐθύς ^λμὲν γὰρ ^μἐν ἀρχῇ μετὰ τὴν πρώτην
^νἐν μακαρίοις ζῶν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἦττον τῆς θείας

^γ συμπαρήμην] συμπαρῆν C. a sec. manu.

^ζ ἐτίθει] ἐτίθη F.G.H.

^α τῆς ὑπ’ οὐρανὸν] τὰς pro τῆς Steph. errore forsantypographico: τῆς habent omnes codices, ut etiam Interpretes Græci; et Tertull. citat—*fortes ejus quæ sub cælo est*, adv. Hermog. adv. Prax. 6. Christophorsonus sequitur Stephanum, cum confirmatos poneret fontes sub cælo. Zim. quoque l. τὰς.

^β ἡμην παρ’ αὐτῷ] Ita Stroth. Zim. F.G.H.P.a. et Interpretes Græci. ἦν παρ’ αὐτῷ C. ἡμην δὲ παρ’ αὐτῷ B.D. ἡμην σὺν αὐτῷ Steph. Val. utramque lectionem habet A.E.I.K. Octo igitur legunt παρ’ et Christoph. vertit, *penes illum*.

^ε ἡμην] ἦν C. ut supra, sed a sec. manu.

^δ προσέχαιρεν. καθημέραν δὲ ἐφφραινόμην] Ita Val. Stroth. (qui l. καθ’ ἡμέραν) B.C.D.F.G.I.K.c. Interpretes Græci, Justin. Mart. *Dial. cum Tryph.* Tertull. *adv. Hermog.* adv. Prax. 6. προσέχαιρε καθημέραν. ἐφφαινόμην δὲ

Steph. A.E.H. Rufin. δὲ prorsus omisit ed. Gen.

^ε ἐνώπιον αὐτοῦ] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.I.K.c. Rufin. Christoph. Om. Steph. A.E. ἐν προσώπῳ αὐτοῦ G.H. Interpretes Græci, Justin. M. Tertull. *ll. cc.*

^ς ὅτε ἐφφραίνετο τὴν οἰκ. συντελέσας.] ὅταν εὐφ. ἐν νουοῖς ἀνθρώπων G. ^ε ταῦθ’] τοῦθ’ I.K.

^κ Τί δὴ οὖν] Ab his verbis B.C. D. pariter ac Steph. caput tertium ordiuntur. Valesius et Strothius Christophorsonum sequuntur.

^ι ὧδε] ὧδε δ’ G.

^κ τὴν τοῦ Χριστοῦ] Κυρίου τοῦ Χριστοῦ G. τὴν Χριστοῦ I. a pr. manu, sed τοῦ superscript.

^λ μὲν γὰρ] μὲν γε Steph. A.E.H. μὲν γὰρ Val. Stroth. B.C.D.F.G. I.K.c.

^μ ἐν ἀρχῇ μετὰ τὴν πρώτην] om. Steph. forsā ex incuria, ob duplex ἐν, restituit tacite Valesius: habent omnes codices et Christoph. in versione.

^ν ἐν μακαρίοις ζῶν] ἐν μακαρίζῶ κύριον G. pessime.

In the same man. & how. x.

ἐντολῆς φροντίσας, εἰς τουτονὶ τὸν θνητὸν καὶ ἐπὶ κήρον βίον καταπέπτωκε, καὶ τὴν ἐπάρατον ταυτηνὶ γῆν τῆς πάλαι ἐνθέου τρυφῆς ἀντικατηλλάξατο. Οἷτε ἀπὸ τούτου τὴν 25 καθ' ἡμᾶς σύμπασαν πληρώσαντες, πολὺ χείρους ἀναφανέντες ὁ ἐκτὸς ἐνός που καὶ δευτέρου, θηριώδη τινὰ τρόπον καὶ βίον ἀβίωτον ἐπανήρηντο· ἀλλὰ καὶ οὔτε πόλιν οὔτε πολιτείαν, οὐ τέχνας, οὐκ ἐπιστήμας ἐπὶ νοῦν ἐβάλλοντο, νόμων τε καὶ δικαιοματίων, καὶ προσέτι ἀρετῆς καὶ φιλοσοφίας οὐδὲ ὀνόματος μετείχον. Νομάδες δὲ ἐπ' ἑρηνίας οἶά τινες ἄγριοι 26 καὶ ἀπηνεῖς διῆγον, τοὺς μὲν ἐκ φύσεως προσήκοντας λογισμοὺς, τὰ τε λογικὰ καὶ ἡμερα τῆς ἀνθρώπων ψυχῆς σπέρματα αὐτοπροαιρέτου κακίας ὑπερβολῇ διαφθείροντες, ἀνοσιουργίαις δὲ πάσαις ὅλους σφᾶς ἐκδεδωκότες, ὥς ὅτε μὲν ἀλληλοφθορεῖν, ὅτε δὲ ἀλληλοκτονεῖν, ἄλλοτε δὲ ἀνθρωποβορεῖν, ἑθνομαχίας τε καὶ τὰς ὑπὲρ τοῖς πᾶσι βωομένας γιγαντομαχίας ἐπιτολμᾶν, καὶ γῆν μὲν ἐπιτειχίζειν οὐρανῷ διανοεῖσθαι, μανία δὲ φρονήματος ἐκτόπου αὐτὸν τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν πολεμεῖν παρασκευάζεσθαι. ἑφ' οἷς τοῦτον 27

ὁ ἐκτὸς] Ita B.C.D.F.G.H.I.K. c. πλὴν Steph. Val. Stroth. A. E.O.

βίον om. H. et I. in margine tantum legit, juxta collationem Gronovianam; sed silet nostra.

οὐδὲ] ἀλλ' οὐδὲ H.I. etiam K. juxta collationem Gronovianam.

ἑρηνίας] ἑρηνίαις G.H. non male.

σπέρματα] σπέρματος C. perperam.

ὅλους σφᾶς ἐκδεδωκότες] ὅλους om. E. habet A. in margine. ἐκδεδώκεσαν B.C.D.F. Christoph. sed ἐκδεδωκότες Steph. Val. Stroth. E.G.H.I.K. et forsan A.

ὅτε μὲν—ὅτε δὲ] I. videtur legisse a pr. manu, ὅτε μὲν—ὅτε δὲ, quæ mutata sunt in ὅτε μὲν—ὅτε δὲ.

ἄλλοτε δὲ ἀνθρωποβορεῖν] ἄλλον

pro ἄλλοτε G. ἀνθρωποφάγειν in margine I.

ἑθνομαχίας τε] Ita Val. A.B.C. D.F.G.H.I.K. θεομ. δὲ Steph. Stroth. E.

ὑπὲρ τοῖς πᾶσι] τοῖς om. Steph. Val. Stroth. A.E. sed habent C. G.H.I.K. et παρ' αὐτοῖς legit F. unde suspicor ut etiam B.D. legunt τοῖς, quamvis taceat Vale-sius.

ἐπὶ πάντων Θεὸν] Ita Steph. Val. Stroth. A.B.C.D.F.G. ἐπὶ πᾶσι sine Θεὸν E.H.I.K. quod magis placet. In codice A. Θεὸν supra scriptum est, et πάντων ex erasione correctum.

πολεμεῖν] ἐκπολεμεῖν Steph. Stroth. Zim. πολεμεῖν Val. tacite, ut diserte A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.

ἑφ' οἷς κ. τ. λ.] Solæcismum in sequentibus viderunt librarii et

ἐαυτοὺς ἄγουσι τὸν τρόπον κατακλυσμοῖς αὐτοὺς καὶ πυρπολήσεσιν ὥσπερ ἀγρίαν ὕλην κατὰ πάσης τῆς γῆς κεχυμένην, Θεὸς ὁ πάντων ἔφορος μετῇει, ἐλιμοῖς τε συνεχέσι καὶ λοιμοῖς, πολέμοις τε αὖ καὶ κεραυνῶν βολαῖς ἄνωθεν αὐτοὺς ὑπετέμνετο, ὥσπερ τινὰ δεινὴν καὶ χαλεπωτάτην νόσον ψυχῶν, πικροτέροις ^d ἀνέχων τοῖς κολαστηρίοις. Τότε μὲν οὖν, ^e ὅτε δὴ καὶ πολὺς ἦν ἐπιγεχυμένος ὀλίγου δεῖν κατὰ πάντων ὁ τῆς κακίας ^f κόρος, οἷα μέθης δεινῆς τὰς ἐσπέρων σχεδὸν ἀνθρώπων ἐπισκιαζούσης καὶ ἐπισκοτούσης ψυχὰς, ἡ πρωτόγονος καὶ ^h πρωτόκτιστος τοῦ Θεοῦ σοφία, ⁱ καὶ αὐτὸς ὁ προὖν λόγος, φιланθρωπίας ὑπερβολῇ, ^k τοτὲ μὲν δι' ὀπτασίας

interpretes, et alii aliter medicinam attulerunt. ἐφ' οὓς τοῦτον ἐαυτοῖς κ. τ. λ. A.E.O.P.c. et 2 codd. apud Gron. (sensu plane nullo.) ἐφ' οἷς τοῦτον ἐαυτοῖς G. et etiam K. juxta collationem Gronov. sed non nostram. αὐτοὺς post κατακλυσμοῖς om. I.K. Pro κατακλυσμοῖς αὐτοὺς καὶ πυρπολήσεσιν, I. κατακλυσμὸν αὐτοῖς καὶ πυρπόλησιν H. Sed malim vulgatam retinere post Steph. Val. Stroth. et ἐφ' οἷς τοῦτον ἐαυτοὺς habent diserte B.C. D.F.H. Verba ἐφ' οἷς Valesius vertit, *quam ob causam*: in quo, ut opinor, erravit V.D. Eusebium ἀνακολούθως scripsisse, senserunt Strothius et Heinichen: quo admissio, non opus est ut ἐφ' οἷς ἄγουσι cum μετῇει aut alio quovis verbo annectamus: ἐφ' οἷς τοῦτον ἐαυτοὺς ἄγουσι τὸν τρόπον vertendum est, *qui dum seipsos sic gererent*.

^c λιμοῖς τε συνεχέσι] αὐτοὺς post τε inserunt C.F.G. et forsā Eusebium ita scripsit, quamvis αὐτοὺς post ἄνωθεν recurrat: om. vero diserte A.E.H.I.K. de B.D. nihil habeo.

^d ἀνέχων] ἂν ἔχων G. perperam.

^e ὅτε δὴ καὶ] In tribus hisce ver-

bis quatuor variationes inveni. ὅτε δὴ Steph. Val. Stroth. A.B.C.D.F. ὅτε καὶ E.G. ὅτι δὴ καὶ H. ὅτε δὴ καὶ I.K. Est igitur dubitandi locus de solo καὶ, quod habent E.G. H.I.K. om. A.C.F. et forsā B.D. ^f κόρος] Ita Steph. A.B.C.G.H. O. κάρος D.F.I.K.a. Niceph. quod Strothius et Zim. in textum receperunt, approbante Valesio in notis. καιρὸς E.a. manifesto errore. κόρος retinui, non tantum propter codicum auctoritatem, sed quia cum metaphora de ebrietate apprime congruit.

^g ἐσπέρων σχεδὸν] σχεδὸν ἐσπέρων I.K.

^h πρωτόκτιστος] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.I.K. a pr. manu, a corr. προαιώνιος πρωτότοκος Steph. A.E. G.O. πρωτόκος H. Sed voces προαιώνιος et πρωτότοκος ab interpolationibus veniunt, quibus phrasibus vere Eusebiana πρωτόκτιστος nimis Ἀρειανίζειν videbatur. Christophorsonus, nescio quam lectionem sequutus, vertit *unica*.

ⁱ καὶ αὐτὸς ὁ προὖν λόγος] καὶ om. I. a sec. manu. αὐτοὺς pro αὐτὸς E. προὖνον λόγος (sic) G.

^k τοτὲ μὲν—τοτὲ δέ] ὅτε μὲν—ὅτε δὲ I. a sec. manu.

ἀγγέλων τοῖς ὑποβεβηκόσι, τοτὲ ¹δὲ καὶ δι' ἑαυτοῦ οἷα Θεοῦ
 δύναμις σωτήριος, ἐνὶ πον καὶ δευτέρῳ τῶν πάλαι θεοφιλῶν
 ἀνδρῶν, οὐκ ἄλλως ἢ δι' ἀνθρώπου μορφῆς, ὅτι μηδ' ἑτέρως
 ἦν δυνατὸν, αὐτοῖς ὑπεφαίνετο. Ὡς δ' ἤδη διὰ τούτων τὰ ²⁹
 θεοσεβείας σπέρματα εἰς πλήθος ἀνδρῶν καταβέβλητο, ³⁰ ὅλον
 τε τὸ ἔθνος ³¹ ἐπὶ γῆς θεοσεβεῖα προσανέχον ὁ ἀνέκαθεν ἐξ
 Ἑβραίων ὑπέστη τοῦτο, ³² τούτοις μὲν ὥσανεὶ πλήθουσιν ἔτι
 ταῖς παλαιαῖς ἀγωγαῖς ³³ ἐκδεδιημένοις, ³⁴ διὰ προφήτου Μωϋ-
 σέως εἰκόνας καὶ σύμβολα σαββάτου τινὸς μυστικοῦ καὶ περι-
 τομῆς, ἑτέρων τε ³⁵ νοητῶν θεωρημάτων εἰσαγωγὰς, ³⁶ ἄλλ' οὐκ
 αὐτὰς ἐναργεῖς παρεδίδου τὰς μυσταγωγίας. Ὡς δὲ τῆς ³⁰
 παρὰ τούτοις νομοθεσίας βωωμένης, καὶ πνοῆς δίκην ³⁷ εὐώδους
 εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους ³⁸ διαδιδομένης, ἤδη τότε ἐξ αὐτῶν καὶ
 τοῖς ³⁹ πλείοσι τῶν ἐθνῶν διὰ τῶν πανταχόσε νομοθετῶν τε
 καὶ φιλοσόφων ⁴⁰ ἡμέρωτο τὰ φρονήματα, τῆς ἀγρίας καὶ
 ἀπηνουῆς θηριωδίας ἐπὶ τὸ πρᾶον ⁴¹ μεταβεβλημένης, ὥς καὶ
 εἰρήνην βαθεῖαν ⁴² φιλίας τε καὶ ἐπιμιξίας πρὸς ἀλλήλους

¹ δὲ supra scriptum est in A.

^m ὅλον τε] τε om. G.

ⁿ ἐπὶ γῆς] Ita Steph. A.E.H.I.
 K. ἐπὶ τῇ Val. Stroth. B.C.D.F.
 G.P. Christ. Invitus a Valesio
 recedo; sed γῆς restitui, partim
 ob codicum auctoritatem; partim
 quia ἐπὶ τῇ θεοσεβεῖα προσανέχων vix
 Græcum est; partim quia multo
 proclivius foret γῆς pro τῇ, quam
 τῇ pro γῆς substitui. Ἐπὶ τῇ θεο-
 σεβεῖα προσανέχων c.

^o ἀνέκαθεν ἐξ Ἑβραίων ὑπέστη
 τοῦτο] Ita primus dedi ex A.C.F.
 G. forsan B.D. et ex I. ut videtur,
 ante correctionem. ἐκ τῶν ἀνέκαθεν
 Ἑβραίων ὑπέστη Steph. Val. Stroth.
 E.H.K.

^p τούτοις] τοῖς G.

^q ἔτι] ἔτι τε I.K. ἐπὶ G.

^r ἐκδεδιημένοις] ἐκδεδιητημένας
 F. ἐκδεδιημένους G. ἐκδεδιαιημέ-
 νους a.

^s διὰ προφήτου] Ita E.G.H.I.K.

διὰ τοῦ πρ. Steph. Val. Stroth. A.
 a sec. m. C.F. et forsan B.D.

^t νοητῶν] Ita Steph. Val. A.E.
 G.H.I.K.O. μυστικῶν Stroth. Zim.
 B.C.D.F.P.c. Nicephorus habet
 θειωτέρων νοημάτων, quod vulgatam
 confirmat.

^v ἄλλ' οὐκ—μυσταγωγίας.] ἀλλ'
 οὐ τὰς ἐναργεῖς παρεδίδουν μυσταγω-
 γίας. E. τὰς om. H.I.K.

^w εὐώδους] εὐόδους I.K.

^x διαδιδομένης] διαδεδομένης I. a
 sec. manu, K.

^y πλείοσι] πλήθεσι G.

^z ἡμέρωτο τὰ] Ita Val. B.C.D.
 F.G.H.I.K. ἡμερώτατα Steph. A.
 E.O. Christoph. Strothius sequitur
 Val. sed om. τὰ, forsan ex incuria.

^a μεταβεβλημένης] μετεβέβλητο G.

^b φιλίας τε καὶ ἐπιμιξίας] φιλίαν
 τε καὶ ἐπιμιξίαν H.

ἔχειν, τηνικαῦτα ^c πᾶσι δὴ λοιπὸν ἀνθρώποις καὶ τοῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἔθνεσιν, ὡς ἂν προωφελημένοις καὶ ἤδη τυγχάνουσιν ἐπιτηδείοις πρὸς παραδοχὴν τῆς τοῦ πατρὸς γνώσεως, ὁ αὐτὸς ^d δὴ πάλιν ἐκεῖνος ὁ τῶν ^e ἀρετῶν διδάσκαλος, ὁ ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς τοῦ πατρὸς ^f ὑπουργός, ὁ θεῖος καὶ οὐράνιος τοῦ Θεοῦ λόγος, δι' ἀνθρώπου κατὰ μηδὲν σώματος οὐσία τὴν ἡμετέραν φύσιν διαλλάττοντος, ^g ἀρχομένης τῆς Ῥωμαίων βασιλείας ἐπιφανείς, τοιαῦτα ἔδρασέ τε καὶ ^h πέπονθεν, οἷα ταῖς προφητείαις ⁱ ἀκόλουθα ἦν, ἄνθρωπον ὁμοῦ καὶ Θεὸν ἐπιδημήσειν τῷ βίῳ παραδόξων ἔργων ποιητὴν, καὶ ^k τοῖς πᾶσιν ἔθνεσι διδάσκαλον τῆς ^l τοῦ πατρὸς εὐσεβείας ἀναδειχθήσεσθαι, τό τε παράδοξον αὐτοῦ τῆς γενέσεως καὶ τὴν καινὴν διδασκαλίαν καὶ τῶν ἔργων τὰ ^m θαύματα, ⁿ ἐπὶ τε τούτοις τοῦ θανάτου τὸν τρόπον, τὴν τε ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, καὶ ^o ἐπὶ πᾶσιν τὴν εἰς οὐρανοὺς ἔνθεον ἀποκατάστασιν αὐτοῦ ³¹ προκηρυττούσαις. Τὴν γοῦν ἐπὶ τέλει βασιλείαν αὐτοῦ Δανιὴλ ὁ προφήτης ^p θείῳ πνεύματι συνορῶν, ^q ὧδέ πη ^r ἐθεο-

^c πᾶσι δὴ λοιπὸν] δὲ λοιπὸν πᾶσιν
G.

^d δὴ om. F.

^e ἀρετῶν] Ita Steph. Val. Stroth. A.E.G.H.I.K. Niceph. Christoph. ἀρρήτων B.C. (in marg. ἀρετῶν a pr. manu.) D.F.

^f ὑπουργός] Lectio sine dubio germana: sed in C. συναίτιος a sec. manu. in G. σύνεργος. et totus locus ὁ ἐν—ὑπουργός ex K. abrasus fuit.

^g ἀρχομένης] ἀρχομένοις G. perperam.

^h πέπονθεν] Ita Steph. Val. Stroth. A.E.G.H. ἔπαθεν C.F.I.K. Niceph. et forsā B.D. silet enim Valesius, et hi plerumque consentiunt cum C.F.

ⁱ ἀκόλουθα] ἀκόλουθον I.K.

^k τοῖς πᾶσιν] Ita C.F.G.H.I.K. et forsā B.D. πᾶσι τοῖς Steph. Val. Stroth. A.E.

^l τοῦ Πατρὸς] τοῦ om. G.

^m θαύματα] Ita Steph. Val. A.E. G.H.M. θαυμάσια Stroth. B.C.D. F.I.K.c. quod forsā præstat.

ⁿ ἐπὶ τε] ἐπὶ δὲ H.I.K.

^o ἐπὶ πᾶσιν τὸν] Ita Steph. Val. Stroth. A.E.H.I.K. Christoph. τὴν ἐπὶ πᾶσιν B.C.D.F.G. Præstat vulgata, ubi ἐπὶ πᾶσιν vertendum est *præterea*, vel *quod majus est omnibus*: sed τὴν ἐπὶ πᾶσιν interpolatoribus nimis orthodoxis debetur, qui Christum in cælos reversum quasi ἐπὶ πᾶσιν extollere studebant: vera sane doctrina, sed ab hoc loco aliena.

^p θείῳ πνεύματι συνορῶν] Ita Steph. Val. Stroth. A.E.G.H.I.K. συνορῶν θείῳ πνεύματι C.F. et forsā B.D.

^q ὧδέ πη] Ita Steph. Val. Stroth. A.E.G.H. ὧδέ πως C.F.I.K. et forsā B.D.

^r ἐθεοφορεῖτο] θεοφορεῖται I. a sec. manu.

φορεῖτο, ἀνθρωπινώτερον τὴν θεοπτίαν ὑπογράφων. “Ἐθεώ-
 ρουν γὰρ,” φησὶν, “ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ παλαιὸς
 ἡμερῶν ἐκάθητο. Καὶ τὸ ἐνδυμα αὐτοῦ ὥσπερ χιῶν λευκὸν,
 καὶ ἡ θριξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὥσπερ ἔριον καθαρόν. Ὁ ³²
 θρόνος αὐτοῦ φλόξ πυρός. Ὅι τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον.
 Ποταμὸς πυρὸς ^ω εἴλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Χίλια χιλιάδες
 ἐλειτούργουν αὐτῷ, ^κ καὶ μύρια μυριάδες παρειστήκεισαν
 ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Κριτήριον ἐκάθισε καὶ βίβλοι ^γ ἡνεώ-
 χθησαν.” Καὶ ἐξῆς “Ἐθεώρουν,” φησὶ, “καὶ ἰδοὺ μετὰ ³³
 τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὥσπερ υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος,
 καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ
 προσηνέχθη· καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ
 βασιλεία, καὶ πάντες οἱ λαοὶ, φυλαὶ, γλῶσσαι, αὐτῷ ^δ δου-
 λεύουσιν. Ἡ ἐξουσία αὐτοῦ, ἐξουσία αἰώνιος, ἥτις οὐ ³⁴
 παρελεύσεται. ^ε Καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται.”
 Ταῦτα δὲ σαφῶς ^δ οὐκ ἐφ’ ἕτερον, ἀλλ’ ἐπὶ τὸν ἡμέτερον
 Σωτῆρα τὸν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν ^ε Θεόν, Θεὸν λόγον ἀναφέροιο
 ἂν, υἱὸν ἀνθρώπου διὰ τὴν ὑστάτην ^ε ἐνανθρώπησιν αὐτοῦ
^ε χρηματίζοντα. Ἀλλὰ γὰρ ἐν οἰκείοις ὑπομνήμασι τὰς ³⁵

^δ ὥσπερ χιῶν λευκὸν] Ita Steph. Stroth. E.G.H. λευκὸν ὥσπερ χιῶν Val. A.C.F.I.K. et forsā B.D. Ita quoque Interpretes Græci.

^τ καθαρὸν] Steph. καθαρὰ, sequenti plena interpunctura, ita ut καθαρὰ cum θριξ connectenda sit. Stephani errorem secutus est editor Genevensis, qui tamen v. καθαρά cum sequentibus conjungit.

^ν καὶ ante οἱ τροχοὶ I.K.

^ω εἴλκεν] εἴλκον G.

^κ καὶ μύρια—αὐτοῦ] Ita C.E. G.H.I.K.c. αὐτῷ pro ἔμπροσθεν αὐτοῦ Val. Stroth. D.F.O. ut Interpretes Græci. Totam pericopen om. Steph. A.B.

^γ ἡνεώχθησαν] Ita Val. ut C.F.G. H.I.K. diserte. ἀνεώχθησαν Steph. Stroth. A.E.

^ε ὥσπερ υἱὸς ἀνθρώπου om. G. et

l. ἐρχόμενον. ἦν post ἐρχόμενος H.

^π προσηνέχθη] C. in margine γρ. προσήχθη, ὃ καὶ κρεῖττον, et ita nonnulli codd. in Danielis loco.

^δ δουλεύουσιν] δουλεύουσιν B. D.F.G.

^ε καὶ ἡ β. αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται om. F. propter homæoteleuton, in quo sæpe peccat hic codex.

^δ οὐκ] οὐδ’ H.I.K.

^ε Θεὸν, Θεὸν] Θεὸν, καὶ Θεὸν F. M.c. Christoph. et duo MSS. apud Gronov. sed silet collatio nostra codicum I.K. Θεοῦ pro secundo Θεὸν a.

^ε ἐνανθρώπησιν αὐτοῦ] Ita C.F. G.H.I.K. et forsā B.D. αὐτοῦ ἐνανθρώπησιν Steph. Val. Stroth. A.E.

^ε χρηματίζοντα] χρηματίζοντα F.

περὶ τοῦ ^h Σωτῆρος ἡμῶν ⁱ Ἰησοῦ Χριστοῦ προφητικὰς
^k ἐκλογὰς συναγαγόντες, ἀποδεικτικώτερόν ^l τε τὰ περὶ αὐτοῦ
 δηλούμενα ἐν ἑτέροις συστήσαντες, τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ τοῦ
 παρόντος ἀρκεσθῆσόμεθα.

III ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Ὡς καὶ τὸ Ἰησοῦ ὄνομα, καὶ αὐτὸ δὴ τὸ τοῦ Χριστοῦ, ἔγνωστό τε ἀνέκαθεν
 καὶ τετίμητο παρὰ τοῖς θεοσεπίοις προφήταις.

(Nic. H. E. I, 4.)

¹ Ὅτι δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτομα τοῦ ⁿ τε Ἰησοῦ καὶ δὴ καὶ ^o τὸ
 τοῦ Χριστοῦ ^p παρ' αὐτοῖς τοῖς πάλαι θεοφιλέσι προφήταις
^q τετίμητο, ἤδη καιρὸς ἀποδεικνύναι. Σεπτὸν ὡς ἐνὶ μάλιστα
 καὶ ἔνδοξον ^r τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα ^s πρῶτος αὐτὸς γνωρίσας
 Μωϋσῆς, τύπους οὐρανίων καὶ σύμβολα, μυστηριώδεις τε εἰ-
 κόνας ^t ἀκολούθως χρησμῶ φήσαντι αὐτῷ, “Ὁρα, ποιήσεις
 “ πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει,”

Isodus . xx

^h Σωτῆρος] κυρίου Steph. A.E.
 Σωτῆρος Val. tacite, ut cæteri om-
 nes et a.

ⁱ Ἰησοῦ Χριστοῦ] τοῦ ante Χρι-
 στοῦ H. in margine a sec. manu.

^k ἐκλογὰς] Ita Val. Stroth. B.
 C.D.F.G.H.I.K.c. ἐκδόσεις Steph.
 A.E.

^l τε om. G.

^m In C.D. nulla hic est novi
 capitis distinctio. Steph. et B.
 hinc inchoant c. 4. Titulum om.
 A.G.H. habet in margine a sec.
 manu, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ τετί-
 μητο ἄνωθεν. In I. legimus, ὅτι ἐν
 ἑτέρῳ βιβλίῳ τὰς προφητικὰς περὶ
 Χριστοῦ φωνὰς ἀθροίσας ἐξέθη, et
 in infima pagina ὅτι τὸ τοῦ σωτῆ-
 ρος ὄνομα καὶ πρὸ τῆς παρουσίας αὐ-
 τοῦ τετίμητο.

ⁿ τε om. G.

^o τὸ] Ita Steph. Val. Stroth.
 C.F.G. et forsan A.B.D. om. E.
 H.I.K.

^p καὶ ante παρ' αὐτοῖς l. Steph.
 Stroth. E. et forsan A. sed lec-
 tionem hanc singularem habent
 A.E. καὶ δὴ καὶ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα
 πρῶτος αὐτὸς γνωρίσας· καὶ παρ'
 αὐτοῖς. Ceteri omnes (ut videtur)
 consentiunt cum Valesio.

^q τετίμητο] Ita A.C.E.F.G.H. et
 forsan B.D. et secundum colla-
 tionem Gronovianam I.K. Certe
 in iisdem codd. legimus κεκόσμητο,
 δεδικαίωτο, πεπίστευτο, τετόλμητο,
 In h. l. ἐτετίμητο Steph. Val.
 Stroth.

^r τὸ τοῦ Χριστοῦ] τοῦ Χριστοῦ
 A.E.G. τὸ Χριστοῦ C.H.

^s πρῶτος αὐτὸς γνωρίσας] Ita Val.
 B.C.D.F.G. (ἐγνώρισεν) H.I.K.
 γνωρίσας πρῶτος αὐτὸς Steph. Stroth.
 A.E.

^t ἀκολούθως χρησμῶ φήσαντι] ἀκο-
 λούθῳ τῷ (a sec. manu) χρησμοῶδη-
 σαντι I. idem sine τῷ K.

^v παραδιδούς, ἀρχιερέα ^w Θεοῦ, ὡς ἐνὴν μάλιστα δυνατὸν, ἄνθρωπον ἐπιφημίσας, τοῦτον Χριστὸν ἀναγορεύει. Καὶ ² ταύτῃ γε τῇ κατὰ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀξία, πᾶσαν ^x ὑπερβαλλούσῃ παρ' αὐτῷ τὴν ἐν ἀνθρώποις προεδρίαν, ἐπὶ τιμῇ καὶ δόξῃ τὸ τοῦ Χριστοῦ περιτίθησιν ὄνομα. Οὕτως ἄρα τὸν Χριστὸν θεῖόν τι χρῆμα ἠπίστατο. Ὁ δ' αὐτὸς καὶ τὴν ^y τοῦ Ἰησοῦ προσηγορίαν εὖ μάλα πνεύματι θείῳ προϊδὼν, πάλιν τινὸς ἐξαιρέτου ^z προνομίας καὶ ταύτην ἀξιοῖ. Οὐποτε ³ γοῦν πρότερον ἐκφωνηθὲν εἰς ἀνθρώπους πρὶν ἢ Μωϋσέα ^a γνωσθῆναι ^b τὸ τοῦ Ἰησοῦ ^c πρόσρημα, τούτῳ Μωϋσῆς πρῶτῳ καὶ μόνῳ περιτίθησιν, ὃν κατὰ τύπον αὐθις καὶ σύμβολον ἔγνω μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν ^d διαδεξόμενον τὴν ^e κατὰ πάντων ἀρχήν. Οὐ πρότερον ^f γοῦν τὸν αὐτοῦ διάδοχον τῇ ⁴ τοῦ ^g Ἰησοῦ κεχρημένον προσηγορία, ὀνόματι δὲ ἐτέρῳ τῷ ^h Αὐσῇ, ὅπερ οἱ γεννήσαντες ⁱ αὐτῷ ^k τέθηνται, καλούμενον, Ἰησοῦν αὐτὸς ἀναγορεύει, γέρας ὥσπερ τίμιον παντὸς πολὺ ^l μείζον βασιλικοῦ διαδήματος, τοῦνομα αὐτῷ δωρούμενος, ὅτι δὴ καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὴν εἰκόνα ἔφερε, τοῦ μόνου μετὰ Μωϋσέα καὶ τὸ συμπέρασμα τῆς ^m δι' ἐκείνου παραδοθείσης συμβολικῆς λατρείας, τῆς ἀληθοῦς καὶ καθαρωτάτης εὐσεβείας τὴν ἀρχὴν ⁿ διαδεξαμένου.

^v παραδιδούς] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.I.K. Niceph. παραδούς Steph. A.E.G.H.

^w τοῦ Θεοῦ H.

^x ὑπερβαλλούσῃ] ὑπερβαλούσῃ G.

^y τοῦ ante Ἰησοῦ om. A.E.

^z προνομίας—ἐκφωνηθὲν] παρανομίας καὶ ταύτην γοῦν G. fædo errore.

^a γνωσθῆναι] Ita Steph. Val. Stroth. A.C.D.E.G.H.I.K. γνωρισθῆναι B.F.O.P.a.

^b τὸ τοῦ Ἰησοῦ] τοῦ Ἰησοῦ G. τὸ Ἰησοῦ Steph. A.E.

^c πρόσρημα] διαδοθὲν ὄνομα I.K.

^d διαδεξόμενον] Ita Val. Stroth. A.B.C.D.F.G.I.K.c. Niceph. διαδεξάμενον Steph. E.H.

^e κατὰ om. G.

^f γοῦν] Ita Val. Stroth. B.C.D. F.I.K.c. δ' οὖν Steph. A.E.H. δὲ οὖν G.

^g Ἰησοῦ] Χριστοῦ G. pessime.

^h Αὐσῇ] Ita Steph. Val. Stroth. A.B.C.D.E.F. Christoph. Αὐῇ H. Ναυῇ I.K. Ναυσῇ G.M. (ubi additur ἴσως Ναυῇ.) c.

ⁱ αὐτῷ] αὐτὸν Steph. A.E.

^k τέθηνται] τέθηνται E.G.

^l ὃν ante μείζον G.

^m δι' ἐκείνου] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.G.H.I.K.P.c. Niceph.

ἐκείνῳ Steph. A. ἐκείνου E.

ⁿ διαδεξαμένου] διαδεξάμενος G. pessime. Strothius conjicit διαδεξόμενον, sine causa.

5 Καὶ Μωϋσῆς μὲν ταύτῃ πη δυσὶ τοῖς κατ' αὐτὸν ἀρετῇ καὶ
 δόξῃ παρὰ πάντα τὸν λαὸν προφέρουσιν ἀνθρώποις, τῷ μὲν
 ὁ ἀρχιερεῖ, τῷ δὲ μετ' αὐτὸν ῥήγησομένῳ τὴν τοῦ Σωτῆρος
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσηγορίαν ἐπὶ τιμῇ τῇ μεγίστῃ
 6 περιτέθειται. Σαφῶς δὲ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα προφῆται, ὀνο-
 μασι τὸν Χριστὸν ῥοαναφωνοῦσιν, ὁμοῦ τὴν μέλλουσαν
 ἔσσεσθαι ἑκατ' αὐτοῦ συσκευὴν τοῦ Ἰουδαίων λαοῦ, ὁμοῦ δὲ
 7 καὶ τὴν τῶν ἐθνῶν δι' αὐτοῦ κλῆσιν ὡς προμαρτυρόμενοι. Τοτὲ
 μὲν ὡδέ πως Ἰερεμίας λέγων· “Πνεῦμα ὡς πρὸ προσώπου
 “ ἡμῶν, Χριστὸς κύριος, ὡς συνελήφθη ἐν ταῖς ὕδιαφθοραῖς
 “ αὐτῶν· οὐ ὡς εἶπαμεν ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ζησόμεθα ἐν τοῖς
 “ ἔθνεσι.” ὡς Τοτὲ δὲ ἀμνηχανῶν Δαβὶδ, ὡς διὰ τούτων· “Ἰνα
 “ τί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; παρέστησαν
 “ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ
 8 “ αὐτὸ, κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.” Οἷς
 ὡς ἐξῆς ἐπιλέγει ἐξ αὐτοῦ δὴ ὡς προσώπου τοῦ Χριστοῦ· “Κύ-
 “ ριος εἶπε πρὸς με, υἱός μου εἶ σὺν, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά
 “ σε. Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ καὶ ὡς δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονο-

ὁ ἀρχιερεῖ] ἀρχιερωσύνην G.

ῥήγησομένῳ] ῥήγησαμένῳ E. male.

ἡμῶν om. H.

ῥοαναφωνοῦσιν] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.H. προανεφώνουν Steph. A.E.G.I. (a sec. manu) K.O. Christoph.

ὁμοῦ] ὁμοῦ τε G. ὁμοῦ μὲν c. probante Strothio.

ἑκατ' ante κατ' αὐτοῦ F.

ὡς προμαρτυρόμενοι.] προμαρτυρό-
 μένος H.

ὡς πρὸ om. E. et I. juxta collationem Gronov. (a sec. manu): ita quoque interpretes Græci.

ὡς συνελήφθη] συνελείφθη a. et anonymus apud Gronov.

ὡς διαφθοραῖς] Ita Steph. Val. Stroth. A.B.C.D.E.H.I.K. Niceph. Christoph. διαφοραῖς F.G. M.P.a.

ὡς αὐτῶν· οὐ] ἡμῶν Θεοῦ G. per-

peram.

ὡς εἶπαμεν] Ita Val. B.C.D.F. G.H. εἶπομεν Steph. Stroth. A.E. I. a sec. m. K.

ὡς Τοτὲ δὲ] Ita Val. B.C.D.F.G. H.I.K.c. Τοτὲ δὴ Steph. Stroth. A.E.

ὡς διὰ τούτων] Ita Val. C.F.G. H.I.K. et forsan B.D. διὰ τοῦτον φησίν. Steph. (τοῦτον forsan ex incuria.) διὰ τούτων φησίν. Stroth. A.E.

ὡς ἐξῆς ἐπιλέγει] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.G.H.I.K.c. Niceph. ἐπι-
 λέγει ἐξῆς Steph. A.E.

ὡς προσώπου τοῦ] τοῦ προσώπου G.

ὡς δώσω σοι] Ita Steph. Stroth. A.C.E.F.G.H.I.K. Christoph. σοι om. Val. tacite, contra omnes codices, nisi omittant B.D. quod valde dubito.

“μίαν σου, καὶ τὴν κατὰσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς.”
 Οὐ μόνους δὲ ἔαυρα τοὺς ἀρχιερωσύνη τετιμημένους, ἐλαίφ
 σκευαστῶ τοῦ συμβόλου χριομένους ἕνεκα, τὸ τοῦ Χριστοῦ
 ἡ κατεκόσμευ^h παρ’ Ἑβραίοις ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τοὺς βασιλέας,
 οὓς καὶ αὐτοὺς ἡνεύματι θείῳ προφηῖται ἡχρίοντες, εἰκονικούς
 τινες Χριστοὺς ἀπειργάζοντο. Ὅτι δὴ καὶ αὐτοὶ, τῆς τοῦ
 μόνου καὶ ἀληθοῦς Χριστοῦ τοῦ κατὰ ἡπάντων βασιλεύοντος
 θεοῦ λόγου βασιλικῆς καὶ ἀρχικῆς ἐξουσίας τοὺς τύπους δι’
 ἡἐαυτῶν ἔφερον. Ἡδὴ δὲ καὶ αὐτῶν ὁ τῶν προφητῶν τινὰς
 διὰ χρίσματος Χριστοὺς ἐν τύπῳ γεγονέναι παρελήφαμεν ὥς
 τούτους ἅπαντας ῥτὴν ἐπὶ τὸν ἀληθῆ Χριστὸν, τὸν ἔνθεον καὶ
 οὐράνιον λόγον, ἀναφορὰν ἔχειν, μόνον ἀρχιερέα τῶν ὅλων καὶ
 μόνον ἡἀπάσης κτίσεως βασιλέα, καὶ μόνον προφητῶν ἀρχι-
 προφήτην τοῦ πατρὸς τυγχάνοντα. Τούτου δ’ ἀπόδειξις, ἡ
 τὸ μηδένα ῥπω τῶν πάλοι διὰ τοῦ συμβόλου κεχρισμένων,
 μήτε ἱερέων μήτε βασιλέων, μήτε μὴν προφητῶν, ἡτοσαύτην
 ἀρετῆς ἐνθέου δύναμιν κτήσασθαι, ὅσῃν ὁ Σωτὴρ καὶ Κύριος
 ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ μόνος καὶ ἡἀληθινὸς Χριστὸς ἐπιδέδεικται.
 Οὐδεὶς γέ τοι ἐκείνων καίπερ ἀξιώματι καὶ τιμῇ ἐπὶ πλείσταις ἡ
 ὅσαις γενεαῖς παρὰ τοῖς οἰκείοις διαλαμψάντων, τοὺς ὑπη-
 κόους πώποτε ἐκ τῆς περὶ ἡαὐτοῦ εἰκονικῆς τοῦ ἡΧριστοῦ

ἡἔρα] ὁρὰ G. perperam.

ἡκατεκοσμεῖ] κατεκοσμεῖτο E.

ἡπαρ’] τὸ παρ’ A.

ἡνεύματι] πνεύματι G. perperam.

ἡχρίοντες] Ita Val. B.C.D.E.F.

G.H.I.K. Niceph. χρίσαντες Steph.

Stroth. Zim. A. χρίσονται a.

ἡπάντων] πάντα F.

ἡἐαυτῶν] Ita Val. Stroth. B.C.

D.F.H.I.K.c. Christoph. ἐαυτοῦ

Steph. A.E. αὐτῶν G.

ἡτῶν om. I.K.

ῥτὴν om. E.

ἡἀπάσης κτίσεως] Ita C.F.G.H.

I.K. diserte, et forsā B.D. Ni-

ceph. ἀπάσης τῆς κτίσεως Steph.

Val. Stroth. A.E.

ῥπω] ποτε H.

ἡτοσαύτην] τοσαύτης E.

ἡἀληθινὸς] Ita Val. Stroth. B.

C.D.F.G.H.I.K.c. ἀληθῆς Steph.

A.E. καὶ ἀληθινὸς ὁ μόνος G.

ἡαὐτοῦ] Hærebam diu incertus

inter αὐτοῦ q. l. Steph. A.B. a pr.

m. C.D.F.G. et αὐτοῦς, q. l. Val.

Stroth. B. a s. m. E.H.I.K.O.

“Certe aut περὶ αὐτοῦς scribendum

“est, aut περὶ αὐτὸν &c. præcessit

“enim οὐδεὶς γέ τοι ἐκείνων.” Val.

Sed forsā περὶ αὐτοῦ cum τοῦ

Χριστοῦ conjungendum est,—ex

ea appellatione quæ typica erat

ipsius Christi. Revocavi igitur

αὐτοῦ.

ἡΧριστοῦ] Κυρίου E.

^xπροσθήσεως Χριστιανούς ἐπεφήμισεν· ἀλλ' οὐδὲ σεβάσμιός
τινι τούτων πρὸς τῶν ὑπηκόων ὑπῆρξε τιμή· ἀλλ' οὐδὲ μετὰ
τὴν τελευταίην τοσαύτη διάθεσις, ^y ὥστε καὶ ^zὑπεραποθνήσκειν
¹² ἐτοίμως ἔχειν τοῦ τιμωμένου. Ἀλλ' οὐδὲ πάντων τῶν ἀνὰ
τὴν οἰκουμένην ἐθνῶν περὶ τινὰ τῶν τότε τοσαύτη γέγονε
κίνησις, ἐπεὶ μηδὲ τοσοῦτον ^b ἐν ἐκείνοις ἢ τοῦ συμβόλου δύνα-
μις οἷά τε ἦν ἐνεργεῖν, ὅσον ἢ τῆς ἀληθείας παράστασις διὰ
τοῦ Σωτῆρος ^c ἡμῶν ἐνδεικνυμένη· ὅς οὔτε σύμβολα καὶ τύπους
ἀρχιερωσύνης ^d παρὰ τοῦ λαβῶν, ἀλλ' οὐδὲ γένος τὸ περὶ
σῶμα ἐξ ἱερωμένων ^e κατὰ γων, οὐδ' ἀνδρῶν δορυφορίαις ἐπὶ
βασιλείαν προαχθεῖς, οὐδὲ μὴν ^f προφήτης ὁμοίως τοῖς πάλαι
^g γενόμενος, οὐδ' ἀξίας ὅλως ἢ τινος παρὰ Ἰουδαίοις τυχῶν
προεδρίας, ^h ὅμως τοῖς πᾶσιν εἰ καὶ μὴ τοῖς συμβόλοις, ἀλλ'
¹³ αὐτῇ γε τῇ ἀληθείᾳ παρὰ τοῦ ⁱ πατρὸς ^k κεκόσμητο. Οὐχ
ὁμοίων δ' οὖν οἷς προειρήκαμεν τυχῶν, πάντων ἐκείνων καὶ
Χριστὸς μᾶλλον ἀνηγόρευται. Καὶ ὡς ^l ἄν μόνος καὶ ἀληθὴς
αὐτὸς ὢν ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ, Χριστιανῶν τὸν πάντα κόσμον
τῆς ὄντως σεμνῆς ^m καὶ ἱερᾶς αὐτοῦ προσηγορίας ⁿ κατέπλησεν,

^x προσθήσεως] προθήσεως G. per-
peram.

^y ὥστε] Ita Steph. Val. Stroth.
A.C.E. ὥς (quod forte præstat)
F.G.H.I.K. Nihil habeo de B.D.

^z ὑπεραποθνήσκειν] Ita Val.
Stroth. B.C.D.F.H.I.K. ὑπερθνή-
σκειν Steph. A.E.G.

^a ἀνὰ] κατὰ G.

^b ἐν ἐκείνοις] Ita Val. Stroth.
A.B.C.D.F.G.H.I.K.c. ἐν om.
Steph. E.

^c ἡμῶν om. A.E.

^d παρὰ του] Ita Steph. Val.
Stroth. A.B.C.D.F.I. Niceph.
Christoph. παρ' αὐτοῦ E.G.H.K.
male.

^e κατὰ γων] καταγάγων G.

^f προφήτης] προφήταις H.

^g γενόμενος] γενομένοις A.E.H.
non male.

^h ὅμως] ὁμοίως G. male.

ⁱ Πατρὸς] Ita Val. Stroth. et
omnes codd. (inter quos a. diserte)
præter E. Nicephorus habet πα-
τρόθεν. Πνεύματος Steph. e solo E.
(A. enim habet πατρὸς) quod valde
confirmat conjecturam nostram,
ut hic codex a Stephano evolve-
retur. O habet πύς. ut etiam B.
in margine, per Spiritum Sanctum
Christoph.

^k κεκόσμητο] Ita omnes (etiam
a.) præter A.H. ἐκεκόσμητο Steph.
Val. Stroth. A.H. v. τετίμητο pag.
21. not. q.

^l ἄν] om. A. a pr. m. G. ὁ E.

^m καὶ ἱερᾶς αὐτοῦ] Ita C.F.G.
H.I.K. et forsan B.D. αὐτοῦ καὶ
ἱερᾶς Steph. Val. Stroth. A.E.

ⁿ Post κατέπλησεν G. interpol.
προσηγορίας δὲ τῆς ἐνθέου.

οὐκέτι τύπους οὐδὲ ^οεἰκόνας, ἀλλ' ῥαυτὰς γυμνὰς ἀρετὰς καὶ βίον οὐράνιον αὐτοῖς ἀληθείας δόγμασι τοῖς θιασώταις ⁹ παραδούς. Τό τε χρίσμα, οὐ τὸ ¹ διὰ σωμάτων σκευαστὸν, ἀλλ' ¹⁴ αὐτῷ δὴ Πνεύματι θείῳ τὸ θεοπρεπές, μετοχῇ τῆς ¹ ἀγεννήτου καὶ πατρικῆς θεότητος ἀπειλήφει. Ὁ καὶ αὐτὸ πάλιν Ἡσαΐας διδάσκει, ὡς ἂν ἐξ αὐτοῦ ^ν ᾧδὲ πως ἀναβοῶν τοῦ Χριστοῦ. “ Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ ¹ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ^ω ἀπέσταλκέ με, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν.” Καὶ οὐ ^κ μόνος γε Ἡσαΐας, ¹⁵ ἀλλὰ καὶ Δαβὶδ εἰς τὸ αὐτοῦ πρόσωπον ^γ ἀναφωνεῖ λέγων “ Ὁ θρόνος σου, Θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. Ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ² ἀνομίαν. Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε, ὁ Θεός, ὁ Θεός σου, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.” Ἐν οἷς ὁ λόγος ἐν μὲν τῷ πρώτῳ στίχῳ Θεὸν ¹⁶ αὐτὸν ἐπιφημίζει· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, σκήπτρῳ ^α βασιλικῷ τιμᾷ. Εἰθ' ἐξῆς ὑποβὰς μετὰ τὴν ἔνθεον καὶ βασιλικὴν δύ-

^ο εἰκόνας] σκίας H.

^ρ αὐτὰς γυμνὰς] αὐτὰς τὰς γυμνὰς G.

⁹ παραδούς.] Ita Steph. Val. Stroth. A.B.C.D.F.G.H. παραδιδούς E.I.K.

¹ διὰ σωμάτων] Ita Steph. Val. Stroth. A.B.C.E.G. (οὐτῷ διασωμάτων sic.) δι' ἀρωμάτων D.F.H.I.K. “ Sed nihil opus est hac emendatione; sequitur enim “ paulo post εἰλαίῳ οὐ τῷ ἐξ ὕλης “ σωμάτων.” Val. Adde, σωματικώτερον κεχρισμένων, paulo inferius, et postea σωματικῶς χρισθέντα. In margine ed. Gen. scribitur “ Ch. “ ἀρωμάτων” (sic). at Christophorsonus in versione dedit *ex aromatibus*.

^ς αὐτῷ] αὐτὸ C.G. non male.

¹ ἀγεννήτου] ἀγενήτου C.G. male.

^ν ᾧδὲ πως ἀναβοῶν τοῦ Χριστοῦ.] Ita Steph. Val. Stroth. A.E.G.H. τοῦ X. ᾧδέπως ἀναβοῶν F. Χριστοῦ

(sine τοῦ) ᾧδέπως ἀναβοῶν C.I.K. De B.D. nihil habeo: forsan conveniunt cum C. aut F. sed suspicor Eusebium scripsisse tantum ᾧδέπως ἀναβοῶν. deinde voc. Χριστοῦ vel τοῦ X. e margine irrepsisse.

^ω ἀπέσταλκέ με] Strothium secutus sum, qui primus (approbante Valesio) expulit e textu verba ἰάσασθαι συντετριμμένους τὴν καρδίαν, quæ post ἀπέσταλκέ με l. Steph. A. Christoph. Omittunt diserte B.C.D.E.F.G.H.I.K.O. Ruf.

^κ μόνος] Ita C.F.G.H.I.K. et forsan B.D. μόνον Steph. Val. Stroth. A.E. Christoph.

^γ ἀναφωνεῖ] Ita Val. Stroth. B. C.D.F.G.H.I.K. Christoph. ἀνεφωνεῖ Steph. A.E.

² ἀνομίαν] ἀδικίαν F.M.c. et 2 codd. apud Gronovium.

^α βασιλικῷ] βασιλείῳ G.

ναμιν, τρίτῃ τάξει Χριστὸν αὐτὸν ^bγεγονότα ἐλαίῳ, οὐ τῷ
 ἐξ ὕλης ^cσωμάτων, ἀλλὰ τῷ ἐνθέῳ τῆς ἀγαλλιάσεως ἡλειμμέ-
 17 νον παρίστησι. ^dΠαρὸ καὶ τὸ ἐξαίρετον αὐτοῦ καὶ πολὺν
 κρεῖττον καὶ διάφορον τῶν πάλαι διὰ τῶν εἰκόνων σωματικώ-
 τερον ^eκεχρισμένων ὑποσημαίνει. ^fΚαὶ ἀλλαχοῦ δὲ ὁ αὐτὸς
 ὠδέ πως τὰ περὶ αὐτοῦ δηλοῖ λέγων· “Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ
 “κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς
 “σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου· καὶ ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσ-
 18 “φόρου ἐγέννησά σε.” Ὡμοσε Κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθή-
 “σεται” ^gσὺ εἰ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχι-
 “σεδέκ.” Οὗτος δὲ εἰσάγεται ἐν τοῖς ἱεροῖς λόγοις ὁ
 Μελχισεδέκ, ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, οὐκ ἐν σκευαστῷ
 τινι χρίσματι ἀναδεδειγμένος, ἀλλ’ ^hοὐδὲ διαδοχῇ γένους
 19 προσήκων τῇ καθ’ Ἑβραίους ἱερωσύνῃ. Διὸ κατὰ τὴν αὐτοῦ
 τάξιν, ⁱἀλλ’ οὐ κατὰ τὴν ^kτῶν ἄλλων σύμβολα καὶ τύπους
 ἀνειληφότων, Χριστὸς καὶ ^lἱερεὺς μεθ’ ὅρκου παραλήψεως ὁ
 Σωτὴρ ἡμῶν ἀνηγόρευται. Ὅθεν οὐδὲ σωματικῶς παρὰ
 Ἰουδαίοις χρισθέντα αὐτὸν ἡ ἱστορία παραδίδωσιν, ἀλλ’ οὐδ’
 ἐκ φυλῆς τῶν ἱερωμένων γενόμενον, ἐξ αὐτοῦ δὲ ^mτοῦ Θεοῦ
 πρὸ ἑωσφόρου ⁿμὲν, τουτέστι πρὸ τῆς τοῦ κόσμου συστά-
 σεως ^oοὐσιωμένον, ἀθάνατον δὲ καὶ ἀγήρω τὴν ἱερωσύνην εἰς

^b γεγονότα] Ita C.F.G.H.I.K. et
 forsan B.D. γεγονέναι Steph. Val.
 Stroth. A.E.

^c σωμάτων] Hic quoque ἀρωμά-
 των l. c. ex corporea concretaque
 materia, Christoph. in vers.

^d Παρὸ] Ita Steph. Val. Stroth.
 A.B.C.D.E.F. quæ lectio satis
 confirmatur a correctionibus quas
 alii aliter introduxerunt: παρ’ ὧν
 I. (a sec. m. juxta coll. Gron.) K.
 παρ’ ὧν (a pr. m.) παρῶν H. παρῶ
 G. Παρὸ valet ἐν ᾧ, ut habet Ni-
 cephorus.

^e κεχρισμένων] κεχρισμένον Steph.
 forsan ex incuria, contra omnes
 codices. κεκρισμένου ed. Gen. cum
 κεχρισμένων in margine.

^f καὶ ἀλλαχοῦ] καὶ om. C.

^g σὺ εἰ] Ita Val. Stroth. B.C.
 D.F.G.H.I.K. Niceph. εἰ om.
 Steph. A.E. Interpretes Græci.

^h οὐδὲ] οὐ G.

ⁱ ἀλλ’] καὶ G.

^k τῶν ἄλλων] ἄλλων E. τῶν ἄλ-
 λων τῶν I. a sec. m. Niceph.

^l ἱερεὺς] Ita edd. A.E.G.H.
 Christoph. ἀρχιερεὺς A. in marg.
 B.C.D.F.I.K. Niceph. v. c. 6.
 prope finem, ubi eadem est va-
 rietas.

^m τοῦ Θεοῦ] Ita edd. B.C.D.F.
 G. Niceph. τοῦ om. A.E.H.I.K.

ⁿ μὲν om. G.

^o οὐσιωμένον] γεγεννημένον K. a
 sec. m.

τὸν ἄπειρον αἰῶνα διακατέχοντα. Τῆς δ' εἰς αὐτὸν ^ργενο-²⁰
 μένης ἀσωμάτου καὶ ἐνθέου ^qχρίσεως μέγα καὶ ἐναργὲς τεκ-
 μήριον, τὸ μόνον αὐτὸν ^ρεξ ἀπάντων τῶν ^ςπώποτε ^τεἰσέτι
 καὶ νῦν ^νπαρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις καθ' ὅλου τοῦ κόσμου ^ωΧρι-
 στὸν ἐπιφημίζεσθαι, ὁμολογεῖσθαι τε καὶ μαρτυρεῖσθαι
^χπρὸς ἀπάντων ἐπὶ τῇ προσηγορίᾳ, παρά τε ^εἙλλησι καὶ
 βαρβάροις μνημονεύεσθαι, καὶ εἰσέτι ^υκαὶ νῦν ^ζπαρὰ τοῖς ἀνὰ
 τὴν οἰκουμένην ^ααὐτοῦ θιασώταις τιμᾶσθαι μὲν ὡς βασιλέα,
^βθαυμάζεσθαι δὲ ὑπὲρ προφήτην, δοξάζεσθαι ^ετε ὡς ἂν
 ἀληθὴ καὶ μόνον Θεοῦ ἀρχιερέα· καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, οἷα ²¹
 Θεοῦ λόγον προόντα καὶ πρὸ αἰώνων ^δἀπάντων οὐσιωμένον,
^ετὴν σεβάσμιον τιμὴν παρὰ τοῦ πατρὸς ^ιὑπειληφότα, καὶ
 προσκυνεῖσθαι ^ςὡς ἂν Θεόν. Τόγε μὴν ^hἀπάντων παραδο-²²
 ζότατον, ὅτι μὴ φωναῖς ^ιαὐτὸ μόνον καὶ ῥημάτων ψόφοις

^ρ γενομένης] Ita Val. Stroth. B. C. D. F. G. H. I. K. O. ^γινομένης Steph. A.E.

^q χρίσεως] H. I. Strothius (ap-
 probante Valesio) primus in tex-
 tum induxit: et post eum Zim.
 Ita C. in marg. a pr. m. D.F.G.
 H.I.K. Niceph. ^δυνάμεως Steph.
 Val. A.E. De B. nihil dicit Va-
 lesius.

^ρ καὶ ante ἐξ ἀπάντων G.

^ς πώποτε] πότε G.

^τ εἰς ἔτι νῦν, sine καὶ I.K.

^ν παρὰ πᾶσιν ἀν.] Ita C.F.G.H.
 I.K. παρὰ πᾶσι τοῖς ἀν. Steph.
 Stroth. A.E. πᾶσι τοῖς ἀν. (sine
 παρὰ) Val. nescio an ex B.D. qui
 plerumque congruunt cum C.F.

^ω Χριστὸν] Χριστὸς F.

^χ πρὸς] πρὸ c. uno omnium ore,
 Christoph. in vers.

^υ καὶ νῦν] καὶ om. A.E.

^ζ παρὰ] Ita edd. A.E.H.I.K.
 Niceph. om. C.F.G. De B.D. ni-
 hil habeo.

^α αὐτοῦ] Ita Val. Stroth. B.C.

D.F.G.H.I.K.c. et in vers. αὐτὴν
 Steph. A.E. αὐτοῖς apud alios legi,
 monet Ed. Gen.

^β θαυμάζεσθαι δὲ] τε pro δὲ
 I.K.

^ε τε ὡς ἂν] Ita Stroth. B.C.D.
 I.K. δὲ ὡς ἂν F. τε ὡς Steph. Val.
 A.E.G.H. Nescio an B.D. con-
 sentiant cum C.F.

^δ ἀπάντων] πάντων I.K.

^ε τὴν σεβάσμιον] τὴν τε σεβ.
 edd. A.E.G.H. τε om. B.C.D.F.
 I.K.

^ι ὑπειληφότα] εἰληφότα H. ἀπει-
 ληφότα I.K. juxta collationem
 Gron. non nostram. Correctiones
 ab iis profectæ sunt, qui Christi
 deitati succurrere studuerunt.

^ς ὡς ἂν Θεόν.] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.I.K. ἂν om. Steph. A.E.
 G.H.

^h ἀπάντων] πάντων A.E.H.I.K.

^ι αὐτὸ om. Steph. habent omnes
 codices (etiam a.) præter G. q. I.
 αὐτῷ. Vid Index in v. αὐτὸ μόνον.

αὐτὸν γεραίρομεν οἱ ^kκαθωσιωμένοι αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ πάσῃ διαθέσει ψυχῆς, ὡς καὶ αὐτῆς ¹προτιμᾶν τῆς ^mἑαυτῶν ζώῃς τὴν εἰς αὐτὸν μαρτυρίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Ὡς οὐ νεώτερος, οὐδὲ ξενίζων ἦν ὁ τρόπος τῆς πρὸς αὐτοῦ καταγγελθείσης
 πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ⁿεὐσεβείας.

(Nic. H. E. I, 5.)

1 ὍΤαῦτα μὲν οὖν ἀναγκαίως πρὸ τῆς ἱστορίας ἐνταυθὰ ^pμοι
 κείσθω, ὡς ἂν μὴ νεώτερόν ^qτις εἶναι νομίσειε τὸν Σωτῆρα
 καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν ^rτὸν Χριστὸν, διὰ τοὺς τῆς ἐνσάρ-
 κου πολιτείας αὐτοῦ χρόνους. ^sἼνα δὲ μηδὲ τὴν διδασκαλίαν
 αὐτοῦ νέαν εἶναι καὶ ξένην, ὡς ἂν ὑπὸ νέου καὶ μηδὲν ^tτῶν
 λοιπῶν διαφέροντος ἀνθρώπων συστάσαν ^vὑπονοήσειέ τις,
 2 φέρε βραχέα καὶ περὶ τούτου διαλάβωμεν. ^wἌρτι μὲν

^k καθωσιωμένοι] καθοσιωμένοι A.
 E. μόνον post αὐτῷ G. perperam.

¹ προτιμᾶν] προτιμῶν Steph. for-
 san ex incuria, προτιμᾶν c. et in
 vers.

^m ἑαυτῶν] αὐτῶν G.

ⁿ εὐσεβείας] θεοσεβείας, ἀλλ' ἀρ-
 χαῖος καὶ ἀπὸ Ἀδάμ. C.G. Titulum
 ita exhibet I. in margine supe-
 riori, τὰ περὶ τῆς τοῦ σωτῆρος ἀρ-
 χαίας διδασκαλίας.

^o Ταῦτα μὲν] Ab his verbis c. 4.
 inchoant A.C.D.G.O. In B.H. et
 Steph. nulla adest capituli dis-
 tinctio.

^p μοι om. A. a pr. m. E.

^q τις εἶναι] Ita Val. Stroth. B.
 C.D.F.G.H.I.K. τις ἂν εἶναι Steph.
 A.E.

^r τὸν ante Χριστὸν om. I.K.

^s Ἴνα] Hinc c. 4. inchoat H. et
 in margine l. Ὅτι μὴ νεώτερος μὴ
 δὲ ξενίζων ὁ τρόπος τῆς διδασκα-
 λίας.

Ib. Ἴνα δὲ μηδὲ] Ita Val. Stroth.

B.C.D.F.H.I.K. ἵνα δὲ μὴ G.a.
 ἵνα μὴ δὲ Steph. A.E.

^t τῶν λοιπῶν δ. ἀνθρώπων] Ita
 edd. A.C.F. Niceph. Christoph.
 et forsan B.D. τοὺς λοιποὺς δ. ἀν-
 θρώπους (quod vix Græcum est)
 E.G.I.K. Suspicio H. veram
 causam hujusce correctionis ex-
 hibere: legit enim μηδὲν τῶν λοιπῶν
 διαφέροντος ἀνθρώπους, quod ver-
 tendum foret, in nullis aliis rebus
 præcellentem hominibus: quæ cor-
 rectio Christum a reliquiis homi-
 nibus (τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων) magis
 secernere videtur: alii vero hanc
 constructionem non recte perci-
 pientes τῶν λοιπῶν æque ac ἀνθρώ-
 πων correxerunt.

^v ὑπονοήσειέ τις] Ita edd. A.E.H.
 ὑπονοήσῃ τις G. τις ὑπονοήσειεν C.
 F.I.K. et forsan B.D.

^w Ἄρτι μὲν ὁμολογουμένως om.
 A. a pr. m. E.H. qui legunt τῆς
 μὲν γὰρ τοῦ σωτῆρος. M. habet τῆς
 μὲν γὰρ ὁμολογουμένης. Dispicuit

ὁμολογουμένως τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ^xἸησοῦ Χριστοῦ παρουσίας νεωστὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐπιλαμψάσης, ^y νέον ὁμολογουμένως ἔθνος οὐ μικρὸν οὐδ' ἐπὶ γωνίας ^zποι γῆς ἰδρυμένον, ἀλλὰ καὶ πάντων ^aἔθνῶν πολυανθρωπότατόν ^bτε καὶ θεοσεβέστατον, ^cταύτῃ τε ἀνώλεθρον καὶ ἀήττητον, ἥ καὶ ^dεἰς ἀεὶ ^eτῆς παρὰ θεοῦ βοηθείας τυγχάνει, χρόνων προθεσμiais ἀρρήτοις ἀθρόως ^fοὕτως ἀναπέφηνε, τὸ παρὰ τοῖς πᾶσι ^gτῇ τοῦ Χριστοῦ προσηγορίᾳ τετιμημένον. ^hΤοῦτο καὶ ³προφητῶν κατεπλάγη τις θείου Πνεύματος ὀφθαλμῷ τὸ μέλλον ἔσεσθαι προθεωρήσας, ὡς καὶ τάδε ⁱἀναφθέγγασθαι· “Τίς ἤκουσε τοιαῦτα; καὶ τίς ^kἐλάλησεν οὕτως; ^lεἰ ὧδινε “γῇ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, καὶ εἰ ἐτέχθη ἔθνος εἰσάπαξ.” Ὑποσημαίνει δέ πως καὶ τὴν μέλλουσαν ὁ αὐτὸς ^mπροσηγορίαν, λέγων, “Τοῖς δὲ δουλεύουσίν μοι κληθήσεται ὄνομα καινόν, ⁿὃ ^o“εὐλογηθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς.” Ἄλλ' εἰ καὶ νέοι σαφῶς ⁴ἡμεῖς, ⁿκαὶ τοῦτο καινόν ^oὄντως ὄνομα τὸ Χριστιανῶν ἀρτίως παρὰ πᾶσιν ἔθνεσι γνωρίζεται, ὃ βίος δ' οὖν ὁμῶς καὶ τῆς

librariis repetitio vocis ὁμολογουμένως. obstant vero codices, ne quidquam immutetur.

^x Ἰησοῦ om. Steph. A.

^y νέον ὁμολογουμένως om. I.K. perperam.

^z ποι] Ita A.C.E.F.G.H.c. πον I.K. πη edd. B.D. Cf. x. 4. οὐκ ἐν γωνίᾳ ποι γῆς λεληθός.

^a ἔθνῶν] τῶν ἔθνῶν A.E.H. ἀνθρώπων I.K.

^b τε καὶ] τε om. A. a pr. m. K.

^c ταύτῃ τε] ταύτῃ τοι G.

^d εἰς ἀεὶ] Ita C.F.G.H.I.K. et fors. B.D. ἔσαε Steph. Val. Stroth. A.E.

^e τῆς παρὰ θεοῦ βοηθείας] Ita edd. A.B.C.D.E.F.G.K. a sec. m. τῆς π. τοῦ θεοῦ β. H. ταῖς παρὰ θεοῦ βοηθείαις I.K. a pr. m.

^f οὕτως] οὕτως G.

^g τῇ—προσηγορίᾳ] τῆς—προσ-

ηγορίας G.

^h Τοῦτο καὶ] καὶ τοῦτο A.E. καὶ τὸ a.

ⁱ ἀναφθέγγασθαι] Ita edd. A.E. H.I.K. προαναφθέγγασθαι C.F.P.a. προφθέγγασθαι G. προσαναφθέγγασθαι M. et 2. codd. apud Gronov. De B.D. nihil habeo: satis vero apparet, praepositionem προ vel προς addititiam esse: cum admiratione proferret, Christoph.

^k ἐλάλησεν] Ita edd. A.B.C.E. I. a pr. m. Ruf. Christoph. ἐλάλησας G. perperam. ἑώρακεν D.F. H.I. a sec. m. K. Niceph. fors. ex vers. LXX.

^l εἰ ὧδινε γῇ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ· εἰ καὶ ἐτέχθη G.

^m προσηγορίαν λέγων] λέγων προσηγορίαν A.E.

ⁿ καὶ τοῦτο καινόν om. G.

^o ὄντως ὄνομα] τὸ ὄνομα I.K.

ἀγωγῆς ῥό τρόπος, αὐτοῖς εὐσεβείας δόγμασιν, ὅτι μὴ ἑναγ-
 χος ὑφ' ἡμῶν ἐπιπέπλασται, ἐκ πρώτης δὲ ὡς εἰπεῖν ἀνθρω-
 πογονίας φυσικαῖς ἐννοίαις τῶν πάλοι θεοφιλῶν ἀνδρῶν
 5 καταρθοῦτο, ὧδὲ πως ἑπιδείξομεν. Οὐ νέον, ἀλλὰ καὶ παρὰ
 πᾶσιν ἀνθρώποις ἀρχαιότητι τετιμημένον ἔθνος, τοῖς πᾶσι
 καὶ ἑαυτὸ γνῶριμον, τὸ Ἑβραίων τυγχάνει. Λόγοι δὲ παρὰ
 8 τούτῳ καὶ γράμματα παλαιούς ἀνδρας περιέχουσι, σπανίους
 μὲν καὶ ἀριθμῷ βραχεῖς, ἀλλ' ὅμως εὐσεβεῖα καὶ δικαιοσύνη
 καὶ πάσῃ τῇ λοιπῇ διενεγκόντας ἀρετῇ· ἑπρὸ μὲν γε τοῦ
 κατακλυσμοῦ, διαφόρους· ἑμετὰ δὲ καὶ τοῦτον, ἐτέρους ὡ τῶν
 τε τοῦ Νῶε παίδων καὶ ἀπογόνων, ἀτὰρ καὶ ὁ τὸν Ἀβραάμ,
 ὃν ἀρχηγὸν καὶ προπάτορα σφῶν αὐτῶν παῖδες Ἑβραίων
 6 αὐχοῦσι. Ὑπάντας δὲ ἐκείνους ἡ δικαιοσύνη μεμαρτυρημένους,
 ἁ ἐξ αὐτοῦ ὁ Ἀβραάμ ἐπὶ τὸν πρῶτον ἀνιούσιν ἄνθρωπον,
 ἔργῳ Χριστιανούς εἰ καὶ μὴ ὀνόματι προσειπῶν τις, οὐκ ἂν
 ἐκτὸς ὁ βάλοι τῆς ἀληθείας. Ὁ γάρ τοι δηλοῦν ἁ ἐθέλοι
 τοῦνομα, ὁ τὸν Χριστιανὸν ἄνδρα διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ γνῶ-

ῥό ante τρόπος om. G.

ὁ βάλοι] βάλλοι I.K.

ἑπιδείξομεν] Ita Val. A.B.C.D.
 F.G.H.I.K. ἐπιδείξωμεν Steph.
 Stroth. A.E. Christoph.

ἁ ἐθέλοι] Ita A.B.C.D.E.F.G.
 ἐθέλει Steph. Val. Stroth. H.I.
 K.

ἑαυτὸ γνῶριμον, τὸ] αὐτῷ γνῶρι-
 μον τῷ F. perperam.

ὁ τὸν Χριστιανὸν] Ita omnes co-
 dices (etiam marg. ed. Gen.) præ-
 ter H. q. l. τὸν Χριστιανοῦ. Ne-
 scio unde veniat Stephani lectio
 τὸ Χριστιανοῦ, nisi ex conjectura
 propter solæcismum in verbis τοῦ-
 νομα τὸν Χριστιανόν. Eusebium
 vero ita scripsisse, nullus dubito,
 et accusativum τὸν Χριστιανὸν jun-
 gendum esse cum sequenti ἄνδρα.
 Quodcunque enim sibi velit hoc no-
 men, (de quo nuper dixi,) scilicet
 Christianum hominem præcellere
 &c. Frustra igitur Valesius con-
 jecit τοῦνομα τὸ Χριστιανόν, et Stro-
 thius admisit in textum τοῦνομα
 τῶν Χριστιανῶν, quod legit c. sed
 in versione Christiani.

8 τούτῳ] τούτων G. male.

ἑπρὸ μὲν γε] πρὸ γε G.

ἑμετὰ δὲ καὶ τοῦτον] Val. Stroth.
 B.C.D.F.H.I.K.c. μετὰ δὲ καὶ τοῦτο
 G. μετὰ δὲ τοῦτον Steph. A.E.

ὡ τῶν τε] τε om. G.

ὁ τὸν Ἀβραάμ, ὃν] ἐπὶ τὸν Ἀβραάμ
 G. τὸν θάραν c. Abraham in vers.

Ὑπάντας δὲ] Ita C.F.I.K. et
 forsā B.D. πάντας δ' edd. A.E.
 G.H.

ἡ ἐπὶ ante δικαιοσύνη H.I.K. Ni-
 ceph.

ἁ ἐξ I. a sec. m.

ὁ Ἀβραάμ] τοῦ Ἀβραάμ edd. A.
 H. Niceph. τοῦ om. C.E.F.G.I.
 K. et forsā B.D.

σεως καὶ διδασκαλίας, ^fσωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη, καρτερία τε βίου καὶ ἀρετῆς ἡ ἀνδρία, εὐσεβείας τε ὁμολογία ἐνὸς καὶ μόνου τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ διαπρέπειν, τοῦτο ^hπᾶν ἐκείνους οὐ χεῖρον ἡμῶν ἐσπονδάζετο. Οὐτ' οὖν ⁱσώματος αὐτοῖς ⁷ περιτομῆς ἔμελεν, ὅτι μὴ δὲ ἡμῖν ^kοὐ σαββάτων ἐπιτηρώσεως, ὅτι μὴ δὲ ἡμῖν ἄλλ' οὐδὲ τῶν τοιῶνδε ^lτροφῶν παραφυλακῆς, οὐδὲ τῶν ἄλλων διαστολῆς, ὅσα τοῖς μετέπειτα πρῶτος ^mἀπάντων Μωϋσῆς ἀρξάμενος ἐν συμβόλοις τελείσθαι ⁿπαραδέδωκεν, ὅτι μὴ δὲ νῦν Χριστιανῶν τὰ τοιαῦτα ἀλλὰ καὶ σαφῶς αὐτὸν ἤδεσαν τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ, εἶγε ὠφθαί μὲν τῷ Ἀβραάμ, χρηματίσαι δὲ τῷ Ἰσαὰκ, λελαληκέναι δὲ τῷ ^oἸακώβ, Μωϋσεὶ τε καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα προφήταις ὠμιληκέναι προδέδεικται. Ἐνθεν αὐτοὺς δὴ τοὺς ⁸ θεοφιλεῖς ἐκείνους εὖροις ἂν καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ κατηξιωμένους ^pπροσωνυμίας, κατὰ τὴν φάσκουσαν ^qπερὶ αὐτῶν φωνήν· “Μὴ ἄψῃσθε τῶν ^rχριστῶν μου, καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου “μὴ ^sπονηρεύσθε.” Ὡστε σαφῶς πρώτην ἡγεῖσθαι δεῖν καὶ πάντων παλαιοτάτην τε καὶ ἀρχαιοτάτην θεοσεβείας εὑρεσιν, αὐτῶν ἐκείνων ^tδὴ τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀβραάμ θεοφιλῶν ἀνδρῶν, τὴν ἀρτίως διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας πᾶσιν ἔθνεσι κατηγγεγελμένην. Εἰ δὲ δὴ μακρῷ ποθ' ^vὑστερον

^f σωφροσύνη τε G.

^g ἀνδρία] Ita A.B.D.F.H.I. a pr. m. K. ἀνδρεία C.E.G.I. a sec. m.

^h πᾶν] παρ' G. non male.

ⁱ τοῦ ante σώματος I.K.

^j ἔμελεν] ἔμελλεν A.E.

^k οὐ σαββάτων] οὐδὲ σ. H.

^l τροφῶν] διατροφῶν G. perperam.

^m ἀπάντων Μωϋσῆς ἀρξάμενος] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.G.I.K. Μωϋσῆς ἀπάντων ἀρξ. Steph. αὐτὸς Μωϋσῆς ἀπάντων ἀρξ. A.E.M.a. ἀρξάμενος Μωϋσῆς H. ἀπάντων in margine a sec. m. Deinde ἐν supra scriptum est in A.

ⁿ παραδέδωκεν] παρέδωκεν H.I.K.

^o Ἰακώβ] Ita Val. Stroth. B.C. D.F.I.K.a. Niceph. Christoph. Ἰσραὴλ Steph. A.E.G.H.

^p προσωνυμίας] Ita Val. Stroth. A. in margine. B.C.D.F.G.P.a. ἐπωνυμίας Steph. A.E.H.I.K.

^q περὶ om. F. περὶ αὐτῶν φωνήν om. G. at habet in margine. For- san Eusebius scripsit κατὰ τὴν φάσκουσιν, ut Nicephorus κατὰ τὴν, et librariis cætera debemus.

^r χριστῶν μου] μου om. G.

^s πονηρεύσθε] πονηρεύεσθε C.E. H. ut LXX. πονηρεύσθαι F.G.

^t δὴ] Ita Val. Stroth. A.B.C. D.F.I.K. om. Steph. E.G.H.

^v χρόνῳ post ὑστερον addunt edd. A. in margine: C.F. et for-

περιτομῆς φασὶ τὸν Ἀβραὰμ ἐντολὴν εἰληφέναι, ^ω ἀλλὰ γε πρὸ ταύτης ^χδικαιοσύνην διὰ πίστεως μαρτυρηθεὶς ^γἀνείρηται, ὧδέ πως ^ζτοῦ θείου φάσκοντος λόγον· “Ἐπίστευσε δὲ “Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.”

- ¹⁰ Καὶ δὴ τοιούτῳ πρὸ τῆς περιτομῆς γεγονότι χρησμὸς ^αὑπὸ τοῦ φήναντος ^βἑαυτὸν αὐτῷ Θεοῦ· οὗτος ^γδ' ἦν αὐτὸς ^δὁ Χριστὸς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος· ^επερὶ τῶν ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις τὸν ὁμοιον αὐτῷ δικαιοῦσθαι τρόπον μελλόντων, ῥήμασιν ^ςαὐτοῖς προεπήγγελται λέγων· “Καὶ ^εἐνευλογηθή-
¹¹ “σονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Καὶ ὥς ὅτι ἔσται
“εἰς ἔθνος μέγα καὶ πολὺ. Καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ
“πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.” ^βΤούτῳ δὲ καὶ ἐπιστῆσαι εἰς ἡμᾶς ἐκπεπληρωμένῳ ^ιπάρεστι. Πίστει μὲν γὰρ ἐκεῖνος ^κτῇ εἰς τὸν ὀφθέντα αὐτῷ τοῦ Θεοῦ λόγον ^ιτὸν Χριστὸν ^μδεδικαίωτο, πατρῷας μὲν ἀποστὰς δεισιδαιμονίας καὶ πλάνης βίου

san B.D. om. E.G.H.I.K. πολλῷ ὕστερον Niceph.

^ω ἀλλὰ γε πρὸ] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.G.H. ἀλλάγε πρόγε Steph. A. (ubi prior γε addita est;) ἀλλὰ πρόγε E.I.K.

^χ δικαιοσύνην] Ita edd. A.B.C. D.F.H. δικαιοσύνη E.G. etiam I. K. juxta collationem Gronovianam, non nostram. δικαιοσύνην μαρτυρεῖσθαι magis Græcum est pro testimonium accipere justificationis quam δικαιοσύνη μ.

^γ ἀνείρηται] Ita Val. B.C.D.F. G.H.I.K. ἀνήρηται Steph. Stroth. A.E.

^ζ τοῦ θείου φάσκοντος] φάσκοντος τοῦ θείου C.F. Valesius nihil dixit de C. dubito igitur de B.D. qui plerumque consentiunt cum C.F.

^α ὁ ante ὑπὸ G.

^β ἑαυτὸν αὐτῷ Θεοῦ] Ita Val. Stroth. A.B.C.D.G.H.I. a pr. m. K.P.c. et in vers. ἑαυτὸν αὐτῷ Θεὸν Steph. E.I. a sec. m. ἑαυτῷ Θεοῦ F. Scribitur in marg. ed. Gen.

“ vel νεοῦ.”

^γ δ' ἦν] δὴ G.

^δ ὁ ante Χριστὸς om. Steph. A. E. cæteri habent.

^ε περὶ τῶν] περὶ τοῦ a. forsan περὶ τοῦ τῶν.

^ς αὐτοῖς προεπήγγελται] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.G.H.I.K. (προ-ήγγελται Niceph.) αὐτοῖς προεπηγγείλατο A.E.c. et in vers. αὐτοῦ προεπηγγείλατο Steph. αὐτοῦ προεπήγγελται P.a.

^ε ἐνευλογηθήσονται] εὐλογηθήσονται G.

^β Τούτῳ] Ita I. a sec. m. prius τοῦτο.

^ι πάρεστι] παρένεστι G.

^κ τῇ] τῆς E.

^ι τὸν Χριστὸν om. E.G. forsan recte. Habent diserte A.C.F.H. I.K. Christoph. De B.D. nihil didici. τῷ ὀφθέντι Δόγῳ Θεῷ Niceph.

^μ δεδικαίωτο] Ita C.E.F.G.H. I.K. et forsan B.D. ἐδεδικαίωτο Steph. A. Val. Stroth.

προτέρας, ἕνα δὲ τὸν ἐπὶ πάντων ὁμολογήσας Θεὸν, καὶ τοῦτον ἔργοις ἀρετῆς, οὐχὶ δὲ ἡθρησκείᾳ νόμου τοῦ μετὰ ταῦτα Μωϋσέως θεραπεύσας. Τοιούτῳ τε ὄντι εἴρητό, ὅτι ὁ δὴ ¹² πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐν αὐτῷ εὐλογηθήσεται. ^q Ἐργοις δὲ λόγων ἑναργεστέροις ἐπὶ τοῦ παρόντος παρὰ μόνοις ^s Χριστιανοῖς καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἄσκούμενος ^v αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τῆς θεοσεβείας τοῦ Ἀβραὰμ ^w ἀναπέφηνε τρόπος. Τί δὴ οὖν λοιπὸν ἐμποδὼν ^x ἂν εἴη, μὴ οὐχὶ ^y ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ^z βίον τε καὶ τρόπον εὐσεβείας, ἡμῖν τε τοῖς ἀπὸ Χριστοῦ καὶ τοῖς πρόπαλαι θεοφιλέσιν ὁμολογεῖν; ὥστε μὴ νέαν καὶ ξένην, ἀλλ' ^a εἰ δεῖ φάναι ἀληθεύοντα, πρῶτην ὑπάρχειν καὶ μόνην καὶ ἀληθῆ κατόρθωσιν εὐσεβείας, ^b τὴν διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας παραδοθεῖσαν ἡμῖν ἀποδείκνυσθαι. ^c Καὶ ταῦτα μὲν ὧδε ἐχέτω. 13

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Περὶ τῶν χρόνων τῆς ^d ἐπιφανείας αὐτοῦ τῆς εἰς ἀνθρώπους.

(Nic. H. E. I, 6.)

^e Φέρε δὲ ἤδη μετὰ τὴν ^f δέουσαν προκατασκευὴν τῆς ^g προ-

■ θρησκείᾳ] θρησκείαν F.

ο δὴ] Ita Val. A.C.E.F.H.I.K.
et forsan B.D. δὲ Steph. Stroth.
G.

^p εὐλογηθήσεται] Ita B.C.D.E.
F.I.K.a. εὐλογηθήσονται edd. A.
G.H.

^q Ἐργοις δὲ] δὲ om. G. ἔργοις
τε H.

^r ἑναργεστέροις] ἐνεργεστέροις G.
H. ἑναργῶς Niceph.

^s Χριστιανοῖς om. G. perperam.

^t ἄσκούμενος om. F.

^v αὐτὸς] αὐτὸ Steph. solus, for-
san ex incuria: corrigitur in mar-
gine ed. Gen.

^w ἀναπέφηνε τρόπος.] Ita edd. A.
in margine. G.H. ἀπέφηνε τρόπος
A.E. τρόπος ἀναπέφηνεν B.C.D.F.
I.K.

^x ἂν εἴη om. G.H.

^y ἕνα καὶ] ἕνα τε καὶ G.

^z βίον τε] τε om. E.

^a εἰ δεῖ] Hæc duo verba con-
iunctim exhibuit Steph. εἰδεί, quem
presse sequitur ed. Gen.

^b τὴν διὰ] τὴν δὲ G. male.

^c καὶ ταῦτα μὲν ὧδε ἐχέτω extant
tantum in margine codicis I. juxta
collationem Gronovianam; sed
silet nostra. ὧδε πως pro ὧδε I.
K.

^d ἐπιφανείας αὐτοῦ τῆς εἰς ἀνθρώ-
πους.] εἰς ἀνθρώπους ἐπιφανείας F.
εἰς ἀνθ. ἐπιφ. Χριστοῦ G. (in mar-
gine.) Titulum ita exhibet I. in
margine cum superiori tum infe-
riori, τὰ περὶ τῆς ἐνσάρκου παρου-
σίας τοῦ σωτῆρος.

^e φέρε δὲ ἤδη] Ita B.C.D.F.H.

τεθείσης ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἥδη λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφανείας, οἷά τινος ὁδοιπορίας ἡ ἐφαψώμεθα, ἰτὸν τοῦ λόγου πατέρα ^k Θεὸν, καὶ τὸν δηλούμενον αὐτὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Σωτῆρα καὶ Κύριον ἡμῶν τὸν οὐράνιον τοῦ Θεοῦ ^l λόγον, βοηθὸν ἡμῖν καὶ συνεργὸν τῆς ² κατὰ τὴν διήγησιν ἀληθείας ἐπικαλεσάμενοι. ^m Ἦν δὲ οὖν τοῦτο δεύτερον καὶ τεσσαρακοστὸν ⁿ ἔτος τῆς Αὐγούστου βασιλείας, Αἰγύπτου δ' ὑποταγῆς ^o καὶ τελευτῆς Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας, ^p εἰς ἣν ὑστάτην ἡ κατ' Αἴγυπτον τῶν Πτολεμαίων κατέληξε δυναστεία, ὄγδοον ἔτος καὶ εἰκοστὸν, ὁπνῆκα ὁ Σωτὴρ καὶ ^q Κύριος Ἰησοῦς ^r Χριστὸς ἐπὶ τῆς τότε ^s πρώτης ἀπογραφῆς, ἡγεμονεύοντος ^t Κυρηνίου τῆς Συρίας, ἀκολουθῶς ταῖς περὶ αὐτοῦ προφητείαις, ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται ³ τῆς Ἰουδαίας. Ταύτης δὲ τῆς κατὰ Κυρήνιον ἀπογραφῆς καὶ ^v ὁ τῶν παρ' Ἑβραίοις ἐπισημότατος ἱστορικῶν ^w Φλαύιος Ἰώσηπος μνημονεύει, ^x καὶ ^y ἄλλην ἐπισυνάπτων ἱστορίαν περὶ τῆς τῶν Γαλιλαίων κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἐπιφυσίσης χρόνους αἰ-

I.K. ἥδη om. Val. Stroth. A.E. G.O. φέρε δὲ, et ἥδη post δεοῦσαν, Steph. contra omnes (ut videtur) codices. φέρε δὲ a.

^f ἡμῖν post δεοῦσαν A.E.O.a. ἥδη in margine habet A.

^g προτεθείσης] προτεθείσε A.

^h ἐφαψώμεθα] Ita Val. Stroth. A. in margine B.C.D.F.H.I.K. P.a. ἀψώμεθα Steph. A. (ἀψαμεθα sic) E.G. Niceph.

ⁱ τὸν τοῦ] τὸν om. A.E.

^k καὶ ante Θεὸν G.

^l λόγον] Post h. v. H. legit σὺν τῷ ἀγίῳ καὶ πρὸς κύνῃ τῷ πνεύματι. (sic.)

^m ἦν δὲ] ἥδη Steph. A. cæteri omnes (etiam c.) ἦν δὲ.

ⁿ ἔτος τῆς om. E. τῆς om. A.

^o καὶ τελευτῆς] Ita Steph. Stroth. A.C.E.G.I.K. καὶ τῆς τ. Ed. Gen. B.D.F.H.

^p εἰς ἣν] εἰς om. E. perperam.

^q ἡμῶν post Κύριος l. edd. A.E.

G.H. post σωτῆρ l. C.I.K. om. F. Nihil habeo de B.D. qui forte conveniunt cum C. aut F. Expuli igitur ἡμῶν e textu.

^r ὁ ante Χριστὸς l. C.G.

^s πρώτης ἀπογραφῆς] Ita edd. A.E.H. πρώτης ἐπιγραφῆς (sine τότε) G. ἀπογραφῆς πρώτης C.F.I. K. Dubito de B.D.

^t Κυρηνίου] Ita edd. A.B.C.D. F.H. Κυρινίου G. Κυρίνου E. Κυρηλίου I. a sec. m. juxta collationem Gronovianam. In duobus locis paulo infra K. l. Κυρίνιον et Κυρίνιος. A. l. Κυρίνος sed vix opus est ut tales errores enumeremus.

^v ὁ ante τῶν om. E.

^w Φλαύιος] Φλάβιος G.

^x καὶ ante ἄλλην om. F. et anonymus apud Gronovium: delevit quoque Christoph. non vero in versione.

^y ἄλλην—ἱστορίαν] ἄλλη—ἱστορία I.K.

ρέσεως, ἥς καὶ παρ' ἡμῖν ὁ Λουκάς ἐν ταῖς Πράξεσι μνήμην
 ᾧδὲ πως ὑλέγων πεποιήται. “^z Μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας 4
 “ ὁ Γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε
 “ λαὸν ὀπίσω αὐτοῦ, κακείνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι
 ἔπεισθησαν αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν.” Τούτοις ^{eδ} οὖν καὶ
 ὁ δεδηλωμένος ἐν ^d ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς ἀρχαιολογίας συνάδων,
 ταῦτα παρατίθεται κατὰ λέξιν. “ Κυρήνιος δὲ τῶν εἰς ^e τὴν
 “ βουλὴν συναγομένων ^f ἀνὴρ, τὰς τε ἄλλας ἀρχὰς ἐπιτετελε-
 “ κὼς καὶ διὰ πασῶν ὁδεύσας, ^g ὕπατος γενέσθαι, τὰ τε ἄλλα
 “ ^h ἀξιώματι μέγας, σὺν ὀλίγοις ἐπὶ ⁱ Συρίας παρῆν, ὑπὸ
 “ Καίσαρος δικαιοδότης τοῦ ἔθνους ἀπεσταλμένος, καὶ τιμη-
 “ τῆς τῶν οὐσιῶν γενησόμενος.” Καὶ μετὰ βραχέα φησὶν. 5
 “ ^k Ἰούδας δὲ Γαυλανίτης ἀνὴρ ἐκ πόλεως ^l ὄνομα ^m Γαμάλας,
 “ ⁿ Σάδδοχον Φαρισαῖον ^o προσλαβόμενος, ἠπείγετο ἐπὶ

^y λέγων πεποιήται] πεποιήται λέ-
 γων F.

^z τοῦτον] τοῦτο G.

■ λαὸν] Ita B.C.D.F.G. Rufin.
 λαὸν πολλὸν edd. A.E. Christoph.
 ἱκανὸν λαὸν H.I.K. In Act. v. 37.
 vulgo legitur λαὸν ἱκανόν, sed ul-
 tima vox abest ab optimis codici-
 bus. Codex G. laborat in h.l.
 legitur enim ἐπὶ ^g σε λα ὀπίσω.

^b ἐπείσθησαν] Ita C.F.G.H.I.K.
 et forsan B. D. ἐπείθοντο edd. A.
 E.

^c δ' οὖν] Ita C.F.G.H.I.K. et
 forsan B.D. γοῦν edd. A.E.

^d ὀκτωκαιδεκάτῳ,] ὀγδοοκαιδεκάτῳ
 A. ὀγδόῳ καὶ δεκάτῳ E.

^e τὴν ante βουλὴν om. Val.
 Stroth. nescio an ex B.D. sed ha-
 bent Steph. A.C.E.F.G.H.I.K.
 ita quoque Josephus. Niceph.

^f ἀνὴρ] ἀνδρῶν Steph. A.E. ἀνὴρ
 edd. reliqui codd. Joseph. Niceph.
 Rufin.

^g ὕπατος] ὥς καὶ ὕπατος edd. C.
 F. et forsan B.D. ὥς καὶ om. A.
 E.G.H.I.K. Joseph. Niceph. Mi-

rum quantum a vulgatis discrepat
 G. in tota pericope ab ὁδεύσας us-
 que ad παρῆν. ita enim legitur,
 ὁδεύσας ὕπατος γενέσθαι συρίας πα-
 ρὸν ἦν.

^h ἀξιώματι] Ita Val. Stroth. A.
 C.D.E.F.G.H.I.K.O. Joseph. Ni-
 ceph. Rufin. ἀξιώματα Steph. B.

ⁱ Συρίας] Ita C.E.F.G.H.I.K.M.
 (et forsan B.D.) Joseph. Niceph.
 Συρία Steph. Val. Stroth. A.

^k Ἰούδας δὲ Γαυλανίτης] δὲ om.
 G. Γαυλανείτης C.F.

^l ὄνομα] ἥς ante ὄνομα Steph.
 A.E. Joseph. om. Val. Stroth. B.
 C.D.F.G.H.I.K. Niceph.

^m Γαμάλας] Ita Val. Stroth. B.
 C.D.H.I.K.P.c. Niceph. Γαμαλά
 Steph. A.E.G. Joseph. Christoph.
 in vers. Γαβάλας F.M.c.

ⁿ Σάδδοχον] Ita edd. A.E.F.G.
 (et forsan B.D.) Christoph. Σα-
 δδόχον H. Σάδδοκον C.K. juxta
 collationem Gronovianam Niceph.
 Σάδδοκον Joseph.

^o προσλαβόμενος] προλαβόμενος
 G. προσλαμβανόμενος Joseph.

“ Ῥάποστάσει, τὴν τε ἀποτίμησιν οὐδὲν ἄλλο ἢ ἄντικρυς
 “ δουλείαν ἐπιφέρειν λέγοντες, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἡ ἐπ’ ἀντι-
 “ λήψει παρακαλοῦντες τὸ ἔθνος.” Καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ὁ δὲ
 τῶν ἱστοριῶν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου περὶ τοῦ αὐτοῦ ^s ταῦτα
 6 γράφει· “ ^t Ἐπὶ τούτοις τὶς ἀνὴρ ^v Γαλιλαῖος Ἰούδας ὄνομα,
 “ εἰς ^w ἀποστασίαν ἐνῆγε τοὺς ἐπιχωρίους, κακίζων, εἰ φόρον
 “ τε Ῥωμαίοις τελεῖν ὑπομένουσι, καὶ μετὰ τὸν Θεὸν οἴσουσι
 “ θνητοὺς δεσπότας.” ^x Ταῦτα = ὁ Ἰώσηπος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5’.

Ὡς κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ^z ἀκολουθῶς ταῖς προφητείαις ἐξέλιπον ἄρχον-
 τες οἱ τὸ πρὶν ἐκ προγόνων διαδοχῆς τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους ἡγούμενοι,
 πρῶτός τε ἀλλόφυλος βασιλεύει αὐτῶν Ἡρώδης.

(Nic. H. E. I, 6.)

1 Τηνικαῦτα δὲ καὶ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους Ἡρώδου πρώτου τὸ
 γένος ἀλλοφύλου διειληφότος τὴν βασιλείαν, ἡ διὰ Μωϋσέως
 περιγραφὴν ἐλάμβανε προφητεία, “ Οὐκ ἐκλείψειν ἄρχοντα
 “ ἐξ Ἰούδα οὐδὲ ἡγούμενον ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ ^a φήσασα,
 “ ἕως ἂν ἔλθῃ ^b ᾧ ἀπόκειται.” Ὁν καὶ ἀποφαίνει προσδο-
 κίαν ^c ἐθνῶν ἔσεσθαι. Ἀτελῇ γέτοι ^d τὰ τῆς προρρήσεως ἦν,
^e καθ’ ὃν ὑπὸ τοῖς οἰκείοις τοῦ ἔθνους ἄρχουσι διάγειν αὐτοῖς

^p ἀποστάσει] Ita Steph. A.E.G.
 H.I.K. Joseph. Niceph. ἀποστα-
 σίαν Val. Stroth. B.C.D.F.c. ἀπό-
 στασιν inter V. d. notavit Zim.
 volens, ut suspicor, scripsisse ἀπο-
 στασίαν.

^q ἐπ’ ἀντιλήψει] ἐπαντιλήψει C.
 ἐπαντίληψιν G.

^r δὲ τῶν] Ita C.F.G.H.I.K. (et
 forsan B.D.) Niceph. δὲ om. edd.
 A.E.

^s ταῦτα] τὰ δὲ H.

^t ἐπὶ τούτοις] Ita edd. A.B.C.D.
 F.G.I.K. Niceph. ἐπὶ τούτου E.H.
 Joseph.

^v Γαλιλαῖος] Γαυλαῖος F.

^w ἀποστασίαν] ἀπόστασιν Steph.
 A. Joseph. ἀποστασίαν Ed. Ge-
 nev.

^x ὁ Ἰώσηπος] ὁ om. F.I.K.

^y αὐτοῦ] Χριστοῦ C.F.G.

^z ἀκολουθῶς ταῖς προφητείαις]
 ταῖς πρ. ἀκολουθῶς F.G. Vice hu-
 jus tituli H. habet tantum Περι
 ἡδῶλου (sic) in margine.

^a φήσασα] φήσας E.

^b ᾧ ἀπόκειται] ὁ ἀπέκειτο E. ὁ
 ἀπόκειται G. Scribitur in margine
 codicis A. γράφεται τὸ ὁ μέγα. ᾧ
 τινι δηλονότι ἀπόκειται ἡ βασι-
 λεία.

^c ἐθνῶν ἔσεσθαι] ἔσεσθαι ἐθνῶν
 Steph. Stroth. A.E.H.

^d τὰ τῆς] Inter hæc verba lacuna
 est in G.

^e καθ’ ὃν] καθὼ I. a sec. m. ab-
 raso v.

ἐξῆν χρόνον, ἄνωθεν ἐξ αὐτοῦ Μωϋσέως καταρξαμένοις, καὶ εἰς τὴν Αὐγούστου βασιλείαν διαρκέσαι· καθ' ὃν πρῶτος ² ἀλλόφυλος Ἡρώδης τὴν κατὰ Ἰουδαίων ἐπιτρέπεται ὑπὸ Ῥωμαίων ἀρχὴν· ὡς μὲν ^g Ἰώσηπος παραδίδωσιν, ^h Ἰδουμαῖος ὦν κατὰ πατέρα τὸ γένος, Ἀράβιος δὲ κατὰ μητέρα. Ὡς ^δ ⁱ Ἀφρικανὸς, (οὐχ ὁ τυχὼν δὲ καὶ οὗτος γέγονε συγγραφεὺς,) ^k ὡς φασὶν ^l οἱ τὰ κατ' αὐτὸν ἀκριβοῦντες, ^m Ἀντιπάτρου· ⁿ τοῦτον δὲ Ἡρώδου τινὸς ^o Ἀσκαλονίτου, τῶν περὶ τὸν ^p νεῶν τοῦ Ἀπόλλωνος ^q ἱεροδούλων καλουμένων γεγενηναί. ^r Ὁς Ἀντίπατρος ὑπὸ Ἰδουμαίων ληστῶν παιδίον ³ αἰχμαλωτισθεὶς, σὺν ἐκείνοις ἦν, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸν πατέρα ^s πτωχὸν ὄντα λύτρα καταθέσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ. ^t Ἐντραφεῖς δὲ τοῖς ἐκείνων ^v ἤθεσιν, ὕστερον Ὑρκανῶ τῷ

^f ἐπιτρέπεται] ἐπιτέτρεπται G.

^g ὁ ante Ἰώσηπος I.K.

^h Ἰδουμαῖος] Ita edd. A.B.D.E. F.H.I.K. Niceph. Christoph. Ἰουδαῖος C.G.M.P.c. male. Codex A. habet in margine οὐδαῖος.

ⁱ ὁ ante Ἀφρικανὸς G.

^k ὡς φασὶν] Ita Stroth. B.C.D. F.I.K.P.c. φασὶν sine ὡς Steph. Val. A.E.F. Rufin. Christoph. in vers. φασὶ μὲν G. Virgulum post φασὶν possuit editor Genevensis.

^l οἱ τὰ] Ita edd. A.B.C.D.G.H. I.K. οἱ τε E. οἱ F.

^m Ἀντιπάτρου] Ita edd. A.B.C. D. F. G. I. Ἀντίπατρον E. H. K. male.

ⁿ τοῦτον δὲ Ἡρώδου] Ita Val. Stroth. B.C.D.F. Christoph. τοῦτον δ' εἶναι πατέρα Ἡρώδου Steph. Rufin. τοῦτον δ' εἶναι αὐτῷ πατέρα Ἡρώδου A.E.G.H. τοῦτον δ' εἶναι αὐτὸν πατέρα Ἡρώδου I.K. τοῦτον αὐτῷ Ἡρώδου M. Margo ed. Gen. citat Nonnium, ut qui l. τοῦτον δ' εἶναι αὐτῷ πατέρα Ἡρώδην τίνα ἀσκαλωνίτην, τὸν περὶ τὸν νεῶν τὸν Ἀπολλώνιος ἱεροδούλον καλούμενον.

^o Ἀσκαλονίτου] Ἀσκαλωνίτου Hei-

nich. C.

^p νεῶν] Ita C.F.K.M. et forsan B.D. Afric. νεῶν G. νεὸν H. sic ut Vet. apud. ed. Gen. νεῶ edd. A.E.I.

^q ἱεροδούλων] ἱεροδούλον (sic) K. a sec. m.

^r Ὁς Ἀντίπατρος] ὡς Ἀντίπατρον G. pessime.

^s πτωχὸν] Ita Steph. Val. (in textu) A.E.H.I.K. πένητα B.C. D.F.G. quod Strothius Zim. et Henichen in textum receperunt, approbante Valesio, "nam πτωχὸς " proprie mendicum significat, qui " stipem poscit ab occurrentibus : " cujusmodi nequaquam fuit Herodes pater Antipatri." Ita forsan argumentabantur librarii, qui Eusebii verba sæpenumero immutarunt; sed sine codicum auctoritate lectionem vulgatam non ausus sum deturbare.

^t Ἐντραφεῖς] συντραφεῖς G.

^v ἤθεσιν] Ita Steph. Val. A.E. G.H.I.K. ἔθεσιν Stroth. Zim. B. C.D.F. ita quoque legimus in c. 7. ubi verba ipsius Africani citantur : hinc vero minime concludo contra

^w Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ ^x φιλοῦται. ^y Τούτῳ παῖς γίνεται ὁ ἐπὶ τοῦ
 4 Σωτῆρος ἡμῶν Ἡρώδης. ^z Εἰς δὲ οὖν τὸν τοιοῦτον τῆς Ἰου-
 δαίων περιελούσης βασιλείας, ἐπὶ θύραις ἤδη καὶ ἡ τῶν ἐθνῶν
 ἀκολουθῶς τῇ προφητεῖᾳ προσδοκία παρῆν, ἅτε διαλελοιπό-
 των ἐξ ἐκείνου τῶν παρ' αὐτοῖς ἐξ αὐτοῦ Μωϋσέως κατὰ
 5 διαδοχὴν ἀρξάντων ^z τε καὶ ἡγησασμένων. ^a Πρὸ μὲν γε τῆς
 αἰχμαλωσίας αὐτῶν καὶ τῆς εἰς Βαβυλῶνα μεταναστάσεως
 ἐβασιλεύοντο, ^b ἀπὸ Σαοὺλ πρώτου καὶ ^c Δαβιδ ἀρξάμενοι·
 πρὸ δὲ τῶν βασιλέων, ἄρχοντες αὐτοὺς διεῖπον, οἱ προσαγο-
 ρευόμενοι κριταί· ἄρξαντες καὶ αὐτοὶ μετὰ ^d Μωϋσέα καὶ τὸν
 6 τούτου διάδοχον Ἰησοῦν. Μετὰ δὲ τὴν ^e ἀπὸ Βαβυλῶνος
 ἐπάνοδον οὐ ^f διέλειπον πολιτεία χρώμενοι ἀριστοκρατικῇ μετὰ
 ὀλιγαρχίας. Οἱ γὰρ ^g ἱερεῖς προεστῆκεσαν τῶν πραγμάτων,
^h ἄχρισ οὐ Πομπήϊος Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐπιστὰς τὴν μὲν
 Ἱερουσαλὴμ πολιορκεῖ κατακράτος, μιαίνει τε τὰ ἅγια ⁱ μέχρι
 7 τῶν ^k ἀδύτων τοῦ ἱεροῦ προελθών. ^l Τὸν δὲ ἐκ προγόνων
 διαδοχῆς εἰς ἐκείνο τοῦ καιροῦ διαρκέσαντα βασιλέα τε ὁμοῦ
 καὶ ἀρχιερέα, ^m Ἀριστόβουλος ὄνομα ἦν αὐτῷ, δέσμιον ἐπὶ

codicum auctoritatem voc. ἤθεσιν
Eusebio abjudicandam esse.

^w τῷ Ἰουδαίῳ] Ita Steph. Val.
 A.F.H.I.K. τῷ τῶν Ἰουδ. Stroth.
 B.C.D.G. τῶν Ἰουδ. E. Ἰδουμαίων
 pro Ἰουδαίων H. manifesto errore.

^x φιλοῦται] Ita Stroth. B.C.D.
 E.F.I.K. φιλιούται Steph. Val.
 Zim. A.G.H.

^y Τούτῳ παῖς] Ita edd. B.C.D.
 F.G. τούτου παῖς H.M. τούτου sine
 παῖς E.I.K. τούτου cum ■ suprascr.
 A. et παῖς in margine.

^z τε post ἀρξάντων om. F. sed
 v. infra ἀρχόντων τε καὶ ἡγουμένων.

^a πρὸ μὲν γε] Ita Steph. A.E.G.
 H.I.K. πρὸ μὲν τοί γε Val. Stroth.
 B.C.D.F.

^b ἀπὸ Σαοὺλ] Ita edd. A.B.C.D.
 E.F.G.K. a sec. m. ὑπὸ Σ. H.I.
 K. a pr. m. male.

^c Δαβιδ] δὴ A.

^d Μωϋσέα καὶ τὸν] Μωσέως pro
 Μωϋσέα H. pessime: τὸν om. G.

^e ἀπὸ Βαβ.] ἐκ Βαβ. F.M.c. et
 2 codd. apud Gronov.

^f διέλειπον π. χρώμενοι] διέλειπον
 π. ἀρχόμενοι G. perperam. διέλει-
 πον etiam I.K.

^g ἱερεῖς] Ita Steph. A.E.G.I.K.
 Niceph. ἀρχιερεῖς Val. Stroth. B.
 C.D.F.H.c. et in vers.

^h ἄχρισ] ἄχρι E.H.I.K.

ⁱ καὶ ante μέχρι l. G.

^k ἀδύτων τοῦ ἱεροῦ προελθών.] τοῦ
 ἱεροῦ ἀδύτων πρόεισιν. G.

^l Τὸν δὲ] Τῶν δὲ H. perperam.

^m Ἀριστόβουλος ὄνομα ἦν αὐτῷ
 l. I. tantum in margine juxta col-
 lationem Gronov. ὄνομα om. E.
 sed habet in margine.

ⁿ Ῥώμην ἅμα τέκνοις ἐκπέμψας, Ὑρκανῷ μὲν τῷ τούτου ἀδελφῷ τὴν ἀρχιερωσύνην παραδίδωσι· τὸ δὲ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος ἐξ ἐκείνου Ῥωμαίοις ὑπόφορον κατεστήσατο. Αὐτίκα ⁸ οὖν καὶ ^p Ὑρκανοῦ, εἰς ὃν ὕστατον τὰ τῆς τῶν ἀρχιερέων περιέστη ^r διαδοχῆς, ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλώτου ληφθέντος, πρῶτος, ὥς γοῦν ἔφην, ἀλλόφυλος Ἡρώδης ὑπὸ τῆς συγκλήτου Ῥωμαίων ^s καὶ Αὐγούστου βασιλέως ^t τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐγγχειρίζεται. Καθ' ὃν ^v ἐναργῶς ^w τῆς τοῦ Χριστοῦ παρου- ⁹ σίας ^x ἐνστάσης καὶ τῶν ἐθνῶν ἡ προσδοκωμένη ^y σωτηρία τέλος ἐλάβανε, καὶ ἡ τῶν ἐθνῶν κλήσις ἀκολουθῶς τῇ προφητεῖα παρηκολούθησεν· ἐξ οὗ δὴ χρόνου τῶν ^z ἐξ Ἰούδα ἀρχόντων τε καὶ ἡγουμένων, λέγω δὲ ^a τῶν ἐκ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους διαλελοιπότην, εἰκότως αὐτοῖς καὶ τὰ τῆς ^b ἐκ προγόνων εὐσταθῶς ἐπὶ τοὺς ἔγγιστα διαδόχους κατὰ γενεὰν προΐουσης ^c ἀρχιερωσύνης ^d παραχρῆμα συγχεῖται. Ἐχεις καὶ ¹⁰ τούτων ^e ἀξιόχρεων τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα, δηλοῦντα ὡς τὴν βασιλείαν παρὰ ^f Ῥωμαίων ἐπιτραπείς Ἡρώδης, οὐκέτι ^g τοὺς ἐξ ἀρχαίου γένους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ τισιν ἀσήμοις

ⁿ Ῥώμην] Ῥώμης C.G.I.K.

^o γοῦν] δὲ οὖν G. δ' οὖν H.

^p Ὑρκανοῦ] Ὑρκανὸς A.

^q ὃν om. G. perperam.

^r διαδοχῆς] ἐκ suprascr. a sec. m. E.

^s καὶ Αὐγούστου] Ita Val. Stroth. B. C. D. F. G. καὶ Αὐγούστου τε Steph. Αὐγούστου τε E. I. K. Αὐγούστου sine καὶ aut τε A. H. sed in A. καὶ supra scriptum est.

^t τὸ—ἔθνος] τοῦ—ἔθνους E. perperam.

^v ἐναργῶς om. E. G.

^w τῆς τοῦ] τοῦ om. A. E.

^x ἐνστάσης] ἐνεστάσης G.

^y σωτηρία—ἀκολουθῶς] Ita edd. B. C. D. F. G. Christoph. σωτηρία τε καὶ κλήσις ἀκολουθῶς A. E. H. I. K. Rufin. approbante Valesio. Verba τέλος ἐλάβανε ἡ τῶν ἐθνῶν A. habet in margine.

^z ἐξ Ἰούδα] Ita edd. A. B. C. D. F. I. K. Niceph. ἀπὸ Ἰούδα E. G. (ἀρχῶν pro ἀρχόντων) H. M.

^a τῶν ἐκ τοῦ] Ita Val. B. C. D. F. H. I. K. c. τῶν l. etiam G. sed sequentia verba ἐκ τοῦ—διαλελοιπότην omittuntur. τοῦ ἐκ τῶν Steph. A. E. male. Strothius l. in textu τῶν ἐκ τῶν, typographico forsan errore, nam in notis citat Valesium tanquam sibi ducem.

^b ἐκ προγόνων] ἐκ om. H. male.

^c τῆς ante ἀρχιερωσύνης l. G. perperam.

^d παραχρῆμα] παρασχῆμα G.

^e ἀξιόχρεων] Ita C. F. G. I. K. et forsan B. D. ἀξιόχρεον E. H. ἀξιόχρεω edd. A.

^f Ῥωμαίων] Ῥωμαίοις E. male.

^g τοὺς ἐξ] τοῦ ἐξ A. E. τοὺς sine ἐξ F.

τὴν τιμὴν ^hἀπένεμεν· τὰ ὅμοια δὲ πράξαι τῷ Ἡρώδῃ περὶ
 τῆς καταστάσεως τῶν ἱερέων, Ἀρχελαόν τε τὸν παῖδα αὐτοῦ,
 καὶ ^kμετὰ τοῦτον Ῥωμαίους, τὴν ἀρχὴν τῶν Ἰουδαίων παρει-
¹¹ληφότες. Ὁ δ' αὐτὸς δηλοῖ, ὡς ἄρα καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν
 τοῦ ἀρχιερέως πρῶτος Ἡρώδης ἀποκλείσας, ὑπὸ ἰδίαν σφρα-
 γίδα πεποιήται, μηκέτ' αὐτὴν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἔχειν ἰϛφ'
 ἑαυτοὺς ἐπιτρέψας· ^mταὐτὸ δὲ καὶ τὸν μετ' αὐτὸν Ἀρχελαόν,
¹²καὶ μετὰ ⁿτοῦτον Ῥωμαίους διαπράξασθαι. Καὶ ^oταῦτα δ'
 ἡμῖν εἰρήσθω, εἰς Ῥέτέραν ἀπόδειξιν προφητείας κατὰ τὴν
 ἐπιφάνειαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πεπερασμένης.
 Σαφέστατα ^qγούν ἐν τῷ Δανιὴλ ἐβδομάδων τινῶν ἀριθμὸν
 ὀνομαστὶ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου περιλαβὼν ὁ λόγος, περὶ
 ὧν ἐν ἑτέροις ^rδιειλήφμεν, μετὰ τὸ ^sτούτων συμπέρασμα
 ἐξολοθρευθῆσθαι τὸ παρὰ Ἰουδαίοις χρῖσμα προφητεύει.
¹³Καὶ τοῦτο δὲ σαφῶς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τοῦ Σωτῆρος
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ^vγενέσεως ἀποδείκνυται συμπεπληρω-
 μένον. Ταῦτα δ' ἡμῖν ἀναγκαίως εἰς παράστασιν τῆς τῶν
 χρόνων ἀληθείας ^wπροτετηρήσθω.

^h ἀπένεμεν] ἀπένειμεν I.K. ἀπέ-
 νειμε G.

ⁱ ἱερέων] Ita Steph. A.E.H.I.K.
 ἀρχιερέων Val. Stroth. Zim. B.C.
 D.F.G.c. et in vers. Eadem est
 varietas in c. 3. prope finem.

^k μετὰ τοῦτον] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.G.I.K. τὰ τοῦτον (sic) H.
 manifesto errore. μετ' αὐτὸν Steph.
 A.E.

^l ὑφ' ἑαυτοὺς] ἐφ' ἑαυτοῖς G. non
 male, sed obstant codices.

^m ταὐτὸ] Ita Val. Stroth. B.C.
 D.F. τ' αὐτὸ (sic) c. ταυτὸν Steph.
 A.G.H.I.K. ταυτὸν E. Valet igitur
 codicum auctoritas pro ταυτὸν,
 sed vox nihili est, et a grammati-
 cis penitus profligata.

ⁿ τοῦτον] τὸ H. pessime.

^o ταῦτα δ'] ταῦτα μὲν G.

^p ἑτέραν] Ita Steph. Stroth. A.
 E.G.H.I.K. ἑτέρας Val. B.C.D.F.

Christoph. Non debuit Valesius
 lectionem Stephanianam deseru-
 isse: non enim ad insequentem
 Danielis prophetiam spectat Eu-
 sebius; monet vero lectores, se
 duplicem interpretationem Jacobi
 prophetiæ proposuisse, unam nempe
 de regibus, alteram de sacerdo-
 tibus deficientibus.

^q γούν] Ita Val. Stroth. A.B.
 C.D.F.H.I. a pr. m. K. δ' οὖν E.
 G. γὰρ I. a sec. m.

^r διειλήφμεν] περιειλήφμεν H.

^s τούτων] τούτῳ Steph. forsan
 ex incuria.

^t ἡμῶν om. H.

^v γενέσεως] Ita C.F.G.I.K. et
 forsan B.D. γεννήσεως edd. A.E.
 H. Nesciebant timidi librarii vo-
 cem γενέσεως nativitatis æque ac
 creationis significare.

^w προτετηρήσθω] τετηρήσθω G.

* ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

Περὶ τῆς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις νομιζομένης διαφωνίας ὕ τῆς περὶ τοῦ
Χριστοῦ γενεαλογίας.

(Nic. H. E. I, 7—11.)

Ἐπειδὴ δὲ τὴν περὶ ^z τοῦ Χριστοῦ γενεαλογίαν διαφόρως ¹
ἡμῖν ὁ τε Ματθαῖος καὶ ^a ὁ Λουκᾶς εὐαγγελιζόμενοι παρα-
δεδώκασι, διαφωνεῖν τε ^b νομίζονται τοῖς πολλοῖς, ^c τῶν τε
πιστῶν ^d ἕκαστος ἀγνοίᾳ τ' ἀληθοῦς ^e εὐρεσιλογεῖν εἰς τοὺς
τόπους ^f πεφιλότημται, φέρε καὶ ^g τὴν περὶ τούτων κατελ-
θοῦσαν εἰς ἡμᾶς ἱστορίαν παραθώμεθα, ἣν δι' ἐπιστολῆς Ἀρι-
στείδῃ γράφων περὶ συμφωνίας ^h τῆς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις
γενεαλογίας, ὁ μικρῷ πρόσθεν ἡμῖν δηλωθεὶς Ἀφρικανὸς
ἐμνημόνευσε, ⁱ τὰς μὲν τῶν ^k λοιπῶν δόξας ^l ὥς ἂν βιαίους καὶ
διεψευσμένας ^m ἀπελέγξας, ⁿ ἣν δ' αὐτὸς παρείληφεν ἱστο-
ρίαν, τούτοις ^o αὐτοῖς ἐκτιθέμενος τοῖς ῥήμασιν “ ^p Ἐπειδὴ ²

προτεθείσθω K. (a sec. m. ut vi-
detur) M.P.a. et 2 codd. apud
Gronov.

* Caput sextum usque ad ἐπειδὴ
γὰρ τὰ ὀνόματα producit Stepha-
nus.

ὕ τῆς—γενεαλογίας] περὶ τῆς Χρι-
στοῦ γενεαλογίας F. Vice hujus ti-
tuli, H. habet in margine, Περὶ
τῆς δοκούσης εἶναι παρὰ τοῖς εὐαγγε-
λίσταις διαφωνίας ἕνεκεν τῆς τοῦ
Χριστοῦ γενεαλογίας.

^z τοῦ Χριστοῦ γενεαλογίαν] Χρι-
στοῦ γενεαλογίας G. perperam.

^a ὁ Λουκᾶς] ὁ om. Steph. A.E.
habet etiam c.

^b νομίζονται] νομίζοντες I.K. per-
peram.

^c τῶν τε] Ita Stroth. (approbante
Valesio) et codd. omnes. δὲ Steph.
Val. Zim.

^d ἕκαστος] ἕκαστον H.

^e εὐρεσιλογεῖν] εὐρησιλογεῖν C.

^f πεφιλότημται] πεφιλότημνται
G.

^g τὴν περὶ τούτων] τὴν om. Steph.
forsan ex incuria: habet etiam c.

^h τῆς ἐν τοῖς] τῆς om. F. τοῖς
om. Steph. E. quos corrigit ed.
Gen. in marg.

ⁱ τὰς μὲν] τὰς μὲν δὲ edd. A.E.
H.I. δὲ om. B.C.D.F.G.K.

^k λοιπῶν] ἄλλων G.

^l ὥς ἂν] Ita edd. B.C.D.F.H.I.
K. Christoph. om. A.E. ὥς G.
Niceph.

^m ἀπελέγξας] Ita Val. Stroth.
B.C.D.F. (in margine ἀποδείξας)
G.H.I.K.a. Rufin. Niceph. ἀπο-
δείξας Steph. A.E. Christoph. in
vers.

ⁿ ἣν δ' αὐτὸς] ἣ δ' αὐτοὺς G.
pessime.

^o αὐτοῖς ἐκτιθέμενος τοῖς ῥήμασιν]
Ita edd. A.B.C.D.E.F. αὐτὸς ἐκτε-
θείμενος τ. ρ. G. αὐτοῖς τοῖς ῥήμα-
σιν ἐκτιθέμενος. H.I.K.

^p Ἐπειδὴ γὰρ] Ab his verbis c.
7. inchoat Steph. In primo tomo
Scriptorum veterum Collectionis

“ γὰρ τὰ ὀνόματα τῶν γενῶν ἐν Ἰσραὴλ ἡριθμεῖτο ἢ φύσει,
 “ ἢ νόμῳ, φύσει μὲν, γνησίου σπέρματος διαδοχῇ, νόμῳ δὲ,
 “ ἑτέρου παιδοποιουμένου εἰς ὄνομα τελευτήσαντος ἀδελφοῦ
 “ ἀτέκνου· (ὅτι γὰρ οὐδέπω δέδοτο ἐλπίς ἀναστάσεως ἡ σα-
 “ φῆς, τὴν μέλλουσιν ἐπαγγελίαν ἀναστάσει ἐμιμοῦντο
 “ θνητῇ, ἵνα ἀνέκλειπτον τὸ ὄνομα μείνῃ τοῦ μετῆλλαχό-
 “ τος) ἐπεὶ οὖν οἱ τῇ γενεαλογίᾳ ταύτῃ ἐμφορόμενοι, οἱ μὲν
 “ διεδέξαντο παῖς πατέρα γνησίως, οἱ δὲ ἑτέροις μὲν ἐγεννή-
 “ θησαν, ἑτέροις δὲ προστετέθησαν κλήσει, ἀμφοτέρων ἡ γέ-
 “ γονεν ἢ μνήμη, καὶ τῶν γεγεννηκότων, καὶ τῶν ὡς γεγεννη-
 “ κότων. Οὕτως οὐδέτερον τῶν εὐαγγελίων ψεύδεται, καὶ
 “ φύσιν ἀριθμοῦν καὶ νόμον· ὑπέπεπλάκει γὰρ ἀλλήλοις τὰ

Luke. XII.

e Vaticanis codicibus editæ ab Angelo Maio (Romæ, 1825.) partem aliquam habemus Eusebii Cæsareensis Quæstionum ad Stephanum, quæ nondum antea typis fuerant mandatæ. In Quæstione quarta fragmentum extat ex Africani Epistola ad Aristidem desumptum: quod quidem in initio non pauca habet quæ in Historia Ecclesiastica desiderantur: et a verbis ἐπειδὴ γὰρ usque ad τὴν ἐπαλλαγὴν τῶν γενῶν διηγῆσομαι utraque fragmenta consentiunt. Lectiones variantes in codice Vaticano signo Q notavi. Ἐπειδὴ γὰρ habent edd. A.E.H.I.K.Q. Niceph. γὰρ om. B.C.D.F.G. Nihil dico de Rufino et Macario, qui non tantum voculam γὰρ non agnoscunt, sed etiam ἐπειδὴ neglexerunt. Sed phrasis ἐπειδὴ γὰρ satis cohæret cum verbis quæ locum hunc nostrum præcedunt in Quæstionibus ad Stephanum: ἵνα οὖν καὶ τοῦτο μὲν τοῦ εἰρηκότος ἐλέγξωμεν τὴν ἀμαθίαν, παύσωμεν δὲ τοῦ μηδένα ὑπ’ ἀγνοίας ὁμοίας σκανδαλισθῆναι, τὴν ἀληθῆ τῶν γεγονότων ἱστορίαν ἐκθήσομαι. Ἐπειδὴ γὰρ κ. τ. λ. Particulam igitur γὰρ ser-

vavi, et verba ὅτι γὰρ οὐδέπω—τοῦ μετῆλλαχότος post Routhium in parenthesi inclusi.

^q ἡριθμεῖτο] ἡριθμητο I.K. Niceph.

^r νόμῳ] νόμον G. perperam.

^s ἑτέρου παιδοποιουμένου] ἑτέρῳ παιδοποιουμένῳ I.K. Niceph.

^t ὅτι γὰρ οὐδέπω] Ita edd. A.B. C.D.E.F.G.I.K. Niceph. ἔτι γὰρ οὐδέπω H. οὐδέπω γὰρ αὐτοῖς Q. αὐτοῖς ἐδέδοτο legit etiam Macarius a Routhio citatus: et Rufinus habet *inter eos*.

^v σαφῆς] Ita edd. A.B.C.D.E. F.I.K. Niceph. σαφῇ G. ἀφῆς H. ἀφ’ ἧς Q.

^w τὸ ὄνομα μείνῃ] Ita F.G.I.K. Q. Macar. τὸ ὄνομα μένῃ C. Niceph. (B.D. plerumque consentiunt cum C. aut F.) μένῃ τὸ ὄνομα edd. A.E.H.

^x γέγονεν ἢ] γενομένη G. perperam.

^y ἐπεπλάκει] Hanc lectionem exemplissima segete decerpsi. Ita l. H.I.K.Q. ἐπεπλάκη A.E.G.I. a sec. m. K. a sec. m. a. Niceph. Damascen. ἐπεπλάκε (manifesto errore pro ἐπεπλάκει aut ἐπεπλάκη) Macar. συνεπλάκη Steph. B. συν-

“ γένη, ^zτό τε ἀπὸ τοῦ ^aΣολομῶνος, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ Νάθαν,
 “ ^bἀναστάσεσιν ἀτέκνων, καὶ δευτερογαμίαις, καὶ ^cἀναστάσει
 “ σπερμάτων, ὡς δικαίως τοὺς αὐτοὺς ἄλλοτε ^dἄλλων νομί-
 “ ζεσθαι, τῶν μὲν δοκούντων πατέρων, τῶν δὲ ὑπαρχόντων
 “ ^eὡς ἀμφοτέρας τὰς διηγήσεις ^fκυρίως ἀληθεῖς οὔσας ἐπὶ
 “ τὸν Ἰωσήφ ^gπολυπλόκως μὲν ἀλλ’ ἀκριβῶς κατελθεῖν.
 “ Ἴνα δὲ σαφὲς ᾗ τὸ λεγόμενον, τὴν ^hἐπαλλαγὴν τῶν γενῶν ⁴
 “ ⁱδιηγῆσομαι. Ἀπὸ ^kτοῦ Δαβὶδ διὰ ^lΣολομῶνος τὰς γε-
 “ νεὰς ^mκαταριθμουμένοις, τρίτος ἀπὸ τέλους ⁿεὐρίσκεται

επεπλάκη Val. Stroth. Zim. A. a
 sec. m. C. συνεπεπλάκει D.F.

^z τό τε—τὸ] Ita Val. Stroth. B.
 C.D.F.H.I.K. Niceph. τὰ τε—τὰ
 Steph. A.E. Christoph. καὶ τὰ—
 τὰ G. Totum locum ita l. Q. τὰ τε
 ἀπὸ Σολομῶνος καὶ τοῦ Νάθαν per-
 peram.

^a Σολομῶνος] Ita F. (fere sem-
 per) G.H. (semper) I.K. Niceph.
 Σολομῶνος A. Σολομῶνος Q. (postea
 Σολ.) Σολομῶντος edd. C.E. (sed
 semper alibi Σολομῶνος.) Dubito
 de B.D. Mira est varietas accen-
 tus in hoc nomine, ut Valesius
 observavit. Alii codices accentum
 ponunt in antepenultima; alii pe-
 nultimam circumflectunt; in aliis
 duplex est accentus, tum in pe-
 nultima tum in antepenultima.

^b ἀναστάσεσιν ἀτέκνων] ἀναστά-
 σεσι τέκνων G. ἀνάστασιν pro ἀνα-
 στάσεσιν E. ex incuria. ἀναστάσει
 ἀτέκνων Q. ἀνάστασιν A. cum se
 suprascripto.

^c ἀναστάσει] Ita I.K.Q. Niceph.
 Macar. ἀναστάσεις (errore pro ἀνα-
 στάσει) E. ἀναστάσεσι edd. A. a
 sec. m. B.C.D.F.G.H. Codex
 A. olim legebat δευτερογαμίας καὶ
 ἀναστάσεις. Lectionem nostram
 Valesius approbavit in notis.

^d ἄλλων] Ita Steph. Val. A.E.
 G.H.I.K.Q. Niceph. Christoph.
 ἄλλως Stroth. B.C.D.F. male.

^e ὡς] καὶ Q.

^f κυρίως] H. v. omisit Nicepho-
 rus, et post eum Valesius, forsan
 ex incuria, habent enim Steph. A.
 C.E.F.G.H.I.K.Q. Rufin. Macar.
 idem suspicor de B.D. Habet
 etiam Strothius.

^g πολυπλόκως μὲν ἀλλ’] πολυτρό-
 πως μας . . ἀλλ’ sic G. μὲν om. F.

^h ἐπαλλαγὴν] Ita Val. Stroth.
 A. in marg. B.C.D.F.G.P.Q.a.
 ἐναλλαγὴν H.I.K. Niceph. ἀκολου-
 θίαν Steph. A.E. Rufin. Dama-
 scenus habet ἐπιπλοκὴν quod lec-
 tionem nostram confirmat. *Seriem*,
 Christoph. in vers.

ⁱ In Quæstionibus ad Stephe-
 num post v. διηγῆσομαι ita legi-
 mus, ἡ κατὰ φύσιν γένεσις ἐστὶ
 Ματθαίου· ἡ κατὰ νόμον ἀνάστασις
 γένους ἐστὶν ἡ τοῦ Δουκᾶ· deinde
 continuo sequitur idem fragmen-
 tum quod Eusebius infra exscrip-
 sit prope finem hujusce capituli,
 Ματθάν ὁ ἀπὸ Σολομῶνος κ. τ. λ.

^k τοῦ Δαβὶδ] τοῦ om. F.G.

^l Σολομῶνος] Ita A.E.F.H.K.
 Macar. Σολομῶντος edd. B.C.D.
 G.I. Niceph. (supra Σολομῶνος).

^m καταριθμουμένοις] Ita Val. A.
 B.C.D.F.H.I.K. καταριθμούμενος
 Steph. Stroth. E.G.I. a sec. m.
 Niceph. male.

ⁿ εὐρίσκεται Ματθάν] κατὰ τὸν

“Ματθάν, ὃς ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ τοῦ Ἰωσήφ τὸν πατέρα”
 “ἀπὸ δὲ Νάθαν ὁ τοῦ Δαβὶδ κατὰ ῥ Λουκᾶν, ὁμοίως τρίτος
 “ἀπὸ τέλους Μελχί, ὃς υἱὸς ὁ Ἡλὶ ὁ τοῦ Ἰωσήφ πατὴρ”
 “Ἰωσήφ γὰρ υἱὸς Ἡλὶ τοῦ Μελχί. Σκοποῦ τοίνυν ἡμῖν
 “^s κειμένου τοῦ Ἰωσήφ, ἀποδεικτέον πῶς ἐκάτερος ^t αὐτοῦ
 “πατὴρ ἱστορεῖται, ὃ τε Ἰακώβ ^v ἀπὸ Σολομῶνος, καὶ
 “^w Ἡλὶ ὁ ἀπὸ τοῦ Νάθαν, ἐκάτερος κατὰγοντες ^x τὸ γένος”
 “^y ὅπως τε πρότερον οὗτοι δὴ ^z ὃ τε Ἰακώβ καὶ ^a Ἡλὶ δύο
 “ἀδελφοί, καὶ ^b πρό γε, πῶς οἱ τούτων πατέρες Ματθάν
 “^c καὶ Μελχί διαφόρων ὄντες γενῶν, τοῦ Ἰωσήφ ἀναφαίνον-

Ματθαῖον εὐρίσκεται Ματθάν I. a sec. m. et ita Niceph.

ο τοῦ Δαβὶδ] in margine habet E.

ῥ Λουκᾶν] τὸν superad. I. et ita Niceph.

ἠ ὁμοίως] “Rufinus legisse videtur, sed minus apte, ὅμως, qui “vertit *nihilominus*.” Routh.

^r οὗ υἱὸς—τοῦ Μελχί.] In nonnullis codd. desunt priora verba οὗ υἱὸς ὁ Ἡλὶ ὁ τοῦ Ἰωσήφ πατὴρ in aliis Ἰωσήφ γὰρ υἱὸς Ἡλὶ τοῦ Μελχί. Uberior vero codicum collatio satis persuadet, totum locum ab Africano processisse, et hoc aut illud membrum librariorum rescidisse, quia eadem res in diversis verbis iteratur. Sex posteriora verba omisit Valesius in utraque Parisiensi editione, typographi, ut Strothio videtur, errore. Sed vero absunt hæc verba a C. F. unde suspicor ea deesse quoque in B.D. et a Valesio consulto fuisse omissa. Res igitur quoad totum locum ita se habet. οὗ υἱὸς—πατὴρ habent edd. A. (in margine) B.C.D.F.I.K. Niceph. Christoph. omittunt A. (in textu) E. G. (quorum vice legit ἦτοι ματθάν) H. Damascen. Ἰωσήφ—Μελχί habent Steph. Stroth. A.E.G.H.I.K.

Rufin. Christoph. omittunt Val. B.C.D.F. Niceph. Macar. Damascen.

^s κειμένου] ἐγκεμένου I. a pr. m.

^t αὐτοῦ πατὴρ] αὐτοῦ om. F.

^v ἀπὸ Σολομῶνος] ὁ ante ἀπὸ habent H.I.K. Niceph. Macar. ἀπὸ sine ὁ edd. A.B.C.D.E.F.G. Σολομῶνος A.E.F.H.I.K. Niceph. Σολομῶντος edd. C.G. dubito de B.D.

^w Ἡλὶ ὁ ἀπὸ τοῦ Νάθαν] ὁ om. A. a pr. m. G. τοῦ om. C.F. et forsā B.D. Ἡλὶ semper scribitur Ἡλεὶ in G.H. Niceph. ita quoque in Eus. *Præp. Evang.* c. 10. p. 448.

^x τὸ γένος] τὸ forsā delendum est: om. A. a pr. m. E.G.H.I.K. Niceph. habent edd. C.F. diserte, et forsā B.D. Pro κατὰγοντες τὸ G. habet κατὰ (sic).

^y ὅπως τε] ὅπως δὲ G.

^z ὃ τε] ποτὲ G. perperam.

^a Ἡλὶ] ὁ Ἡλὶ (aut ὁ Ἡλεὶ) H. I.K. Niceph. Macar. ὁ om. edd. A.B.C.D.E.F.G.

^b πρό γε] Ita A. a pr. m. E.G. H.I.K. Niceph. πρὸς edd. A. a sec. m. C.F. et forsā B.D.

^c καὶ Μελχί] καὶ ὁ Μελχί G. Semper scribitur Μελχεὶ in G.H.

“ται πάπποι. Καὶ δὴ οὖν ὁ τε Ματθὰν καὶ ^dὁ Μελχί, ^εἐν ⁵
 “μέρει τὴν αὐτὴν ^eἀγαγόμενοι γυναῖκα, ^fὁμομητρίους ἀδελ-
 “φούς ἐπαιδοποιήσαντο, τοῦ νόμου μὴ κωλύοντος χηρεῖν οὐσαν,
 “ἥτοι ^gἀπολελυμένην, ^hἣ καὶ τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρός,
 “ἄλλω γαμείσθαι. ⁱἘκ δὲ τῆς Ἑσθᾶ, (^kτοῦτο γὰρ κα-
 “λεῖσθαι τὴν γυναῖκα παραδέδοται,) πρῶτος Ματθὰν, ὁ ἀπὸ
 “τοῦ Σολομῶνος ^lτὸ γένος κατὰ γων, τὸν Ἰακῶβ γεννᾷ· καὶ
 “τελευτήσαντος τοῦ Ματθὰν, Μελχί ὁ ἐπὶ ^mτὸν Νάθαν
 “κατὰ γένος ἀναφερόμενος, χηρεῖ οὐσαν ἐκ μὲν τῆς ⁿαὐτῆς
 “φυλῆς, ἐξ ἄλλου δὲ γένους ^oὦν, ὡς ^pπροεῖπον, ^qἀγαγόμε-
 “νος ^rαὐτὴν, ἔσχεν υἱὸν τὸν Ἡλί. ^sΟὕτω δὴ διαφόρων δύο ⁶
 “γενῶν ^tεὐρήσομεν τὸν τε Ἰακῶβ καὶ τὸν Ἡλί ὁμομητρίους
 “ἀδελφούς· ^vὦν ὁ ἕτερος Ἰακῶβ, ἀτέκνου τοῦ ἀδελφοῦ τε-
 “λευτήσαντος Ἡλί, τὴν γυναῖκα παραλαβὼν, ἐγέννησεν ἐξ

^d ὁ Μελχί] Ita C.F.H.I.K. (et
 forsan B.D.) Macar. Orat. de Nativ.
 V.M. ὁ om. edd. A.E. Totum
 locum διαφόρων—Ματθὰν καὶ Μελχί,
 om. G. propter homœoteleuton in
 Μελχί, ita quoque Niceph.

^e ἀγαγόμενοι] ἀγόμενοι A.E. ut
 etiam I. juxta collationem Gro-
 nov. v. infra not. q.

^f ὁμομητρίους] ὁμομητρώους G. ut
 infra.

^g ἀπολελυμένην] ἀπολελυμένων
 Steph. typographico forsan errore,
 quem correxit Christoph.

^h ἣ καὶ] ἣ om. A. a pr. m. E.
 G.

ⁱ Ἐκ δὲ τῆς Ἑσθᾶ] Ἐκ δὲ τῆς
 Ἑσθᾶ A.C. Macar. Ἐκ δὲ τα εσθα
 F. Verba ἐκ δὲ τῆς—καλεῖσθαι in
 margine habet A.

^k τοῦτο γὰρ] γὰρ om. G.

^l τὸ γένος κατὰ γων] Ita C.F.G.
 I.K. (et forsan B.D.) Niceph.
 κατὰ γων τὸ γένος edd. A.E. τὸ γέ-
 νος om. H.

^m τὸν Νάθαν] τοῦ Νάθαν F. male.

ⁿ αὐτῆς om. A. a pr. m. E.

^o ὦν] ὦν ed. Gen.

^p προεῖπον] Ita C.F.G.H.I.K.
 (et forsan B.D.) Niceph. Macar.
 Orat. de Nativ. V.M. προεῖπομεν
 edd. A.E.

^q ἀγαγόμενος] Ita edd. A.B.C.D.
 E.F.G.H. ἀγόμενος I.K. Niceph.
 Orat. de Nativ. V.M. ἀγαγόμενον
 M.P.a. male.

^r αὐτὴν] αὐτὸν E. pessime.

^s Οὕτω δὴ] Ita edd. A.B.C.D.E.
 F.G.H. δὴ om. I.K. Niceph. Ma-
 car. ἐκ pro δὴ Orat. de Nativ. V.
 M. quod in textum recepit Rou-
 thius. Legimus vero supra διαφό-
 ρων ὄντες γενῶν.

^t εὐρήσομεν τὸν τε] εὐρήσωμεν
 (cum o suprascript.) τὸν G.

^v ὦν ὁ ἕτερος Ἰακῶβ] Ita edd.
 A.C.E.I.K. diserte, et forsan B.D.
 ὦ ὁ ἕτερος Ἰακῶβ H. ὦν ὁ ἕτερος ὁ
 Ἰακῶβ Macar. ὦν θάτερος ὁ Ἰακῶβ
 Orat. de Nativ. V.M. ὦν ὁ ἕτερος
 ἀδελφὸς Niceph. ὦν ὁ νεότερος Ἰα-
 κῶβ G. Totum locum ὁμομητρίους
 —Ἡλί τὴν omisit F. et l. ὁ δὲ
 Ἰακῶβ.

“ αὐτῆς τρίτον ὡτὸν Ἰωσήφ· κατὰ φύσιν μὲν ἑαυτῷ, καὶ
 “ κατὰ ^xλόγον· ὃ διὸ καὶ γέγραπται, ‘^zἸακώβ δὲ ἐγέννησε
 “ τὸν Ἰωσήφ·’ κατὰ νόμον δὲ τοῦ Ἑλὶ υἱὸς ἦν· ἐκείνῳ γὰρ
 “ ὁ Ἰακώβ ἀδελφὸς ὢν, ἀνέστησε σπέρμα. Διόπερ οὐκ
 “ ἀκυρωθήσεται καὶ ἡ κατ’ αὐτὸν γενεαλογία, ἣν Ματθαῖος
 “ μὲν ὁ εὐαγγελιστὴς ἐξαριθμούμενος, ‘Ἰακώβ δέ,’ φησιν,
 “ ‘ἐγέννησε τὸν Ἰωσήφ·’ ὁ δὲ Λουκᾶς ἀνάπαλιν, ‘^aὉς ^bἦν
 “ υἱὸς, ὡς ἐνομίζετο’ (^cκαὶ γὰρ καὶ τοῦτο προστίθῃσι) ‘^dτοῦ
 “ Ἰωσήφ, τοῦ Ἑλὶ, τοῦ Μελχί·’ εἴη γὰρ κατὰ νόμον
 7 “ γένεσιν ἐπισημότερον ^fοὐκ ἦν ἐξειπεῖν. Καὶ τὸ, ἐγέννησεν,
 “ ἔπὶ τῆς τοιαύτης παιδοποιΐας ^hἄχρι τέλους ἐσιώπησε, τὴν
 “ ἱαναφορὰν ποιησάμενος ἕως τοῦ ^kἈδὰμ τοῦ Θεοῦ κατ’ ἀνά-
 8 “ λυσιν.” Ἰουδὲ μὴν ἀναπόδεικτον ἢ ἐσχεδιασμένον ἐστὶ
 τοῦτο· τοῦ ^mγοῦν Σωτῆρος οἱ κατὰ σάρκα συγγενεῖς, εἴτ’
 οὖν φανητιῶντες, εἴθ’ ἀπλῶς ἐκδιδάσκοντες, πάντως δὲ ἀλη-
 θεύοντες, παρέδοσαν καὶ ταῦτα. Ὡς Ἰδουμαῖοι λησταὶ
 Ἀσκάλωνι πόλει τῆς Παλαιστίνης ἐπελθόντες, ἐξ εἰδωλείου

w τὸν Ἰωσήφ] Ita edd. A. a
 sec. m. B.C.D.F.H. Niceph. τὸν
 om. A. a pr. m. E.G.I.K.

x λόγον] Ita edd. B.C.D.F.H.I.
 K. Niceph. νόμον vel νόμον δὲ A.
 E.G.M.P.a. male.

y διὸ καὶ] καὶ διὸ A. καὶ om. H.
 I.K. Niceph. E. habet διὸ γέγραπται
 in margine.

z Ἰακώβ] Ἰάκωβος G. et paucis
 verbis infra.

a ὅς] ὡς E. om. H.

b ἦν υἱὸς, ὡς] Ita edd. A.B.C.D.
 G. ἦν ὁ υἱὸς, ὡς F. υἱὸς ἦν, ὡς H.
 υἱὸς om. E.I.K. ἦν υἱὸς, ὡς om.
 Niceph. Quamvis septem, ut vi-
 detur, codices habeant υἱὸς, sicut
 legimus apud Lucam, suspicor ta-
 men h. v. Africanum omisisse, et
 scripsisse tantum ὅς ἦν, ὡς ἐνο-
 μίζετο.

c καὶ γὰρ καὶ] posterius καὶ om.
 F.H.I.K. Niceph. recte forsā.

d τοῦ Ἰωσήφ] τῷ Ἰωσήφ E. male.
 Deinde Steph. l. καὶ τοῦ Ἑλὶ ex
 incuria.

e τὴν γὰρ κατὰ νόμον γένεσιν ἐπι-
 σημότερον] om. G. et l. tantum ὄν·
 Nicephorus habet τὰ γὰρ κατὰ νό-
 μου γένεσιν ἐπισημότερα male.

f οὐκ ἦν ἐξειπεῖν] οὐκ ἐξῆν εἰπεῖν
 H.

g ἐπὶ τῆς] ἐκ τῆς F.

h ἄχρι τέλους] ἄχρι καὶ τ. G.

i ἀναφορὰν] ἀφορὰν F.

k Ἀδὰμ τοῦ Θεοῦ] Ita Steph. A.
 E.G.H.I.K. Niceph. Ἀδὰμ καὶ τοῦ
 Θεοῦ Val. Stroth. B.C.D.F.
 Rufin.

l Οὐδὲ μὴν] Ita edd. A. (in
 margine) B.D.F.G.H.I.K. οὐδὲ
 μὲν E. (οὐδὲν a sec. m.) a. οὐδὲν
 μὲν A.C. (in marg. μὴν a pr. m.)
 M.P.

m γοῦν] γὰρ F. male. v. Annot.
 in h. l.

Ἀπόλλωνος, ὃ πρὸς τοῖς τεύχεσιν ἵδρυτο, Ἀντίπατρον Ἡρώ-
 δου τινὸς ἱεροδούλου παῖδα, πρὸς τοῖς ἄλλοις ^η σύλοις αἰχμά-
 λωτον ὁ ἀπῆγον. ^ρ τῷ δὲ λύτρα ὑπὲρ τοῦ νιού καταθέσθαι μὴ
 δύνασθαι τὸν ἱερέα, ὃ Ἀντίπατρος τοῖς τῶν Ἰδουμαίων ἔθεσιν
 ἐντραφεῖς, ὕστερον Ὑρκανῷ ^θ φιλοῦται τῷ τῆς Ἰουδαίας ἀρ-
 χιερεῖ. Πρεσβεύσας δὲ πρὸς Πομπήϊον ὑπὲρ τοῦ Ὑρκανοῦ, ⁹
 καὶ τὴν βασιλείαν ἐλευθερώσας ^ι αὐτῷ ὑπὸ Ἀριστοβούλου τοῦ
 ἀδελφοῦ περικοπτομένην, αὐτὸς ἠτύχησεν ἐπιμελητῆς τῆς
 Παλαιστίνης ^ς χρηματίσας. ^τ διαδέχεται δὲ τὸν Ἀντίπατρον
 φθόνῳ τῆς πολλῆς εὐτυχίας δολοφονηθέντα ^υ υἱὸς Ἡρώδης,
 ὃς ὕστερον ὑπ' Ἀντωνίου ^ω καὶ τοῦ Αὐγούστου, ^κ συγκλήτου
 δόγματι τῶν Ἰουδαίων ἐκρίθη ^γ βασιλεύειν. οὗ παῖδες, Ἡρώ-
 δης οἱ τ' ἄλλοι τετράρχαι. Ταῦτα ^z μὲν δὴ κοινὰ καὶ ταῖς
 Ἑλλήνων ἱστορίαις. Ἀναγράφτων δὲ ^α εἰς τότε ἐν τοῖς ^{ιο}
 ἀρχείοις ὄντων τῶν Ἑβραϊκῶν γενῶν, καὶ τῶν ^β ἀρχιπροσηλύ-

^η σύλοις] ἱεροσύλοις Steph. A. a
 sec. m. ἱεροσολύμοις ed. Gen. men-
 dosissime. σύλοις certe legit E. et
 forsan A. a pr. m. ut etiam B.C.
 D.F.G.H.I.K.c. Val. Stroth.

^ο ἀπῆγον] ἤγαγον G.

^ρ τῷ δὲ] Ita edd. B.C.D.F.G.
 H.I. a sec. m. K. τὸ δὲ A.E.I. a
 pr. m. a. ἐν τῷ K. a sec. m.

^θ φιλοῦται] Iterum dedi φιλοῦται
 post Strothium et Routhium, ap-
 probante Valesio. Ita omnes codd.
 præter H. q. l. φιλιούται, et ita
 Steph. v. not. ^κ. pag. 39.

^ι αὐτῷ] αὐτῷ c. illi, in vers.

^ς χρηματίσας] Ita Stroth. Zim.
 B.H.I.K.P.c. designatum, in vers.
 χρηματίσαι Val. C.D.F.G.M. προ-
 κόψας Steph. A.E.

^τ διαδέχεται] διαδέδετα H.

^υ υἱὸς] Ita C.F.G.H.I.K. et for-
 san B.D. ὁ υἱὸς edd. A.E.

^ω καὶ τοῦ om. H. male.

^κ συγκλήτου] καὶ præfigunt H.

I.K. perperam. Omittunt edd. A.
 B.C.D.E.F.G. Juxta collationem
 Gronovianam K. legit δόγματος:
 procul vero dubio recte se habet
 vulgata, ὑπ' Ἀντωνίου καὶ τοῦ Σε-
 βαστοῦ συγκλήτου δόγματι.

^γ βασιλεύειν] βασιλείαν H.

^z μὲν δὴ] μὲν δὲ G.

^α εἰς τότε] Ita Steph. Val. A.
 E.F.H.I.K. εἰς τὸ τότε Stroth. B.
 C.D.G.

^β ἀρχιπροσηλύτων] Ita dedi post
 Strothium, Zim., Heinichen et
 Routhium, uti legunt diserte B.
 C.D.F. quibus addo cod. G. qui l.
 ἀρχι προσηλύτων, (sic) ubi notan-
 dum est alteram lineam cum v.
 ἀρχι terminari, alteram cum προ-
 σελύτων incipere. ἀχρι προσηλύτων
 Steph. Val. A.E.H.I.K. Niceph.
 Conjecit Valesius τῶν ἀχρι τῶν
 ἀρχιπροσηλύτων, sed ἀχρι librariis
 debetur.

- των ^c ἀναφερομένων, ^d ἕως Ἀχιὼρ τοῦ ^e Ἀμμανίτου, ^f καὶ
 Ῥοῦθ τῆς Μωαβίτιδος, τῶν τε ἀπ' Αἰγύπτου ^g συνεκπεσόν-
 των ἐπιμίκτων, ^h ὁ Ἡρώδης οὐδέν τι συμβαλλομένου τοῦ
 Ἰσραηλιτῶν γένους αὐτῷ, καὶ τῷ συνειδῶτι τῆς δυσγενείας
ⁱ κρουόμενος, ἐνέπρησεν αὐτῶν τὰς ἀναγραφὰς τῶν γενῶν,
 οἰόμενος εὐγενὴς ἀναφανείσθαι, ^k τῷ μὴ δὲ ἄλλον ἔχειν ἐκ
 δημοσίου συγγραφῆς ^l τὸ γένος ἀνάγειν ἐπὶ τοὺς πατριάρχας
 ἢ προσηλύτους, τοὺς τε καλουμένους γαιώρας τοὺς ἐπιμίκτους.
- ¹¹ Ὀλίγοι ^m δὲ τῶν ἐπιμελῶν ιδιωτικὰς ἐαυτοῖς ἀπογραφὰς, ⁿ ἢ
 μνημονεύσαντες τῶν ὀνομάτων, ἢ ἄλλως ἔχοντες ἐξ ἀντιγρά-
 φων, ἐναβρύνονται, σωζομένης τῇ μνήμῃ τῆς εὐγενείας. ^o ὧν
 ἐτύγχανον οἱ προειρημένοι ^p δεσπόσυννοι ^q καλούμενοι, διὰ τὴν
 πρὸς τὸ σωτήριον γένος συνάφειαν ἀπὸ τε ^r Ναζάρων καὶ
^s Κωχαβὰ κωμῶν Ἰουδαϊκῶν τῇ λοιπῇ γῇ ἐπιφοιτήσαντες, καὶ
 τὴν ^t προκειμένην γενεαλογίαν, ἔκ τε τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν
- ¹² ^v εἰς ὅσον ἐξικνούντο, ἐξηγησάμενοι. Εἴτ' οὖν οὕτως, εἴτ'

^c ἀναφερομένων] ἀναφαιρομένων
 A. a pr. m. a. ἀναφαινομένων E.

^d ἕως] Ita F.H.I.K. Niceph. ὡς
 edd. A.C.E.G. et forsan B.D.
 Legimus supra ἀναφορὰν ποιησά-
 μενος ἕως τοῦ Ἀδάμ, uti scripsit in
 h. l. Africanus ἀναφερομένων ἕως
 Ἀχιὼρ sed mutato ἀρχιπροσηλύ-
 των in ἄχρι προσηλύτων, substitue-
 bant librarii ὡς pro ἕως.

^e Ἀμμανίτου] Ita Val. A.C.F.
 G.H.I.K. et forsan B.D. Ἀμανί-
 του Steph. E. Niceph. Ἀμωνίτου
 Stroth. tacite et sine auctoritate.

^f καὶ Ῥοῦθ] καιροῦ ὁ (sic) E.

^g συνεκπεσόντων] συνεξεληθόντων
 H.

^h ὁ Ἡρώδης] Ita Routhius C.F.
 G.H.I.K. (et forsan B.D.) Niceph.
 ὁ om. edd. A.E.

ⁱ κρουόμενος] ἀνακρουόμενος A.

^k τῷ μὴ δὲ] τὸ μὴδ' (sic) E.

^l τὸ γένος om. A. a pr. m. E.

^m δὲ τῶν] δὲ τῶν F.I.K. Niceph.

δεινῶν G. pessime.

ⁿ ἢ ante μνημονεύσαντες om. A.
 a pr. m. E.G.

^o ὧν ἐτύγχανον] ᾧ ἐνετύγχανον
 H. male.

^p δεσπόσυννοι] Græcam vocem
 δεσποτικοὶ exhibet in versione sua
 Latina Rufinus: nullus vero e
 nostris codicibus ita legit: δεσπο-
 τικοὶ habent Curterii lectiones in
 margine ed. Genevensis. Anony-
 mus apud Gronovium l. δεσπό-
 σιμοι.

^q καλούμενοι om. G.

^r Ναζάρων] Ναζαρῶν I. a sec. m.
 K. Χαζάρων F.

^s Κωχαβὰ] Χωχαβὰ I.K. juxta
 collationem Gronovianam: no-
 stram vero lectionem confirmat
 Epiphanius.

^t προκειμένην] Ita A. a pr. m.
 E.H.I.K.a. Niceph. προειρημένην
 edd. A. a sec. m. B.C.D.F.G.

^v εἰς ὅσον] Ita edd. A.B.D.E.F.

ᾠ ἄλλως ἔχοι, σαφεστέραν ἐξήγησιν οὐκ ἂν ἔχοι τις *ἄλλος
 ἐξευρεῖν, ὡς ἔγωγε νομίζω ὧς πᾶς τε ὅς ἐγνώμων τυγχάνει.
 Καὶ ἡμῖν ²αὕτη μελέτω, εἰ καὶ ^αμὴ ἐμάρτυρος ^βἔστι, τῷ μὴ
 κρείττονα ἢ ἀληθεστέραν ἔχειν εἰπεῖν. Τό ^γγέ τοι εὐαγγέ-
 λιον πάντως ἀληθεύει. Καὶ ἐπὶ τέλει δὲ τῆς αὐτῆς ἐπιστο-
 λῆς, προστίθησι ταῦτα. “^δΜατθὰν ὁ ἀπὸ Σολομῶνος ἐγέν-
 νησε τὸν Ἰακώβ. Ματθὰν ἀποθανόντος, Μελχὶ ὁ ἀπὸ
 “Νάθαν ἐκ τῆς αὐτῆς γυναικὸς ἐγέννησε τὸν Ἡλί. Ὁμο-
 “μήτριοι ^εἄρα ἀδελφοὶ Ἡλί καὶ Ἰακώβ. Ἡλί ἀτέκνου ³
 “ἀποθανόντος, ^ςὁ Ἰακώβ ἀνέστησεν αὐτῷ σπέρμα, γεννήσας
 “τὸν Ἰωσήφ, κατὰ φύσιν μὲν ἑαυτῷ, κατὰ νόμον δὲ τῷ
 “Ἡλί. Οὕτως ἀμφοτέρων ^hυἱὸς ἦν ὁ Ἰωσήφ.” ^ιΤοσαῦτα
 δὴ ὁ Ἀφρικανός. Καὶ δὴ τοῦ Ἰωσήφ ὡδέ πως γενεαλογου-
 μένου, δυνάμει καὶ ἡ Μαρία ^κσὺν αὐτῷ πέφηνεν ἐκ τῆς αὐτῆς
 οὐσα φυλῆς, εἴγε κατὰ τὸν ¹Μωϋσέως νόμον οὐκ ἐξῆν ἐτέραις

H. ἐς ὅσον C.I.K. ἐς ἵσον Niceph.
 ἔξοσαν (sic) G.

^w ἄλλως ἔχοι] Ita C.E.G.I.K.
 q. l. confirmat F. legit enim εἴτ'
 ἄλλως ἔχοι τις ἄλλος ἐξερεῖν omissis
 intermediis verbis propter repeti-
 tionem, ut videtur, τοῦ ἔχοι: ita
 quoque forsan B.D. ἄλλως ἔχει
 edd. A.H. Niceph. Notandum
 vero est G. legere mendose εἰ
 τῶν οὖν οὕτως εἰ τῶν ἄλλως ἔχοι.

* ἄλλος ἐξευρεῖν] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.E.G.H.I. a pr. m. K.c.
 ἄλλος ἐξερεῖν F. ἄλλως ἐξευρεῖν
 Steph. A.I. a sec. m. Niceph.

^y πᾶς τε ὅς] Ita edd. A.B.C.D.
 E.H.I.K. πᾶς τε ὡς G. πᾶς γε ὅς
 Niceph. πάντες ὅς F. πάντι τε ὅς
 M.a.

^z αὕτη] αὐτῆς M.P.a.

^a μὴ ἐμάρτυρος] Ita edd. A. in
 margine B.C.D.F. ἀμάρτυρος A.E.
 H.I.K. Niceph. ἀμάρτυρον G. μὴ
 ἀμάρτυρος (ut videtur) A.a.

^b ἔστι, τῷ] ἔστω τῷ E. ἔστι τὸ
 G. ἔστι habet A. in margine.

^c γέ τοι] Ita C.G.H.I.K. Ni-
 ceph. μέντοι edd. A.E.F. non con-
 stat de B.D. Nicephorus habet
 τό γέ τοι θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον
 πάντως ἀληθεύει.

^d Ματθὰν ὁ ἀπὸ Σ.] Hoc frag-
 mentum excerpit iterum Euse-
 bius in quæstionibus ad Stepha-
 num v. supra pag. 44. not. i.

^e ἄρα om. Q.

^f ὁ Ἰακώβ] Ἰάκωβος (ut semper)
 G. sine ὁ.

^g ἑαυτῷ] αὐτὸ F. perperam.

^h υἱὸς ἦν] Ita edd. A.C.E.G.H.
 ἦν υἱὸς I.K. Niceph. υἱὸς sine ἦν
 F.Q. Non constat de B.D. Omit-
 tendum forsan est ἦν.

ⁱ τοσαῦτα δὴ] Ita edd. A. a sec.
 m. B.C.D.F. τοσαῦτα καὶ E. το-
 σαῦτα G.H.I.K. ταῦτα μὲν Niceph.
 Librariis forsan debemus δὴ.

^k σὺν αὐτῷ I. habet in margine
 juxta collationem Gronovianam.

¹ Μωϋσέως] Ita Val. A.B.C.D.
 F.G.I.K. Μωσέως Steph. Stroth.
 E.H. Niceph.

ἐπιμίγνυσθαι φυλαῖς· ἐνὶ γὰρ τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ δήμου καὶ πατριᾶς τῆς αὐτῆς ζεύγνυσθαι πρὸς γάμον παρακελεύεται, ὥς ἂν μὴ ^m περιστρέφοιτο τοῦ γένους ὁ κλῆρος ἀπὸ φυλῆς
 14 ⁿ ἐπὶ φυλὴν. Ὡδὶ μὲν οὖν καὶ ταῦτα ἐχέτω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η.

° Περὶ τῆς Ἡρώδου κατὰ τῶν παιδῶν ἐπιβουλῆς, καὶ οἷα μετῆλθεν αὐτὸν καταστροφῇ βίου.

(Nic. H. E. I, 12—15.)

1 Ἀλλὰ γὰρ τοῦ Χριστοῦ γεννηθέντος ταῖς προφητείαις ἀκολούθως ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας κατὰ τοὺς ^p δεδηλωμένους χρόνους, Ἡρώδης ἐπὶ τῇ τῶν ἐξ ἀνατολῆς μάγων ^q ἀνερρωτήσει, ^r ὅπῃ εἶη διαπνυθανομένων ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· (ἐωρακέναι γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα, καὶ τῆς τοσῆσδε πορείας ^s τοῦτ' αἴτιον αὐτοῖς γεγονέναι, οἷα Θεῷ προσκυνῆσαι
 2 τῷ τεχθέντι διὰ σπουδῆς πεποιημένοις·) οὐ ^t μικρῶς ἐπὶ τῷ πράγματι ἄτε ^v κινδυνευούσης, ^w ὥς γε δὴ ^x ᾤετο, ^y αὐτῷ τῆς ἀρχῆς διακινηθεὶς, πυθόμενος τῶν παρὰ τῷ ἔθνει νομοδιδασκάλων ^z ποῦ τὸν Χριστὸν ^a γεννηθήσεσθαι ^b προσδοκῶν, ὥς ἔγνω τὴν Μιχαίου προφητείαν ἐν Βηθλεὲμ προαναφωνοῦσαν, ἐνὶ προστάγματι τοὺς ὑπομαζίους ἐν τε τῇ Βηθλεὲμ καὶ
 ° πᾶσι τοῖς ὀρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω παῖδας,

^m περιστρέφοιτο] Ita Val. Stroth. B.C.D.E.F.G.H.I.K.P.a. *transferratur*, Christoph. Niceph. *επι-στρέφοιτο* Steph. e solo A. *περι-στρέφοιτο* etiam legitur in Num. xxxvi. 9. ad quem locum alludit Eusebius: ita quoque scripsit in Quæstionibus ad Stephanum, ὥς ἂν μὴ περιστρέφοιτο τοῦ γένους ὁ κλῆρος ἀπὸ φυλῆς εἰς φυλὴν.

ⁿ ἐπὶ φυλὴν.] εἰς φυλὴν H.Q. Niceph.

° Titulum ita exhibet H. πῶς Ἡρώδης τοῖς παισὶν ἐπεβούλευσεν καὶ ποῖα τρόπον τελεύτα.

^p δεδηλωμένους] δηλούμενους G.

^q ἀνερρωτήσει] ἐρωτήσει H.

^r ὅπῃ] ποῦ G.

^s τοῦτ'] τοῦτον F.G. non male.

^t μικρῶς] Ita C.F.I.K. et forsan B.D. μικρὸ (sic) G. σμικρῶς edd. A.E.H.

^v κινδυνευούσης] διακινδυνευούσης G.

^w ὥς γε] ὥστε M.P.a.

^x ᾤετο] ὥς τὸ G. pessime.

^y αὐτῷ] ἐαυτῷ E.

^z ποῦ] οὐδ' H.

^a γεννηθήσεσθαι] γεννήσεσθαι I.K. γεννηθῆναι G.

^b προσδοκῶν] προσδοκοῖεν G.

^c πᾶσι] ἐν πᾶσι G.

κατὰ τὸν ἀπηκριβωμένον αὐτῷ χρόνον παρὰ τῶν μάγων, ἀναιρεθῆναι προστάττει, πάντως που καὶ τὸν Ἰησοῦν, ὥς γε ἦν εἰκὸς, τῆς αὐτῆς τοῖς ὁμηλίξι ^d συναπολαῦσαι συμφορᾶς οἰόμενος. Φθάνει γε μὴν ^e τὴν ἐπιβουλὴν εἰς Αἴγυπτον διακομισθεὶς ὁ παῖς, δι' ἐπιφανείας ἀγγέλου τὸ μέλλον προμεμαθηκότων αὐτοῦ τῶν γονέων. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ ^f ἡ ἱερὰ ^g τοῦ εὐαγγελίου διδάσκει γραφή. Ἀξίον δ' ἐπὶ τούτοις συνιδεῖν τὰ ^h πείχαιρα τῆς Ἡρώδου κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ὁμηλίκων ^h αὐτῷ τόλμης· ὥς παραντίκα, μὴ δὲ σμικρὰς ⁱ ἀναβολῆς γεγενημένης, ἡ θεία δίκη περιόντα ἔτ' αὐτὸν ^k τῷ βίῳ μετελήλυθε, ^l τὰ τῶν μετὰ τὴν ^m ἐνθένδε ἀπαλλαγὴν ⁿ διαδεξομένων αὐτὸν ^o ἐπιδεικνύσα προοίμια. Ὡς μὲν οὖν τὰς ⁴ κατὰ τὴν βασιλείαν αὐτῷ νομισθείσας εὐπραγίας, ταῖς κατὰ τὸν οἶκον ^p ἐπαλλήλοις ^q ἡμαύρωσε συμφοραῖς, ^q γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ τῶν λοιπῶν τῶν μάλιστα πρὸς γένους ^r ἀναγκαιοτάτων

^d συναπολαῦσαι] συναπόλλυσθαι E. male.

^e G. habet in margine προλαμβάνων, i. e. φθάνει προλαμβάνων τὴν ἐπιβουλὴν· sed non opus est additamento.

^f ἡ ante ἱερὰ om. F. et in E. supra scribitur.

^g τοῦ εὐαγγελίου] τῶν εὐαγγελίων H.

^h αὐτῷ] Ita Val. B.C.D.F.H.I. K. αὐτοῦ Steph. Stroth. A.E.G.

ⁱ ἀναβολῆς] αναμυλῆς F. librarii incuria.

^k τῷ βίῳ] ἐν τῷ βίῳ Steph. Stroth. E.G. ἐν om. Val. A.B.C.D.F.H.I.K. Nescio igitur quare Readingius præpositionem in textum revocaverit: omittitur enim in editione Valesiana anni 1695, proximo post Valesii obitum anno impressa, et ejusdem secundis curis emendata.

^l τὰ τῶν] Ita Steph. Val. A.E. H.I.K. τὰ καὶ τῶν c. καὶ ὡς τῶν Stroth. Zim. B.C.D.F.G.M.P.a.

^m ἐνθένδε] ἔνθεν I.K.

ⁿ διαδεξομένων] διαδεξαμένων F. G. quæ lectio iis forsân debetur, qui pœnas purgatorii statim post mortem superventuras studebant adstipulare. Nicephorus habet ἐσομένων.

^o ἐπιδεικνύσα] Ita I.K. ἐπειδεικνύσα (sic) H. ἐπιδείκνυσι G. ἐπιδείκνυσι τα Stroth. Zim. (approbante Valesio) B.C.D.F.c. ἐπιδεικνύσα Steph. Val. A.E. Nicephorus forsân confirmat lectionem nostram, scribendo—μετελήλυθε, προοίμιον ὡς ἂν τις εἴποι τῶν ἐσομένων ἐκείσε κακῶν ὑποφαίνουσα. Savilius ad oram libri sui annotaverat, forte scribendum esse ἐπιδεικνύσα: cujus consilium non temere, ut arbitror, secutus sum.

^p ἐπαλλήλοις] ἐπαλλήλως G.

^q γυναικὸς] γυναικῶν τε G.

^r ἀναγκαιοτάτων τε] ἀναγκαιοτέρων G. τε om. Steph. Stroth. A.E. habent Val. B.C.D.F.H.I.K.

τε καὶ φιλτάτων μαιφονίαις, ^ςοὐδὲν οἶον τὸ νῦν καταλέγειν, τραγικὴν ἅπασαν δραματουργίαν ἐπισκιαζούσης τῆς περὶ τούτων ὑποθέσεως, ^τἣν εἰς πλάτος ἐν ταῖς καθ' αὐτὸν ἱστορίαις ὁ Ἰώσηπος διελέλυθεν. Ὡς δ' ἅμα τῇ κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων νηπίων ἐπιβουλῇ, θεήλατος αὐτὸν καταλαβοῦσα μαστιγὶς εἰς θάνατον συνήλασεν, οὐ χεῖρον καὶ τῶν φωνῶν τοῦ συγγραφέως ἐπακοῦσαι, κατὰ λέξιν ἐν ἑπτακαιδεκάτῳ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας τὴν καταστροφὴν τοῦ κατ' ^ωαὐτὸν βίου ^χτούτου γράφοντος τὸν τρόπον.

5 “ ^γἩρώδης δὲ μειζόνως ἢ νόσος ^ζἐνεπικραίνετο, δίκην ὧν
 “ ^απαρανομήσειεν ^βἐκπρασσομένου τοῦ Θεοῦ. Πῦρ μὲν γὰρ
 “ μαλακὸν ἦν, ^ςοὐχ ὥδε πολλὴν ἀποσημαῖνον τοῖς ἐπαφω-
 “ μένοις τὴν ^δφλόγῳσιν, ὅσῃν τοῖς ἐντὸς προσετίθει τὴν
 “ κάκῳσιν. ^εἐπιθυμία δὲ δεινὴ τοῦ δέξασθαι τι, ^ςοὐδὲ ἦν μὴ

^ς οὐδὲν οἶον τὸ νῦν] Ita B. a pr. m. C.D.F.G.I.K. οὐδὲν οἶον τε νῦν Steph. Stroth. A.B. a sec. m. E. H. οὐδὲ οἶον τε νῦν Val. ex conjectura solum : arbitratus est enim phrasin οὐδὲν οἶον longe aliud significare, ut e. g. οὐδὲν δὲ οἶον καὶ αὐτῶν ἐπακοῦσαι τῶν ἐπιστολῶν (c. B. h. l.) *nihil tale est, quale &c.* Sed vero οὐδὲν οἶον æque ac οὐδὲ οἶον verti potest, *impossibile est* : inutilis igitur est Valesii correctio, et quod spectat lectionem τὸ νῦν, hanc potius quam Stephaniam τε νῦν confirmat Nicephorus scribendo τό γε νῦν ἔχον διεξιέναι οὐ πρέπων οἷμαι καιρός.

^τ ἦν καὶ εἰς F.

^ν ἑπτακαιδεκάτῳ τῆς] Ita H.I.K. Niceph. ἑπτακαιδεκάτῳ sine τῆς B. C.D.F. ἑπτακαιδεκάτῃ τῆς edd. A. E. τῇ ἐβδόμῃ καὶ δεκάτῃ τῆς G. Dedi igitur ἑπτακαιδεκάτῳ, quemadmodum in c. 11 legimus ὀκτωκαιδεκάτῳ, consentientibus omnibus codd. præter G. q. l. ὀγδόῳ καὶ δέκατῳ. Eusebius forsitan scripsit ἐν ιζ'. aut tali aliquo signo usus est,

quod librarii alii aliter expresse-
runt.

^ω αὐτὸν] αὐτὴν Steph. vitiose : corrigitur a Christoph. in marg. ed. Gen.

^χ τούτου γράφοντος] γράφοντος τούτου G.

^γ Ἡρώδης] Ἡρώδης Steph. contra omnes, quos inspexi, codd.

^ζ ἐνεπικραίνετο] ἐνεπεκρίνετο A. in margine ἐνεπεκραίνετο.

^α παρανομήσειεν] Ita edd. A. in margine, B.C.D.F.H. παρενόμηνεν I.K.c. παρὰνόμηνεν A. παρηνόμηνεν E.P.a. Niceph. ἔδρασεν ἀνομιῶν G.

^β ἐκπρασσομένου] εἰσπρασσομένου (sic) G.

^ς οὐχ ὥδε] οὐδὲ I.K. Joseph. Niceph.

^δ φλόγῳσιν] Post h. v. lacuna est in F. forsitan propter syllabam ὅπ omissam : legimus enim ὅπόσην in Josephi codicibus.

^ε ἐπιθυμία δὲ δεινὴ] δὲ om. Steph. male. Post δέξασθαι τι I.K. Joseph. et Niceph. legunt ἀπ' αὐτοῦ. Plus semel monui codices I.K. (cætera optimos) accommodatos

“ οὐχ ὑπουργεῖν· ^εκαὶ ἔλκωσις τῶν τε ἐντέρων, καὶ μάλιστα
 “ τοῦ κώλου δειναὶ ἀλγηδόνες· καὶ φλέγμα ὑγρὸν περὶ τοὺς
 “ πόδας καὶ διανυγές. Παραπλησία δὲ ^h καὶ ἡ ⁱ περὶ τὸ ⁶
 “ ^k ἥτρον κάκωσις ἦν. ¹Ναὶ μὴν καὶ τοῦ αἰδοίου σῆψις σκώ-
 “ ληκας ἐμποιοῦσα, πνεύματός τε ὀρθία ^m ἔντασις, καὶ αὐτὴ
 “ λίαν ἀηδής, ⁿ ἀχθηδόνι τε τῆς ^o ἀποφορᾶς καὶ ^p τῷ πυκνῷ
 “ τοῦ ἄσθματος. ^q Ἐσπασμένος τε περὶ πᾶν ^r ἦν μέρος,
 “ ἰσχὺν οὐχ ^s ὑπομενητὴν προστιθέμενος. Ἐλέγετο ^t γοῦν ⁷
 “ ὑπὸ τῶν θειαζόντων, καὶ οἷς ταῦτα προαποφθέγγεσθαι

esse ad lectiones Josephi, Nicephori et aliorumque veterum scriptorum, ad quorum opera Eusebius provocavit. In marg. ed. Gen. scribitur, “ Chr. δεινῇ,” quasi vellet scripsisse ἐπιθυμία δεινῇ. Christophorusonus vertit, *Nihil plane erat, quod inexplabile ejus alimenti capessendi aviditatem omnino posset saturare.*

ⁱ οὐδὲ ἦν] Ita Val. A.B.C.D.F. G.H. οὐδὲν ἦν Steph. E. οὐδ' ἐνὶν Stroth. Zim. M.a. οὐ γὰρ ἦν I.K. Joseph. Niceph. Deinde οὐχὶ pro οὐχ E.G.

^ε καὶ ἔλκωσις τῶν τε] Ita Stroth. B.C.D.E.F.I.K. καὶ ἔλκωσις τῶν G. Niceph. καὶ ἐλκώσεις τῶν Steph. A. a pr. m. καὶ ἐλκώσεις τῶν τε Val. Zim. post Josephum, at sine codd. præter A. a sec. m. Eusebianorum auctoritate: quamvis enim H. (quem nunquam viderat Valesius) ita legat, tamen ante καὶ ἐλκώσεις verba ἦν γὰρ præfigit, unde patet veram lectionem hujus codicis esse ἔλκωσις non ἐλκώσεις. Verba ἦν γὰρ præfigit etiam G.

^h καὶ ἡ] Ita Val. B.C.D.F.I. a pr. m. καὶ sine ἡ Stroth. Zim. G. H.I. a sec. m. K.c. Joseph. Niceph. καὶ ἡ om. Steph. A.E.

ⁱ περὶ] παρὰ H. male.

^k ἥτρον] ἡτρίον G.

¹ Ναὶ μὴν] καὶ μὴν Steph. Niceph. cæteri omnes (etiam a.) et Joseph. ναὶ μὴν.

^m ἔντασις] ἔνστασις G. male.

ⁿ ἀχθηδόνι τε] ἀχθηδόνι G. ἀχθηδὼν ἢ τε A.E. cæteri ut vulg.

^o ἀποφορᾶς] ἐπιφορᾶς M.a. male.

^p τῷ πυκνῷ] Ita Val. Stroth. B. C.D.F.G.H.I.K.c. et in vers. Joseph. Niceph. τῶν πυκνῶν Steph. A.E. male.

^q Ἐσπασμένος] Ita edd. A.B.C. E.G.H.I. a pr. m. Rufin. σπασμός D.F.I. a sec. m. K. Niceph. Variant Josephi codices: σπασμός dedit Havercamp. sed præstat ἔσπασμένος· ἰσχὺς enim de vi morbi dici non potest, ut observavit Valesius, qui Josephi verba de ipsius ægroti viribus dicta putat, quas nervorum contractio magnopere intendebat.

^r ἦν μέρος] Ita edd. A.E.F.G. (om. ἦν) H. Josephi edd. ἦν μέρος C.I.K. Niceph. Zonar. et nonnulli Josephi codd. non male. Dubito de B.D.

^s ὑπομενητὴν] Ita edd. B.C.D.E. F.H.I.K. Niceph. et optimi Josephi codd. ὑπομονητὴν A.G.

^t γοῦν] Ita Val. Stroth. B.C.D. F.G.H.I.K. Niceph. δ' οὖν Steph. A.E. οὖν Joseph.

“^v σοφία προῦκειται, ποινὴν τοῦ ^w πολλοῦ καὶ δυσσεβοῦς
 “ ταύτην ὁ Θεὸς ^x εἰσπράττεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως.”
^y Ταῦτα μὲν ἐν τῇ δηλωθείσῃ γραφῇ παρασημαίνεται ὁ προ-
 ειρημένος. Καὶ ^z ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ τῶν Ἱστοριῶν τὰ παρα-
 πλήσια περὶ ^a τοῦ αὐτοῦ παραδίδωσι, ὧδέ πως γράφων·
 “⁸ Ἐνθεν αὐτοῦ τὸ σῶμα πᾶν ἡ νόσος διαλαβοῦσα ποικίλοις
 “ ^b πάθεσιν ^b ἐμέριζεν. Πυρετὸς μὲν γὰρ ἦν ^c οὐ λαβρὸς,
 “ ^d κνησμὸς ^d ἀφόρητος τῆς ἐπιφανείας ὄλης, καὶ ^e κῶλον
 “ συνεχεῖς ^f ἀλγυδόνες, ^g περὶ τε τοὺς πόδας ^h ὡς ὑδρωπιδνῶτος
 “ οἰδήματα, τοῦ τε ⁱ ἥτρου φλεγμονή, καὶ ^k αἰδοίου σηπεδῶν
 “ ^l σκώληκας γεννῶσα. Πρὸς τούτοις ὀρθόπνοια, καὶ δύσ-

^v σοφία προῦκειται] Ita edd. B.C. D.F.I.K. Joseph. ed. Havercamp. Niceph. πρόκειται pro προῦκειται A. G.L.M.P.a. Josephi codd. προῦκει-
 ται E.H. quæ lectio correctoribus manifeste debetur. In Josephi et Nicephori edd. σοφία legimus casu nominativo (probantibus Lowthio et Strothio :) vereor vero ut de ⁱ subscripto codicum auctoritati fidendum sit.

^w πολλοῦ καὶ δυσσεβοῦς] Ita Steph. Val. A.E.G.H.I.K. καὶ om. Stroth. Zim. B.C.D.F.a. Joseph. Niceph. Præstat forsân auctoritas pro conjunctione omittenda; non vero exinde constat de manu ipsius Eusebii.

^x εἰσπράττεσθαι] Alia forma εἰσ-
 πράσσεσθαι extat apud Josephum et I.K.

^y Ταῦτα μὲν] Ita A.H.I.K. Niceph. καὶ ταῦτα μὲν C.F.G. et forsân B.D. ταῦτα μὲν οὖν edd. E. sed καὶ et οὖν librariis debentur.

^z ἐν τῇ δ. δὲ τῶν ἱστ.] ἐν τῇ πρώ-
 τῃ τῆς ἀλώσεως c. in primo quoque Historiarum, sive de Judeorum expugnatione seu captivitate, in vers.

^a τοῦ αὐτοῦ] τοῦ om. H.

^b ἐμέριζεν] Ita Val. Stroth. A. a pr. m. B.C.D.E.F.G.H.I.K.c.

διεμερίζετο Joseph. Steph. A. a sec. m. ἐμερίζετο Niceph.

^c οὐ λαβρὸς] Ita Stroth. B.C.D. F.G.H.I.K.a. Joseph. Niceph. χλιαρὸς Steph. Val. Zim. A.E. tepidior, Christoph.

^d κνησμὸς δ'] δ' omittit G.

^e κῶλον] κῶλον Steph. A. et nonnulli Josephi codices: sed longe usitatus est κῶλον.

^f ἀλγυδόνες] ἀλγυδόνες G. per-
 peram.

^g περὶ τε τοὺς πόδας] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.G.H.I.K.c. Joseph. Niceph. τε om. Steph. quatuor hæc verba om. A.E.

^h ὡς ὑδρωπιδνῶτος] ὥσπερ ὑδρ. I.K. Joseph. ὡς ὑδροποιῶντος F. cæteri ut vulg. nisi quod Steph. Stroth. et Niceph. legunt ὑδρο-
 πιδνῶτος, sicut A.

ⁱ ἥτρου] ἥτρίον G. et nonnulli Josephi edd.

^k αἰδοίου] Ita Val. Stroth. B.C. D.F.G.I.K.c. Joseph. Nic. δι' αἰ-
 δοίου Steph. A.E.H. et unus Josephi codex.

^l σκώληκας] Ita edd. A. a sec. m. B.C.D.F.G.I.K. Josephi codd. et ed. Havercamp. Niceph. σκῶ-
 ληκα A. a pr. m. E.H. et Josephi edd.

“ πνοια, καὶ σπασμοὶ ^μ ἀπάντων τῶν μελῶν, ὥστε τοὺς ἐπι-
 “ θειάζοντας, ποιὴν εἶναι τὰ νοσήματα, λέγειν. Ὁ δὲ ⁹
 “ ^η παλαίων τοσούτοις πάθεισιν ὁμῶς τοῦ ζῆν ^ο ἀντείχετο,
 “ σωτηρίαν τε ἠλπίζε, καὶ θεραπείας ἐπενόει. Διαβὰς ^ρ γοῦν
 “ τὸν Ἰορδάνην, τοῖς κατὰ Καλλιρόην θερμοῖς ⁹ ἐχρήτο.
 “ Ταῦτα δὲ ἔξεισι μὲν εἰς τὴν ^ρ Ἀσφαλτίτιν λίμνην, ὑπὸ γλυ-
 “ κύτητος δέ ἐστι καὶ πότιμα. ^ς Δόξαν δ’ ἐνταῦθα τοῖς
 “ ἰατροῖς, ἐλαίῳ ^ν θερμῷ πᾶν ἀναθάλψαι τὸ σῶμα χαλασθὲν
 “ εἰς ἐλαίου πλήρη πύελον, ^ω ἐκλύει τοὺς ὀφθαλμοὺς ^κ καὶ ὡς
 “ τεθνεὺς ἀνέστρεψεν. Θορύβου δὲ τῶν θεραπόντων γενο-
 “ μένου, πρὸς μὲν τὴν ^υ κραυγὴν ἀνήνεγκεν. Εἰς δὲ τὸ λοι- ¹⁰
 “ πὸν ἀπογνοὺς τὴν σωτηρίαν, τοῖς τε στρατιώταις ἀνὰ
 “ δραχμὰς πεντήκοντα ἐκέλευσε διανεῖμαι, καὶ πολλὰ χρή-
 “ ματα τοῖς ἡγεμόσι καὶ τοῖς φίλοις. Αὐτὸς δ’ ^ζ ὑποστρέ-
 “ ψας, εἰς Ἰεριχοῦντα παραγίνεται, μελαγχολῶν ^α ἥδη καὶ

^μ ἀπάντων] Ita edd. A.E.G.H. Joseph. πάντων C.F.I.K. (et for-
 san B.D.) Niceph. Deinde τῶν
 om. G.

^η παλαίων τοσούτοις πάθεισιν] το-
 σούτοις παλαίον κακοῖς G.

^ο ἀντείχετο] ἀντείχεν G.

^ρ γοῦν] οὖν Steph. A. cæteri
 omnes γοῦν.

⁹ ἐχρήτο] ἐκέχρητο Steph. Jo-
 seph. Codex A. κε habet supra-
 scriptum. cæteri omnes (etiam c.)
 ἐχρήτο.

^ρ Ἀσφαλτίτιν] Ἀσφάλτιν A. a pr.
 m. cum τί suprascripto.

^ς Δόξαν δ’] Ita diserte C.I.K.
 Joseph. Niceph. δόξαν δὲ edd. et
 δὲ aut δ’ B.D.F.G. δὲ om. A.E.
 H.

^τ ἐνταῦθα] ἐντεῦθεν M.c. ibi, in
 vers.

^ν θερμῷ] πολλῷ G. male.

^ω ἐκλύει τοὺς ὀφθαλμοὺς] Ita Val.
 B.C.D.F.G. καὶ ante τοὺς l. Steph.
 A.E.H.I.K. Niceph. Josephi co-

dices alii habent, alii omittunt
 conjunctionem: ἐκλύει δὲ τοὺς ὀφ-
 θαλμοὺς Stroth. ut Josephi edd.

^κ καὶ ὡς τεθνεὺς ἀνέστρεψεν,] Ita
 edd. A. a sec. m. B.C.D.F.G. Jo-
 seph. ὡς δὲ τεθνεὺς ἀνέστρεψε Ni-
 ceph. ὡς ἐκλυθεὶς ἀνέστρεψεν (sine
 καὶ) A. a pr. m. E.H. ὡς δὲ μάτην
 ἐκλυθεὶς ἀνέστρεψεν I.K. sed in I.
 verba δὲ μάτην ex correctione eva-
 dunt. Abfuisse tota hæc lectionis
 varietas, si verba ἐκλύει τοὺς ὀφθαλ-
 μοὺς interpretes rite conjunxis-
 sent: significant enim solutos ha-
 bet oculos, i. e. solvuntur oculi.

^υ κραυγὴν] Ita Val. Stroth. B.
 C.D.F.H.P.a. φωνὴν G. Joseph.
 Niceph. πληγὴν Steph. A.E.I.K.
 strepitu, Christoph.

^ζ ὑποστρέψας] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.G.c. ὑποστρέφων Steph.
 A.E.H.I.K. Joseph. Niceph. Non-
 nulli Josephi codices l. ὡς εἰς.

^α ἥδη om. F.

- “^b μονονουχὶ ^c αὐτῷ τι τῷ θανάτῳ ἀπειλῶν, ^d προέκοψεν εἰς
 “^e ἐπιβολὴν ἀθεμίτου πράξεως. Τοὺς γὰρ ἀφ’ ἐκάστης
 “^f κόμης ^f ἐπισήμους ἄνδρας ἐξ ὅλης Ἰουδαίας συναγαγὼν, εἰς
 11 “ τὸν καλούμενον ἵππόδρομον ἐκέλευσε συγκλείσαι. Προσ-
 “ καλεσάμενος δὲ Σαλώμην τὴν ἀδελφὴν καὶ τὸν ἑᾶνδρα
 “ ταύτης Ἀλέξανδρον, οἶδα, ἔφη, Ἰουδαίους τὸν ἐμὸν ἐορτά-
 “ σοντας θάνατον. Δύναμαι δὲ πενθεῖσθαι δι’ ἐτέρων καὶ
 “ λαμπρὸν ἐπιτάφιον ^h σχεῖν, ἂν ὑμεῖς ⁱ θελήσητε ταῖς ἐμαῖς
 “ ἐντολαῖς ὑπουργῆσαι. ^k Τούσδε τοὺς φρουρουμένους ἄνδρας,
 “ ^l ἐπειδὴν ἐκπνεύσω, τάχιστα κτείνετε περιστήσαντες τοὺς
 “ στρατιώτας, ἵνα πᾶσα ^m Ἰουδαία καὶ πᾶς οἶκος καὶ ἄκων
 “ ἐπ’ ⁿ ἐμοὶ δακρύσῃ.” Καὶ μετὰ βραχέα φησὶν. “^o Αὖθις
 “ δέ, ^p καὶ γὰρ ἐνδεία τροφῆς καὶ βηχὶ σπασμῶδει διετείνεται,
 “ ^q τῶν ἀλγυδόνων ^r ἡττηθεὶς, φθάσαι τὴν εἰμαρμένην ^s ἐπε-
 12 “ βάλλετο. Λαβὼν δὲ μῆλον, ἤτησε καὶ ^t μαχαίριον, εἰώθει

^b μονονουχὶ] Ita edd. B.C.D.F.

G. Joseph. *μόνον οὐκ* A.E.I.K. Niceph. ita quoque H. legit enim manifesto errore *μονονου καπειλῶν*.

^c αὐτῷ τι τῷ θ. ἀπειλῶν] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.G. Joseph. ἀπειλῶν αὐτῷ τι τῷ θ. Steph. A.E. H.I.K. Niceph.

^d προέκοψεν] Post h. v. legunt δὲ aut δ’ A.E.H.I.K. Niceph. Particulam omittunt edd. B.C.D.F.G. Joseph.

^e ἐπιβολὴν] Ita Val. Stroth. C. H.I.K. Joseph. ἐπιβουλήν Steph. A.B.D.E.F.G. Niceph. Valesius pronuntiat ἐπιβολὴν esse sine dubio rectum.

^f ἐπισήμους—Ἰουδαίας] ἐξ ὅλης τῆς Ἰουδαίας ἐπισήμους ἄνδρας G.

^g ἄνδρα ταύτης Ἀλέξανδρον] ταύτης ἄνδρα Ἀ. G. αὐτῆς pro ταύτης Steph. A.E. Ἀλεξάν pro Ἀλέξανδρον Joseph. Niceph. et ita I. a sec. m. K. ἄξαν c.

^h σχεῖν ἂν] ἔχειν ἔαν G.H.

ⁱ θελήσητε] Ita C.F.G.I.K. (et forsā B.D.) Joseph. Niceph. ἐθε-

λήσητε edd. A.E.H.

^k Τούσδε τοὺς] Dedi τοῦσδε una voce post Josephum et Nicephorum. Ita forsā legit C; collator enim exscripsit τοὺς δε (sic). H. etiam omittit τοὺς. Edd. habent τοὺς δὲ τοὺς.

^l ἐπειδὴν] ἐπὶ ἂν G.

^m ἢ ante Ἰουδαία præfigunt edd. A.E.H. Niceph. omittunt C.F.G. I.K. (et forsā B.D.) Joseph.

ⁿ ἐμοὶ] ἐμὲ I.K. Niceph.

^o Αὖθις δέ] δὲ om. F.

^p καὶ γὰρ] γὰρ om. G.

^q τῶν ἀλγυδόνων] τὰ τῶν ἀλγ. Steph. A. a sec. m. G.

^r ἡττηθεὶς] Ita edd. A. (in marg. ἢ δὲ αἰσθησις) B.C.D.F.H. nonnulli Josephi codd. et ed. Havercamp. Rufin. Christoph. ἡσθεὶς E. αἰσθηθεὶς I. Niceph. ἢ δὲ αἰσθησις K. Josephi edd. ἢ αἰσθησις G.

^s ἐπεβάλλετο] Ita C.F.G.I.K. (et forsā B.D.) Joseph. ἐπεβάλετο edd. A.E.H. Niceph.

^t μαχαίριον] μάχαιρα G.

“ γὰρ ἀποτέμνων ἐσθίειν, ἔπειτα ^νπεριαθρήσας μή τις ὁ
^ωκωλύων ^χαὐτὸν εἴη, ἐπῆρε τὴν δεξιὰν ὡς ^υπλήξων ἑαυτόν.”
^z Ἐπὶ δὲ τούτοις ^αὁ αὐτὸς ἱστορεῖ συγγραφεὺς, ^βἕτερον
αὐτοῦ γνήσιον παῖδα πρὸ τῆς ἐσχάτης τοῦ βίου τελευτῆς,
τρίτον ἐπὶ δυσὶν ἤδη προανηρημένοις δι’ ἐπιτάξεως ἀνελόντα,
^επαραχρῆμα τὴν ζωὴν οὐ μετὰ ^δμικρῶν ἀλγηδόνων ἀπορρη-
ξαι. Καὶ τοιοῦτο μὲν τὸ πέρας τῆς Ἡρώδου γέγονε τελευ- ¹³
τῆς, ποινὴν δικαίαν ^εἐκτίσαντος ὧν ἀμφὶ τὴν Βηθλεὲμ ἀνείλε
παίδων, τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ^ιἐπιβουλῆς ἕνεκα. Μεθ’ ἣν
ἄγγελος ὄναρ ἐπιστὰς ἐν Αἰγύπτῳ διατρίβοντι τῷ Ἰωσήφ,
ἀπάραι ἅμα τῷ παιδί καὶ τῇ τούτου μητρὶ ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν
παρακελεύεται, τεθνηκέναι δηλῶν τοὺς ἀναζητοῦντας τὴν ψυ-
χὴν τοῦ παιδίου. ^εΤούτοις δ’ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπιφέρει
λέγων. “ ^hἈκούσας δ’ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ^ιτῆς Ἰου-
^αδαίας ἀντὶ ^κτοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου, ἐφοβήθη ἐκεῖ
^αἀπελθεῖν. Χρηματισθεὶς δὲ ^lκατ’ ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ¹⁴
^αμέρη τῆς Γαλιλαίας.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Περὶ τῶν κατὰ Πιλάτον χρόνων.

^m Τῇ δ’ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ⁿμετὰ τὸν Ἡρώδην τοῦ Ἀρχελάου ^ι

^v περιαθρήσας] περιαθροίσας F. ^πέρι ἀθράσας G.

^w κωλύων] Ita edd. C.E.H. Joseph. κωλύσων A.F.G.I.K. Niceph. Non constat de B.D.

^x αὐτὸν om. Joseph. G. habent cæteri et Niceph.

^y πλήξων] πληρῶν E. vitiose.

^z Ἐπὶ δὲ τούτοις] ἐπεὶ δὴ τ. E. vitiose.

^a ὁ αὐτὸς ἱστορεῖ] ἱστορεῖ ὁ αὐτὸς G.

^b ἕτερον αὐτοῦ] ἐταῖρον pro ἕτερον A. a pr. m. E. ἑαυτὸν pro αὐτοῦ H.

^c παραχρῆμα] Ante h. v. καὶ οὕτω I. G.

^d μικρῶν] Ita dedi post Steph.

Stroth. A. a pr. m. E.F.G. συμ-
κρῶν Val. A. a sec. m. C.H.I.K. Non constat de B.D.

^e ἐκτίσαντος] ἐκτείσαντος G. ἐκ-
τίνοντος Niceph.

^f ἐπιβουλῆς] Ante h. v. γενομένης
habent H.I.K.

^g Τούτοις δ’] δ’ om. G.

^h Ἀκούσας δ’] δ’ om. A. a pr. m. E.
ⁱ τῆς Ἰουδαίας om. H.I.K. Ni-

ceph. forsan etiam ipse Eusebius.
^k τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου] Ita
C.F.I.K. et forsan B.D. Ἡρώδου
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ edd. A.E.G.H.
Niceph.

^l κατ’ ὄναρ] Post h. v. ἐκεῖ I. G.

^m Τῇ δ’] Τῆς δ’ G. perperam.

ⁿ μετὰ τὸν Ἡρώδην] Ita Val.

καταστάσει συνάδει καὶ ὁ προειρημένος ἱστορικὸς, ὅτον τε
τρόπον ἀναγράφων καθ' ὃν ἐκ διαθηκῶν Ἡρώδου τοῦ πατρὸς,
ἐπικρίσεώς τε Καίσαρος Αὐγούστου, τὴν κατὰ Ἰουδαίων βα-
σιλείαν διεδέξατο, καὶ ὡς τῆς ἀρχῆς μετὰ δεκαέτη χρόνον
ἀποπεσόντος, οἱ ἀδελφοὶ Φίλιππος τε καὶ ὁ νέος Ἡρώδης
² ἅμα Λυσανίαν τὰς ἑαυτῶν ^p διεῖπον τετραρχίας. Ὁ δ' αὐτὸς
ἐν ^q ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς ἀρχαιολογίας, κατὰ τὸ δωδέκατον
ἔτος τῆς Τιβερίου βασιλείας, (τοῦτον γὰρ τὴν καθ' ὅλων
ἀρχὴν διαδέξασθαι, ^r ἑπτὰ ἐπὶ πεντήκοντα ἔτεσι τὴν ἡγεμο-
νίαν ἐπικρατήσαντος Αὐγούστου,) Πόντιον Πιλάτον ^s ἐπι-
τραπῆναι τὴν Ἰουδαίαν δηλοῖ, ^t ἐνταῦθά τε ἐφ' ὅλοις ἔτεσι
δέκα σχεδὸν εἰς αὐτὴν παραμεῖναι τὴν Τιβερίου τελευτῇ.
³ Οὐκοῦν σαφῶς ^v ἀπελήλεγκται τὸ πλάσμα τῶν κατὰ τοῦ
Σωτήρος ἡμῶν ὑπομνήματα ^w χθὲς καὶ πρῶην διαδεδοκότων·
ἐν οἷς πρῶτος αὐτὸς ὁ τῆς ^x παρασημειώσεως χρόνος τῶν πε-
πλακότων ἀπελέγχει τὸ ψεῦδος. Ἐπὶ τῆς τετάρτης ^y γοῦν
ὑπατείας Τιβερίου, ἥ γέγονεν ἔτους ἐβδόμου τῆς βασιλείας
αὐτοῦ, τὰ περὶ τὸ σωτήριον ^z πάθος αὐτοῖς τολμηθέντα ^a πε-
⁴ ριέχει. Καθ' ὃν δείκνυται χρόνον μὴ δ' ἐπιστάς πω ^b τῇ

Stroth. B.C.D.F.G.H.I.K. μετὰ
τὴν Ἡρώδου (sc. ἀρχὴν) Steph. A.
E. (τὴν om. ed. Gen.) μετὰ τὴν Ἡρ.
τελευτῇ M.a. *post mortem Hero-*
dīs, Christoph.

^o τόν τε τρόπον] Ita C.F.G.I.K.
et forsā B.D. multo melius quam
τὸν τρόπον τε quod habent edd. A.
E.H.

^p διεῖπον] Ait Valesius se ne-
scire unde R. Stephanus lectionem
hauserit διεῖλον pro διεῖπον, hoc
enim legere omnes suos codices;
i. e. A.B.C.D.F. quibus addo E.
G.H.I.K.c. et Niceph. διεῖλοντο a.
obtinuerint, Christoph.

^q ὀκτωκαιδεκάτῳ] ὀγδόῳ καὶ δεκά-
τῳ G. v. not. v. pag. 53. Ab his ver-
bis ὁ δ' αὐτὸς H. inchoat c. 9.

^r ἑπτὰ] ἑπτὰ καὶ G.

^s ἐπιτραπῆναι τὴν Ἰουδαίαν δηλοῖ]

Ita edd. A.B.D.F.H. ἐπιτραπῆναι
δηλοῖ τὴν Ἰουδαίαν C.I.K. τὴν Ἰου-
δαίαν ἐπιτραπῆναι δηλοῖ E.G.

^t ἐνταῦθά τε] ἐνταῦθα δὲ C.

^v ἀπελήλεγκται] ἀπελήλεκται A.
E.G. *perperam.*

^w χθὲς] ἐχθὲς H.K. et forsā I.
legit enim ὑπομνῆμα χθὲς (sic) cum
signo *rasuræ* inter duo vocabula.

^x παρασημειώσεως] ἐπισημειώσεως
G.

^y γοῦν] Ita Val. Stroth. B.C.D.
F.I. a pr. m. K.a. δ' οὖν Steph.
A.E.H. δὲ οὖν G. γὰρ I. a sec. m.
Niceph. Ab his verbis ἐπὶ τῆς τε-
τάρτης Stephanus inchoat c. 10.

^z πάθος αὐτοῖς] Ita Stroth. Zim.
B. C. D. F. G. I. K. αὐτοῖς πάθος
Steph. Val. A.E.H.

^a περιέχει] περιέχεται G.

^b τῇ Ἰουδαίᾳ] τῆς Ἰουδαίας G.

Ἰουδαία Πιλάτος, εἶγε τῷ Ἰωσήφῳ ^cμάρτυρι ^dχρήσασθαι δέον, σαφῶς ^eοὕτω σημαίνοντι κατὰ τὴν δηλωθεῖσαν ^fαὐτοῦ γραφὴν, ὅτι δὴ δωδεκάτῳ ἐνιαυτῷ τῆς Τιβερίου βασιλείας ἐπίτροπος τῆς Ἰουδαίας ἕξ ὑπὸ Τιβερίου καθίσταται Πιλάτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Περὶ τῶν παρὰ Ἰουδαίοις ἀρχιερέων, καθ' οὓς ὁ Χριστὸς τὴν διδασκαλίαν ἐποιήσατο.

(Nic. H. E. I, 18. 29.)

Ἐπὶ ^hτούτων δὲ οὖν κατὰ τὸν ⁱεὐαγγελιστὴν ἔτος ^jπεν- τεκαιδέκατον Τιβερίου Καίσαρος ἄγοντος, ^kτέταρτον δὲ τῆς ^lἡγεμονίας Ποντίου Πιλάτου, τῆς τε λοιπῆς Ἰουδαίας τετραρχούντων Ἡρώδου καὶ ^mΛυσανίου καὶ Φιλίππου, ὁ Σωτὴρ καὶ ⁿΚύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ, ἀρχόμενος ὥσεί ἐτῶν τριάκοντα, ἐπὶ τὸ Ἰωάννου βάπτισμα παραγίνεται, καταρχὴν τε ^pποιεῖται τηλικαῦτα τοῦ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον κηρύγματος. ^qΦησὶ δὲ αὐτὸν ἡ θεία γραφὴ τὸν πάντα τῆς διδασκαλίας διατελέσαι χρόνον ἐπὶ ^rἀρχιερέως Ἄννα καὶ Καϊάφα, δηλοῦσα ὅτι δὴ ἐν τοῖς μεταξὺ ^sτῆς τούτων ἔτεσι

^c μάρτυρι] μάρτυριον (sic) A. cum lineā supra duas ult. syllabas.

^d χρήσασθαι] χρήσθαι G. κτήσασθαι H.

^e οὕτω] Ita edd. A.E.G.H.I.K. οὕτως C.F. et forsan B.D.

^f αὐτοῦ] Ita Val. Stroth. B.C.D. E.F.H.I.K. αὐτῷ Steph. A. αὐτῶν G.

^g ὑπὸ] ἐπὶ G.

^h τούτων] τούτῳ G. τούτου N.

ⁱ εὐαγγελιστὴν] Post h. v. Λουκᾶν habet G.

^j πεντεκαιδέκατον] πεμπτεκαδέκατον Steph. πεντακαδεκάτῳ (sic) C. πέμπτου καὶ δέκατον A.E. Eusebius videtur scripsisse ιε'.

^k τέταρτον δὲ] δὲ om. F.

^l ἡγεμονίας] ἡγεμονείας A.

^m Λυσανίου] Λυβίου C.

ⁿ κύριος] Ita Val. Stroth. B.C. D.F.G.H.I.K. θεός Steph. A.E.

^o ὁ ante Χριστός om. Reading. typographico forsan lapsu: habent omnes præter G.

^p ποιεῖται] Ita Stroth. Zim. B. C.D.E.F.G.I.K. ποιεῖ Steph. Val. A. ποιεῖ τε H.

^q Φησὶ δὲ] Hinc H. inchoat C. 10.

^r ἀρχιερέως] "Ita legitur in omnibus nostris codicibus. Apud "Lucam in c. iii. scriptum est ἐπ' "ἀρχιερέων." Val. ἀρχιερέως l. etiam E.H.I.K. Niceph. (I. 29.) Verba διατελέσαι et ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα καὶ Καϊάφα om. G.

^s τῆς ante τούτων om. Steph. cæteri omnes (etiam C.) habent: τῆς μεταξύ τούτων l. Zim.

λειτουργίας ὁ πᾶς τῆς διδασκαλίας [†]αὐτῷ συνεπεράνθη χρό-
νος· ^νἀρξαμένου μὲν κατὰ τὴν τοῦ Ἀννα ἀρχιερωσύνης, μέχρι
δὲ τῆς ἀρχῆς τοῦ Καϊάφα παραμείναντος· ^ωοὐδ' ὅλως ὁ
³μεταξὺ ^χτετραέτης παρίσταται χρόνος. Τῶν γὰρ τοι κατὰ
τὸν νόμον ἤδη πῶς ^γκαθηρημένων ἐξ ἐκείνου θεσμῶν, λέλυτο
μὲν ^ζὃ διὰ βίου καὶ ἐκ προγόνων διαδοχῆς τὰ τῆς ^ατοῦ Θεοῦ
θεραπείας προσήκοντα ἦν· ὑπὸ δὲ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἡγεμόνων
ἄλλοι· ἄλλοι τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπιτρεπόμενοι οὐ πλείον
ἔτους ἑνὸς ἐπὶ ταύτης διετέλουν. Ἱστορεῖ δ' οὖν ὁ Ἰώσηπος
τέσσαρας κατὰ διαδοχὴν ἐπὶ Καϊάφην ἀρχιερεῖς μετὰ τὸν
Ἀνναν διαγενέσθαι, κατὰ τὴν ^βαὐτὴν τῆς ^αἀρχαιολογίας
γραφὴν, ὧδέ πῶς λέγων· “ ^δΟὐαλλέριος Γράτος παύσας
“ ^εἱεράσθαι Ἀννανον, Ἰσμάηλον ἀρχιερέα ἀποφαίνει τὸν τοῦ
⁴“ ^φΦαβί. Καὶ τοῦτον δὲ μετοὔπολ' μεταστήσας, Ἐλεάζα-
“ ^ρον τὸν ^εἈννάνου τοῦ ἀρχιερέως υἱὸν ἀποδείκνυσιν ἀρχιε-

[†] αὐτῷ] Ita edd. A.B.C.D.E.F. H.I. a pr. m. K. αὐτῶν G. vitiose. αὐτοῦ I. a sec. m. c. correctus, ut suspicor, ut Nicephori exhibeat lectionem ὁ τῆς Ἰησοῦ διδασκαλίας, aut ut cum v. ἀρξαμένου melius cohæreat.

^ν ἀρξαμένου] Ita omnes præter E. q. l. ἀρξάμενον. Sed nihil opus est hac correctione, ἀρξαμένου enim vertendum est, cum scilicet ince-
pisset.

^ω οὐδ' ὅλως] Ita B.C.D.G. (q. l. ολῶς sic.) I. a pr. m. K. οὐδ' ὅλος edd. A.E. οὐδ' ὅλος καὶ H. καὶ οὐδ' ὅλως F. καὶ οὐδὲ ὅλος I. a sec. m. καὶ οὐδ' ὅλος M.c.

^χ τετραέτης παρίσταται] Ita edd. A.E.G.H. παρίσταται τετραέτης B. C.D.F. περιίσταται τετραέτης I.K. περιίσταται habet Niceph.

^γ καθηρημένων] Ita Val. Stroth. A.B.C.D.F.G. καθαιρουμένων Steph. E.H.I.K. καταλυομένων Niceph.

^ζ ὃ διὰ βίου—τὰ τῆς] Ita Val. Stroth. A.B.C.D.E.G.H.I.K. qui-
bus addo F. quamvis verba διαδο-

χῆς—ἡγεμόνων omittat propter homœoteleuton in προγόνων et ἡγεμό-
νων. Stephanus et Zim. l. ἡ διὰ βίου καὶ ἐκ προγόνων διαδοχὴ οὔτε τὰ τῆς· Nostram lectionem confirmat Nicephorus, legendo λέλυτο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὃ διὰ βίου καὶ τῆς τῶν προγόνων διαδοχῆς διέφερεν ἢ τοῦ Θεοῦ θεραπεία.

^α τοῦ θεοῦ] τοῦ om. H.I.K.

^β αὐτὴν] Ita Stroth. Zim. B.C. D.F.G.H.I.K.c. αὐτῆς Steph. Val. A.E.

^α ἀρχαιολογίας] Ita edd. A.E.H. I.K. Niceph. ἱστορίας B.C.D.F.G.

^δ Οὐαλλέριος] Ita Steph. Val. A.C.E.F.H. (et fors. B.D.) οὐ-
αλέριος Reading. Stroth. G.I.K. Joseph. Niceph.

^ε Ἀννανον] Ita edd. A.E.G.H.I. K. Ἀνανον C.F. (et fors. B.D.) Joseph. Niceph.

^φ Φαβί] Ita Stroth. Zim. B.C. D.F.I.K. Joseph. Niceph. Φαβίει G.H. Βαφί Steph. Val. A.E. Ruf.

^ε Ἀννάνου] Ita edd. A.E.F.G.I. Ἀνάνου C.H.K. Joseph. Niceph.

“^ρέα. Ἐνιαυτοῦ δὲ ^hδιαγενομένου καὶ τόνδε παύσας, Σίμωνι
 “ⁱτῷ Καμίθου τὴν ἀρχιερωσύνην παραδίδωσιν. Οὐ πλέον
 “δὲ καὶ τῷδε ἐνιαυτοῦ τὴν τιμὴν ἔχοντι ^kδιεγένετο χρόνος,
 “^lκαὶ Ἰώσηπος ^mὁ καὶ Καϊάφας διάδοχος ἦν αὐτῷ.” Οὐκ-
 οὖν ὁ ⁿσύμπας ^οοὐδ’ ὅλος τετραέτης ἀποδείκνυται τῆς τοῦ
 Σωτῆρος ^pῆμῶν διδασκαλίας χρόνος, ^qτεσσάρων ἐπὶ ^rτέσ-
 σαρσιν ἔτεσιν ἀρχιερέων ἀπὸ τοῦ ἸἸννα καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ
 Καϊάφα ^sκατάστασιν ^tἐνιαύσιον λειτουργίαν ^vδιατετελεκό-
 των. Τὸν γέτοι Καϊάφαν ἀρχιερέα εἰκότως τοῦ ἐνιαυτοῦ
 καθ’ ὃν τὰ τοῦ σωτηρίου πάθους ^wἐπετελεῖτο, ἢ τοῦ εὐαγγε-
 λίου παρεσημῆματο γραφῇ. Ἐξ ἧς καὶ αὐτῆς οὐκ ἀπάδων
 τῆς προκειμένης ἐπιτηρήσεως ὁ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας
 ἀποδείκνυται χρόνος. Ἀλλὰ γὰρ ὁ Σωτὴρ καὶ ^xΚύριος ^yὁ
 ἡμῶν, οὐ μετὰ πλείστον τῆς καταρχῆς τοῦ κηρύγματος, τοὺς
 δώδεκα ἀποστόλους ἀνακαλεῖται· οὓς καὶ μόνους τῶν λοιπῶν
 αὐτοῦ μαθητῶν κατὰ τι γέρας ἐξαίρετον ἀποστόλους ὠνόμα-
 σεν. Καὶ αὖθις ἀναδείκνυσιν ἐτέρους ἐβδομήκοντα, οὓς καὶ

Dubito de B.D. Solus K. legit τοῦ
 ἸἸνναν.

^h διαγενομένου] γενομένου G.

ⁱ τῷ Καμίθου] τῷ Καμίθου Ni-
 ceph. τοῦ καταμαθίου (sic) G. τῷ
 Καμαθεὶ Chron. Alex.

^k διεγένετο] Ita B.C.D.F.G.H.I.
 K. Joseph. Niceph. διεγίνετο edd.
 A.E.

^l καὶ ante Ἰώσηπος om. A. a pr.
 m. E.G.H.

^m ὁ καὶ Καϊάφας] ὁ om. G. Jo-
 seph.

ⁿ σύμπας] Post h. v. ponunt χρό-
 νος, et deinde post διδασκαλίας om.
 C.F.G. et forsan B.D. ordinem
 vulgatum defendunt edd. A.E.H.
 I.K. Niceph.

^ο οὐδ’ ὅλος] Ita Val. Zim. (οὐ-
 δόλος) A.B.C.D.F.H.I.K. μηδ’ ὅλος
 Niceph. οὐδ’ ὅλος Stroth. E.G.
 οὐδόλως Steph. καὶ οὐδ’ ὅλος a.

οὐδ’ ἄλλως c.

^p ἡμῶν post σωτῆρος om. G. Ni-
 ceph.

^q τεσσάρων] τέσσαρα A. a pr.
 m. E. perperam.

^r τέσσαρσιν] τέτταρσιν C.I.K.
 τέτρασιν H. caeteri vulg. Deinde
 ἔτεσιν om. G.

^s κατάστασιν] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.G.H.I.K.c. Niceph. ἀπο-
 κατάστασιν Steph. A.E.

^t ἐνιαύσιον] ἐνιαυσίαν C.G.

^v διατετελεκότων] Ita B.C.D.F.
 G. I. K. M. c. Niceph. ἐκτετελε-
 κότων edd. A.E.H.

^w ἐπετελεῖτο] ἐπετελείντο F.

^x Κύριος ἡμῶν] Addunt Ἰησοῦς ὁ
 Χριστὸς Val. B.C.D.F.G. Ἰησοῦς
 Χριστὸς Steph. Stroth. om. A.E.
 H.I.K.

^y οὐ μετὰ πλείστον] μὴ ἀτληστῶν
 (sic) G.

αὐτοὺς ἀπέστειλεν ἂνὰ δύο δύο, πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον καὶ πόλιν ^αοὐδ' ^βἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.

Τὰ περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ μεμαρτυρημένα.

(Nic. H. E. I, 19. 20.)

1 Οὐκ εἰς μακρὸν δὲ τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου ὑπὸ τοῦ νέου Ἡρώδου τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντος μνημονεύει μὲν καὶ ^δἡ θεία τῶν εὐαγγελίων γραφή· συνιστορεῖ γε μὴν καὶ ^εὁ Ἰώσηπος ὀνομαστὶ ^ττῆς τε Ἡρωδιάδος μνήμην πεποιημένος, καὶ ὡς ἀδελφοῦ γυναῖκα οὖσαν αὐτὴν ἡγάγετο πρὸς γάμον Ἡρώδης, ἀθετήσας μὲν τὴν προτέραν αὐτῇ κατὰ νόμους ^ηγεγεννημένην· (Ἀρέτα δ' ἦν αὕτη τοῦ ^ιΠετραίων βασιλέως θυγάτηρ·) τὴν δὲ Ἡρωδιάδα ζῶντος διαστήσας τοῦ ἀνδρός· δι' ἣν καὶ τὸν Ἰωάννην ἀνελὼν, πόλεμον ^καἵρεται πρὸς τὸν Ἀρέταν,

■ ἀνὰ δύο δύο] Stephanus dedit ἀνὰ δύο sine repetitione, nescio qua auctoritate, omnes enim Parisienses codices (etiam A.E.) legunt ἀνὰ δύο δύο, quos recte secuti sunt Valesius et Strothius. His codicibus addo F. (a pr. m.) G.H. sed I.K. (quos Stephanus nunquam viderat) legunt ἀνὰ δύο· ita quoque habet Nicephorus, quem, ut sæpius dixi, nimis sedulo sequuntur codices I.K.

^α οὐδ'] δ ποῦ (sic) A.

^β ἔμελλεν] Ita edd. A.E.I.K. Niceph. sed ἔμελλεν habent B.D. F.H. quibus Valesius addit C. silet vero de hac re collatio nostra hujusce codicis. ἔμελλεν εἰσέρχεσθαι αὐτὸς l. G.

^γ Οὐκ εἰς μακρὸν] Hæc in ed. Steph. adhuc ad c. 10. referuntur: at A.C.D.F.G.H. Rufin. ab iis c. 11. ordiuntur. Pro μακρὸν δὲ G. vitiosissime legit μακρὰν διά.

^δ ἡ θεία τῶν om. H. θεία om. G.

^ε ὁ ante Ἰώσηπος om. G.I.

^τ τῆς τε om. H.

^η νόμους] νόμον G.

^ι γεγεννημένην] Ita C.F.I.K. et forsàn B.D. γεγαμημένην γυναῖκα edd. A.E. γεγαμημένην sine γυναῖκα G.H. Nostram lectionem confirmat Nicephorus, qui habet, τὴν πρότερον ἐκ νόμων γεγεννημένην αὐτῇ.

^κ αἵρεται] Ita edd. A.B.C.D.E. F. αἵρεται (sic) H. αἰρεῖται I. a pr. m. K. ἀναίρεται I. a sec. m. ἥρατο G. Niceph. ἥρηται a. De phrasi πόλεμον αἵρεσθαι (non αἰρεῖσθαι) cf. Elmsl. ad Heraclid. 505.

ἵως ἂν ἡτιμασμένης ¹ αὐτῇ τῆς θυγατρὸς. Ἐν ᾧ πολέμῳ ² μάχης γενομένης, πάντα φησὶ τὸν Ἡρώδου στρατὸν διαφθαρῆναι, καὶ ³ ταῦτα πεπονθέναι τῆς ἐπιβουλῆς ἕνεκεν τῆς κατὰ τοῦ Ἰωάννου γεγενημένης. Ὁ δ' αὐτὸς Ἰώσηπος ἐν τοῖς μάλιστα δικαιότατον καὶ βαπτιστὴν ⁴ ὁμολογῶν γεγονέναι τὸν Ἰωάννην, τοῖς περὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν τῶν εὐαγγελίων ⁵ γραφὴν ἀναγεγραμμένοις ⁶ συμμαρτυρεῖ. Ἰστορεῖ δὲ καὶ ⁷ τὸν Ἡρώδην τῆς βασιλείας ⁸ ἀποπεπτωκέναι διὰ τὴν αὐτὴν Ἡρωδιάδα, μεθ' ἧς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν ὑπερορίαν ἀπεληλάσθαι, ⁹ Βιένναν τῆς Γαλλίας ¹⁰ πόλιν οἰκεῖν καταδικασθέντα. Καὶ ταῦτα γε αὐτῇ ἐν ¹¹ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς ἀρχαιολογίας δεδήλωται, ἔνθα συλλαβαῖς αὐταῖς περὶ τοῦ Ἰωάννου ταῦτα γράφει “ ¹² Τισὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ¹³ ἐδόκει ¹⁴ ὀλωλέναι τὸν “ Ἡρώδου στρατὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ¹⁵ μάλα δικαίως τιννυμένον κατὰ ποινὴν Ἰωάννου τοῦ ¹⁶ καλουμένου Βαπτιστοῦ. “ ¹⁷ Κτείνει γὰρ τοῦτον Ἡρώδης, ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοῖς ¹⁸

¹ ὡς ἂν] ὥσαν C.D. atque ita perpetuo hanc vocem scribi observavit Valesius in codice C. quoties ponitur pro *tanquam*.

¹¹ αὐτῇ] Ita A.B.C.E.G.H.I.K. a. αὐτοῦ edd. D. τῆς αὐτοῦ inverso ordine F. quæ lectio si vera esset, αὐτοῦ ad Aretam referremus: αὐτῇ vero ad Herodem spectat; et hanc omnino veram esse lectionem, confirmat Nicephorus, q. 1. ὡς ἂν ἡτιμωμένης τούτῳ τῆς θυγατρὸς.

¹² ταῦτα] πάντα ταῦτα Steph. πάντα pro ταῦτα l. A. (in margine ταῦτα) E. istas universas calamitates Christoph. πάντα om. A.

¹³ οὗτοῦ Ἰωάννου] τοῦ om. edd. A. E.F.G. habent C.H.I.K. Niceph. dubito de B.D. sed per totum hoc caput articulum præfigit Eusebius.

¹⁴ ὁμολογῶν] ὁμολογεῖ G.

¹⁵ γραφὴν] φωνὴν G.

¹⁶ συμμαρτυρεῖ] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.H.I.K.c. *magnopere consentit*, in vers. μαρτυρεῖ Steph. A. E. μαρτυρῶν G. προσμαρτυρεῖ Niceph.

¹⁷ ἀποπεπτωκέναι] ἀποπτωκέναι G.

¹⁸ Βιένναν] Βιάνναν F.I. sed ε et αι sæpissime in MSS. permutantur. Etiam Nicephorus habet Βιάννα, quocum I. fere semper consentit.

¹⁹ πόλιν om. Stroth. B.C.D.F.

²⁰ ὀκτωκαιδεκάτῳ] ὀγδόῳ καὶ δεκάτῳ G.

²¹ Τισὶ δὲ] Ab his verbis Stephanus c. 11. inchoat.

²² ἐδόκει] δοκεῖ G.

²³ ὀλωλέναι] ὠλωλέναι E.

²⁴ μάλα] μάλιστα I.K. juxta collationem Gronov.

²⁵ καλουμένου] ἐπικαλουμένου I. a sec. m. K. Niceph. Joseph.

²⁶ Κτείνει γὰρ] κτ. γὰρ δὲ C.F.G. et forsā B.D.

“ Ἰουδαίοις κελεύοντα ἀρετὴν ^cἐπασκοῦσι, ^dκαὶ τὰ πρὸς
 “ ἀλλήλους δικαιοσύνη ^eκαὶ πρὸς τὸν θεὸν εὐσεβεία ^fχρωμέ-
 “ νους, βαπτισμῷ συνιέναι. Οὕτω γὰρ ^gδὴ καὶ ^hτὴν βάπτι-
 “ σιν ἀποδεκτὴν ⁱαὐτῷ ^kφανεῖσθαι, μὴ ἐπὶ τινῶν ^lἁμαρτάδων
 “ παραιτήσῃ χρωμένων, ἀλλ’ ἐφ’ ἀγνεία τοῦ σώματος, ἅτε
 5 “ δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνη ^mπροεκεκαθαρμένης. Καὶ
 “ τῶν ἄλλων συστρεφόμενων, (καὶ γὰρ ⁿἦσθησαν ^oἐπιπλεί-
 “ στον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων,) δέισας ^pἩρώδης τὸ ἐπὶ
 “ τοσόνδε ^qπιθανὸν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις, μὴ ἐπὶ ἀποστάσει
 “ τινὶ ^rφέροιτο, (πάντα γὰρ ^sἐώκεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου
 “ πράζοντες,) πολὺν κρεῖττον ἡγεῖται πρὶν τι νεώτερον ^tἂπ’
 “ αὐτοῦ γενέσθαι, προλαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γενομέ-
 “ νης εἰς πράγματα ἐμπεσὼν μετανοεῖν. Καὶ ὁ μὲν ὑποψία
 “ ^vτῇ Ἡρώδου δέσμιος εἰς τὸν Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς

^c ἐπασκοῦσι] ἐπασκῆσαι Steph.
 e conjectura, ut videtur. ἐπασκοῦ-
 σι habent omnes nostri codices,
 et Niceph. q. 1. in textum recepit
 Strothius, probante Valesio. Jo-
 sephus l. ἐπασκοῦντας.

^d καὶ τὰ πρὸς] τὰ om. C.F. et
 forsan B.D. Josephus habet τῇ.

^e καὶ πρὸς] ἔτι τε καὶ πρὸς G.

^f χρωμένους] Ita Steph. Val. et
 codd. omnes præter I.K. q. 1.
 χρωμένοις. Hanc quoque l. Niceph.
 et Strothius et Zim. in textum
 receperunt: sed solæcismus in
 ἐπασκοῦσι et χρωμένους non suadet
 ut contra codicum auctoritatem
 χρωμένους rejicerem. Pro talibus
 solæcismis cf. Elmsl. ad Heracl.
 693. Havercamp. in Josephi ed.
 dedit ἐπασκοῦντας et χρωμένους.

^g δὴ om. F. Joseph. Niceph.

^h τὴν βάπτισιν] τὴν om. G.

ⁱ αὐτῷ] αὐτῶν I. a sec. m. Ni-
 ceph.

^k φανεῖσθαι] φαίνεσθαι G.

^l ἁμαρτάδων] ἁμαρτία παίδων (sic)
 G.

^m προεκεκαθαρμένης] προεκαθα-
 ρμένης Steph. cæteri omnes, Jo-
 seph. et Niceph. habent προεκ.

ⁿ ἦσθησαν] Ita edd. A.B.C.D.
 F.H. ἦρθησαν E.I.K.M.g. Joseph.
 Niceph. προσήσαν (sic) G. Magis
 placet ἦρθησαν, sed Eusebius for-
 san scripsit ἦσθησαν.

^o ἐπιπλείστον] ἐπὶ πλείστον C.

^p δ’ ante Ἡρώδης ponunt F.I. a
 sec. m. K. a pr. m.

^q πιθανὸν] Ita A.B.C.D.E.F.G.
 I.K. Joseph. Niceph. πειθανὸν
 edd. H.

^r φέροιτο] Ita edd. A.B.C.D.E.
 F.G. φέροι H.I.K. Joseph. Ni-
 ceph.

^s ἐώκεσαν] Ita edd. A.B.C.D.F.
 I.K. Joseph. Niceph. εἰόκεσαν E.
 G. H. εἰόκασι Josephi nonnulli
 codd.

^t ἂπ’ αὐτοῦ] Ita Steph. Val. A.
 E.G.H. ὑπ’ αὐτοῦ Stroth. Zim.
 B.C.D.F.I.K. Niceph. ἐξ αὐτοῦ
 Joseph.

^v τῇ Ἡρώδου] τῇ om. F.I.K.
 τοῦ ante Ἡρώδου habent edd. C.

“^wτὸ προειρημένον φρούριον, ^xταύτη ^yκτίννυται.” Ταῦτα περὶ ⁶
^zτοῦ Ἰωάννου διελθὼν, καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ^aκατὰ τὴν
αὐτὴν τοῦ συγγράμματος ἱστορίαν ὧδέ πως μέμνηται. “Γί-
“νεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς ^bτις σοφὸς ἀνὴρ,
“εἶγε ^cἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. Ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων
“ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων ^dτῶν ἡδονῇ ^eτάληθῇ δεχο-
“μένων. Καὶ ^fπολλοὺς μὲν ^gτῶν Ἰουδαίων, ^hπολλοὺς δὲ
“καὶ ⁱἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο. Ὁ Χριστὸς οὗτος
“ἦν. Καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν ^kπαρ’ ἡμῖν ⁷
“σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ^lἐξεπαύσαντο οἱ τὸ
“^mπρῶτον ἀγαπήσαντες. ⁿἘφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην
“^oἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ^pταῦτά τε
“καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων. Εἰσέτι

G.I.K. et forsā B.D. omittunt
diserte A.E.G.H. Joseph. Niceph.
neque præfigitur articulus nomini
Ἡρώδης per totum hunc locum.

^w τὸ προειρ.] εἰς τὸ προειρ. G.
H.

^x ταύτη] ταυτὶ G.

^y κτίννυται] κτείννυται E.

^z τοῦ Ἰωάννου] τοῦ om. H.
male.

^a κατὰ τὴν αὐτὴν] καταύτην τὴν
(sic) G.

^b τις] Ita edd. B.C.D.F.G. om.
A.E.H.I.K. Joseph. Niceph. et
ipse Eusebius in *Dem. Evang.* p.
124.

^c ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή] Ita
edd. A.E.F.H. Joseph. Eus. *Dem.*
Evang. αὐτὸν ἄνδρα λέγειν χρή C.G.
I.K. Dubito igitur de B.D. ἄνδρα
λέγειν αὐτὸν χρή Niceph. ἄ. λ. αὐτὸν
ἐχρῆν Cedren. καλεῖν pro λέγειν
habet G.

^d τῶν ἡδονῇ] Ita A.B.C.D.E.F.
G.H.I.K. Joseph. Niceph. τῶν
σὺν ἡδονῇ edd. Zonar. τῶν ἐν ἡδο-
νῇ Cedren. Verba τῶν ἡδονῇ om.
Eus. in *Dem. Evang.* et legit ἀν-
θρώπων τάλῃθῃ σεβομένων.

^e τάλῃθῃ] τὰ ἀληθῇ C. τῶν ἀληθῇ
(sic) G.

^f πολλοὺς μὲν] μὲν om. F.

^g τῶν Ἰουδαίων] Ita edd. et
codd. omnes Niceph. Suid. Ἰου-
δαίους Joseph. τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Eus.
Dem. *Evang.*

^h πολλοὺς δὲ] καὶ π. δὲ G.

ⁱ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ] Ita edd.
et codd. omnes, nisi quod G. per-
peram l. τοῦ ἀπὸ τοῦ Ἑλλ. Inter
auctores qui h. l. citant mira est
varietas in his verbis proferendis.

^k παρ’] παρὸν G. vitiose.

^l ἐξεπαύσαντο] Ita edd. A.B.C.
D.E.F.G. ἐπαύσαντο H.I.K. Jo-
seph. Niceph. Eus. *Dem. Evang.*

^m πρῶτον ἀγαπήσαντες] Ita A.C.
E.F.G.H.I.K. (et forsā B.D.)
Josephi codd. Eus. *Dem. Evang.*
πρῶτον αὐτὸν ἀγ. edd. Niceph.
Suid. Cedren.

ⁿ Ἐφάνη] ἐξεφάνη G.

^o ἔχων ἡμέραν] Ita Val. Stroth.
B.C.D.F.G.H.I.K. Joseph. Ni-
ceph. ἡμέραν ἔχων Steph. A.E.
ἔχων om. Eus. *Dem. Evang.*

^p ταῦτά τε om. G.

“τε νῦν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἔπέ-
 8 “λιπε τὸ φύλον.” Ταῦτα τοῦ ἐξ αὐτῶν ^s Ἑβραίων συγ-
 γραφέως ἀνέκαθεν τῇ ἑαυτοῦ γραφῇ περὶ τε τοῦ βαπτιστοῦ
 Ἰωάννου καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν παραδεδωκότος, τίς ἂν ἔτι
^t λείποιτο ἀποφυγῇ, τοῦ μὴ ἀναισχύντους ἀπελέγχεσθαι τοὺς
^v κατ’ αὐτῶν πλασαμένους ^w ὑπομνήματα; Ἀλλὰ ^x ταῦτα
 μὲν ἐχέτω ταύτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ.

Περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

(Nic. H. E. I, 21. 22. usque ad fin.)

1 Τῶν γεμῆν τοῦ Σωτῆρος ἀποστολῶν παντί τῃ σαφῆς ἐκ
 τῶν εὐαγγελίων ἢ ^y πρόσρησις. Τῶν δ’ ἐβδομήκοντα μαθη-
 τῶν, κατάλογος μὲν ^z οὐδεὶς οὐδαμῇ φέρεται λέγεται ^a γε
 μὴν εἰς αὐτῶν Βαρνάβας γεγονέναι, οὗ ^b διαφόρως μὲν καὶ αἱ
 πράξεις τῶν ἀποστολῶν ἐμνημόνευσαν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ^c ὁ
 Παῦλος ^d Γαλάταις γράφων. ^e Τούτων δ’ εἶναι ^f φασὶ καὶ
 2 Σωσθένην τὸν ἄμα Παύλῳ Κορινθίοις ἐπιστείλαντα. Ἡ δ’ ^g ἱστορία
 παρὰ Κλήμεντι κατὰ τὴν πέμπτην τῶν ὑποτυπώσεων,
 ἐν ᾗ καὶ Κηφᾶν, περὶ οὗ φησὶν ὁ Παῦλος, “Ὅτε δὲ ἦλθε

^q ὠνομασμένων] ὠνομασμένον A.

m. E.

^r ἐπέλιπε] ἐπέλοιπε E.

^y πρόσρησις] πρόρησις G. vi-
 tiouse.

^s Ἑβραίων] Ἑβραίου G. perpe-
 ram.

^z οὐδεὶς om. F.

^t λείποιτο ἀποφυγῇ] λόγος λεί-
 ποίτο ἀποφυγῆς G. λίποιτο pro
 λείποιτο I.K.

^a γε μὴν] μὲν E. γε om. A. a
 pr. m. γέ μιν dedit Heinichen ex
 incuria.

^v κατ’ αὐτῶν] Ita edd. A.E.G.I.
 a sec. m. τὰ κατ’ αὐτῶν C. ταῦτον
 F. forsan pro τὰ κατ’ αὐτὸν, q. l.
 diserte H. Dubito igitur de B.D.
 κατ’ αὐτὸν I. a pr. m. K. Longe
 præstat κατ’ αὐτῶν, *adversus istos*,
 sc. Jesum et Joannem.

^b διαφόρως μὲν καὶ] καὶ διαφόρως
 μὲν G.

^c ὁ Παῦλος] ὁ om. A. a pr. m.
 E.G.H. male.

^d Γαλάταις γράφων] Ita C.F.G.
 (Γαλαταῖα sic) I.K. et forsan B.D.
 γράφων Γαλάταις edd. A.E.H.

^w ὑπομνήματα] ὑπομνήματι G.
 perperam.

^e τούτων] τοῦτον I. a sec. m. K.

^x ταῦτα μὲν] μὲν om. A. a pr.

^f φασὶ] φησι F. φησὶν I.K.
 male.

“Κηφᾶς εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην,”
^h ἓνα φησὶ γεγονέναι τῶν ἐβδομήκοντα μαθητῶν, ὁμώνυμον
 Πέτρῳ τυγχάνοντα τῷ ἀποστόλῳ. Καὶ Μαθθίαν δὲ τὸν
 ἀντὶ ⁱ Ἰούδα τοῖς ἀποστόλοις ^k συγκαταλεγέντα, τὸν τε σὺν
 αὐτῷ τῇ ὁμοίᾳ ψήφῳ τιμηθέντα, ^l τῆς αὐτῆς τῶν ἐβδομήκοντα
 κλήσεως ἡξιῶσθαι κατέχει λόγος. Καὶ ^mΘαδδαῖον δὲ ἓνα ³
 τῶν αὐτῶν εἶναί φασι· περὶ οὗ καὶ ἱστορίαν ἐλθοῦσαν εἰς
 ἡμᾶς αὐτίκα μάλα ἐκθήσομαι. Καὶ τῶν ἐβδομήκοντα δὲ
 πλείους τοῦ Σωτῆρος πεφηνέναι μαθητὰς εὖροις ἂν ἐπιτηρή-
 σας, μάρτυρι χρώμενος ⁿ τῷ Παύλῳ, μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν
 ἔγερσιν ὤφθαι· αὐτὸν φήσαντι, ^p πρῶτον μὲν Κηφᾶ, ἔπειτα
 τοῖς δώδεκα, ^q καὶ μετὰ τούτους, ἐπάνω ^r πεντακοσίοις ἀδελ-
 φοῖς ἐφάπαξ. Ὡν τινὰς μὲν ἔφασκε κεκοιμηθῆναι, τοὺς ⁴
 πλείους δ’ ἔτι τῷ βίῳ καθ’ ὃν καιρὸν αὐτῷ ταῦτα συνετάτ-
 τετο ^s περιέναι. ^t Ἐπειτα δ’ ὤφθαι αὐτὸν Ἰακώβῳ φησίν·

g αὐτῷ om. G. Deinde post v. ἀντέστην addit Steph. ὅτι κατεγνω-
 σμένος ἦν, q. l. A.E.G. sed om.
 Val. Stroth. B.C.D.F.H.I.K. Ru-
 fin. Verba procul dubio huc trans-
 lata sunt a librariis ex epistola ad
 Galatas.

^h ἓνα] ἓνα γε G.

ⁱ Ἰούδα] Post h. v. τοῦ προδότου
 l. edd. A.E. om. C.F.G.H.I.K.
 et forsan B.D.

^k συγκαταλεγέντα] Ita C.F.H.I.
 K. et forsan B.D. ἐγκαταλεγέντα
 edd. A.E. ἐκαλεχθέντα (sic) g.
 sed simplex et vera lectio forsan
 servatur in G. q. l. καταλεγέντα.

^l τῆς αὐτῆς] τοῖς αὐτοῖς E. per-
 peram.

^m Θαδδαῖον δὲ] Post h. v. Ste-
 phanus legit, τὸν ὑπὸ Θωμᾶ κατὰ
 πρόσταξιν (τάξιν b.) τοῦ Ἰησοῦ τῷ
 Ἀγβάρῳ (ἀνγάρῳ c.) πρὸς Ἰακώβῳ ἀπο-
 σταλέντα. ita quoque A.E. sed
 om. B.C.D.F.G.H.I.K. Rufin. :
 et verba proxime sequentia, περὶ

οὗ καὶ ἱστορίαν κ. τ. λ. interpola-
 tionem abunde demonstrant.

ⁿ τῷ Παύλῳ] τῷ om. A.E.

^o αὐτὸν] αὐτῷ G.

^p πρῶτον] Ita Steph. Val. A.E.
 G.H.I.K. πρῶτῳ Stroth. (appro-
 bante Valesio) B.C.D.F. male, ut
 opinor.

^q καὶ μετὰ τούτους] καὶ om. I.K.
 τοῦτο pro τούτους E.N.

^r πεντακοσίοις] πεντακοσίων H.
 male.

^s περιέναι] Ita Steph. Val. A.B.C.
 περιέναι G. (et ponit post τῷ βίῳ).
 περιεῖναι Stroth. Zim. (approbante
 Valesio) D.F. περιμένειν E.H.I.K.
 M.g. Verum est, quod Valesius
 observavit, grammaticæ leges pos-
 tulare περιεῖναι : sed vereor an hæ
 leges in sæculo Eusebiano satis
 accurate expensæ essent. Pari
 ratione nihil moror variationem
 inter περιέναι et περιεῖναι, de quo
 cf. Wesseling. ad Diod. Sic. XVII.
 69. p. 214. Confusa sunt etiam

εἰς δὲ καὶ οὗτος τῶν φερομένων τοῦ ὙΣωτῆρος ἀδελφῶν ἦν.
^w Εἰθ' ὥς παρὰ τούτους, κατὰ μίμησιν τῶν δώδεκα, πλείστων
 ὅσων ὑπαρξάντων ἀποστόλων, ^x οἶος καὶ αὐτὸς ^y ὁ Παῦλος
 ἦν, προστίθησι λέγων, “Ἐπειτα ὥφθη τοῖς ἀποστόλοις
 “ πᾶσι.” ^z Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶνδε. Τῆς δὲ περὶ τὸν
 Θαδδαῖον ^a ἱστορίας τοιοῦτος γέγονεν ὁ τρόπος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ.

^b Ἱστορία περὶ τοῦ τῶν Ἑδεσσηνῶν δυνάστου.

(Nic. H. E. II, 7., et Evagr. IV, 29.)

1 Ἡ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ^c Ἰησοῦ Χριστοῦ ^d θει-
 ότης, εἰς πάντας ἀνθρώπους τῆς παραδοξοποιου δυνάμεως
 ἔνεκεν βωομένη, μυρίους ὅσους καὶ τῶν ἐπ' ἁλλοδαπῆς ^e πορ-
 ρωτάτω τε τῆς Ἰουδαίας ^f νόσων καὶ παντοίων παθῶν ἐλπίδι
 θεραπείας ἐπήγετο. Ταύτη τοι βασιλεὺς ^g Ἀβγαρος, τῶν

περιῖεναι et περιεῖναι in Xen. Anab.

I. 9. 14. et alibi. Suspicio πε-
 ριμένειν librariis deberi, qui so-
 læcum περιέναι rejiciebant, et μέν-
 ουσιν legerant in 1 Cor. xv. 6.
 Mansisse, Christoph.

^t Ἐπειτα δ'] δ' om. G.

^v Σωτῆρος ἀδελφῶν] Ita Stroth.
 B.C.D.F.G.H.I.K. Rufin. σωτῆ-
 ρος μαθητῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ ἀδελφῶν
 Steph. Val. A.E.

^w Εἰθ'] εἰ δὲ G. perperam.

^x οἶος] οἶα E.N. g.

^y ὁ Παῦλος] ὁ om. A.E. contra
 styllum Eusebianum.

^z Ταῦτα μὲν οὖν] καὶ τοσαῦτα ad-
 dunt E.N.g. Deinde post περὶ
 τῶνδε addit E. ἀρκούντως εἴρηται.

^a ἱστορίας] ἡμῖν λεχθείσης addunt
 edd. A.E. om. C.F.G.H.I.K. et
 forsā B.D.

^b Titulum ita exhibet H. περὶ
 τῆς ἐπιστολῆς αὐγάρου. Secunda
 manus addidit in A. περὶ Ἀγβάρου
 βασιλέως. Tituli in hoc codice

desunt.

^c Ἰησοῦ Χριστοῦ] Hæc verba in
 margine tantum habet I. juxta
 collationem Gronov. quod forsā
 expectaremus, omittuntur enim a
 Nicephoro.

^d θεότης] Ita Stroth. Zim. B.
 C.D.F.G.H.I.K. θεότης Steph.
 Val. A.E. Niceph.

^e πορρωτάτω τε τῆς Ἰουδαίας] Ita
 edd. A.B.C.D.F. πορρωτάτω δὲ τῆς
 Ἰουδαίας G. πορρωτάτω ὄντων τῆς
 Ἰουδαίας H. πορρωτάτων ὄντων τῆς
 Ἰουδαίας K. et etiam I. juxta col-
 lationem nostram: Gronovius ve-
 ro hunc codicem citat, ut qui πορ-
 ρωτάτω vel πορρωτάτω τε habeat in
 textu, et ὄντων τῆς Ἰουδαίας in
 margine: πορρωτάτω sine reliquis
 legit E.

^f νόσων] τε addunt edd. A.B.C.
 D.F. om. E.G.H.I.K. ὅσων pro
 νόσων l. I.

^g Ἀβγαρος] In hoc nomine scri-
 bendo non sibi constat Valesius,

ὑπὲρ Εὐφράτην ἔθνων ἐπισημότατα δυναστεύων, πάθει τὸ σῶμα ^h δεινῶ καὶ οὐ θεραπευτῶ ὅσον ἐπ' ἀνθρωπείᾳ δυνάμει καταφθειρόμενος, ὥς καὶ τοῦνομα τοῦ Ἰησοῦ πολὺ καὶ τὰς δυνάμεις ⁱ συμφώνως πρὸς ἀπάντων μαρτυρουμένης ἐπύθετο, ⁱκέτης αὐτοῦ πέμψας δι' ^k ἐπιστοληφόρου ^l γίγνεται, τῆς νόσου τυχεῖν ἀπαλλαγῆς ἀξιῶν. Ὁ δὲ μὴ τότε καλοῦντι ² ὑπακούσας, ἐπιστολῆς ^m γοῦν αὐτὸν ἰδίας καταξιοί, ἕνα τῶν ⁿ αὐτοῦ μαθητῶν ὁ ἀποστέλλειν ἐπὶ θεραπείᾳ τῆς νόσου, ὁμοῦ τε ^p αὐτοῦ ^q σωτηρίαν καὶ τῶν προσηκόντων ἀπάντων ^r ὑπισχνούμενος. Οὐκ εἰς ^s μακρὰν δὲ ἄρα αὐτῷ ἐπληροῦτο ^t τὰ τῆς ἐπαγγελίας. Μετὰ γοῦν τὴν ἐκ νεκρῶν ^v ἀνάστασιν καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ^w ἀνοδόν, Θωμᾶς, ^x τῶν ἀποστόλων εἰς τῶν

quater enim dedit Ἀβγαρος (loquor de prima editione) semper autem alibi Ἀγβαρος: hancque vel Ἀκβαρος veram esse scripturam contendit in notis cum ad h. l. tum ad Dion. LXVIII. 21. Contra Ἀβγαρος vel Αὔγαρος genuinam esse scripturam ex nummis aliisque documentis demonstravit Spanhemius, (tom. I. p. 126. 446. 535.) quem sequor. Quod ad editores et codices spectat, Steph. A.E.K. semper habent Ἀγβαρος vel Ἀκβαρος. H. semper Ἀχβαρος. C.G.I. a pr. m. semper Ἀβγαρος. Stroth. Zim. F. semper Αὔγαρος. ἄγαρος c. in h. l. infra αὔγαρον. De B.D. nihil observavit Valesius. Cf. Reimar. ad Dion. LXVIII. 18. Fabric. Cod. Apocr. N. T. p. 316. His præmissis nihil amplius monebo de hujusce nominis variationibus.

^h δεινῶ] δεινὸν ὧ G. inepte.

ⁱ συμφώνως πρὸς ἀπάντων] πρὸς ἀπάντων συμφώνως G.

^k ἐπιστοληφόρου] ἐπιστολαφόρου E.

^l γίγνεται] γίνεται A.E.G.I.K.

^m γοῦν] Ita Val. Stroth. B.C. D.F.I.K. δ' οὖν Steph. A.E.G.H.

ⁿ αὐτοῦ] αὐτῶν G. perperam.

^o ἀποστέλλειν] ἀποστέλλει F. vitiose.

^p αὐτοῦ] Ita Steph. Val. A.E. H.I.K. αὐτῷ Stroth. Zim. B.D. F.G. quibus Valesius addit C. sed silet collatio nostra.

^q σωτηρίαν] Ita edd. A.B.C.D. E.F.G.I. a sec. m. σωτηρίας H. σωτήρα I. a pr. m. K.

^r ὑπισχνούμενος] Ita edd. A.B. C.D.F.I.K. ὑποσχόμενος E.H. ὑποφερόμενος G.

^s μακρὰν] Ita B.C.D.F.I.K. μακρὸν edd. A.E.G.H.

^t τὰ τῆς] τὸ τῆς G. male.

^v ἀνάστασιν] αὐτοῦ addunt F.I. K. om. edd. A.B.C.D.E.G.H. ἀναβίωσιν pro ἀνάστασιν A. a pr. m. E.G.H.N.

^w ἀνοδόν] αὐτοῦ addunt edd. A. E.G.H.K. om. B.C.D.F.I. Ipse in neutro loco pronomen retinui: partim propter variationem codicum, partim quia αὐτῷ in membro præcedenti ad Abgarum spectabat, hic vero ad Christum referendum esset. Nostræ lectioni consentit Nicephorus.

^x τῶν ἀποστόλων εἰς τῶν δώδεκα]

δώδεκα, ^γΘαδδαῖον ἐν ἀριθμῷ καὶ αὐτὸν τῶν ἐβδομήκοντα τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν κατειλεγμένον, κινήσει θειοτέρα ἐπὶ ^ζτὴν Ἔδεσσαν κήρυκα καὶ εὐαγγελιστὴν τῆς περὶ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἐκπέμπει, πάντα τε δι' αὐτοῦ τὰ τῆς τοῦ Σωτῆ-
³ρος ἡμῶν τέλος ^αἐλάμβανεν ἐπαγγελίας. Ἐχεις καὶ ^βτού-
των ἀνάγραφτον τὴν μαρτυρίαν, ἐκ τῶν κατὰ ^εἜδεσσαν
^δτοτηνικαῦτα βασιλευομένην πόλιν ^εγραμματοφυλακείων λη-
φθεῖσαν. Ἐν γοῦν τοῖς αὐτόθι δημοσίοις χάρταις, τοῖς τὰ
παλαιὰ καὶ τὰ ἀμφὶ τὸν Ἀβγαρον ^επραχθέντα περιέχουσι,
⁴καὶ ταῦτα ^εεἰσέτι νῦν ἐξ ἐκείνου πεφυλαγμένα εὔρηται. Οὐ-
δὲν δὲ οἶον καὶ αὐτῶν ἐπακοῦσαι τῶν ^hἐπιστολῶν, ἀπὸ τῶν
ἀρχείων ἡμῖν ἀναληφθεῖσων, καὶ τόνδε ^ιαὐτοῖς ῥήμασιν ἐκ
τῆς Σύρων φωνῆς μεταβληθεῖσων τὸν τρόπον.

^kἈντίγραφον ἐπιστολῆς ^λγραφείσης ὑπὸ Ἀβγάρου τοπάρχου τῷ Ἰησοῦ, καὶ
πεμφθείσης αὐτῷ δι' ^μἈνανία ταχυδρόμου εἰς ^νἹεροσόλυμα.

Ita edd. A.E.H.K. εἰς τῶν ἀπο-
στόλων τῶν δώδεκα B.C.D.F.I. εἰς
τῶν δώδεκα ἀποστόλων G.

^γΘαδδαῖον] τὸν ἀδελφὸν addit
Steph. e solo B. omittunt enim
cæteri omnes, (etiam A.E.) Ni-
ceph. Rufin. sed Valesio profitenti
se nusquam legisse, Thaddæum
hunc fratrem fuisse Apostoli Tho-
mæ, facile est respondere, verba
τὸν ἀδελφὸν non hoc necessario
significare. Vid. e. g. 2 Cor. xii.
18.

^ζτὴν Ἔδεσσαν] Nescio an Eu-
sebius semper sibi constaret in
hoc nomine scribendo, quod ter
in hoc capite occurrit, et semel in
II. 1. Variationibus codicum inter
se collatis, τὴν Ἔδεσσαν prætulī.
Ita in h. l. edd. A.H.I. et ita
semper Niceph. τὴν ἔδεσαν K. τὰ
ἔδεσσα B.C.D.E.F.M.c. Edessam
in vers. τὰ ἔδεσα G.

^αἐλάμβανεν] εἴληφεν I.K.

^βτούτων] τοῦτον F. male.

^εἜδεσσαν] Ita edd. A.B.C.D.

F.H.I. ἔδεσαν E.G.K. τὴν Ἔδεσ-
σαν Niceph.

^δτοτηνικαῦτα] Ita Val. Stroth.
A.B.C.D.F.I.K. τηνικαῦτα Steph.
Niceph. τοτηνικάδε E.G.H.N.

^εγραμματοφυλακείων] ἡ γραμ. E.
perperam.

^επραχθέντα] om. A.E. παρα-
χθέντα (sic) G.

^εεἰσέτι νῦν] εἰσέτι καὶ νῦν edd.
A.E.H. καὶ om. B.C.D.F.G.I.K.

^hἐπιστολῶν] φωνῶν I.K. sed I.
habet in margine γρ. ἐπιστολῶν.

^ιαὐτοῖς ῥήμασιν ἐκ τῆς Σύρων
φωνῆς μεταβληθεῖσων] Vice horum
verborum περιεχουσῶν (sic) habent
E.M. sed l. vulg. defendit Niceph.
q. l. ἐκ τῆς Σύρων μεταληφθέντα
γλώσσης.

^kἈντίγραφον κ. τ. λ.] Deest hic
titulus in Steph. et queritur Stro-
thius de Valesio, qui hic, sicuti
in aliis locis, nihil de codicum
suorum lectione notavit. Titulum
diserte habent (mutatis mutandis)
A. in margine, C.E.F.G.H.I.K.c.

“ο” Αβγαρος τοπάρχης ρ’ Εδέσσης Ἰησοῦ Σωτῆρι ἀγαθῶς
 “ἀναφανέντι ἐν τόπῳ Ἱεροσολύμων χαίρειν. Ἡκουσταί μοι
 “τὰ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν ἰαμάτων, ὥς ἄνευ φαρμάκων
 “καὶ βοτανῶν ὑπὸ σοῦ ῥ’ ἔγινον. Ὡς γὰρ λόγος, τυ-
 “φλοὺς ἀναβλέπειν ποιεῖς, χλωὺς περιπατεῖν, καὶ λεπροὺς
 “καθαρίζεις, καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα καὶ δαίμονας ἐκβάλ-
 “λεις, καὶ τοὺς ἐν μακρονοσίᾳ βασανιζομένους θεραπεύεις,
 “καὶ νεκροὺς ἐγείρεις. Καὶ ταῦτα πάντα ἀκούσας περὶ
 “σοῦ, κατὰ νοῦν ἐθέμην τὸ ἕτερον τῶν δύο· ἢ ὅτι σὺ εἶ ὁ
 “Θεός, καὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ποιεῖς ταῦτα, ἢ
 “υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ ποιῶν ταῦτα. Διὰ τοῦτο τοίνυν γράψας
 “ἐδεήθην σου σκυλῆναι πρὸς με, καὶ τὸ πάθος ὃ ἔχω θερα-
 “πεῦσαι. Καὶ γὰρ ἤκουσα ὅτι καὶ β’ Ἰουδαῖοι καταγογγύ-
 “ζουσι καὶ βούλονται κακῶσαί σε. Πόλις δὲ ὁ μικροτάτη
 “μοι ἐστὶ καὶ σεμνή, ἥτις ἐξαρκεῖ ἁμφοτέροις.”

Rufin. et ex consensu codicum C.
 F. idem ausim pronunciare de B.
 D. Ante ἀντίγραφον G. habet ἐπι-
 στολὴ ἀβγάρου ἦτοι.

1 γραφείσης] γραφέισα G. male.

m Ἀνανία] Ita edd. B.C.D.F.I.
 a pr. m. Ἀνανίου E.G.H.I. a sec. m. K. Niceph.

n Ἱεροσόλυμα] Ἱερουσαλήμ I.

ο” Αβγαρος] Οὐχανίης υἱὸς addit
 L. e libro Bongarsii, quem Valesius suspicatur intulisse hanc lectionem in textum e versione Rufini: hic enim scribit, *Abgarus Uchania filius Toparcha &c.* Sed vero inveni in codice E. Ἀβγαρος οὐχ ἄμα τοπάρχης, et in G. Ἀβγαρος ὁ ἀνατοπάρχης, quas lectiones pro corruptis et desperatis præterissemus, nisi Rufinus lucem suam attulisset. Bongarsius id nomen matris Abgari esse existimavit: patris potius vocabulum esse credit Valesius, quod Græce scribendum foret Οὐχάμου, cui formæ satis adstipulatur codex E.

p Ἐδέσσης] Ita edd. A.B.C.D. F.G. ἐδέσης K. om. E.H.I.

q ὥς] τῶν I. a sec. m.

r γινομένων] γενομένων E.

s Ὡς γὰρ] γὰρ om. I.

t δαίμονας] δαιμόνια G.I. a sec.

m. K.
 v ἐκβάλλεις] ἐκβάλλειν H. mendose.

w ἐγείρεις] ἀνεγείρεις H.

x ἀπὸ] ἐκ G.I. a sec. m. K.

y ταῦτα, ἢ] ἢ ταῦτα ed. Gen. ex incuria.

z ἢ υἱὸς] ἢ ὅτι υἱὸς G.I.K.

a ἐδεήθην σου] ἐδεήθην πρὸς με a.

b Ἰουδαῖοι οἱ Ἰουδαῖοι I.K.

c καταγογγύζουσι] σου addunt edd. A.B.C.D.F. om. E.G.H.I.K.
 d μικροτάτη μοι] σμικροτάτη μοι G.K. μοι μικροτάτη I. οὐ μικροτάτη conjecit Zim.

e ἐξαρκεῖ] ἐξαρκεῖται E.

f ἁμφοτέροις] In Steph. Val. A.E.K. et in margine codicis B. sequuntur hæc verba: καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔγραψε, τῆς θείας αὐτὸν

στὰ ἀντιγραφέντα ^h ὑπὸ Ἰησοῦ διὰ ⁱ Ἀνανία ταχυδρόμου ^k τοπάρχῃ
^l Ἀβγάρῳ.

- 7 “¹ Μακάριος ^m εἰ πιστεύσας ἐν ἐμοὶ, μὴ ἑωρακώς με. Γέ-
 “ γραπται γὰρ περὶ ἐμοῦ, τοὺς ἑωρακότας με μὴ ⁿ πιστεύσειν
 “ ὁμοι, ^p καὶ ἵνα οἱ μὴ ἑωρακότες ^q αὐτοὶ πιστεύσωσι καὶ
 “ ^r ζήσονται. Περὶ ^s δὲ οὗ ἔγραψάς ^t μοι ἐλθεῖν πρὸς σέ,
 “ δέον ἐστὶ πάντα δι’ ^a ἀπεστάλην, ἐνταῦθα πληρῶσαί ^v με,
 “ καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι, οὕτως ἀναληφθῆναι πρὸς τὸν
 “ ἀποστείλαντά ^w με. Καὶ ἐπειδὴ ἀναληφθῶ, ^x ἀποστελῶ
 “ σοι τινὰ τῶν μαθητῶν μου, ἵνα ἰάσηταί σου τὸ πάθος, καὶ
 “ ζῶν σοὶ καὶ τοῖς σὺν σοὶ ^y παράσχηται.”

- 8 ^z Ταύταις δὲ ταῖς ἐπιστολαῖς ἔτι καὶ ταῦτα συνήπτο τῇ

τέως μικρὸν αὐγασάσης ἐλλάμψεως.
 ἄξιον δὲ καὶ τῆς πρὸς τοῦ Ἰησοῦ
 αὐτῷ διὰ τοῦ αὐτοῦ γραμματοκομο-
 στοῦ ἀποσταλείσης ἐπακοῦσαι, ὀλι-
 γοστίχου μὲν, πολυδυνάμου δὲ ἐπι-
 στολῆς, τοῦτον ἐχούσης καὶ αὐτῆς τὸν
 τρόπον.

εἰς τὰ ἀντιγραφέντα] Hunc quo-
 que titulum omisit Steph. ex A.
 cæteri omnes (etiam c.) habent.
 G. vero non pauca ita immutavit:
 ἀντίγραφα ὑπὸ Ἰησοῦ δι’ Ἀνανίου
 τοῦ ταχυδρόμου Ἀβγάρου σταλέντα.

^h ὑπὸ] Ita C.G.I.K. ὑπ’ edd.
 B.D.E.F. παρὰ H.

ⁱ Ἀνανία] Ἀνανίου E.G.K.

^k τοπάρχῃ Ἀβγάρῳ] Ita edd. B.
 C.D.F.I.K. τοπάρχου Ἀκβάρου H.
 C.D.F.I.K. Ἀγβάρου καὶ ἀποσταλέντα
 ἐν Ἐδέσῃ E. Ἀβγάρου omissis cæ-
 teris G.

¹ Ad initium hujus epistolæ Ἀβ-
 γαρῆ l. Val. Stroth. B.C.D.F. om.
 Steph. A.E.G.H.I.K. Rufin.

^m εἰ] Ita edd. A.B.C.D.F.I.K.
 ὁ E.G.H.

ⁿ πιστεύσειν] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.G.I.K. πιστεύειν Steph.

A.E.H.

^o μοι] Ita Val. Stroth. B.C.D.
 F.G. ἐν ἐμοὶ Steph. A.E.G.I.K.

^p καὶ ἵνα] Ita A.C.D.E.F.G.H.
 I.K. καὶ om. edd.

^q αὐτοὶ] με αὐτοὶ I.K. με οὗτοι
 G.

^r ζήσονται] ζήσονται A.G.

^s δὲ οὗ] Ita Val. C.E.G.H.I.K.
 δὲ om. F. dubito igitur de B.D.
 οὗ δὲ Steph. Stroth. A.

^t μοι] με E.

^v με om. E.H.

^w με post ἀποστείλαντα om.
 Steph. A.E. habet etiam c.

^x ἀποστελῶ] Ita Val. Zim. B.
 C.D.F.G.H.I.K. ἀποστέλλω Steph.
 Stroth. A.E. Paulo infra, ubi hæc
 verba citantur, Steph. et Stroth.
 dederunt ἀποστελῶ.

^y παράσχηται] Deinde addunt I.
 K. ὧδε καὶ ταῦτα ἐχέτω: et vice
 omnium verborum ταύταις—φωνῇ
 E.M.g. habent ὧδε δὲ καὶ ταῦτα
 ἐχέτω. Hæc verba ταύταις—φωνῇ
 I. habet tantum in margine juxta
 collationem Gronov.

^z Ταύταις δὲ] ταύταις δὲ I.K.

Σύρων φωνῇ. Μετὰ δὲ τὸ ἀναληφθῆναι τὸν Ἰησοῦν, ἀπέ-
 στείλει αὐτῷ Ἰούδας ὁ καὶ Θωμᾶς Θαδδαῖον ^aἀπόστολον,
^bἕνα τῶν ἐβδομήκοντα. ^cὉς ἐλθὼν κατέμενε πρὸς ^cΤωβίαν
 τὸν τοῦ Τωβία. Ὡς δὲ ἠκούσθη ^dπερὶ αὐτοῦ, ἐμνήθη τῷ
 Ἀβγαρῷ ὅτι ἐλήλυθεν ^eἀπόστολος ἐνταῦθα τοῦ Ἰησοῦ,
^fκαθὰ ἐπέστειλέ σοι. Ἦρξατο οὖν ὁ Θαδδαῖος ἐν δυνάμει
 Θεοῦ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ ^gμαλακίαν, ^hὥστε πάντας
 θαυμάζειν. ⁱὩς δὲ ἤκουσεν ὁ ^kἈβγαρος τὰ μεγαλεία καὶ
 τὰ θαυμάσια ^lἃ ἐποίει, καὶ ὡς ^lἐθεράπευεν, ἐν ^mὑπονοίᾳ γέ-
 γονεν, ὡς ὅτι ⁿαὐτός ^oἐστι, περὶ οὗ ὁ Ἰησοῦς ἐπέστειλε,
 λέγων, ἐπειδὴν ἀναληφθῶ, ^pἀποστελῶ σοι τινὰ τῶν μαθητῶν
 μου, ^qὃς τὸ πάθος σου ^rιάσεται. Μετακαλεσάμενος οὖν τὸν
 Τωβίαν, παρ' ᾧ ^sκατέμενε, εἶπεν, Ἦκουσα ὅτι ἀνὴρ τις
 δυνάστης ^tἐλθὼν ^vκατέμεινεν ἐν τῇ σῇ ^wοικίᾳ· ἀνάγαγε

^a ἀπόστολον] τὸν ἀπόστολον Steph. Val. Articulum habet B. super-
 scriptum: cæteri omnes præter
 E. omittunt: ita quoque Stro-
 thius.

^b ἕνα τῶν ἐβδομήκοντα] ἕνα ὄντα
 ὡς ἔφην τῶν ἐβδομήκοντα μαθητῶν
 τοῦ σωτῆρος E.g. ἕνα τῶν μαθητῶν
 τοῦ σωτῆρος ἐβδομήκοντα ὄντα, ὡς
 ἔφην N.

^c Τωβίαν] τὸν Τωβίαν C. τὸν τα-
 βίαν F. unde suspicor articulum
 præfigi etiam in B.D. ταβίαν I.
 etiam c.

^d περὶ αὐτοῦ] Steph. Val. E.I.
 K. addunt καὶ δηλὸς γέγονε διὰ τῶν
 ἐπιτελουμένων αὐτῷ (παρ' αὐτοῦ E.
 I.K.) θαυμασίων. om. Stroth. Zim.
 A.B.C.D.F.G.H. Rufin. Etiam I.
 habet tantum in margine juxta
 collationem Gronov.

^e ἀπόστολος ἐνταῦθα] ἐνταῦθα ἀπό-
 στολος C.F. et forsā B.D.

^f καθὰ] Ita Stroth. Zim. A.B.
 (C. teste Valesio: silet collatio
 nostra.) D.F.I.K. καθ' ἃ G. καθὼς
 Steph. Val. E.H.

^g μαλακίαν] πᾶσαν μαλ. G.I.K.

^h ὥστε] εἰς τὸ G.

ⁱ Ὡς δὲ] καὶ ὡς E.

^k Ἀβγαρος] ὁ om. K. male.

^l ἐθεράπευεν] ἐν ὀνόματι καὶ δυνά-
 μει Ἰησοῦ Χριστοῦ addunt edd. A.
 E.K. om. B.C.D.F.G.H.I.

^m ὑπονοίᾳ γέγονεν ὡς] ὑποψία γε-
 γονὼς G. ὡς om. K. juxta colla-
 tionem Gronov.

ⁿ αὐτός] αὐτῆς G. mendose.

^o ἐστι περὶ οὗ ὁ Ἰησοῦς] ἐστὶν
 περὶ Ἰησοῦ οἷς F. mendose.

^p ἀποστελῶ] ἀποστέλλω E. Vid.
 supra not.

^q ὃς] Ita C.E.F.G.H.I.K. (et
 forsā B.D.) Niceph. ὅστις edd.
 A.

^r ἱάσεται] ἱάσεται H. male.

^s κατέμενε] ὁ Θαδδαῖος κατ. E.
 K.M.g.

^t ἐλθὼν] ἀπὸ Ἱεροσολύμων ad-
 dunt Steph. Val. A.E.K. om.
 Stroth. B.C.D.F.G.H.I. Rufin.

^v κατέμεινεν] Ita C.F.G.I. et
 forsā B.D. κατέμενε H. καταμέ-
 νει edd. A.E.K.

^w οἰκίᾳ] Deinde Steph. Val. et
 Zim. legunt καὶ πολλὰς ἰάσεις ἐπ'

10 αὐτὸν πρὸς με. Ἐλθὼν δὲ ὁ Τωβίας παρὰ *Θαδδαίῳ, εἶπεν
 αὐτῷ, Ὁ τοπάρχης Ἰβγαρος μετακαλεσάμενός με εἶπεν
 ἀναγαγεῖν σε ὕπαρ' αὐτῷ, ἵνα θεραπεύσης ἑαυτοῦ τὸ πάθος.
 Καὶ ὁ Θαδδαῖος, ἃ Ἀναβαίνω, ἔφη, ὅτι ἐπειδήπερ δυνάμει ἑπαρ'
 αὐτῷ ἀπέσταλμαι. ὁ Ὀρθρίσας οὖν ὁ Τωβίας τῇ ἐξῆς, ἑκαὶ
 παραλαβὼν τὸν Θαδδαῖον, ἦλθε πρὸς τὸν Ἰβγαρον· ὥς δὲ
 ἠνέβη, παρόντων καὶ ἐστώτων τῶν μιγιστάνων αὐτοῦ, παρα-
 χρῆμα ἐν τῷ εἰσεῖναι αὐτὸν, ὄραμα μέγα ἐφάνη ἑαυτῷ Ἰβ-
 11 γάρῳ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀποστόλου Θαδδαίου. Ὁ περ ἰδὼν
 Ἰβγαρος, προσεκύνησε τῷ Θαδδαίῳ. Θαυμά τε ἔσχε πάν-
 ῃτας τοὺς περιεστῶτας. Αὐτοὶ γὰρ οὐχ ἰεωράκασιν τὸ ὄραμα,
 ὃ μόνῳ τῷ Ἰβγάρῳ ἐφάνη. Ὁς καὶ ἵτον Θαδδαῖον ἤρετο,
 εἰ ἐπ' ἀληθείας μαθητῆς ἡμεῖς Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὃς

ὀνόματι Ἰησοῦ ἐργάζεται. ὁ δὲ εἶπε,
 Ναί, κύριε, ξένος τις ἔλθων ἐνέφησε
 (ἐνέφησε Α.) παρ' ἐμοὶ καὶ πολλὰ θαύ-
 ματα ἐπιτελεῖ. ὁ δὲ. Ita A.E.K.
 sed totum locum omittunt B.C.
 D.F.G.H.I. Rufin. Tacente Va-
 lesio nesciebat Strothius verba καὶ
 πολλὰς ἰάσεις ἐπ' ὄν. Ἰ. ἐργάζεται
 æque ac reliqua in codd. B.C.
 D. deesse: hæc igitur in textu
 reliquit, cæteris omissis: perpe-
 ram quoque omisit verba ἀνάγαγε
 αὐτὸν πρὸς με, quæ diserte legun-
 tur in C.F. unde nullus dubito
 quin etiam in B.D. Leguntur
 etiam in omnibus aliis. Post ἀνά-
 γαγε αὐτὸν tres codices interpolati
 habent ἔφη, quod abest a cæteris.

ἃ Θαδδαίῳ] Ita C.G.H.I. Θαδ-
 δαῖον edd. A.E.F.K. Dubito de
 B.D.

ὕπαρ' αὐτῷ] παρ' αὐτὸν edd.
 contra omnes codices, si Valesio
 fides habeatur de lectione codicis
 C. recens enim collator nihil an-
 notavit de hoc loco: sed cum
 αὐτῷ diserte legamus in B.D.F.
 idem fortasse scriptum est in C.

αὐτῷ inveni in A.E.G.H.I.K.

ἑαυτοῦ τὸ πάθος] Ita edd. A.C.
 E.K. αὐτὸν τὸ πάθος F. Dubito de
 B.D. consentiunt vero sine dubio
 cum C. aut F. αὐτὸν sine τὸ πάθος
 G.H.I.

ἃ Ἀναβαίνω] ἀναβαίνων F. male.

ὅτι ἐπειδήπερ] ὅτιπερ G.

ἑπαρ' αὐτῷ] παρ' αὐτὸν edd. D.
 Iterum dedi αὐτῷ juxta omnes
 alios codices.

ὁ Ὀρθρίσας] ὀρθρεύσας G.

ἑκαὶ παραλαβὼν τὸν Θαδδαῖον]
 Hæc verba (omisso καὶ) l. H. post
 πρὸς τὸν Ἰβγαρον.

ἠνέβη] Ita Val. B.C.D.F.G.H.
 I.K. ἀνελήλυθε Steph. Stroth. Zim.
 A.E.

ἑαυτῷ Ἰβγάρῳ] τῷ om. G.

ἡ πάντας τοὺς περιεστῶτας] Ita
 B.C.D.E.F.G.I.K. τοὺς περιεστῶ-
 τας πάντας edd. A.H.

ἰεωράκασιν] ἐωράκεσαν H.

ἡ ὄραμα] θαῦμα E. θαυμά τε cum
 ὄραμα superscripto A.

ἵτον Θαδδαῖον ἤρετο, εἰ] εἶπεν τῷ
 Θαδδαίῳ, I.

ἡμεῖς] Ita Val. B.C.D.F.H.I.K.

εἰρήκει πρὸς με, ^π ἀποστελῶ σοι τινὰ τῶν μαθητῶν μου, ὅστις
 ὀιάσεται σε, καὶ ζῶν σοι παρέξει. Καὶ ὁ Θαδδαῖος ἔφη,
 Ἐπεὶ μεγάλως πεπίστευκας ^ρ εἰς τὸν ἀποστείλαντά με, διὰ
 τοῦτο ἀπεστάλην πρὸς σε. Καὶ πάλιν ^ε ἐὰν πιστεύσης ^τ ἐν
 αὐτῷ, ^ς ὥς ἂν πιστεύσης ἔσται σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας
 σου. Καὶ ὁ Ἀβγαρος πρὸς αὐτὸν, ^ι Οὕτως ἐπίστευσα, ¹²
 φησὶν, ^ν ἐν αὐτῷ, ὡς καὶ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς σταυρώσαντας
 αὐτὸν βουληθῆναι δύναμιν παραλαβὼν κατακόψαι, εἰ μὴ διὰ
 τὴν βασιλείαν ^ω τῶν Ῥωμαίων ^χ ἀνεκόπην ^υ τούτου. Καὶ ὁ
 Θαδδαῖος εἶπεν, ^z Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς τὸ θέλημα τοῦ πα-
 τρὸς αὐτοῦ πεπλήρωκε, καὶ πληρώσας, ἀνελήφθη πρὸς τὸν
^α πατέρα αὐτοῦ. ^β Λέγει αὐτῷ Ἀβγαρος, Καγὼ πεπίστευκα
 εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Καὶ ὁ Θαδδαῖος, Διὰ
 τοῦτο, ^ς φησὶ, τίθημι τὴν χεῖρά μου ἐπὶ σε ἐν ^δ ὀνόματι αὐτοῦ.
 Καὶ τοῦτο πράξαντος, παραχρῆμα ἐθεραπεύθη τῆς νόσου καὶ

σὺ εἰ Steph. Stroth. A.E. εἴη G.
 Deinde τοῦ Ἰησοῦ F.

^π ἀποστελῶ] ὅτι ἀπ. H.I. a sec.
 m.

^ο ἰάσεται—παρέξει] Ita C.F.G.
 H.I. (et forsā B.D.) Rufin. ἰά-
 σεται σου τὸ πάθος, καὶ ζῶν σοι καὶ
 τοῖς σύν σοι παρέξει edd. A.E.K.

^ρ εἰς τὸν ἀποστείλαντά με] Κύριον
 Ἰησοῦν addunt edd. A.E.K. om.
 B.C.D.F.G.H.I. αὐτὸν τὸν I. G.

^ε ἐὰν πιστεύσης] ἐὰν ἐπιπλέον π.
 edd. A.E. a sec. m. K. ἐπιπλέον
 om. C.E. a pr. m. F.G.H.I. et
 forsā B.D. sed signum extat ra-
 surae in I. post πιστεύσης. G. legit
 καὶ ἐὰν πιστεύσης πάλιν.

^τ ἐν αὐτῷ] Ita C.F.G.H.I. et
 forsā B.D. εἰς αὐτὸν edd. A.E.
 K.

^ς ὥς ἂν] ὡς ἐὰν G. male.

^ι Οὕτως ἐπίστευσα, φησὶν] Ita
 Val. B.C.D.F.G.H.I. ἔφη, οὕτως
 ἐπίστευσα Steph. Stroth. A.E.
 K.

^ν ἐν αὐτῷ] ἐν om. G.

^ω τῶν] Ita Steph. Stroth. Hein.
 E.G.H.I. a sec. m. K. τὴν Val.
 A.B.C.D.F.I. a pr. m.

^χ ἀνεκόπην] Ita edd. A.B.C.D.
 E.G.I. a pr. m. K. ἀνεσκόπη (sic)
 F. ἐνεκόπην I. a sec. m. ἐκόπην
 H.

^υ τούτου] Ita B.C.D.F.G.H.I.
 τῆς προθέσεως edd. A.E.K.

^z Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς] Ita
 Stroth. Zim. (probante Valesio)
 B.C.D.F.G. Rufin. Niceph. ὁ Κύ-
 ριος ἡμῶν H.I. ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ
 Θεὸς Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς edd. A.E.
 K.

^α πατέρα αὐτοῦ] Ita B.C.D.F.G.
 K. ἐαυτοῦ πατέρα edd. A.E. πα-
 τέρα H.I.

^β Λέγει αὐτῷ Ἀβγαρος] λέγει ὁ
 Ἀβγαρος G. λέγει αὐτῷ ὁ H.

^ς φησι, τίθημι] τίθημί, φησι G.

^δ ὀνόματι αὐτοῦ] addunt τοῦ Κυ-
 ρίου Ἰησοῦ edd. A.E. om. B.C.D.
 F.G.H.I.K.

13 τοῦ πάθους ^e οὗ εἶχεν. Ἐθαύμασέ ^f τε ὁ Ἀβγαρος, ὅτι καθὼς ^g ἤκουσται αὐτῷ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ^h οὕτως τοῖς ἔργοις παρέλαβε διὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ἰθαδδαίου, ὃς ^k αὐτὸν ἰάνεν φαρμακείας καὶ βοτανῶν ἐθεράπευσεν. Καὶ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ^m Ἀβδὸν τὸν τοῦ Ἀβδου ποδάγραν ἔχοντα· ὃς καὶ αὐτὸς προσελθὼν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔπεσεν, εὐχάς τε διὰ χειρὸς λαβὼν ἐθεραπεύθη· πολλοὺς τε ἄλλους συμπολίτας αὐτῶν ὁ αὐτὸς ⁿ ἰάσατο θαυμαστὰ καὶ μεγάλα ποιῶν, καὶ κηρύσσων τὸν λόγον ^o τοῦ Θεοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἀβγαρος, Σὺ Θαδδαῖε, ἔφη, σὺν δυνάμει ^p τοῦ Θεοῦ ταῦτα ποιεῖς, 14 καὶ ἡμεῖς ^q σε αὐτοὶ ἐθαυμάσαμεν. Ἄλλ' ἐπὶ τούτοις δέομαί σου, ^r διήγησαί μοι περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ πῶς ἐγένετο, καὶ περὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ἐν ποίᾳ δυνάμει ταῦτα ἐποίει, ^s ἃ τινα ἠκούσαμεν. Καὶ ὁ Θαδδαῖος, Νῦν μὲν σιωπήσομαι, ἔφη, ^t ἐπειδὴ κηρύξαι τὸν λόγον ἀπεστάλην. ^v Ἀῤ-ριον δὲ ἐκκλησίασόν μοι τοὺς πολίτας σου πάντας, καὶ ἐπ' αὐτῶν κηρύξω ^w τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ σπερῶ ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τῆς ζωῆς, περί τε τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ καθὼς ἐγένετο, καὶ περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, καὶ ἔνεκα τίνος ἀπε-

^e οὗ εἶχεν] εἰσεῖχεν (sic) G.

^f τε] τότε G.

^g ἤκουσται] ἤκουστο I.

^h οὕτως] Ita edd. A.E.F.H.K. οὔτως C.G.I. Dubito de B.D.

ⁱ Θαδδαίου] καὶ ἀποστόλου Θ. Steph. Val. A.E.K. καὶ ἀποστόλου om. Stroth. Zim. B.C.D.F.G.H. I. Rufin.

^k αὐτὸν] καὶ αὐτὸν I.

^l ἰάνεν] δίχα E.K.

^m Ἀβδὸν—Ἀβδου] Αῤδον—Αῤ-δου F.M.c. Nicephorus habet Αῤ-δος ὁ παῖς, quasi Audus aut Abdus filius fuisset Abgari.

ⁿ ἰάσατο] ἀπόστολος addunt Steph. Val. A.E.K. om. Stroth. B.C.D.F.G.H.I.

^o τοῦ Θεοῦ] ἐν αὐτοῖς addit G.

^p τοῦ Θεοῦ] τοῦ om. G.

^q σε] Ita edd. A.B.C.D.F.H. om. E.G.I.K. forsan recte.

^r διήγησαί] Ita B.C.D.F.G.K. διηγῆσασθαι edd. A.E.H.I.

^s ἠκούσαμεν] Ita edd. A.B.C.D. F.I. ἤκουσταί μοι G.H.K. ἤκουσται σοι ἐποίει (sic) E.

^t ἐπειδὴ] ἐπειδὴν Steph. ἐπειδὴν δὲ c. ἐπειδὴ δὲ F. a sec. m. K. et ita forsan G. q. l. ἐπεὶ δὲ (sic) ubi ἐπεὶ alteram lineam claudit, alteram δὲ incipit. Hanc lectionem confirmat quoque Rufinus: sed vide omnino Val. in not. ad l.

^v Αῤριον δὲ] Ita edd. A.B.C.D. E. δὲ om. F. a sec. m. G.H.I.K. male: v. Val. in l.

^w τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ] Ita edd. A.B.C.D.F.G.K. om. E.H.I.

στάλη ὑπὸ ^x τοῦ πατρὸς, καὶ περὶ τῆς ὕδυνάμεως τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ μυστηρίων ὧν ἐλάλησεν ἐν ^z τῷ κόσμῳ, καὶ ^a ποία δυνάμει ταῦτα ἐποίει· καὶ περὶ τῆς καινῆς αὐτοῦ κηρύξεως, καὶ περὶ τῆς σμικρότητος καὶ ^b περὶ τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ· καὶ πῶς ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν ^c καὶ ἀπέθανε, ^d καὶ ἐσμίκρυνεν ¹⁵ αὐτοῦ τὴν θεότητα· ^e καὶ ἐσταυρώθη, καὶ ^f κατέβη εἰς τὸν ἄδην, καὶ διέσχισε φραγμὸν τὸν ἐξ αἰῶνος μὴ σχισθέντα, καὶ ^g ἀνήγαγεν νεκρούς· ^h καταβάς γὰρ μόνος, πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ συνήγειρεν πολλοὺς, εἴθ' οὕτως ἀνέβη. Ἐκέλευσεν οὖν ὁ Ἀβγαρος, τῇ ἔωθεν συνάξαι τοὺς πολίτας αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι τὴν κήρυξιν Θαδδαίου, καὶ μετὰ ταῦτα προσέταξε ⁱ δοθῆναι αὐτῷ χρυσὸν καὶ ἄσημον. Ὁ δὲ οὐκ ἐδέξατο εἰπὼν, ¹⁶

^x τοῦ πατρὸς] Ita edd. A.B.C. D.F.G.H.I. τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς E.K.M.g.

^y δυνάμεως τῶν ἔργων] Ita edd. A.B.C.D.F.G. δυν. καὶ τῶν ἐ. E. I.K.M. δυν. καὶ περὶ τῶν ἐ. H.

^z τῷ κόσμῳ] Ita edd. B.C.D.F. I. τῷ om. A.E.G.H.K.

^a ποία] ἐν ποία H.

^b καὶ περὶ τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ] Ita Stroth. Zim. B.C.D.F.G.H.I. Rufin. (μικρότητος pro σμικ. G. H.I.) καὶ εὐτελείας, καὶ περὶ τῆς ταπεινώσεως τοῦ φαινομένου ἔξωθεν ἀνθρώπου Steph. Val. A.E.K.

^c καὶ ἀπέθανε] Ita edd. A.B.C. D.F.G. καὶ ἀπέθετο H.I. γινόμενος ὑπήκοος τῷ πατρὶ διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν, καὶ πῶς ἀπέθανε E. K.M.g. (ἀπέθετο pro ἀπέθανε E. M.g.)

^d καὶ ἐσμίκρυνεν αὐτοῦ τὴν θεότητα] ἑαυτοῦ pro αὐτοῦ I. καὶ ἐσμίκρυνεν ἑαυτὸν θεὸς ὧν G. Deinde addunt ὅσα τ' ὑπὸ Ἰουδαίων ἔπαθεν Steph. Val. B. in margine, F. in margine. ὅσα τε ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἔπαθεν E.K. om. Stroth. Zim. A. B.C.D.F.G.H.I.

^e καὶ ἐσταυρώθη] Ita Stroth.

Zim. A.B.C.D.F.H.I. καὶ πῶς ἐσταυρώθη Steph. Val. E.K. Pro lectione codicis G. v. not. prox.

^f κατέβη] κατέβη σταυρωθεὶς G.

^g καὶ ἀνήγαγεν νεκρούς] Ita Stroth. B.C.D.F.I.c. Rufin. καὶ ἀνήγειρε νεκρούς G.H. καὶ ἀνέστη, καὶ συνήγειρε (τοὺς K.) νεκρούς τοὺς ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένους Steph. Val. A.E.K. καὶ ἀνέστη, καὶ ἀνήγαγεν τοὺς νεκρούς. Zim. Verba μετὰ τρεῖς ἡμέρας post ἀνέστη legisse videtur Christophorsonus.

^h καταβάς—αὐτοῦ] Ita Stroth. Zim. B.C.D.F.G.c. Rufin. καὶ πῶς (πῶς om. H.I.) κατέβη μόνος, ἀνέβη δὲ μετὰ πολλοῦ ὄχλου πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Steph. Val. A.E.H.I. K. Deinde addunt καὶ πῶς κάθηται ἐν δεξίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς μετὰ δόξης ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ πῶς ἐλεύσεσθαι μέλλει πάλιν μετὰ δόξης καὶ (δόξης καὶ om. A.) δυνάμεως κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς Steph. Val. A. E.K. Verba δόξης καὶ om. E.K. Interpolationem usque ad οὐρανοῖς habet G. omissis sequentibus: totam om. Stroth. B. C. D. F. H.I.

ⁱ δοθῆναι αὐτῷ] Ita edd. A.E.G.

Εἰ τὰ ἡμέτερα καταλελοίπαμεν, πῶς τὰ ἀλλότρια ληψόμεθα ;
 Ἐπράχθη ^k ταῦτα τεσσαρακοστῶ καὶ ^l τριακοσιοστῶ ἔτει·
 ἃ καὶ οὐκ εἰς ἄχρηστον πρὸς λέξιν ἐκ τῆς Σύρων μεταβλη-
 θέντα φωνῆς, ἐνταῦθά μοι κατὰ καιρὸν κείσθω.

^m Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λόγου πρώτου τέλος.

K. δοθῆναι αὐτὸν (sic) H. αὐτῶ
 δοθῆναι B.C.D.F.I.

^k ταῦτα om. A. a pr. m.

^l τριακοσιοστῶ] Hanc certissi-
 mam Valesii lectionem, quam in-
 venit ipse in A.C.D.R. et in Ru-
 fin. MS. confirmare possum ex
 F.G.H.I.K. τριακόστῳ B.E. τρίτῳ
 Steph. e margine codicis B.

^m Hujusmodi clausulam exhi-
 bent Val. Stroth. B.C.D.F.G.

Nescio vero quos codices Vale-
 sius expresserit : F. enim l. τέλος
 τῆς πρώτης, τῆς (sic) ἐκκλησιαστι-
 κῆς ἱστορίας βίβλου, et B.C.D. ple-
 rumque consentiunt cum F. Col-
 latio nostra codicis C. silet de
 hac clausula. Τῆς ἐκκλησιαστικῆς
 ἱστορίας Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου λό-
 γος α' E. ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας α'
 I. Titulum prorsus om. Steph.
 A.H. Nescio de K.

ⁿ Ε Τ Σ Ε Β Ι Ο Υ

ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ Β'.

ο ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ὍΣΑ μὲν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐχρῆν ὡς ἐν Ῥπρο-
οιμίῳ διαστείλασθαι, ἡ τῆς τε θεολογίας πέρι τοῦ σωτηρίου
λόγου, καὶ τῆς ἀρχαιολογίας τῶν τῆς ἡμετέρας διδασκαλίας
δογμάτων, ἀρχαιότητός τε τῆς κατὰ ῚΧριστιανούς εὐαγγε-
λικῆς πολιτείας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα περὶ τῆς γενομένης
ἐναγχοῦς ἐπιφανείας αὐτοῦ, τὰ τε ὁ περὶ τοῦ πάθους καὶ ἡ τὰ
περὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἐκλογῆς ἐν τῷ πρὸ τούτου, συντε-
μόντες τὰς ἀποδείξεις, διειλήφμεν. Φέρε δ' ἐπὶ τοῦ παρ-
όντος ἤδη καὶ ἡ τὰ μετὰ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ διασκεψώμεθα,

ⁿ Titulum ita exhibet Val. Stroth. et (ut videtur) B.C.D. Eundem cum βιβλίον pro λόγος A.E.H. Εὐσεβίου ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας βιβλίον β'. F. Εὐσεβίου Καισαρείας ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τόμος β'. K. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας βιβλίον β'. Steph. λόγος β'. G. Titulum om. I.

ο Προοίμιον] Ita Val. Stroth. Nescio an ex B.C.D.I.K. om.

Steph. A (?) .E.G.H. Stephanus hic statim c. l. exorsus est: et ita B.E.H. sed sequor Val. Stroth. A.C.D.F.G. (et forsā I.K.) Rufin.

Ῥ προοιμίῳ] προοιμίους G.

ἡ τῆς θεολογίας G.

Ὶ Χριστιανούς] τὸν Χριστιανισμόν G.I. a sec. m. K.

ὁ περὶ τοῦ πάθους] πρὸ τοῦ π. E. perperam.

ἡ τὰ περὶ] τὰ om. K. juxta collationem Gronov.

ἡ τὰ μετὰ] τὰ om. G. perperam.

τὰ μὲν ἐκ τῶν θείων ^W παρασημαινόμενοι γραμμάτων, τὰ δ' ἐξωθεν ^X προσιστοροῦντες ἐξ ὧν κατὰ καιρὸν ^Y μνημονεύσωμεν ὑπομνημάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Περὶ τῆς μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου διαγωγῆς τῶν ἀποστόλων.

(Nic. H. E. II, 1—6.)

¹ ^Z Πρῶτος τοιγαροῦν εἰς τὴν ἀποστολὴν ἀντὶ τοῦ προδότου Ἰουδα κληροῦται Ματθίας, εἰς καὶ αὐτὸς, ὡς δεδήλωται, ^a τῶν τοῦ Κυρίου γενόμενος μαθητῶν. Καθίστανται δὲ δι' εὐχῆς καὶ χειρῶν ἐπιθέσεως τῶν ἀποστόλων εἰς διακονίαν, ὑπηρεσίας ἕνεκα τοῦ κοινοῦ, ἄνδρες δεδοκιμασμένοι τὸν ἀριθμὸν ἑπτὰ οἱ ἀμφὶ τὸν Στέφανον· ὃς καὶ πρῶτος μετὰ τὸν Κύριον, ἅμα τῇ χειροτονίᾳ, ὥσπερ εἰς αὐτὸ τοῦτο προαχθεὶς, λίθοις εἰς ² θάνατον πρὸς τῶν κυριοκτόνων βάλλεται. Καὶ ταύτῃ ^b πρῶτος τὸν ^c αὐτῷ φερώνυμον τῶν ἀξιονίκων τοῦ Χριστοῦ μαρτύρων ἀποφέρεται στέφανον. Τότε δῆτα καὶ Ἰάκωβον, ^d τὸν τοῦ Κυρίου ^e λεγόμενον ἀδελφόν, (ὅτι δὴ καὶ οὗτος ^f τοῦ Ἰωσήφ ὠνόμαστο παῖς· τοῦ δὲ Χριστοῦ πατὴρ ὁ Ἰωσήφ, ^g

^W παρασημαινόμενοι] παρασημηνάμενοι G. male.

^X προσιστοροῦντες] προῖστοροῦντες E. perperam.

^Y μνημονεύσωμεν] Ita B.C.D.E. F.G.I. a pr. m. K. μνημονεύσομεν Val. Stroth. Zim. A. a pr. m. H. I. a sec. m. ἐμνημονεύσαμεν Steph. In cod. A. supra v. μνημονεύσομεν scribitur ab eadem manu litera a. Valesius citat cod. C. pro lectione μνημονεύσομεν, quam in μνημονεύσωμεν mutatam esse inquit a manu recentiori: nostra vero collatio μνημονεύσωμεν exhibet sine ulla correctionis nota.

^Z Πρῶτος] πρῶτον G.

^a τῶν om. G.

^b πρῶτος] Ita B.C.D.E.F.G.I.

K. πρώτως edd. A.H.

^c αὐτῷ] αὐτὸν H.

^d τὸν τοῦ Κυρίου] τὸν om. A. τοῦ om. E.

^e λεγόμενον] γενόμενον H. male. Nicephorus habet ὃς ἐλέγετο.

^f τοῦ Ἰωσήφ—ὁ Ἰωσήφ] Ita edd. A.B.C.E.H.I.K. νίδς ἦν τοῦ Ἰωσήφ τοῦ νομιζομένου οἰοῦναι (οἰαυα F.) πατὴρ τοῦ Χριστοῦ D.F. Ita quoque legerat Pearsonus in *vetusto codice*. (In Symbol. Art. III.) Verba ὠνόμαστο—ὁ Ἰωσήφ desunt in G. forsitan propter repetitum Ἰωσήφ, sed e lectione adhuc servata τοῦ Ἰωσήφ satis patet vulgata habuisse hunc codicem: legit quoque αὐτὸς pro οὗτος.

μνηστευθεῖσα ἡ παρθένος, ἡ πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, ἡ ἡῤῥητο
 ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου, ἵως ἡ ἱερὰ τῶν εὐαγ-
 γελίων διδάσκει γραφῇ) τοῦτον ^k δὴ τὸν Ἰάκωβον, ὃν καὶ
 δίκαιον ἐπὶ κλην οἱ ^l πάλαι ^m δι' ἀρετῆς ἐκάλουν προτερήματα,
ⁿ πρῶτον ἱστοροῦσι ^o τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας τὸν τῆς
 ἐπισκοπῆς ἐγχειρισθῆναι θρόνον. Κλήμης ^p δὲ ἐν ἑκτῷ τῶν ³
 ὑποτυπώσεων γράφων ὧδε παρίστησι. “ Πέτρον γάρ,”
 φησι, “ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ
 “ Σωτῆρος, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τοῦ ^q Κυρίου ^r προτετιμημένους,
 “ μὴ ^s ἐπιδικάζεσθαι δόξης, ἀλλ' Ἰάκωβον τὸν δίκαιον ἐπί-
 “ σκοπον ^t Ἱεροσολύμων ^v ἐλέσθαι.” Ὁ δ' αὐτὸς ἐν ^w ἐβδόμῳ
 τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἔτι καὶ ταῦτα περὶ αὐτοῦ φησίν. “ Ἰα-
 “ κώβω τῷ δικαίῳ καὶ Ἰωάννῃ καὶ Πέτρῳ μετὰ τὴν ἀνάστασιν
 “ παρέδωκε τὴν γνῶσιν ὁ Κύριος. Οὗτοι τοῖς λοιποῖς ἀπο-
 “ στόλοις παρέδωκαν. Οἱ δὲ λοιποὶ ἀπόστολοι τοῖς ἐβδο-
 “ μήκοντα, ὧν εἰς ἦν καὶ Βαρνάβας. Δύο δὲ γεγόνασιν
 “ Ἰάκωβοι, εἰς ὁ δίκαιος, ὁ κατὰ τοῦ πτερυγίου βληθεὶς, καὶ
 “ ὑπὸ ^x κναφέως ξυλῷ πληγεὶς εἰς θάνατον, ἕτερος δὲ ὁ кара-

^g πρὶν ἢ] πρὸ τοῦ G.

^h ἡῤῥητο] Ita Stroth. Zim. (ap-
 probante Valesio) B.C.D.F. et
 etiam I.K. juxta collationem Gro-
 nov. εὐρέθη Steph. Val. A.E.G.
 H.

ⁱ ὡς] καθ' ὡς (sic) A.

^k δὴ τὸν] Ita Stroth. B.C.D.F.
 I.K. δὴ οὖν αὐτὸν τὸν Steph. A.E.
 δὴ οὖν αὐτὸν Val. δὴ αὐτὸν H. Va-
 lesio credidi de lectione codicis
 G. silet enim nostra collatio:
 idem dixerim de collatione Gro-
 noviana codicum I.K. Nicephorus
 habet τοῦτον οὖν τὸν Ἰάκωβον.

^l πάλαι] παλαιοὶ G.

^m δι' ἀρετῆς ἐκάλουν] Ita edd.
 A.B.C.D.E.F.H. Niceph. δι' ἀρε-
 τὴν ἐκάλουν καὶ G.I.K.

ⁿ πρῶτόν] καὶ πρῶτον G.

^o τῆς ἐν] ἐν om. G.

^p δὲ ἐν ἑκτῷ] ἐν ἑκτῷ I.K. ἐν ἐξ
 H. In codice A. δὲ supra scrip-
 tum est.

^q Κυρίου] σωτῆρος A.E.G.H.g.
 male.

^r προτετιμημένους] προεπιτετιμη-
 μένους M.g.

^s ἐπιδικάζεσθαι] ἐπιδικάσασθαι M.
 g. Turneb. Moræi, probante Va-
 lesio.

^t Ἱεροσολύμων] τῶν Ἱερ. C.F.
 (et forsā B.D.) Niceph.

^v ἐλέσθαι] γενέσθαι H.

^w ἐβδόμῳ] ἑπτὰ H.

^x κναφέως] γναφέως C.F.H. et
 forsā B.D. sed præstat κναφέως.
 cf. Thom. Mag. v. ἀκναμπτός.
 Maittaire de Dial. κναφέως l. A.
 E.G.I.K. vid. infra c. 23.

“τομηθείς.” Αὐτοῦ ὃ δὴ τοῦ δικαίου καὶ ὁ Παῦλος μνημονεύει γράφων· “^a Ἐτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ “ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου.” Ἐν τούτοις καὶ ^b τὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν πρὸς τὸν τῶν ^c Ὀσροηνῶν βασιλέα τέλος ἐλάμβανεν ὑποσχέσεως. Ὁ ^d γοῦν Θωμᾶς τὸν Θαδδαῖον κινήσει θειοτέρᾳ ἐπὶ ^e τὴν Ἐδεσσαν κήρυκα καὶ εὐαγγελιστὴν τῆς περὶ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἐκπέμπει, ὥς ἀπὸ τῆς εὐρεθείσης ^f αὐτόθι γραφῆς μικρῶ πρόσθεν ἐδηλώσαμεν. Ὁ δὲ τοῖς τόποις ἐπιστὰς ^g τὸν τε Ἀβγαρον ἰᾶται τῷ ^h Χριστοῦ λόγῳ, καὶ τοὺς αὐτόθι πάντας τοῖς τῶν θαυμάτων ⁱ παραδόξοις ἐκπλήττει· ἱκανῶς τε αὐτοὺς τοῖς ἔργοις διαθεῖς, καὶ ἐπὶ ^k σέβας ἀγαγὼν τῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως, μαθητὰς τῆς σωτηρίου διδασκαλίας κατεστήσατο· εἰσέτι τε νῦν ἐξ ἐκείνου ^l ἡ πᾶσα τῶν ^m Ἐδεσσηνῶν ⁿ πόλις ^o τῇ Χριστοῦ προσανάκειται προσηγορίᾳ, οὐ τὸ τυχὸν ἐπιφερομένη δεῖγμα τῆς ^p τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίας. Καὶ ^q ταῦτα μὲν ὥς ἐξ ἀρχαίων ἱστορίας εἰρήσθω. Μετίωμεν δ’ αὖθις ἐπὶ τὴν θεῖαν γραφὴν. Γενομένου ^r δὴ ταῦτα ἐπὶ τῇ τοῦ Στεφάνου μαρτυρίᾳ πρώτου καὶ μεγίστου πρὸς αὐτῶν Ἰουδαίων κατὰ ^s τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας διωγμοῦ, πάντων

γ δὴ] Ita A.B.C.D.E.F.G.I.K.
Niceph. δὲ edd. H.

^z καὶ ὁ Π.] οὐ καὶ ὁ Π. G. deinde
λέγων γράφων (sic).

^a Ἐτερον δὲ] δὲ om. G.

^b τὰ τῆς] τῆς om. E. male.

^c Ὀσροηνῶν] Ὀσδρηνῶν G. Ὀσ-
ροινῶν A.

^d γοῦν] γὰρ I. a sec. m.

^e τὴν Ἐδεσσαν] Ita dedi, quam-
vis in hoc loco codicum auctori-
tas valeat pro altera forma τὰ
Ἐδεσσα. Res ita se habet: τὴν
Ἐδεσσαν edd. A.I.K. τὰ Ἐδεσσα
B.C.D.E.F. τὰ Ἐδεσσα G. τὰ Ἐδε-
σαν H. Vid. pag. 71. not. z.

^f αὐτόθι] αὐτῷ F. perperam.

^g τὸν τε] τὸν μὲν G.

^h Χριστοῦ] τοῦ Χριστοῦ G.

ⁱ παραδόξοις—αὐτοὺς τοῖς om.
H.

^k σέβας] τὸ σέβας G.

^l ἡ πᾶσα] ἅπαντα G.

^m Ἐδεσσηνῶν] Ita edd. A.E.H.
I.K. Ἐδεσσινῶν C. Ἐδεσηνῶν F.G.
Dubito igitur de B.D.

ⁿ πόλις] ἡ πόλις G.

^o τῇ Χριστοῦ] Ita B.C.D.E.F.
H.I.K. τῇ τοῦ Χρ. edd. A.G.

^p τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν] Σωτῆρος
ἡμῶν H. τοῦ Σωτῆρος G.

^q ταῦτα μὲν] ταῦτα G. ταῦτα δ’
E.

^r δὴ ταῦτα] δὴ G.

^s τῆς ἐν] ἐν om. G.

τε τῶν μαθητῶν πλὴν ὅτι [†]τῶν δώδεκα μόνων, ἀνὰ τὴν Ἰουδαίαν τε καὶ Σαμάρειαν διασπαρέντων, τινές, ^νἢ φησιν ἡ θεία γραφή, διελθόντες ἕως Φοινίκης καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιοχείας, οὐπω μὲν ἔθνεσιν οἰοί τε ἦσαν τοῦ τῶν πίστεως ^ωμεταδιδόναι λόγου τολμᾶν, ^χμόνοις δὲ τοῦτον Ἰουδαίοις ^γκατήγγελλον. Τηνικαῦτα ^ζκαὶ Παῦλος ἐλυμαίνετο εἰσέτι ^ατότε τὴν ἐκκλησίαν, κατ' οἴκους τῶν πιστῶν εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας, ^βκαὶ εἰς φυλακὴν παραδιδούς. Ἀλλὰ καὶ Φίλιππος ^εεἰς τῶν ἅμα Στεφάνῳ προχειρισθέντων εἰς τὴν διακονίαν, ἐν τοῖς διασπαρείσι γενόμενος, κάτεισιν εἰς τὴν Σαμάρειαν, θείας τε ^δἐμπλεως δυνάμεως, κηρύττει πρῶτος τοῖς αὐτόθι τὸν λόγον. Τοσαύτη δ' αὐτῷ ^θθεία συνήργει χάρις, ὥς καὶ Σίμωνα τὸν μάγον μετὰ ^ϛπλείστων ὅσων τοῖς αὐτοῦ λόγοις ^ςἐλχθῆναι. Ἐπιτοσοῦτον δ' ὁ Σίμων βεβοη-

[†] τῶν δώδεκα μόνων] Ita Val. B. C.D.F.H.I.K. μόνων τῶν δώδεκα Steph. Stroth. A.E.G.

^νἢ] Ita B.C.D.F.I.K. ὥς edd. A.E.G.H.

^ω μεταδιδόναι] μεταδοῦναι I.K.

^χμόνοις] μόνον H.

^γκατήγγελλον] κατήγγελον G.K. Niceph.

^ζκαὶ Παῦλος] καὶ om. A.E.G.

^ατότε] καὶ τότε C.F. et forsan B.D.

^βκαὶ εἰς φ. παραδιδούς.] παρεδίδου εἰς φ. H.

^εεἰς] ἐκ G.

^δἐμπλεως] Ita A. a pr. m. E.G. H. ἐμπλεως ὧν edd. A. a sec. m. B.C.D.F. γερονῶς ἐμπλεως I.K. sed secundum collationem Gronovianam I. olim habuit ἐμπλεων, deinde secunda manus fecit ἐμπλεως et in margine addidit γερονῶς. His omnibus expensis participium deleui.

■ θεία συνήργει] συνήργει θεία F.

^ϛπλείστων ὅσων] Hanc dedi lectionem contra verba Valesii,

contra sententiam ejus necne, nescio. Inquit enim V. D. placere sibi lectionem codicum suorum B.C.D.F. πλείστων ἀνδρῶν. Sed vero inveni in codice F. πλείστων ὅσων, et in collatione recentiori codicis C. penes me notatur, “μετὰ πλείστων ὅσων τοῖς αὐτοῦ λόγοις (ἐτέρων ἀνδρῶν om.)” Nullus igitur dubito quin errore calami ἀνδρῶν Valesius scripserit pro ὅσων, et hæc lectio habeatur etiam in codd. B.D. quam in textum intuli. Ita quoque I. M.c. πλείστων ἐτέρων ἀνδρῶν Steph. A. E.G.H.K. Ita quoque jam I. I. notavit vero collator verba ἐτέρων ἀνδρῶν ex correctione esse; unde suspicor hunc codicem olim legisse ὅσων. G. legit καὶ μετὰ πλείστων κ. τ. λ. Strothius deceptus a Valesio admisit μετὰ πλείστων ἀνδρῶν, sicut quoque Zim.

■ ἐλχθῆναι] Ita edd. A.B.C. ■ pr. m. D.E.F.H.K. a sec. m. ἐλεγχθῆναι C. a sec. m. ἐλεγχθῆναι G. ἐλεγχθῆναι I, et forsan K. a pr. m.

μένος κατ' ἐκείνο καιροῦ τῶν ἡπατημένων ἐκράτει γοητεία,
^hὥς τὴν μεγάλην αὐτὸν ἡγείσθαι ⁱεἶναι δύναμιν τοῦ Θεοῦ.
 Τότε δ' οὖν καὶ οὗτος, τὰς ὑπὸ ^kτοῦ Φιλίππου ^lδυνάμει θείᾳ
 τελουμένας καταπλαγαῖς παραδοξοποιίας, ^mπαραδύεται, καὶ
 9 μέχρι λουτροῦ τὴν εἰς ⁿΧριστὸν πίστιν καθυποκρίνεται. ^aὉ
 καὶ θαυμάζειν ἄξιον εἰς δεῦρο γινόμενον πρὸς τῶν ἔτι καὶ νῦν
 τὴν ἀπ' ἐκείνου μιαιρωτάτην μετιόντων αἵρεσιν· ^oοἱ τῇ τοῦ
 σφῶν ^pπροπάτορος μεθόδῳ, τὴν ἐκκλησίαν λοιμώδους καὶ ψω-
 ραλέας νόσου δίκην ὑποδύμενοι, τὰ μέγιστα ^qλυμαίνονται
 τοὺς, οἷς ἐναπομάξασθαι ^rοἱοί τε ἂν εἶεν τὸν ἐν αὐτοῖς ἀπο-
 κεκρυμμένον δυσαλθὴ καὶ χαλεπὸν ἰόν. Ἦδη γέτοι πλείους
 τούτων ἀπεώσθησαν, ὅποιοί τινες ^sεἶεν τὴν μοχθηρίαν ^tἀλόν-
 10 τες· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Σίμων αὐτὸς πρὸς τοῦ Πέτρου κατα-
 φωραθεὶς ^vὅς ἦν, τὴν προσήκουσαν ἔτισε τιμωρίαν. Ἀλλὰ
 γὰρ εἰς ^wαὔξησιν ὀσημέραι ^xπροϊόντος τοῦ σωτηρίου κηρύγ-
 ματος, οἰκονομία τις ἦγεν ^yκαὶ ἀπὸ τῆς Αἰθιοπῶν τῶν τῆς
 αὐτόθι βασιλίδος, κατὰ τι πάτριον ἔθος ὑπὸ γυναικὸς τοῦ
 ἔθνους ^zεἰσέτι νῦν βασιλενομένου, ^zδυνάστην· ὃν πρῶτον ἐξ

^h ὥς τὴν] ὥς καὶ τὴν G.

ⁱ εἶναι] δοκεῖν G. male. om. I.

^k τοῦ Φιλίππου] τοῦ om. A.E. Niceph.

^l δυνάμει θείᾳ] τῇ θείᾳ δυνάμει.

^m παραδύεται] Ita Steph. Val. A.B.C.D.F.G. ὑποδύεται Stroth.

Zim. A. a. sec. m. E.H.I.K.M.P.a. ὑπέρχεται Niceph.

ⁿ Χριστὸν] τὸν Χρ. E.G.

^o οἱ τῇ] ὅτι τῇ I. a sec. m. vid. Niceph.

^p προπάτορος] Nescio quare Readingius lectionem Stephani-
 anam προπάτωρος revocaverit. In
 editionibus Valesianis a. 1659 et
 1677, diserte legimus προπάτορος,
 et ita habent A.B.C.D.E.F.G.H.
 I.K. Niceph. Strothius Stepha-
 num secutus est.

^q λυμαίνονται] λοιμαίνονται E.
 male.

^r οἱοί] ὅσοι G. mendose.

^s εἶεν] Ita Steph. Val. A.E.H.

I.K. ἦσαν Stroth. Zim. B.C.D.F.
 G.c.

^t ἀλόντες] ἀλῶντες E. ἐλόντες
 inter V. L. notavit Zim. unde
 nescio.

^v ὅς ἦν] Ita Val. Stroth. B.C.
 D.F.H.g. ὅσῃν Steph. A.E.G.I.K.
 pessime. Immo etiam Nicephorus
 lectionem ὅς ἦν confirmat; scribit
 enim ἀπηλέγχθη μηδὲν ὧν.

^w αὔξησιν] Ita edd. A.E.H.I.K.
 αὔξην B.C.D.F.G. forsan rectius.

^x προϊόντος] Miror quod in
 optimo codice C. secunda manus
 effecit προϊόντες.

^y καὶ ἀπὸ] Ita Val. Stroth. B.C.
 D.F.H.I. a pr. m. καὶ om. Steph.
 A.E.G.I. a sec. m. K.

^z δυνάστην] Post h. v. προσκυνή-
 σοντα εἰς Ἱερουσαλὴμ addidit G.

ἐθνῶν ^a πρὸς τοῦ Φιλίππου δι' ἐπιφανείας τὰ τοῦ θείου λόγου ὄργια ^b μετασχόντα, τῶν τε ἀνὰ τὴν οἰκουμένην πιστῶν ἀπαρχὴν ^c γενόμενον, πρῶτον κατέχει λόγος ^d ἐπὶ τὴν πατριον παλινοστήσαντα γῆν, εὐαγγελίσασθαι τὴν τοῦ τῶν ὄλων Θεοῦ γνῶσιν, καὶ τὴν ζωοποιὸν εἰς ἀνθρώπους τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίαν, ἔργῳ πληρωθείσης ^e δι' αὐτοῦ τῆς, “ Αἰθιοπία προφθάσει χεῖρα ^f αὐτῆς τῷ Θεῷ,” περιεχούσης προφητείας. Ἐπὶ τούτοις Παῦλος τὸ τῆς ἐκλογῆς σκεύος, ¹¹ οὐκ ^g ἐξ ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπων, ^h δι' ἀποκαλύψεως ^δ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ πατρὸς, τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, ἀπόστολος ἀναδείκνυται, δι' ὀπτασίας καὶ τῆς κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν ⁱ οὐρανοῦ φωνῆς, ἀξιωθεὶς τῆς κλήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Ὅπως Τιβέριος ὑπὸ Πιλάτου τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ διδαχθεὶς ἐκινήθη.

(Nic. H. E. II, 8.)

Καὶ δὴ τῆς παραδόξου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσεώς τε ¹ καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναλήψεως τοῖς πλείστοις ἤδη περιβοήτου ^k καθεστῶσης, παλαιοῦ κεκρατηκότος ^l ἔθους τοῖς τῶν ἐθνῶν ἄρχουσι τὰ παρὰ σφίσι καινοτομούμενα τῷ τὴν βασιλείον ἀρχὴν ἐπικρατοῦντι σημαίνειν, ὡς ἂν μηδὲν αὐτὸν ^m διαδιδράσκοι τῶν ⁿ γινομένων, τὰ περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ ^ο Χριστοῦ εἰς πάντας ἤδη καθ' ^p ὅλης

^a πρὸς] ὑπὸ C.G.

^b μετασχόντα] μετέχοντα c.

^c γενόμενον] γενέσθαι G.

^d ἐπὶ τὴν] ἐπὶ τε τὴν I. a sec. m.

^e δι' αὐτοῦ τῆς] τὸ καὶ G.

^f αὐτῆς] αὐτῇ G.

^g ἐξ ἀνθρώπων] ἐξ ἀνθρώπου G.

^h δι' ἀποκαλύψεως ^δ] ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως H. Niceph.

ⁱ οὐρανοῦ] Stephanus dedit ουρανιον (sic, cum accentu super τὸ ν) cæteri omnes οὐρανοῦ.

^k καθεστῶσης] Ita recte Steph.

Stroth. A.B.C.D.E.F.G. καθεστῶσης Val. nescio an consulte. Ita legere videntur H.I.K.

^l ἔθους] ἔθος I.K. a pr. m. perperam.

^m διαδιδράσκοι] διδράσκη G.

ⁿ γινομένων] γιγνομένων G.

^ο Χριστοῦ] Ita Val. Stroth. B. C.D.E.F.G.I.K.c. om. Steph. A. H. τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ I. G.

^p ὅλης τῆς] Ita B.C.D.F.G.I.K. τῆς om. edd. A.E.H.

τῆς Παλαιστίνης βεβοημένα ^q Πιλάτος Τιβερίῳ βασιλεῖ κοινούται, ^rὃς τὰς τε ἄλλας αὐτοῦ πυθόμενος ^sτερατείας, καὶ ὡς ὅτι μετὰ θάνατον ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς, ^tΘεὸς εἶναι παρὰ πολλοῖς ἤδη πεπίστευτο, ^vἀνενεγκεῖν ^wμὲν τῇ συγκλήτῳ, ^xἐκείνην ^{τ'} ἀπόσασθαι φασὶ τὸν λόγον, ^yτῷ μὲν δοκεῖν, ὅτι ^zμὴ πρότερον ^zαὕτη τοῦτο δοκιμάσασα ἦν· παλαιοῦ νόμου κεκρατηκότος, μὴ ἄλλως τινὰ παρὰ Ῥωμαίοις θεοποιεῖσθαι, μὴ οὐχὶ ψήφῳ καὶ δόγματι συγκλήτου· τῇ δ' ἀληθείᾳ, ὅτι μὴ δὲ τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἐπικρίσεώς τε καὶ συστάσεως ἢ σω-

^q Πιλάτος] Hinc c. 2 inepte inchoat H.

^r ὃς] Hanc l. Valesius tanquam absque sensu rejicit, laudatque Stephani conjecturam ὡς, quam Strothius et Zim. etiam in textum receperunt. Hæc vero conjectura, quæ nullis codicibus innitur, totam loci sententiam, me quidem iudice, pessumdat; verba enim ὃς πυθόμενος non ad Pilatum, sed ad Tiberium referri debent. ^aὉς l. A.B.C.D.F.c. De codicibus I. K. nihil annotavit recentior collator: Gronovius vero in schedis suis scripsit, "MSS. omittunt ὡς, "et recte:" omittunt certe E.G. H. sed melius duxi ὃς in suum locum restituere.

^t τερατείας] Ita edd. A.B.C.D. F.H. τεραστίας E.I.K. Niceph. τεραστείας G.

^t Θεὸς—πεπίστευτο] Ita C.F.I.K. et forsā B.D. ἤδη ante θεὸς l. edd. A.E.G.H. post θεὸς l. Niceph. τοῖς ante πολλοῖς l. edd. A.E.G.H. ἐπεπίστευτο edd. A.E. H.

^v ἀνενεγκεῖν μὲν τῇ συγκλήτῳ] Ante ἀνενεγκεῖν verba τὸν δὲ Τιβερίον addunt edd. E.G.H.I.K. om. A.B.C.D.F. Nicephorus forsā viam duxit ad hanc interpolationem, neque inficias eo, quin solæcismus extet in phrasi ὃς πυθόμενος

ἀνενεγκεῖν: sed hujus solæcismi vestigia in ipsius Nicephori verbis, nī fallor, reperiuntur, ubi legimus γράφων τῷ Καίσαρι Τιβερίῳ Πιλάτος ἀνήγγειλεν, ὅπως τε τὰ κατ' αὐτὸν ἦν, καὶ ὡς ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς Θεὸς ἤδη παρὰ πολλοῖς εἶναι καὶ ἕξι-οχος τῶν ἄλλων πιστεύεται. καὶ Τιβερίον μὲν τὸν λόγον κοινώσασθαι τῇ Ῥωμαίων βουλῇ. Debuerat Nicephorus dixisse καὶ Τιβερίον φασὶ κοινώσασθαι, vel aliud hujusmodi: immo ipse Eusebius debuerat scripsisse ὃν πυθόμενον—ἀνενεγκεῖν φασὶ, sed tales lapsus non raro apud nostrum occurrunt.

^w μὲν τῇ συγκλήτῳ] Ita edd. A. B.C.D.F.I.K. ἐπὶ τὴν σύγκλητον E.G.H.

^x ἐκείνην ^{τ'}] Ita edd. A.B.C.D. F.H.I. a pr. m. K. ἐκείνην δ' E. G.I. a sec. m. g. Niceph. Falluntur correctores: apodosis enim ad ἀνενεγκεῖν μὲν est postea in ταύτῃ δ' οὖν.

^y τῷ μὲν] τὸ μὲν E. τῷ μὴ G. pessime.

^z αὕτη] Quando de accentibus et spiritibus agitur, periculosum est codices citare quos non ipsi inspeximus. Satis igitur dixisse αὕτη legere Steph. Stroth. E.F. αὐτὴ Val. Pro cæteris non ausim pronunciare.

τήριος τοῦ θείου κηρύγματος ἐδεῖτο διδασκαλία. ^aΤαύτης δ' οὖν ἀπωσαμένης τὸν ^bπροσαγγεληθέντα περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν λόγον τῆς Ῥωμαίων βουλῆς, ^cτὸν Τιβέριον, ἦν καὶ ^dπρότερον εἶχε γνώμην τηρήσαντα, μηδὲν ἄτοπον κατὰ τῆς ^eτοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἐπινοῆσαι, Ταῦτα Τερτυλλιανὸς ³ τοὺς Ῥωμαίων νόμους ἠκριβωκῶς ἀνῆρ, τὰ τε ἄλλα ἐνδοξος, καὶ τῶν μάλιστα ἐπὶ Ῥώμης λαμπρῶν, ἐν τῇ γραφείῃ μὲν αὐτῷ ^hτῇ Ῥωμαίων φωνῇ, μεταβληθείσῃ ⁱδὲ καὶ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ^kγλῶτταν, ὑπὲρ Χριστιανῶν ^lἀπολογία, τίθησι κατὰ λέξιν τοῦτον ἱστορῶν τὸν τρόπον. “Ἴνα δὲ καὶ ^mἐκ “ τῆς γενέσεως διαλεχθῶμεν τῶν τοιούτων νόμων, παλαιὸν ἦν “ δόγμα, μηδένα ⁿθεὸν ὑπὸ βασιλέως καθιεροῦσθαι, πρὶν ὑπὸ “ τῆς συγκλήτου δοκιμασθῆναι. Μάρκος ^oΑἰμίλιος οὕτως “ περὶ τινος εἰδώλου πεποιήκεν ^pἈλβούρνου. Καὶ τοῦτο ⁴ “ ὑπὲρ τοῦ ^qἡμῶν λόγου πεποιήται, ὅτι παρ’ ^rὑμῖν ἀνθρω-

^a Ταύτης] Valesius inquit, “Procul dubio scribendum est ταύτη
“ δ’ οὖν, quam emendationem confirmat Nicephorus, sic enim ait, “οὕτω δὲ τῆς συγκλήτου βουλῆς “ἀποβαλομένης τὸν περὶ τοῦ Σωτῆρος λόγον, κ. τ. λ.” Hanc conjecturam Strothius et Zim. admiserunt in textum, et ita l. I. a sec. m. K. Vereor tamen ut Nicephorus et Valesius Eusebii verba rite intellexerint. Dixerat quidem noster, *Divinae doctrinae praedicatione non indigebat humana auctoritate*: deinde pergit, *Cum igitur haec, sc. divinae doctrinae praedicatione, rejecerat*, quasi sibi inutile, *Senatus Romani effatum &c.* ταύτη legunt diserte A.B.C.D.E.F.G. H.I. a pr. m. quod retinui.

^b προσαγγεληθέντα] προσεπαγγεληθέντα G.

^c τὸν Τιβέριον] τὸν om. G.

^d πρότερον] πρῶτον G.

^e τοῦ Χριστοῦ] τοῦ om. H.

^f τοὺς Ῥωμαίων] ὁ τοὺς Ῥωμαίους G. ὁ l. I.K.

^g ἐπὶ Ῥώμης om. H.

^h τῇ Ῥωμαίων] Ita edd. A.B.C. D.F.I. τῇ om. E.G.H.K. Niceph.

ⁱ δὲ καὶ] Ita Val. B.C.D.F.I. K. καὶ om. Steph. Stroth. A.E. G.H.

^k γλῶτταν] γλῶσσαν G.

^l ἀπολογία] Ita Val. Stroth. A. B.C.D.F.G.I.K.c. Niceph. ἀπολογία Steph. E. ἐν ἀπολογία H.

^m ἐκ] περὶ c. de origine, in vers.

ⁿ θεὸν] θεῶν G.

^o Αἰμίλιος] Αἰμύλιος Steph. nescio an e MSS.

^p Ἀλβούρνου] Hujus Dei nomen in C.D.F. circumflexam habet ultimam syllabam: B. autem duplicem habet accentum: I.K. scribunt Ἀλβούρνου, et ita, ut videtur, E.H.

^q ἡμῶν λόγου] Ita Val. B.C.D.F. H.I.K. λόγου ἡμῶν Steph. Stroth. A.E.G.

^r ὑμῖν] ἡμῖν G. pessime.

“ πεία δοκιμῇ ἢ θεότης δίδοται. Ἐὰν μὴ ἀνθρώπῳ ^sθεὸς
 “ ἀρέσῃ, θεὸς οὐ γίνεται. ^tΟὕτως κατὰ γε τοῦτο, ἄνθρωπον
 “ θεῷ ^vἴλεων εἶναι ^wπροσῆκει. Τιβέριος οὖν ^xἐφ’ οὐ τὸ τῶν
 “ Χριστιανῶν ὄνομα εἰς τὸν κόσμον ^yεἰσελήλυθεν, ἀγγελ-
 “ θέντος αὐτῷ ^zἐκ Παλαιστίνης τοῦ δόγματος τούτου ἔνθα
 “ ^aπρῶτον ἤρξατο, τῇ συγκλήτῳ ^bἀνεκοινώσατο, ^cδῆλος ὢν
 5 “ ἐκείνοις, ὡς τῷ δόγματι ἀρέσκεται. Ἡ δὲ σύγκλητος,
 “ ἐπεὶ ^dοὐχ αὕτη δεδοκιμάκει, ἀπόσατο· ὁ δὲ ἐν τῇ αὐτοῦ
 “ ἀποφάσει ^eἔμεινεν, ἀπειλήσας θάνατον τοῖς τῶν Χριστια-
 “ νῶν κατηγόροις” τῆς οὐρανίου προνοίας κατ’ οἰκονομίαν
 τοῦτ’ αὐτῷ πρὸς νοῦν ^fβαλλομένης, ὡς ἂν ^gἀπαραιοδίστως
 ἀρχὰς ἔχων ὁ τοῦ εὐαγγελίου λόγος πανταχόσε γῆς δια-
 δράμοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Ὅπως εἰς πάντα τὸν κόσμον ἐν βραχεὶ χρόνῳ διέδραμεν ὁ περὶ τοῦ Χρι-
 στοῦ λόγος.

(Nic. H. E. II, 8.)

· Οὕτω δῆτα οὐρανίῳ δυνάμει καὶ συνεργίᾳ, ἀθρόως οἶά τις
 ἡλίου βολή, τὴν σύμπασαν οἰκουμένην ὁ σωτήριος ^hκατηνύγαξε
 λόγος, αὐτίκα ταῖς θείαις ⁱἐπομένως γραφαῖς, ἐπὶ πᾶσαν

^s θεὸς] ὁ θεὸς E. non male.

^t Οὕτως] οὕτω G. male: cf. Tertull.

^v ἴλεων] ἴλεω E.

^w προσῆκει] προσῆκεν E. πέφηκε G.

^x ἐφ’ οὗ] ἐφ’ ᾧ G.

^y εἰσελήλυθεν] Ita C.E.F.G.I. K.M. (et forsan B.D.) Niceph. ἐλήλυθεν edd. A.H.

^z ἐκ Π. τοῦ δ. τούτου] τοῦ δόγματος ἐκ Παλ. G. sine τούτου.

^a πρῶτον] πρῶτως I.K. Niceph.

^b ἀνεκοινώσατο] ἀνεκοινωνήσατο G.

^c δῆλος ὢν] δηλώσων E. male.

^d οὐχ αὕτη] Ita Steph. Stroth.

A.E. οὐκ αὕτη male dedit Readingius. οὐχ αὕτη Val. C.F. et forsan B.D. Pro οὐχ αὕτη δεδοκιμάκει G. l. αὕτη οὐ δὲ δοκιμάκει (sic.) De cæteris non ausim pronunciare.

^e ἔμεινεν] διέμεινεν G.

^f βαλλομένης] βαλομένης G.

^g ἀπαραιοδίστως—διαδράμοι] ἀπαραιοδίσθε πανταχόσε γῆς διαδράμοι F. ubi vox nihili ἀπαραιοδίσθε ad originem suam forsan trahenda est in codice G. qui l. πανταχόθεν sine γῆς.

^h κατηνύγαξε] κατανύγαζε G.

ⁱ ἐπομένως] ἐπομένων G. perperam.

προῆει τὴν γῆν ^kὁ φθόγγος τῶν θεσπεσίων ^lεὐαγγελιστῶν
 τε αὐτοῦ καὶ ἀποστόλων, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης
 τὰ ῥήματα αὐτῶν. Καὶ δῆτα ἀνὰ πάσας ^mτὰς πόλεις τε ²
 καὶ κώμας, πληθούσης ⁿἄλωνος δίκην, μυρίανδροι καὶ παμ-
 πληθεῖς ἀθρόως ἐκκλησίαι συνεστήκεσαν, οἱ τε ἐκ προγόνων
 διαδοχῆς καὶ τῆς ἀνέκαθεν πλάνης παλαιᾷ νόσφ δεισιδαιμο-
 νίας εἰδῶλιν τὰς ψυχὰς πεπεδημένοι, πρὸς τῆς τοῦ Χριστοῦ
 δυνάμεως διὰ τῆς τῶν φοιτητῶν αὐτοῦ διδασκαλίας τε ὁμοῦ
 καὶ παραδοξοποιίας, ὥσπερ ^oδαινῶν δεσποτῶν ἀπηλλαγμένοι,
^pεἰργμῶν τε χαλεπωτάτων λύσιν ^qεὐράμενοι, πάσης μὲν δαι-
 μονικῆς ^rκατέπτυνον πολυθείας, ἓνα δὲ ^sμόνον εἶναι Θεὸν ὡμο-
 λόγουν τὸν τῶν συμπάντων δημιουργόν, τοῦτόν τε αὐτὸν
 θεσμοῖς ἀληθοῦς εὐσεβείας δι' ἐνθέου καὶ σώφρονος θρησκείας
 τῆς ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ κατασπα-
 ρείσης ἐγέραιρον. Ἀλλὰ γὰρ τῆς χάριτος ἤδη τῆς θείας ³
 καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ χεομένης ἔθνη, καὶ ^tπρώτου μὲν κατὰ τὴν
^vΠαλαιστίνων Καισάρειαν ^wΚορνηλίου σὺν ὄλφ τῷ οἴκῳ, δι'
^xἐπιφανείας θειοτέρας ^yὑπουργίας τε Πέτρου, τὴν εἰς ^zτὸν
 Χριστὸν πίστιν καταδεξαμένου, πλείστον τε ^aκαὶ ἄλλων ἐπ'
 Ἀντιοχείας Ἑλλήνων, ^bοἷς οἱ κατὰ τὸν ^cΣτεφάνου διωγμὸν

^k ὁ φθόγγος om. G.

^l εὐαγγελιστῶν τε] Ita Val. (in edd. poster.) Stroth. B.C.D.F.H. I.K. Niceph. τε om. Steph. A. E.G.

^m τὰς πόλεις] Ita B.C.D.F.I.K. Niceph. τὰς om. edd. A.E.G.H.

ⁿ ἄλωνος] ἁλῶνος g.

^o δαινῶν] τίνων G. mendose.

^p εἰργμῶν] εἰρμῶν Steph. forsan ex incuria, quamvis Nicephorus ita scripserit; omnes enim MSS. habent εἰργμῶν, q. l. Bongars. custodiarum catenis, Christoph.

^q εὐράμενοι] εὐρόμενοι E.I. a sec. m. K.

^r κατέπτυνον] κατέπτυσαν G.

^s μόνον εἶναι Θεόν] Θεὸν εἶναι sine μόνον G.

^t πρώτου] πρῶτον G.

^v Παλαιστίνων] τῶν Παλ. edd. A.E. τῶν om. B.C.D.F.G.H.I.K. approbantibus Valesio et Strothio.

^w Κορνηλίου] Κορνηλίῳ E. perperam.

^x ἐπιφανείας] ἀγγέλου addit G.

^y ὑπουργίας τε] τε om. G.

^z τὸν Χριστὸν] Ita Val. B.C.D. F.H.I.K. τὸν om. Steph. Stroth. A.E.G.

^a καὶ ἄλλων] καὶ om. G.

^b οἷς οἱ] Ita edd. A.B.C.D.E. F.H. ὅσοι C. (in margine) G.I.K. male.

^c Στεφάνου] τοῦ Στ. edd. A.E. a sec. m. τοῦ om. B.C.D.E.F.G. H.I.K.

διασπαρέντες ἐκήρυξαν, ἀνθούσης ἄρτι καὶ πληθούσης τῆς κατὰ Ἀντιόχειαν ἐκκλησίας, ἐν ταύτῳ τε ἐπιπαρόντων πλείστων ὅσων τῶν τε ^dἀπὸ Ἱεροσολύμων προφητῶν, καὶ σὺν αὐτοῖς Βαρνάβα καὶ Παύλου, ^eετέρου τε πλήθους ἐπὶ τούτοις ἀδελφῶν, ἡ Χριστιανῶν προσηγορία τότε πρῶτον αὐτόθι ⁴ὥσπερ ἀπ' εὐθαλοῦς καὶ γονίμου ^fπηγῆς ^gἀναδίδονται. Καὶ Ἀγαθος μὲν, εἰς τῶν συνόντων αὐτοῖς προφητῶν, περὶ τοῦ μέλλειν ἔσεσθαι λιμὸν ^hπροθεσπίζει. Παῦλος ⁱδὲ καὶ Βαρνάβας ^kἐξυπηρετησόμενοι τῇ τῶν ἀδελφῶν παραπέμπονται διακονία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Ὡς μετὰ Τιβέριον Γάϊος Ἰουδαίων βασιλέα καθίστησιν Ἀγρίππαν, τὸν Ἡρώδην ζημιώσας αἰδίφ φυγῇ.

(Nic. H. E. II, 9.)

¹ Τιβέριος μὲν οὖν ἀμφὶ τὰ δύο καὶ εἴκοσι βασιλεύσας ἔτη τελευτᾷ· μετὰ δὲ τοῦτον Γάϊος τὴν ^lἡγεμονίαν παραλαβὼν, αὐτίκα τῆς Ἰουδαίων ἀρχῆς Ἀγρίππα τὸ διάδημα περιτίθουσιν, βασιλέα καταστήσας αὐτὸν ^mτῆς τε Φιλίππου καὶ ⁿτῆς Λυσανίου τετταρχίας. Πρὸς αἷς μετ' οὐ πολὺν ^oαὐτῷ χρόνον καὶ τὴν Ἡρώδου τετταρχίαν παραδίδωσιν, αἰδίφ φυγῇ ^pτὸν Ἡρώδην (οὗτος δ' ἦν ὁ κατὰ τὸ πάθος τοῦ Σωτῆρος) σὺν καὶ τῇ γυναικὶ Ἡρωδιάδι, ^qπλείστων ἕνεκα ζή-

^d ἀπὸ om. G. male.

^e ετέρου τε] τε om. F. male.

^f πηγῆς] Ita Stroth. (approbante Valesio) B.C.D.F.G.I.K. Rufin. γῆς Steph. Val. Zim. A.E.H.

^g ἀναδίδονται] ἀναδιδόμενης H. male.

^h προθεσπίζει] Ita Val. (probante Strothio) B.C.D.F.I.K. θεσπίζει Steph. Stroth. Zim. A.E. G.H.

ⁱ δὲ καὶ] Ita edd. A.E.G.H. τε καὶ B.C.D.F.I.K.

^k ἐξυπηρετησόμενοι τῇ] ἐξυπεριστησόμενοι τῇ H. ἐξυπεριστησόμενοι ταῖς (sic) G.

^l ἡγεμονίαν] ἡγεμονείαν E.

^m τῆς τε Φιλίππου] Ita edd. A. E.H.I.K. τε om. B.C.D.F.G.

ⁿ τῆς Λυσ.] τῆς om. G.

^o αὐτῷ χρόνον] Ita B.C.D.E.F. I.K. χρόνον αὐτῷ Steph. Stroth. A.H. χρόνον αὐτοῦ Val. ex errore, ut videtur: αὐτῷ om. G.

^p τὸν Ἡρώδην] κατακρίνας addunt Steph. A.B.D.F. ζημιώσας addit H. absurde, mox enim eadem vox recurrit: ante τὸν Ἡρώδην E. legit παραδοὺς a sec. m. Nostram l. habent Val. Stroth. Zim. C.E. a pr. m. G.I.K. confirmat Nicephorus.

^q πλείστων] πλείστων τε c.

μιώσας αἰτιῶν. Μάρτυς Ἰώσηπος καὶ τούτων. [†] Κατὰ δὲ ² τοῦτον Φίλων ἐγνωρίζετο, πλείστοις ἀνὴρ οὐ ⁸ μόνον τῶν ἡμετέρων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἑξωθεν ὁρμωμένων παιδείας ἐπισημότητος. Τὸ μὲν οὖν γένος ἀνέκαθεν Ἑβραῖος ἦν, τῶν δ' ἐπ' Ἀλεξανδρείας ἐν τέλει ^ν διαφανῶν, οὐδενὸς χείρων. Περὶ ^ω μὲν οὖν τὰ θεῖα καὶ ^κ πάτρια μαθήματα, ὅσον τε καὶ ³ ὁπηλίκον εἰσενήνεκται πόνον, ἔργῳ πᾶσι δηλός· καὶ περὶ τὰ ² φιλόσοφα δὲ καὶ ἐλευθέρια τῆς ἑξωθεν παιδείας ^α οἷός τις ἦν, οὐδὲν δεῖ λέγειν· ^β ὅτε καὶ μάλιστα τὴν κατὰ Πλάτωνα καὶ Πυθαγόραν ἑζηλωκῶς ἀγωγὴν, διενεγκεῖν ἅπαντας τοὺς καθ' ἑαυτὸν ^ε ἱστορεῖται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Ὡς Φίλων ὑπὲρ Ἰουδαίων πρεσβείαν ἐστειλατο πρὸς Γαῖον.

(Nic. H. E. II, 9.)

Καὶ δὲ τὰ κατὰ Γαῖον ^δ οὗτος Ἰουδαίοις συμβάντα ^ε πέντε ^ι βιβλίοις παραδίδωσι, ὁμοῦ τὴν Γαῖον [†] διεξιὼν φρενοβλάβειαν, εἰς ἃν θεὸν ἑαυτὸν ἀναγορεύσαντος, καὶ μυρία ^β περὶ τὴν ἀρχὴν ^ι ἐνυβρίσαντος, τὰς τε ^κ κατ' αὐτὸν ^ι Ἰουδαίων ταλαι-

[†] Κατὰ δὲ τοῦτον] Hinc incipit H. c. 5. non male.

⁸ μόνον] μόνων G. male.

[†] ὁρμωμένων παιδείας] ὁρμημένων φιλοσοφίας G.

^ν διαφανῶν, οὐδενὸς χείρων] διαφανέστατος sine οὐδενὸς χείρων I. χείρων I. E.

^ω μὲν οὖν] Ita Val. Zim. B.C. D.F.I.K. Niceph. δὲ Steph. Stroth. A.E.G.H.

^κ πάτρια] πατρῶα G.

^υ ὁπηλίκον] Ita B.C.D.F.G.H. I.K. a pr. m. πηλίκον edd. A.E.K. a sec. m. Niceph.

² φιλόσοφα δὲ] δὲ om. F.G.

^α οἷός τις ἦν] om. A.E.

^β ὅτε καὶ] καὶ om. E.I.K.

^ε ἱστορεῖται] ἱστορεῖτο F.

^δ οὗτος] Ita Val. Stroth. A.B. C.D.E.F.G.I. a sec. m. g. iste Philo, Christoph. οὕτως Steph. I. a pr. m. K.

^ε πέντε βιβλίοις] ἐν π. β. I.K. Niceph. βιβλίοις pro βιβλίους G.

[†] διεξιὼν φρενοβλάβειαν] θεοστυγίαν μᾶλλον δὲ φρενοβλάβειαν διεξιὼν G. φρενοβλαβίαν I. Steph. A.E.

⁸ ὥς ἂν] Ita B.C.D.F.G.I.K. ὥς edd. A.E.H.

^β περὶ] ἐπὶ G.

^ι ἐνυβρίσαντος] ἐνυβρικόςτος A.E. G.

^κ κατ' αὐτὸν] κατὰ τῶν L.N. male.

^ι Ἰουδαίων] ἐν Ἰουδαίοις G.

πωρίας, καὶ ^mἦν αὐτὸς ⁿὁ Φίλων στείλαμενος ^oἐπὶ τῆς Ῥω-
μαίων πόλεως ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν ὁμοεθνῶν
ἐποιήσατο πρεσβείαν, ὥπως τε ἐπὶ τοῦ Γαίου καταστάς
ὑπὲρ τῶν πατρίων νόμων, οὐδέν τι πλέον γέλωτος καὶ δια-
συρμῶν ἀπηνέγκατο, μικροῦ δεῖν ^sκαὶ τὸν περὶ τῆς ζωῆς
²ἀνατλὰς κίνδυνον. Μέμνηται ^tδὲ καὶ τούτων ^vὁ Ἰώσηπος ἐν
^wὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς ἀρχαιολογίας, κατὰ λέξιν ταῦτα γρά-
φων. “Καὶ δὴ στάσεως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένης Ἰουδαίων
“τε ^xοἱ ἐνοικοῦσι καὶ Ἑλλήνων, τρεῖς ἀφ’ ἑκατέρας τῆς
“στάσεως πρεσβευταὶ αἰρεθέντες, παρήσαν ^zὡς τὸν Γαῖον.
“^aΚαὶ ἦν γὰρ τῶν Ἀλεξανδρέων ^bπρέσβειον εἰς ^cἈπίων,
“ὃς πολλὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐβλασφήμησεν, ἄλλα τε λέ-
³γων, καὶ ὡς ^dτῶν Καίσαρος τιμῶν περιορῶν· πάντων
“^eγούν, ὅσοι τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ὑποτελεῖς εἶεν, βωμοὺς τῷ
“Γαίῳ καὶ ^fναοὺς ἰδρυμένων, τά τε ἄλλα ἐν πᾶσιν αὐτὸν
“ὥσπερ τοὺς θεοὺς δεχομένων, ^gμόνους τοῦσδε ἄδοξον ἡγεί-
“σθαι ἀνδριάσι τιμᾶν, καὶ ὄρκιον αὐτοῦ ^hτὸ ὄνομα ποιεῖσθαι.

^m ἦν] ἦν τε I. a sec. m. K. ἦν
τε I. a pr. m.

ⁿ ὁ Φίλων] om. G.H. Φίλων
sine ὁ Steph. A.E.

^o ἐπὶ] ὑπὲρ A.

^p ὥπως τε] Ita edd. A.E.G.H.I.
K. καὶ ὅπως B.C.D.F. καὶ ὡς Ni-
ceph. Notandum est in I. omnia
verba ab ὑπὲρ τῶν usque ad τῶν
πατρώων (sic) ex emendatione esse
manus recentioris.

^q ὑπὲρ] ὑπὸ G. pessime, ut in
indice titulorum huic libro præ-
fixo, ad c. 5.

^r οὐδέν τι] τι om. Steph. A.E.
G.

^s καὶ τὸν] καὶ om. G.

^t δὲ καὶ] Ita Val. B.C.D.F.G.
δὲ om. Steph. Stroth. A.E.H.
I.K.

^v ὁ ante Ἰώσηπος om. A.E. Ni-
ceph.

^w ὀκτωκαιδεκάτῳ] ὀγδόῳ καὶ δε-
κίτῳ G. ut fere semper.

^x οἱ ἐνοικοῦσι] Ita Steph. Stroth.
Zim. A.E.G.H.I.K. Joseph. Ni-
ceph. τοῖς ἐνοικοῦσι Val. B.C.D.F.
quod solæcum est.

^y ἑκατέρας] ἑκατέρας τε H.

^z ὡς] Ita edd. A.E.G.H.I.K.
Joseph. Niceph. πρὸς B.C.D.F.
M.b.

^a Καὶ ἦν] καὶ om. H.

^b πρέσβειον] πρεσβευτῆς G.

^c Ἀπίων] Ἀππίων b.

^d τῶν Καίσαρος] τοῦ Καίσαρος G.
et Josephi codd.

^e γούν, ὅσοι] γὰρ ὅσοι I. a sec.
m. Niceph. γούν ὅποσοι K. Jo-
seph.

^f ναοὺς] νεῶς I. a sec. m. Ni-
ceph. Joseph. νεῶ K.

^g μόνους] μόνον Steph. nescio
an ex A. cæteri omnes, Joseph.
Niceph. μόνους.

^h τὸ ὄνομα] τοῦνομα I.K. Ni-
ceph.

“ Πολλὰ δὲ καὶ χαλεπὰ Ἀπίωνος εἰρηκότος, ὕφ’ ὧν ἀρθῆναι
 “ ἡλπιζε τὸν Γαῖον, καὶ εἰκὸς ἦν, Φίλων ὁ προεστὼς τῶν
 “ Ἰουδαίων τῆς πρεσβείας, ἀνὴρ τὰ πάντα ἔνδοξος, Ἀλεξάν-
 “ δρου ^kτε τοῦ ἀλαβάρχου ἀδελφὸς ὢν, καὶ φιλοσοφίας οὐκ
 “ ἀπειρος, ^lοἷός τε ἦν ἐπ’ ἀπολογία χωρεῖν τῶν ^mκατηγορη-
 “ μένων. Διακλείει δ’ αὐτὸν Γαῖος, κελεύσας ἐκποδῶν ἀπελ-
 “ θεῖν· περιοργῆς τε ὢν, φανερὸς ἦν ⁿἐργασόμενός τι δεινὸν
 “ αὐτούς. Ὁ δὲ Φίλων ^pῥέξεισι περιωβρισμένος, καὶ φησὶ
 “ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους οἱ ^qπερὶ αὐτὸν ἦσαν, ὡς χρὴ θαρρεῖν,
 “ Γαῖου μὲν αὐτοῖς ὠργισμένου, ἔργῳ δὲ ἤδη ^sτὸν Θεὸν
 “ ἀντιπαρεξάγοντος.” Ταῦτα ^tὁ Ἰώσηπος. Καὶ αὐτὸς δὲ
 ὁ Φίλων ἐν ἧ συνέγραψε πρεσβεία, τὰ κατὰ μέρος ἀκριβῶς
^vτῶν τότε πραχθέντων αὐτῷ δηλοῖ· ὧν τὰ πλείστα ^wπαρεῖς,
 ἐκεῖνα μόνον παραθήσομαι, δι’ ὧν τοῖς ἐντυγχάνουσι προφανὴς
 γενήσεται δῆλωσις τῶν ἅμα τε καὶ οὐκ εἰς ^xμακρὸν τῶν κατὰ
^yτοῦ Χριστοῦ τετολμημένων ^zἔνεκεν Ἰουδαίοις συμβεβηκότων.
^aΠρῶτον δὴ οὖν κατὰ Τιβέριον, ἐπὶ μὲν τῆς Ῥωμαίων πό-
 λεως ἱστορεῖ ^bΣηιανὸν ^cτῶν τότε παρὰ βασιλεῖ ^dτὰ μέγιστα

ⁱ ἡλπιζε τὸν Γαῖον] τὸν Γ. ἡλπιζε
 G.

^k τε τοῦ] τε om. G.

^l οἷός τε] τε om. H.I. a sec. m.

^m κατηγορημένων] κατηγορουμέ-
 νων G.

ⁿ ἐργασόμενος] ἐργασάμενος G.
 pessime.

^o αὐτούς] Ita edd. A.E.H.I.K.
 Joseph. Niceph. αὐτῷ B.C.D.F.
 G.

^p ῥέξεισι περιωβρισμένος] ῥέξη ὑπερ-
 ὕβρισμένος (sic) G.

^q περὶ αὐτὸν ἦσαν] ἦσαν περὶ αὐ-
 τὸν G.

^r Γαῖου μὲν] Joseph. et Niceph.
 habent Γαῖον λόγῳ μὲν, et Stro-
 thius et Zim. receperunt λόγῳ in
 textum, quod optime respondet
 alteri clausulæ ἔργῳ δέ, sed re-
 fragrantibus omnibus codicibus
 (præter c. et eundem in versione)

non ausim Eusebium elegantio-
 nem reddere.

^s τὸν Θεὸν] τοῦ Θεοῦ I. a sec. m.
 Niceph.

^t ὁ Ἰώσηπος] ὁ om. G.

^v τῶν τότε] τὸν τότε I. a sec.
 m.

^w παρεῖς] παρὸν εἰς (sic) G.

^x μακρὸν] μακρὰν M.

^y τοῦ Χριστοῦ] τοῦ om. Steph.
 Stroth. A.E.

^z ἔνεκεν Ἰουδαίοις] Ἰουδαίοις ἔν-
 κεκεν G. absurde.

^a Πρῶτον δὴ] δὴ om. G. Hinc
 inchoat H. c. 6. nec male.

^b Σηιανὸν] Σιανὸν C. Σισιανὸν ἡ
 Ἰουλιανὸν M.a. Σισιανὸν G.

^c τῶν τότε] Ita Stroth. C.D.F.
 G.I. a pr. m. τὸν τότε Steph.
 Val. Zim. A.B.E.H.I. a sec. m.
 K.

^d τὰ μέγιστα] Ita Stroth. B.C.

ἰδυνάμενον, ἄρδην τὸ πᾶν ἔθνος ἰἀπολέσθαι ἰσπουδῆν εἰση-
γηοχέναι, ἐπὶ δὲ τῆς Ἰουδαίας Πιλάτον, καθ' ὃν τὰ περὶ τὸν
Σωτῆρα ἠτετόλμητο, περὶ τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις ἔτι τότε
ἰσυνεστῶς ἱερὸν, ἐπιχειρήσαντά τι παρὰ τὸ Ἰουδαίοις ἑξόν,
τὰ μέγιστα αὐτοὺς ἀναταράξαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

“Ὅσα Ἰουδαίοις συνερρή μετὰ τὴν κατὰ τοῦ Χριστοῦ τόλμαν.

(Nic. H. E. II, 10.)

ἰ^k Μετὰ δὲ τὴν Τιβερίου τελευτήν, Γαῖον τὴν ἀρχὴν παρ-
ειληφότα, πολλὰ μὲν εἰς πολλοὺς καὶ ἰἄλλα ἐνυβρίσαι, πάν-
των δὲ μάλιστα τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος οὐ σμικρὰ καταβλά-
ψαι· ἂ καὶ ἐν βραχεὶ ἠπάρεστι διὰ τῶν αὐτοῦ καταμαθεῖν
φωνῶν, ἐν αἷς κατὰ λέξιν ἠταῦτα γράφει· “Τοσαύτη μὲν
“οὖν ὁ^ο τις Ῥῆ τοῦ Γαίου περὶ τὸ ἦθος ἠῖν ἀνωμαλία πρὸς

D.F.G. Niceph. πολλά Steph.
Val. Zim. A.E.H.I.K.

^e δυνάμενον] Ita edd. A.B.C.D.
E.H.I. a sec. m. K. Niceph. δυν-
αμένον F.G.I. a pr. m. Laborat
codex F. in hoc loco, ut lectori
patebit; habet enim ἱστορεῖ μω-
σηανονσιλεῖ τὰ μέγιστα δυναμένων.
Exciderunt igitur verba τῶν τότε
παρὰ βα.

^f ἀπολέσθαι] Ita B.C.D.F.G.H.
I.K. ἀπολέσαι edd. A.E.

^g σπουδῆν εἰσηγηοχέναι] Ita B.
C.D.F.I.K. (εἰσηγηοχέναι I.K. et
I. habet πεποιῆσθαι in margine)
πεποιῆσθαι σπουδῆν edd. A.E.G.H.
σπουδῆν πλειστήν εἰσάγοντα Ni-
ceph.

^h τετόλμητο] Ita Steph. E.G.
H.I. a sec. m. K. τετόλμηται Val.
Stroth. A.B.C.D.F.I. a sec. m. c.
ἐτολμήθη Niceph.

ⁱ συνεστῶς] Ita edd. A.B.C.D.
F.H.I. a sec. m. K. συνεστὸς E.
G.I. a pr. m. Eadem est varietas

inter ἐστῶς et ἐστὸς in Mat. xxiv.
15. Utraque forsan forma bona
est: ab ἐστακὸς contracto fit ἐσταδός,
et ab ἐσταδός fit ἐστῶς aut ἐστός.

^k Μετὰ δέ] δὲ om. G.

^l ἄλλα ἐνυβρίσαι] μύρια addunt
Steph. Val. A.E.I.K. Niceph. om.
Stroth. B.C.D.F.G.H.

^m πάρεστι] παρόν ἐστι G. ut πα-
ρόν εἰς pro παρὲς in c. ult.

ⁿ ταῦτα γράφει] γράφειν sine
ταῦτα G.

^o τις] Ita Val. Stroth. B.C.D.
F.H.I.K. Philo, Niceph. om.
Steph. A.G. ἦν pro τις E.N.g.

^p ῆ τοῦ Γαίου] Ita B.C.D.E.F.
G.H.I.K. Niceph. τοῦ om. edd.
A. Tria verba ῆ τοῦ Γαίου om.
Philo, quia tota narratio de Caio
agebatur: Eusebius igitur e suo
suppeditavit.

^q ἦν om. E. quia (ut monui)
idem legit post τοσαύτη μὲν οὖν.
Stephanus vero omittit ἦν in
utroque loco.

“ ἅπαντας, διαφερόντως δὲ πρὸς τὸ Ἰουδαίων γένος· ὃ
 “ χαλεπῶς ἀπεχθανόμενος, τὰς μὲν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι
 “ προσευχὰς, ἀπὸ τῶν κατ’ Ἀλεξάνδρειαν ἀρξάμενος σφε-
 “ τερίζεται καταπλήσας εἰκόνων καὶ ἀνδριάντων τῆς ἰδίας
 “ μορφῆς. Ὁ γὰρ ἐτέρων ἀνατιθέντων ἐφιεῖς, αὐτὸς ἰδρύετο
 “ δυνάμει. Ὡς τὸν δ’ ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει νεὼν ὅς ὕλοιπὸν ἦν
 “ ἄψαυστος ἀσυλίας ἡξιωμένος τῆς πάσης, μεθηρμόζετο
 “ καὶ μετεσχημάτιζεν εἰς οἰκεῖον ἱερὸν, ἵνα Διὸς ἐπιφανοῦς
 “ νέου χρηματίζῃ Γαῖου.” Μυρία μὲν οὖν ἄλλα δεινὰ καὶ
 πέρα πάσης διηγήσεως ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν συμ-
 βεβηκότα Ἰουδαίοις, ἐπὶ τοῦ δηλουμένου, ἐν δευτέρῳ συγ-
 γράμματι ὃ ἐπέγραψε, Περὶ ἀρετῶν, ἱστορεῖ. Συνάδει δ’
 αὐτῷ καὶ ὁ Ἰώσηπος, ὁμοίως ἀπὸ τῶν Πιλάτου χρόνων καὶ
 τῶν κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τετολμημένων τὰς κατὰ παντὸς
 τοῦ ἔθνους ἐνάρξασθαι σημαίνων συμφορὰς. Ἄκουε δ’ οὖν
 οἷα καὶ οὗτος ἐν δευτέρῳ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου αὐταῖς
 συλλαβαῖς δηλοῖ λέγων· “ Περμφθεῖς δὲ εἰς Ἰουδαίαν ἐπί-
 “ τροπος ὑπὸ Τιβερίου Πιλάτος, νύκτωρ κεκαλυμμένος εἰς
 “ Ἱεροσόλυμα παρεισκομίζει τὰς Καίσαρος εἰκόνας σημαῖαι

τὸ Ἰουδαίων] Ita B.C.D.E.F. G.H.I.K. Philo, Niceph. τὸ τῶν Ἰουδ. edd. A. Philo habet ἔθνος pro γένος.

ᾧ] ὡς G. perperam.

ἀπεχθανόμενος] Val. Stroth. Zim. B.C.D.F.H.I.K. Niceph. ἀπεχθόμενος Steph. A.E.G. Philo.

ἐφιεῖς] ἀφιεῖς G. ἀφείς Philo.

τὸν] τῶν H. mendose.

ἱερᾷ] Ἱεροσολύμων b. in sancta urbe Hierusalem, Christoph.

ὑλοιπὸν] Ita B.C.D.F.G.H.I.K. Niceph. λοιπὸς edd. A.C.E. Philo. Citavi cod. C. pro utraque lectione, habet enim λοιπὸς cum suprascripto ab eadem manu. Quamvis etiam Philo λοιπὸς scripserit, non constat Eusebium idem verbum transcripsisse, et codices

sequor.

ᾧ χρηματίζῃ] χρηματίζει H. perperam.

δεινὰ καὶ πέρα] καὶ περὶ G. absurde.

ᾧ] Ita edd. A.B.C.D.E. a sec. m. F.I.K. ὦν E. a pr. m. ὁ G.

ὁ Ἰώσηπος] ὁ om. G. Niceph.

ἡμῶν] Ita edd. B.C.D.F.G. om. A.E.H.I.K.

ἐνάρξασθαι] ἀρξαμένων G.

σημαίνων συμφορὰς] συμφορὰς σημαίνων H.

οὗτος] αὐτὸς Steph. Stroth. E. Niceph.

αὐταῖς] ταύταις I.K.

Ἰουδαίαν] τὴν Ἰουδ. G.H.

4 “καλοῦνται. ^kΤοῦτο μεθ’ ἡμέραν μεγίστην ταραχὴν ἤγειρε
 “τοῖς Ἰουδαίοις. ^lΟἱ γὰρ ἐγγὺς πρὸς τὴν ὄψιν ἐξεπλάγη-
 “σαν, ὡς πεπατημένων αὐτοῖς τῶν νόμων· οὐδὲν γὰρ ἀξιου-
 “σιν ἐν τῇ πόλει ^mδείκηναι τίθεσθαι.” Ταῦτα δὲ συγκρίνας
 τῇ τῶν εὐαγγελίων γραφῇ, εἴση ὡς οὐκ εἰς ⁿμακρὰν αὐτοὺς
 μετῆλθεν, ἣν ἔρρηξαν ἐπ’ αὐτοῦ ^oΠιλάτου φωνήν, δι’ ἧς οὐκ
 ἄλλον ἢ μόνον ἔχειν ^pἐπεβόων Καίσαρα βασιλέα. Εἶτα δὲ
 5 καὶ ἄλλην ἐξῆς ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἱστορεῖ μετελθεῖν αὐτοὺς
 συμφορὰν ἐν τούτοις· “^qΜετὰ δὲ ταῦτα ^rταραχὴν ἐτέραν
 “ἐκίνει, τὸν ἱερὸν θησαυρὸν, καλεῖται δὲ ^sΚορβανᾶς, εἰς κατα-
 “γωγὴν ὑδάτων ἐξαναλίσκων. ^tΚατῆει δὲ ἀπὸ τριακοσίων
 “σταδίων. Πρὸς τοῦτο τοῦ πλήθους ἀγανάκτησις ἦν. Καὶ
 “τοῦ Πιλάτου παρόντος εἰς Ἱεροσόλυμα, περιστάντες ^vτὸ
 6 ^βῆμα κατεβόων. Ὁ δὲ, προήδει γὰρ αὐτῶν ^wτὴν ταραχὴν,
 “^xτῷ πλήθει τοὺς στρατιώτας ἐνόπλους ^yἵστησιν, ^zἐσθήσε-

^k Τοῦτο] τοῦτο δὲ H.

^l Οἱ γὰρ] Ita edd. A.B.C.D.F.
 οἱ τε γὰρ E.G.H.I.K. Niceph. Ita
 quoque scripsisse videtur Josephus
 (variant enim codices) et in se-
 quenti clausula apodosin legimus:
 sed Eusebius forsan conjunctio-
 nem omisit, quia nihil ultra *τιθέ-*
σθαι transcripsit.

^m δείκηναι] *δίκηλον* E. a pr. m.
δίκηλον I.

ⁿ μακρὰν] Ita edd. B.D.E.F.G.
μακρόν A.C.H.I.K.

^o Πιλάτου om. G.

^p ἐπεβόων] *ὑπεβόων* Steph. ex
 incuria.

^q Μετὰ δὲ ταῦτα] Hinc H. in-
 choat c. 7.

^r ταραχὴν ἐτέραν] *ἐτέραν ταραχὴν*
 B.C.D.F.

^s Κορβανᾶς] Ita B.C.D.F.G.I.
 K. Josephi codd. Niceph. *Κορβο-*
νᾶς edd. A.E.H.

^t Κατῆει] *κάτεισι* G. *κατῆγε* Jo-
 seph. c.

^v τὸ βῆμα] Ita Val. Stroth. H.

I. a sec. m. K.c. *pro tribunali*,
 Christoph. Joseph. Niceph. *ἄμα*
 Steph. A.E. *τόλμαν* B.C.D.F.
τολμᾶν G.

^w τὴν ταραχὴν] *τὴν* om. H.

^x τῷ πλήθει] Ita Val. Stroth. B.
 C.D.F.G.H. καὶ τῷ πλ. Steph. A.
 E.I.K. Joseph. Niceph.

^y ἵστησιν] Ita edd. B.C.D.F.G.
 om. A.E.H.I.K. Joseph. Niceph.
 Hanc vocem lubens e textu ex-
 pulissem, ni codices obstarent.
 Si genuina sit, Eusebio soli de-
 betur; Josephus enim τῷ πλήθει
 cum ἐγκαταμίξας conjunxit, quod
 multo melius est quam (quod vix
 Græcum est) ἵστησι τοὺς στρατιώ-
 τας τῷ πλήθει. Eodem tempore
 quo v. ἵστησιν interpolatum est,
 conjunctio καὶ a τῷ πλήθει amota
 fuit.

^z ἐσθήσεσιν] Ita B.C.D.F.G.I.
 K. Joseph. Nic. *ἐσθήσιν* edd. A.
 E.H. Nescio quare ἐσθήσεσιν *men-*
dose scribi pro ἐσθήσιν statuat Va-
 lesius. Certi in Luc. xxiv. 4. legi-

“σιν ἰδιωτικαῖς κεκαλυμμένους ἐγκαταμίξας. Καὶ ^αξίφει
 “μὲν χρῆσασθαι κωλύσας, ξύλοις δὲ παίειν τοὺς κεκραγότες
 “ἐγκελευσάμενος, ^βσύνθημα δίδωσιν ἀπὸ τοῦ βήματος. Τυ-
 “πτόμενοι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι, πολλοὶ μὲν ^γἀπὸ τῶν πληγῶν,
 “πολλοὶ δὲ ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐν τῇ φυγῇ καταπατηθέντες
 “^δἀπώλοντο· πρὸς δὲ τὴν συμφορὰν τῶν ἀνηρημένων κατα-
 “πλαγὲν τὸ πλῆθος, ἐσιώπησεν.” Ἐπὶ τούτοις μυρίας
 ἄλλας ἐν αὐτοῖς Ἱεροσολύμοις κενιῆσθαι νεωτεροποιῖας ὁ
 αὐτὸς ἐμφαίνει, παριστὰς, ὡς ^εοὐδαμῶς ἐξ ἐκείνου ^ςδιέλιπον
 τὴν τε πόλιν καὶ τὴν Ἰουδαίαν ἅπασαν στάσεις καὶ πόλεμοι,
 καὶ κακῶν ^ηἐπάλληλοι μηχαναί, εἰσότε τὸ πανύστατον ἢ κατὰ
 Οὐεσπασιανὸν αὐτοὺς μετῆλθε πολιορκία. Ἰουδαίους ^ιμὲν
 οὖν ὦν κατὰ τοῦ Χριστοῦ τετολμήκασι, ταύτῃ πη τὰ ἐκ τῆς
 θείας μετῆι δίκης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

^κὩς καὶ Πιλάτος ἑαυτὸν διεχειρήσατο.

(Nic. H. E. II, 10. Jos. Ant. XVIII, 11.)

Οὐκ ἀγνοεῖν δὲ ἄξιον, ὡς καὶ αὐτὸν ἐκείνον τὸν ἐπὶ τοῦ
 Σωτῆρος Πιλάτον, κατὰ Γάϊον, οὗ τοὺς χρόνους ¹διέξιμεν,
 τοσαύταις περιπεσεῖν κατέχει λόγος συμφοραῖς, ὡς ἐξ ἀνάγ-

mus ἐσθήσεσιν sine codicum varia-
 tione: et in Diod. Sic. iv. 4.
 nonnulli codd. habent ἐσθήσεσιν
 v. inf. c. 20. Μοχ κεκαλυμμένους
 om. Steph. A.

■ ξίφει] ξίφεσι H. et unus Jo-
 sephi cod.

^βσύνθημα] σύνθεμα E.

^γἀπὸ τῶν πληγῶν] Ita Steph.
 Stroth. A.B.D.E.G. et Val. in ed.
 prima. ὑπὸ Val. in edd. poster.
 C.F.H.I.K. Zim. Joseph. Niceph.
 Quamvis Josephi codd. et edd.
 habeant ὑπὸ, meliorem lectionem
 servasse videtur Eusebius, sc.
 πολλοὶ ἀπὸ τῶν πληγῶν ἀπώλοντο,
 πολλοὶ δὲ ὑπὸ σφῶν αὐτῶν καταπα-
 τηθέντες.

^δἀπώλοντο] ἀπόλοντο G.

^εαὐτοῖς om. G. Steph. habet
 αὐτοῦ, forsan ex incuria: αὐτοῖς
 habet c. et in vers.

^εοὐδαμῶς] οὐδαμοῦ Steph. A.
 cæteri omnes (etiam g.) οὐδαμῶς.

^ςδιέλιπον] διέλειπον I.K.

^ηἐπάλληλοι] ἀλλεπάλληλοι A.E.
 g. Valesius dubitat num hæc vox
 Græca sit aut alibi occurrat. Oc-
 currit e. g. apud Etymol. M. p.
 10. Habemus quoque ἀλλεπαλλη-
 λία, ἀλλεπαλλήλως, κατεπαλλήλος. v.
 Steph. Thes. ed. London.

^ιμὲν οὖν] γε μὲν G.

^κὩς] Ὡπως C.G.

¹διέξιμεν] διέξιμεν I.K. a pr.
 m.

κης ^m αὐτοφονευτὴν ἑαυτοῦ καὶ τιμωρὸν αὐτόχειρα γενέσθαι, τῆς θείας, ὡς ἔοικε, δίκης οὐκ εἰς ⁿ μακρὸν αὐτὸν μετελθούσης. Ὁ Ἱστοροῦσιν Ἑλλήνων οἱ τὰς Ὀλυμπιάδας ἅμα τοῖς κατὰ χρόνους πεπραγμένοις ^p ἀναγράφαντες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η.

Περὶ τοῦ κατὰ Κλαύδιον λιμοῦ.

(Nic. H. E. II, 11. 12.)

1 Ἀλλὰ γὰρ Γάϊον οὐδ' ὅλοις τέτταρσιν ἔτεσι τὴν ἀρχὴν ^q κατασχόντα Κλαύδιος αὐτοκράτωρ διαδέχεται. Καθ' ὃν λιμοῦ τὴν οἰκουμένην πῖσαντος, (τοῦτο δὲ καὶ οἱ πόρρω τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου συγγραφεῖς ταῖς ^r αὐτῶν ἱστορίαις παρέδοσαν,) ἡ κατὰ τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων Ἀγάβου προφήτου περὶ τοῦ μέλλειν ἔσεσθαι λιμὸν ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ^s 2 πέρας ἐλάμβανε πρόρρησις. Τὸν δὲ κατὰ Κλαύδιον λιμὸν ἐπισημηνάμενος ἐν ταῖς πράξεσιν ^t ὁ Λουκᾶς, ἱστορήσας τε, ὡς ἄρα διὰ Παύλου καὶ Βαρνάβα οἱ κατὰ ^v Ἀντιόχειαν ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ἐξ ὧν ἕκαστος ἠνύπορει διαπεμψάμενοι ^w ἦσαν, ἐπιφέρει λέγων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Μαρτύριον Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου.

1 Κατ' ἐκείνους ^x δὲ τὸν καιρὸν, ^y δῆλον ὅτι ἐπὶ Κλαυδίου,

^m αὐτοφονευτὴν] Ita B.C.D.F. G.H.I.K. φονευτὴν edd. A.E. Monuit collator codicis I. quod "post αὐτο est rasura literæ, for-
" san σ." Nicephorus (cujus vestigia hic codex sæpe sequitur) habet ὡς αὐτόχειρα καὶ τιμωρὸν αὐτὸν ἑαυτῷ καταστήναι.

ⁿ μακρὸν] Ita A.B.C.D.E.F.G. H.I.K. μακρὰν edd. Niceph.

^o Ἱστοροῦσιν] δὲ καὶ τὸ αὐτὸ addit c. *idem ipsum*, in vers.

^p ἀναγράφαντες] ἀναγραφάμενοι G. et l. post Ὀλυμπιάδας.

^q κατασχόντα] Ita edd. A.E.G. H.I.K. διακατασχόντα B.C.D.F.

^r αὐτῶν] περὶ αὐτὸν G. perperam.

^s Τὸν δέ] Hinc H. incipit c. 9. non male.

^t ὁ Λουκᾶς] ὁ om. Steph. A.E.

^v Ἀντιόχειαν] τὴν Ἀντ. G.

^w ἦσαν] εἶησαν Steph. A. ἦεισαν E.

^x δέ] δὴ F.

^y δῆλον] δῆλον δ' Steph. Stroth.

Zim. A.E. δηλονότι l. c.

ἐπέβαλεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης τὰς χεῖρας, κακῶσαί τινες τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας· ^aἀνείλε δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα. Περὶ τούτου δ' ὁ Κλήμης τοῦ Ἰακώβου καὶ ἱστορίαν μνήμης ἀξίαν ἐν τῇ τῶν ὑποτυπώσεων ^bἐβδόμῃ παρατίθεται, ὥς ἂν ἐκ παραδόσεως τῶν πρὸ αὐτοῦ φάσκων, ὅτι δὴ ὁ εἰσαγαγὼν αὐτὸν εἰς δικαστήριον, ^dμαρτυρήσαντα αὐτὸν ἰδὼν, κινηθεὶς ὡμολόγησεν εἶναι καὶ ^eαὐτὸς ἑαυτὸν Χριστιανόν. Συναπήχθησαν ^fοὖν ἄμφω, φησὶ, καὶ κατὰ ^zτὴν ὁδὸν ἠξίωσεν ἀφεθῆναι αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου. Ὁ δὲ ὀλίγον σκεψάμενος, “Εἰρήνη σοι,” εἶπε, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Καὶ οὕτως ἀμφότεροι ^gὁμοῦ ἐκατατομήθησαν. ^hΤοτηνικαῦτα δέ, ὥς φησιν ἡ θεία γραφή, ἰδὼν Ἡρώδης ἐπὶ τῇ ⁱτοῦ Ἰακώβου ἀναιρέσει, ^kὅτι δὴ ^lπρὸς ἡδονῆς ^mεἶη τὸ πραχθὲν τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπιτίθεται καὶ Πέτρῳ, δεσμοῖς τε αὐτὸν παραδούς, ὅσον ⁿοὔπω καὶ τὸν κατ' αὐτοῦ φόνον ἐνήργησεν

^z ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης] Ita B.C. D.F.I.K. Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς edd. A.E.G.H. Niceph. Syncell. Lectionem mutavi, quamquam Novi Fœderis codices cum editoribus conspirent: quæstio vero agitur, quid scripserit Eusebius, non quid Lucas.

^a ἀνείλε δέ] Ita edd. A.E.G.H. K. Niceph. ἀνείλέ τε B.C.D.F. utramque lectionem habet I.

^b ἐβδόμῃ] ἑπτα H. ut alibi.

^c ὥς ἂν] Ita B.C.D.F.H.I.K. ὥς edd. A.E.G. ὥς ἂν ἐκ παραδόσεως ὥς perperam I. F.

^d μαρτυρήσαντα] Ita edd. A.E. G.H. Syncell. μαρτυρήσοντα B.C. F.I.K. μαρτυρίσοντα D. Præstat forte auctoritas pro μαρτυρήσοντα, quod primo magis placebat, quippe Jacobus nondum martyrium subierat: nolui vero quicquam mutare; μαρτυρήσαντα enim verti potest cum fide publice professus est. Nicephorus habet in præsentī tempore διαγωνιζόμενον. Pro

αὐτὸν ἰδὼν B.C.D.F.I. ἰδὼν αὐτόν.

^e αὐτὸς ἑαυτὸν Χριστιανόν] αὐτὸς Χριστιανόν G. αὐτὸς Χριστιανὸς D. Hanc lectionem longe elegantiore judicat Valesius. Συνωμολόγησεν αὐτῷ καὶ αὐτὸς εἶναι Χριστιανός. Syncell.

^f οὖν ἄμφω] δὲ G.

^g ὁμοῦ] Ita edd. A.E.G.H. Syncell. om. B.C.D.F.I.K. Niceph.

^h Τοτηνικαῦτα δέ] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.I.K. δὲ om. H. τότε δῆτα Steph. A.E.G. καὶ τότε Syncell.

ⁱ τοῦ Ἰακώβου] τοῦ om. A.E.

^k ὅτι δὴ] Ita Val. Stroth. B.C. D.F.I.K. om. Steph. A.E.G.H.

^l πρὸς ἡδονῆς] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.G.H.I.K. Niceph. πρὸς ἡδονὴν Steph. E. πρὸς ἡδονή (sic) A.

^m εἶη] Ita Val. Stroth. B.C.D. F.I.K. γεγονὸς Steph. A.E. γενόμενον G.H. ὥς—ἦν pro ὅτι—εἶη Niceph.

ⁿ οὔπω] οὐδέπω I.K.

ἂν, εἰ μὴ διὰ θείας ἐπιφανείας ἐπιστάντος αὐτῷ νύκτωρ ἄγγε-
 λου, παραδόξως τῶν εἰργμῶν ἀπαλλαγεῖς, ἐπὶ τὴν τοῦ
 κηρύγματος ὁ ἀφείται διακονίαν. Καὶ τὰ μὲν κατὰ Πέτρον
 οὕτως εἶχεν οἰκονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Ὡς Ἀγρίππας ὁ καὶ Ἡρώδης τοὺς ἀποστόλους διώξας, τῆς θείας παραντίκα
 δίκης ἤσθετο.

(Nic. H. E. II, 13.)

1 Ἡ Τὰ δέ γε τῆς κατὰ τῶν ἀποστόλων ἐγχειρήσεως τοῦ
 βασιλέως οὐκέτ' ἀναβολῆς εἶχετο, ἡ ἀλλὰ γέτοι αὐτὸν ὁ τῆς
 θείας δίκης τιμωρὸς διάκονος μετήι, παραντίκα μετὰ τὴν
 τῶν ἀποστόλων ἐπιβουλήν, ὥς ἡ τῶν πράξεων ἱστορεῖ γρα-
 φή, ὁρμήσαντα μὲν ἐπὶ τὴν Καισάρειαν, ἐν ἑπισήμῳ δ' ἐν-
 ταῦθα ἑορτῆς ἡμέρα λαμπρᾷ καὶ βασιλικῇ κοσμησάμενον
 ἐσθῆτι, ὑψηλὸν τε πρὸ βήματος δημηγορήσαντα. τοῦ γάρ
 τοι δήμου παντὸς ἐπευφημήσαντος ἐπὶ τῇ δημηγορίᾳ, ὥς
 ἐπὶ Θεοῦ φωνῇ καὶ οὐκ ἀνθρώπου, παραχρῆμα τὸ λόγιον
 πατάξαι αὐτὸν ἄγγελον Κυρίου ἱστορεῖ, γενόμενόν τε σκω-
 ληκόβρωτον ἐκψύξαι. Θαυμάσαι δ' ἄξιον τῆς περὶ τὴν
 θείαν γραφὴν καὶ ἐν τῷδε τῷ παραδόξῳ συμφωνίας τὴν τοῦ
 2 Ἰωσήπου ἱστορίαν. Καθ' ἣν ἐπιμαρτυρῶν τῇ ἀληθείᾳ

ὁ ἀφείται] ἀφίηται G. ἀφίεται I.
 in margine, K. a sec. m.

Ἡ Τὰ δέ γε τῆς κατὰ] Ita Val.
 Stroth. A.B.C.D.F.I.K. τὰ δὲ τῆς
 κατὰ Steph. H. Niceph. τὰς δὲ τῆς
 κατὰ E. τὰ δὲ κατὰ τῆς G. per-
 peram.

ἡ ἀλλὰ] ἄμα Steph. A.E. ἀλλὰ
 I. c.

ὥς ἡ] Ita A.B.C.D.E.F.G.I.K.
 ὥς καὶ ἡ edd. H.

ἑπισήμῳ δ'] ἐπισήμῳ τ' G.

κοσμησάμενον] κοσμησάμενος E.
 mendose.

τοῦ γάρ τοι] Ita B.C.D.F.H.I.
 K. τοι om. edd. A.E.G.

ἡ παντὸς om. G.

ἐπευφημήσαντος ἐπὶ] Ita Steph.
 Val. A.E.F.G.H. ἐπὶ om. Stroth.
 Zim. B.C.D.I.K. rectius, ut judi-
 cavit Valesius; quatuor vero e
 nostris codicibus nesciebat. ἐπε-
 φημήσαντος I. F. τῇ ante δημ. om.
 A. et K. juxta collat. Gronov.

ἡ Θεοῦ φωνῇ] φωνῇ Θεοῦ edd. A.
 H. Elegantiorem lectionem, quam
 dicit Valesius, confirmant B.C.D.
 E.F.G.I.K. Niceph.

σκωληκόβρωτον] σκωληκοβρωτῶν
 (sic) G.

Θαυμάσαι δ'] δ' om. G.

ἱστορίαν] μαρτυρίαν G.

^cδηλός ἐστιν ἐν τόμῳ τῆς ἀρχαιολογίας ^dἐννεακαίδεκάτῳ, ἔνθα
 αὐτοῖς γράμμασιν ὧδέ πως τὸ θαῦμα διηγείται. “Τρίτον δ’
 “ἔτος αὐτῷ βασιλεύοντι τῆς ὅλης Ἰουδαίας πεπλήρωτο, καὶ
 “παρῇν εἰς πόλιν Καισάρειαν, ἣ τὸ πρότερον Στράτωνος
 “πύργος ἐκαλεῖτο. συνετέλει δ’ ἐνταῦθα θεωρίας εἰς τὴν
 “Καίσαρος τιμὴν, ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἑορτὴν τινα
 “ταύτην ἐπιστάμενος. Καὶ παρ’ ^fαὐτὴν ἤθροιστο ^gτῶν ³
 “κατὰ τὴν ^hἐπαρχίαν ἐν τέλει καὶ προβεβηκότων ⁱεἰς ἀξίαν
 “πλῆθος. Δευτέρα δὲ τῶν θεωριῶν ἡμέρα, στολὴν ἐνδυσά-
 “μενος ἐξ ἀργύρου πεποιημένην πᾶσαν, ὡς ^kθαυμάσιον ὑφὴν
 “εἶναι, παρῆλθεν εἰς τὸ θέατρον ἀρχομένης ἡμέρας. “Ἐνθα
 “ταῖς πρώταις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ^lἐπιβολαῖς ὁ ἄργυρος
 “καταυγασθεὶς θαυμασίως ἀπέστιλβε, ^mμαρμαίρων τι φο-
 “βερὸν καὶ τοῖς εἰς αὐτὸν ἀτενίζουσι φρικῶδες. ⁿΕὐθὺς δὲ ⁴
 “οἱ κόλακες τὰς ^oοὐδ’ ἐκείνῳ πρὸς ἀγαθοῦ ἄλλος ἄλλοθεν
 “φωνὰς ἀνεβόων, θεὸν προσαγορεύοντες, Εὐμενὴς τε εἷς,
 “ἐπιλέγοντες· εἰ καὶ μέχρι νῦν ὡς Πᾶνθρωπον ^pἐφοβήθημεν,
 “^rἀλλὰ τοῦντεῦθεν κρείττονά σε θνητῆς τῆς φύσεως ὁμολο-

^c δηλός ἐστιν] δήλοσις (sic) G.

^d ἐννεακαίδεκάτῳ] ἐνάτῳ καὶ δε-
 κάτῳ G. Plus semel monui Euse-
 bium (ut videtur) usum esse sig-
 nis arithmetiis in librorum tomis
 designandis. Nicephorus in h. l.
 scribit ἐν τῷ ^{iθ'} τῆς ἀρχαιολογίας.

^e ἐπιστάμενος] ἐνστησάμενος g.
 Turneb. Moræi.

^f αὐτὴν] αὐτὸν G.

^g τῶν] τὸ I. a sec. m. K. τῶν
 om. Niceph.

^h ἐπαρχίαν] Ita edd. G.I.K. Jo-
 seph. Niceph. ἐπάρχιον A.B.D.E.
 F.H. ἐπαρχεῖον C. teste Valesio;
 silet enim recens collatio. Vid.
 infra c. 26. et III. 33.

ⁱ εἰς ἀξίαν πλῆθος] Ita edd. A.
 E.G.H.I.K. Joseph. Niceph. εἰς
 ἀξίαν πληθύν C.M.P.a. εἰς ἀξίον
 (sic) πληθύν F. Nullus dubito quin
 B.D. consentiant cum C. aut F.

sed toto cœlo aberrant a recta
 interpretatione hi codices. Verba
 εἰς ἀξίαν cum προβεβηκότων jun-
 genda sunt, et πλῆθος nominati-
 vus est, sicut recte vertit Chri-
 stoph.

^k θαυμάσιον] θαυμαστὴν G.

^l ἐπιβολαῖς] Ita Val. Stroth. B.
 C.D.F.H.I.K. Joseph. Niceph.
 βολαῖς Steph. A.E. ἐπιβουλαῖς G.
 (et in c. 16.) ἐπιτολαῖς Josephi
 codd.

^m μαρμαίρων] μαρμάρων G.

ⁿ Εὐθὺς] εὐθέως G.

^o οὐδ’] οὐδὲν C.F. et forsân B.
 D.

^p ἄνθρωπον] ἀνθρώπων F.

^q ἐφοβήθημεν] ἐφοβήθησαν G.
 perperam.

^r ἀλλὰ] ἀλλά γε edd. A. cæteri
 omnes omittunt γε.

- “ γοῦμεν. Οὐκ ἐπέπληξε τούτοις ὁ βασιλεὺς, οὐδὲ τὴν κο-
 “ λακείαν ἀσεβοῦσαν ^sἀπετρίψατο. ^tἈνακύψας δὲ μετ’
 “ ὀλίγον, τῆς ἐαυτοῦ κεφαλῆς ὑπερκαθεζόμενον εἶδεν ἄγγε-
 “ λον. Τούτον εὐθὺς ἐνόησε κακῶν εἶναι ^vαἴτιον, τὸν καὶ
 “ ποτὲ τῶν ἀγαθῶν γενόμενον, καὶ διακάρδιον ἔσχεν ^wὀδύνην.
 5 “ ^xἈθρουν δ’ αὐτῷ τῆς κοιλίας προσέφυσεν ἄλγημα, μετὰ
 “ σφοδρότητος ἀρξάμενον. ^yἈναθεωρῶν οὖν πρὸς τοὺς
 “ φίλους, Ὁ θεὸς ὑμῖν ἐγὼ, φησὶν, ἤδη καταστρέφειν ^zἐπι-
 “ τάττομαι τὸν βίον, παραχρῆμα τῆς εἰμαρμένης ^aτὰς ἄρτι
 “ μου κατεψευσμένας φωνὰς ἐλεγχούσης. ^bὉ κληθεὶς ἀθά-
 “ νατος ὑφ’ ὑμῶν, ἤδη θανεῖν ἀπάγομαι. Δεκτέον δὲ τὴν
 “ πεπρωμένην, ἥ θεὸς ^cβεβούληται. Καὶ γὰρ βεβιώκαμεν
 “ οὐδαμῇ φαύλως, ἀλλ’ ἐπὶ τῆς μακαριζομένης ^dλαμπρότητος.
 6 “ ^eΤαῦτα δὲ λέγων, ἐπιτάσσει τῆς ὀδυνῆς κατεπονεῖτο. Μετὰ
 “ σπουδῆς οὖν εἰς τὸ βασίλειον ^fἐκομίσθη, καὶ ^gδιῆξε λόγος
 “ εἰς πάντας, ὡς ^hἔχοι τοῦ τεθνάναι παντάπασι μετ’ ὀλίγον.
 “ Ἡ πληθὺς δ’ ⁱαὐτίκα σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐπὶ ^kσάκκον

^s ἀπετρίψατο] ἀπεστρέψατο F.

^t Ἀνακύψας δὲ] δ’ οὖν pro δὲ I.K. Joseph. Niceph. Pro interpolatione hujus loci v. annot. Valesii in altero tomo.

^v αἴτιον] Hanc vocem delevit I. omisit K. neque legitur apud Josephum: hic vero (ut patebit ex annot. Valesii) scripsit ἄγγελον κακῶν, quæ verba Eusebius miro modo depravavit.

^w ὀδύνην] ὀδύνη I. a sec. m.

^x Ἀθρουν δ’] Ita A.B.C.D.E.F. H. Joseph. ἀθρόον δ’ edd. F.I.K. Niceph. ἀθρόον δ’ οὖν G.

^y Ἀναθεωρῶν] ἀναθορῶν I. a sec. m. K. Josephi codd.

^z ἐπιτάττομαι τὸν βίον] τὸν βίον ἐπιτάττομαι G.

^a τὰς om. H.

^b Ὁ κληθεὶς] καὶ ὁ κλ. F.I.K. Joseph. Niceph.

^c βεβούληται] βεβούλονται G.

^d λαμπρότητος] Ita Val. Stroth.

A.D.F.I.K.c. et in vers. Joseph. Niceph. μακαριότητος Steph. B.C. E.G.H.

^e Ταῦτα δὲ] ταῦτα G. ταῦτ’ ἅμα I. a sec. m. K. ταῦθ’ ἅμα Niceph. Variant Josephi codd. inter ταῦτα, ταῦτα δὲ, ταῦθ’ ἅμα.

^f ἐκομίσθη] Ita Niceph. Joseph. ed. Havercamp. διεκομίσθη edd. alii, H. ἐνεκομίσθη Zonar.

^g διῆξε] Ita Steph. Stroth. Zim. A.C.E.F.G.I.K. Joseph. Niceph. Nescio unde Valesius hauserit διῆλθε, nisi B.D. ita legant, quod valde dubito. διεξῆι H.

^h ἔχοι] Ita edd. A.E.G.H.I.K. Joseph. ἔχει B.C.D.F. quod Valesius probat.

ⁱ αὐτίκα] πᾶσα add. I. a sec. m. K. Niceph.

^k σάκκον] σάκκω F.M.c. σάκκου Niceph. Variant Josephi codd. et edd.

“καθεσθεῖσα τῷ πατρίῳ νόμῳ τὸν θεὸν ἰκέτευον ὑπὲρ τοῦ
 “ βασιλέως· οἰμωγῆς τε ¹πάντ’ ἦν ^mἀνάπλεα καὶ θρήνων.
 “ Ἐν ὑψηλῷ δ’ ὁ βασιλεὺς δωματίῳ κατακείμενος, καὶ κάτω
 “ βλέπων αὐτοὺς πρηνεῖς ⁿπροσπίπτοντας, ἄδακρυς οὐδ’ αὐτὸς
 “ ἔμευεν. ^oΣυνεχῶς δ’ ἐφ’ ἡμέρας πέντε τῷ τῆς γαστρὸς γ
 “ ἀλγήμετι ^pδιεργασθεῖς, τὸν βίον κατέστρεψεν, ἀπὸ γενέ-
 “ σεως ἄγων πεντηκοστὸν ἔτος καὶ τέταρτον, τῆς δὲ βασι-
 “ λείας ἑβδομον. Τέσσαρας μὲν οὖν ἐπὶ Γαίου Καίσαρος
 “ ἐβασίλευσεν ἐνιαυτοὺς, ^qτῆς Φιλίππου μὲν τετραρχίας εἰς
 “ τριετίαν ἄρξας, τῷ τετάρτῳ δὲ καὶ τὴν Ἡρώδου προσειλη-
 “ φώς, ^rτρεῖς δ’ ἐπιλαβὼν τῆς Κλαυδίου Καίσαρος αὐτοκρα-
 “ τορίας.” Ταῦτα τὸν Ἰώσηπον μετὰ τῶν ἄλλων ταῖς θείαις
 συναληθεύοντα γραφαῖς ἀποθαυμάζω. Εἰ δὲ περὶ τὴν τοῦ 8
 βασιλέως προσηγορίαν δόξειέ τι ^sδιαφωνεῖν, ἀλλ’ ὅγε
 χρόνος καὶ ^tἡ πρᾶξις τὸν αὐτὸν ὄντα δείκνυσιν, ἥτοι κατὰ τι
 σφάλμα γραφικὸν ^vἐνῆλλαγμένου τοῦ ὀνόματος, ἢ καὶ διω-
 νυμίας περὶ ^wτὸν αὐτὸν, οἶα καὶ περὶ πολλοὺς, γεγεννημένης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.

Περὶ Θεωδᾶ τοῦ γόγτος.

(Nic. H. E. II, 11.)

^x Ἐπεὶ δὲ πάλιν ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς ^yΠράξεσιν εἰσάγει τὸν 1
 Γαμαλιήλ ἐν τῇ ^zπερὶ τῶν ἀποστόλων σκέψει λέγοντα, ὡς
 ἄρα κατὰ τὸν δηλούμενον χρόνον ἀνέστη Θεωδᾶς, λέγων ἑαυ-

¹ πάντ’ ἦν] ἦν πάντ’ G.^m ἀνάπλεα] Ita B.C.D.F.H.I.K.
Joseph. Niceph. ἀνάπλεω edd. A.
E.G.ⁿ προσπίπτοντας] προπίπτοντας I.
K.^o Συνεχῶς] Ita Val. Stroth. B.
C.D.F.H.I. a sec. m. K.P.a. *con-*
tinuos, Christoph. Joseph. Ni-
ceph. συνεχείς Steph. A.E.G.I. a
pr. m.^p διεργασθεῖς] κατεργασθεῖς G.^q τῆς Φιλίππου μὲν] τῆς δὲ Φι-

λίππου G. male.

^r τρεῖς] τρίτῳ G.^s διαφωνεῖν] διαφωνία G.^t ἡ πρᾶξις] εἰσπρᾶξις (sic) G.^v ἐνῆλλαγμένου] ἢ ἐνῆλ. G.^w τὸν αὐτὸν] Ita A.B.C.D.E.F.
G.I.K. τὸν om. edd. H. Deinde
^η pro οἶα F.^x Ἐπεὶ] ἐπειδὴ G.I.K.^y Πράξεσιν] τῶν ἀποστόλων addit
G.^z περὶ om. F. male.

τὸν εἶναι τινά· ὃς κατελύθη, καὶ πάντες ὅσοι ^aἐπείθοντο αὐτῷ
 διελύθησαν· φέρε καὶ τὴν περὶ τούτου παραθώμεθα τοῦ Ἰω-
 σήπου γραφὴν. Ἱστορεῖ τοῖνυν αὐθις κατὰ τὸν ^bἀρτίως
 δεδηλωμένον αὐτοῦ λόγον, αὐτὰ δὲ ταῦτα κατὰ λέξιν· “Φά-
 “δον δὲ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντος, γόης τις ἀνὴρ, Θεοδᾶς
 “^cὀνόματι, πείθει τὸν πλείστον ὄχλον ἀναλαβόντα τὰς κτή-
 “²σεις ἔπεςθαι πρὸς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ^dαὐτῷ. Προ-
 “φήτης γὰρ ἔλεγεν εἶναι, καὶ προστάγματι τὸν ^eποταμὸν
 “^fσχίσας, δίοδον ἔφη παρέξειν ^gαὐτοῖς ῥαδίαν. Καὶ ^hταῦτα
 “λέγων, πολλοὺς ἠπάτησεν. Οὐ μὴν εἴασεν αὐτοὺς τῆς
 “ἀφροσύνης ὄνασθαι Φάδος, ἀλλ’ ἐξέπεμψεν ⁱἴλην ἱππέων
 “ἐπ’ αὐτοὺς, ἥτις ^kἀπροσδοκῆτως ἐπιπεσοῦσα, πολλοὺς μὲν
 “ἀνείλε, πολλοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβεν· ^lαὐτόν τε τὸν Θεοδᾶν
 “ζωγρήσαντες, ἀποτέμνουσι ^mτὴν κεφαλὴν, καὶ κομίζουσιν
 “εἰς Ἱεροσόλυμα.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IB.

Περὶ Ἑλένης τῆς τῶν Ὀσροηνῶν βασιλίδος.

(Nic. H. E. II, 11.)

■ Τούτοις ἐξῆς ⁿκαὶ τοῦ κατὰ Κλαύδιον ^oγενομένου λιμοῦ,

^a ἐπείθοντο] Ita edd. A.E.G.H. ἐπέισθησαν B.C.D.F.I.K.

^b ἀρτίως δεδ. αὐτοῦ] εἰκοστὸν τῆς ἀρχαιολογίας c. in vicesimo libro operis sui quem paulo ante citavimus, in vers.

^c ὀνόματι] Ita Stroth. B.C.D.F. G.H.I.K. Niceph. τοῦνομα Steph. Val. Zim. A.E.

^d αὐτῷ om. H. ante ποταμὸν ponit Niceph.

^e ποταμὸν] Ἰορδάνην G.

^f σχίσας] σλήσας F.

^g αὐτοῖς] αὐτὸν G.

^h ταῦτα] τοιαῦτα G.

ⁱ ἴλην] Ita Val. Stroth. B.C.D. E.F.G.L. Joseph. εἴλην H.I.K.

ἴλην Niceph. πληθὺν Steph. A.

^k ἀπροσδοκῆτως ἐπιπεσοῦσα] Ita Stroth. H.I.K. ἀπροσδόκητος ἐπιπεσοῦσα B.C.D.F.K. juxta collationem Gronov. Joseph. Niceph. ἐπιπεσοῦσα sine ἀπροσδ. G. ἐπιπεσοῦσα ἀπροσδοκῆτως αὐτοῖς Steph. Val. A.E. αὐτοῖς om. B.C.D.F.G. H.I. Joseph. Niceph.

^l αὐτόν τε] τε om. G.

^m τὴν κεφαλὴν] αὐτοῦ τὴν κ. edd. A.E. αὐτοῦ om. B.C.D.F.G.H.I. K. Joseph. Niceph.

ⁿ καὶ τοῦ] ἐκ τοῦ Steph. E.

^o γενομένου λιμοῦ] Ita edd. A. E.G.H. λιμοῦ γενομένου B.C.D.F. I.K.

μνημονεύει ὡδέ πως. ^p “Ἐπὶ τούτοις ^p γε καὶ τὸν μέγαν
 “ λιμὸν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν συνέβη γενέσθαι, καθ’ ὃν καὶ ἡ
 “ βασίλισσα Ἑλένη πολλῶν χρημάτων ὠνησαμένη σῖτον ἀπὸ
 “ τῆς Αἰγύπτου, διένειμε τοῖς ἀπορουμένοις.” Σύμφωνα δ’
 “ ἀν’ εὖροις καὶ ταῦτα τῇ τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων γραφῇ,
 “ περιεχούσῃ ὡς ἄρα τῶν κατὰ ^q τὴν Ἀντιόχειαν μαθητῶν,
 “ καθὼς ^r ἠὺπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος εἰς διακονίαν ἀπο-
 “ στεῖλαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ ^s Ἰουδαίᾳ· ὃ καὶ ἐποίησαν,
 “ ἀποστεύλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς Βαρ-
 “ νάβα καὶ Παύλου.” Τῆς γέ τοι Ἑλένης, ἥς ^t δὴ καὶ ὁ ^z
 συγγραφεὺς ἐποίησατο μνήμην, ^v εἰσέτι νῦν στῆλαι διαφανεῖς
 ἐν προαστείοις δείκνυνται τῆς νῦν Αἰλίας. Τοῦ δὲ Ἀδιαβη-
 νῶν ἔθνους αὕτη βασιλεῦσαι ἐλέγετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ.

Περὶ Σίμωνος τοῦ μάγου.

(Nic. H. E. II, 14. 27. Eus. infra IV. 21.)

Ἀλλὰ γὰρ τῆς εἰς τὸν Σωτῆρα καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν ⁱ
^w Χριστὸν εἰς πάντας ἀνθρώπους ἤδη ^x διαδιδομένης πίστεως,
 ὁ τῆς ἀνθρώπων πολέμιος σωτηρίας, τὴν βασιλεύουσαν ^y προ-
 αρπάσασθαι πόλιν μηχανώμενος, ἐνταῦθα Σίμωνα τὸν πρόσθεν
 δεδηλωμένον ἄγει, καὶ δὴ ταῖς ἐντέχνοις τάνδρὸς συναιρόμενος
 γοητείαις, πλείους τῶν τὴν Ῥώμην οἰκούντων ἐπὶ τὴν πλάνην
 σφετερίζεται. ^z Δηλοῖ δὲ τοῦτο μετ’ οὐ πολὺ τῶν ἀποστό-

^p γε καὶ] γε om. G.H. Variant Josephi codd. et edd. inter, δὴ, δὲ et γάρ.

^q τὴν Ἀντ.] Ita Val. B.C.D.F. I.K. τὴν om. Steph. Stroth. A.E. G.H.

^r ἠὺπορεῖτό] εὐπορεῖτό A. κυρεῖτο G.

^s Ἰουδαία] ἀδελφοῖς add. H.I. a sec. m. K. Niceph.

^t δὴ] ἤδη G.I.K.

^v εἰσέτι] ἥς ἔτι H. perperam.

^w Χριστὸν] τὸν Χριστὸν G.

^x διαδιδομένης] Ita B.C.F.G. etiam I.K. juxta collat. Gronov. διαδεδομένης edd. A.D.E.H. Nicephorus. Valesio magis placet lectio διαδιδομένης, quam lubens recipi, ut quæ contradictionem eleuet inter Eusebii verba in hoc et sequenti capite.

^y προαρπ. πόλιν] πόλιν προσαρπ. B.C.D.F.

^z Δηλοῖ δὲ τοῦτο] Pro his verbis ὁ δὲ οὐ I. G. et I. habet ὁ supra scriptum.

λων ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς διαπρέψας λόγῳ Ἰουστίνος, περὶ οὗ τὰ
² προσήκοντα κατὰ καιρὸν παραθήσομαι. ^aΚαὶ μοὶ λαβὼν
ἀνάγνωθι τοῦδε τὴν γραφὴν, ἣν ἐν τῇ προτέρᾳ πρὸς Ἀντωνί-
νιον ὑπὲρ τοῦ καθ' ἡμᾶς δόγματος ^bἀπολογία γράφων ὠδέ
φησιν. “ ^cΚαὶ μετὰ τὴν ^dἀνάληψιν τοῦ Κυρίου εἰς οὐρανὸν,
“ ^eπροεβάλλοντο οἱ δαίμονες ἀνθρώπους τινὰς, λέγοντας
“ εἶναι θεοὺς· οἳ οὐ μόνον οὐκ ἐδιώχθησαν ὑφ' ὑμῶν,
³ “ ἀλλὰ καὶ τιμῶν ἡξιώθησαν· Σίμωνα μὲν τινα Σαμαρέα ^fτὸν
“ ἀπὸ κώμης λεγομένης ^gΓιττῶν, ὃς ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος
“ διὰ τῆς τῶν ἐνεργούντων δαιμόνων τέχνης δυνάμεις μαγικὰς
“ ποιήσας ^hἐπὶ τῇ πόλει ὑμῶν ^kτῇ βασιλίδι Ῥώμῃ θεὸς
“ ἐνομίσθη, καὶ ἀνδριάντι παρ' ὑμῶν ὡς θεὸς ^mτετίμηται, ἐν

^a Καὶ μοὶ λαβὼν—γραφὴν ἣν] Ita Val. B. C. D. F. H. I. K. c. om. Steph. Stroth. Zim. A. E. G. τούτου pro τοῦδε habet F. Post παραθήσομαι Steph. Zim. A. E. legunt ὃς δὴ, et hæc verba H. substituit pro ἣν. Patet vero hanc interpolationem vel substitutionem verborum ὃς δὴ, pariter quoque istam verborum ὁ δὲ οὐ vel simplicis ὁ librariis tantum deberi, qui verba καὶ μοὶ—γραφὴν omittenda esse judicarunt.

^b ἀπολογία] ἀπολογίται (sic) H.

^c Καὶ μετὰ] Hinc Stephanus c. 13. orditur.

^d ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου] Ita Syncell. et Zonar. ἀνέλευσιν τοῦ Χριστοῦ Justin.

^e προεβάλλοντο] Ita B. C. D. F. I. K. Syncell. προεβάλλοντο edd. A. E. G. H. Justinii editores ante Benedictinum l. προεβάλλοντο hic vero “ ex Eusebio” προεβάλλοντο substituit: recte necne ad Eusebium provocet, judicet lector.

^f τὸν] τῶν Steph. A. cæteri omnes τὸν.

^g Γιττῶν] Ita dedi post Val. A. (?) B. C. D. F. I. K. Γίττων Steph.

Stroth. E. Γιθθῶν G. H. Γιθθίων Syncell. Cum res agitur de accentibus, pronuncio tantum de codd. C. E. F. G. nonnunquam de A.

^h ἐπὶ τῇ] Ita Steph. Val. A. B. C. D. E. F. ἐν τῇ Stroth. Zim. G. H. I. K. M. c. Justin. Syncell.

ⁱ ὑμῶν] ἡμῶν Steph. A. cæteri omnes ὑμῶν.

^k τῇ βασιλίδι] Ita edd. A. E. G. H. I. K. τῇδε βασ. B. C. D. F. τῇ om. Justin.

^l ὑμῶν] Ita edd. A. B. C. D. E. F. H. ὑμῶν G. I. K. Justin. Syncell.

^m τετίμηται] Ita Val. Stroth. B. C. D. F. H. I. K. c. Justin. Syncell. τετίμητο Steph. A. E. G. Post h. v. Strothius et Zim. receperunt in textum ὃς ἀνδριάς ἀνεγίγερται, et ita legit Justinus: sed nulli e nostris Eusebianus codicibus, (præter c.) neque Syncellus, hanc lectionem agnoscunt. Strothius existimat hæc verba excidisse e textu ob homœoteleuta τετίμηται et ἀνεγίγερται: et vitiosam esse Eusebii scripturam arguit Thrilbius (ad. l.) ex verborum constructione, ἀνδριάντι τετίμηται ἔχων ἐπιγραφὴν.

“ τῷ ⁿ Τίβερι ποταμῷ μεταξὺ τῶν δύο γεφυρῶν, ὅ^oχων ^p ἐπι-
 “ γραφὴν Ῥωμαϊκὴν ταύτην, ^q ΣΙΜΩΝΙ ΔΕΩ ΣΑΓΚΤΩ,”
 ὅπερ ἐστὶ Σίμωνι ^r θεῷ ἁγίῳ. “ ^s Καὶ σχεδὸν μὲν πάντες ⁴
 “ Σαμαρεῖς, ὀλίγοι δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν, ὡς τὸν πρῶτον
 “ θεὸν ἐκείνον ὁμολογοῦντες προσκυνοῦσι. Καὶ ^t Ἑλένην
 “ τινὰ τὴν συμπερινοστήσασαν αὐτῷ κατ’ ^v ἐκεῖνο καιροῦ,
 “ πρότερον ἐπὶ τέγους ^w σταθείσαν ^x ἐν Τύρῳ τῆς Φοινίκης,
 “ τὴν ἀπ’ αὐτοῦ πρώτην ἔννοιαν ^y λέγουσιν.” Ταῦτα ^z μὲν
 οὗτος. Συνάδει δ’ αὐτῷ καὶ ^a ὁ Εἰρηναῖος ἐν ^b πρώτῳ τῷ
 πρὸς τὰς αἰρέσεις, ὁμοῦ τὰ περὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν ἀνοσίαν
 καὶ μιὰν αὐτοῦ διδασκαλίαν ὑπογράφων, ^c ἣν ἐπὶ τοῦ παρ-
 ὄντος περιττὸν ἂν εἶη καταλέγειν, παρὸν τοῖς βουλομένοις,
 καὶ τῶν μετ’ αὐτὸν κατὰ μέρος αἰρεσιάρχων τὰς ἀρχὰς καὶ
 τοὺς βίους, καὶ τῶν ψευδῶν ^d δογμάτων τὰς ὑποθέσεις, τὰ τε

Contra hoc argumentum pugnat Antonius Van Dale, cui consentire videtur editor Benedictinus; neque sane intelligo quare non Græcum sit Σίμων ἀνδριάντι τετίμηται ἔχων ἐπιγραφὴν.

ⁿ Τίβερι] Τιβέρι H.I. a sec. m. K. Niceph.

^o ἔχων] ἔχοντι (sic) F.

^p ἐπιγ. Ῥωμ.] Ῥωμ. ἐπιγ. C.I. K.

^q ΣΙΜΩΝΙ ΔΕΩ ΣΑΓΚΤΩ] Pro his verbis H. Latina habet SIMONI DEO SANCTO, quod antiquitatem necne hujus codicis evincat, judicent alii. G. corrupte habet σιμωνι ὡσιάγητω. E. legit σάνκτω pro σάγκτω. c. θεῷ ἁγίῳ.

^r θεῷ] τῷ Steph. forsā ex incuria. Monet Strothius hanc Græcam explicationem latinorum verborum Eusebii esse: non enim exstare apud Justinum.

^s Καὶ σχεδὸν] Ita edd. A.B.C. D.E.F. Justin. Syncell. ὁσ σχεδὸν G. ὁ σχεδὸν H. ὁ σχεδὸν I.K.

^t Ἑλένην] Σελήνην G. et infra

Σελήνης. de qua l. v. annot. Vales.

^v ἐκεῖνο] Ita B.C.D.F.I.K. ἐκεῖνο τοῦ edd. A.E.H. Justin. ἐκείνου G. ἐκείνου τοῦ Syncell. v. c. 14. init. 17.

^w σταθείσαν] ταθείσαν E.

^x ἐν Τύρῳ τῆς Φοινίκης] Hæc verba addidit e suo Eusebius, sed idem tradit Irenæus.

^y λέγουσιν] λεγούσης Steph. A. E. absurde. γενομένης λέγουσι c.

^z μὲν οὗτος] μὲν οὖν οὗτος C.G. I.K.

^a ὁ Εἰρηναῖος] Ita edd. B.C.D. F.I. a pr. m. ὁ om. A.E.G.H.I. a sec. m. K. Niceph.

^b πρώτῳ τῷ] Ita B.C.D.F.I.K. πρώτῳ τῶν edd. A.E.H. τῷ πρώτῳ τῶν G. Nicephorus lectionem nostram confirmat, et Eusebii phrasim explicat, scribendo ἐν τῷ πρὸς τὰς αἰρέσεις πρώτῳ λόγῳ.

^c ἣν] ἥς C. perperam.

^d δογμάτων] Ita Steph. A.C.E. I.K. διδασμάτων Val. Stroth. Zim. F.H.P.a. Non constat de B.D. sed Valesius vix immutavisset

παῖσιν αὐτοῖς ἐπιτετηδευμένα διαγινῶναι, οὐ κατὰ πάρεργον
 5 τῇ ἐδεδηλωμένῃ τοῦ Εἰρηναίου παραδεδομένα βίβλῳ. ^fΠά-
 σης μὲν οὖν ἀρχηγὸν αἱρέσεως πρῶτον γενέσθαι τὸν Σίμωνα
 παρειλήφμεν. Ἐξ οὗ καὶ εἰς δεῦρο οἱ τὴν κατ' αὐτὸν μετ-
 ιόντες αἵρεσιν, τὴν ^εσώφρονα καὶ διὰ καθαρότητα βίου παρὰ
^hτοῖς πᾶσι βεβοημένην Χριστιανῶν φιλοσοφίαν ὑποκρινό-
 μενοι, ἧς μὲν ἔδοξαν ἀπαλλάττεσθαι περὶ τὰ εἶδωλα δεισι-
 δαιμονίας οὐδὲν ἦττον αὐθις ἐπιλαμβάνονται, ⁱκαταπίπτοντες
^kἐπὶ γραφὰς καὶ εἰκόνας, ^lαὐτοῦ τε τοῦ Σίμωνος καὶ τῆς σὺν
 αὐτῷ δηλωθείσης Ἑλένης, θυμιάμασί τε καὶ θυσiais καὶ σπον-
 6 δαῖς τούτους θρησκεύειν ^mἐγχειροῦντες. Τὰ δὲ τούτων
 αὐτοῖς ἀπορρητότερα, ὧν φασὶ τὸν ⁿπρῶτον ἐπακούσαντα
 ἐκπλαγῆσεσθαι, καὶ κατὰ τι παρ' αὐτοῖς λόγιον ἔγγραφον
^oθαμβωθήσεσθαι, θάμβους ὡς ἀληθῶς καὶ φρενῶν ἐκστάσεως
 καὶ μανίας ^pἔμπλεα τυγχάνει, τοιαῦτα ὄντα, ὡς μὴ μόνον μὴ
 δυνατὰ εἶναι ^qπαραδοθῆναι γραφῇ, ἀλλ' οὐδὲ χεῖλεσιν ^rαὐτὸ
 μόνον δι' ὑπερβολὴν αἰσχροουργίας τε καὶ ^sἀρρητοποιίας, ἀν-
 δράσι σώφροσι λαληθῆναι. Ὅτι ποτε γὰρ αὖν ^tεἴη ἢ ἐπι-
 νοηθεῖη παντὸς αἰσχροῦ μιαιώτερον, τοῦτο πᾶν ὑπερηκόν-

lectionem Stephanianam, nisi in-
 venisset διδαγμάτων in suis codi-
 cibus. Pro ψευδῶν δογμάτων G.
 legit ψευδοδογμάτων.

^e δεδηλωμένη] προδεδηλωμένη G.
^f Πάσης—αἱρέσεως] Hunc l. ita
 interpolavit I. a sec. m. πάσης οὖν
 τῆς μετὰ Χριστὸν αἱρέσεως ἀρχη-
 γόν. Ita quoque l. K. sine correc-
 tione.

^g σώφρονα] ἔμπλεα G.
^h τοῖς πᾶσι] Ita B.C.D.F.G.H.
 I.K. τοῖς om. edd. A.E.

ⁱ καταπίπτοντες] κατατίσσοντες
 (sic) G.

^k ἐπὶ γραφὰς] εἰς ἐπιγραφὰς K.
^l αὐτοῦ τε om. G.

^m ἐγχειροῦντες] Ita B.C.D.F.I.
 K. ἐπιχειροῦντες edd. A.C. in mar-

gine, E.G.H. Niceph.

ⁿ πρῶτον] πρῶτος (sic) H. πρῶ-
 τος I. a sec. m.

^o θαμβωθήσεσθαι] θαμβηθήσεσθαι
 I. a sec. m. K.

^p ἔμπλεα] ἔμπλεω Steph. Zim.
 A. cæteri omnes ἔμπλεα.

^q παραδοθῆναι γραφῇ] γραφῇ πα-
 ραδοθῆναι F.

^r αὐτὸ] αὐτὰ I.K. perperam.

^s ἀρρητοποιίας] ἀρρητοποιῶντες
 (sic) H.

^t εἴη ἢ] Ita Val. Stroth. B.C.
 D.F.G.K. om. Steph. A.E.H. ἢ ἢ
 I. a sec. m. Niceph. Dubium est
 quid legerit I. ante correc-
 tionem; consentiebat fortasse cum
 K.

τισεν ἡ τῶνδε μυσαρωτάτη αἵρεσις, ταῖς ἀθλίαις καὶ ^ν παντοίων
ὡς ἀληθῶς κακῶν ^ω σεσωρευμέναις γυναιξίν ^χ ἐγκαταπαί-
ζόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ.

Περὶ τοῦ κατὰ Ῥώμην κηρύγματος Πέτρου τοῦ ἀποστόλου.

(Nic. H. E. II, 14.)

Τοιούτων κακῶν πατέρα καὶ δημιουργὸν τὸν Σίμωνα κατ' ^ι
ἐκεῖνο καιροῦ, ὥσπερ εἰ ^υ μέγαν καὶ μεγάλων ἀντίπαλον τῶν
θεσπεσίων ^z τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀποστόλων, αἷ μισόκαλος
καὶ τῆς ἀνθρώπων ἐπίβουλος σωτηρίας πονηρὰ δύναμις προῦ-
στήσατο. Ὅμως δ' οὖν ἡ θεία καὶ ὑπερουράνιος χάρις, τοῖς
^β αὐτῆς ^ε συναιρομένη διακόνοις, δι' ἐπιφανείας αὐτῶν καὶ
παρουσίας, ^δ ἀναπτομένην τοῦ πονηροῦ τὴν φλόγα ^ῆ τᾶχος
^ε ἐσβέννυ, ταπεινοῦσα δι' αὐτῶν καὶ καθαιροῦσα ^α πᾶν ὕψωμα
ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. ^{Διὸ δὲ οὕτε} Σί-
μωνος οὕτ' ^ε ἄλλου ^ε του τῶν τότε φνέντων συγκρότημά τι
κατ' αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς ἀποστολικοὺς ὑπέστη χρόνους.
Ὑπερενίκα ^h γάρ τοι καὶ ὑπερίσχυε ⁱ ἅπαντα τὸ τῆς ἀληθείας ^z
φέγγος, ὃ τε λόγος αὐτὸς ὁ θεῖος ἄρτι θεόθεν ἀνθρώποις

^ν παντοίων] παντοίως I. a pr. m.
K. πάντων (sic) F.

^ω σεσωρευμέναις] ἐσσωρευμέναις
G.

^ι ἐγκαταπαίζόντων] καταπαίζόντων
Steph. A. E. G. ἐμπαιζόντων Ni-
ceph.

^υ μέγαν καί] καὶ om. Steph. A.
E. G. habet b.

^z τοῦ Σ. ἡμῶν ἀποστόλων] ἀπο-
στόλων τοῦ Σ. ἡμῶν Steph. A. Ne-
scio vero an ἡμῶν habeat A.

^α μισόκαλος] μισόματος a.

^β αὐτῆς] Ita Stroth. Zim. Hein-
nich. (probante Valesio) A. C. D.
F. G. I. K. c. ministris suis, in vers.
αὐτοῖς Steph. Val. B. E. H. ἐκείνης
Niceph.

^ε συναιρομένη] συναιρουμένη A.
E. et in I. rasura est unius litterae
post ρ.

^δ ἀναπτομένην] ἀναπτομένη Steph.
A. E. τὴν τοῦ πονηροῦ φλόγα ἀναπ-
τομένην a.

^ε ἐσβέννυ] ἐσβέννυε I. a sec. m.
K. ἐσβέννυν H. ἔσβεσε G.

^ε ἄλλου του] Sic I. sed aliter
olim legebat; forsan ἄλλου τοῦ,
mox enim l. συγκροτήματος ut etiam
K.

^ε H. omittit του.

^h γάρ τοι] Ita B. C. D. E. F. G. H.
I. K. τοι om. edd. A.

ⁱ ἅπαντα] Ita B. C. D. F. G. H. τὰ
πάντα edd. A. E. I. K.

ἐπιλάμψας, ^k αὐτός τε ἐπὶ γῆς ἀκμάζων, καὶ τοῖς ἰδίοις ἀπο-
στολόις ^l ἔμπολιτευόμενος. Αὐτίκα ὁ δηλωθεὶς γόης ^m ὥσπερ
ὑπὸ θείας καὶ παραδόξου μαρμαρυγῆς τὰ τῆς διανοίας πληγείς
ὄμματα, ὃ τε πρότερον ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἐφ' οἷς ⁿ ἐπονηρεύ-
σατο πρὸς τοῦ ἀποστόλου ^o Πέτρου κατεφωράθη, μεγίστην
καὶ ὑπερπόντιον ^p ἀπάρας πορείαν τὴν ἀπ' ἀνατολῶν, ἐπὶ
δυσμᾶς ὥχετο φεύγων, ^q μόνως ταύτῃ βιωτὸν ^r αὐτῷ κατὰ
³ γνῶμην ^s εἶναι οἰόμενος. Ἐπιβὰς δὲ τῆς Ῥωμαίων πόλεως,
συναιρομένης αὐτῷ τὰ ^t μεγάλα τῆς ^v ἐφεδρευούσης ἐνταῦθα
δυνάμεις, ἐν ὀλίγῳ τοσοῦτον ^w τὰ τῆς ἐπιχειρήσεως ἦνυστο,
ὥς καὶ ἀνδριάντος ἀναθέσει πρὸς ^x αὐτῶν ^y τῇδε οἶα θεὸν τιμη-
θῆναι. Οὐ μὴν εἰς μακρὸν αὐτῷ ταῦτα προὔχῳρει. ^z Παρα-
πόδας γοῦν ἐπὶ τῆς ^a αὐτῆς Κλαυδίου βασιλείας, ἡ πανάγαθος
καὶ φιλανθρωποτάτη τῶν ὅλων πρόνοια τὸν καρτερόν καὶ
μέγαν τῶν ἀποστόλων, ^b τὸν ἀρετῆς ἔνεκα τῶν λοιπῶν ἀπάντων
προήγορον, Πέτρον, ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὥς ἐπὶ τηλικούτον λυμε-
ῶνα βίου χειραγωγεῖ, ὃς ^c οἶά τις γενναῖος ^d Θεοῦ στρατηγὸς
τοῖς θείοις ὅπλοις φραζάμενος, τὴν πολυτίμητον ^e ἐμπορίαν τοῦ
νοητοῦ φωτὸς ἐξ ἀνατολῶν τοῖς κατὰ δύσιν ἐκόμιζεν, φῶς

^k αὐτός τε ἐπὶ γῆς] Ita B.C.D.F. P.a. τῶν edd. A.E.H.

I.K. ἐπὶ γῆς τε edd. A.E.G.H. ^y τῇδε οἶα] τῇ διανοίᾳ ὥς G.

^l ἔμπολιτευόμενος] συμπολ. F. ^z Παραπόδας] Hinc H. inchoat

^m ὥσπερ] ὥς ὑπὲρ H. mendose. c. 14.

ⁿ ἐπονηρεύσατο] ἐπονηρεύετο I.

K. ^o Πέτρου om. F. mox κατεφω-
ράθη.

^p ἀπάρας] ἐπάρας G.

^q μόνως] μόνῳ I.K. μόνος G.

^r αὐτῷ] αὐτὸν G. Post βιωτὸν
rasura est duarum literarum in I.

^s εἶναι οἰόμενος. Ἐπιβὰς] οἰόμενος
εἶναι ἐπὶ ᾧ (sic) G.

^t μεγάλα] μέγιστα G. Niceph.

^v ἐφεδρευούσης] συνεδρευούσης D.
F.c.

^w τὰ τῆς] τὰ om. G. mox ἡνύ-
σατο.

^x αὐτῶν] Ita B.C.D.F.G.I.K.M.

P.a. τῶν edd. A.E.H.

^y τῇδε οἶα] τῇ διανοίᾳ ὥς G.

^z Παραπόδας] Hinc H. inchoat

c. 14.

^a αὐτῆς] αὐτοῦ F.G.H. non male:
Nicephorus vero confirmat cæte-
rorum eodd. lectionem, qui habet
ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας, Κλαύδιος δὲ
ἄρα ἦν.

^b τὸν ἀρετῆς] ἀρετῆς ἄρα G. τὸν
τῆς ἀρετῆς F.

^c οἶα] οἶός G.

^d Θεοῦ] Ita B.C.D.E.F.H.I.K.
Niceph. τοῦ Θεοῦ edd. A. Ne Θεοῦ
quidem habet G. quem probō.

^e ἐμπορίαν] Ita recte B.C.D.F.
G.I.K. ἐμπορείαν edd. A.E.H. sed
auctoritatem pro v. ἐμπορεία adhuc
desidero.

αὐτὸ καὶ λόγον ψυχῶν σωτήριον, τὸ κήρυγμα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας εὐαγγελιζόμενος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ.

Περὶ τοῦ κατὰ Μάρκον εὐαγγελίου.

(Nic. H. E. II, 15.)

^f Οὕτω δὴ οὖν ἐπιδημήσαντος αὐτοῖς τοῦ θείου λόγου, ^h ἡ μὲν τοῦ Σίμωνος ἀπέσβη ^g καὶ παραχρῆμα σὺν καὶ τῷ ^h ἀνδρὶ καταλέλυτο δύναμις, ⁱ τοσοῦτο δ' ^k ἐπέλαμψεν ταῖς τῶν ἀκροατῶν τοῦ Πέτρου διανοίαις εὐσεβείας φέγγος, ὥς ^l μὴ τῇ εἰσάπαξ ἱκανῶς ἔχειν ἀρκεῖσθαι ἀκοῇ, μὴ δὲ τῇ ^m ἀγράφῳ τοῦ θείου κηρύγματος διδασκαλίᾳ, ⁿ παρακλήσεσι δὲ παντοίαις Μάρκον, οὗ τὸ εὐαγγέλιον φέρεται, ἀκόλουθον ὄντα Πέτρου λιπαρῆσαι, ὥς ἂν καὶ διὰ γραφῆς ὑπόμνημα τῆς διὰ λόγον παραδοθείσης αὐτοῖς ^o καταλείψοι διδασκαλίας, μὴ πρότερόν τε ἀνείναι, ^p ἢ κατεργάσασθαι τὸν ἄνδρα, καὶ ταύτῃ αἰτίους γενέσθαι τῆς ^q τοῦ λεγομένου κατὰ Μάρκον εὐαγγελίου γραφῆς. Γινόντα δὲ τὸ πραχθὲν φασὶ τὸν ἀπόστολον, ἀποκα- ² λύψαντος αὐτῷ τοῦ πνεύματος, ἡσθῆναι τῇ τῶν ἀνδρῶν προθυμίᾳ, κυρῶσαι τε τὴν γραφὴν εἰς ἔντευξιν ταῖς ἐκκλησίαις,

^f οὕτω] οὕτως H. deinde δ' pro δὴ Steph. Stroth. A.E.G.H. Niceph. et rectius, si cum Steph. A. H. nullam hic faciamus capitum distinctionem: et ita forsā ipse scripsit Eusebius. Magis vero probo Nicephorum qui c. 14. cum verbis καταλέλυτο δύναμις terminat.

^g καὶ ante παραχρῆμα om. F.G. male.

^h ἀνδρὶ καταλέλυτο] ἀνδριάντι καταλυθείσα G. sensu omnino novo.

ⁱ τοσοῦτο] Ita Val. B.C.D.E.F. I.K. τοσοῦτον Steph. Stroth. Zim. A.G.H. Niceph.

^k ἐπέλαμψεν] Ita Val. B.C.D.

F.G.H.I.K. ἐλαμψε Steph. Stroth. A.E. ἐνῆκε Niceph.

^l μὴ τῇ] μήτε G. μητ' I.K. deinde καινῶς pro ἱκανῶς G.

^m ἀγράφῳ] γράφῳ (sic) G.

ⁿ παρακλήσεσι δὲ] Hinc H. inchoat c. 15. τε pro δὲ I. a pr. m. K.

^o καταλείψοι] καταλείψαι I.K. ἐὰν Niceph. quem sequuntur hi codices: sed Nicephorus omittit ὥς ἂν.

^p κατεργάσασθαι] I. habet in margine μαλάξαι.

^q τοῦ λεγομένου] Ita edd. A.E. G.H. λεγομένου τοῦ C. et forsā B. λεγομένης τοῦ F.I.K. et forsā D.

([†]Κλήμης ἐν ἑκτῷ τῶν ὑποτυπώσεων [§] παρατίθεται τὴν ἱστορίαν, [†]συνεπιμαρτυρεῖ δ' αὐτῷ καὶ ὁ Ἱεραπολίτης ἐπίσκοπος ὀνόματι Παπίας) τοῦ δὲ Μάρκου μνημονεύειν τὸν Πέτρον ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ, ἣν καὶ συντάξαι ^ν φασὶν ἐπ' αὐτῆς Ῥώμης, σημαίνειν τε ^ω τοῦτ' αὐτὸν, τὴν πόλιν τροπικώτερον Βαβυλῶνα προσειπόντα ^χ διὰ τούτων· “Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς ἡ “ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτῇ, καὶ Μάρκος ὁ υἱός μου.”

Υ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι 5.

Ὡς πρῶτος Μάρκος τοῖς κατ' Αἴγυπτον τὴν εἰς τὸν Χριστὸν γνῶσιν ἐκέρυξεν.

(Nic. H. E. II, 15.)

^α Τοῦτον δὲ ^z Μάρκον πρῶτον φασὶν ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου στειλάμενον, τὸ εὐαγγέλιον δ' οὐ καὶ συνεγράψατο κηρύξαι, ἐκκλησίας τε πρῶτον ἐπ' αὐτῆς Ἀλεξανδρείας συστήσασθαι. ^a Τοσαύτη δ' ἄρα τῶν αὐτόθι πεπιστευκότων πληθὺς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐκ πρώτης ^b ἐπιβολῆς συνέστη, δι' ἀσκήσεως φιλοσοφωτάτης τε καὶ ^c σφοδροτάτης, ὡς καὶ γραφῆς ^d αὐτῶν ἀξιῶσαι τὰς διατριβὰς καὶ τὰς ^e συνηλύσεις, τὰ τε συμ- πόσια, καὶ ^f πᾶσαν τὴν ἄλλην τοῦ βίου ^g ἀγωγὴν ^h τὸν Φίλωνα.

[†] Κλήμης] μὲν ad. Stroth. c. δὲ ad. G. Sed neutro opus est.

[§] παρατίθεται] Ita Val. B.C.D. F.H. παρατίθεται G.I. a sec. m. K.M.P.a. (Nescio quid habuerit olim I. suspicor παρατίθεται.) ὑποτίθεται Steph. A.E. Strothius in textu habet προστίθωσιν, patet vero in notis παρατίθεται scribere voluisse.

[†] συνεπιμαρτυρεῖ] μαρτυρεῖ H. ^ν φασὶν] φησὶν G. i. e. (ut videtur) Papias inquit.

^ω τοῦτ' αὐτὸν] ταυτὴν τὸν F. τοῦτο αὐτὸ G.

^χ διὰ τούτων om. G.

^υ Hoc est c. 15. apud Steph. qui duo priora capita jungit: at in codice A. caput 15. inchoat

supra ad verba τοσοῦτο δ' ἐπέλαμψε.

^z Μάρκον] τὸν Μάρκον G.I. a sec. m. K.

^a Τοσαύτη] Hinc H. inchoat c. 17. non male.

^b ἐπιβολῆς] ἐπιβουλῆς G. (ut in c. 10).

^c σφοδροτάτης] φαιδροτάτης I. a sec. m. probante Gronovio.

^d αὐτῶν] αὐτὸν Steph. Stroth. cæteri omnes αὐτῶν recte.

^e συνηλύσεις] συνειλίσεις F. συν-ελεύσεις G.

^f πᾶσαν τὴν ἄλλην] τὴν ἄλλην πᾶσαν C.I.K.

^g ἀγωγὴν] διαγωγὴν G.I.K.

^h τὸν Φίλωνα] τὸν om. A.G. et c. prox. inchoat cum Φίλωνα δέ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ.

Οἷα περὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον ἀσκητῶν ὁ Φίλων ἱστορεῖ.

(Nic. H. E. II, 16. 17.)

Ἄν καὶ λόγος ἔχει κατὰ Κλαύδιον ἐπὶ τῆς Ῥώμης εἰς ὁμιλίαν ἔλθειν Πέτρῳ, τοῖς ἐκεῖσε τότε ἱκηρύττοντι. Καὶ οὐκ ἂν ἀπεικὸς ἂν εἴη τοῦτό γε, ἐπεὶ καὶ ὁ ἴφραμὲν αὐτῷ σύγγραμμα εἰς ὕστερον καὶ μετὰ χρόνους αὐτῷ πεπονημένον, σαφῶς τοὺς οἰεῖς ἔτι νῦν καὶ εἰς ἡμᾶς πεφυλαγμένους Ῥτῆς ἐκκλησίας περιέχει κανόνας. Ἀλλὰ καὶ τὸν βίον τῶν παρ' ἡμῖν ἀσκητῶν ὡς ἐνὶ μάλιστα ἀκριβέστατα ἱστορῶν, γένοιτ' ἂν ἔκδηλος, οὐκ εἰδὼς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀποδεχόμενος, ἐκθειάζων τε καὶ σεμνύνων τοὺς κατ' αὐτὸν ἀποστολικοὺς ἄνδρας, ἐξ Ἑβραίων ὡς ἔοικε γεγονότας, ταύτῃ τε Ἰουδαϊκώτερον τῶν παλαιῶν ἔτι τὰ πλεῖστα διατηροῦντας ἔθων. Πρῶτον γέτοι τὸ μηδὲν πέρα τῆς ἀληθείας οἰκοθεν καὶ ἐξ ἑαυτοῦ προσθήσειν οἷς ἱστορήσειν ἔμελλεν ἄπισχυρισάμενος, ἐν ᾧ ἐπέγραψε λόγῳ περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν, θεραπευτὰς αὐτοὺς καὶ τὰς σὺν αὐτοῖς γυναικας θεραπευτρίδας ἀποκαλεῖσθαι φησὶ, τὰς αἰτίας ἀπειπὼν τῆς τοιαύδε προσήσεως,

ⁱ κηρύττοντι] κηρύττοντα A. E. perperam.

^k ἀπεικὸς] ἀπεικὼς F.

^l φραμὲν] ἔφραμεν M.

^m αὐτῷ] Ita B. C. D. F. H. I. K. om. edd. A. E. G.

ⁿ καὶ μετὰ] καὶ ὁ μετὰ G.

^o εἰς ἔτι νῦν καὶ] Ita Val. B. C. D. F. H. ἔτι νῦν καὶ E. G. I. K. εἰσέτι νῦν Niceph. ἔτι καὶ νῦν Steph. Stroth. Zim. A.

^p τῆς ἐκκλησίας] τοὺς ἐκκλ. H.

^q περιέχει] παρέχει K. Post κανόνας c. 17. inchoat A.

^r ἱστορῶν om. G.

^s ἀποδεχόμενος] ὑποδεχόμενος H.

^t Πρῶτον] Hinc Steph. inchoat c. 17.

^v οἰκοθεν] Ita H. I. K. c. suo Martē, in vers. οἰκοθέν τε Val. Stroth.

B. D. ἦκοθεν τε (sic) F. οἰκοθεν δὲ C. G. ἔξωθεν Steph. A. E. Veram lectionem esse οἰκοθεν potius quam ἔξωθεν, demonstrat ipse Philo in initio libri.

^w ἑαυτοῦ προσθήσειν] αὐτοῦ ποιήσει G. pessime. neque melius προστίθῃσιν legit a.

^x οἷς] Ita Steph. Stroth. Zim. A. E. H. I. K. ἐν οἷς Val. B. C. D. F. G. Mox ἤμελλεν F. I. a pr. m.

^y ἀπισχυρισάμενος] ἐπισχυρισάμενος Steph. A. E. H.

^z φησὶ] φήσας καὶ I. a sec. m.

^a ἀπειπὼν] ἀπειπὼν F. ἐπὶ πῶν (sic) G.

^b τοιαύδε] τοιαυδὶ C.

^c προσήσεως] προρρήσεως G. male, et paulo infra.

^d ἤτοι γὰρ παρὰ τὸ τὰς ψυχὰς τῶν προσιόντων αὐτοῖς, τῶν ἀπὸ κακίας παθῶν, ἱατρῶν δίκην ἀπαλλάττοντας ^e ἀκείσθαι καὶ θεραπεύειν, ἢ ^f τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς ³ ^g θεραπείας τε καὶ θρησκείας ἕνεκα. Εἴτ' οὖν ἐξ ^h ἑαυτοῦ ταύτην αὐτοῖς ⁱ ἐπιτίθεται τὴν προσηγορίαν, οἰκείως ἐπιγράφας τῷ ^k τρόπῳ τῶν ἀνδρῶν τοῦνομα, εἴτε καὶ ὄντως τοῦτ' αὐτοὺς ἐκάλουν καταρχὰς οἱ πρῶτοι, ^l μηδαμῶς πω τῆς Χριστιανῶν προσρήσεως ἀνὰ πάντα τόπον ^m ἐπιπεφημισμένης, ⁿ οὐ τί πω διατείνεσθαι ἀναγκαῖον. Ὅμως δ' οὖν ἐν πρώτοις τὴν ἀπόταξιν αὐτοῖς τῆς οὐσίας μαρτυρεῖ, φάσκων ἀρχομένους φιλοσοφεῖν, ἐξίστασθαι τοῖς ^o προσήκουσι τῶν ⁴ ^p ὑπαρχόντων. Ἐπειτα πάσαις ἀποταξαμένοις ταῖς τοῦ βίου ^r φροντίσιν, ἐξω τειχῶν ^q προελθόντας, ἐν μοναγρίοις καὶ κήποις τὰς διατριβὰς ποιεῖσθαι, τὰς ἐκ τῶν ^s ἀνομοίων ἐπιμιξίας, ἀλυσιτελεῖς καὶ βλαβεράς εἰ εἰδότας, τῶν κατ' ἐκείνο καιροῦ τοῦθ' ὡς εἰκὸς ἐπιτελούντων ἐκθύμῳ καὶ θερμοτάτῃ ⁵ ^t πίστει, ^u τῶν τὸν προφητικὸν ^v ζῆλου ἀσκούντων βίον. ^w Τοιγαροῦν καὶ ταῖς ὁμολογουμέναις τῶν ἀποστόλων πράξεσιν ἐμφέρεται, ὅτι δὴ πάντες οἱ τῶν ἀποστόλων γνῶριμοι, ^x τὰ

^d ἤτοι γὰρ] Ita B.C.D.F.G. γὰρ om. edd. A.E.H.I.K. ἢ τὸ pro ἤτοι G.

^e ἀκείσθαι] αἰκείσθαι H. perperam.

^f τῆς περὶ] περὶ τῆς A.E. perperam.

^g θεραπείας τε] τε om. G.

^h ἑαυτοῦ] αὐτοῦ] Steph. Stroth. A.G. cæteri omnes ἑαυτοῦ.

ⁱ ἐπιτίθεται] ἐπιτίθεται E. ἐπιτίθεται G.

^k τρόπῳ] πρώτῳ F. pessime.

^l μηδαμῶς πω τῆς Χρ.] Ita B.C.D.F.G.K. μηδαμῶς πω (sine τῆς Χρ.) H. μηδαμῶς τῆς Χρ. πω edd. A.E.I. a pr. m. sed in I. secunda manus addiderat πω post μηδαμῶς; deinde tertia abraserat utrumque πω. μήπω τῆς Χρ. Niceph.

^m ἐπιπεφημισμένης] Ita edd. A.E.H.I.K. ἐμπεφημισμένης B.C.D.G. ἐνπεφημισμένης F.

ⁿ οὐ τί πω] οὐδέπω G.

^o προσήκουσι] προσοῦσι E. Philo habet συγγενέσιν.

^p φροντίσιν om. G. perperam.

^q προελθόντας] προσελθόντας K. perperam.

^r ἀνομοίων] ἀνομιῶν G. Philo vero habet ἀνομοίων.

^s τῶν τὸν] τῶν om. E.G.I.K.

^t ζήλου ἀσκούντων] ζηλούντων ἀσκεῖν I. a sec. m.

^v Τοιγαροῦν καὶ] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.H. καὶ γὰρ οὖν καὶ Steph. A.E. καὶ γὰρ ἐν G.I. a sec. m. K.

^w τὰ κτήματα] καὶ τὰ κτήματα G.

κτῆματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ^x διαπιπράσκοντες, ἐμέριζον ἅπασιν καθ' ὃ ἂν τις χρεῖαν εἶχεν, ὡς μὴ δὲ εἶναι τινὰ ἐνδεῆ παρ' αὐτοῖς. “Ὅσοι γοῦν κτήτορες χωρίων ^y ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον,” ὡς ὁ λόγος φησὶ, “πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς ^z τῶν πιπρασκομένων, ἐτίθεσάν τε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων, ὥστε διαδίδοσθαι ἐκάστῳ ^a καθ' ὃ ἂν τις χρεῖαν εἶχεν.” Τὰ παραπλήσια δὲ τούτοις μαρτυρήσας τοῖς δηλουμένοις ὁ Φίλων, συλλαβαῖς αὐταῖς ἐπιφέρει λέγων ^b ταῦτα περὶ αὐτῶν οὕτως. “Πολλαχοῦ μὲν ^c οὖν τῆς οἰκουμένης ἐστὶ τὸ γένος. ⁶ “Ἐδει γὰρ ἀγαθοῦ τελείου ^d μετασχεῖν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν βάρβαρον. Πλεονάζει δ' ἐν Αἰγύπτῳ καθ' ἕκαστον ^e τῶν ἐπικαλουμένων νομῶν, καὶ μάλιστα περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Οἱ δὲ πανταχόθεν ἄριστοι, καθάπερ εἰς πατρίδα θεραπευτῶν, ἀποικίαν στέλλονται πρὸς τι χωρίον ἐπιτηδειότατον, ὅπερ ἐστὶν ὑπὲρ λίμνης Μαρίας κείμενον ἐπὶ γεωλόφου χθαμαλωτέρου σφόδρα ^f εὐκαίρως, ασφαλείας τε ^g ἕνεκα καὶ ^h ἀέρος εὐκρασίας.” Εἰθ' ἐξῆς τὰς οἰκήσεις ⁷ αὐτῶν ὅποιαί τινες ἦσαν διαγράψας, περὶ ⁱ τῶν κατὰ χώραν ^k ἐκκλησιῶν ταῦτα φησὶν. “Ἐν ἐκάστῃ δὲ ^l οἰκίᾳ ἐστὶν οἶκημα ἱερὸν ὃ καλεῖται σεμνεῖον ^m καὶ μοναστήριον, ἐν ⁿ ᾧ μονοῦμενοι τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦνται, μηδὲν εἰσκο-

^x διαπιπράσκοντες] διαπράσκοντες G.

^y ἢ οἰκιῶν] καὶ οἰκιῶν A.E.

^z τῶν πιπρασκομένων, ἐτίθεσάν τε] καὶ ἐτίθουν G.

^a καθ' ὃ] Ita (vel καθὸ) B.C.D. F.G. ut paulo supra. καθ' ὅτι edd. A.E.H.I.K. si h. l. recipiamus, aut scribendum est καθότι ut in Act. iv. 35. aut καθ' ὃ, τι ut Heinenichen dedit.

^b ταῦτα—οὕτως] Ita Val. B.C. D.F.G.c. om. Steph. Stroth. A.E. H.I.K.

^c οὖν om. G.

^d μετασχεῖν] μετέχειν G.

^e τῶν ἐπικαλουμένων νομῶν] τῶ

ἐπικαλουμένῳ νόμῳ I. a sec. m. mendose.

^f εὐκαίρως] εὐκαίρου Philo. εὐκαίρους M.

^g ἕνεκα] ἕνεκεν G.H.

^h ἀέρος] ἀέρων G.

ⁱ τῶν] τῆς F. mendose.

^k ἐκκλησιῶν] ἐκκλησίας G.

^l οἰκία] Ita Val. Stroth. B.C.D. F.H.I.K. Philo. om. Steph. A.E. Pro ἐκάστῃ δὲ οἰκίᾳ ἐστὶν G. habet ἐκάστης δὲ ἔστιν, et supra ἐκάστης scribitur μέ. (sic) μονία pro οἰκία Niceph.

^m καὶ μον.] ἢ μον. c. vel, in vers.

“ μίζοντες, μὴ ποτὸν, μὴ σιτίον, ^ημηδέ τι τῶν ἄλλων ὅσα
 “ πρὸς τὰς τοῦ σώματος ^οχρείας ἀναγκαῖα, ἀλλὰ νόμους καὶ
 “ λόγια θεσπισθέντα διὰ προφητῶν καὶ ὕμνους, καὶ τᾶλλα
 “ οἷς ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια συναύξονται καὶ τελειοῦνται.”
 8 Καὶ μεθ’ ἕτερα φησί· “ Τὸ δ’ ἐξ ἑωθिनῶν μέχρι ἐσπέρας
 “ διάστημα σύμπαν αὐτοῖς ἐστὶν ἄσκησις. Ἐντυγχάνοντες
 “ γὰρ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι, ^ρφιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον
 “ φιλοσοφίαν ἀλληγοροῦντες, ἐπειδὴ σύμβολα τὰ τῆς ῥητῆς
 “ ἑρμηνείας νομίζουσιν ἀποκεκρυμμένης φύσεως, ἐν ὑπονοίαις
 “ ^qδηλουμένης. Ἔστι δ’ αὐτοῖς καὶ συγγράμματα παλαιῶν
 “ ἀνδρῶν, οἱ τῆς αἰρέσεως αὐτῶν ἀρχηγέται γενόμενοι, πολλὰ
 “ μνημεῖα τῆς ἐν τοῖς ἀλληγορουμένοις ^ιιδέας ^ςἀπέλιπον, οἷς
 “ καθάπερ ^ττισὶν ἀρχετύποις χρώμενοι, μιμοῦνται τῆς προ-
 9 “ αἰρέσεως ^ντὸν τρόπον.” Ταῦτα ^ωμὲν οὖν ἔοικεν ^χεἰρή-
 σθαι τῷ ἀνδρὶ, τὰς ἱερὰς ἐξηγουμένων ^υαὐτῶν ^zἐπακροασα-
 μένῳ γραφάς. ^αΤάχα δ’ εἰκὸς ἃ φησιν ἀρχαίων παρ’ αὐτοῖς
 εἶναι συγγράμματα, ^βτά τε εὐαγγέλια καὶ τὰς τῶν ἀποστό-
 λων γραφὰς ^ςτυγχάνειν, διηγήσεις τέ τινας κατὰ τὸ εἰκὸς
 τῶν πάλαι προφητῶν ἑρμηνευτικὰς, ^δὁποίας ἥ τε πρὸς

^η μηδέ τι] Ita F.G.H.I.K. μηδ’
 ἔτι (quod idem est) C. μήτε τι
 edd. A.E. Dubito de B.D. μηδέν
 τι Philo.

^ο χρείας ἀναγκαῖα] χρεῖαν ἀνα-
 καῖαν F. mendose. χρ. ἀναγκαίας I.
 a pr. m. male.

^ρ φιλοσοφοῦσι τὴν π. φ.] Ita
 Steph. Val. A.E.G.H. Philo. τὴν
 π. φιλοσοφοῦσι φιλοσοφίαν Stroth.
 D.F. Niceph. τὴν π. φ. σοφίαν B.
 C.I.K.

^q δηλουμένης] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.G.H.I.K.c. Philo. δηλού-
 μενα Steph. A.E.

^ι ιδέας] εἰδέας H.

^ς ἀπέλιπον] ἀπέλειπον E.G.

^τ τισὶν] καὶ G.

^ν τὸν τρόπον] τὸν om. G.

^ω μὲν οὖν] οὖν om. B.C.D.F.

^χ εἰρήσθαι om. F. perperam.

^υ αὐτῶν] Ita Stroth. B.C.D.F.
 H.I.K.M.c. illos, in vers. om.
 Steph. Val. A.E.G. αὐτῶν ante
 ἐξηγ. l. Zim.

^z ἐπακροασαμένῳ] ἐπακροασάμενον
 G.

^α Τάχα om. G.

^β τάτε om. Steph. A.E.

^ς τυγχάνειν] Ita Val. A.B.C.D.
 F.G.K. om. Steph. Stroth. Zim.
 E.H.I.L. uncinis inclusit Heini-
 chen. Verum est, quod observa-
 runt critici, superfluum esse hoc
 verbum propter ταῦτα εἶναι, quod
 mox sequitur. Præstat vero co-
 dicum auctoritas rationibus criti-
 corum.

^δ ὁποίας] ὁποία H.

Ἑβραίους, καὶ ἄλλαι πλείους τοῦ Παύλου περιέχουσιν ἐπιστολαί, ταῦτα εἶναι. Εἴτα πάλιν ἐξῆς περὶ τοῦ νέους αὐτοὺς ποιεῖσθαι ψαλμοὺς ^fοὕτως γράφει· “εἴ”Ωστ’ οὐ θεωροῦσι μό-
 “νον, ἀλλὰ καὶ ποιοῦσιν ᾠσματα καὶ ὕμνους εἰς τὸν Θεόν,
 “διὰ παντοίων μέτρων καὶ μελῶν, ^hῤυθμοῖς σεμνοτέροις
 “ἀναγκαίως χαράσσοντες.” Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα ⁱπερὶ
 ὧν ὁ λόγος, ἐν ταύτῳ διέξουσιν, ^kἐκεῖνα δ’ ἀναγκαῖον ἐφάνη
 δεῖν ἀναλέξασθαι, δι’ ὧν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς
 ἀγωγῆς ^lὑποτίθεται. Εἰ δέ τῳ μὴ ^mδοκεῖ τὰ εἰρημένα
 ἴδια εἶναι τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον πολιτείας, δύνασθαι δὲ
ⁿκαὶ ἄλλοις παρὰ τοὺς δεδηλωμένους ἀρμόττειν, πειθέσθω
 καὶ ἀπὸ τῶν ἐξῆς αὐτοῦ φωνῶν, ἐν αἷς ἀναμφήριστον, εἰ
^oεὐγνωμονοίη, κομίζεται τὴν περὶ ^pτοῦδε μαρτυρίαν. Γράφει ^ι
 γὰρ ὧδε· “Ἐγκράτειαν δ’ ὥσπερ τινὰ θεμέλιον προκατα-
 “βαλλόμενοι τῇ ψυχῇ, τὰς ἄλλας ἐποικοδομοῦσιν ἀρετάς.
 “Σιτίον ^qγὰρ ἢ ποτὸν οὐδεὶς ἂν αὐτῶν ^rπροσενέγκαιτο πρὸ
 “ἡλίου δύσεως, ἐπεὶ τὸ μὲν φιλοσοφεῖν ^sἄξιον φωτὸς κρίνου-
 “σιν εἶναι, σκότους δὲ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας, ὅθεν ^tτῷ

■ αὐτοῖς] Ita B.C.D.F.G.H.I.K. A.E.
 αὐτοῖς edd. A.E.

^f οὕτως] ταῦτα H.

^g “Ωστ’] ὡς δὲ G.

^h ῤυθμοῖς] Ita edd. B.C.D.F.G.

I. (in margine) K. ἀρῤυθμοῖς (sic)
 H. ἀριθμοῖς A.E.I. Utinam æque
 facile esset ad omnium varia-
 tionum fontes accedere. Philo
 scripsit—μελῶν, ἃ ῤυθμοῖς σεμνοτέ-
 ροις ἀναγκαίως χαράττουσι, pro qui-
 bus Eusebius substituit—μελῶν
 ῤυθμοῖς—χαράσσοντες. Deinde li-
 brarius quidam utramque lectio-
 nem absurde conjungere studuit,
 scribendo ἃ ῤυθμοῖς cum Philone,
 et χαράσσοντες cum Eusebio. Ab
 ἃ ῤυθμοῖς sine sensu ad ἀριθμοῖς
 proclivis erat deviatio.

ⁱ περὶ ὧν] προῖον I.K.

^k ἐκεῖνα] κείνα A.E.

^l ὑποτίθεται] ὑποτέθεται Steph.

^m δοκεῖ] Ita Val. Stroth. B.C.
 D.F.H.I. a sec. m. K. δοκοῖ
 Steph. A. δοκῇ E.G. δοκεῖν I. a
 pr. m. δόξει Niceph.

ⁿ καὶ ἄλλοις] καὶ om. F.

^o εὐγνωμονοίη] εὐγνωμονοί A.E.
 εὐγνωμονοίης F.

^p τοῦδε] τῶνδε H.

^q γὰρ] Ita Val. Stroth. B.C.D.
 F.H.b. Niceph. om. Steph. A.E.
 G.I.K. δὲ Philo. Eusebius forsan
 neutrum scripsit.

^r προσενέγκαιτο] προσενέγκοιτο G.
 H.

^s ἄξιον φωτὸς] Ita Steph. Stroth.
 E.G.H. Philo. φωτὸς ἄξιον Val.
 B.C.D.F.I.K. Niceph. φωτὸς om.
 A.

^t τῷ μὲν] Ita edd. A.E.H.I.K.
 Philo. τὸ μὲν B.C.G.P.a. ὃ μὲν D.
 F.

“ μὲν, ^v ἡμέραν, ^w ταῖς δὲ, νυκτὸς βραχύ τι ^x μέρος ^y ἐνειμαν.
 “ Ἐνιοι δὲ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ^z ὑπομινύσκονται τροφῆς,
 “ οἷς ^a πλείων ^b ὁ πόθος ^c ἐπιστήμης ἐνίδρυνται, τινὲς δ’ οὕτως
 “ ἐνευφραίνονται καὶ τρυφῶσιν ὑπὸ σοφίας ἐστιώμενοι πλου-
 “ σίως καὶ ἀφθόνως τὰ δόγματα χορηγούσης, ὥς καὶ πρὸς
 “ διπλασίονα χρόνον ἀντέχειν, ^d καὶ μόγις δι’ ἑξ ἡμερῶν ἀπο-
 12 “ γεύεσθαι ^e τροφῆς ἀναγκαίας ^f ἐθισθέντες.” Ταύτας τοῦ
 Φίλωνος σαφεῖς καὶ ἀναντιρρήτους περὶ τῶν καθ’ ἡμᾶς ὑπάρ-
 χειν ἡγούμεθα ἐλέξεις. Εἰ δ’ ἐπὶ τούτοις ἀντιλέγων τις ἐτι
 σκληρύνειτο, καὶ ^h οὕτως ⁱ ἀπαλλαττέσθω τῆς δυσπιστίας,
 ἐναργεστέραις πειθαρῶν ἀποδείξεσιν, ἃς οὐ παρά τισιν, ἢ
 μόνῃ ^k τῇ τῶν Χριστιανῶν εὐρεῖν ^l ἐστὶ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον
 13 θρησκεία. “ Φησὶ ^m γὰρ δὴ τοῖς περὶ ᾧν ὁ λόγος, καὶ γυ-
 “ ναῖκας συνεῖναι ᾧν αἱ πλείσται γηραλέαι ⁿ παρθένοι τυγχά-
 “ νουσι, τὴν ἀγνείαν οὐκ ἀνάγκη, καθάπερ ἔναι τῶν παρ’

^v ἡμέραν] Ita edd. A.E.H.I.K. ἡμέρας B.C.D.F.G.a. Philo.

^w ταῖς δὲ,] Ita edd. H.I. a pr. m. Philo. τοῖς δὲ A.E.I. a sec. m. K. τὸ δὲ B.C.G.P. τὸ δὲ aut τῷ δὲ F. τὸ μὲν ἡμέρας, τὸ δὲ νυκτὸς a.

^x μέρος] μέρους E. perperam.

^y ἐνειμαν] Ita Steph. Stroth. A. E.H.I.K. Philo. ἀπένειμαν Val. Zim. B.C.D.F.G.

^z ὑπομινύσκονται] Editio Genevensis, quæ alias presso pede, vel in vitiis typographicis, Stephanum sequi solet, ante h. v. οὐ e suo inseruit. Idem fecit Valesius: sed οὐκ omittitur a Steph. Stroth. Zim. Heinich. et jam compertum est, in omnibus codicibus, in Philone, Nicephoro et Rufino, deesse particulam negantem. Codices B.D. (ut sæpe monui) non contuli: omittunt vero particulam codices C.F. unde pronunciare licet de B.D. Pro argumentis, quæ formulam διὰ τριῶν ἡμερῶν sine particula negativa sensui hujusce

loci conciliant, vid. Annot. in altero tomo.

^a πλείων] πλείον A.E.

^b ὁ πόθος] ὁ om. I. a sec. m.

^c ἐπιστήμης] τῆς ἐπ. G. Niceph.

^d καὶ μόγις] καὶ om. G. μόλις Philo, Niceph.

^e τροφῆς] τρυφῆς G. perperam.

^f ἐθισθέντες delet a.

^g λέξεις] τὰς λ. I. a sec. m.

^h οὕτως] Ita edd. A.E.H.I.K. οὗτος B.C.D.F.G.

ⁱ ἀπαλλαττέσθω] ἀπαλλάττεσθαι A.

^k τῇ τῶν] τῆς τῶν G. perperam. τῶν om. E.I.K.

^l ἐστὶ] ἔνεστι Steph. Stroth. A. E.

^m γὰρ δὴ τοῖς] Ita B.C.D.F.I.K. δὴ om. edd. A.E.G.H. οἷς pro τοῖς G. perperam.

ⁿ παρθένοι τυγχάνουσι] Ita Steph. Stroth. A.E.G. Philo. αἱ παρθένοι τ. H.K. τυγχάνουσι παρθένοι Val. B.C.D.F.I.

“ Ἑλλησιν ἱερείων, φυλάξασαι μᾶλλον, ἢ καθ’ ἐκούσιον γνῶ-
 “ μην, διὰ ζῆλον καὶ πόθον σοφίας, ἢ συμβιοῦν σπουδάσασαι,
 “ τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡδονῶν ἡλόγησαν, οὐ θνητῶν ἐκγόνων,
 “ ἀλλ’ ἀθανάτων ὀρεχθεῖσαι, ἃ ὁ μόνη τίκτειν ἀφ’ ἐαυτῆς
 “ οἰατέ ἐστιν ἡ θεοφιλὴς ψυχὴ.” Εἰθ’ ὑποκαταβάς ῥέμφαν-¹⁴
 τικώτερον ἐκτίθεται καὶ ταῦτα· “ Αἱ δ’ ἐξηγήσεις τῶν ἱερῶν
 “ γραμμάτων γίνονται αὐτοῖς δι’ ὑπονοιῶν ἐν ἀλληγορίαις.
 “ ῥ^Απασα γὰρ ἡ νομοθεσία δοκεῖ τοῖς ἀνδράσι τούτοις εἶ-
 “ κέναι ζῶψ, καὶ σῶμα μὲν ἔχειν τὰς ῥήτας ἑλέξεις, ψυχὴν
 “ δὲ τὸν ἐναποκείμενον ταῖς λέξεσιν ἀόρατον νοῦν, ὃν ἥρξατο
 “ διαφερόντως ἢ ἡ θρησκεία αὕτη θεωρεῖν, ὡς διὰ κατόπτρου
 “ τῶν ὀνομάτων ἐξαίσια κάλλη ^ω νοημάτων ἐμφαινόμενα
 “ κατιδοῦσα.” Τί δεῖ τούτοις ἐπιλέγειν τὰς ἐπὶ ^χ ταῦτ’¹⁵
 συνόδους, καὶ τὰς ἰδίᾳ μὲν ἀνδρῶν, ἰδίᾳ δὲ γυναικῶν ἐν
^z ταῦτ’ διατριβάς, καὶ τὰς ἐξ ἔθους ^α εἰσέτι καὶ νῦν πρὸς
 ἡμῶν ἐπιτελουμένας ἀσκήσεις, αἷς διαφερόντως κατὰ τὴν τοῦ
 σωτηρίου πάθους ἐορτὴν, ἐν ^β ἀσιτίαις καὶ διανυκτερεύσεσιν,
 προσοχαῖς τε τῶν θείων λόγων ἐκτελεῖν εἰώθαμεν. ^ε Ἀπερ-
^δ ἐπακριβέστερον ^ε αὐτὸς ὃν καὶ εἰς δεῦρο τετήρηται παρὰ

^ο μόνη] μόνον G.

^ρ ῥέμφαντικώτερον] ἐμφατικώτερον
 I.K. ἐφατικώτερον (sic) G.

^α καὶ ταῦτα] καὶ om. Steph. A.
 E.H.

^ρ Ἀπασα] πᾶσα G.

^ς ῥήτας] θνητὰς H.

^τ λέξεις] Ita edd. B.C.D.F.G.
 διατάξεις A.E.H.I.K. Philo. Quam-
 quam Philo habeat διατάξεις, Eu-
 sebius videtur scripsisse λέξεις,
 q. l. Nicephorus apud nostrum
 invenit: hic enim habet καὶ σῶμα
 αὐτῷ ἢ ῥήτῃ λέξις.

^ν ἢ θρησκεία αὕτη] Ita edd. B.
 C.D.F.G. ἢ οἰκία αὕτη H.I.K. ἢ
 οἰκία (sic) A.E. Ut has V. L. in-
 telligamus, necesse est ut ipsius
 Philonis verba conferamus. Hic
 igitur post ἀόρατον νοῦν ita pro-
 greditur, ἐν ᾧ ἥρξατο ἡ λογικὴ ψυχὴ

διαφερόντως τὰ οἰκία θεωρεῖν. Ita
 l. M.c. sed Eusebius videtur longe
 aliter aut legisse, aut e suo scrip-
 sisse. Nihil aliud studuerunt co-
 dices E.H.I.K. nisi ut Eusebium
 cum Philone conciliarent.

^ω νοημάτων] τῶν νοημάτων G.
 Deinde κατειδοῦσα.

^χ ταῦτ’] τὸ αὐτὸ G.

^γ ἰδίᾳ μὲν] ἰδίᾳ μὲν G.

^z ταῦτ’] ταῦται A.E.

^α εἰσέτι καὶ] Ita edd. A.B.C.D.
 F. ἐπὶ ἔτι καὶ G. ἔτι καὶ H.I.K. ἔτι
 E. Niceph.

^β ἐν ἀσιτίαις] ἐν om. F.

^ε Ἀπερ] edd. A.E.H.I.K. ἀ καὶ
 B.C.D.F.G.

^δ ἐπακριβέστερον] Ita B.C.D.F.
 G.H.I.K. ἐτ’ ἀκριβέστερον I. a sec.
 m. ἐπακριβὲς edd. A.E.

^ε αὐτὸς ὃν] Ita B.C.D.F.I. a

μόνοις ἡμῖν ^fτρόπον, ἐπισημηνάμενος ὁ δηλωθεὶς ἀνὴρ, τῇ
 16 ἰδίᾳ ^gπαραδέδωκε γραφῇ· ^hκαὶ μάλιστά γε τὰς τῆς μεγάλης
 ἑορτῆς ⁱπαννυχίδας, καὶ τὰς ἐν ταύταις ἀσκήσεις, τοὺς τε λέ-
 γεσθαι εἰωθότας πρὸς ἡμῶν ὕμνους ἱστορῶν, καὶ ὡς ἐνὸς μετὰ
 ῥυθμοῦ κοσμίως ^kἐπιψάλλοντος, οἱ λοιποὶ καθ' ἡσυχίαν
 ἀκροώμενοι, τῶν ὕμνων τὰ ἀκροτελεύτια συνεξηχοῦσιν, ὅπως
 17 ^lτε κατὰ τὰς δεδηλωμένας ἡμέρας ἐπὶ στιβάδων χαμενουῦντες,
 οἶνου μὲν τοπαράπαν, ὡς ^mαὐτοῖς ῥήμασιν ἀνέγραψεν, ⁿοὐδ'
 ἀπογεύονται, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐναίμων τινὸς, ὕδωρ δὲ ^oμόνον
 αὐτοῖς ἐστὶ ^pτὸ ποτὸν, καὶ ^qπροσόψημα μετ' ἄρτου ἅλες καὶ
 ὕσσωπον. Πρὸς τούτοις γράφει τὸν τῆς προστασίας τρό-
 πον, τῶν τὰς ἐκκλησιαστικὰς λειτουργίας ἐγκεχειρισμένων,
 διακονίας τε καὶ τὰς ἐπὶ πᾶσιν ^rἀνωτάτῳ τῆς ἐπισκοπῆς
^sπροεδρίας. Τούτων δ' ^tὅτῳ πόθος ἔνεστι τῆς ἀκριβοῦς ἐπι-
 στάσεως, μάθοι ἂν ἐκ τῆς δηλωθείσης ^vτὰνδρὸς ἱστορίας.
 Ὅτι δὲ τοὺς πρώτους κήρυκας τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διδα-
 σκαλίας, τὰ τε ἀρχῆθεν πρὸς τῶν ἀποστόλων ἔθῃ παραδεδο-
 μένα καταλαβὼν ὁ Φίλων ταῦτ' ἔγραφε, παντί τῳ δῆλον.

sec. m. K. τὸν αὐτὸν ὃν edd. A.E.
 αὐτὸν ὃς H. αὐτὸν ὃν I. a pr. m.
 αὐτῶν ἕως G.

^f τρόπον] ἢ ὃν τρόπον G.

^g παραδέδωκε] παρέδωκε G.I.K.

^h καὶ μάλιστά γε] Ita B.C.D.F.
 G.I.K. γε om. edd. A. καὶ μάλιστά
 γε om. E.H.

ⁱ παννυχίδας] παννυχίδες F. per-
 peram.

^k ἐπιψάλλοντος] ἐπιψάλλοντας F.

^l τε κατὰ τὰς] τε om. Steph. A.
 E. habet c. et in vers. τὰς om.
 G.

^m αὐτοῖς] αὐτῶν H.

ⁿ οὐδ'] Ita B.C.D.F.G.H.I.K.
 Niceph. οὐκ edd. A.E.

^oμόνον αὐτοῖς] αὐτοῖςμόνον G.

^p τὸ ποτὸν] Ita edd. A.E.H.I.K.
 τὸ om. B.C.D.F.G. Niceph.

^q προσόψημα] προσέψημα K. juxta
 collat. Gronov. Niceph. πρὸς ὄψη-
 μα G. πρὸς ἔψημα H. Sed recte
 se habet lectio Philoniana προσ-
 ὄψημα.

^r ἀνωτάτῳ] ἀνωτάτω τε C.I.K.

^s προεδρίας] προεδρείας Steph.
 E.

^t ὅτῳ] ὁ I. a pr. m. Pro verbis
 ὅτῳ—μάθοι, G. habet ὁπόσων ἐστὶν
 τῆς ἀληθοῦς ἐπιστάσεως, μάθοις. H.
 legit ἐπιστασίας pro ἐπιστάσεως, ut
 etiam Nicephorus.

^v τὰνδρὸς] Ita B.C.D.F.I.K.
 Niceph. τοῦ ἀνδρὸς edd. A.E.G.
 H.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ.

"Οσα τοῦ Φίλωνος εἰς ἡμᾶς περιῆλθε συγγράμματα.

(Nic. H. E. II, 17. 18.)

Πολὺς γε μὴν τῷ λόγῳ, καὶ πλατὺς ταῖς διανοίαις, ^wὑψη-
λός τε ^xὦν καὶ μετέωρος ἐν ταῖς εἰς τὰς θείας γραφὰς θεω-
ρίαις γεγενημένος, ποικίλην καὶ πολύτροπον τῶν ἱερῶν λόγων
πεποιήται τὴν ὑφήγησιν· τοῦτο μὲν εἰρμῷ καὶ ἀκολουθίᾳ,
τὴν ^yτῶν εἰς τὴν γένεσιν διεξελθὼν ^zπραγματείαν, ἐν οἷς
ἐπέγραψε νόμων ἱερῶν ^aἀλληγορίας, ^bτοῦτο δὲ, κατὰ μέρος
^cδιαστολὰς κεφαλαίων τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς ζητουμένων,
^dἐπιστάσεις τε καὶ διαλύσεις ^eποιούμενος, ἐν οἷς καὶ ^fαὐτοῖς
καταλλήλως τῶν ἐν γενέσει καὶ τῶν ἐν ἑξαγωγῇ ^gζητημάτων
τε καὶ λύσεων τέθειται τὴν ἐπιγραφὴν. "Ἔστι δ' αὐτῷ παρὰ ^z
ταῦτα προβλημάτων τινῶν ἰδίως πεπονημένα σπουδάσματα·
οἷα ἐστὶ τὰ περὶ γεωργίας δύο, καὶ τὰ περὶ μέθης τοσαῦτα,
καὶ ἄλλα ἄττα διαφόρου καὶ οἰκείας ἐπιγραφῆς ἡξιωμένα.
^hΟἷος ὁ περὶ ὧν νήψας ὁ νοῦς εὐχεται καὶ καταρᾶται, ⁱκαὶ ὁ
περὶ συγχύσεως τῶν διαλέκτων, ^kκαὶ ὁ περὶ φυγῆς καὶ αἰρέ-

^w ὑψηλός] ὑψηλότερός G.

^x ὦν] Ita B. C. D. F. G. H. I. K. om. edd. A. E. Non poteram hoc participium non in textum revocare, codicibus ita iubentibus, quamvis melius absit propter v. γεγενημένος. Idem iudicavit codex G. sed γεγενημένος e textu removit, et retinuit ὦν.

^y τῶν om. G. et forsā I. manum enim recentem indicat.

^z πραγματείαν] πραγματίαν F.

^a ἀλληγορίας] Ita Steph. A. E. F. I. K. Niceph. ἀλληγορίαις Val. Stroth. C. H. Dubito de B. D. Non displicet lectio codicis G. ἀλληγορίαι.

^b τοῦτο δὲ] ταῦτα δὲ G. perperam.

^c διαστολὰς] διὰ στείλας G. διαστολαῖς M. στολαῖς g.

^d ἐπιστάσεις τε] I. habet signa correctionis a recenti manu in ultima syllaba v. ἐπιστάσεις et in τε. K. legit ἐπιστάσεις δὲ.

^e ποιούμενος] πεποιημένος Steph. Stroth. A. E. G.

^f αὐτοῖς] αὐτὸς G. I. a sec. m. K.

^g ζητημάτων τε] τε om. Steph. Stroth. A. E. G. H. Sed non otiosa est conjunctio. Cf. vers. Lat. et annot. in v. καταλλήλως.

^h Οἷος ὁ] Ita Stroth. Zim. B. C. E. G. H. I. K. c. Niceph. οἷς ὁ A. εἷς ὁ Steph. οἷος Val. D. F.

ⁱ καὶ ὁ περὶ] Ita edd. A. D. F. H. ὁ om. B. C. E. G. I. K.

^k καὶ ὁ περὶ φυγῆς—εὐρέσεως.] Steph. Val. Stroth. Zim. unum tantum librum agnoverunt; dederunt enim ὁ περὶ φυγῆς καὶ εὐρέσεως.

σεως, καὶ ὁ περὶ φύσεως καὶ εὐρέσεως, καὶ ὁ περὶ τῆς ¹πρὸς τὰ παιδεύματα συνόδου· περὶ τε τοῦ, τίς ὁ τῶν θείων ἐστὶ κληρονόμος, ἢ ^mπερὶ τῆς εἰς τὰ ἴσα καὶ ⁿἐναντία τομῆς, καὶ ἔτι ὁ ^pπερὶ τῶν τριῶν ἀρετῶν, ^qἃς σὺν ἄλλαις ἀνέγραψε ³Μωϋσῆς. Πρὸς τούτοις, ^rὁ περὶ τῶν μετονομαζομένων, καὶ ὧν ἕνεκα μετονομάζονται, ἐν ᾧ φησὶ συντεταχέναι καὶ περὶ διαθηκῶν ^sπρώτης καὶ δευτέρας. ^tἜστι δ' αὐτοῦ καὶ περὶ

Duos vero fuisse libros e Nicephori (quem sequor) lectione Valesius judicavit: sed nihil tale in codicibus suis repererat. Fabricius contra (Bibl. Gr. vol. III. p. 109.) cod. Norfolciensem (nostrum G.) citat, quasi legeret περὶ φυγῆς καὶ αἰρέσεως, περὶ φυγῆς καὶ εὐρέσεως, quam lectionem nihili aestimat. Deceptus vero fuerat V.D. a collatore suo: G. enim diserte legit (ut dedi) καὶ ὁ περὶ φυγῆς καὶ αἰρέσεως, καὶ ὁ περὶ φύσεως καὶ εὐρέσεως. Ita quoque I. I. a sec. m. K. Niceph. Erravit quoque (ut videtur) Valesius, cum codd. B.C.D.F. citabat pro lectione καὶ ὁ περὶ φύσεως καὶ αἰρέσεως. Recentior saltem collator codicis C. exscripsit καὶ ὁ περὶ φυγῆς καὶ αἰρέσεως. F. etiam diserte habet φυγῆς καὶ αἰρέσεως. Dubito igitur de B.D. His omnibus expensis, nullus dubito quin Eusebius duos libros recensuerit, et librarii alii aliter decepti similitudine verum φυγῆς et φύσεως, αἰρέσεως et εὐρέσεως, hos duos in unum conflaverint. Hoc confirmatur a veteribus illis scriptoribus, qui unum tantum librum nominarunt, sc. ultimum, primo penitus omisso, et sine duobus inter se confundendis: e. g. Rufinus habet, *de natura et inventione*: Sophronius, et ex illo Suidas, scribunt περὶ φύσεως καὶ εὐρήματος. Restat

tantum ut de reliquo codicibus hæc monerem: καὶ ὁ περὶ φυγῆς καὶ εὐρέσεως I. A.E.H. Verba περὶ τῆς αἰρέσεως post φυγῆς I. c. *de natura et inventione*, in vers. Deinde pro καὶ ὁ περὶ I. ἢ περὶ.

¹ πρὸς τὰ παιδεύματα] εἰς τὰ προπαιδεύματα M.b. sicut titulus exhibetur apud ipsum Philonem. πρὸ τὰ προπαιδεύματα etiam habet G. sed cæteri omnes et Nicephorus παιδεύματα, et ita Eusebius videtur scripsisse.

^m περὶ τῆς] ὁ περὶ τῆς G.

ⁿ ἐναντία τομῆς] τὰ ἐναντία τομῆς H. pessime. ῥοπῆς pro τομῆς G.

^o δ] Ita Val. Stroth. B.C.D.F. G.H. Niceph. τὸ Steph. A.E.I. a sec. m. K.

^p περὶ τῶν] Ita edd. A.E.G.H. I.K. Niceph. τῶν περὶ F. τῶν περὶ τῶν C.

^q ἃς σὺν ἄλλαις ἀνέγραψε] ἃ σὺν ἀλλήλαις συνέγραψεν ὁ G. ἃ συλλαβαῖς ἀν. I.K.

^r ὁ περὶ τῶν] ὁ τῶν περὶ τῶν F.

^s πρώτης καὶ δευτέρας] Ita Val. B.C.D.F.G.H.I.K. quos non ausus sum deserere: *συνθηκῶν πρώτης καὶ δευτέρας* c. *duos libros de pactis*, in vers. neque tamen displicet *πρωτον καὶ δευτερον* (sc. *βιβλίον*) q. I. Steph. Stroth. Zim. A.E. Rufin. Niceph. et bene monuit Fabricius Eusebium forsân scripsisse *α' καὶ β'* quod a librariis

ἀποικίας, καὶ ^vβίου σοφοῦ τοῦ κατὰ δικαιοσύνην τελειωθέν-
τος, ἢ ^wνόμων ἀγράφων. Καὶ ἔτι περὶ γιγάντων, ^xἢ περὶ
τοῦ μὴ τρέπεσθαι τὸ θεῖον, περὶ τε τοῦ κατὰ Μωϋσέα θεο-
πέμπτους εἶναι τοὺς ὀνείρους, ^yπρῶτον, δεύτερον, τρίτον,
τέταρτον, πέμπτον. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ εἰς ἡμᾶς ἐλθόντα ⁴
τῶν εἰς τὴν γένεσιν. Εἰς δὲ τὴν ἔξοδον ἔγνωμεν αὐτοῦ ζητη-
μάτων ^zκαὶ λύσεων ^aπρῶτον, δεύτερον, τρίτον, τέταρτον,
πέμπτον. Καὶ τὸ περὶ τῆς σκηνῆς, ^bτό τε περὶ τῶν δέκα
λογίων, καὶ ^cτὰ περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἵδει νόμων εἰς τὰ
συντείνοντα κεφάλαια τῶν δέκα λόγων, ^dα'. β'. γ'. δ'. Καὶ
τὸ περὶ τῶν εἰς τὰς ἱερουργίας ζώων, καὶ τίνα ^eτὰ τῶν θυσιῶν
εἶδη. Καὶ τὸ περὶ τῶν προκειμένων ἐν τῷ νόμῳ τοῖς μὲν ⁵
ἀγαθοῖς ἄθλων, τοῖς δὲ πονηροῖς ἐπιτιμίων καὶ ἁρῶν. Πρὸς

explicatum est per πρώτης καὶ δευ-
τέρας. Certe Philo diserte testa-
tur (ut inquit Valesius) duos se
libros scripsisse περὶ διαθηκῶν: sic
enim ait in libro de nominum
mutatione, τὸν δὲ περὶ διαθηκῶν
σύμπαντα λόγον, ἐν δυσὶν ἀναγέγραφα
πράξεσι.

^tἜστι δ' ἔτι δ' F.

^vβίου] βίος Steph. Stroth. A.
E.

^wνόμων] περὶ νόμων edd. H.
περὶ om. A.B.C.D.E.F.G.I.K.

^xἢ περὶ] Ita omnes edd. et
codd. præter G.L. q. l. καὶ περὶ,
et ita legendum esse conjecit Va-
lesius; est enim hic titulus diversi
libri, qui in vulgatis Philonis edi-
tionibus ita perscribitur, περὶ τοῦ
ὅτι ἄτρεπτον τὸ θεῖον. Rufinus nec
ἢ nec καὶ habet. Nicephorus verba
ἢ περὶ—θεῖον plane omittit. Fa-
brius monet (l. c. p. 107.) Phi-
lonem in libro περὶ γιγάντων agere
etiam de divinæ virtutis immobi-
litate; Eusebium igitur consulto
forsan scripsisse ἢ.

^yπρῶτον, δεύτερον,] Omnes codd.

ita legunt præter G. qui habet
πρῶτος, δεύτερος &c. ita quoque Ni-
cephorus. Stephanus habet α'. β'.
γ'. &c. quod confirmat quæ dixi-
mus in not.

^zκαὶ λύσεων] om. Steph. forsan
ex incuria: habent enim omnes
nostri codd. (etiam c. et in vers.)
Rufin. Niceph.

^aπρῶτον, δεύτερον,] πρῶτον καὶ
δευτέρον G. Pro πρῶτον—πέμπτον
I.K l. πέντε, et ita Niceph. Ste-
phanus habet, ut supra, α'. β'.
&c.

^bτό τε περὶ] τε om. I.K. Ni-
ceph.

^cτὰ περὶ τῶν] τὸ περὶ τῶν G.

^dα'. β'. γ'. δ'.] Melius duxi re-
tinere hæc signa, quæ in omnibus
reperiuntur codd. præter G. K.
Retinuit eadem in hoc loco Va-
lesius: Strothius et Heinichen
mutarunt in πρῶτον, δεύτερον &c.
sicut habent G.K.

^eτὰ τῶν] Ita Val. B.C.D.F.G.
H. τὰ om. Steph. Stroth. A.E.I.
K. τίνα εἶδη τῶν θ. Niceph.

τούτοις ἅπασι καὶ μονόβιβλα αὐτοῦ φέρεται, ὡς ^fτὸ περὶ
 προνοίας, καὶ ὁ περὶ Ἰουδαίων ^gαὐτῷ συνταχθεὶς λόγος, καὶ
 ὁ πολιτικός· ἔτι τε ^hὁ Ἀλέξανδρος, ⁱἢ περὶ τοῦ λόγον ἔχειν
^kτὰ ἄλογα ζῶα. Ἐπὶ τούτοις ὁ περὶ τοῦ ^lδοῦλον εἶναι
 πάντα φαῦλον. ^mΩὖν ἐξῆς ἐστίν, ὁ περὶ τοῦ πάντα σπου-
 6 δαῖον ἐλεύθερον εἶναι. Μεθ' ⁿοὗς συντέτακται αὐτῷ, ὁ περὶ
 βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν, ἐξ οὗ τὰ περὶ τοῦ βίου τῶν ἀπο-
 στολικῶν ἀνδρῶν διεληλύθαμεν· καὶ τῶν ἐν νόμῳ δὲ καὶ προ-
 φήταις Ἑβραϊκῶν ὀνομάτων ^oαἱ ἐρμηνεῖαι, τοῦ αὐτοῦ ^pσπουδῇ
^qεἶναι λέγονται. ^rΟὗτος μὲν οὖν κατὰ Γαίον ἐπὶ τῆς Ῥώμης
 ἀφικόμενος, τὰ περὶ τῆς ^sΓαίον θεοστυγίας αὐτῷ γραφέντα,
 ἃ μετὰ ἡθους καὶ εἰρωνείας ^tπερὶ ἀρετῶν ἐπέγραψεν, ἐπὶ
^vπάσης λέγεται τῆς Ῥωμαίων συγκλήτου κατὰ Κλαύδιον
 διελθεῖν, ὡς καὶ τῆς ἐν ^wβιβλιοθήκαις ἀναθέσεως θαυμασθέν-
 7 τας αὐτοῦ καταξιωθῆναι τοὺς λόγους. ^xΤηνικαῦτα δὲ καὶ

^f τὸ περὶ] Ita C.D.F.G.I.K. τὰ
 περὶ edd. A.B.E.H. ὁ περὶ Niceph.
 v. annot. ad l.

^g αὐτῷ συνταχθεὶς] Ita B.C.E.G.
 I.K. συντ. αὐτῷ edd. A.D.F.H.

^h ὁ Ἀλέξανδρος] ὁ om. Steph.
 Stroth. A.E.I.K.

ⁱ ἢ περὶ] ὁ περὶ G. perperam.

^k τὰ ἄλογα] πάντα τὰ ἄλογα G.

^l δοῦλον] δούλως F.

^m Ωὖν] ὦν G.

ⁿ οὗς] ὄν F.

^o αἱ ἐρμηνεῖαι] αἱ om. Steph.
 Stroth. A.E. Niceph. Pro αἱ ἐρ-
 μηνεῖαι G. habet διήλθομεν τὰς ἐρ-
 μηνείας αἱ.

^p σπουδῇ] Ita edd. A.E.G.H.
 σπουδαι B.C.D.F. σπουδαίου I.K.

^q εἶναι om. G.

^r Οὗτος] Ita edd. A.B.C.D.E.F.
 H. Niceph. οὕτως G. ὁ αὐτός I.
 K.

^s Γαίον — γραφέντα] θεοστυγίας
 Γαίον γραφέντα αὐτῷ Steph. Stroth.
 A.

^t περὶ ἀρετῶν ἐπέγραψεν] Ita B.
 C.D.E.F.I.K. Niceph. ὑπὲρ ἀρ.
 ἐπ. G. ἐπέγραψεν περὶ ἀρετῶν edd.
 A.H.

^v πάσης] πάσης δὲ H.

^w βιβλιοθήκαις] βιβλιοθήκη G. τῆς
 βιβλιοθήκης Niceph.

^x Τηνικαῦτα δὲ καὶ] Ita edd. B.
 C.D.F.I.K. Christoph. in vers.
 κατὰ δὲ τοὺς χρόνους A.E.N.g. κατὰ
 τούσδε τοὺς χρόνους G. κατὰ δὲ τοὺς
 δὲ τοὺς χρόνους H. Nescio an hæ
 variationes Nicephoro debeantur,
 qui statim post βιβλιοθήκης ἀξιωθῆ-
 ναι proximum caput inchoat cum
 κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, sed de
 re prorsus diversa pergit tractare ;
 et cum de Pauli itinere in initio
 c. 26. disserit, οὕτω δὲ τοῦ Παύλου
 κ. τ. λ. scribit : quod librarii non
 observantes, et Nicephorum pede
 nimis presso sequentes, Eusebii
 verba incaute immutarunt. Porro
 hinc H. inchoat c. 19.

Παύλου ὅτι τὴν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ πορείαν μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ διανύοντος, Ἰουδαίους Ῥώμης ἀπελαίνει Κλαύδιος. ^z Ὅτε Ἀκύλας καὶ ^a Πρίσκιλλα μετὰ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων τῆς Ῥώμης ^b ἀπαλλαγέστες, ἐπὶ τὴν Ἀσίαν καταίρουσιν· ἐνταυθα ^c τε Παύλῳ τῷ ἀποστόλῳ ^d συνδιατρίβουσι, τοὺς αὐτοῦ τῶν ἐκκλησιῶν ἄρτι πρὸς αὐτοῦ καταβληθέντας θεμελίου ^e ἐπιστηρίζοντι. Διδάσκαλος καὶ τούτων ἡ ἱερὰ τῶν Πράξεων γραφή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ.

Οἶα τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαίους συμφορὰ μετέλθεν ἐν τῇ τοῦ πάσχα ἡμέρᾳ.

(Nic. H. E. II, 26.)

Ἔτι δὲ Κλαυδίου ^f τὰ τῆς βασιλείας διέποντος, κατὰ τὴν ¹ τοῦ πάσχα ἑορτὴν, τοσαύτην ἐπὶ τῶν Ἱεροσολύμων στάσιν καὶ ταραχὴν ἐγγενέσθαι συνέβη, ὥς ^g μόνων τῶν περὶ τὰς ἐξόδους τοῦ ἱεροῦ βία συνωθουμένων, ^h τρεῖς μυριάδας Ἰουδαίων ἀποθανεῖν πρὸς ἀλλήλων ⁱ καταπατηθέντων, γενέσθαι τε τὴν ἑορτὴν πένθος μὲν ὅλῳ τῷ ἔθνει, θρῆνον δὲ καθ' ἐκάστην οἰκίαν. ^k Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ λέξιν ὁ Ἰώσηπος. ¹ Κλαύ- ²

^y τὴν ἀπὸ Ἱ.—διανύοντος] πορείαν in vers.

τὴν Ἰλλυρικοῦ διανύοντος G.

ⁱ καταπατηθέντων] καταπατηθέντας

^z Ὅτε] ὁ τε A.D. et forsā alii, F. etiam posset pro alterutra lectione citari: sed in re ita incerta nihil mutavi.

A.

■ Πρίσκιλλα] Πρίσκυλλα F. Πρίσκα A.E.

^b ἀπαλλαγέστες] ἀπελασθέντες F.

^c τε Παύλῳ] τε om. G. Παύλῳ om. Steph. Stroth. A.E.G.L. Ruffin. non male.

^d συνδιατρίβουσι] συνδιατρίβοντι G. perperam.

^e ἐπιστηρίζοντι] καταστηρίζοντι H.

^f τὰ τῆς] τῷ τῆς F. mendose.

^g μόνων] μόνον G.

^h τρεῖς] δύο c. triginta millia,

^k Καὶ ταῦτα] Hinc H. inchoat c. 20. ταῦτα μὲν Val. Stroth. B.C.D. F.G.I. a sec. m. K. ταῦτα δὲ Steph. A.E.H. Post μὲν Valesius addidit σχεδὸν post solum c. (*propemodum*) in vers.) sequentibus Zimmerman- no et Heinich. Infra in c. 25. circa init. σχεδὸν pro δηλοῖ legisse notatur Christophorsonus, qui ibi quoque *propemodum* in versionem introduxit. Dubito vero necne v. σχεδὸν in Græco ullo codice reperisset.

¹ Κλαύδιος δέ] Miror quod Strothius (quem secuti sunt Heinichen et Zim.) admisit in textum contra

διος δὲ Ἀγρίππαν, Ἀγρίππου παῖδα, Ἰουδαίων καθίστησι βασιλέα, ^μΦήλικά τῆς χώρας ἀπάσης Σαμαρείας τε καὶ Γαλιλαίας, καὶ προσέτι τῆς ^νἐπικαλουμένης Περαιάς, ἐπίτροπον ἐκπέμψας. Ὁ Διοικήσας δὲ αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν ἔτεσι τρισὶ καὶ δέκα πρὸς μῆσιν ὀκτώ, Νέρωνα τῆς ἀρχῆς διάδοχον καταλιπὼν τελευτᾷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ.

Οἷα καὶ κατὰ Νέρωνα ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπράχθη.

(Nic. H. E. II, 26.)

- 1 Κατὰ δὲ Νέρωνα ^ρΦήλικος ^ιτῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντος, αὐτοῖς ῥήμασι αὐθις ὁ Ἰώσηπος τὴν εἰς ἀλλήλους ^ιτῶν ἱερέων στάσιν ᾧδὲ πως ἐν εἰκοστῷ τῆς ἀρχαιολογίας γράφει·
 “^ς Ἐξάπτεται δὲ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι στάσις πρὸς τοὺς
 “ ἱερεῖς, καὶ τοὺς πρώτους τοῦ πλήθους τῶν ^ιἹεροσολύμων,
 “ ἕκαστός τε αὐτῶν, στῆφος ἀνθρώπων τῶν θρασυτάτων καὶ
 “ νεωτεριστῶν ἑαυτῷ ποιήσας, ἡγεμὼν ἦν. Καὶ συρράσσον-
 “ τες ἐκακολόγουν τε ἀλλήλους, καὶ λίθοις ἔβαλλον. Ὁ δ’
 “ ἐπιπλήξων ἦν ^νοὐδὲ εἰς, ἀλλ’ ὥς ἐν ^ωἀπροστατεύτῳ πόλει
 2 “ ταύτ’ ἐπράσσετο μετ’ ἐξουσίας. Τοσαύτη δὲ τοὺς ἀρχιε-
 “ ρεῖς κατέλαβεν ^χἀναίδεια καὶ τόλμα, ὥστε ἐκπέμπειν δού-

omnes codices, et duce solo Christophorsono, (cujus lectiones nullius sunt pretii,) καὶ αὐθις δ’ ὅπως Κλαύδιος κ. τ. λ. Reprehendit quoque Valesium, qui sequentia verba tanquam Eusebii interpretatus est, cum aperte sunt Josephi: sed pace Strothii dixerim, hæc Josephi verba minime ad litteram ab Eusebio citari; omnia igitur bene se habere, neque opus esse interpolationis quam duo hi postremi editores fecerunt.

^μ Φήλικά] Steph. Φήλκα, ut semper, ex A. ita quoque semper Niceph. Φήλκα K. Cæteri omnes Φήλκα.

^ν ἐπικαλουμένης] καλουμένης A.

^ο διοικήσας δέ] τε pro δὲ A.E.G.

Hinc H. inchoat c. 21.

^ρ Φήλικος] Φήλκος Steph. I. a sec. m. (prius Φήλικος.) Φήλκος K. Φήλικος c.

^ι τῆς om. A.E. perperam.

^ι τῶν ἱερέων στάσιν] Ita B.C.D. E.F.G.I.K. Niceph. στάσιν τῶν ἱερέων edd. A.H.

^ς Ἐξάπτεται] Hinc H. inchoat c. 22.

^ι Ἱεροσολύμων] Ἱεροσολυμιτῶν c. *optimates plebis Hierosolymitanæ*, in vers.

^ν οὐδὲ εἰς] οὐδεὶς G. Josephi edd.

^ω ἀπροστατεύτῳ] ἀπροστατήτῳ A. E.I.K. Josephi codd.

^χ ἀναίδεια] ἀναϊδία H.

“ λους ἐτόλμων ἐπὶ τὰς ἄλωνας, ὧς τοὺς ληψομένους τὰς τοῖς
 “ ἱερεῦσι ὀφειλομένας δεκάτας. Καὶ συνέβαινε τοὺς ἀπορου-
 “ μένους τῶν ἱερέων, ὑπ’ ἐνδείας ἀπολλυμένους θεωρεῖν.
 “ Οὕτως ἐκράτει τοῦ δικαίου παντὸς ἢ τῶν στασιαζόντων
 “ βία.” Πάλιν δὲ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς κατὰ τοὺς αὐτοὺς
 χρόνους ἐν Ἱεροσολύμοις ὑποφυῆναι ληστῶν τι ^d εἶδος ἱστο-
 ρεῖ, “ οἱ μεθ’ ἡμέραν,” ὥς φησι, “ καὶ ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἐφό-
 “ νεον τοὺς συναντῶντας. Μάλιστα γὰρ ἐν ταῖς ἐορταῖς 3
 “ μιγνυμένους τῷ πλήθει, καὶ ταῖς ἐσθήσεσιν ὑποκρύπτοντας
 “ μικρὰ ξιφίδια, οὗτοι νύττειν τοὺς διαφόρους· ἔπειτα
 “ πεσόντων, μέρος γίνεσθαι τῶν ἐπαγανακτούντων αὐτοὺς
 “ τοὺς πεφονευκότας· διὸ καὶ παντάπασιν ὑπ’ ἀξιοπιστίας
 “ ἀνευρέτους γενέσθαι. Πρῶτον ^h μὲν οὖν ὑπ’ αὐτῶν Ἰωνά-
 “ θην τὸν ἀρχιερέα κατασφαγῆναι, μετὰ δ’ αὐτὸν καθ’ ἡμέραν
 “ ἀναιρεῖσθαι πολλοὺς, καὶ τῶν συμφορῶν τὸν φόβον εἶναι
 “ χαλεπώτερον, ἐκάστου καθάπερ ἐν πολέμῳ ⁱ καθ’ ὥραν τὸν
 “ θάνατον προσδεχομένου.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ.

Περὶ τοῦ Αἰγυπτίου, οὗ καὶ αἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων ἐμνημόνευσαν.

(Nic. H. E. II, 26.)

Ἐξῆς δὲ τούτοις ἐπιφέρει μεθ’ ἕτερα ^k λέγων· “ Μείζονι ⁱ
 “ δὲ τούτων πληγῇ Ἰουδαίους ἐκάκωσεν ὁ Αἰγύπτιος ψευδο-

^y τοὺς ληψομένους] τοῖς ληψομέ-
 νοις A. οἱ ληψόμενοι E.

^z ἱερέων] ἱερῶν A.E.

^a θεωρεῖν] τελευτᾶν c. perirent,
 in vers.

^b βία] ἔρις G.

^c ὑποφυῆναι] ἐπιφυῆναι I.K. Ni-
 ceph.

^d εἶδος] πλῆθος Steph. A.E. εἶδος
 l. c. *factionem*, in vers.

^e ἐσθήσεσιν] Ita B.C.D.F.G.H.
 I.K. Josephi ed. Niceph. ἐσθήσε-
 σιν (sic) A. ἐσθήσιν edd. E.

^f ὑποκρύπτοντας] ὑποκρύπτοντες

A.E. forsan ex Josepho, qui per
 totum locum nominativo utitur.

^g τούτοις] Valesius dedit τούτους
 forsan ex incuria, quem tacite
 correctum a Readingio Heinichen
 mendose est secutus. Codex I.
 certe l. τούτους a pr. m. sed Jo-
 sephi verba τούτοις ἐνυττον τοὺς
 διαφόρους hunc sensum penitus
 excludunt.

^h μὲν οὖν] οὖν om. H.

ⁱ καθ’ ὥραν in margine habet
 A.

^k λέγων] ταῦτα addit G.

“ προφήτης. Παραγενόμενος γὰρ εἰς τὴν χώραν ¹ἄνθρωπος
 “ γόης, καὶ προφήτου πίστιν ἐπιθείς ἐαυτῷ, περὶ ^mτρισμυ-
 “ ρίους μὲν ἀθροίζει τῶν ἡπατημένων, ⁿπεριαγαγὼν δ’ αὐτοὺς
 “ ἐκ τῆς ἐρημίας εἰς τὸ ἐλαιῶν ^oκαλούμενον ὄρος, ἐκείθεν οἰός
 “ τε ἦν εἰς ^pἹεροσόλυμα παρελθεῖν βιάζεσθαι, καὶ ^qκρατή-
 “ σας τῆς τε ^rῬωμαϊκῆς φρουρᾶς καὶ τοῦ δήμου ^rτυραννεῖν,
 2 “ χρώμενος τοῖς ^sσυνεισπεσοῦσι δορυφόροις. Φθάνει τ’ αὐ-
 “ τοῦ τὴν ὁρμὴν ^tΦηλιξ, ^vὑπαντήσας μετὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν
 “ ὀπλιτῶν. Καὶ πᾶς ὁ δῆμος συνεφήψατο τῆς ἀμύνης, ὥστε
 “ ^wσυμβολῆς γενομένης, τὸν μὲν Αἰγύπτιον φυγεῖν μετ’
 “ ὀλίγων, διαφθαρῆναι δὲ καὶ ζωγρηθῆναι ^xπλείστους τῶν
 “ σὺν αὐτῷ.” Ταῦτα ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν ὁ Ἰώση-
 πος· ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον τοῖς ἐνταῦθα κατὰ τὸν Αἰγύπτιον
 δεδηλωμένοις, ^yκαὶ τοῖς ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων.
 3 ^z”Ενθα τὰ κατὰ Φήλικα ^aὑπὸ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις χιλιάρχου
 εἴρηται τῷ Παύλῳ, ὁπνίκα ^bκατεστασίαζεν αὐτοῦ τὸ τῶν
 Ἰουδαίων πλῆθος· “ Οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ὁ πρὸ τού-
 “ των τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ^cἐξαγαγὼν ^dἐν τῇ ἐρήμῳ

¹ ἄνθρωπος] ἀναβάς G. absurde :
 mox absurdius πιστῶν pro πίστιν.

^m τρισμυρίους] τρεῖς μυρίους G.

ⁿ περιαγαγὼν] περιάγων G. Jo-
 sephi edd.

^o καλούμενον om. G.

^p Ἱεροσόλυμα] τὰ Ἱερ. B.C.D.
 F.G. τὰ om. cæteri, Joseph. Ni-
 ceph.

^q κρατήσας] Ita Steph. Val. A.
 E.H.I.K. Joseph. Niceph. κρατή-
 σαι Stroth. B.C.D.F.G.L. Rufin.

^r τυραννεῖν] Ita Steph. Val. A.
 E.G.I. a sec. m. K. Joseph. Ni-
 ceph. Rufin. τυραννικῶς Stroth. B.
 C.D.F.H.I. a pr. m. c. tyrannidem
 exercere, in vers.

^s συνεισπεσοῦσι] εἰσπεσοῦσι G.

^t Φηλιξ] Φίληξ Steph. I. a sec.
 m. (olim Φηλιξ) Φηληξ (sic) K.
 Josephus habet Φηλιξ recte.

^v ὑπαντήσας] Ita edd. A.B.C.D.

E.F. ὑπαντιάσας H.I.K. Joseph.
 Niceph. ὑπαντίας (sic) G.

^w συμβολῆς] συμβουλῆς G. solito
 errore.

^x πλείστους τῶν] τοὺς πλ. τῶν G.
 πλείστους τοὺς Niceph.

^y καὶ τοῖς] καὶ τὰ c. et in vers.

^z”Ενθα τὰ κατὰ] Restitui τὰ ex
 codd. B.C.D.F.G.H.I. a sec. m.
 K. quamvis non requiratur propter
 sensum. Omittunt A.E.I. a pr. m.
 Vertendum est, ubi id dictum est
 Paulo a Tribuno, Felice procurante
 Judæam, Nonne tu es &c.

^a ὑπὸ] πρὸς C.I.K. et forsan B.

^b κατεστασίαζεν] κατεστασίαζον
 G.

^c ἐξαγαγὼν] ἀγαγὼν A.E.

^d ἐν τῇ ἐρήμῳ] Ita A.B.C.D.E.
 F.H.I.K. Niceph. εἰς τὴν ἔρημον
 edd. G. Act.

“ τοὺς ^eτετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων;” Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ Φήλικά τοιαῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ.

Ὡς ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Ῥώμην δέσμιος ἀναπεμφθεὶς Παῦλος, ἀπολογησάμενος πάσης ἀπελύθη αἰτίας.

(Nic. H. E. II, 28—33.)

Τούτου δὲ Φῆστος ὑπὸ Νέρωνος διάδοχος πέμπεται· καθ' ὃν δικαιολογησάμενος ὁ Παῦλος, δέσμιος ἐπὶ Ῥώμης ἄγεται. ^f Ἀρίσταρχος δ' αὐτῷ συνῆν, ὃν καὶ εἰκότως συναιχμαλώτουν που τῶν ἐπιστολῶν ἀποκαλεῖ. Καὶ Λουκάς ^g δὲ ὁ τὰς πρᾶξεις τῶν ἀποστόλων ^h γραφῇ παραδούς, ἐν τούτοις κατέλυσε τὴν ἱστορίαν, διετίαν ὅλην ἐπὶ τῆς Ῥώμης τὸν Παῦλον ἄνετον διατρίψαι, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον ἀκωλύτως κηρύξαι ⁱ ἐπισημνύμενος. Τότε μὲν οὖν ἀπολογησάμενον αὐθις ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν λόγος ἔχει στείλασθαι τὸν ἀπόστολον, δεύτερον δ' ἐπιβάντα τῇ αὐτῇ πόλει, τῷ κατ' αὐτὸν τελειωθῆναι μαρτυρίῳ. Ἐν ^k δεσμοῖς ἐχόμενος, τὴν ² πρὸς Τιμόθεον ^l δευτέραν ἐπιστολὴν συντάττει, ὁμοῦ σημαίνων τὴν τε ^m προτέραν αὐτῷ γενομένην ἀπολογίαν, καὶ τὴν ⁿ παραπόδας τελείωσιν. Δέχου δὴ καὶ τούτων τὰς αὐτοῦ ^o μαρτυρίας· “ Ἐν τῇ πρώτῃ μου,” ^p φησὶν, “ ἀπολογία οὐ· “ ^q δείς ^r μοι συμπαραγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον. “ Μὴ αὐτοῖς λογισθεῖη. Ὁ δὲ Κύριός μοι παρέστη καὶ “ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ

^e τετρακισχιλίους om. A.

^f Ἀρίσταρχος δ'] δ' om. A.E.H.

I. a pr. m. Syncell.

^g δὲ ὁ] Ita Val. B.C.D.F.G. ὁ

καὶ Steph. Stroth. A.E.H.I.K.

^h γραφῇ om. G.

ⁱ ἐπισημνύμενος] ὑποσημνύμενος

I. a pr. m. K. ὑποσημνύνας I. a

sec. m.

^k δεσμοῖς] δέσμιος A.E.

^l δευτέραν om. G.

^m προτέραν] πρότερον G.

ⁿ παραπόδας] περὶ πόδας G.

^o μαρτυρίας] λέγοντος add. Steph.

A.E.

^p φησὶν om. F.

^q μοι] Ita Val. Stroth. B.C.D.

F.G.H.I.K.c. Niceph. Syncell. om.

Steph. A.E.

^r συμπαραγένετο] Ita Val. B.C.

D.F.H.I.K. Niceph. Syncell. παρ-

εγένετο Steph. Stroth. A.E.G.c.

3 “ἀκούσωσι ^sπάντα τα ἔθνη. Καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος
 “λέοντος.” Σαφῶς δὴ παρίστησι διὰ τούτων, ὅτι δὴ ^tτὸ
 πρότερον, ^vὅπως ἂν τὸ κήρυγμα ^wτὸ δι’ αὐτοῦ πληρωθείη,
 ἐρρύσθην ἐκ στόματος ^xλέοντος, τὸν Νέρωνα ταύτη, ὡς ἔοικε,
 διὰ τὸ ὠμόθυμον προσειπών. ^yΟὐκ οὖν ἐξῆς ^zπροστέθεικε
 παραπλήσιόν τι, ^aτῷ, “ρύσεται με ἐκ στόματοςλέοντος.”
 Ἐώρα γὰρ τῷ πνεύματι τὴν ὅσον οὕτω μέλλουσιν αὐτοῦ
 4 τελευτήν. Διό φησιν ἐπιλέγων ^bτῷ, “καὶ ἐρρύσθην ἐκ στό-
 “ματοςλέοντος,” ^cτὸ, “ρύσεται με ὁ Κύριος ἀπὸ παντὸς
 “ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν
 “ἐπουράνιον,” σημαίνων τὸ ^dπαραντίκα μαρτύριον, ὃ καὶ
 σαφέστερον ἐν τῇ αὐτῇ προλέγει γραφῇ φάσκων “^eἘγὼ
 “γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ^fἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέ-
 “στηκεν.” Νῦν μὲν οὖν ἐπὶ τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς ^gτῶν
 5 πρὸς Τιμόθεον, τὸν Λουκᾶν μόνον γράφοντι αὐτῷ συνεῖναι
 δηλοῖ, κατὰ δὲ τὴν προτέραν ἀπολογία οὐδὲ τοῦτον. Ὅθεν
 εἰκότως τὰς τῶν ἀποστόλων πράξεις ἐπ’ ἐκείνον ὁ Λουκᾶς
^hπεριέγραψε τὸν χρόνον, τὴν μέχρις ὅτε τῷ Παύλῳ συνῆν
 ἱστορίαν ὑφηγησάμενος. Ταῦτα δὲ ἡμῖν εἴρηται παριστα-
 μένοις, ὅτι μὴ καθ’ ἣν ὁ Λουκᾶς ἀνέγραψεν ἐπὶ τῆς Ῥώμης
 ἐπιδημίαν τοῦ Παύλου, τὸ μαρτύριον ⁱαὐτῷ συνεπεράνθη.
 Εἰκὸς ^kγέτοί κατὰ μὲν ἀρχὰς ἡπιώτερον τοῦ Νέρωνος δια-

^s πάντα om. G.

^t τὸ πρότερον] τὸ om. G.

^v ὅπως] Ita Val. B.C.D.E.F.I.
 K. ὡς Steph. Stroth. A.G.H. Syn-
 cell.

^w τὸ δι’ αὐτοῦ] τὸ om. G.I. a
 sec. m. Syncell.

^xλέοντος om. G.

^y Οὐκ οὖν] Ita optime Val. in
 notis, quem secuti sunt Stroth.
 Heinich. Zim. in textu. Ita di-
 serte C. et οὐκ οὖν legunt I. a pr. m.
 K. οὐκοῦν aut οὐκοῦν Steph. A.B.
 D.F.G.H. Cf. Annot.

■ προστέθεικε] Ita edd. A.B.C.

D.E.F. Syncell. προστέθεικεν I.K.
 προτέθεικε G. προστέθηκε H.

^a τῷ] Ita B.C.D.F.G.H. τὸ edd.
 A.E.I.K. Syncell.

^b τῷ] τὸ Steph. A.E. male.

^c τὸ, ρύσεται] καὶ τὸ ρ. Steph.

^d παραντίκα] παρ’ αὐτῷ G.

^e Ἐγὼ γὰρ] γὰρ om. F.

^f ἐμῆς ἀναλύσεως] Ita B.C.D.F.
 H. I. K. Niceph. ἀναλύσεως μου
 edd. A.E.G. Syncell.

^g τῶν] τῆς H.I. a sec. m. K.

^h περιέγραψε] περιέγραφε G.

ⁱ αὐτῷ] αὐτοῦ N.G.

^k γέτοί] μέντοι G.

κειμένον, ῥᾶον τὴν ὑπὲρ τοῦ δόγματος τοῦ Παύλου ¹κατα-
δεχθῆναι ἀπολογία. Προελθόντος δὲ εἰς ἀθεμίτους τόλμας,
μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὰ κατὰ τῶν ἀποστόλων ^mἐπιχειρῆσαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ.

Ὡς ἐμαρτύρησεν Ἰάκωβος ὁ τοῦ κυρίου χρηματίσας ἀδελφός.

(Nic. H. E. II, 38.)

Ἰουδαῖοι γεμὴν τοῦ Παύλου Καίσαρα ⁿἐπικαλεσαμένου, ⁱ
ἐπὶ τε τὴν Ῥωμαίων πόλιν ὑπὸ ^oΦήστου ^pπαραπεμφθέντος,
τῆς ἐλπίδος καθ' ἣν ἐξήρτυον αὐτῷ ^qτὴν ἐπιβουλήν, ^rἀποπε-
σόντες, ἐπὶ Ἰάκωβον ^sτὸν τοῦ Κυρίου τρέπονται ἀδελφόν, ^φ
πρὸς τῶν ἀποστόλων ὁ τῆς ἐπισκοπῆς τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις
^tἐγκεχερίστο θρόνος. Τοιαῦτα δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ κατὰ τού-
του ^vτολμήματα. Εἰς μέσον αὐτὸν ^wἀγαγόντες, ἄρνησιν ^z
τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως ἐπὶ παντὸς ἐζήτουν τοῦ λαοῦ.
Τοῦ δὲ παρὰ τὴν ^xἀπάντων γνώμην ^yἐλευθέρα φωνῇ καὶ
μᾶλλον ἢ προσεδόκησαν ἐπὶ τῆς πληθύος ἀπάσης παρρησια-
σαμένου, καὶ ὁμολογήσαντος υἱὸν εἶναι ^zτοῦ Θεοῦ τὸν Σω-

¹ καταδεχθῆναι] δεχθῆναι F.

^m ἐπιχειρῆσαι] Ita B.C.D.F.c.
ἐγχειρηθῆναι G. K. ἐγχειρισθῆναι
edd. A.E.H.I. a sec. m. Nullus
dubito quin vera lectio ἐπιχειρῆσαι
in ἐγχειρισθῆναι mutata sit prop-
ter solœcismum: recte enim ob-
servavit Valesius legi debere προ-
ελθόντα pro προελθόντος: sed has
leges non semper sibi præscripsit
Eusebius. (v. viii. 14.) Nicepho-
rus habet ἐξοκειλάντα et ἐπιτολμή-
σαι. Heinichen in curis secundis
(ad viii. 14.) ἐπιχειρῆσαι legendum
esse statuit.

ⁿ ἐπικαλεσαμένου] ἐπικαλεσάμενος
G. pessime.

^o Φήστου] τοῦ Φήστου G.

^p παραπεμφθέντος] παραπεμφέν-
τος F. παραπεμφθείσεντος (sic) G.

^q τὴν ἐπιβουλήν] βουλήν sine τὴν

Steph. τὴν ἐπιβουλίαν G.

^r ἀποπεσόντες] Ita Val. B.C.D.
F.H.I. ἐκπεσόντες Steph. Stroth.
Zim. A.E.G.K. Niceph.

^s τὸν τοῦ K. τρέπονται] τρέπονται
τὸν τοῦ Κυρίου G.

^t ἐγκεχερίστο] ἐγκεχερίσται C.
at F. diserte habet ἐγκεχερίστο.

^v τολμήματα] Ita Stroth. Zim.
(probante Valesio) B.C.D.F.G.c.
τετόλμηται I.K. τολμάται Steph.
Val. A.E.H. Nisi ita legamus,
superfluum erit τὰ, ut observavit
Valesius. κατ' αὐτοῦ pro κατὰ τού-
του l. G.

^w ἀγαγόντες] ἀναγαγόντες G.

^x ἀπάντων] πάντων G.

^y ἐλευθέρα] ἐλευθέρῳ F.

^z τοῦ Θεοῦ] Ita Val. Stroth. B.
C.D.F.G. τοῦ om. Steph. A.E.H.
I.K.

τῆρα καὶ Κύριον ἡμῶν ^aἸησοῦν, μηκέθ' ^bοἰοί τε τὴν τοῦ
 ἀνδρὸς μαρτυρίαν φέρειν, ^cτῷ καὶ δικαιοτάτῳ ^dαὐτὸν παρὰ
 τοῖς πᾶσι δι' ἀκρότητα ἥς ^eμετήγει κατὰ τὸν βίον φιλοσοφίας
 τε καὶ θεοσεβείας πιστεῦσθαι, κτείνουσι, καιρὸν εἰς ἐξουσίαν
 λαβόντες τὴν ἀναρχίαν, ^fὅτι δὴ τοῦ Φῆστου κατ' αὐτὸ τοῦ
 καιροῦ ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας τελευτήσαντος, ἀναρχα καὶ ἀνεπι-
 3 τρόπευτα τὰ τῆς αὐτόθι διοικήσεως καθειστήκει. Τὸν δὲ τῆς
 5 τοῦ Ἰακώβου τελευτῆς τρόπον ἤδη μὲν πρότερον αἱ παρα-
 τεθεῖσαι τοῦ Κλήμεντος φωναὶ δεδηλώκασιν, ^hἀπὸ τοῦ πτε-
 ρυγίου βεβλήσθαι, ξύλῳ τε τὴν πρὸς θάνατον ⁱπεπληῆχθαι
 αὐτὸν ^kἱστορηκότος. Ἀκριβέστατά γε μὴν ^lτὰ κατ' αὐτὸν
 ὁ Ἠγήσιππος, ἐπὶ τῆς πρώτης τῶν ἀποστόλων γενόμενος
^mδιαδοχῆς, ἐν τῷ πέμπτῳ αὐτοῦ ὑπομνήματι τοῦτον ⁿλέγων
 4 ἱστορεῖ τὸν τρόπον· “^o Διαδέχεται δὲ τὴν ἐκκλησίαν ^pμετὰ
 “ τῶν ἀποστόλων ^qὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου Ἰάκωβος, ^rὁ ὀνο-
 “ μασθεὶς ὑπὸ πάντων δίκαιος ἀπὸ τῶν τοῦ Κυρίου χρόνων
 “ μέχρι καὶ ἡμῶν· ἐπεὶ πολλοὶ Ἰάκωβοι ἐκαλοῦντο. Οὗτος
 “ δὲ ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ἅγιος ἦν. Οἶνον καὶ σίκερα
 “ οὐκ ἔπιεν, οὐδὲ ἔμψυχον ἔφαγε. Ξυρὸν ἐπὶ ^sτὴν κεφαλὴν
 “ αὐτοῦ οὐκ ἀνέβη, ἔλαιον οὐκ ἠλείψατο, καὶ βαλανεῖον οὐκ

^a Ἰησοῦν] τὸν Χριστὸν add. Val.
 Stroth. B.C.D.F. om. Steph. A.
 E.G.H.I.K.

^b οἰοί τε] οἰοί τε ὄντες I. a sec. m.

^c τῷ καὶ] Ita C.I.K. τῷ καὶ (sic)
 F. Dubito igitur de B.D. τὸ καὶ
 H. καὶ om. edd. A.E.G.

^d αὐτὸν om. F.

^e μετήγει] Ita I. a sec. m. Ne-
 scio quid fuerit prius.

^f ὅτι] ὅτε H. male.

^g τοῦ Ἰακώβου] τοῦ om. G.

^h ἀπὸ] κατὰ I. a pr. m. postea
 ἀπὸ.

ⁱ πεπληῆχθαι] βεβλήσθαι G. per-
 peram.

^k ἱστορηκότος] ἱστορηκότες H.
 male.

^l τὰ κατ' αὐτὸν ὁ Ἠγ.] ὁ Ἠγ. τὰ
 κατ' αὐτὸν G. Ἰώσηπος pro Ἠγή-
 σιππος hic et paulo infra Steph.
 ex incuria, quam correxit c. et in
 vers.

^m διαδοχῆς] διαδόχος G. male.

ⁿ λέγων ἱστορεῖ] αὐτὸν λέγων πα-
 ρατίθεται G.

^o Διαδέχεται δὲ] δὲ om. Steph.
 Stroth. A.E.I.K. Christoph. Syn-
 cell.

^p μετὰ] παρὰ g.

^q ὁ ἄδ. τοῦ Κυρίου om. G.

^r ὁ ὀνομασθεὶς] ὁ om. A.E.

^s τὴν κεφαλὴν] τὴν om. F. τῆς
 κεφαλῆς C. a pr. m. postea τὴν
 κεφαλὴν.

“ ἐχρήσατο. Τούτῳ μόνῳ ἐξῆν εἰς τὰ ἅγια εἰσίέναι. Οὐδὲ ⁵
 “ γὰρ ἔρεοῦν ἐφόρει, ἀλλὰ σινδόνας. Καὶ [†]μόνος εἰσῆρχετο
 “ ^νεἰς τὸν ναὸν, ἠρρίσκετό τε κείμενος ἐπὶ τοῖς γόνασι, καὶ
 “ αἰτούμενος ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἄφεςιν, ὡς ^ωἀπεσκληκέναι τὰ
 “ γόνατα αὐτοῦ δίκην καμήλου, διὰ τὸ αἰεὶ κάμπτειν ^χπροσκυ-
 “ νούντα τῷ Θεῷ, καὶ αἰτεῖσθαι ἄφεςιν τῷ λαῷ. Διὰ ^γγέτοι
 “ τὴν ^ζὑπερβολὴν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἐκαλεῖτο ^αδίκαιος καὶ
 “ ^βὠβλίας· ὃ ἐστὶν Ἑλληνιστὶ ^επεριοχὴ τοῦ λαοῦ καὶ δικαιο-
 “ σύνη, ὡς οἱ προφῆται δηλοῦσι περὶ αὐτοῦ. Τινὲς οὖν τῶν ἐπτά ⁶
 “ αἰρέσεων τῶν ^δἐν τῷ λαῷ, τῶν προγεγραμμένων μοι ἐν τοῖς
 “ ὑπομνήμασιν, ἐπυνθάνοντο αὐτοῦ, τίς ἡ θύρα τοῦ Ἰησοῦ.
 “ Καὶ ἔλεγε τοῦτον εἶναι τὸν Σωτῆρα. Ἐξ ὧν τινες ἐπί-
 “ στευσαν, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστός. Αἱ δὲ αἵρέσεις αἱ
 “ ^επροειρημέναι οὐκ ἐπίστευον οὔτε ἀνάστασιν, οὔτε ἐρχόμε-
 “ νον ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ὅσοι ^φδὲ καὶ
 “ ἐπίστευσαν, διὰ ^εἸάκωβον. Πολλῶν οὖν ^ηκαὶ τῶν ἀρχόν-
 “ των πιστευόντων, ἦν θόρυβος τῶν Ἰουδαίων καὶ γραμμα-
 “ τέων καὶ Φαρισαίων λεγόντων, ὅτι κινδυνεύει πᾶς ὁ λαὸς
 “ Ἰησοῦν ^ιτὸν Χριστὸν προσδοκᾶν. Ἐλεγον οὖν συνελ- ⁷
 “ θόντες τῷ Ἰακώβῳ, Παρακαλοῦμέν σε· ἐπίσχες τὸν λαόν,
 “ ^κἐπεὶ ἐπλανήθη εἰς ^ιἸησοῦν, ὡς αὐτοῦ ὄντος τοῦ Χριστοῦ.
 “ Παρακαλοῦμέν σε πείσαι πάντας τοὺς ἐλθόντας ^μεἰς τὴν
 “ ἡμέραν τοῦ πάσχα περὶ Ἰησοῦ. Σοὶ γὰρ πάντες πειθό-

[†] μόνος] μόνον ὅτε Syncell.

^ν εἰς τὸν ναὸν] ἐν τῶναῶναῶ (sic)

F.
^ω ἀπεσκληκέναι] ἐπεσκαληκέναι
 G.

^χ προσκυνούντα τῷ Θεῷ] Ita D.F.
 Niceph. ἐπὶ γόνυ προσκυνούντα τῷ
 Θεῷ edd. A.E.G.H. Syncell. προσ-
 κυνούντα τῷ Θεῷ τὰ γόνατα B.C.
 I.K.

^γ γέτοι] γε I.K. Syncell.

^ζ ὑπερβολὴν] ὑπερβολὴν F.

^α δίκαιος] ὁ δ. E.G.

^β ὠβλίας] ὁ ὠβ. G. ὀβλίας
 Syncell.

^ε περιοχὴ] περιέχει C.

^δ ἐν τῷ om. F. male.

^ε προειρημέναι] προγεγραμμέναι
 Steph. Stroth. A.E.

^φ δὲ καὶ] καὶ om. G. Georg.
 Syncell.

^ε Ἰακώβον] τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυ-
 ρίου ad. H.

^η καὶ τῶν] καὶ ἐκ τῶν Syncell.

^ι τὸν Χριστὸν] τὸν om. G.

^κ ἐπεὶ] ὅτι F.

^ι Ἰησοῦν] τὸν Ἰησοῦν B.C.D.F.
 G.

^μ εἰς τὴν] εἰς om. G. μοχ τοῦ
 Ἰησοῦ.

“ μεθα. Ἡμεῖς γὰρ μαρτυροῦμέν ⁿ σοι καὶ πᾶς ὁ λαὸς, ὅτι
 “ δίκαιος ^o εἶ, καὶ ὅτι πρόσωπον οὐ λαμβάνεις. Πείσον οὖν
 8 “ πρὸς τὸν ὄχλον περὶ Ἰησοῦ μὴ πλανᾶσθαι. Καὶ γὰρ
 “ ^q πᾶς ὁ λαὸς καὶ πάντες πειθόμεθά σοι. Στῇθι οὖν ἐπὶ τὸ
 “ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, ἵνα ἄνωθεν ἦς ἐπιφανὴς, καὶ ἡ εὐακου-
 “ στά ^r σου τὰ ῥήματα παντὶ τῷ λαῷ. Διὰ γὰρ τὸ πάσχα
 “ ^s συνελήλυθας πᾶσαι αἱ φυλαὶ μετὰ καὶ τῶν ἐθνῶν. Ἔστη-
 “ σαν οὖν οἱ προειρημένοι γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι τὸν
 “ Ἰάκωβον ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ^t ναοῦ, καὶ ἔκραξαν αὐτῷ
 “ καὶ ^v εἶπον, Δίκαιε, ^w ᾧ πάντες πείθεσθαι ὀφείλομεν, ἐπεὶ
 “ ὁ λαὸς πλανᾶται ὀπίσω Ἰησοῦ τοῦ σταυρωθέντος, ἀπάγ-
 9 “ γειλον ἡμῖν τίς ἡ θύρα ^x τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἀπεκρίνατο
 “ φωνῇ μεγάλῃ, Τί με ^y ἐπερωτᾶτε περὶ ^z Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ
 “ τοῦ ἀνθρώπου; καὶ αὐτὸς κάθηται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐκ δεξιῶν
 “ τῆς μεγάλης δυνάμεως, καὶ μέλλει ἔρχεσθαι ἐπὶ τῶν νεφε-
 “ λῶν τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ πολλῶν πληροφορηθέντων, καὶ δο-
 “ ξαζόντων ἐπὶ ^a τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἰακώβου, καὶ λεγόντων ὡς
 “ ἀνὰ τῷ υἱῷ Δαβὶδ, τότε πάλιν οἱ αὐτοὶ γραμματεῖς καὶ
 “ Φαρισαῖοι πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, Κακῶς ἐποιήσαμεν τοι-
 “ αὐτήν μαρτυρίαν παρασχόντες τῷ Ἰησοῦ· ἀλλὰ ἀναβάντες,
 “ ^b καταβάλωμεν αὐτὸν, ἵνα φοβηθέντες μὴ πιστεύσωσιν

ⁿ σοι] σὲ F.

^o εἶ] ἡ G.

^p σὺ] σοι G. μοx τοῦ Ἰησοῦ.

^q πᾶς om. G.

^r σου τὰ ῥήματα] τὰ ῥήματά σου

G.

^s συνελήλυθας] ἐληλύθας G.

^t ναοῦ] Ita Val. Stroth. B.C.D.

F.H.I.K. Niceph. ἱεροῦ Steph.

A.E.G. Syncell. Cedren. et ita
apud Mat. iv. 5.

^v εἶπον] Ita edd. A.G.H.I.K.
Niceph. εἶπαν C.E.F. et forsan
B.D.

^w ᾧ] σοι I.K. Niceph.

^x τοῦ Ἰησοῦ] Ita B.C.D.F.G.H.
I.K. Niceph. Syncell. Rufin. τοῦ

σταυρωθέντος add. edd. A. τοῦ ante
Ἰησοῦ om. Steph. Stroth. A.
Utramque lectionem E. habet in
textu, sic, τίς ἡ θύρα Ἰησοῦ τοῦ
σταυρωθέντος· ἀπάγγειλον ἡμῖν, τίς
ἡ θύρα Ἰησοῦ.

^y ἐπερωτᾶτε] ἐρωτᾶτε G. Syn-
cell.

^z Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.]
Ita edd. A.B.C.D.F.I.K. Niceph.
Ἰησοῦ om. E. Syncell. τοῦ ante
Ἰησοῦ l. G.H. τοῦ υἱοῦ om. G.
Ἰησοῦ pro υἱοῦ l. Syncelli unus
codex.

^a τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ] τῇ om. G. τοῦ
om. H.

^b καταβάλωμεν] καταλάβωμεν

“ αὐτῷ. Καὶ ἔκραξαν λέγοντες, ὦ ὦ, καὶ ὁ δίκαιος ἐπλανήθη. 10
 “ Καὶ ἐπλήρωσαν τὴν γραφὴν τὴν ἐν τῷ Ἡσαΐα γεγραμ-
 “ μένην ὡς Ἀρωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστί·
 “ τοίνυν τὰ γεννήματα τῶν ἔργων αὐτῶν φάγονται. Ἀνα-
 “ βάντες οὖν κατέβαλον τὸν δίκαιον, καὶ ἔλεγον ἀλλήλοις·
 “ λιθάσωμεν Ἰάκωβον τὸν δίκαιον. Καὶ ἤρξαντο λιθάζειν
 “ αὐτὸν, ὅτι ἐπεὶ καταβληθεὶς οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ στραφεὶς
 “ ἔθηκε τὰ γόνατα, λέγων, Παρακαλῶ, Κύριε ὁ Θεὸς πάτερ,
 “ ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιούσιν. Οὕτω δὲ κατα- 11
 “ λιθοβολούντων αὐτὸν, εἰς τῶν ἱερέων τῶν υἱῶν Ῥηχάβ υἱοῦ
 “ ὁ Ῥαχαβεὶμ τῶν μαρτυρουμένων ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ προφή-
 “ του, ἔκραξε λέγων, Παύσασθε· τί ποιεῖτε; ἔρχεται ὑπὲρ
 “ κύμων ὁ δίκαιος. Καὶ λαβόν τις ἀπ’ αὐτῶν εἰς τῶν ἱκνα-
 “ φέων τὸ ξύλον ἐν ᾧ ἀπεπνέετο τὰ ἱμάτια, ἤνεγκε κατὰ τῆς
 “ κεφαλῆς τοῦ δικαίου. Καὶ οὕτως ἐμαρτύρησεν. Καὶ ἔθα- 12
 “ ψαν αὐτὸν ἐπὶ τῷ τόπῳ παρὰ τῷ ναῷ, καὶ ἔτι αὐτοῦ ἡ

Steph. forsan ex incuria. καταβά-
 λωμεν c. *dejiciamus*, in vers. κατα-
 βάλλωμεν Niceph. Syncell.

c ἐπεὶ] ἐπεὶ δὲ I.K. Niceph.
 male. ἐν ᾧ Syncell.

d Θεὸς πάτερ] ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ
 G.

e οὐ γὰρ] οὐκ G.

f αὐτὸν] αὐτῷ I. a pr. m. postea
 αὐτόν.

g Ῥαχαβεὶμ] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.E.F.P.a. Ῥηχαβεὶμ H.K.
Rechabim, Christoph. Utramque
 I. habet I. ab eadem m. Ῥηχαβιν
 G. Ῥαχαεὶμ vel Ῥαχαῖμ Syncell.
 Χαραβεὶμ Steph. in meo saltem
 exemplari: Strothius vero in suo
 invenit Ῥαχαβεὶμ, quod satis con-
 firmat ejusdem observationem,
 exemplaria Stephanianæ editionis
 sæpius inter se invicem discrepare.
 Certum est in h. l. Stephanum
 voluisse scribere Χαραβεὶμ, alteram
 enim lectionem (Ῥαχαβεὶμ) in V.

L. annotavit. Χαραβεὶμ I. A.

h ἔκραξε] ἔκραξε F.G.I.K. Syn-
 cell.

i εὔχεται post δίκαιος ponit G.

k ὑμῶν] ἡμῶν F. Niceph. Syn-
 cell.

l κναφέων] Ita Steph. Stroth.
 A.E.I.K. Niceph. γναφέων Val.
 B.C.D.F.G.H. Syncell. male. vid.
 supra c. i. p. 82.

m ἀπεπνέετο] Ita edd. A.F.I.K.
 ἀποπνέετο B.C.D. ἀπεπνέετο G. ἀπο-
 πνέετο E.H. Syncell. ἀποπνέετο M.
 a sec. m. ἐπνέετο Niceph.

n ἐπὶ τῷ τόπῳ παρὰ τῷ ναῷ] Ita
 Stroth. Routh. B.C.D.F.G.H. Ni-
 ceph. Syncell. Rufin. Ita quoque
 I.K. juxta collationem Gron. no-
 stra vero tantum annotavit ἐπὶ
 pro ἐν, sicut dedit Zim. ἐν τῷ
 τόπῳ παρὰ τῷ ναῷ E. quam lectio-
 nem habet etiam A. omissis ta-
 men καὶ ἔτι αὐτοῦ ἡ στήλη μένει.
 Legunt ἐν τῷ τόπῳ sine reliquis

“ στήλη μένει παρὰ τῷ ναῷ. Μάρτυς οὗτος ἀληθὴς Ἰου-
 “ δαίοις τε καὶ Ἑλλησι γεγέννηται, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς
 “ ἐστίν. Καὶ εὐθὺς Οὐεσπασιανὸς ῥπολιορκεῖ αὐτούς.”

Ταῦτα διὰ πλάτους συνωδὰ ἡτῷ Κλήμεντι ἑκαὶ ὁ Ἡγήσιπ-
 13 πος. Ὡτῷ δὲ ἄρα ἑθαυμάσιός τις ἦν, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις
 ἅπασιν ἐπὶ δικαιοσύνη ῥβεβόητο ὁ Ἰάκωβος, ὡς καὶ τοὺς
 Ἰουδαίων ἐμφρονας ῥδοξάζειν, ταύτην εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς
 παραχρῆμα μετὰ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ πολιορκίας τῆς Ἱερου-
 σαλήμ, ἣν δι’ οὐδὲν ἕτερον αὐτοῖς συμβῆναι, ἢ διὰ τὸ ῥκατ’
 αὐτοῦ τολμηθὲν ἄγος. ῥῥ’ Ἀμέλει γέ τοι καὶ ὁ Ἰώσηπος οὐκ
 ἀπώκνησε καὶ τοῦτ’ ἐγγράφως ἐπιμαρτύρασθαι, δι’ ὧν φησι
 λέξεων. “ Ταῦτα δὲ συμβέβηκεν Ἰουδαίοις, κατ’ ἐκδίκησιν
 “ Ἰακώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς ῥῥ’ Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου
 “ Χριστοῦ. ἐπειδήπερ δικαιοτάτον ῥαὐτὸν ὄντα οἱ Ἰουδαῖοι
 14 “ ἀπέκτειναν.” Ὁ δ’ αὐτὸς καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐν ῥεικο-
 στῷ τῆς ἀρχαιολογίας δηλοῖ διὰ τούτων. “ Πέμπει δὲ Καῖσαρ
 “ ῥῥ’ Ἀλβίνον εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἑπαρχον, Φῆστου τὴν τελευταίην
 “ πυθόμενος. Ὁ δὲ νεώτερος ῥΑνανος, ὃν τὴν ἀρχιερωσύνην
 “ εἴπομεν παρειληφέναι, θρασὺς ἦν τὸν τρόπον καὶ τολμη-
 “ τῆς διαφερόντως. Αἵρεσιν δὲ μετήει ῥτὴν Σαδδουκαίων,

Steph. Val. A. Ante verba καὶ
 ἔτι αὐτοῦ I. legit καὶ μάρτυς juxta
 collat. Gronov.

ὁ ὁ Χριστὸς] Articulum omisit
 Steph. Nescio an ex incuria.

ῥπολιορκεῖ αὐτούς] Ita Stroth.
 Routh. (approbante Valesio) B.C.
 D.F.G.H.I.K. Rufin. Syncell. πο-
 λιορκεῖ τὴν Ἰουδαίαν αἰχμαλωτίσας
 αὐτούς Steph. Val. Zim. A.E.

ῥτῷ] Ita B.C.D.F.G. τῷ γε
 edd. A.E. γε τῷ I.K. δὲ τῷ H.

ῥκαὶ ὁ] καὶ om. F. Ἰώσηπος
 cum ῥγε suprascripto I. A.

ῥῥ’ Ὡτῷ] Ὡτῷ I.K. male.

ῥθαυμάσιός] θαυμαστός G.

ῥἄλλοις] ἀνθρώποις c. omnium
 sermonibus, in vers.

ῥβεβόητο] ἐβεβόητο F.

ῥδοξάζειν] θαυμάζειν F. perpe-
 ram.

ῥκατ’ αὐτοῦ τολμηθὲν] τολμηθὲν
 κατ’ αὐτοῦ G.

ῥῥ’ Ἀμέλει γέ τοι καὶ ὁ Ἰώσηπος]
 Ita Stroth. Zim. B.C.D.F.G.
 Idem, omisso καὶ H.I.K. ὁ γοῦν
 Ἰώσηπος Steph. Val. A.E.

ῥῥ’ Ἰησοῦ] τοῦ Ἰησοῦ F.

ῥαὐτὸν ὄντα οἱ] αὐτὸν et οἱ om.
 G. οἱ om. Syncell.

ῥεικοστῷ] εἰκοστῇ G.

ῥῥ’ Ἀλβίνον] ῥΑλβίνον F. tantum
 in hoc loco.

ῥεἴπομεν] Ita edd. A.G.H.I.K.
 Niceph. Syncell. εἴπαμεν B.C.D.
 E.F. ἔφαμεν Joseph.

ῥτὴν Σαδ.] τῶν Σαδ. Steph. E.
 τὴν legit c.

“ οἵπερ εἰσι ^επερὶ τὰς κρίσεις ^hὥμοι παρὰ πάντας τοὺς Ἰου-
 “ δαίους, καθὼς ἤδη δεδηλώκαμεν. Ἄτε δὴ ⁱοὖν τοιοῦτος ὢν ¹⁵
 “ ^kὁ Ἄνανος, νομίσας ἔχειν καιρὸν ἐπιτήδειον, διὰ τὸ τεθνά-
 “ ναι μὲν Φῆστον, Ἀλβίνον δὲ ἔτι κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπάρχειν,
 “ καθίζει συνέδριον ^lκριτῶν. Καὶ παραγαγὼν εἰς αὐτὸ τὸν
 “ ἀδελφὸν Ἰησοῦ τοῦ Χριστοῦ λεγομένου, Ἰάκωβος ὄνομα
 “ αὐτῷ, καὶ τινας ἑτέρους, ὡς παρανομησάντων ^mκατηγορίαν
 “ ποιησάμενος, παρέδωκε λευσθησομένους. Ὅσοι δὲ ἐδόκουν
 “ ἐπιεικέστατοι τῶν κατὰ τὴν πόλιν εἶναι καὶ τὰ περὶ τοὺς
 “ νόμους ἀκριβεῖς, βαρέως ἠνεγκαν ἐπὶ τούτῳ. Καὶ πέμπουσι ¹⁶
 “ πρὸς τὸν βασιλέα κρύφα, παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐπιστεῖλαι
 “ τῷ Ἀνάνῳ μηκέτι τοιαῦτα πράσσειν· μὴ δὲ γὰρ τὸ πρῶτον
 “ ὀρθῶς αὐτὸν πεποιηκέναι. Τινὲς δὲ αὐτῶν καὶ τὸν Ἀλβίνον
 “ ὑπαντιάζουσιν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ὁδοιποροῦντα, καὶ
 “ διδάσκουσιν, ὡς οὐκ ἐξὸν ἦν Ἀνάνῳ χωρὶς ⁿτῆς αὐτοῦ
 “ γνώμης καθίσαι συνέδριον. Ἀλβίνος δὲ πεισθεὶς τοῖς λε-
 “ γομένοις γράφει μετ’ ὀργῆς τῷ Ἀνάνῳ, λήψεσθαι παρ’
 “ αὐτοῦ δίκας ἀπειλῶν. Καὶ ὁ ^oβασιλεὺς δὲ Ἀγρίππας διὰ
 “ τοῦτο ^pτὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος ^qαὐτοῦ ἄρξαντος
 “ μῆνας ^rτρεῖς, Ἰησοῦν τὸν τοῦ ^sΔαμμαίου κατέστησεν.”
 “ ^tΤοιαῦτα καὶ τὰ κατὰ ^vἸάκωβον, οὗ ἡ πρώτη τῶν ὀνομαζο- ¹⁷

^ε περὶ] παρὰ G.

^h ὥμοι] ὥμοιον (sic) G.

ⁱ οὖν om. F. Syncell.

^k ὁ Ἄνανος] ὁ om. I.K. Niceph.

^l κριτῶν] κριτὴν G. perperam.

^m κατηγορίαν] κατηγορίας C.F. et forsā B.D.

ⁿ τῆς αὐτοῦ] τῆς om. E.I.K. Niceph.

^o βασιλεὺς δὲ] δὲ om. Steph. Stroth. A.E.I.K. Joseph. Niceph. Syncell.

^p τὴν ἀρχιερωσύνην] τῆς ἀρωσῆ-
 νης (sic) G. τῆς ἀρχιερωσύνης Syn-
 cell.

^q αὐτοῦ ἄρξαντος] Ita edd. A.B.

C.D.F.I.K. Niceph. (αὐτοῦ post
 ἄρξαντος repetit H.) αὐτὸν ἄρξαν-
 τος G. αὐτῷ ἄρξαντα E. Causa
 harum variationum videtur esse
 Josephus, qui legit αὐτὸν ἄρξαντα,
 uti. c. et Syncell.

^r τρεῖς] δέκα H.

^s Δαμμαίου] Δαμναίου I. K. c.
 Damnaei, in vers. Joseph. Ni-
 ceph. Ἰδαμμαίου vel Ἰδουμαίου Syn-
 cell.

^t Τοιαῦτα] Hinc inchoat c. 26.
 H.

^v Ἰάκωβον] τὸν Ἰάκ. edd. A.E.
 Niceph. τὸν om. B.C.D.F.G.H.I.
 K.

μένων καθολικῶν ἐπιστολῶν εἶναι λέγεται. ^w Ἰστέον δὲ ὡς νοθεύεται μὲν· οὐ πολλοὶ ^x γοῦν τῶν ὕπαλαιων αὐτῆς ἐμνημόνευσαν, ὡς οὐδὲ τῆς λεγομένης Ἰούδα, ^z μιᾶς καὶ αὐτῆς οὔσης τῶν ἐπτὰ λεγομένων καθολικῶν. ^a Ὅμως δὲ ἴσμεν καὶ ταύτας μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν πλείσταις δεδημοσιευμένας ἐκκλησίαις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ.

¹ Ὡς μετὰ Μάρκον πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἀννιανὸς κατέστη.

(Nic. H. E. II, 15.)

- 1 Νέρωνος δὲ ὄγδοον ἄγοντος ^b τῆς βασιλείας ἔτος, πρῶτος μετὰ Μάρκον ^c τὸν εὐαγγελιστὴν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παροικίας ^d Ἀννιανὸς τὴν λειτουργίαν ἐδιαδέχεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ.

Περὶ τοῦ κατὰ Νέρωνα διωγμοῦ, καθ' ὃν ἐπὶ Ῥώμῃς Παῦλος καὶ Πέτρος, τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας μαρτυρίοις κατεκοσμήθησαν.

(Nic. H. E. II, 34—37.)

- 1 Κραταιουμένης δὲ ἤδη τῷ Νέρωνι τῆς ἀρχῆς, εἰς ^f ἀνοσίους ἐξοκέilas ἐπιτηδεύσεις, κατ' αὐτῆς ὠπλίζετο τῆς εἰς τὸν ^h τῶν ὅλων Θεὸν εὐσεβείας. Γράφειν μὲν οὖν ⁱ οἷός τις οὗτος γεγένηται τὴν μοχθηρίαν, οὐ τῆς παρούσης γένοιτ' ^k ἂν σχο-

^w Ἰστέον δέ] δὲ om. Steph. A. E.

^x γοῦν] δὲ G. male: apodosis enim est in ὅμως δέ.

^y παλαιῶν] πάλαι Steph. E.

^z μιᾶς καὶ] καὶ om. I.K. male.

^a Ὅμως] ὁμοίως G. pessime.

^b τῆς βασιλείας om. G.

^c τὸν εὐαγγελιστὴν] Ita Stroth. Zim. B.C.D.F.G.H.I.K.c. et in vers. Rufin. τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγ. Steph. Val. A.E.

^d Ἀννιανὸς] Ita Val. Stroth. B. C.F.G.I. Rufin. Hieron. Ἀνιανὸς Steph. A.D.E.H.K. Niceph. Recte observat Valesius nomen esse La-

tinum, et ab Annio deduci.

^e διαδέχεται] Addunt ἀνὴρ θεοφιλῆς ὢν καὶ τὰ πάντα θαυμάσιος Steph. Val. Zim. A.E. om. Stroth. B.C.D.F.G.H.I.K. Rufin. Niceph.

^f ἀνοσίους] ἀνοσίας I.

^g ἐξοκέilas] ἐξωκέilas F. ὀκέilas Steph. ὠκέilas A.E.G. vulgatam confirmat Nicephorus legendo ἐκτρεπόμενος.

^h τῶν ὅλων] τῶν om. F.G. τὴν τῶν ὅλων l. A.

ⁱ οἷός τις οὗτος] τις οὗτος οἷος G.

^k ἂν σχολῆς] ἀνασχολῆς G.

λῆς. Πολλῶν γεμὴν τὰ κατ' αὐτὸν ἰακριβεστάταις παραδε-
δωκότων διηγήσεσι, πάρεστιν ὅτῳ φίλον, ἐξ αὐτῶν τὴν σκαι-
ότητα τῆς τάνδρὸς ^μἐκτόπου καταθεωρῆσαι μανίας, καθ' ἣν
^νοὐ μετὰ λογισμοῦ, μυρίων ὅσων ἀπωλείας διεξελθὼν, ἐπὶ
τοσαύτην ἤλασε μαιφονίαν, ὥς μὴ δὲ τῶν οἰκειοτάτων τε καὶ
φιλτάτων ^ρἀποσχέσθαι, μητέρα δὲ ^οὁμοίως καὶ ἀδελφούς καὶ
γυναικα ^ρσὺν καὶ ἄλλοις μυρίοις τῷ γένει προσήκουσι, τρό-
πον ἐχθρῶν καὶ πολεμίων, ποικίλαις θανάτων ιδέαις διαχρή-
σασθαι. Ἐνέδει δὲ ^σἄρα τοῖς πᾶσι καὶ τοῦτ' ἐπιγραφῆναι ²
αὐτῷ, ὥς αἶν πρῶτος αὐτοκρατόρων τῆς εἰς τὸ θεῖον εὐσεβείας
πολέμιος ἀναδειχθείη. ^ιΤούτου δὲ πάλιν ὁ Ῥωμαῖος Τερ-
τυλλιανὸς, ὧδέ πως ^υλέγων μνημονεύει· “Ἐντύχετε τοῖς
“ ὑπομνήμασιν ^νὑμῶν. Ἐκεῖ εὐρήσετε πρῶτον Νέρωνα τοῦτο
“ ^ωτὸ δόγμα, ^χἥνικα μάλιστα ἐν Ῥώμῃ τὴν ἀνατολὴν πᾶσαν
“ ὑποτάξας ὡμὸς ἦν εἰς πάντας, διώξαντα. Τοιούτῳ τῆς ³
“ κολάσεως ἡμῶν ἀρχηγῷ καυχώμεθα. ^γὉ γὰρ εἰδὼς ^zἐκείνον,
“ νοῆσαι δυνάται, ὥς οὐκ αἶν εἰ μὴ ^αμέγα τι ἀγαθὸν ἦν, ὑπὸ
“ Νέρωνος ^βκατακριθῆναι.” Ταύτῃ γοῦν οὗτος θεομάχος

¹ ἰακριβεστάταις om. G.

^μ ἐκτόπου] ἔκτοπον G. ἐκ τούτου
I.K.

^ν οὐ om. G.

^ο ὅσων] ὅσων οὐπω F.

^ρ ἀποσχέσθαι] Ita edd. C.I. in
marg. K. ἐπισχεῖν A.E.F.G.H.I.
L.P. ἐπισχέσθαι N. Dubito de
B.D.

^ο ὁμοίως] ὁμῶς A.E. male.

^ρ σὺν καὶ] σὺν τε G.

^σ ἄρα om. G.

^ι Τούτου δέ] Ita edd. B.C.D.F.
G. Niceph. τούτου A.E.I.K. τοῦτο
H. Juxta collationem Gronov. K.
legit δὲ pro δέ.

^υ λέγων μνημονεύει] μνημονεύει
λέγων F. λέγων om. G. et post
μνημονεύει habet καὶ ἀκούει.

^ν ὑμῶν] ἡμῶν G.I. perperam.

^ω τὸ δόγμα] δογματίσαντα Syn-

cell. et mox διώκτης pro διώ-
ξαντα.

^χ ἥνικα—διώξαντα] τηνικαῦτα μά-
λιστα ἐν Ῥώμῃ ἀνάτελλον τῷ ἑμῷ
ξίφει διώξαντα c. *primum Neronem
in hanc sectam tum maxime Romæ
orientem Cæsariano gladio fero-*
cisse, in vers.

^γ Ὁ γὰρ] ὃν γὰρ E. et mox omit-
tit ὡς.

^z ἐκείνον] ἐκεῖνος F.

^α μέγα τι ἀγαθὸν ἦν] τί μέγα ἦν
ἀγαθὸν G. μὴ ante μέγα om. A.

^β κατακριθῆναι] εἶχε addit Nice-
phorus, idemque I. a sec. m. quod
miror Valesium necessarium pro-
nunciasset ad explendam totius
loci sententiam: vertenda enim
sunt Græca Eusebii.—*intelli-*
gere potest nihil aliud esse nisi
magnum aliquid a Nerone damnari.

^c ἐν τοῖς μάλιστα πρῶτος ἀνακηρυχθεῖς, ἐπὶ τὰς ^d κατὰ τῶν ἀποστόλων ἐπήρθη σφαγὰς. Παῦλος δὲ οὖν ἐπ' αὐτῆς Ῥώμης ^e τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι, καὶ Πέτρος ὡσαύτως ἀνασκολοπισθῆναι ^f κατ' αὐτὸν ^g ἱστοροῦνται. Καὶ ^h πιστοῦνται γε τὴν ἱστορίαν ⁱ ἢ Πέτρου καὶ Παύλου εἰς δεῦρο κρατήσασα ἐπὶ τῶν αὐτόθι κοιμητηρίων ^k πρόσρησις. Οὐδὲν δ' ἦττον καὶ ἐκκλησιαστικὸς ἀνὴρ Γάιος ^l ὄνομα, κατὰ Ζεφυρίνον ^m Ῥωμαίων γεγωνὸς ἐπίσκοπον· ὃς δὲ Πρόκλῳ τῆς κατὰ Φρύγας προῖσταμένῳ γνώμης ἐγγράφως διαλεχθεῖς, αὐτὰ δὴ ταῦτα περὶ τῶν τόπων ἔνθα τῶν εἰρημένων ἀποστόλων τὰ ⁿ ἱερὰ σκηνώματα ⁿ κατατίθεται, φησὶν· “ Ἐγὼ δὲ τὰ τρό-
 “ παια τῶν ἀποστόλων ἔχω ^o δεῖξαι. ^p Ἐὰν γὰρ θελήσης
 “ ἀπελθεῖν ἐπὶ τὸν ^q Βατικανόν, ἢ ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν ^r Ὤστιαν,
 “ εὐρήσεις ^s τὰ τρόπαια τῶν ταύτην ἰδρυσταμένων τὴν ἐκκλη-
 “ σίαν.” Ὡς δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν ἄμφω καιρὸν ἐμαρτύρησαν,
 Κορινθίων ἐπίσκοπος Διονύσιος ἐγγράφως Ῥωμαίοις ὁμιλῶν,

Syncellus l.—δύναται οὐκ ἂν, εἰ μὴ μέγιστον ἀγαθὸν ἦν κ. τ. λ.

^c ἐν τοῖς] ἐν om. G.

^d κατὰ τῶν] κατὰ om. G. Niceph.

^e τὴν κεφαλὴν] πρὸς κεφ. F.

^f κατ' αὐτὸν] κατὰ ταῦτον G.I.K. Niceph.

^g ἱστοροῦνται] λέγεται G. Syncell. hic vero supra l. ἀπετμήθη.

^h πιστοῦνται γε] τε pro γε Steph. Stroth. Cæteri omnes γε.

ⁱ ἢ Πέτρου] ἢ om. G.

^k πρόσρησις] πρόσρησις G. Syncell. perperam. Post h.v. ταῦτα μὲν οὗτος addunt B.C.D.F.G.I.K.c. et ὁ μὲν δὲ Τερτυλλιανὸς ταῦτα Nicephorus : sed hæc verba prorsus aliena esse, recte monuit Valesius ; namque ultra vocem κατακριθῆναι nihil h. l. ex Tertulliano desumptum est. Interpolationem om. A.E.H.

^l ὄνομα] Ita edd. A.E.G.H. Niceph. ὀνόματι B.C.D.F.I.K.

^m Ῥωμαίων γεγωνὸς ἐπίσκοπον]

ἐπ. Ῥωμ. γεγ. G. ἐπίσκοπος pro ἐπίσκοπον Steph. A.E. a sec. m. male.

ⁿ κατατίθεται] ἀπόκειται G. ἐναπόκειται H.

^o δεῖξαι om. Syncell.

^p Ἐὰν γὰρ] γὰρ om. H.

^q Βατικανόν] “ Mirum est in “ omnibus nostris codicibus uno “ consensu haberi Βατικανόν, nec “ aliter legitur in Chronico Geor- “ gii Syncelli.” Valesius. Codicibus Valesianis (A.B.C.D.) addo E.F.I.K. sed Βατικανόν recte habent G.H. Niceph.

^r Ὤστιαν] Septem variationes in hac vocula observavi. Ὤστιαν Val. E.H.I.K. Ὤστιαν Steph. Ὤστιαν Stroth. Zim. B.C. Ὤστιαν A.D. Ὤστισιαν G. Ὤστειαν Syncell. Ὤστηνσιαν Niceph. Imo octava apparet in F. qui l. Ὤστιαν, sine spiritu, uti forsitan alii, qui pro Ὤστιαν aut Ὤστειαν citantur.

^s τὰ τρόπ.] τὰ om. G.

^tὧδέ πως παρίστησιν· “Ταῦτα καὶ ὑμεῖς διὰ ^vτῆς τοσαύτης
“νουθεσίας τὴν ἀπὸ ^wΠέτρου καὶ Παύλου φυτεῖαν ^xγενη-
“θεῖσαν Ῥωμαίων τε καὶ Κορινθίων συνεκεράσατε. Καὶ γὰρ 5
“^yἅμφω καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν Κόρινθον φυτεύσαντες ἡμᾶς,
“^zὁμοίως ἐδίδαξαν· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὴν ^aἸταλίαν ὁμόσε
“^bδιδάξαντες, ἐμαρτύρησαν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρόν.” Καὶ
ταῦτα δέ, ὡς ἂν ἔτι μᾶλλον πιστωθεῖη τὰ τῆς ἱστορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ5.

Ὡς μυρίοις κακοῖς περιλάθθησαν Ἰουδαῖοι, καὶ ὡς τὸν ὕστατον πρὸς Ῥωμαίους
ἤρατο πόλεμον.

(Nic. H. E. III, 3.)

Ἀῶθις δ' ὁ Ἰώσηπος πλείστα ὅσα περὶ τῆς τὸ πᾶν Ἰου-
δαίων ἔθνος καταλαβούσης διελθὼν συμφορᾶς, ^dδηλοῖ κατὰ
λέξιν ^eἐπὶ πλείστοις ἄλλοις μυρίους ὅσους τῶν παρὰ Ἰου-
δαίοις τετιμημένων, μᾶστιξιν αἰκισθέντας, ἐν ^fαὐτῇ τῇ Ἱερου-
σαλὴμ ἀνασταυρωθῆναι ὑπὸ Φλώρου. Τοῦτον δὲ εἶναι τῆς
Ἰουδαίας ἐπίτροπον, ὁπηνίκα τὴν ἀρχὴν ^gἀναρριπισθῆναι τοῦ
πολέμου, ἔτους δωδεκάτου τῆς Νέρωνος ^hἡγεμονίας συνέβη·
“Εἴτα δὲ καὶ καθ' ⁱὅλην τὴν Συρίαν ἐπὶ τῇ τῶν Ἰουδαίων 2
“ἀποστάσει, δεινὴν ^kφησὶ κατελιηφῆναι ταραχὴν, πανταχόσε

^t ὧδέ πως] ὧδε A.E.G.H. Ni-
ceph.

^v τῆς τοσαύτης] τῆς om. Steph.
nescio an ex A.

^w Πέτρου καὶ Παύλου] Παύλου
καὶ Πέτρου G. Syncell.

^x γενηθείσαν] Ita omnes præter
Steph. q. l. γεννηθείσαν. Idem
quoque Georg. Syncell.

^y ἅμφω] ἅμφοιν A.E.H. per-
peram.

^z ὁμοίως μὲν ἐδίδ. l. c.

^a Ἰταλίαν] Ῥωμὴν c. et in vers.
ὄντες addit H. male.

^b διδάξαντες] διδάξαι G. A ver-
bis ὁμοίως δὲ c. 26. inchoat Steph.
quamvis in codice A. communior
capitum distinctio exhibeatur.

^c Αῶθις δ'] Ita edd. A.E.H.I.K.
δ' om. B.C.D.F.G. et hi codices
c. 26. ita inchoant: καὶ ταῦτα δέ,
ὡς ἂν ἔτι μᾶλλον πιστωθεῖη τὰ τῆς
ἱστορίας, αῶθις ὁ Ἰώσηπος κ. τ. λ.
Valesius vero cæteros codices, Ru-
finum et Nicephorum sequitur.

^d δηλοῖ] σχεδὸν c. Vid. supra
ad pag. 126.

^e ἐπὶ πλείστοις ἄλλοις] ἐπὶ πλεί-
στοις ἄλλοις C. ἔτι πλείστοις ἄλ-
λους F.

^f αὐτῇ τῇ] τῇ om. G.

^g ἀναρριπισθῆναι] ἀναρριπισθῆναι
G.

^h ἡγεμονίας] ἡγεμονείας E.

ⁱ ὅλην] ὅν ἦν G.

^k φησὶ om. F.

“ τῶν ἀπὸ τοῦ ἔθνους πρὸς τῶν κατὰ πόλιν ἐνοίκων, ὡς ἀν
 “ πολεμίων, ἀνηλεῶς πορθουμένων· ὥστε ὄραν τὰς πόλεις
 “ μεστὰς ἀτάφων σωμάτων, καὶ νεκροὺς ἅμα νηπίοις γέρον-
 “ τας ἐρριμμένους, γυναῖά τε μὴ δὲ τῆς ἐπ’ αἰδῶ σκέπης
 “ μετειληφότα. Καὶ πᾶσαν μὲν τὴν ἐπάρχιον μεστὴν ἀδιη-
 “ γήτων συμφορῶν, μείζονα δὲ τῶν ἐκάστοτε τολμωμένων
 3 “ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀπειλουμένοις ἀνάτασιν.” Ταῦτα κατὰ λέξιν
 ὁ Ἰώσηπος. Καὶ τὰ μὲν κατὰ Ἰουδαίους, ἐν τούτοις ἦν.

Τέλος τοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λόγου β’.

ἸΕΥΣΕΒΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ Γ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Ὅποι γῆς ἐκήρυξαν τὸν Χριστὸν οἱ ἀπόστολοι.

(Nic. H. E. II, 39—44. III, 1).

ΤΑ μὲν δὴ κατὰ Ἰουδαίους ἐν τούτοις ἦν. Τῶν δὲ ἱερῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ^μἀποστόλων τε καὶ μαθητῶν ἐφ' ἅπασαν ^ηκατασπαρέντων τὴν οἰκουμένην, Θωμᾶς μὲν, ὡς ἡ παράδοσις περιέχει, τὴν Παρθίαν ^οεἴληχεν, ^ρἈνδρέας δὲ τὴν Σκυθίαν, Ἰωάννης τὴν Ἀσίαν, πρὸς οὓς καὶ διατρίψας ἐν Ἐφέσῳ ^qτελευτᾷ. Πέτρος δὲ ἐν Πόντῳ καὶ Γαλατίᾳ καὶ Βιθυνίᾳ Καππαδοκίᾳ τε καὶ Ἀσίᾳ κεκηρυχέναι τοῖς ^ρἐν διασπορᾷ

¹ Titulum ita exhibet Steph. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Παλαιστινῆς, ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας βιβλίον γ. Lectioni Valesianæ favent B.C.D.F. H. nisi quod F.H. habent βιβλίον pro λόγος. I. legit Εὐσεβίου Καισαρείας ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τόμος γ'.

^μ ἀποστόλων τε] τε om. F. In G. linea subscripta est.

^η κατασπαρέντων] διασπαρέντων Steph. Stroth. E. Niceph. κατα-

σπαρέντων cum δια suprascripto A.

^ο εἴληχεν] εἴληφεν E. εἴληφεν cum χεν suprascripto A.

^ρ Ἀνδρέας δέ] δέ om. G.

^q τελευτᾷ] ἐτελεύτα E.H. τελειοῦται G.

^ρ ἐν διασπορᾷ] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.G.H.c. *dispersi*, in vers. ἐκ διασπορᾶς Steph. E.I.K. ἐν διασπορᾶς A. Observat Valesius in Epistola Petri legi παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, κ. τ. λ. verum in

Ἰουδαίοις ἔοικεν· ὃς καὶ ἐπὶ τέλει ἐν Ῥώμῃ γενόμενος ἀνε-
σκολοπίσθη κατὰ κεφαλῆς, οὕτως αὐτὸς ἀξιώσας παθεῖν. Τί
δεῖ περὶ Παύλου λέγειν, ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ
^s πεπληρωκότος τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὕστερον
ἐν τῇ Ῥώμῃ ^t ἐπὶ Νέρωνος ^v μεμαρτυρηκότος; Ταῦτα Ὡρι-
γένει κατὰ λέξιν ἐν ^w τρίτῳ τόμῳ τῶν εἰς τὴν γένεσιν ἐξηγη-
τικῶν ^x εἴρηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Τίς πρῶτος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας προέστη.

(Nic. H. E. III, 2.)

- Τῆς δὲ Ῥωμαίων ἐκκλησίας μετὰ τὴν Παύλου καὶ Πέτρου
μαρτυρίαν, πρῶτος κληροῦται τὴν ἐπισκοπὴν Λίνος. Μνη-
μονεύει τούτου, ^y Τιμοθέῳ γράφων ἀπὸ Ῥώμης ὁ Παῦλος,
κατὰ τὴν ἐπὶ τέλει ^z τῆς ἐπιστολῆς [■] πρόσρησιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Περὶ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἀποστόλων.

(Nic. H. E. II, 45. 46.)

- Πέτρου ^b μὲν οὖν ἐπιστολὴ μία ^c ἡ λεγομένη αὐτοῦ προ-
τέρα ἀνωμολόγηται· ταύτῃ δὲ καὶ οἱ πάλοι πρεσβύτεροι ὥς
^d ἀναμφιλέκτῳ ἐν τοῖς σφῶν αὐτῶν ^e κατακέχρηνται συγ-
γράμμασι. Τὴν δὲ φερομένην ^f αὐτοῦ δευτέραν, οὐκ ἐνδιάθη-

Ep. Jacobi scribi δώδεκα φυλαῖς
ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ.

^s πεπληρωκότος] πεπλήρωκε G.
perperam.

^t ἐπὶ] ὑπὸ M.P.a.

^v μεμαρτυρηκότος] μεμαρτύρηκε G.

^w τρίτῳ] τῷ τρίτῳ G.

^x εἴρηται] σαφῶς εἴρηται Steph.
Stroth. Heinich. A.E. om. Val.
cæteri.

^y Τιμοθέῳ—Παῦλος] ἀπὸ Ῥώμης
γράφων ὁ Παῦλος Τιμοθέῳ G.

[■] τῆς ἐπιστολῆς om. G.

^a πρόσρησιν] ἀσπάζεται σε, λέγων,

Εὐβουλος καὶ Πούδης καὶ Λίνος καὶ
Κλαυδία addunt Steph. Val. Zim.
A.E. om. Stroth. B.C.D.F.G.H.
I.K.

^b μὲν οὖν] οὖν om. G.

^c ἡ λεγομένη] ἡ om. I.K. a pr.
m.

^d ἀναμφιλέκτῳ] ἀναμφιλέκτως
Steph. A.

^e κατακέχρηνται] κέχρηνται I.K.

^f αὐτοῦ] Ita Val. Stroth. B.C.
D.F.G.I.K. om. Steph. A.E.
H.

κον μὲν εἶναι ὁ παρειλήφαμεν. Ὅμως δὲ πολλοῖς ^hχρήσιμος φανείσα, μετὰ τῶν ἄλλων ἐσπουδάσθη γραφῶν. ⁱΤό γε μὴν τῶν ἐπικεκλημένων αὐτοῦ Πράξεων, καὶ τὸ κατ' αὐτὸν ^kὠνομασμένον Εὐαγγέλιον, τό τε λεγόμενον αὐτοῦ Κήρυγμα, καὶ τὴν ^lκαλουμένην Ἀποκάλυψιν, οὐδ' ὅλως ἐν ^mκαθολικοῖς ἴσμεν παραδεδομένα, ὅτι μὴ τε ἀρχαίων μὴ τε ⁿτῶν καθ' ἡμᾶς τις ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς ταῖς ἐξ αὐτῶν συνεχρήσατο μαρτυρίαις. Προϊούσης δὲ τῆς ἱστορίας, προὔρ- ²γου ποιήσομαι σὺν ταῖς διαδοχαῖς ὑποσημῆνασθαι, τίνες τῶν κατὰ χρόνους ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ὁποίοις κέχρηνται τῶν ἀντιλεγομένων, τίνα τε περὶ τῶν ἐνδιαθῆκων καὶ ὁμολογουμένων γραφῶν, καὶ ὅσα περὶ τῶν μὴ τοιούτων αὐτοῖς εἴρηται. Ἀλλὰ τὰ μὲν ὀνομαζόμενα Πέτρου, ὧν ^pμόνην μίαν γνησίαν ἔγνων ἐπιστολήν, καὶ παρὰ τοῖς πάλοι πρεσβυτέροις ^qὁμολογουμένην, τοσαῦτα. Τοῦ δὲ Παύλου πρόδηλοι ³καὶ σαφεῖς αἱ ^rδεκατέσσαρες. Ὅτι γε μὴν τινὲς ἠθετήκασιν τὴν πρὸς Ἑβραίους, πρὸς τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ὥς μὴ Παύλου οὖσαν αὐτὴν ἀντιλέγεσθαι φήσαντες, οὐ δίκαιον ἀγνοεῖν. Καὶ τὰ περὶ ταύτης δὲ τοῖς πρὸ ἡμῶν εἰρημένα κατὰ καιρὸν παραθήσομαι. ^sΟὐδὲ μὴν τὰς λεγομένας αὐτοῦ

ὁ παρειλήφαμεν] προειλήφαμεν I. a pr. m. juxta collat. Gronov.

^h χρήσιμος] χρησίμη Steph. Stroth. A.E.

ⁱ Τό γε] τότε Steph. forsan ex incuria.

^k ὠνομασμένον] ὀνομασμένον E. ὀνομαζόμενον F.

^l καλουμένην] λεγομένην C.I.K. Ita quoque, ut videtur, F. legit enim τό τε λεγόμενον ἀποκάλυψιν, omissis intermediis propter similia λεγόμενον et λεγομένην. Dubito igitur de B.D.

^m καθολικοῖς] καθολικαῖς B.C.D. F.

ⁿ τῶν] Ita Val. Stroth. B.C.D.

F.G.H.c. μὴν Steph. A.E. μὴν τῶν I.K.

^o ὁποίοις] ὁποίοις G. male, γραφῶν enim subintelligitur.

^p μόνην μίαν γνησίαν ἔγνων] Ita B.C.D.F. μόνην γνησίαν ἔγνων cum μίαν suprascripto E. μόνην γνησίαν μίαν ἔγνων I.K. μίαν μόνην ἔγνων γνησίαν Steph. Stroth. A. μίαν μόνην γνησίαν ἔγνων Val. H. μίαν μόνην γνησίαν ἔγνων G.

^q ὁμολογουμένην] Ita edd. A.E. G.H.I.K. ὁμολογημένην B.C.D. ὁμολογημένην F.

^r δεκατέσσαρες] ἐπιστολαὶ add. H.

^s Οὐδὲ μὴν] οὐ μὴν δὲ G.

Πράξεις ἐν ἁναμφιλέκτοις ὕπαρχειν. Ἐπεὶ δὲ ὁ αὐτὸς ἀπόστολος, ἐν ταῖς ἐπὶ τέλει ἡ προσθήσεται τῆς πρὸς Ῥωμαίους, μνήμην πεποιήται μετὰ τῶν ἄλλων καὶ Ἑρμᾶ, οὗ φασὶν ὑπάρχειν τὸ τοῦ Ποιμένος βιβλίον, ἰστέον ὡς καὶ τοῦτο πρὸς μὲν τινῶν ἀντιλέλεκται, δι' οὓς οὐκ ἂν ἐν ὁμολογουμένοις τεθείη, ὅφ' ἑτέρων δὲ ἀναγκαιοτάτων οἷς μάλιστα ἀδεῖ στοιχειώσεως εἰσαγωγικῆς, κέκριται. Ὅθεν ἤδη καὶ ἐν ἐκκλησίαις ἴσμεν αὐτὸ δεδημοσιευμένον, καὶ τῶν παλαιολόγων δὲ συγγραφῶν κεχρημένους τινὰς αὐτῷ κατεῖληφα. Ταῦτα εἰς παράστασιν τῶν τε ἀναντιρρήτων καὶ τῶν μὴ παρὰ πᾶσιν ὁμολογουμένων θείων γραμμάτων εἰρήσθω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Περὶ τῆς πρώτης τῶν ἀποστόλων διαδοχῆς.

(Nic. H. E. III, 1. 2.)

Ἰ Ὅτι μὲν οὖν τοῖς ἐξ ἐθνῶν κηρύσσων ὁ Παῦλος τοὺς ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ τῶν ἐκκλησιῶν καταβέβληται θεμελίους, δῆλον ἐκ τῶν αὐτοῦ γένοιτ' ἂν φωνῶν, καὶ ἀφ' ὧν ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν ἱστορήσεν. Καὶ ἐκ τῶν Πέτρου δὲ λέξεων, ἐν ὁπόταις καὶ οὗτος ἐπαρχαῖς τοὺς ἐκ περιτομῆς τὸν Χριστὸν εὐαγγελι-

^t ἀναμφιλέκτοις] ἀμφιλέκτοις I.K. perperam. ἑναμφιλέκτοις (sic) G. pro ἐν ἀναμφιλέκτοις.

^v παρείληφα] Ita edd. A.C.E. G.I. a pr. m. παρείληψαμεν F.H.I. a sec. m. K. Vid. infra κατεῖληφα.

^w ὁ αὐτὸς] ὁ om. G.

^x προσθήσεται] προθήσεται G.

^y οὓς] ἧς G. perperam.

^z οὐκ ἂν ἐν] οὐκ ἐν Steph. Stroth. cæteri omnes l. ἂν. οὐκ ἂν g.

^a δεῖ] δεῖν I. a sec. m. male.

^b παλαιολόγων] παλαιάτων E.F. I.K.

^c τινὰς αὐτῷ κατεῖληφα] αὐτῷ κατ.

τινὰς G.

^d ἀναντιρρήτων] ἀντιρρήτων I. juxta collat. Gronov. male.

^e τοῖς om. F.

^f τοὺς] Ita edd. A.B.C.D.E.F. G. om. H. τοῖς I.K.

^g ἀπὸ] ἐξ G.

^h καὶ κύκλῳ om. H.

ⁱ τῶν ἐκκλησιῶν] τοὺς τῶν ἐκκ. F.I.K.

^k καταβέβληται] καταβέβλητο (sic) C.H.I.K.

^l τῶν αὐτοῦ] τοῦ F.

^m τοὺς] τοῖς G.I. a sec. m. K. M.N.c.

ζόμενος, τὸν τῆς καινῆς διαθήκης παρεδίδου λόγον, σαφὲς ἂν εἶη, ἅφ' ἧς εἰρήκαμεν ὁμολογουμένης αὐτοῦ ἐπιστολῆς, ^η ἐν ἧ τοῖς ἐξ Ἑβραίων οὖσιν ἐν ὁ διασπορᾷ Πόντου καὶ Γαλατίας ῬΚαππαδοκίας τε καὶ Ἀσίας καὶ Βιθυνίας γράφει. Ὅσοι ^η δὲ τούτων, καὶ τίνες γνήσιοι ζηλωταὶ γεγονότες, τὰς πρὸς αὐτῶν ἰδρυθείσας ἱκανοὶ ποιμαίνειν ἐδοκιμάσθησαν ἐκκλησίας, οὐ ῥάδιον εἰπεῖν, ^ς μὴ ὅτι γε ὅσους ἂν τις ἐκ τῶν Παύλου φωνῶν ἀναλέξοιτο. Τούτου ^ν γὰρ οὖν μυρίοι συνεργοί, καὶ ^ω ὥς αὐτὸς ὠνόμασε, ^χ συστρατιῶται, γεγόνασιν, ὧν οἱ πλείους ἀλήστου πρὸς αὐτοῦ μνήμης ἡξιώνται, διηνεκῇ τὴν περὶ ^υ αὐτῶν μαρτυρίαν ταῖς ἰδίαις ἐπιστολαῖς ἐγκαταλέξαντος. Οὐ μὲν ^α ἄλλὰ καὶ ὁ Λουκάς ἐν ταῖς Πράξεσι τοὺς γνωρίμους αὐτοῦ ^z καταλέγων, ἐξ ὀνόματος αὐτῶν μνημονεύει. Τιμόθεός γε μὲν τῆς ἐν Ἐφέσῳ παροικίας ἱστορεῖται πρῶτος τὴν ἐπισκοπὴν ^α εἰληχέναι, ὥς καὶ Τίτος τῶν ἐπὶ Κρήτης ἐκκλησιῶν. ^β Λουκάς δὲ ^ε τὸ μὲν γένος ὧν ^δ τῶν ἀπ' Ἀντιοχείας, τὴν ^ε ἐπιστήμην δὲ ἰατρὸς, ^ι τὰ πλείστα συγγεγονὸς τῷ Παύλῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς δὲ οὐ παρέργως τῶν ἀποστόλων ὁμιληκῶς, ἧς ἀπὸ τούτων προσεκτέσατο ψυχῶν θεραπευτικῆς ἐν δυσὶν ^ε ἡμῖν ὑποδείγματα θεοπνεύστοις ^β καταλέλοιπε ^ι βιβλίοις· τῷ

^η ἐν ἧ] Ita Stroth. B.C.D.F.G.
I.K. Rufin. ἦν Steph. Val. Zim.
A.H. ἧ (sic) E.

^ο διασπορᾷ Πόντου καὶ] τῇ δια-
σπορᾷ Πόντου G.

^ρ Καππαδοκίας τε] καὶ Καπ. τε B.
C.D.F. τε om. G.

^η δὲ τούτων] δὲ καὶ τούτων F.

^ι ἱκανοὶ] ἱκανεῖν H. ἱκανοὶ καὶ I.
K.

^ς μὴ ὅτι γε] εἰ μὴ τί γε G.

^τ ἀναλέξοιτο] ἀναλέξεται cum ο
et o suprascriptis A.

^ν γὰρ οὖν] γοῦν G.

^ω ὥς αὐτὸς ὠνόμασε] ὅς αὐτὸς
ὠνόμασεν H.

^χ συστρατιῶται] συστρατιώταις
G. male.

^υ αὐτῶν] αὐτοῦ A.E. perperam.

^z καταλέγων, ἐξ ὀνόματος] ἐξ ὄν.
καταλ. G.

^α εἰληχέναι] εἰληφέναι G.

^β Λουκάς δὲ] Λουκάς μὲν F.

^ε τὸ μὲν] μὲν om. E. sed supra-
script.

^δ τῶν om. G.

^ε ἐπιστήμην δὲ] Ita B.C.D.F.G.
H.I.K. δὲ ἐπιστήμην edd. A.E.

^ι τὰ πλείστα] πρὸς τὰ πλείστα I.

K.

^ε ἡμῖν om. E. sed suprascript.

^β καταλέλοιπε] Ita Val. Stroth.
B.C.D.E.F.G.H. κατέλιπε Steph.
A.I.K.

^ι βιβλίοις] βίβλοις G.

τε εὐαγγελίῳ, ὃ καὶ χαράζαι ἱμαρτύρεται, ^kκαθὰ παρέδοντο αὐτῷ οἱ ἀπαρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, οἷς καὶ φησὶν ^lἐπάνωθεν ἅπασι παρηκολουθηκέναι, καὶ ταῖς τῶν ἀποστόλων πράξεσιν, ἃς οὐκέτι δι' ἀκοῆς, ὀφθαλ-
⁴μοῖς δὲ ^mαὐτοῖς παραλαβὼν, συνετάξατο. ⁿΦασὶ δὲ ὡς ἄρα τοῦ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίου ^oμνημονεύειν ὁ Παῦλος εἶωθεν, ὀπηνίκα ^pὥς περὶ ἰδίου τινὸς εὐαγγελίου γράφων ἔλεγε, “Κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου.” Τῶν δὲ λοιπῶν ἀκολουθῶν τοῦ Παύλου, ^qΚρίσκης μὲν ^rἐπὶ τὰς Γαλλίας στειλάμενος ὑπ' αὐτοῦ ^sμαρτυρεῖται, Λίνος δὲ, οὗ μέμνηται συνόντος ἐπὶ ^tῚώμης αὐτῷ κατὰ τὴν δευτέραν πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν, ⁵πρῶτος μετὰ ^tΠέτρον τῆς Ὶωμαίων ἐκκλησίας τὴν ἐπισκοπὴν ἤδη πρότερον κληρωθεὶς δεδήλωται. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κλήμης τῆς Ὶωμαίων καὶ αὐτὸς ἐκκλησίας ^vτρίτος ἐπίσκοπος καταστάς, Παύλου συνεργὸς καὶ συναθλητὴς γεγονέναι πρὸς αὐτοῦ ^wμαρτυρεῖται. Ἐπὶ τούτοις ^xκαὶ τὸν ^yἈρεωπαγίτην ἐκεῖνον, ^zΔιονύσιος ὄνομα αὐτῷ, (ὃν ^aἐν Πράξεσι μετὰ τὴν ἐν

^j μαρτύρεται] μαρτυρεῖται H.

^k καθὰ παρέδοντο] καθάπερ ἔδοσαν G.

^l ἐπάνωθεν ἅπασιν] Ita edd. A.E. F.H. ἄνωθεν πᾶσι G. ἐτ' ἄνωθεν ἅπασιν C. ἐτ' ἄνωθεν καὶ ἅπασιν I. K.

^m αὐτοῖς] Ita Val. Stroth. B.C. D.F.G.a. om. Steph. A.E.H.I.K. αὐτῆς c. suis oculis, in vers.

ⁿ Φασὶ] φασὶ δὲ ὀπηνίκα ὁ Παῦλος εἶωθεν ὥσπερ ἰδίου τινὸς εὐαγγελίου μνημονεύειν, γράφων οὕτως, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, τὸ κατὰ μαρκὸν εὐαγγέλιον σημαίνειν. Ita c. patet vero pro μαρκὸν legi debuisset loῦκαν, secundum versionem Christophorsoni Latinam, *Fertur etiam Paulum, cum tanquam proprii cuiusdam et sui Evangelii memoriam in suis scriptis hoc modo usurpare consueverit, Secundum evangelium meum, illud plane quod est secun-*

dum Lucam intellexisse.

^o μνημονεύειν] μνημονεύει F. mox εἶωθεν.

^p ὡς περὶ ἰδίου] ὥσπερ ἰδίου E.I. a pr. m. male. ὥσπερ Ἰουδαίου G. pessime. ὥσπερ ἰδίου I. a sec. m. K.

^q Κρίσκης] Ita edd. A.B.C.D.E. F.H. Κρήσκης I. (in marg. Κρίσκης) K. Κρήσης G.

^r ἐπὶ τὰς Γαλλίας] εἰς Γαλλίαν H. ἐπὶ τὴν Γαλατίαν c. in Galatiam, in vers.

^s μαρτυρεῖται] μεμαρτύρηται G.

^t Πέτρον] Πέτρου H.

^v τρίτος] δεύτερος H.

^w μαρτυρεῖται] μεμαρτύρηται G.

^x καὶ τὸν] καὶ om. E.

^y Ἀρεωπαγίτην] Ἀρεοπαγίτην C. E.

^z Διονύσιος] Διονύσιον G.

^a ἐν Πράξεσι] ἐν ταῖς Πρ. I. a sec. m. K.

Ἀρείφ πάγω ^bπρὸς Ἀθηναίους Παύλου δημηγορίαν, ^cπρῶτον πιστεῦσαι ἀνέγραψεν ὁ Λουκάς,) ^dταῖς ἐν Ἀθήναις ἐκκλησίαις πρῶτον ἐπίσκοπον, ἀρχαίων τις ἕτερος Διονύσιος τῆς ^eΚορινθίων παροικίας ποιμὴν ^fἱστορεῖ γεγενῆσθαι. Ἀλλὰ γὰρ ὁδῶ προβαίνουσιν, ἐπὶ καιροῦ τὰ τῆς κατὰ ^gχρόνους τῶν ἀποστόλων ^hδιαδοχῆς ἡμῖν εἰρήσεται. Νῦν δὲ ἐπὶ τὰ ἐξῆς Ἰωυεν τῆς ἱστορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Περὶ τῆς μετὰ τὸν Χριστὸν ὑστάτης Ἰουδαίων πολιορκίας.

(Nic. H. E. III, 3—8.)

Μετὰ Νέρωνα δέκα πρὸς τρισὶν ἔτεσι τὴν ἀρχὴν ἐπικρατήσαντα, τῶν ἀμφὶ ⁱΓάλβαν καὶ ^k᾽Οθωνα ^lἐνιαυτὸν ἐπὶ μῆσιν ἕξ διαγενομένων, Οὔεσπασιανὸς, ταῖς κατὰ Ἰουδαίων παρατάξεσι ^mλαμπρυνόμενος, βασιλεὺς ⁿἐπ' αὐτῆς ἀναδείκνυται τῆς Ἰουδαίας, αὐτοκράτωρ πρὸς τῶν αὐτόθι στρατοπέδων ἀναγορευθεὶς. Τὴν ἐπὶ Ῥώμης οὖν αὐτίκα στειλάμενος, ^oΤίτῳ τῷ παιδὶ τὸν κατὰ Ἰουδαίων ^pἐγχειρίζει πόλεμον.

^b πρὸς Ἀθ. II. δημηγορίαν] δημηγορίαν Παύλου πρὸς Ἀθ. G.

^c πρῶτον] ἐπίσκοπον addit Steph. ex A. om. cæteri. Utramque vocem πρῶτον et ἐπίσκοπον delet c. et omittit in versione.

^d ταῖς—ἐκκλησίαις] Ita B.C.D. F.I. a pr. m. K. τῆς—ἐκκλησίας edd. A.E.G.H.

^e Κορινθίων] Κορίνθον F.

^f ἱστορεῖ γεγενῆσθαι] Ita Val. B. C.D.F.I. et K. a sec. m. γεγενῆσθαι ἱστορεῖται Steph. Stroth. A.E.G. ἱστορεῖται γεγενῆσθαι I. et K. a pr. m. γεγενῆσθαι ἱστορεῖται H. Stephanus procul dubio scripsisset ἱστορεῖται, si tale aliquid in codd. suis invenisset: punctum enim ponit post πρῶτον ἐπίσκοπον, quo admissio multo melius sonat ἱστορεῖται quam ἱστορεῖ, sensus vero totius loci

plane corrui.

^g χρόνους] τοὺς χρόνους F. male.

^h διαδοχῆς] διδασκαίς G. ut in titulo capitis.

ⁱ Γάλβαν] τὸν Γάλβαν G.I.K.

^k ᾽Οθωνα] ᾽Ωθωνα A.E.

^l ἐνιαυτὸν] ἐπὶ ἐνιαυτὸν H. ἐνιαυτῶν a.

^m λαμπρυνόμενος] ἀβρυνόμενος I. in margine, K. ἐναβρυνόμενος Niceph.

ⁿ ἐπ' αὐτῆς] om. G. mox ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας.

^o Τίτῳ τῷ παιδὶ] Ita Val. A.B. C.D.F.I.K. Τίτῳ sine τῷ Stroth. E.G.H. Strothius, qui hos codices nunquam viderat, Stephanum secutus est, nescio an volentem: Stephani enim typographi dederunt τί τῷ (sic), ex quibus signis, propter accentuum rationes, po-

Μετά γε μὴν ἡ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀνάληψιν, Ἰουδαίων πρὸς τῷ κατ' αὐτοῦ τολμήματι ἡδὴ καὶ κατὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ πλείστας ὅσας ἐπιβουλὰς μεμηχανημένων, πρώτου τε Στεφάνου λίθοις ὑπ' αὐτῶν ἀνηρημένου, εἶτα δὲ μετ' αὐτὸν Ἰακώβου, ὃς ἦν Ζεβεδαίου μὲν παῖς, ἀδελφὸς δὲ Ἰωάννου, τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντος, ἐπὶ πᾶσί τε Ἰακώβου, τοῦ τὸν αὐτόθι τῆς ἐπισκοπῆς θρόνον πρώτου μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀνάληψιν κεκληρωμένου, τὸν προδηλωθέντα τρόπον μεταλλάξαντος, τῶν τε λοιπῶν ἀποστόλων μυρία εἰς θάνατον ἐπιβεβουλευμένων, καὶ τῆς μὲν Ἰουδαίας γῆς ἀπεληλαμένων, ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ κηρύγματος διδασκαλίᾳ τὴν εἰς σύμπαντα τὰ ἔθνη στειλαμένων πορείαν σὺν δυνάμει τοῦ Χριστοῦ φήσαντος αὐτοῖς, “Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη “Ὑὲν τῷ ὀνόματί μου,” οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας, κατὰ τινὰ χρησμόν τοις αὐτόθι δοκίμοις δι' ἀποκαλύψεως ἐκδοθέντα, πρὸ τοῦ πολέμου μετ' αὐτῶν τῆς πόλεως καὶ τινὰ τῆς Περαιᾶς πόλιν οἰκεῖν κεκελευσμένου, (Πέλλαν αὐτὴν ὀνομάζουσιν,) ἐν ᾗ τῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ μετ' ὀφθαλμοῦ, ὥσ' ἂν παντελῶς ἐπιλελοιπότην ἀγίων ἀνδρῶν αὐτὴν τε τὴν Ἰουδαίων βασιλικὴν μητρόπολιν καὶ σύμπασαν τὴν Ἰουδαίαν

tius τίτῳ τῷ quam τίτῳ efficerem. Nicephorus habet τῷ ἐκείνου παιδὶ Τίτῳ. Pro παιδὶ τὸν G. l. mendose παιδίῳ τῶν, et supra ω in παιδίῳ scribitur o.

P ἐγχειρίζει] ἐγχειρίζεται B.C.D. F.

ἡ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν] τὴν et ἡμῶν om. G.

τῷ] τῶν G. perperam.

ἡδὴ καὶ] καὶ om. G.

ὑπ' ἀπέρ G. mendose.

εἶτα δέ] δέ om. G.

πᾶσί τε] πᾶσι δέ I.K.

σύμπαντα] πάντα G.

ἐν τῷ] ἐπὶ τῷ H.

ἐκδοθέντα] Ita Steph. Stroth. A.E.H.I.K. δοθέντα Val. Zim. B. C.D.F.G. χρησμοῖς—ἐκδοθεῖσι Niceph.

α τινὰ] τινας H. male.

κεκελευσμένου] Ita edd. A.E. F.I. κεκελευσμένους C.G.H.K. sed K. legit κεκελ σμένους (sic) et signum habet rasuræ in medio vocis. Nihil habeo de B.D.

ἐπιλελοιπότην] ἐπιλελησμένων A.

Ἰουδαίῳ] Ita Val. Stroth. B. C.D.F.G. Ἰουδαίαν Steph. A.E. Ἱερουσαλὴμ H.I.K. “melius Ἰουδαίας” Ed. Genev.

^d γῆν, ἡ ἐκ θεοῦ δίκη λοιπὸν αὐτοὺς ἔατε τοσαῦτα εἰς τε τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ παρηγομηκότας ^f μετῇ, τῶν ἀσεβῶν ἄρδην τὴν γενεὰν ἑταυτὴν ἐκείνην ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίζουσα. Ὅσα μὲν οὖν τηνικάδε κατὰ πάντα τόπον ὄλω ³ τῷ ἔθνει συνερρήν κακὰ, ὅπως τε ^h αὐτὴ μάλιστα οἱ τῆς Ἰουδαίας οἰκήτορες εἰς ⁱ ἔσχατον ^k περιηλάθησαν συμφορῶν, ὁπόσαι τε μυριάδες ^l ἡβηδὸν γυναιξίν ἅμα ^m καὶ παισὶ, ξίφει καὶ λιμῷ καὶ μυρίοις ἄλλοις ⁿ εἶδεσι περιπεπτώκασιν θανάτου, πόλεων τε Ἰουδαϊκῶν ὅσαι τε καὶ οἰαὶ γεγόνασιν πολιορκίαι, ἀλλὰ καὶ ὁπόσα ^p οἱ ἐπ' αὐτὴν τὴν Ἱερουσαλήμ ὥσάν ἐπὶ μητρόπολιν ὀχυρωτάτην καταπεφευγότες, δεινὰ καὶ πέρα δεινῶν ἐωράκασι, τοῦ τε παντὸς πολέμου τὸν τρόπον, καὶ τῶν ἐν τούτῳ γεγεννημένων ἐν μέρει ^r ἕκαστα, καὶ ὡς ἐπὶ τέλει τὸ ^s πρὸς τῶν προφητῶν ἀνηγορευμένον βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἐν αὐτῷ κατέστη τῷ πάλαι τοῦ θεοῦ περιβοήτῳ νεῷ, παντελῇ φθορὰν καὶ ἀφανισμόν ἔσχατον ^t τὸν διὰ πυρὸς ὑπομείναντι, πάρεστιν ὅτῳ φίλον ^v ἐπ' ἀκριβὲς ἐκ τῆς τῷ Ἰωσήφ ^w γραφείσης ἀναλέξασθαι ἱστορίας. Ὡς ^x δὲ αὐτὸς ⁴ οὗτος τῶν ἀθροισθέντων ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἀπάσης ἐν ἡμέραις τῆς τοῦ Πάσχα ἐορτῆς, ὥσπερ ἐν εἰρκτῇ ^y ῥήμασιν αὐτοῖς

^d γῆν, ἡ ἐκ θεοῦ δίκη] τὴν ἐκ θεοῦ δίκην G.

^e ἔατε] ὡς ἔατε H.I.K. ὡς habet Niceph. sed sine ἔατε.

^f μετῇ] μετῇ I. a sec. m.

^g ταύτην] Ita B.C.D.F.G. αὐτὴν edd. A.E.H.I.K.

^h αὐ] Ita Val. Stroth. B.C.D. F.G.H. om. Steph. A.E.I.K.

ⁱ ἔσχατον] ἔσχατα Steph. A.E.

^k περιηλάθησαν] περιηλάσθησαν G.

^l ἡβηδὸν] ἡ νεοτῆς βηδὸν (sic) G.

^m καὶ om. G. ante παισὶ et λιμῷ.

ⁿ εἶδεσι περιπεπτώκασιν] Ita B.C. D.F.G.I.K. εἶδεσι πεπτώκασιν E.

περιπεπτώκασιν εἶδεσι Val. Stroth. H. πεπτώκασιν εἶδεσι Steph. A.

^o οἰαὶ] ὁποῖαι G.

^p οἱ om. G.

^q αὐτὴν τὴν] τὴν om. C.I.K.

^r ἕκαστα] ἕκαστον G.

^s πρὸς] ὑπὸ G.H.

^t τὸν διὰ πυρὸς] διὰ πυρὸς F. τὸν διὰ τοῦ πυρὸς G.

^v ἐπ' ἀκριβὲς] Ita Steph. Val. Stroth. A.B.C.D.E.F.H.I.K. εἰς ἀκριβὲς G. ἀκριβὲς Reading.

^w γραφείσης om. H.

^x δὲ αὐτὸς] δὲ ὁ αὐτὸς E.N. δ' ὁ θαυμαστός I.K.

^y ῥήμασιν αὐτοῖς] Hæc verba post εἰρκτῇ recte posuerunt Stroth. Zim. et Heinichen, approbante Va-

ἀποκλεισθῆναι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀμφὶ τριακοσίας μυριάδας τὸ πλῆθος ἱστορεῖ, ἀναγκαῖον ^z ὑποσημῆνασθαι. ^a Χρῆν γοῦν, ἐν αἷς ἡμέραις τὸν πάντων Σωτῆρα καὶ εὐεργέτην ^b τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ τὰ κατὰ τὸ πάθος διατέθινται, ταῖς αὐταῖς ὥσπερ ἐν εἰρκτῇ κατακλεισθέντας, τὸν μετελθόντα ⁵ αὐτοὺς ὄλεθρον πρὸς τῆς θείας δίκης ^c καταδέξασθαι. Παρελθὼν ^d δὴ τὰ τῶν ἐν μέρει συμβεβηκότων αὐτοῖς, ὅσα διὰ ξίφους καὶ ^e ἄλλω τρόπῳ κατ' αὐτῶν ^f ἐγκεχεῖρηται, ^g μόνας τὰς διὰ τοῦ λιμοῦ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι συμφορὰς ^h παραθέσθαι, ὡς ἂν ἐκ μέρους ἔχιοιεν οἱ τῇδε τῇ γραφῇ ἐντυγχάνοντες εἰδέναι, ὅπως αὐτοὺς τῆς εἰς τὸν Χριστὸν ⁱ τοῦ Θεοῦ παρανομίας οὐκ εἰς ^k μακρὸν ἢ ἐκ Θεοῦ μετῆλθε τιμωρία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

Περὶ τοῦ πῦσαντος αὐτοὺς λιμοῦ.

(Nic. H. E. III, 16.)

¹ Φέρε δὴ οὖν τῶν ἱστοριῶν τὴν πέμπτην τοῦ Ἰωσήπου μετὰ χεῖρας αὐθις ἀναλαβὼν, τῶν τότεπραχθέντων δῖελθε τὴν ^m τραγωδίαν. “Τοῖς γε μὴν εὐπόροις,” φησὶ, “καὶ τὸ “ μένειν πρὸς ⁿ ἀπωλείας ^o ἴσον ἦν. Προφάσει γὰρ ^p αὐτο-

lesio, et consentientibus omnibus codd. Eadem post ἀναγκαῖον inseruit Stephanus ex conjectura solum, et l. ἀναγκαῖον δέ.

^z ὑποσημῆνασθαι] δ' ὑποσ. A.E. δὲ om. a.

^a Χρῆν γοῦν] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.I. a pr. m. K. χρῆν δ' οὖν Steph. A.E.H. χρῆν δὲ οὖν G. ἐχρῆν γὰρ I. a sec. m. Niceph.

^b τὸν Χριστὸν] Ita B.C.D.F.G. Χριστόν τε Steph. Stroth. A.E.I. K. Χριστὸν τὸν H. τὸν Χριστὸν τὸν Val. forsan ex incuria.

^c καταδέξασθαι] Hinc H. inchoat c. 6.

^d δὴ τὰ] Ita Val. Stroth. A.B. C.D.E.F.G.c. δῆτα Steph. K. δὲ

τὰ I. a sec. m.

^e ἄλλω τρόπῳ] Ita B.C.D.E.F. H.I.K. ἄλλω τῷ τρόπῳ edd. A.G. In E. τῷ supra scribitur.

^f ἐγκεχεῖρηται] ἐγκεχειρίσται B.C. D.F.G.

^g μόνας τὰς] τὰς om. G.

^h παραθέσθαι] ὑποθέσθαι Steph. A.E.

ⁱ τοῦ Θεοῦ] τὸν Θεὸν ἡμῶν M.P. a. καὶ Θεὸν K. a sec. m.

^k μακρὸν] μακρὰν G.

^l Φέρε δὴ οὖν] φερ' οὖν E.G.

^m τραγωδίαν] Ἰωσήπου addit G. perperam.

ⁿ ἀπωλείας] ἀπώλειαν c.

^o ἴσον] ἴσως G.

“ μολίας ἡ ἀνῃρεῖτό τις διὰ τὴν οὐσίαν. Τῷ λιμῷ δὲ ἡ ἀπό-
 “ νοια τῶν στασιαστῶν συνήκμαζε, καὶ καθημέραν ἀμφότερα
 “ προσεξεκάετο τὰ δεινά. ^ςΦανερός μὲν ἔγε οὐδαμοῦ σίτος
 “ ἦν, ἐπεισπηδῶντες δὲ ^νδιηρέυνων τὰς οἰκίας. Ἐπειθ’ εὐ-
 “ ρόντες μὲν, ὡς ἀρνησαμένους ἠκίζοντο, μὴ εὐρόντες δὲ, ^ωὡς
 “ ἐπιμελέστερον κρύψαντας ἐβασάνιζον. Τεκμήριον δὲ ^χτοῦ ²
 “ τ’ ἔχειν καὶ μὴ, τὰ σώματα τῶν ^νἀθλίων. Ὡν οἱ μὲν ἔτι
 “ συνεστώτες εὐπορεῖν τροφῆς ἐδόκουν, οἱ τηκόμενοι δὲ ἤδη
 “ παρωδεύοντο, ²καὶ κτείνειν ἄλογον ἐδόκει τοὺς ὑπ’ ἐνδείας
 “ τεθνηξομένους αὐτίκα. Πολλοὶ δὲ λάθρα τὰς κτήσεις ἐνὸς
 “ ^αἀντικατηλλάξαντο μέτρον, πυρῶν μὲν, εἰ πλουσιώτεροι
 “ τυγχάνοιεν ὄντες, οἱ δὲ πενέστεροι, ^βκριθῆς. Ἐπειτα
 “ κατακλείοντες ἑαυτοὺς εἰς τὰ μυχαίτατα τῶν οἰκιῶν, τινὲς
 “ μὲν ὑπ’ ἄκρας ἐνδείας ἀνέργαστον τὸν σίτον ἦσθιον, οἱ δὲ
 “ ^δἔπεσσον, ὡς ἡ τε ἀνάγκη καὶ τὸ δέος παρήνει. Καὶ
 “ τράπεζα μὲν οὐδαμοῦ παρετίθετο, τοῦ δὲ πυρὸς ^εἀφέλκον-
 “ τες ^εἔτ’ ὠμὰ τὰ σιτία διήρπαζον. Ἐλεεινὴ δ’ ἦν ^ςἡ τροφή ³
 “ καὶ δακρύων ἄξιος. ἡ θέα, τῶν μὲν δυνατωτέρων πλεονεκ-
 “ τούντων, τῶν δὲ ^hἀσθενῶν ὀδυρομένων. Πάντων μὲν ^ιδὴ

Ρ αὐτομολίας] αὐτομολογείας F. etenim, in vers.
 αὐτονομίας H.

῀ ἀνῃρεῖτο] ἀνῃρητο G.

῀ τὰ δεινά] τὰ om. Steph. Stroth.
 A.E. γὰρ δεινά c. ubi debuit for-
 san scriptum esse τὰ δεινά.

ς Φανερός] φανερώς Steph. A.E.

τ γε] Ita Steph. Val. A.B.C.D.
 E.F.G.H. γὰρ Stroth. Zim. I. a
 sec. m. K.c. enim, in vers. Niceph.
 Joseph.

ν διερέυνων] διερεύνουν A.E.

ω ὡς ἐπιμελέστερον] ἐπιμελέστε-
 ρον ὡς G.

χ τοῦ τ’] τοῦ G.

ν ἀθλίων] ἦν add. Val. B.C.D.
 F.I.c. om. Steph. Stroth. A.E.G.
 H.K. (juxta collat. Gronov.) Ni-
 ceph.

z καὶ κτείνειν] καὶ γὰρ κτείνειν c.

^α ἀντικατηλλάξαντο] ἀντηλλάξαντο
 Steph. Stroth. Zim. A.E. Niceph.
 Joseph. ἀντικατάξαντο c. mendose,
 ut suspicor, pro ἀντικατηλλάξαντο.

β κριθῆς] καὶ κριθῆς G.

ς οἰκιῶν] οἰκειῶν F.

δ ἔπεσσον] πέσσοντες G.

ε ἀφέλκοντες] Ita Stroth. Zim.
 B.C.D.F.G.M.b. propere abstra-
 hentes, Christoph. ἐφέλκοντες Steph.
 Val. Joseph. ἐφέλκοντος A.E. ὑφέλ-
 κοντες H.I.K. Niceph.

ε ἔτ’ om. G.

ς ἡ τροφή] ἡ om. G.

h ἀσθενῶν ὀδυρομένων] Ita edd.
 A.E.H.I.K. Niceph. ἀσθενεστέρων
 ὀδυνωμένων B.C.D.F. ἀσθενεστέρων
 ὀδυνωμένων G.

i δὴ] οὖν Steph. A.E.

“ παθῶν ^k ὑπερίσταται λιμός· ^l οὐδὲν δ’ οὕτως ἀπόλλυσιν ὡς
 “ ^m αἰδῶς. Τὸ γὰρ ἄλλως ἐντροπῆς ἄξιον ἐν τούτῳ καταφρο-
 “ νεῖται. Γυναῖκες ⁿ γοῦν ^o ἀνδρῶν, καὶ παῖδες πατέρων, καὶ
 “ τὸ οἰκτρότατον, μητέρες νηπίων ἐξήρπαζον ^p ἐξ αὐτῶν τῶν
 “ στομάτων τὰς τροφάς. Καὶ τῶν φιλτάτων ἐν χερσὶ
 “ μαραινομένων, οὐκ ἦν φειδῶ τοὺς ^q τοῦ ζῆν ἀφελέσθαι
 4 “ σταλαγμούς. Τοιαῦτα δὲ ἐσθίοντες, ὅμως οὐ διελάνθανον.
 “ ^r Πανταχοῦ δ’ ἐφίσταντο οἱ στασιασταὶ καὶ τούτων ταῖς
 “ ἀρπαγαῖς. Ὅποτε γὰρ ^s κατίδοιεν ἀποκεκλεισμένην οἰκίαν,
 “ σημείον ἦν τοῦτο, τοὺς ἔνδον προσφέρεισθαι ^t τροφήν. Εὐ-
 “ θέως δὲ ^v ἐξαρράξαντες τὰς θύρας, εἰσεπήδων, καὶ μόνον οὐκ
 “ ἐκ τῶν φαρύγγων ἀναθλίβοντες ^w τοὺς ἀκόλους ^x ἀνέφερον.
 “ Ἐτύπτοντο δὲ γέροντες ἀντεχόμενοι τῶν σιτίων, καὶ ^y κό-
 “ μης ἐσπαράσσοντο γυναῖκες, συγκαλύπτουσαι τὰ ^z ἐν χερσίν·
 “ οὐδέ τις ἦν οἶκος πολιᾶς, ἢ νηπίων, ἀλλὰ ^a συνεπαίροντες
 “ τὰ ^b νήπια τῶν ψωμῶν ἐκκρεμάμενα, κατέσειον εἰς ἔδαφος,
 “ τοῖς δὲ φθάσασι τὴν εἰσδρομὴν αὐτῶν καὶ προκαταπιοῦσι
 5 “ τὸ ἀρπαγῆσόμενον, ὡς ἀδικηθέντες ἦσαν ὠμότεροι. Δεινὰς
 “ δὲ βασάνων ὁδοὺς ἐπενόουν πρὸς ἔρευναν τροφῆς, ^c ὁρόβοις

^k ὑπερίσταται] ὑπερίστατο G.

^l οὐδὲν] οὐδὲ G. male.

^m αἰδῶς] Ita Stroth. Zim. A.B. C.D.E.F.G.H.I.K.M.P.a. αἰδῶ Steph. Val. Niceph. Variant Josephi codices.

ⁿ γοῦν] δ’ οὖν G.

^o ἀνδρῶν om. Steph. E. male: errorem corrigit c. et in vers.

^p ἐξ αὐτῶν τῶν] ἐαντῶν τῶν A.E. ἐξ αὐτῶν G.

^q τοῦ ζῆν] τὸ ζῆν G.

^r Πανταχοῦ δ’] οὖν addunt Val. B.C.D.F. om. Steph. Stroth. A. E.G.H.I.K. Joseph. Niceph.

^s κατίδοιεν] τις κατίδοιεν C. κατείδοιεν G.

^t τροφήν] τροφῆς A.E. Joseph. τροφάς Niceph.

^v ἐξαρράξαντες τὰς θύρας] Ita I.

K.H. Niceph. Rufin. ἐξαράξαντες τ. θ. Stroth. Joseph. εἰσαρράξαντες τ. θ. C.D.E.c. *effringunt fores*, in vers. εἰσαράξαντες τ. θ. Val. Zim. B. ἐξάραντες τὰς χεῖρας Steph. A.E.

^w τοὺς ἀκόλους] Ita edd. A.B.C. D.F.H. Niceph. τὰς ἀκόλους E.I.

K. Joseph. τὰς ἀκόλους G.

^x ἀνέφερον] ἀπέφερον E.

^y κόμης] κόμας Steph. Stroth. A.K. juxta collat. Gronov. Niceph. Joseph.

^z ἐν χερσίν] ἐν om. G.

^a συνεπαίροντες] συνεπάροντες F.

^b νήπια] Ita Steph. Val. A.B.C.

D.F.G. παυδία Stroth. Zim. (probante Valesio) E.H.I.K.g. Joseph. Niceph.

^c ὁρόβοις] ὁροις G.

“ μὲν ἐμφράττοντες τοῖς ἀθλίους ^d τοὺς τῶν αἰδοίων πόρους,
 “ ῥάβδοις δὲ ὀξεῖαις ἀναπείροντες τὰς ἔδρας. Τὰ φρικτὰ δὲ
 “ καὶ ἀκοαῖς ἔπασχε τις εἰς ἐξομολόγησιν ἐνὸς ἄρτου καὶ ἵνα
 “ μὴνύσῃ δράκα ^e μίαν ^f κεκρυμμένην ἀλφίτων. Οἱ βασανισταὶ
 “ δ’ οὐκ ἐπείνων. Καὶ γὰρ ^h ἂν ἦττον ὤμον ἦν τὸ μετ’
 “ ἀνάγκης· γυμνάζοντες δὲ τὴν ἀπόνοιαν, καὶ ⁱ προπαρσκευάζοντες
 “ ζοντες ἑαυτοῖς εἰς ^k τὰς ἐξῆς ἡμέρας ἐφόδια. Τοῖς δ’ ἐπὶ τὴν
 “ Ῥωμαίων φρουρὰν νύκτωρ ἐξερπύσασιν ἐπὶ λαχάνων ^l συλ-
 “ λογὴν ἀγρίων καὶ πόας ὑπαντῶντες, ^m ὅτ’ ἤδη διαπεφευγέναι
 “ τοὺς πολεμίους ἐδόκουν, ἀφήρπαζον τὰ ⁿ κομισθέντα, καὶ
 “ πολλάκις ἰκετεύοντων, καὶ τὸ ^o φρικτότατον ἐπικαλουμένων
 “ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μεταδοῦναί ^p τι μέρος αὐτοῖς, ὧν κινδυνεύσαν-
 “ τες ἤνεγκαν, οὐδοτιοῦν ^q μετέδοσαν. Ἀγαπητὸν δ’ ἦν, ^r τὸ μὴ ⁶
 “ καὶ προσαπολέσθαι ^s σεσυλημένον.” ^t Τούτοις δὲ μεθ’ ἑτέρα
 ἐπιφέρει ^v λέγων “ Ἰουδαίοις δὲ μετὰ τῶν ἐξόδων ^w ἀπεκόπη
 “ πᾶσα σωτηρίας ἐλπίς. Καὶ βαθύνας ἑαυτὸν ὁ ^x λιμὸς κατ’
 “ οἴκους καὶ γενεὰς τὸν δῆμον ^y ἐπεβόσκετο. Καὶ τὰ μὲν
 “ τέγῃ πεπλήρωτο γυναικῶν καὶ ^z βρεφῶν λελυμένων, οἱ στε-
 “ νωποὶ δὲ γερόντων νεκρῶν. Παῖδες δὲ καὶ νεανίαι ^a διοι-

^d τοὺς τῶν αἰδοίων] Ita E.G.H.
 I.K.c. Joseph. Niceph. τῶν αἰδοίων
 τοὺς edd. A. τοὺς om. B.C.D.F.

^e μίαν om. H.

^f κεκρυμμένην] Ita edd. A.F.G.
 H. κεκρυμμένων C.E.I.K. Joseph.
 Niceph. Nihil habeo de B.D.

^g οὐκ] οὐδ’ E. deinde ἐπὶ νῶν
 A.

^h ἂν ἦττον ὤμον ἦν] Ita edd. A.
 B.C.D.F.H. ἦττον ἂν ὤμον ἦν E.I.
 K. Joseph. ἦττον ἂν ἦν ὤμον G.
 ἦττον ἄνομον ἦν Niceph.

ⁱ προπαρσκευάζοντες] προκατα-
 σκευάζοντες I.K. juxta collat. Gro-
 nov. προπαρεσκευάζον g.

^k τὰς ἐξῆς] τὰ ἐξῆς F. τὰς ἐξ G.

^l συλλογὴν] συλλογὴν H.

^m ὅτ’ ἤδη] ὅπῃδῃ (sic) G.

ⁿ κομισθέντα] κοσμηθέντα G.

^o φρικτότατον] φρικτωδέστατον G.
 φρικτὸν Joseph.

^p τι μέρος] μέρος τι G. τι om.
 Niceph.

^q μετέδοσαν] μετεδίδοσαν F.

^r τὸ μὴ καὶ] καὶ τὸ μὴ H. τὸ καὶ
 μὴ Steph. A.

^s σεσυλημένον] σεσυλημένοις G.
 σεσυλημέναις I. a sec. m. σεσυλη-
 μένους Niceph.

^t Τούτοις δὲ] Ita edd. A.B.C.D.
 F.H. δὲ om. E.G.I.K. Niceph.

^v λέγων] ὁ Ἰώσηπος addit G.

^w ἀπεκόπη] ἀπεκλείσθη G.

^x λιμὸς] λοιμὸς c. pestis in
 vers.

^y ἐπεβόσκετο] ἐπεβοσκέτο E.g.

^z βρεφῶν] τέκνων G.

^a διοιδούντες] οἰδοῦντες G. διοδέ-
 οντες (sic) c.

“ δούντες, ὥσπερ εἶδωλα κατὰ τὰς ἀγορὰς ἀνελούντο καὶ
 “ κατέπιπτον, ^b ὅπη τινὰ τὸ πάθος καταλαμβάνοι· θάπτειν
 “ δὲ τοὺς προσήκοντας, ^c οὔτε ἴσχυον οἱ κάμνοντες, καὶ τὸ
 “ διευτονοῦν ὥκει, διὰ τε ^d τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν, καὶ τὸ
 7 “ κατὰ σφᾶς ἄδηλον. Πολλοὶ ^e γοῦν τοῖς ὑπ’ αὐτῶν θαπτο-
 “ μένοις ἐπαπέθνησκον, πολλοὶ δ’ ἐπὶ τὰς θήκας πρὶν ἐπι-
 “ στήναι ^f τὸ χρεῶν, ^g προῆλθον. Οὔτε δὲ θρῆνος ἐν ταῖς
 “ συμφοραῖς ^h οὔτε ὀλοφυρμὸς ἦν, ἀλλὰ ὁ λιμὸς ἤλεγχε τὰ
 “ πάθη. Ξηροῖς ⁱ δὲ τοῖς ^k ὄμμασιν οἱ ^l δυσθανατοῦντες
 “ ^m ἐφέωρων τοὺς φθάσαντας ἀναπαύσασθαι. Βαθεῖα δὲ
 “ τὴν πόλιν περιείχε σιγὴ, καὶ νύξ θανάτου γέμουσα. Καὶ
 “ τούτων οἱ λησταὶ χαλεπώτεροι. Τυμβωρυχοῦντες ⁿ γοῦν
 “ τὰς οἰκίας, ^o ἐσύλων τοὺς νεκροὺς, καὶ τὰ ^p καλύμματα τῶν
 8 “ σωμάτων περισπῶντες, μετὰ γέλωτος ἐξήεσαν. Τὰς τε
 “ ^q ἀκμὰς τῶν ξιφῶν ἐδοκίμαζον ἐν τοῖς ^r πτώμασι, καὶ τινὰς
 “ τῶν ἐρριμμένων ἔτι ζῶντας διήλυνον, ἐπὶ ^s πείρα τοῦ σιδή-
 “ ρου. Τοὺς δὲ ἰκετεύοντας χρῆσαι σφίσι δεξιὰν καὶ ξίφος
 “ τῷ λιμῷ ^t κατέλιπον ὑπερηφανοῦντες. Καὶ τῶν ^v ἐκπνεόντων

^b ὅπη] ὅποι edd. A. cæteri omnes ὅπη.

^c οὔτε] οὐδ’ G.

^d τὸ πλῆθος] τὸ om. E.

^e γοῦν] γὰρ I. a sec. m. Niceph. Joseph.

^f τὸ] τῷ A.

^g προῆλθον] παρήλθον G.

^h οὔτε ὀλοφυρμὸς ἦν] ἦν οὔτε ὀλοφυρμὸς G.

ⁱ δὲ τοῖς] γὰρ τοῖς c. enim, in vers.

^k ὄμμασιν] καὶ σεσηρόσι τοῖς στόμασιν addunt Joseph. et Niceph. quæ verba Strothius et Zim. in textum admiserunt, et ita l. I. a sec. m. Olim legebat forsan σεσηπόσι, ut legit etiam K: sed hi duo codices nimis presso pede Nicephorum sequuntur; et quamvis Rufinus hæc verba in versione sua expresserit, vix tamen dubito

quin omissa fuerint ab ipso Eusebio.

^l δυσθανατοῦντες] δυσθανοῦντες E. δυσθανατῶντες K.

^m ἐφέωρων] Ita Val. Stroth. B. C.D.F. Joseph. Niceph. ἀφέωρων Steph. A. ἐθεώρων H.K. ἐθεώρουν E.G.N.g. ἐθεώρων l. I. et supra φ scribitur ab eadem m.

ⁿ γοῦν om. G.

^o ἐσύλων] ἐσύλουν G.

^p καλύμματα] κατὰ καλύμματα I. K. κατακαλύμματα Joseph. καλύμματα δὲ G.

^q ἀκμὰς] αἰχμὰς I. in margine, K. Josephi edd. sed præstat ἀκμὰς.

^r πτώμασι] σώμασι G.

^s πείρα] πείραν E.

^t κατέλιπον] κατέλειπον E.K. a pr. m.

^v ἐκπνεόντων] ἐμπνεόντων E.

“των ἑκαστος ^wἀτενὲς εἰς τὸν ^xναὸν ^yἐφεώρα, τοὺς στασια-
 “στὰς ζῶντας ἀπολιπών. Οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τοῦ
 “δημοσίου θησαυροῦ ^zτοὺς νεκροὺς θάπτειν ἐκέλευον, τὴν
 “^aὀσμὴν οὐ φέροντες· ἔπειθ’ ὡς οὐ διήρκουν, ^bἀπὸ τῶν τει-
 “χῶν ^cἐρρίπτουν εἰς τὰς φάραγγας. ^dΠεριϋὼν δὲ ταύτας ⁹
 “ὁ Τίτος, ὡς ἐθεάσατο πεπλησμένας τῶν νεκρῶν, καὶ βαθύν
 “ἰχῶρα ^eμυδόντων ^fτὸν ὑπορρέοντα τῶν σωματῶν, ^gἐστέ-
 “ναξέ τε καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας κατεμαρτύρατο τὸν θεόν,
 “ὡς οὐκ εἶη τὸ ἔργον αὐτοῦ.” Τούτοις ἐπειπὼν τινα ^hμε-
 “ταξὺ, ἐπιφέρει λέγων· “Οὐκ ἂν ὑποστειλαίμην εἰπεῖν, ἃ μοι
 “κελεύει τὸ πάθος. Οἶμαι Ῥωμαίων βραδυνάντων ἐπὶ τοὺς
 “ἀλιτηρίους, ἢ καταποθῆναι ἂν ὑπὸ ⁱχάσματος, ἢ ^kκατα-
 “κλυσθῆναι τὴν πόλιν, ἢ τοὺς τῆς ^lΣοδομηνῆς μεταλαβεῖν
 “κερανοῦς. Πολὺ γὰρ τῶν ^mταῦτα παθόντων ἤνεγκε ¹⁰
 “γενεὰν ἀθεωτέραν. ⁿΤῇ γοῦν τούτων ἀπονοίᾳ πᾶς ὁ λαὸς
 “συναπώλετο.” Καὶ ἐν τῷ ἔκτῳ δὲ βιβλίῳ οὕτω γράφει·
 “^oΤῶν δ’ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ φθειρομένων κατὰ τὴν πόλιν, ἅπει-
 “ρον μὲν ἔπιπτε ^pτὸ πλῆθος, ἀδιήγητα δὲ συνέβαινε τὰ
 “πάθη. Καθ’ ἑκάστην γὰρ ^qοἰκίαν, ^rεἴπου τροφῆς παρα-

^w ἀτενὲς] ἀτενίσας G.H.c. Jo-
 seph. ἀτηνὲς Niceph.

^x ναὸν] νεὼν I.K. Niceph.

^y ἐφεώρα] Ita edd. A.B.C.D.F.
 I.K. Niceph. ἀφεώρα E.H.N.g.
 Joseph. ἀφ’ ἐώρα G.

^z τοὺς νεκροὺς θάπτειν ἐκέλευον]
 Ita B.C.D.E.F.G.I.K. Joseph. Ni-
 ceph. θάπτειν ἐκέλευον τοὺς νεκροὺς
 edd. A.H.

^a ὀσμὴν] ὀδμὴν G.

^b ἀπὸ τῶν τειχῶν om. Steph. A.
 supplet c. et in vers. ἀπὸ τῶν χου-
 ρῶν b. (?)

^c ἐρρίπτουν εἰς τὰς] ἔρριπτον εἰς
 G.

^d Περιϋὼν] περιϋδὼν Steph. περι-
 ιδὼν δε (sic) A.

^e μυδόντων] μυδόντων A.

^f τὸν ὑπορ.] τὸν om. K. a sec.

m. Hæc duo verba παρελκεῖν mo-
 net Gruterus.

^g ἐστέναξε] ἐστέναξε Steph. A.
 στενάξας Josephi edd.

^h μεταξὺ] αὐτῶν addit G.

ⁱ χάσματος] τοῦ χ. G.

^k κατακλυσθῆναι] κατακαυθῆναι E.

^l Σοδομηνῆς] Ita Val. Stroth. A.
 C.D.F.G.H.I.K. Joseph. Niceph.
 Σοδομηνῆς E. Σοδομικῆς Steph. B.
 Dicendum foret, ut observavit Va-
 lesius, Σοδομικῆς, non Σοδομικῆς.

^m ταῦτα] τοιαῦτα I. a sec. m.
 Niceph.

ⁿ Τῇ—ἀπονοίᾳ] τῆς ἀπονοίας G.
 deinde ἅπας.

^o Τῶν δ’] τῶν δ’ οὖν G.

^p τὸ πλῆθος] τὸ om. G.

^q οἰκίαν] ἡμέραν G.

^r εἴπου] εἶπον τις G.

“φανείη σκιά, πόλεμος ἦν, καὶ διὰ χειρῶν ἐχώρουν οἱ φίλ-
 “τατοὶ πρὸς ἀλλήλους, ἐξαρπάζοντες τὰ ταλαίπωρα τῆς
 “ψυχῆς ἐφόδια. Πίστις δ’ ἀπορίας οὐδὲ τοῖς θνήσκουσιν
 “ἦν. Ἀλλὰ καὶ τοὺς ^sἐμπνέοντας οἱ λησταὶ διηρεύνων, μὴ
 “τις ὑπὸ κόλπον ^tἔχων τροφήν, σκῆπτοίτο τὸν θάνατον
 11 “αὐτοῦ. Οἱ δὲ ὑπ’ ἐνδείας κεχηνότες ὥσπερ λυσσῶντες
 “κύνες ^wἐσφάλλοντο, καὶ παρεφέροντο, ^xταῖς τε θύραις
 “ἐνσειόμενοι ^yμεθυόντων τρόπον, καὶ ὑπὸ ἀμηχανίας ^zεἰς
 “τοὺς αὐτοὺς οἴκους εἰσεπήδων δις ἢ τρις ὥρα μιᾷ. Πάντα
 “δ’ ^aὑπ’ ὀδόντας ἦγεν ἡ ἀνάγκη. Καὶ τὰ ^bμὴ δὲ τοῖς ῥυπα-
 “ρωτάτοις τῶν ἀλόγων ζώων ^cπρόσφορα συλλέγοντες,
 “ἐσθιειν ὑπέφερον. Ζωστήρων γοῦν καὶ ὑποδημάτων τοτε-
 “λευταῖον οὐκ ἀπέχοντο, καὶ τὰ δέρματα τῶν θυρεῶν ἀπο-
 “δέροντες ^dέμασσῶντο. Τροφή δὲ ἦν ^eκαὶ χόρτου τισὶ
 “^fπαλαιοῦ σπαράγματα. Τὰς γὰρ ἵνας ἐνιοὶ συλλέγοντες,
 12 “ἐλάχιστον σταθμὸν ἐπώλουν Ἀττικῶν τεσσάρων. Καὶ
 “τί δεῖ τὴν ^sἐπ’ ἀψύχοις ἀναΐδειαν τοῦ λιμοῦ λέγειν; εἶμι
 “γὰρ αὐτοῦ δηλώσων ἔργον, ^hὁποῖον ⁱμήτε παρ’ Ἑλλησι,
 “μήτε παρὰ βαρβάροις ^kιστόρηται, φρικτὸν μὲν εἰπεῖν,
 “ἄπιστον δὲ ἀκούσαι. Καὶ ἔγωγε μὴ δόξαιμι τερατεύεσθαι

^s ἐμπνέοντας] ἐκπνέοντας Stroth.
 Zim. K. juxta collat. Gronov. c.
 et in vers. Joseph. Niceph. cæteri
 omnes ἐμπνέοντας, quod valet *ad-*
huc spirantes.

^t ἔχων] ἔχοι I. a sec. m. deinde
 σκῆπτοίτο δέ.

^v αὐτοῦ] αὐτῷ Steph. Zim.

^w ἐσφάλλοντο] ἐφάλλοντο (s era-
 so) A. ἐφήλλοντο I.K. Niceph.

^x ταῖς τε θύραις] ταῖς θύραις G.
 H. ταῖς τε οὐραῖς E.

^y μεθυόντων] θυόντων Steph. for-
 san ex incuria: μεθυόντων c. et in
 vers.

^z εἰς τοὺς] εἰς om. E.I. Niceph.

^a ὑπ’ ὀδόντας] ὑποδόντας Steph.
 ὑπὲρ ὀδόντας c. ὑπ’ ὀδὸν a. ineptis-

sime.

^b μὴ δέ] μὴδ’ ὥς E.

^c πρόσφορα] πρόφορα G.

^d έμασσῶντο] Ita Steph. Stroth.
 A.E.I.K. Joseph. έμασῶντο Val.
 C.F. (et fors. B.D.) H. Niceph.
 έμασῶν των (sic) G.

^e καὶ χόρτου τισὶ] ἐκ χόρτου G.
 τισὶ καὶ χόρτου Niceph.

^f παλαιοῦ] παλαιὰ Steph. nescio
 an ex incuria.

^g ἐπ’] ἐν G.

^h ὁποῖον] ὁ Steph. A.a. οῖον c.
 quale, in vers. Joseph.

ⁱ μήτε παρ’ Ἑλλησι, μήτε παρὰ]
 μὴ τέσσαρες Ἑλλησιν μὴ τέσσαρα G.
 pessime.

^k ιστόρηται] ιστορεῖται G.

“ τοῖς αὐτοῖς ἀνθρώποις, ¹κὰν παρέλιπον τὴν συμφορὰν ἡδέως,
 “ εἰ μὴ τῶν κατ’ ἐμᾶντὸν εἶχον ^mἀπείρους μάρτυρας, ἄλλως
 “ τε καὶ ψυχρὰν αὖ ⁿκαταθείμην τῇ πατρίδι χάριν καθυφέ-
 “ μενος ^oτὸν λόγον, ῥῶν πέποιθε τὰ ἔργα. ^qΓυνὴ τῶν ὑπὲρ
 “ ^rτὸν Ἰορδάνην κατοικούντων, Μαρία τοῦνομα, πατὴρ
 “ Ἐλεαζάρου, κώμης ^sΒαθεζώρ, (σημαίνει δὲ τοῦτο οἶκος
 “ ὑσώπου,) διὰ γένος καὶ πλούτον ^tἐπίσημος, μετὰ τοῦ
 “ ^vλοιποῦ πλήθους εἰς ^wτὰ Ἱεροσόλυμα καταφυγοῦσα συνε-
 “ πολιορκεῖτο. Ταύτης τὴν μὲν ἄλλην ^xκτῆσιν οἱ τύραννοι ¹³
 “ διήρπασαν, ὅσων ^yἐκ τῆς Περαιᾶς ἀνασκευασαμένη μετή-
 “ νεγκεν εἰς τὴν πόλιν, τὰ δὲ λείψανα τῶν κειμηλίων, ^zκὰν
 “ εἴτι τροφῆς ἐπινοηθείη, καθημέραν εἰσπηδῶντες ἤρπαζον οἱ
 “ δορυφόροι. ^aΔεινὴ δὲ τὸ γύναιον ^bἀγανάκτησις εἰσῆει.
 “ Καὶ πολλάκις λοιδοροῦσα καὶ καταρωμένη, τοὺς ἄρπαγας
 “ ^cἐφ’ ἐαυτὴν ἠρέθιζεν. Ὡς δ’ οὔτε παροξυνόμενός τις οὔτ’
 “ ἐλεῶν αὐτὴν ἀνήρει, καὶ τὸ μὲν εὐρεῖν ^dτι σιτίον ^eἄλλοις
 “ ἐκοπία, πανταχόθεν δ’ ἄπορον ἦν ἤδη καὶ τὸ εὐρεῖν, ^fὅ

¹ κὰν παρέλιπον] καὶ παρέλειπον et edd.
 αὖ G.

^m ἀπείρους μάρτυρας] μάρτυρας ἀπείρους G.

ⁿ καταθείμην] Ita Steph. Val. A.E.G.I. a pr. m. K. Joseph. κατεθέμην Stroth. B.C.D.I. a sec. m. Niceph. κατεθέμη (sic) F. κα-
 τατεθείμην H.

^o τὸν λόγον] Ita Steph. Val. A. B.D.E.F.G.H.I.K. Joseph. Ni-
 ceph. τῶν λόγων Stroth. Zim. C. sed C. habet τὸν λόγον suprascr. ab eadem m.

^p ὧν] οὗ I.K.c. Joseph. Niceph. mox τῶν ἔργων g.

^q Γυνή] γυνή τις c. mulier quæ-
 dam, in vers.

^r τὸν] Ita Val. B.C.D.I.K. Ni-
 ceph. τῶν F. om. Steph. Stroth. A.E.H. τὸν ὑπὲρ τὸν G.

^s Βαθεζώρ] Βαθεζώρ I.K. Βαθεζ-
 ζώρ Niceph. Variant Josephi codd.

^t ἐπίσημος] ἐπίσημον K.

^v λοιποῦ om. G.

^w τὰ om. G.

^x κτῆσιν] κτίσιν G. perperam.

^y ἐκ] ἀπὸ G.

^z κὰν εἴτι] κὰν εἰ F. καὶ ἔτι H.
 κὰν εἴτι ἄλλο Niceph.

^a Δεινὴ δὲ] τις addunt edd. A. E.F. om. C.G.H.I.K. Joseph. Niceph. Nihil habeo de B.D.

^b ἀγανάκτησις] ἀνάκτησις F.

^c ἐφ’] εἰς G.

^d τι σιτίον] Ita Stroth. B.C.D. H.I.K. Joseph. Niceph. Rufin. G. etiam reperisse videtur τι: le-
 git enim παροξυνόμενός τι σιτίον
 mediis omissis: τι om. Steph. Val. A.E.F.

^e ἄλλοις] ἄλλως c. frustra, in
 vers.

^f ὁ λιμὸς] καὶ ὁ λιμὸς B.C.D.F.

“ λιμὸς δὲ διὰ ^gσπλάγχχνων καὶ μυελῶν ἐχώρει, καὶ τοῦ
 “ λιμοῦ μᾶλλον ^hἐξέκαιον οἱ ⁱθυμοὶ, σύμβουλον λαβοῦσα
 14 “ τὴν ^kὀργὴν μετὰ τῆς ἀνάγκης, ἐπὶ τὴν φύσιν ἐχώρει. Καὶ
 “ τὸ τέκνον, ἣν δ’ ^lαὐτῇ παῖς ^mὑπομάσθιος, ἀρπασαμένη,
 “ Βρέφος, εἶπεν, ἄθλιον, ἐν πολέμῳ καὶ λιμῷ καὶ στάσει,
 “ τίνι σε ⁿτηρῶ; τὰ μὲν παρὰ Ῥωμαίοις, δουλεία κἂν ζή-
 “ σωμεν ^oἐπ’ αὐτοὺς, φθάνει δὲ καὶ ^pδουλείαν ^qὁ λιμὸς, οἱ
 “ ^rστασιασταὶ δὲ ἀμφοτέρων χαλεπώτεροι. ^sἸθι, γενοῦ
 “ μοι τροφή, καὶ τοῖς στασιασταῖς ^tἐριννὺς, καὶ τῷ βίῳ
 “ ^vμῦθος, ὁ μόνος ἐλλείπων ταῖς Ἰουδαίων συμφοραῖς. Καὶ
 “ ταῦθ’ ἅμα λέγουσα, κτείνει τὸν υἱόν. ^wἘπειτ’ ὀπτήσασα,
 “ τὸ μὲν ἡμισυ κατεσθίει, τὸ δὲ λοιπὸν ^xκατακαλύψασα,
 “ ἐφύλαττεν. ^yΕὐθέως δ’ οἱ στασιασταὶ παρήσαν, καὶ τῆς
 “ ἀθεμίτου ^zκνίσσης σπάσαντες, ἠπείλουν, εἰ μὴ δείξειε τὸ
 “ παρασκευασθὲν, ^aἀποσφάζειν αὐτὴν εὐθέως. ^aἩ δὲ καὶ
 “ μοῖραν αὐτοῖς εἰποῦσα καλὴν τετηρηκέναι, τὰ λείψανα τοῦ

^g σπλάγχχνων] τε addunt edd. A.E. om. B.C.D.F.G.H.I.K. Joseph. Niceph.

^h ἐξέκαιον] Ita Steph. A.E.H. I.K. Joseph. Niceph. ἐξεκαίοντο Val. Stroth. B.C.D.F.G.c.

ⁱ θυμοὶ] θύμοιον (sic) G.

^k ὀργὴν] Ita edd. A.E.H.I.K. Joseph. Niceph. ὀρμὴν B.C.D.F. M.c. *iram*, in vers. ὀρμὴν (sic) G.

^l αὐτῇ] αὐτὴ G. Niceph. *perperam*: infra enim habemus τὸν υἱόν.

^m ὑπομάσθιος] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.H.I.K. ὑπομάζιος Steph. A.G. ὑπομάστιος E. a sec. m. (prius ὑπομάστιον) Niceph. Variant Josephi codices.

ⁿ τηρῶ] τηρήσω I.K. Joseph. Niceph.

^o ἐπ’ αὐτοὺς] Ita Steph. A.D. E.I.K. Josephi edd. ἐπ’ αὐτοῖς Val. Stroth. B.C.F.G.g. Niceph.

om. H.

^p δουλείαν] τὴν δ. I. a sec. m. Niceph.

^q ὁ λιμὸς] ὁ om. G.

^r στασιασταὶ δὲ] δὲ om. F.

^s Ἰθι] ἴσθι K. juxta collat. Gronov.

^t ἐριννὺς] ἐριννὺς E.I.K.

^v μῦθος] μυθῶ G. legit vero καὶ τῷ βίῳ μυθῶ καὶ τοῖς στασιασταῖς ἐριννὺς.

^w κατακαλύψασα] καταλείψασα G.

^x Εὐθέως δ’] δ’ om. G.

^y κνίσσης] κνήσιν F. κνίσσης A.I. a pr. m. K.

^z ἀποσφάζειν] ἀποσφάζειαν videntur legisse I.K. a pr. m. deinde ἀποσφάζειν.

^a Ἡ δὲ] Ita Val. Stroth. B.C. D.F.G.H.I.K.c. *tum illa*, in vers. Joseph. Niceph. ἤδη (i. e. εὐθέως ἤδη) Steph. A.E.

“ τέκνου ^b διεκάλυσεν. Τους δ' εὐθέως φρίκη καὶ ^c φρενῶν ¹⁵
 “ ἔκστασις ^d ἥρει, καὶ ^e παρὰ τὴν ὄψιν ^f ἐπεπήγεσαν. Ἡ δ',
 “ ἐμὸν, ἔφη, τοῦτο ^g τὸ τέκνον γνήσιον, καὶ τὸ ἔργον ἐμόν.
 “ Φάγετε, καὶ γὰρ ἐγὼ βέβρωκα. Μὴ γένησθε ^h μήτε μα-
 “ λακώτεροι γυναικός, μήτε συμπαθέστεροι μητρός. Εἰ δ'
 “ ὑμεῖς εὐσεβεῖς, καὶ τὴν ἐμὴν ἀποστρέφεσθε θυσίαν, ἐγὼ μὲν
 “ ἰὺμῖν βέβρωκα, καὶ τὸ λοιπὸν δ' ἐμοὶ μεινάτω. Μετὰ
 “ ταύθ' οἱ μὲν τρέμοντες ἐξήεσαν, πρὸς ἓν τοῦτο δειλοὶ, καὶ
 “ ^k μόλις ταύτης τῆς τροφῆς ^l παραχωρήσαντες τῇ μητρὶ.
 “ ^m Ἀνεπλήσθη δ' εὐθέως ὅλη τοῦ μύσους ἢ πόλις, καὶ πρὸ
 “ ὁμμάτων ἕκαστος τὸ πάθος ⁿ ἀναλαμβάνων, ὥς παρ' ^o αὐτῶ
 “ ^q τολμηθὲν ^r δεινῶς ἔφριττε. ^s Σπουδὴ δὲ τῶν λιμωττόντων ¹⁶
 “ ἐπὶ τὸν θάνατον ἦν, καὶ μακαρισμὸς τῶν φθασάντων πρὶν
 “ ἀκοῦσαι καὶ θεάσασθαι κακὰ τηλικαῦτα.” Τοιαῦτα ^t τῆς
 Ἰουδαίων εἰς τὸν Χριστὸν ^v τοῦ Θεοῦ παρανομίας τε καὶ
 δυσσεβείας τὰ πείχαιρα.

^b διεκάλυσεν] Ita Steph. Stroth.
 Zim. A.E.G.H.I.K. Joseph. Ni-
 ceph. διανεκάλυσεν Val. B.C.D.F.
 ἀπεκάλυσεν g.

^c φρενῶν] φρενὸς F.

^d ἥρει] εἰς ἥει (sic) G.

^e παρὰ] πρὸς G. Chrysost.

^f ἐπεπήγεσαν] πεπήγεσαν G.

^g τὸ τέκνον] τὸ om. Steph. E.
 supplet c.

^h μήτε] om. G. mox μηδὲ.

ⁱ ἰὺμῖν] Ita omnes codd. Joseph.
 Niceph. ἤμισιν c. quem sequuntur
 Val. Zim. et Heinich. Christo-
 phorsonus vero vertit, *Ego quidem*
sicut jam partem comedi, sic quod
superest, mihi maneat ad come-
dendum.

^k μόλις] μάλιστα A.

^l παραχωρήσαντες τῇ μητρὶ] Ita
 B.C.D.F.I.K. Niceph. τῇ μ. πα-
 ραχ. edd. A.E.G.H. Joseph.

^m Ἀνεπλήσθη] ἐπλήσθη G.

ⁿ ἀναλαμβάνων] Ita edd. A.B.C.
 D.F.H. λαμβάνων E.G.I.K. Jo-
 seph. Niceph.

^o ὥς παρ'] ὥσπερ H.

^p αὐτῶ] Ita Steph. Val. A.E.H.
 I. a pr. m. K. Joseph. αὐτοῦ
 Stroth. B.C.D.F.G.I. a sec. m. g.
 Niceph. Rufin.

^q τολμηθὲν] καινοτομηθὲν I. in
 margine, K. Joseph.

^r δεινῶς] Ita Val. Stroth. B.C.
 D.F.G.c.g. om. Steph. A.E.H.I.
 K. Joseph. Niceph. Rufin.

^s Σπουδὴ δὲ] λοιπὸν addunt edd.
 ex A. om. reliqui codd. Joseph.
 Niceph. Rufin.

^t τῆς] τὰ τῶν G.

^v τοῦ Θεοῦ] Ita Val. Stroth. B.
 C.D.E. a pr. m. F.G.H.I.K. a pr.
 m. καὶ θεὸν Steph. A.E. a s. m.
 K. a s. m. Ruf.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

Περὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ ὠπρωρήσεων.

(Nic. H. E. III, 4.)

1 Παραθεῖναι δ' ^xαὐτοῖς ἄξιον τὴν ἀψευδῆ τοῦ Σωτῆρος
 ἡμῶν ὕπρωρήσιν, δι' ἧς αὐτὰ ταῦτα δηλοῖ ὧδέ πως προφη-
 τεύων· “Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ^zταῖς θηλαζού-
 “σαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· προσεύχεσθε δὲ, ἵνα μὴ
 “γένηται ^aὑμῶν ἡ φυγὴ χειμῶνος, μὴ δὲ ^bσαββάτω. ”Εσται
 “γὰρ τότε θλίψις μεγάλη, οἷα οὐκ ἐγένετο ἀπ' ἀρχῆς κόσ-
 2 “μου ἕως τοῦ νῦν, ^cοὐδὲ μὴ γένηται.” Συναγαγὼν δὲ πάντα
 τὸν τῶν ἀνηρημένων ἀριθμὸν ὁ συγγραφεὺς, λιμῶ καὶ ξίφει
 μυριάδας ἑκατὸν καὶ δέκα διαφθαρῆναι φησί, τοὺς δὲ λοιποὺς
 στασιώδεις καὶ ληστρικοὺς, ὑπὸ ἀλλήλων μετὰ τὴν ^dἄλωσιν
^eἐνδεικνυμένους, ἀνηρῆσθαι, τῶν δὲ νέων τοὺς ὑψηλοτάτους
 καὶ κάλλει σώματος διαφέροντας ^fτετηρῆσθαι θριάμβῳ· τοῦ δὲ
 λοιποῦ πλήθους, τοὺς ὑπὲρ ἑπτακαίδεκα ἔτη δεσμίους εἰς τὰ
 κατ' Αἴγυπτον ἔργα ^gπαραπεμφθῆναι, πλείους δὲ εἰς τὰς
 ἐπαρχίας ^hδιανεμεῖσθαι ⁱφθαρησομένους ἐν τοῖς θεάτροις
 σιδήρῳ καὶ θηρίοις· τοὺς δ' ἐντὸς ἑπτακαίδεκα ἐτῶν, αἰχμα-
 λώτους ^jἀχθέντας διαπεπράσθαι, ^kτούτων δὲ μόνων τὸν ἀριθ-

^w πρωρήσεων] Addunt τῆς Ἰε-
 ρουσαλήμ C.G.

^x αὐτοῖς ἄξιον] Ita Val. B.C.D.
 F. αὐτοῖς τι καὶ ἄξιον Steph. A.
 αὐτοῖς ὅτι καὶ ἄξιον E.G.I.K. αὐ-
 τοῖς ἄξιον καὶ H. αὐτοῖς καὶ ἄξιον
 Stroth. sine auctoritate. G. legit
 παραθῶμεν δ' αὐτοῖς ὅτι καὶ ἄξιον.

^y πρωρήσιν] πρὸς ῥησιν Steph.
 Stroth. cæteri omnes πρὸς ῥησιν.

^z ταῖς θηλ.] ταῖς om. G. Mox
 Steph. ἐν ταῖς ἐκείναις, qui c. 7. a
 verbis οὐαὶ δὲ orditur.

^a ὑμῶν ἡ φυγὴ] Ita edd. A.E.
 G.H. ἡ φυγὴ ὑμῶν C.F.I.K. (et
 forsā B.D.) Niceph. sicut etiam
 Matth.

^b ἐν σαββάτῳ G.

^c οὐδὲ] οὐδ' οὐ G.

^d ἄλωσιν] ἀνάλωσιν G.

^e ἐνδεικνυμένους] Post h. v. ἐκ
 τοῦ Φροντῶνος addit c. et in vers.
 a Frontone Romano. De hoc
 Frontone cf. Joseph. de B. J.
 vi. 9.

^f τετηρῆσθαι] τετηρεῖσθαι F.

^g παραπεμφθῆναι] παραπεμφθῆναι
 F.

^h διανεμεῖσθαι] διανεμηθῆναι G.

ⁱ φθαρησομένους] φαρησομένους
 F. mendose.

^j ἀχθέντας om. F.

^k τούτων δὲ μόνων] τούτων μόνων
 G. τούτων δὲ μονο (sic) F. μόνων

μόν, ¹εἰς ἑννέα μυριάδας ἀνδρῶν συναχθῆναι. Ταῦτα δὲ τοῦτον ³ἐπράχθη τὸν τρόπον, δευτέρῳ τῆς Οὐεσπασιανοῦ βασιλείας ἔτει, ἀκολουθῶς ταῖς προγνωστικαῖς τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προρρήσειςιν, ^mθεία δυνάμει ὥσπερ ἤδη ⁿπαρόντα προεωρακότος αὐτὰ, ^oἐπιδακρύσαντός τε καὶ ἀποκλαυσαμένου κατὰ τὴν τῶν ἱερῶν βεῦαγγελιστῶν γραφὴν, ^qοἱ καὶ ^rαὐτὰς αὐτοῦ παρατίθενται τὰς λέξεις, τότε μὲν φήσαντος ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν Ἱερουσαλὴμ, “Εἰ ἔγνωσ ^sκαὶ ⁴“γε σὺ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ “ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. “Ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, “καὶ ^vπεριβαλοῦσί σοι οἱ ἐχθροί σου ^wχάρακα, καὶ περικυ- “κλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν, καὶ ^xἐδαφιοῦσί σε “καὶ τὰ τέκνα σου.” τότε δέ, ὡς περὶ τοῦ λαοῦ. “Ἔσται “γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ^yὀργὴ τῷ λαῷ “τούτῳ. Καὶ πεσούνται ἐν στόματι μαχαίρας καὶ αἰχμα- “λωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη” καὶ Ἱερουσαλὴμ ἔσται “^zπατουμένη ὑπὸ ^aἐθνῶν, ^bἄχρις οὗ πληρωθῶσι καιροὶ “ἐθνῶν.” Καὶ πάλιν. “^cὍταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην ὑπὸ ⁵

habet Niceph. Hunc locum ita legit c. τῶν μὲν οὖν αἰχμαλωτῶν πάντων, ὅσοι καθ’ ὅλου ἐλήφθησαν πολέμου, ἀριθμὸν εἰς ἑννέα μυριάδας, καὶ ἑπτακισχιλίους συναχθῆναι. *captivos omnes, qui universo belli tempore prehendebantur, numero ad nonaginta septem hominum millia fuisse narrat, in vers.*

¹ εἰς ἑννέα] ἑνneas (sic) G.

^m θεία] ἰδιά G.

ⁿ παρόντα] γεγονότα G.

^o ἐπιδακρύσαντός τε καὶ ἀποκλαυσαμένου] ἐπιδακρύοντός (ita Niceph.) τε καὶ ἀποκλαιόμενου G. ἐπικλαυσαμένου prius legebat K.

^p εὐαγγελιστῶν] εὐαγγελίων F.G. Niceph.

^q οἱ] Ita edd. A.E.H.I.K. ἐν ᾧ C.F.G. et forsan B.D.

^r αὐτὰς] ταύτας H.

^s καὶ γε σὺ] γε om. G.

^t εἰρήνην σου] Ita Steph. Stroth. E.F.I.K. Niceph. sicut etiam Luc. σοι pro σου Val. A.C.H. et forsan B.D. εἰρήνην sine σου aut σοι G.

^v περιβαλοῦσι] παρεμβαλοῦσι G.

^w χάρακα] χαράκασι G.

^x ἐδαφιοῦσι] διεδαφιοῦσι G.

^y ὀργὴ om. E. Mox τούτῳ om. H.

^z πατουμένη] καταπατουμένη G.

^a ἐθνῶν] τῶν ἐθνῶν C.I.K. Niceph.

^b ἄχρις οὗ] ἄχρι E.G. sicut etiam Luc.

^c Ὅταν δὲ ἴδῃτε] Ita Val. Stroth. B.C.D.F. Luc. ὅταν δ’ εἰδῇτε (quod idem est) Steph. A.E. ὅτ’ ἂν δὲ ἴδῃτε I. ὅταν ἴδῃτε H. Niceph. ὅτ’ ἂν ἴδῃτε K. ὅταν ἴδετε G.

“στρατοπέδων ^dτὴν Ἱερουσαλήμ, ^eτότε γινώτε, ὅτι ἤγγικεν
 “ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.” Συγκρίνας δέ τις τὰς ^fτοῦ Σωτῆρος
 ἡμῶν λέξεις ταῖς λοιπαῖς τοῦ συγγραφέως ^gἱστορίαις ταῖς
 περὶ τοῦ παντὸς πολέμου, πῶς ^hοὐκ ἂν ἀποθανυμάσειεν, θείαν
 ἰὼς ἀληθῶς καὶ ὑπερφυῶς παράδοξον τὴν πρόγνωσιν ^kὁμοῦ
 καὶ πρόρρησιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ^lὁμολογήσας. Περὶ μὲν
 οὖν τῶν ^mμετὰ τὸ σωτήριον πάθος καὶ τὰς φωνὰς ἐκείνας
 ἐν αἷς ἡ τῶν Ἰουδαίων ⁿπληθὺς τὸν μὲν ληστὴν καὶ φονέα
 τοῦ θανάτου ^oπαρήτηται, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἐξ αὐτῶν
^pῖκέτευσεν ἀρθῆναι, τῷ παντὶ συμβεβηκότων ἔθνει, οὐδὲν ἂν
⁶δέοι ^qταῖς ἱστορίαις ἐπιλέγειν. Ταῦτα δ’ ^rἂν εἴη δίκαιον ^sἐπι-
 θεῖναι, ^aᾧ γένοιτο ^tἂν παραστατικὰ φιλανθρωπίας τῆς πανα-
 γάθου προνοίας, τεσσαράκοντα ^uἐφ’ ὅλοις ἔτεσι μετὰ τὴν
 κατὰ ^vτοῦ Χριστοῦ τόλμαν, τὸν κατ’ αὐτῶν ὄλεθρον ^wὑπερ-
 θεμένης, ἐν ^xὅσοις τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν μαθητῶν πλείους,
 Ἰάκωβός τε αὐτὸς ^yὁ τῇδε πρῶτος ἐπίσκοπος, τοῦ ^zΚυρίου
 χρηματίζων ἀδελφὸς, ^aἔτι τῷ βίῳ περιόντες, καὶ ἐπ’ αὐτῆς
 τῆς Ἱεροσολύμων πόλεως τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, ἔρκος
 ὥσπερ ^bὀχυρώτατον παρέμενον τῷ τόπῳ, τῆς θείας ἐπισκο-

^d τὴν om. E.

^e τότε γινώτε] τότε ἔγνωτε Steph.
 A. τότε γινώσκειται H. τότε om.
 E.

^f τοῦ ante Σωτῆρος om. G.

^g ἱστορίαις om. Steph. A. sup-
 plet g. ταῖς om. E.

^h οὐκ ἂν ἀποθανυμάσειεν, θείαν] οὐκ
 ἀποθανυμάσειεν τις θείαν τε G.

ⁱ ὡς ἀληθῶς] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.H.I.K. τε pro ὡς Steph.
 A.E. ὡς confirmat Niceph. sed non
 male legit G. θείαν τε ὡς ἀληθῶς.

^k ὁμοῦ] Ita B.C.D.F.G.H.I.K.
 τε pro ὁμοῦ edd. A.E. τὴν πρόρρη-
 σιν (sic) ὁμοῦ καὶ τὴν πρόγνωσιν G.
 τὴν repetit etiam H.

^l ὁμολογήσας] ὁμολογήσειεν A.E.

^m μετὰ] κατὰ F.

ⁿ πληθὺς] πλήθος G.

^o παρήτηται] παρητήσατο G. παρ-

ητεύτο H.

^p ῖκέτευσεν] ῖκέτευον G.

^q ταῖς om. G.

^r ἂν εἴη] ἂν om. E. a pr. m.

^s ἐπιθεῖναι] Ita Steph. A.E.G.

I.K. ἐπιθῆναι H. ἔτι προσθεῖναι B.

C.D.F. ἔτι προσθῆναι Val. Stroth.

Zim. sine auctoritate.

^t ἐφ’] ἐν E.

^v τοῦ Χριστοῦ] τοῦ om. E.

^w ὑπερθεμένης] ὑπερθεμένου G.

^x ὅσοις] ὅλοις E.

^y ὁ τῇδε] ὅτε δὴ G. perperam.

^z Κυρίου] Χριστοῦ I. sed Κυρίου
 suprascr. ab eadem manu.

^a ἔτι τῷ βίῳ] ἐπὶ τῷ βίῳ E. ἐν
 τῷ βίῳ G.

^b ὀχυρώτατον] Ita edd. A.E.H.

I.K. ἐχυρώτατον C.F.G. et forsan
 B.D.

πῆς εἰσέτι τότε μακροθυμούσης, εἰ ἄρα ποτὲ δυνηθεῖεν ἐφ' οἷς ἔδρασαν μετανοήσαντες συγγνώμης καὶ σωτηρίας τυχεῖν, καὶ πρὸς τῇ τοσαύτῃ μακροθυμίᾳ, παραδόξους ^δθεοσημίας τῶν μελλόντων αὐτοῖς μὴ μετανοήσασι συμβήσεσθαι ^επαρασχομένης. ^αΑ καὶ αὐτὰ μνήμης ἡξιωμένα πρὸς τοῦ δεδηλωμένου συγγραφέως, ^ζοὐδὲν οἶον τοῖς τῇδε ^ςπροσιούσι τῇ γραφῇ ^ηπαραθεῖναι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η.

Περὶ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου σημείων.

(Nic. H. E. III, 4.)

Καὶ δὴ λαβὼν ἀνάγνωθι τὰ κατὰ τὴν ἕκτην τῶν ἱστοριῶν ^ιαὐτῷ δεδηλωμένα ἐν τούτοις· “ ^κΤὸν γοῦν ἄθλιον δῆμον οἱ
“ μὲν ἀπατεῶνες καὶ καταψευδόμενοι τοῦ Θεοῦ τηνικαῦτα
“ παρέπειθον, τοῖς δ' ἐναργέσι καὶ προσημαίνουσι τὴν μέλ-
“ λουσιν ^λἔσεσθαι ἔρημίαν τέρασιν οὔτε προσεῖχον οὔτε ἐπί-
“ στενον, ἀλλ' ὡς ^μἐμβεβροντημένοι, καὶ μήτε ὄμματα μήτε
“ ψυχὴν ἔχοντες, τῶν τοῦ Θεοῦ κηρυγμάτων ^νπαρήκουον·
“ τοῦτο μὲν, ὅτε ὑπὲρ τὴν πόλιν ἄστρον ἔστη ῥομφαία
“ παραπλήσιον, καὶ παρατείνας ἐπ' ἐνιαυτὸν κομήτης, τοῦτο
“ δ' ἡνίκα πρὸ τῆς ἀποστάσεως καὶ τοῦ πρὸς τὸν πόλεμον
“ κινήματος, ἀθροίζομένου τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν τῶν ἀζύμων
“ ἑορτὴν, ^ρὀγδόῃ Ξανθικοῦ μηνὸς κατὰ νυκτὸς ἐνάτην ὥραν,

^ε εἰ] οὐ G. perperam.

^δ θεοσημίας] Ita edd. A.F.G.H. θεοσημίας C.E.I.K. Niceph. Nihil habeo de B.D.

^ε παρασχομένης] παρασχομένοις Steph. vitiose.

^ζ οὐδὲν] οὐδὲν δὲ G.

^ς προσιούσι] προιούση (sic) G.

^η παραθεῖναι] Ita Val. A.B.C.D. E.F.H.I. a sec. m. K. παραδοθῆναι Steph. Stroth. G.

^ι αὐτῷ δεδηλωμένα] δεδηλωμένα αὐτῷ G.

^κ Τὸν γοῦν] Hinc Steph. inchoat c. 8.

^λ ἔσεσθαι] Ita edd. A.B.C.D.F.I. Niceph. om. E.G.H.K. Joseph.

^μ ἐμβεβροντημένοι] ἐμβροντημένοι E.

^ν παρήκουον] Ita edd. et codd. omnes præter K. qui l. παρήκουσαν post Josephum.

^ρ ὅτε] Ita Stroth. Zim. Heinich. probante Valesio, E.G.H.K. Joseph. ὅθ' I. ὅτι Steph. A.B.C.D. F.

^ρ ὀγδόῃ] ὀγδόῃ δὲ ἦν K. ex Josepho: ἐνάτῃ pro ὀγδόῃ habet Niceph. qui Josephum in h. l. liberrius expressit.

“^q τοσοῦτο φῶς περιέλαμψε τὸν βωμὸν καὶ τὸν ναὸν, ὥς
² “δοκεῖν ἡμέραν εἶναι λαμπράν. Καὶ τοῦτο παρέτεινεν ἐφ’
 “ἡμίσειαν ὥραν. ^aὉ τοῖς μὲν ἀπείροις ^rἀγαθὸν ἐδόκει εἶναι,
 “τοῖς δὲ ἱερογραμματεῦσι ^sπρὸς τῶν ἀποβεβηκότων εὐθέως
 “ἐκρίθη. ^tΚαὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἑορτὴν, βούς μὲν ἀχθείσα
 “ὑπὸ τοῦ ^vἀρχιερέως πρὸς τὴν θυσίαν, ἔτεκεν ἄρνα ἐν τῷ
 “ἱερῷ μέσῳ. Ἡ δ’ ἀνατολικὴ πύλη ^wτοῦ ἐνδοτέρῳ χαλκῇ
 “μὲν οὔσα καὶ στιβαρωτάτῃ, κλειομένη δὲ περὶ ^xδείλην μόλις
 “ὑπ’ ^yἀνθρώπων εἵκοσι, καὶ μοχλοῖς ^zμὲν ἐπηρειδομένη [■]σι-
 “δηροδέτοις, ^bκαταπήγας δ’ ἔχουσα ^cβαθυτάτους, ὥφθη
 “κατὰ νυκτὸς ὥραν ἕκτην αὐτομάτως ^dἡνοιγμένη. Μετὰ δὲ

^q τοσοῦτο] Ita Val. B.C.E.H.I. τοσοῦτον Steph. Stroth. A.F.G.K. (et forsā D.) Joseph.

^r ἀγαθὸν ἐδόκει] ἐδόκει ἀγαθὸν G. deinde εἶναι om. K. post Josephum.

^s πρὸς τῶν] Ita Steph. Val. A. (πρὸ cum ^s suprascripto) G.H. Joseph. reliqui omnes, sc. B.C. D.E.F. (I.K. juxta Gronov.) V. habent πρὸ, quod in textum admiserunt Stroth. Zim. et Heinich. Gelenium quoque ita legisse, ex versione ejus affirmat Valesius, additque vulgatam lectionem (πρὸς) ferri non posse. Ipse vero idem dixerim de altera, et vulgatam restitui.

^t Καὶ κατὰ] κατὰ δὲ G. mox ἐσπέραν pro ἑορτῇ.

^v ἀρχιερέως om. A.E.I.K. post omnes Josephi codices. Aut meliores codices nactus est Eusebius, aut (quod suspicor) ἀρχιερέως ipse interpolavit: habent certe cæteri omnes nostri: sed Josephus forsā scripsit tantum ὑπὸ του.

^w τοῦ ἐνδοτέρῳ] τότε ἐνδοτέρῳ G. τοῦ ἐνδοτέρου K. juxta Gronov.

et ita Josephi edd. τοῦ ἐν τῷ ἱερῷ H.

[■] δειλην] δειλῆς K. Josephi edd.

^y ἀνθρώπων] Ita Steph. Val. A. B.C.E.G.H.I.K. ἀνδρῶν Stroth. F.M.V. (et forsā D.) g. Joseph. Niceph.

^z μὲν om. G.

^a σιδηροδέτοις] σιδηροσειοῖς (sic) F.

^b καταπήγας] Ita Val. Stroth. B.C.D.E.F.H.I.K.P. καταπηγᾶς (sic) a. pro καταπήγας. κατάπηγας Steph. nescio an ex A. Nihil observavi de G. Mox δ’ om. F.

^c βαθυτάτους] Post h. v. K. addit e Josepho εἰς τὸν οὐδὸν ὄντα διηνεκοῦς λίθου καθιεμένους sicut c. et in vers. Legimus quoque in I. a sec. m. εἰς τὸν οὐδὸν ὄντα λίθου καθιεμένους κατὰ νυκτὸς ὥραν— ὥφθη.

^d ἡνοιγμένη] Ita edd. A.B.C.D. E.F.H. ἡνεωγμένη G.I. a sec. m. K. Joseph. ἀνεωγμένη Niceph. Post h. v. K. plurima interpolavit e Josepho; uti quoque c. et in vers.

“ τὴν ἑορτὴν ἡμέραις οὐ πολλαῖς ἕσπερον, μιᾷ καὶ εἰκάδι
 “ Ἀρτεμισίου μηνὸς, φάσμα τι δαιμόνιον ὥφθη μείζον πίς-
 “ τως. ^f Τέρας δ' ^g ἂν ἔδοξεν ^h εἶναι τὸ ῥηθησόμενον, εἰ μὴ
 “ καὶ παρὰ τοῖς θεασαμένοις ⁱ ἱστορήτο, καὶ τὰ ^k ἐπακολου-
 “ θήσαντα πάθη τῶν σημείων ^l ἦν ἄξια. Πρὸ γὰρ ἡλίου ³
 “ δύσεως ὥφθη μετέωρα περὶ πᾶσαν τὴν χώραν ἄρματα καὶ
 “ φάλαγγες ἑνοπλοι ^m διάττουσαι ⁿ τῶν νεφῶν, καὶ κυκλού-
 “ μεναι τὰς πόλεις. Κατὰ δὲ τὴν ἑορτὴν, ἣ πεντηκοστὴ
 “ καλεῖται, νύκτωρ οἱ ἱερεῖς ^o παρελθόντες εἰς ^p τὸ ἱερὸν ὥσπερ
 “ ^q αὐτοῖς ἔθος ἦν, ^r πρὸς τὰς λειτουργίας, πρῶτον μὲν κινή-
 “ σεως ἔφασαν ^s ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ κτύπου, μετὰ δὲ ταῦτα
 “ φωνῆς ἀθρόας, ^t Μεταβαίνομεν ἐντεῦθεν. Τὸ δὲ ^v τούτων
 “ φοβερώτερον. Ἰησοῦς γάρ ^w τις υἱὸς ^x Ἀνανίου, τῶν ^y ἰδιω-
 “ τῶν ἄγροικος, πρὸ τεσσάρων ἐτῶν τοῦ πολέμου, τὰ μά-
 “ λιστα τῆς πόλεως ^z εἰρηνευομένης καὶ εὐθηνούσης, ἐλθὼν

^e ἕσπερον ante ἡμέραις ponit G. post ἡμέραις Josephus.

^f Τέρας] τερατεία K. Joseph. τε-
 ράτια c.

^g ἂν ἔδοξεν] ἔδοξεν ἂν Steph. Stroth. A. cæteri omnes ἂν ἔδ.

^h εἶναι] Ita edd. A.B.C.D.F.G. I. om. E.H. nescio an recte: οἶμαι K.c. Joseph.

ⁱ ἱστορήτο] ἱστορεῖτο I. a sec. m. K. Josephi codd.

^k ἐπακολουθήσαντα πάθη] παρα-
 κολουθήσαντα sine πάθη G.

^l ἦν om. G.

^m διάττουσαι] διάττουσαι G.

ⁿ τῶν νεφῶν] τῶν αἰφῶν (sic)

F.

^o παρελθόντες] προελθόντες c.

^p τὸ ἱερὸν] τὸ ἐνδὸν ἱερὸν K.c. interius, in vers. Joseph.

^q αὐτοῖς ἔθος ἦν] ἔθος ἦν αὐτοῖς H.

^r πρὸς] εἰς E. Josephi cod. Rostgard.

^s ἀντιλαμβάνεσθαι] ἀντιλαβέσθαι

K.c. Joseph.

^t Μεταβαίνομεν] μεταβαίνωμεν Steph. Stroth. Zim. A. Cæteri omnes, sc. B.C.D.E.F.G.H.I.K. diserte habent μεταβαίνομεν, sicut Josephi nonnulli codd. Editio Genevensis μεταβαίνομεν dedit, sed casu, secundum Strothium. Valesii quoque editiones quas inspexi duæ, (An. 1659, 1678.) ita legunt: apparet vero in Notis μεταβαίνωμεν debuisse legi, quamvis altera lectio Valesio non displicuerit. Ipse codices sequutus sum. Nicephorus habet μεταβαίνομεν.

^v τούτων] τοῦτο H. perperam.

^w τις υἱὸς] τις ὄνομα υἱὸς E.

^x Ἀνανίου] Ita edd. A.B.C.D. E.F.H. Ἀνάου I.K.c. Ananiæ, in vers. Joseph. Niceph. ἐνάου G.

^y ἰδιωτῶν] ἰουδιωτῶν G. pes-
 sime.

^z εἰρηνευομένης καὶ εὐθηνούσης] εἰρηνευούσης καὶ εὐθηνουμένης G.

“^a ἐπὶ τὴν ἑορτὴν ^b ἐν ᾗ σκηνοποιεῖσθαι πάντας ^c ἔθος ἦν τῷ
 “ Θεῷ κατὰ τὸ ἱερὸν, ἐξαπίνης ἀναβοᾶν ἤρξατο, Φωνὴ ἀπ’
 “ ^d ἀνατολῆς, φωνὴ ἀπὸ δύσεως, φωνὴ ἀπὸ τῶν τεσσαρῶν
 “ ἀνέμων, φωνὴ ἐπὶ Ἱεροσόλυμα καὶ ^e τὸν ναόν, φωνὴ ἐπὶ
 4 “ νυμφίους καὶ νύμφας, φωνὴ ἐπὶ ^f πάντα τὸν λαόν. Τοῦτο
 “ μεθ’ ἡμέραν καὶ νύκτωρ κατὰ πάντας τοὺς στενωποὺς περι-
 “ ἦει κεκραγώς. Τῶν δ’ ἐπισήμων τινὲς ^g δημοτῶν ἀγανα-
 “ κτήσαντες πρὸς τὸ ^h κακόφημον, ⁱ συλλαμβάνουσι τὸν ἄνθρω-
 “ πον, ^k καὶ πολλαῖς ^l αἰκίζονται πληγαῖς. Ὁ δὲ οὗθ’ ὑπὲρ
 “ ἑαυτοῦ φθεγξάμενος, οὔτε ^m ἰδίᾳ πρὸς τοὺς ⁿ παρόντας, ^o αἶς
 “ καὶ πρότερον ^p φωνὰς βοῶν ^q διετέλει. Νομίσαντες δ’ οἱ
 “ ἄρχοντες, ὅπερ ἦν, δαιμονιώτερον εἶναι ^r κίνημα τάνδρως,
 “ ^s ἄγουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν παρὰ ^t Ῥωμαίοις ἑπαρχον ἔνθα
 “ μάλιστα ^u μέχρις ὁστέων ξαινόμενος, ^v οὗθ’ ^w ἰκέτευσεν οὗτ’

Hoc legit Josephi cod. Voss. illud cod. Big.

^a ἐπὶ] εἰς K. Joseph.

^b ἐν ᾗ] Ita edd. A.B.C.D.F. Josephi codd. et ed. Havercamp. ἐπεὶ E.G.H.I.K. Josephi edd. et codd. Mox ἑπτα ἡμέρας πάντας legit c. et *septem dies continuos* in vers.

^c ἔθος ἦν] ἦν ἔθος G. ἦν om. K. Joseph. ἔθος supra scriptum est in A.

^d ἀνατολῆς] ἀνατολῶν G. Niceph.

^e τὸν ναόν] τῶν ναῶν G.

^f πάντα τὸν λαόν] τὸν λαὸν πάντα K. Joseph.

^g δημοτῶν om. G. et l. ἀνακτήσαντες.

^h κακόφημον] Post h. v. καὶ ὀργισθέντες addunt Steph. Val. Zim. B. in marg. ὀργισθέντες A.E. utraque verba om. Stroth. B. (in textu) C.D.F.G.H.I.K.c. et in vers. Joseph. quos sequor.

ⁱ συλλαμβάνουσι] συλλαμβάνονται K.

^k καὶ πολλαῖς] Ita B.C.D.F.G. H.I.K. Joseph. καὶ δειναῖς ἅμα καὶ πολλαῖς edd. A.E.

^l αἰκίζονται] αἰκίζοντες G.

^m ἰδίᾳ om. K.

ⁿ παρόντας] παίοντας Zim. K.c. Joseph. quod mavult Valesius. Edd. et codd. omnes præter K.c. habent παρόντας sicut etiam Rufinus. Imo c. habet ὁ δ’ οὗθ’ ὑπὲρ ἑαυτοῦ δημοσίᾳ πρὸς τοὺς ἐπισήμους, οὔτε ἰδίᾳ πρὸς τοὺς παίοντας.

^o φωνὰς βοῶν] βοῶν φωνὰς K. βοῶν om. E. a pr. m. F.

^p διετέλει] ἐπετέλει G.

^q κίνημα τάνδρως] κινήματον ἀνδρὸς (sic) G. κίνημα τοῦ ἀνδρὸς K. Joseph.

^r ἄγουσιν] ἀνάγουσιν E.K. Joseph.

^s Ῥωμαίοις] Ῥωμαίων K. Josephi cod.

^t μέχρις] Ita A.B.C.D.F.G.H.I. K. Joseph. μέχρι edd. E.

^v οὗθ’] οὔτε l. a pr. m. K.

^w ἰκέτευσεν] ἰκέτευεν F.

“^x ἐδάκρυσεν, ἀλλ’ ὡς ἐνὴν μάλιστα τὴν φωνὴν ὀλοφυρτικῶς
 “^y παρεγκλίνων, πρὸς ἐκάστην ἀπεκρίνατο πληγὴν, ^z αἱ αἱ
 “^z Ἱεροσολύμοις.” Ἔτερον δέ ^a τι τούτου παραδοξότερον ὁ ⁵
 αὐτὸς ἱστορεῖ ^b συγγραφεὺς, χρησμόν τινα φάσκων ἐν ἱεροῖς
 γράμμασιν εὐρῆσθαι περιέχοντα, ὡς κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον
 ἀπὸ τῆς χώρας ^c τὶς αὐτῶν ^d ἄρξει τῆς οἰκουμένης· ὃν αὐτὸς
 μὲν ἐπὶ ^e Οὐεσπασιανὸν πεπληρώσθαι ἐξείληφεν. Ἄλλ’ οὐχ
^f ἀπάσης γε οὗτος ^g ἡ μόνης ^h ἤρξεν τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους. Δι-
 καιότερον δ’ ἂν ἐπὶ τὸν Χριστὸν ⁱ ἀναχθείη, πρὸς ὃν ^k εἴρητο
 ὑπὸ τοῦ πατρὸς, “Αἴτησαι παρ’ ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη
 “ τῆς γῆς.” Οὗ δὲ κατ’ ^l αὐτὸ ^m δὴ ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ εἰς
 πᾶσαν τὴν γῆν ἐξήλθεν ὁ φθόγγος τῶν ἱερῶν ἀποστολῶν,
 καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Περὶ Ἰωσήπου, καὶ ὧν κατέλιπε συγγραμμάτων.

(Nic. H. E. III, 18.)

Ἐπὶ τούτοις ⁿ πᾶσιν, ἄξιον μὴ δ’ αὐτὸν ὁ τὸν Ἰώσηπον, ¹
 τοσαῦτα τῇ μετὰ χεῖρας συμβεβλημένον ^p ἱστορίᾳ, ὁπόθεν τε
 καὶ ἀφ’ οἷου γένους ὠρμάτο, ^q ἀγνοεῖν. Δηλοὶ δὲ πάλιν αὐτὸς

^x ἐδάκρυσεν] ἐδάκρυνεν C.F. et
 forsan B.D.

^y παρεγκλίνων] παρεκλίνων G.
 παρεκκλίνων K. Josephi cod.

^z αἱ, αἱ,] οὐαὶ G. οὐαὶ, οὐαὶ H.
 Post Ἱεροσολύμοις codex K. plu-
 rima interpolavit e Josepho.

^a τι om. G.

^b συγγραφεὺς om. A.E.H.I.K.
 Niceph.

^c τὶς αὐτῶν] Ita B.C.D.F.G.H.
 I.K. Joseph. Niceph. αὐτῶν τὶς
 edd. A.E.

^d ἄρξει] ἄρξοι Steph. A.E.

^e Οὐεσπασιανὸν] Οὐασπασιανοῦ G.
 Οὐεσπασιάνου I. K. male: recte
 enim Nicephorus παραφράζει Eu-
 seabium, εἰς Οὐεσπασιανὸν ἀνείληφε

τὸν χρησμόν. Stephanus semper
 scribit Οὐεσπεσιανός.

^f ἀπάσης γε] τε pro γε Steph.
 A.E. γε habet g.

^g ἡ] εἰ M.g.

^h ἤρξεν] ἤρξαι F. om. A.

ⁱ ἀναχθείη] ἀχθείη F. ἀνατεθείη
 G.

^k εἴρητο] εἴρηται I. et supraser.
 ab eadem m. εἴρητο.

^l αὐτὸ] αὐτὸν H.

^m δὴ ἐκεῖνο] ἐκεῖνο δὴ C.F. (et
 forsan B.D.) I.K.

ⁿ πᾶσιν] ἅπασιν C.H.I.K.

^o τὸν Ἰώσηπον, τοσαῦτα] Ἰώσηπον
 τοσαύτας G.

^p ἱστορίᾳ] ἱστορίας G.

^q ἀγνοεῖν] μὴ ἀγνοεῖν G.

καὶ τοῦτο, λέγων ὧδε· “Ἰώσηπος ^ςΜατθαίου παῖς, ἐξ
 “Ἱεροσολύμων ἱερεὺς, αὐτός τε ^τῚΡωμαίους πολεμήσας τα-
 “πρῶτα, καὶ ^ντοῖς ὕστερον παρατυχὼν ἐξ ἀνάγκης.” ^ωΜά-
 λιστα δὲ τῶν κατ’ ἐκεῖνο καιροῦ Ἰουδαίων ^{οὐ}παρὰ μόνοις
 τοῖς ὁμοεθνήσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ ῚΡωμαίοις γέγονεν ἀνὴρ ἐπι-
 δοξότατος, ὥς αὐτὸν μὲν ἀναθέσει ἀνδριάντος ἐπὶ τῆς ῚΡω-
 μαίων τιμηθῆναι πόλεως, τοὺς δὲ σπουδασθέντας αὐτῷ λόγους
 βιβλιοθήκης ἀξιοθῆναι. ^{οὗτος} δὴ πᾶσαν τὴν Ἰουδαϊκὴν
 ἀρχαιολογίαν ἐν ὅλοις εἴκοσι ^ςκαταβέβληται συγγράμμασι,
 τὴν δ’ ἱστορίαν τοῦ κατ’ αὐτὸν ^αἸουδαϊκοῦ πολέμου ἐν ἑπτὰ
^βλόγοις, ^ακαὶ οὐ μόνον ^δτῇ Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίῳ
 φωνῇ παραδύναται αὐτὸς ἐαυτῷ μαρτυρεῖ, ^εἄξιός γε ὢν διὰ τὰ
 λοιπὰ πιστεῦσθαι. Καὶ ἕτερα δὲ αὐτοῦ ^εφέρεται σπουδῆς
 ἄξια δύο, τὰ περὶ τῆς Ἰουδαίων ἀρχαιότητος, ἐν οἷς καὶ ἀν-

^τ τοῦτο λέγων ὧδε] τ. λ. ὧδέ πως
 Η. ταῦτα λέγων ὧδε G.

^ς Ματθαίου] Ita edd. B.C.D.F.
 Η. et forsān I. a pr. m. Ματθίου
 A.E.I. a sec. m. K. Joseph. So-
 phron. Sozom. (I. i.) Rufin. Μα-
 θαίου G.M.P.c. *Matathiae*, in vers.
 Lubens admissem Μαθίου, quod
 rectum est; ipse vero Eusebius
 Ματθαίου scripsisse videtur.

^τ ῚΡωμαίους] Gruterus conjecit
 πρὸς Ὶωμαίους.

^ν τοῖς] τούτοις G.

^ω Μάλιστα] μάλλον G.

^{οὐ} οὐτε I.K. In codice I. ad
 marginem literis majoribus et ru-
 bris scribitur, Ὅσα συγγράμματα
 καταλείπειν Ἰώσηπος, καὶ ὡς περὶ
 τῶν ἐνδιαθῆκων δηλοῖ βιβλίων.

^{οὗτος} δὴ] οὗτος δὲ G.

^ς καταβέβληται] Ita Val. Hei-
 nich. B.C.D.F.H. καταβέβλητο G.
 κατατίθεται Steph. Stroth. Zim.
 A.E.I.K.

^α Ἰουδαϊκοῦ] Ita Stroth. Val. B.
 C.D.F.G.H.c. et in vers. ῚΡωμαϊκοῦ
 Steph. A.E.I.K.

^β λόγοις om. A.E.H. et I. se-

cundum collat. Gronov. non no-
 stram: et delendam esse vocem
 censet Valesius propter sequens ^α
 in neutro genere: habent vero B.
 C.D.F.G.I. (v. supr.) K. et reti-
 nendam esse satis demonstravit
 Strothius; ^α enim ad συγγράμμασι
 æque ac ad λόγοις referendum
 est.

^α καὶ] Ita edd. A.E. ^α om. G.
 H.I.K. καὶ om. C.F. et forsān B.
 D. Quamvis lectio ^α καὶ duobus
 tantum, neque optimis, codicibus
 adstipuletur, vix dubito quin reti-
 nenda sit: omissio enim cum vo-
 cis ^α tum vocis λόγοις librariis
 nimis sedulis debetur, qui mascu-
 lini cum neutro concordiam vere-
 bantur: de quo in not. super.
 Deinde si hæ duæ voces, ^α et καὶ,
 separatim examinentur, utraque
 in sex codicibus legitur.

^δ τῇ Ἑλλήνων] τῆς pro τῇ A.E.
 mendose.

^ε ἄξιός γε] ἄξιός τε H. γε om.
 G.

^ε φέρεται σπουδῆς ἄξια δύο] περὶ
 σπουδῆς δύο φέρεται G. perperam.

τιρρήσεις πρὸς ε' Ἀπίωνα τὸν γραμματικὸν κατὰ Ἰουδαίων
τηνικάδε συντάξαντα λόγον ^h πεποιήται, καὶ πρὸς ἄλλους, οἱ
διαβάλλειν ⁱ καὶ αὐτοὶ τὰ πάτρια τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους ἐπει-
ράθησαν. ^k Τούτων ἐν τῷ προτέρῳ τὸν ἀριθμὸν τῆς λεγο-
μένης παλαιᾶς τῶν ἐνδιαθήκων γραφῶν τίθησι, ^l τίνα παρ'
Ἑβραίοις ἀναντίρρητα, ὡς ἂν ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως, αὐτοῖς
ρήμασι διὰ τούτων διδάσκων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Ὅπως τῶν θείων μνημονεύει βιβλίων Ἰώσηπος.

“ ^m Οὐ μυριάδες οὖν ⁿ βιβλίων εἰς ^o παρ' ἡμῖν ^p ἀσυμφώνων ⁱ
“ καὶ μαχομένων, δύο δὲ μόνα πρὸς τοῖς εἴκοσι ^q βιβλία, τοῦ
“ παντὸς ἔχοντα ^r χρόνου τὴν ἀναγραφὴν, τὰ δικαίως ^s θεία
“ πεπιστευμένα. Καὶ τούτων πέντε ^t μὲν ἔστι τὰ Μωϋσέως,
“ ἃ τοὺς ^v τε νόμους περιέχει καὶ τὴν τῆς ἀνθρωπογονίας

■ Ἀπίωνα] Ἀππίωνα C. I. K.
“ Legitur etiam per geminum π.
“ tanquam Ἀππίων nomen Roma-
“ num esset in Græcam speciem
“ detortum ab recto *Appius*, ut
“ *Μαρκίωνα* *Marcus*. Verum Ἀπίων
“ *Ægyptis* in usu fuit, deductum
“ ab *Api*, ut a *Serapi* *Serapion*.
“ Pro quo nummi faciunt, uti
“ ostendit Cl. Harduinus in *Num-*
“ *mis antiquis Populorum et Ur-*
“ *bium illustratis*, sub voce ΥΠΙΑΙ-
“ ΠΗΝΩΝ.” Havercamp. (ad Jos.
c. Apion. 1.) in quo Valesium ta-
cite expressit, cujus verba vid.
infra ad c. 38.

^h πεποιήται] πεποιήται δὲ G. sc.
ut cum sequentibus cohæreat.

ⁱ καὶ αὐτοὶ τὰ πάτρια] τὰ πάτρια
καὶ αὐτοὶ G.

^k Τούτων] τούτων δὲ G. per-
peram.

^l τίνα] τίνα τὰ C. I. K. Niceph.
τίνα τε G.

^m Οὐ] οὐ Steph. A. E. inepte :
om. G. H.

ⁿ βιβλίων εἰς] Ita B. C. D. E. F.
G. I. K. Joseph. Niceph. εἰς βι-
βλίων edd. A. H.

^o παρ' ἡμῖν om. Steph. A. E.

^p ἀσυμφώνων] συμφώνων Steph.
A. E. Nostrum textum in h. l. se-
quitur Christoph.

^q βιβλία] βιβλία οἷς I. K. Ni-
ceph. sine sensu. Suspicio libra-
rium quendam incaute ad margi-
nem scripsisse *ois*, ut qui βιβλία
in βιβλίοις mutare vellet : deinde
incautiorem οἷς in textum intu-
lisse. Satis hinc apparet Nice-
phori codices in I. et K. expressos
esse.

^r χρόνου] χρόνον Steph. ut vi-
detur, incuria : χρόνον notavit g.

^s θεία om. Steph. cæteri omnes
(etiam c. et in vers.) habent,
quamvis non extet in Josephi co-
dicibus.

^t μὲν ἔστι τὰ] μὲν om. G. τὰ
om. Steph. E. G.

^v τε νόμους] γενομένους Josephi
codd. τε om. F.

“ παράδοσιν, μέχρι τῆς ^w αὐτοῦ τελευτῆς. Οὗτος ὁ χρόνος
 “ ἀπολείπει ^x τρισχιλίων ὀλίγῳ ἔτων. Ἀπὸ δὲ τῆς Μαῦ-
 “ σέως τελευτῆς μέχρι τῆς Ἀρταξέρξου τοῦ μετὰ Χέρξην
 “ Περσῶν ^z βασιλέως, οἱ μετὰ Μωϋσῆν προφηῆται τὰ κατ’
 “ αὐτοὺς πραχθέντα συνέγραψαν ἐν τρισὶ καὶ δέκα βιβλίοις.
 2 “ Αἱ δὲ λοιπαὶ τέσσαρες ὕμνους εἰς ^a τὸν Θεὸν καὶ τοῖς ἀν-
 “ θρώποις ὑποθήκας τοῦ βίου περιέχουσιν. Ἀπὸ δὲ Ἀρτα-
 “ ξέρξου μέχρι τοῦ καθ’ ἡμᾶς χρόνου, γέγραπται μὲν ἕκαστα,
 “ πίστεως ^b δ’ οὐχ ὁμοίας ^c ἡξίωται ^d τοῖς πρὸ αὐτῶν, διὰ τὸ
 “ μὴ γενέσθαι τὴν τῶν προφητῶν ἀκριβῆ διαδοχὴν. Δῆλον
 “ ὅ’ ἐστὶν ἔργῳ, πῶς ἡμεῖς ^e πρόσμιεν τοῖς ἰδίῳις γράμμασι.
 “ Τοσούτου γὰρ αἰῶνος ἤδη ^f παρῳηκότος, οὔτε προσθεῖναι
 “ τις, οὔτε μεταθεῖναι τετόλμηκε, πᾶσι δὲ σύμφυτόν ἐστιν
 “ εὐθὺς ἐκ ^h πρώτης γενέσεως Ἰουδαίοις, τὸ ἰνομίζειν αὐτὰ Ἰθεοῦ
 “ δόγματα, καὶ τούτοις ἐπιμένειν, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν, εἰ δέοι,
 “ θνήσκειν ἡδέως.” Καὶ ταῦτα δὲ τοῦ συγγραφέως χρησί-
 3 μως ᾧδε ^k παρατεθείσθω. ¹ Πεπύνηται δὲ καὶ ἄλλο οὐκ
 ἀγεννὲς σπούδασμα τῷ ἀνδρὶ περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ,
 ὃ τινες Μακκαβαϊκὸν ἐπέγραψαν, τῷ τοὺς ἀγῶνας ^m τῶν ἐν
 τοῖς οὕτω καλουμένοις Μακκαβαϊκοῖς συγγράμμασιν ⁿ ὑπὲρ
 τῆς εἰς τὸ θεῖον εὐσεβείας ἀνδρισμένων Ἑβραίων περιέχειν.

^w αὐτοῦ] ἐκείνου αὐτοῦ G.

^x τρισχιλίων] τετρακισχιλίων I.
 a sec. m.

^y ὀλίγῳ] Ita Stroth. B.C.F.I.
 K.c. Josephi codd. Niceph. ὀλίγον
 Steph. Val. A.D.E.H. Neutrum
 habet G.

^z βασιλέως] βασιλέως ἀρχῆς c.

^a τὸν Θεόν] τὸν om. G.

^b δ’ οὐχ] μὲν οὐχ H.

^c ἡξίωται] ἡξίωτο C.F. et forsan
 B.D.

^d τοῖς πρὸ αὐτῶν] τῆς πρὸς αὐτῶν
 Steph. A. τῆς πρὸ ἑαυτῶν c. cum
 superioribus, in vers.

^e πρόσμιεν] Ita edd. A.B.C.D.

E.F.I.K. πρόσμιεν H. προίμεν G.
 τοῖς ἰδίῳις γράμμασι πεπιστεύκαμεν
 c. Joseph. ἔργῳ πρόσμιεν τ. ιδ. γρ.

Niceph. συγγράμμασι G.

^f παρῳηκότος] παρεληλυκότος G.
 g οὔτε] οὐδὲν c.

^h πρώτης] τῆς πρώτης c.

ⁱ νομίζειν] ὀνομάζειν c. existimare
 in vers.

^j Θεοῦ] Ita edd. A.B.C.D.E.
 F.H. Joseph. θεῖα G.I.K. Ni-
 ceph.

^k παρατεθείσθω] παρατεθήσθω F.

¹ Πεπύνηται] πεποίηται G.

^m τῶν] τοῖς H. perperam.

ⁿ ὑπὲρ] τῶν ὑπὲρ G.

Καὶ ^η πρὸς τῷ τέλει δὲ τῆς εἰκοστῆς ἀρχαιολογίας ἐπισημαίνεται ὁ αὐτός, ὡς ἂν προηρημένος ἐν τέτταρσι συγγράψαι βιβλίοις ^ο κατὰ τὰς πατρίους δόξας τῶν Ἰουδαίων, περὶ Θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ^ρ ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. Καὶ ἄλλα δὲ ⁴ αὐτῷ σπουδασθῆναι ὃ αὐτὸς ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ μνημονεύει λόγοις. Πρὸς τούτοις εὐλογον καταλέξει καὶ ἂς ἐπ' ^τ αὐτοῦ τῆς ἀρχαιολογίας ^ς τοῦ τέλους φωνὰς ^ι παρατίθεται, εἰς πίστωσιν τῆς τῶν ἐξ αὐτοῦ παραληφθέντων ἡμῖν μαρτυρίας. ^ν Διαβάλλων δῆτα Ἰουστον ^ω Τιβερίεα ὁμοίως αὐτῷ ^ς τὰ κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἵστορησαι χρόνους πεπειραμένον, ὡς ^ζ μήτ' ἀληθῆ ^η συγγεγραφότα, ^β πολλὰς τε ἄλλας εὐθύνας ἐπαγαγὼν τῷ ἀνδρὶ, ^γ καὶ ταῦτα αὐτοῖς ῥήμασιν ^δ ἐπιλέγει· “^ε Οὐ μὴν ἐγὼ ^ς σοι τὸν αὐτὸν τρόπον περὶ τῆς ἐμαντοῦ ^ς γραφῆς “^ε εἶδισα, ἀλλ' αὐτοῖς ἐπέδωκα τοῖς αὐτοκράτορσι τὰ βιβλία, “^η μόνον οὐ τῶν ἔργων ^ι ἥδη βλεπομένων. Συνήδην γὰρ

^η πρὸς τῷ τέλει] πρὸς τὸ τέλει H.

^ο κατὰ] τὰ κατὰ H.

^ρ ἔξεστι] ἔστι F.

^ι αὐτῷ σπουδασθῆναι] σπουδάσματα G.

^τ αὐτοῦ] Ita Stroth. Val. B.C. D.F.G. αὐτὸ Steph. A.E.H.I.K. Hunc locum ita legit c. καὶ ἂς ἐν τῷ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ βίου αὐτῷ συγγεγραμμένῳ βιβλίῳ.

^ς τοῦ τέλους] Ita Stroth. Val. B.C.D.F.G. τὸ τέλος Steph. A.E. I.K. τοῦ τέλος (sic) H. quod correctionem manifeste sapit.

^ι παρατίθεται] ἀνατίθεται G.

^ν Διαβάλλων] διαβαλὼν M.

^ω Τιβερίεα] Ita edd. A.E.H.I. K. Niceph. Τιβερέα B.C.D.F. Τιβερία G. Valesius vulgatam defendit, et vertit *Tiberiensem*, Hieronymo duce: (*de Script. Eccles.*) citat quoque Steph. Byz. qui Τι-

βερίεα patronymicum agnoscit; et Rufinum, qui Justum vocat ex Tiberiade. Τὸν Τιβερίεα legit H.

^ς τὰ om. F.

^ι ἵστορησαι] ἱστορηκέναι G.

^ζ μήτ' ἀληθῆ] μηδὲν ἀληθές G.

^η συγγεγραφότα] Ita edd. A.E. G.H.I. (juxta collat. nostram) K. γεγραφότα Niceph. συγγράφοντα B. C.D.F.I. (juxta collat. Gronov.)

^β πολλὰς τε] πολλὰς δὲ G.

^γ καὶ ταῦτα] Ita Stroth. Val. B. C.D.F.G.H.c. καὶ om. Steph. A. E.I.K.

^δ ἐπιλέγει] ἐπιλέγειν H.

^ε Οὐ μὴν] οὐκοῦν G. male.

^ς σοι] σε F.

^ς γραφῆς] συγγραφῆς G.

^η μόνον οὐ] μόνον οὐχὶ H.

^ι ἥδη] Strothius (quem sequitur Zimmermannus) ἔτι reposuit ex Josepho, contra omnes Eusebii codices et Nicephorum. Haver-

“ἐμαυτῷ τετηρηκότι τὴν τῆς ἀληθείας παράδοσιν, ἐφ’ ἣ
 5 “μαρτυρίας^k τεύξεσθαι προσδοκήσας οὐ διήμαρτον. Καὶ
 “ἄλλοις^l δὲ^m πολλοῖς ἐπέδωκα τὴν ἱστορίαν, ὧν ἔνιοι καὶ
 “ⁿ παρατετυχήκεσαν τῷ πολέμῳ, καθάπερ^o βασιλεὺς Ἀγρίπ-
 “πας, καὶ τινες αὐτοῦ τῶν συγγενῶν. Ὁ μὲν γὰρ αὐτοκρά-
 “τωρ Τίτος οὕτως ἐκ μόνων αὐτῶν ἐβουλήθη τὴν γνῶσιν
 “τοῖς ἀνθρώποις παραδοῦναι τῶν πράξεων, ὥστε χαράξας
 “τῇ αὐτοῦ χειρὶ, τὰ βιβλία^q δημοσιεύεσθαι προσέταξεν.
 “Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀγρίππας^r ἐξήκοντα δύο ἔγραψεν ἐπιστο-
 “λὰς, τῇ τῆς ἀληθείας παραδόσει μαρτυρῶν.”^s Ἀφ’ ὧν
 καὶ δύο παρατίθησιν. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τοῦτον ταύτη πη
 δηλώσθω ἴωμεν δ’ ἐπὶ τὰ ἐξῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.

Ὡς μετὰ Ἰακώβον ἡγείται Συμεὼν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας.

(Nic. H. E. III, 9.)

1 τ Μετὰ τὴν Ἰακώβου μαρτυρίαν καὶ τὴν αὐτίκα γενομένην
 ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ, λόγος κατέχει^v τῶν ἀποστόλων καὶ

campus vero in sua Josephi edi-
 tione ἤδη ex Eusebio dedit.

^k τεύξεσθαι] τεύξασθαι C.

^l δὲ om. F.

^m πολλοῖς] πολλοῖς εὐθὺς c. non
 in vers.

ⁿ παρατετυχήκεσαν] Ita Val.
 Stroth. B.C.D.F.H.I.K.V. Niceph.
 παρατετεύχεσαν Steph. A.E.G. πα-
 ρατετεύχεσαν M.c. παρατετύχεισαν
 Josephi codd.: sed Havercampus
 dedit παρατετυχέεισαν, præeunti-
 bus, ut dicit, Eusebio et Nice-
 phoro: in quo fallitur, æque ac
 Strothius, qui h. l. Valesio ascri-
 bit. Readingius quidem in sua
 editione παρατετυχέεισαν primus
 dedit: Valesius vero post Nice-
 phorum vulgatam diserte habet,
 quæ procul dubio recte se habet.

^o βασιλεὺς] ὁ βασ. G. mox καὶ om.

^p ὥστε] ὥς τε Steph. et Stroth.
 divisim, nescio an consulto.

^q δημοσιεύεσθαι] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.G.H.I. (suprascr.) K. Ni-
 ceph. δημοσιεύσθαι F. δημοσιεύσαι
 Steph. A. Josephi codd. δημοσιῶ-
 σαι E.I.N.g. Iterum fallitur vel
 fallit Havercampus δημοσιεύσεσθαι
 legendo “cum Nicephoro et me-
 “lioribus Eusebii Codd.” Dix-
 isse debuerat et dedisse δημο-
 σιεύεσθαι.

^r ἐξήκοντα δύο] ἐξήκοντα καὶ δύο
 G.I.K. ξ. καὶ β. Niceph.

^s Ἀφ’ ὧν] Ita B.C.D.F.G.I.K.
 Niceph. ἐξ ὧν edd. A.E.H.

^t Μετὰ τὴν] μετὰ δὲ τὴν G. μετὰ
 τὴν τοῦ I.K.

^v τῶν ἀποστ.] περὶ τῶν ἀποστ. G.
 male.

τῶν τοῦ ^w Κυρίου ^x μαθητῶν τοὺς ^y εἰσέτι τῷ βίῳ ^z λειπομέ-
νους ἐπὶ ^a ταὐτὸ πανταχόθεν συνελθεῖν, ἅμα τοῖς πρὸς ^b γέ-
νους κατὰ σάρκα τοῦ Κυρίου· πλείους γὰρ καὶ τούτων ^c περι-
ῆσαν ^d εἰσέτι τότε τῷ βίῳ· βουλήν τε ^e ὁμοῦ τοὺς πάντας
περὶ τοῦ τίνα χρὴ ^f τῆς Ἰακώβου διαδοχῆς ^g ἐπικρῖναι ἄξιον
ποιήσασθαι. Καὶ δὴ ἀπὸ μιᾶς γνώμης τοὺς πάντας Συμεῶνα
τὸν ^h τοῦ Κλωπᾶ, οὗ καὶ ⁱ ἡ τοῦ εὐαγγελίου μνημονεύει
γραφῇ, τοῦ τῆς αὐτόθι παροικίας θρόνου ἄξιον εἶναι ^k δοκι-
μάσαι, ἀνεψιὸν ^l γε, ὡς φασί, γεγονότα τοῦ Σωτῆρος. ^m Τὸν ⁿ
γὰρ οὖν Κλωπᾶν ἀδελφὸν τοῦ Ἰωσήφ ὑπάρχειν Ἡγήσιππος
ἱστορεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IB.

Ὡς Οὐεσπασιανὸς τοὺς ἐκ Δαβὶδ ζητεῖσθαι προστάττει.

(Nic. H. E. III, 10.)

Καὶ ἐπὶ τούτοις, ⁿ Οὐεσπασιανὸν μετὰ τὴν ^o τῶν Ἱεροσο-
λύμων ἄλωσιν πάντας τοὺς ^p ἀπὸ γένους Δαβὶδ, ὡς ^q ἂν μὴ
περιλειφθεῖη τίς παρὰ Ἰουδαίοις τῶν ἀπὸ ^r τῆς βασιλικῆς
φυλῆς, ἀναζητεῖσθαι προστάζει, ^s μέγιστόν τε Ἰουδαίους
^t αὐθις ἐκ ταύτης διωγμὸν ^v ἐπαρτηθῆναι τῆς αἰτίας.

^w Κυρίου] Χριστοῦ F.

^x μαθητῶν] μαρτύρων G.

^y εἰσέτι] ἔτι F. εἰς τότε G.

^z λειπομένους] ὑπολειπομένους F.

^a ταὐτὸ] ταντὸν Steph. A.E.G.

^b γένους] γένος I. a sec. m. Ni-
ceph.

^c περιῆσαν] ὅτι περ. Steph. A.E.
ὅτι delet a.

^d εἰσέτι] ἔτι G.

^e ὁμοῦ τοὺς πάντας] om. G. τοὺς
πάντας om. Steph. Stroth. A.E.
Cæteri (etiam c.) habent.

^f τῆς Ἰακ.] τοῦ τῆς Ἰακ. F.
male.

^g ἐπικρῖναι — ποιήσασθαι] κρῖναι
— ποιήσθαι (sic) G.

^h τοῦ Κλωπᾶ] καὶ Κλεώπαν I. a

sec. m. τοῦ Κλωπᾶ F. Niceph.

ⁱ ἡ ante τοῦ om. Steph. Stroth.

A.

^k δοκιμάσαι] ἐδοκίμασαν G.

^l γε, ὡς] Ita B.C.D.F.I.K. ὥς γε

edd. A.E.H.

^m Τὸν γὰρ] τὸν μὲν I.K.

ⁿ Οὐεσπασιανὸν] Οὐασπ. G. ut
sæpe.

^o τῶν om. G. Niceph.

^p ἀπὸ γένους] ἀπογόνους G.

^q ἂν om. Steph. Stroth. A.E.

H.

^r τῆς om. G.

^s μέγιστόν τε] μέγιστον δὲ I.K.

^t αὐθις om. H.

^v ἐπαρτηθῆναι] ἐπαρτιθῆναι G.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ.

ω' Ως δεύτερος Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Ἀνεγκλητος.

- 1 Ἐπὶ δέκα ^x δὲ τὸν Οὐεσπασιανὸν ^y ἔτεσι βασιλεύσαντα αὐτοκράτωρ Τίτος ὁ παῖς ^z διαδέχεται, οὗ κατὰ ^a δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας, ^b Λίνος ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων ^c ἐκκλησίας δυοκαίδεκα τὴν λειτουργίαν ἐνιαυτοῖς κατασχὼν ^d Ἀνεγκλήτῳ ταύτην παραδίδωσι. ^e Τίτον δὲ Δομετιανὸς ἀδελφὸς διαδέχεται, δύο ἔτεσι καὶ μηνὶ τοῖς ἴσοις βασιλεύσαντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ.

ω' Ως δεύτερος Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος ^f Ἀβίλιος.

- 1 Τετάρτῳ μὲν οὖν ἔτει Δομετιανοῦ, τῆς κατ' Ἀλεξάνδρειαν παροικίας ὁ ^g πρῶτος ^h Ἀννιανὸς, δύο πρὸς ⁱ τοῖς εἴκοσιν ^k ἀναπλήσας ἔτη τελευτᾷ, ^l διαδέχεται δ' αὐτὸν ^m δεύτερος Ἀβίλιος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ.

ω' Ως τρίτος Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Κλήμης.

- 1 Δωδεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς ⁿ αὐτῆς ^o ἡγεμονίας, ^p τῆς Ῥωμαίων

^w F. addit, ὅτι Οὐεσπασιανὸς ἔτη ⁱ ἐβασίλευσε.

^x δὲ τὸν] δὲ om. E. τὸν om. I.K.

^y ἔτεσι suprascr. in E. Septem priora verba h. c. ita exhibentur in G. ἐπὶ δέκατον δὲ τῆς βασιλείας ἔτος Οὐασπασιανὸν βασιλεύσαντα.

^z διαδέχεται] αὐτοῦ ἀναδέδεικται G.

^a δεύτερον] τὸ δεύτ. G.

^b Λίνος] Λίνος I.K.

^c ἐκκλησίας] Post h. v. ἥς additur in I.

^d Ἀνεγκλήτῳ] Ἀνακλήτῳ Steph. v. Annot. Vales. Ἀνεγκλήτῳ c. Anacleto, in vers.

^e Τίτον] Hinc c. 13. inchoat H.

^f Ἀβίλιος] Addit F. τιτο ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη β' μή β. (sic.) Hoc caput

ad præcedens refertur in ed. Steph.

^g πρῶτος] προεστὼς G.

^h Ἀννιανὸς] Ἀνιανὸς Steph. A.E. G.K. Niceph. v. lib. II. c. 24.

ⁱ τοῖς εἴκοσιν] Ita edd. A.E.G.H. τοῖς om. B.C.D.F.I.K. Niceph. In codice C. semper scribitur εἴκοσι, approbante Valesio.

^k ἀναπλήσας] Ita B.C.D.F. (I.K. juxta collat. Gronov.) Niceph. ἀποπλήσας edd. A.E. ἀναπληρώσας G. ἀποπληρώσας H.

^l διαδέχεται] Hinc c. 15. inchoat H.

^m δεύτερος] ἕτερος A.M.P.a.

ⁿ αὐτῆς] αὐτοῦ G.

^o ἡγεμονίας] ἡγεμονείας E.

^p τῆς Ῥ. ἐκκλησίας] om. G. Post hæc verba c. 16. inchoat H. nescio quo sensu.

ἐκκλησίας Ἀνέγκλητον ἔτεσιν ἐπισκοπεύσαντα ^ιδεκαδύο διαδέχεται Κλήμης. Ὁν συνεργὸν ἑαυτοῦ γενέσθαι Φιλιππησίοις ἐπιστέλλων ὁ ἀπόστολος διδάσκει λέγων, “^ι Μετὰ καὶ “ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ^ςὀνόματα “ ἐν βίβλῳ ζῶης.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ.

Περὶ τῆς Κλήμεντος ἐπιστολῆς.

Τούτου δὴ οὖν ^ιτοῦ Κλήμεντος ὁμολογουμένη μία ἐπι-
στολὴ ^νφέρεται, μεγάλη ^ωτε καὶ θαυμασία, ἣν ὡς ἀπὸ τῆς
Ῥωμαίων ἐκκλησίας τῇ Κορινθίων διευτυπώσατο, στάσεως
τηνικάδε κατὰ τὴν Κόρινθον γενόμενης. Ταύτην δὲ καὶ ἐν
πλείσταις ἐκκλησίαις ἐπὶ τοῦ κοινοῦ δεδημοσιευμένην πάλαι
τε καὶ καθ’ ἡμᾶς αὐτοὺς ^χἔγνωμεν. Καὶ ^υὅτι γε κατὰ τὸν
δηλούμενον ^ζτὰ τῆς Κορινθίων κεκίνητο στάσεως, ἀξιοχρεως
μάρτυς ὁ ^αἩγήσιππος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ.

Περὶ τοῦ κατὰ Δομετιανὸν διωγμοῦ.

(Nic. H. E. III, 9.)

Πολλὴν ^βγε μὴν εἰς πολλοὺς ἐπιδειξάμενος ὁ Δομετιανὸς ^ι
ὀμότητα, οὐκ ^ςὀλίγον τε τῶν ἐπὶ Ῥώμης εὐπατριδῶν ^δτε
καὶ ἐπισήμων ἀνδρῶν πλῆθος οὐ μετ’ εὐλόγου κρίσεως ^εκτεί-

^ι δεκαδύο] δώδεκα G.

■ Μετὰ καὶ] Hæc verba c. 15. ordiuntur in ed. Steph. καὶ om. F.

^ς ὀνόματα] ὀνόματα ἔστιν H.

^ι τοῦ Κλήμεντος om. Steph. Stroth. A.E.H. (I.K. juxta collat. Gronov.)

^ν φέρεται] Usque ad h. v. proccedit c. 15, in ed. Steph.

^ω τε καὶ] τε om. G.

^χ ἔγνωμεν ante πάλαι κ. τ. λ. ponit G.

^υ ὅτι γε] Ita Steph. Stroth. A. C.E.F.G.I.K. (et fors. B.D.) γε om. Val. nescio an ex incuria; restituit Reading: solus H. (quem

Valesius nunquam viderat) omisit.

^ζ τὰ τῆς] τὰ om. G. mox κεκίνηται, et ἀξιοχρεως.

^α De voce λέγων post Ἡγήσιππος addenda, cf. Annot.

^β γε μὴν om. G.

^ς ὀλίγον] Ita Val. Stroth. B.C. D.F.G.H.I.K.c. et in vers. ὀλίγων Steph. A.E.

^δ τε καὶ] Ita B.C.D.F.H.I.K. τε om. edd. A.E.G.

^ε κτείνas] ἀποκτείνas edd. A. Cæteri omnes κτείνas. Nicephorus κτείνειν ἐπιχειρεῖν.

νας, μυρίους τε ἄλλους ἐπιφανεῖς ἄνδρας ταῖς ὑπὲρ τὴν ἐνο-
ρίαν ζημιώσας φυγαῖς καὶ ταῖς τῶν οὐσιῶν ἀποβολαῖς ἀναι-
τίως, ^fτελευτῶν τῆς Νέρωνος θεοεχθρίας τε καὶ θεομαχίας
διάδοχον ἑαυτὸν κατεστήσατο. ^hΔεύτερος δὴτα τὸν καθ'
ⁱἡμῶν ἀνεκίνει διωγμὸν, ^kκαίπερ τοῦ πατρὸς ^lαὐτοῦ Οὐεσπα-
σιανοῦ μηδὲν ^mκαθ' ἡμῶν ἄτοπον ἐπινοήσαντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ.

Περὶ Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου καὶ τῆς ἀποκαλύψεως ⁿαὐτοῦ.

(Nic. H. E. III, 9.)

- ¹ Ἐν τούτῳ κατέχει λόγος τὸν ἀπόστολον ὁ ἅμα καὶ εὐαγ-
γελιστὴν Ἰωάννην ἔτι τῷ βίῳ ἐνδιατρίβοντα, τῆς εἰς τὸν
θεῖον λόγον ἔνεκεν μαρτυρίας, Πάτμον οἰκεῖν καταδικασθῆναι
τὴν νῆσον. Γράφων γέτοι ὁ Εἰρηναῖος περὶ τῆς ψήφου τῆς
κατὰ τὸν ἀντίχριστον προσηγορίας φερομένης ἐν τῇ Ἰωάν-
νου λεγομένη Ἀποκαλύψει, αὐταῖς συλλαβαῖς ἐν πέμπτῳ
τῶν πρὸς τὰς αἰρέσεις ταῦτα περὶ τοῦ Ἰωάννου φησὶν. “Εἰ
“ δὲ ῥέδει ἀναφανδὸν ἐν τῷ νῦν καιρῷ κηρύττεσθαι τοῦνομα
“ αὐτοῦ, δι’ ἐκείνου ἂν ἐρρέθῃ τοῦ καὶ τὴν ἀποκάλυψιν ἑώρα-
² “ κότος. Οὐδὲ γὰρ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἑωράθη, ἀλλὰ σχε-
“ δὸν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς, πρὸς τῷ τέλει τῆς Δομετια-
“ νοῦ ἀρχῆς.” ^qΕἰς τοσοῦτον δὲ ἄρα κατὰ ^rτοὺς δηλουμέ-

^f τελευτῶν] Ita edd. A.B.C.D. E.F.H. τελευταῖον G.I.K. (a sec. m. juxta collat. Gron.) Niceph.

^g θεοεχθρίας τε καὶ om. A.E.G.H. Nicephorus scribit ὡς καὶ μετὰ Νέρωνα δεῦτερον θεομάχον ἑαυτὸν κα-
ταστήσαι.

^h Δεύτερος] καὶ δεύτερος G.I.K. Niceph.

ⁱ ἡμῶν] ἡμᾶς A.E.M.P.c. per-
peram. in nos, Christoph.

^k καίπερ] καὶ μὴν I.K.

^l αὐτοῦ] Ita edd. A.E.G.H. αὐ-
τῷ B.C.D.F.I. αὐτῶν K. τοῦ πα-
τρὸς solum Niceph. recte forsan.

^m καθ' ἡμῶν ἄτοπον] ἄτοπον καθ' ἡμῶν G.

ⁿ αὐτοῦ addidi ex B.C.D.F.G. Habet etiam K. in titulis ad ini-
tium libri.

^o ἅμα om. Steph. A.E. habet c.
pariter et, in vers.

^p ῥέδει] ἐδόκει G. mendose.

^q Εἰς τοσοῦτον] Hic incipit c.

20. H.

^r τοὺς] τοῖςδε N. secundum
Reading. i. e. τοῖςδε δηλουμένους.
Debuerat vero forsan exscripsisse
τοὺς δεδηλωμένους: ita enim l.
Christoph.

νοὺς ἢ τῆς ἡμετέρας πίστεως [■]διέλαμπε διδασκαλία, ὡς καὶ τοὺς [†]ἄποθεν τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου συγγραφεῖς μὴ ἀποκνήσαι ταῖς αὐτῶν ἱστορίαις ^ντόν τε διωγμὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ μαρτύρια παραδοῦναι. Οἷγε καὶ τὸν καιρὸν ^ωἐπ' ἀκριβὲς ἐπε-³σημήναντο, ἐν ἔτει ^χπεντεκαιδεκάτῳ Δομετιανοῦ μετὰ πλείστων ἐτέρων καὶ ^υΦλανίαν Δομετίλλαν ἱστορήσαντες, ^zἐξ ἀδελφῆς γεγонуῖαν Φλαυίου Κλήμεντος, ἐνὸς ^ατῶν τηνικάδε ἐπὶ Ῥώμης ὑπάτων, τῆς εἰς Χριστὸν μαντυρίας ^βἔνεκεν, εἰς νῆσον Ποντίαν κατὰ τιμωρίαν δεδόσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ.

Ὡς Δομετιανὸς τοὺς ^εἀπὸ γένους Δαβὶδ ἀναρεῖσθαι προστάττει.

(Nic. H. E. III, 10.)

Τοῦ δ' αὐτοῦ Δομετιανοῦ τοὺς ^δἀπὸ γένους Δαβὶδ ἀνα-¹ρεῖσθαι προστάξαντος, παλαιὸς κατέχει λόγος τῶν αἵρετικῶν τινὰς κατηγορῆσαι τῶν ἀπογόνων Ἰουδα, (τοῦτον δὲ εἶναι ἀδελφὸν κατὰ σάρκα τοῦ Σωτῆρος,) ^εὡς ἀπὸ γένους τυγχανόντων Δαβὶδ, καὶ ὡς αὐτοῦ συγγένειαν τοῦ Χριστοῦ φερόντων. Ταῦτα δὲ δηλοῖ κατὰ λέξιν ^φὧδέ πως λέγων ὁ Ἡγήσιππος.

■ διέλαμπε διδασκαλία] Ita A. (?) B.C.D.E.F.G.I.K. διδ. διελ. edd. A.H. διέλαμψε G.

[†] ἄποθεν] ἄπωθεν E.G.

^ν τόν τε] τὸν τότε E. non male. Nicephorus habet τὸν ἐπὶ Δομετιανοῦ σφοδρότατον διωγμὸν.

^ω ἐπ' ἀκριβὲς ἐπεσημήναντο] ἐπακριβὲς C. ἐσημ. G.

^χ πεντεκαιδεκάτῳ] πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ τῆς G. Nicephorus habet τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ. A verbis ἐν ἔτει πεντ. Stephanus inchoat c. 19.

^υ φλανίαν] Ita C.E.F.G.K. Niceph. (et forsā B.D.) φλαβίαν edd. A.H.I. Idem dicendum est de φλαβίου sive φλαυίου paulo

postea.

■ ἐξ ἀδελφῆς] ἐξ ἀδελφῆν H. i. e. ἐξαδελφῆν, sicut legimus in Syn-cello, καὶ φλανία Δομετίλλα ἐξαδελφῆ Κλήμεντος κ. τ. λ. Ἐξαδελφῆ est ἡ θυγατὴρ τοῦ θείου ἢ τῆς θείας. Nicephorus habet ἀδελφιδῆν.

^α τῶν] τὸ E.

^β ἔνεκεν om. H. et mox Πάμμον pro Ποντίαν mendose.

^ε ἀπὸ γένους] ἀπογόνους G.

^δ ἀπὸ γένους] συγγένους (sic) G.

^ε ὡς ἀπὸ γένους] ὡσυγγενούς (sic) G. deinde τυγχάνοντα τοῦ pro τυγχανόντων.

^φ ὧδέ πως] ὧδεπη G.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ.

Περὶ τῶν πρὸς γένους τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν.

- 1 “Ἐτι δὲ περιῆσαν οἱ ἀπὸ γένους τοῦ Κυρίου υἱῶν
 “Ἰούδα, τοῦ κατὰ σάρκα λεγομένου ἡ αὐτοῦ ἀδελφοῦ, ἰοῦς
 “ἐδηλατόρευσαν, ὡς ἐκ γένους ὄντας Δαβίδ. ^κΤούτους δ’
 “ὁ Ἰουόκατος ἤγαγε πρὸς Δομετιανὸν Καίσαρα· ἐφοβεῖτο
 “γὰρ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, ^μὡς καὶ Ἡρώδης. Καὶ
 “^νἐπηρώτησεν αὐτοὺς, εἰ ἐκ Δαβίδ εἰσι. Καὶ ὠμολόγησαν.
 “Τότε ^οἐπηρώτησεν αὐτοὺς, πόσας κτήσεις ^ρἔχουσιν, ἢ πό-
 2 “σων χρημάτων κυριεύουσιν. Οἱ δὲ ^qεἶπον ^ρἀμφοτέροι,
 “ἐννακισχίλια δηνάρια ὑπάρχειν αὐτοῖς μόνα, ἐκάστῳ αὐτῶν
 “ἀνήκοντος τοῦ ^ςἡμίσεως. Καὶ ταῦτα οὐκ ἐν ἀργυρίοις
 “ἔφασκον ἔχειν, ἀλλ’ ἐν διατιμῇσει γῆς πλέθρων τριάκοντα
 “ἐννέα μόνων, ἐξ ὧν καὶ τοὺς φόρους ^τἀναφέρειν, καὶ ^ναὐ-
 “τοὺς ἀντουργοῦντας διατρέφεσθαι. Εἶτα ^ωδὲ καὶ τὰς
 “χεῖρας ^χτὰς ἑαυτῶν ἐπιδεικνύναι, μαρτύριον ^γτῆς αὐτουρ-
 “γίας τὴν τοῦ σώματος σκληρίαν, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς συνε-

ς υἱῶν] Ita edd. C.D.I.K.V.
nepotes, Christoph. Niceph. Zo-
 nar. υἱοὶ F. υἱῶν A.B.E.H.M.
 P.a. Syncell. υἱοὶ G. Miror unde
 Stephanus υἱοὶ duxerit.

^h αὐτοῦ om. G.

ⁱ οὗς ἐδηλατόρευσαν] οὐσὲδηλατο-
 μοσίρευσαν (sic) G. ὡς ἐδηλάτευσαν
 Syncell. deinde ἐκ γένους ὄντες
 Δαβίδ.

^κ Τούτους δ’] Ita Val. Stroth.
 C.D.F.I.K. Niceph. δ’ om. Steph.
 A.B.E.G.H. Syncell.

^l Ἰουόκατος] Ita Val. Stroth.
 Zim. C.D.F.G. Ἰουόκατος I. Ni-
 ceph. Ἰούκατος Syncell. (sicut sæ-
 pe apud Dion. Cass.) Ἰβόκατος K.
 Hactenus Latinum *Evocatus* satis
 expressum habemus: alii magis
 detorquent: Ἰόκατος Steph. B. Ἰ-
 κουκάτος E. Οἰκούκατος N.g. Ἰκου-
 βάτος A.a. Πριβόκατος (sine arti-

culo) H. *Revocatus*, Rufin.

^μ ὡς καὶ] καὶ om. G.

ⁿ ἐπηρώτησεν] ἠρώτησεν I. K.
 (juxta collat. Gronov.) Syncell.

^ο ἐπηρώτησεν] Ita C.I.K. (et
 forsan B.D.) Niceph. ἐπηρώτησαν
 F. ἠρώτησεν edd. A.E.G.H.

^ρ ἔχουσιν om. G.

^q εἶπον] Ita edd. A.G.H.I.K.
 Niceph. εἶπαν B.C.D.E.F. nescio
 an recte.

^ρ ἀμφοτέροι] ἀμφοτέροις G. Ru-
 finus vertit, *At illi responderunt*
quod utrique non amplius esset &c.
 Vox a Nicephoro abest.

^ς ἡμίσεως] ἡμίσεος C.F. (et for-
 san B.D.) Niceph.

^τ ἀναφέρειν] φέρειν G.

^ν αὐτοὺς] τοὺς H. male.

^ω δὲ καὶ] δὲ om. G.

^χ τὰς ἑαυτῶν] τὰς om. G.

^γ τῆς αὐτουργίας om. F.

“χοῦς ἐργασίας ^z ἐναποτυπωθέντας ἐπὶ τῶν ἰδίων χειρῶν
 “^aτύλους παριστάντας. Ἐρωτηθέντας δὲ περὶ τοῦ Χριστοῦ ³
 “καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὅποια τις εἴη ^bκαὶ ποῖ καὶ πότε
 “φανησομένη, λόγον δοῦναι, ὡς οὐ κοσμικὴ μὲν οὐδ’ ἐπί-
 “γειος, ἐπουράνιος δὲ καὶ ἀγγελικὴ ^cτυγχάνει, ἐπὶ συντε-
 “λείᾳ τοῦ αἰῶνος γενησομένη, ὁπνῆκα ἐλθὼν ἐν δόξῃ ^dκρί-
 “νειε ζῶντας καὶ νεκροὺς, καὶ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ
 “ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ. Ἐφ’ οἷς μηδὲν αὐτῶν κατεγνωκότα ⁴
 “τὸν Δομετιανόν, ἀλλὰ καὶ ὡς εὐτελῶν καταφρονήσαντα,
 “ἐλευθέρους μὲν αὐτοὺς ἀνείναι, καταπαῦσαι ^fδὲ διὰ προσ-
 “τάγματος τὸν κατὰ τῆς ἐκκλησίας διωγμόν. Τοὺς δὲ ἀπο-
 “λυθέντας ἡγήσασθαι τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς ἂν δὴ μάρτυρας
 “ὁμοῦ καὶ ^gἀπὸ γένους ὄντας τοῦ ^hΚυρίου, γενομένης τε
 “εἰρήνης, μέχρι Τραϊανοῦ παραμεῖναι αὐτοὺς τῷ βίῳ.”
 Ταῦτα ⁱμὲν ὁ Ἡγήσιππος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ Τερτυλ-
 λιανὸς τοῦ Δομετιανοῦ τοιαύτην πεποιήται μνήμην· “Πε-
 “πειράκει ποτὲ καὶ Δομετιανὸς ^kταῦτ’ ^lποιεῖν ἐκείνῳ, μέρος
 “ὦν τῆς ^mΝέρωνος ὀμότητος. Ἄλλ’ οἶμαι ⁿἄτε ἔχων τι
 “συνέσεως, τάχιστα ἐπαύσατο, ἀνακαλεσάμενος ^oκαὶ οὖς ἐξ-

^z ἐναποτυπωθέντας ἐπὶ] ἐναποθέν-
 τας ἀπὸ G.

^a τύλους] H.v. post ἐναποτυπω-
 θέντας ponit H. deinde παριστάν-
 τες.

^b καὶ ποῖ καὶ πότε] Ita B.C.D.
 E.F.I.K. Zonar. καὶ ὅποι καὶ πο-
 ταπῇ G. καὶ πῇ καὶ πότε Niceph.
 καὶ ποῖ om. H. καὶ πότε καὶ ποῖ
 edd. A.

^c τυγχάνει] Ita edd. A.B.C.D.
 F.H. Niceph. τυγχάνου E.G.I.K.

^d κρίνειε post Routhium in tex-
 tum recepi, uti legunt A.B.C.D.
 F.I.K. Niceph. κρίνει edd. q. l.
 Valesius pro mendo typographico
 editionis Stephanianæ habuit: ita
 vero legunt E.G.H. quorum nul-
 los, ut videtur, Stephanus con-

tulit.

^e ἐπιτηδεύματα] ἐπιδεύματα G.

^f δὲ om. G. male.

^g ἀπὸ γένους] ἀπογόνους (sic) G.
 ἀπὸ γόνους I. a sec. m. K.

^h Κυρίου] Χριστοῦ G.

ⁱ μὲν ὁ] μὲν οὖν ὁ G.

^k ταῦτ’] Ita edd. A.B.C.D.E.
 F.H. τὰ αὐτὰ G. ταυτὰ I.K. Ni-
 ceph.

^l ποιεῖν] ποιῶν Steph. A.

^m Νέρωνος] τοῦ praefigunt edd.
 A.H. τοῦ om. B.C.D.E.F.G.I.K.
 Niceph.

ⁿ ἄτε] ὅτι G.

^o καὶ οὖς] καὶ om. Steph. Stroth.
 A. habent diserte reliqui. Deinde
 οὐκ pro οὖς G. absurde.

“ηλάκει.” ^p Μετὰ δὲ τὸν Δομετιανὸν πεντεκαίδεκα ἔτεσιν
^q ἐπικρατήσαντα, Νερούα τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένου, καθαιρε-
 θῆναι μὲν τὰς Δομετιανοῦ τιμὰς, ἐπανελθεῖν δὲ ἐπὶ τὰ οἰκεῖα
 μετὰ ^r τοῦ καὶ τὰς οὐσίας ἀπολαβεῖν τοὺς ^s ἀδίκως ἐξεληλα-
 μένους, ^t ἢ Ῥωμαίων σύγκλητος ^v βουλὴ ψηφίζεται· ^w ἱστο-
 ροῦσιν οἱ γραφῇ τὰ κατὰ ^x τοὺς χρόνους παραδόντες. Τότε
 δὲ οὖν καὶ τὸν ἀπόστολον Ἰωάννην ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν νῆσον
 φυγῆς ^y τὴν ἐπὶ τῆς Ἐφέσου διατριβὴν ἀπειληφέναι, ὃ τῶν
 παρ’ ^z ἡμῖν ἀρχαίων παραδίδωσι λόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ.

Ὡς τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας τρίτος ἡγείται Κέρδων.

^a Μικρῷ δὲ πλέον ἐνιαυτοῦ ^b βασιλεύσαντα Νερούαν διαδέ-
 χεται ^c Τραϊανός. Οὗ δὲ πρῶτον ἔτος ἦν, ἐν ᾧ τῆς κατ’
 Ἀλεξανδρείαν ^d παροικίας Ἀβίλιον δέκα πρὸς τρισὶν ἔτεσιν
^e ἡγησάμενον διαδέχεται Κέρδων. Τρίτος οὗτος τῶν αὐτόθι
 μετὰ τὸν πρῶτον ^f Ἀννιανὸν προέστη. ^g Ἐν τούτῳ δὲ Ῥω-
 μαίων εἰσέτι Κλήμης ἡγεῖτο, τρίτον καὶ αὐτὸς ἐπέχων ^h τῶν

^p Μετὰ] Ab hac voce c. 21. in-
 choat Steph. c. 22. H.

^q ἐπικρατήσαντα] Ita edd. A.B.
 C.D.F.I.K. κρατήσαντα E.G.H.

^r τοῦ καὶ] Ita Val. B.C.D.E.G.
 H.I.K. καὶ τοῦ Steph. Stroth. A.
 τοῦ om. F.

^s ἀδίκως] ἀδίκους Steph. ex in-
 curia.

^t ἢ Ῥωμαίων] Ῥωμαίων ἢ G.

^v βουλὴ om. H.I. a sec. m. K.
 Niceph.

^w ἱστοροῦσιν] ὡς ἱστοροῦσιν c.
 Sed in versione scripsit, *Tradunt*
etiam veteres nostri scriptores, Jo-
annem &c. quæ potius exprimunt
 sequentia ista verba, ὃ τῶν παρ’
 ἡμῖν ἀρχαίων π. λόγος.

^x τοὺς χρόνους] τοὺς om. G.

^y τὴν ἐπὶ τῆς] τῆς ἐπὶ γῆς H.
 ἐπὶ τῆς om. G.

^z ἡμῖν] ἡμῶν G.

^a Μικρῷ] μικρῷ G. pessime.
 Deinde πλείον pro πλέον.

^b βασιλεύσαντα Νερούαν] Ita B.
 C.D.E.F.G.H.I.K. quod etiam Ni-
 cephorus confirmat, III. 11. βα-
 σιλεύσαντος Νερούα edd. A. βασι-
 λεύσαντα Νερούα N.

^c Τραϊανός] οὐανιανὸν G.

^d παροικίας] ἐκκλησίας C.

^e ἡγησάμενον] διαγησάμενον K.

^f Ἀννιανὸν] Ἀνιανὸν E.K. Ni-
 ceph.

^g Ἐν τούτῳ] Hinc c. 22. inchoat
 Steph. c. 24. H. Verba ἐν τούτῳ
 —τρίτον om. G. εἰσέτι om. F.

^h τῶν] τὸν E.

τῇδε μετὰ Παῦλόν ^ι τε καὶ Πέτρον ἐπισκοπευσάντων βαθμόν.
^κ Λίνος δὲ ὁ πρῶτος ἦν, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀνέγκλητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ.

Ὡς τῆς Ἀντιοχείων δεύτερος Ἰγνάτιος.

(Nic. H. E. III. 11.)

Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπ' Ἀντιοχείας Εὐδοδίου πρώτου κατα-
 στάντος, δεύτερος ἐν τοῖς δηλουμένοις Ἰγνάτιος ἐγνωρίζετο.
^ι Συμεὼν ὁμοίως δεύτερος μετὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος ^μ ἡμῶν ἀδελ-
 φόν, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας κατὰ τούτους τὴν λει-
 τουργίαν ^ν εἶχεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ.

Ἱστορία περὶ Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου.

(Nic. H. E. III, 11. II, 42.)

Ἐπὶ τούτοις κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔτι τῷ βίῳ περιλειπόμενος, ^ι
 αὐτὸς ἐκεῖνος ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀπόστολος ὁμοῦ καὶ εὐαγ-
 γελιστῆς Ἰωάννης τὰς αὐτόθι διεῖπεν ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς
 κατὰ τὴν νῆσον μετὰ τὴν Δομετιανοῦ τελευτὴν ἐπανελθὼν
 φυγῆς. Ὅτι δὲ εἰς τούτους ὅτι τῷ βίῳ ^ρ περιῆν, ἀπόχρη
 διὰ δύο πιστώσασθαι τὸν λόγον μαρτύρων. ^q Πιστοὶ δ' αὖν
 εἶεν ^ρ οὗτοι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς πρεσβεύσαντες ^μ ὀρθοδοξίας,

^ι τε καὶ] τε om. G.

^κ Λίνος—Ἀνέγκλητος.] Hæc ver-
 ba contra fidem omnium codicum
 Strothius et Zimmermannus eje-
 cerunt e textu; eademque tan-
 quam supposititia Valesius nota-
 vit. Omittuntur certe a Rufino:
 at non magis superflua sunt quam
 τρίτος οὗτος τῶν αὐτόθι μετὰ τὸν
 πρῶτον Ἀννιανὸν προέστη, quæ pau-
 lo supra leguntur: et cum Alex-
 andriæ tum Romæ *primum* epis-
 copum jam denuo enumerasse vi-
 detur Eusebius. Codices omnino
 sequor.

^ι Συμεὼν] Hinc c. 22. inchoat
 H.

^μ ἡμῶν om. A.E. Mox τοῖς pro
 τῆς F. mendose.

^ν εἶχεν] Ita B.C.D.F.G.H.I.K.
 ἐγκεχειρισμένος ἦν edd. A.E.

^ο ἔτι] Ita Val. Stroth. B.C.D.
 F.G. Niceph. ἔτι om. Steph. A.
 E.H.I.K.

^ρ περιῆν] συνῆν G. male.

^q Πιστοὶ] πιστὰ N. perperam.

^ρ οὗτοι] Post h. v. Εἰρηναῖος καὶ
 Κλήμης interpolant C.F. et for-
 san B.D.

^μ ὀρθοδοξίας om. F.

^tεἰ δὲ τοιοῦτοι Εἰρηναῖος καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς. Ὡν
 ὁ μὲν ^vπρότερος ἐν δευτέρῳ ^wτῶν πρὸς τὰς αἱρέσεις ὧδέ πως
 2 γράφει κατὰ λέξιν· “Καὶ ^xπάντες οἱ πρεσβύτεροι μαρτυ-
 “ροῦσιν, οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἰωάννη τῷ τοῦ Κυρίου μαθητῇ
 “^yσυμβεβληκότες, παραδεδοκέναι τὸν Ἰωάννην. Παρέμεινε
 “γὰρ αὐτοῖς μέχρι τῶν Τραϊανοῦ χρόνων.” Καὶ ^zἐν τρίτῳ
 δὲ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ταῦτο ^aτοῦτο δηλοῖ διὰ τούτων·
 “Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησία ὑπὸ Παύλου μὲν τεθεμε-
 “λιωμένη, Ἰωάννου δὲ παραμείναντος αὐτοῖς μέχρι τῶν Τρα-
 “ϊανοῦ χρόνων, μάρτυς ἀληθὴς ἐστὶ τῆς τῶν ἀποστόλων
 3 “παραδόσεως.” Ὁ δὲ ^bΚλήμης ὁμοῦ ^cκαὶ τὸν χρόνον ἐπι-
 σημηνάμενος, καὶ ἱστορίαν ἀναγκαιοτάτην οἷς τὰ καλὰ καὶ
 ἐπωφελῆ φίλον ἀκούειν προστίθουσιν, ἐν ᾧ, Τίς ὁ σωζόμενος
 πλούσιος, ἐπέγραψεν αὐτοῦ ^dσυγγράμματι. ^eΛαβὼν δὲ
 ἀνάγνωθι ὧδέ πως ἔχουσιν καὶ ^fαὐτοῦ τὴν γραφὴν· “Ἀκου-
 “σον μῦθον οὐ μῦθον, ἀλλὰ ὄντα λόγον, περὶ Ἰωάννου τοῦ
 “ἀποστόλου ^gπαραδεδομένον, καὶ ^hμνήμη πεφυλαγμένον.
 4 “Ἐπειδὴ γὰρ τοῦ τυράννου τελευτήσαντος ἀπὸ τῆς Πάτμου
 “τῆς νήσου μετῆλθεν ⁱεἰς τὴν Ἐφεσον, ἀπῆει παρακαλού-
 “μενος καὶ ἐπὶ τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν, ὅπου μὲν ἐπισκό-

^t εἰ δὲ] Ita Val. B.C.D.G.H.I.K.
 ἥδη F. οἱ δὲ Steph. Stroth. (quos
 tacite sequitur Heinich.) A.E.

^v πρότερος] πρῶτος I. πρότερος
 in marg. a pr. m.

^w τῶν] τῷ E. male.

^x πάντες] πάντες δὲ B.C.D.F.G.

^y συμβεβληκότες] συμβεβηκότες M.
 Post h. v. αὐτὸ τοῦτο addit c. *idem*
ipsum in vers.

^z ἐν τρίτῳ] ἐν τῇ τρίτῳ G. mox
 τοῖς αὐτοῖς pro τῆς αὐτῆς.

^a τοῦτο om. G.H.

^b Κλήμης] ὕστερος c. *Posterior*
autem testis, Clemens scilicet, in
 vers.

^c καὶ τὸν] Ita B.C.D.F.G. καὶ
 om. edd. A.E.H.I.K.

^d συγγράμματι] τῷ συγ. C.G.I.
 a sec. m. K. male: τῷ om. edd.
 A.B.D.E.F.H.

^e Λαβὼν δὲ] δὲ om. F.

^f αὐτοῦ] Nescio quid vellet E-
 ditor Genevensis, notando ad h. v.
 “Grut. ἴσαν αὐτῆς.”

^g παραδεδομένον] λεγόμενον καὶ
 ἡμῖν παραδ. Steph. A.E.I.K. Ni-
 ceph. λεγόμενον καὶ ἡμῖν om. Val.
 Stroth. Zim. B.C.D.F.G.H. Ru-
 fin. Clem.

^h μνήμη πεφ.] μνήμην πεφ. F.
 perperam: μνήμη παραπεφ. H.

ⁱ εἰς τὴν] Ita edd. A.B.D.E.F.
 G.H. Niceph. ἐπὶ τὴν C.I.K.
 Clem.

“ πους καταστήσων, ὅπου δὲ ὅλας ἐκκλησίας ^kἀρμόσων,
 “ ^lὅπου δὲ κλήρω ἓνα γέ τινα κληρώσων τῶν ὑπὸ τοῦ Πνεύ-
 “ ματος σημαινομένων. Ἐλθὼν οὖν καὶ ἐπὶ τινα τῶν οὐ
 “ μακρὰν πόλεων, ἧς καὶ τοῦνομα ^mλέγουσιν ἔνιοι, καὶ τὰλλα
 “ ἀναπαύσας τοὺς ἀδελφούς, ἐπὶ πᾶσι τῷ ⁿκαθεστῶτι προσ-
 “ βλέψας ἐπισκόπῳ, νεανίσκον ἱκανὸν τῷ σώματι, καὶ ^oτὴν
 “ ὄψιν ἀστείον, καὶ θερμὸν τὴν ψυχὴν ^pἰδὼν, Τοῦτον, ἔφη,
 “ σοὶ ^qπαρακατατίθεμαι μετὰ πάσης σπουδῆς, ἐπὶ τῆς ἐκ-
 “ κλησίας καὶ τοῦ Χριστοῦ μάρτυρος. Τοῦ δὲ δεχομένου ⁵
 “ καὶ πάνθ’ ὑπισχνουμένου, καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ διελέγετο καὶ
 “ διεμαρτύρετο. Εἴτα ὁ μὲν ἀπῆρεν ἐπὶ τὴν Ἐφεσον, ὁ δὲ
 “ πρεσβύτερος ἀναλαβὼν οἴκαδε τὸν παραδοθέντα νεανίσκον,
 “ ἔτρεφε, συνείχεν, ἔθαλπε, τὸ τελευταῖον ἐφώτισε. Καὶ
 “ μετὰ τοῦτο, ὑφῆκε τῆς πλείονος ἐπιμελείας καὶ παραφυ-
 “ λακῆς, ὡς ^rτὸ τέλειον αὐτῷ φυλακτῆριον ^sἐπιστήσας τὴν
 “ σφραγίδα ^tτοῦ Κυρίου. Τῷ δὲ ἀνέσεως πρὸ ὥρας λαβο-
 “ μένῳ προσφθείρονται τινες ἥλικες ἀργοὶ καὶ ἀπερρωγότες,
 “ ^vἐθάδες κακῶν. Καὶ πρῶτον μὲν δι’ ἐστίασεων πολυτελῶν ⁶

^k ἀρμόσων] ἀρμότων (sic) G.

^l ὅπου δὲ κλήρω ἓνα γέ τινα] Ita hunc l. egregie restituit Valesius, uti diserte l. B.C. a sec. m. D. Ita quoque, quamvis corrupte, F. q. l. ὅπου δὲ κληρωναγεντινα. Stephanus dedit ex A. ὅπου δὲ γέ κλήρον ἓνα τινα. In unico Clementis codice legitur ὅπου δὲ κλήρον ἓνα τέ τινα, nullis adstipulantibus nostris codicibus. Quamvis totum locum alii aliter legant, notandum est quod ὅπου δὲ l. A.B. C.D.F.H.K. κλήρω l. B.C.D.F.G. ἓνα γέ τινα l. B.C.D.F.G.H.I.K. Pro ὅπου δὲ, E.G. (et I. juxta collat. Gronov.) habent ὅπου γε. Pro κλήρω A.E.H. (et I.K. juxta collat. Gronov.) habent κλήρον. C. a pr. m. et E. l. ἓνα τινα.

Eandem phrasin ἓνα γέ τινα habet Eus. infra. V. 21.

^m λέγουσιν ἔνιοι] ἔνιοι λέγουσι G.

ⁿ καθεστῶτι προσβλέψας] καθεστέντι προσεπιβλέψας G.

^o τὴν ὄψιν] Ita edd. A.E.G. Clem. Niceph. τῇ ὄψει B.C.D.F. I.K. τὴν ὄψει (sic) H.

^p ἰδὼν om. G. deinde ἔφη τοῦτον.

^q παρακατατίθεμαι] παρτίθεμαι Steph. A.E. Clem.

^r τὸ τέλειον] τὸ om. I.K. deinde ἑαυτῷ pro αὐτῷ H. pessime.

^s ἐπιστήσας] ἐπιστήσας c. ubi obsignasset in vers.

^t τοῦ Κυρίου] τοῦ om. A.E.H. τοῦ Χριστοῦ G.

^v ἐθάδες] ἡθάδες E. αὐθάδεις G.

“ αὐτὸν ^w ἐπάγονται, ^x εἰτά που καὶ νύκτωρ ἐπὶ ὕλωποδυσίαν
 “ ἐξιώντες συνεπάγονται, εἰτά τι καὶ μείζον συμπράττειν
 “ ἡξίου. Ὁ δὲ κατολίγον ^z προσειθίζετο. Καὶ διὰ μέγεθος
 “ φύσεως, ἐκστὰς ὥσπερ ἄστομος καὶ εὖρωστος ἵππος ὀρθῆς
 “ ὁδοῦ, καὶ τὸν χαλινὸν ἐνδακὼν, μειζόνως κατὰ ^a τῶν βαρά-
 7 “ θρων ἐφέρετο. Ἀπογνοὺς δὲ τελέως τὴν ἐν Θεῷ σωτη-
 “ ρίαν, οὐδὲν ἔτι μικρὸν διανοεῖτο, ἀλλὰ μέγα τι ^b πράξας,
 “ ἐπειδὴ περ ἄπαξ ἀπολώλει, ἴσα τοῖς ἄλλοις ^c παθεῖν ^d ἡξίου.
 “ Αὐτοὺς ^e δὴ τούτους ἀναλαβὼν, καὶ ληστήριον συγκροτή-
 “ σας, ἕτοιμος ^f λῆσταιρχος ἦν, βιαιότατος, μαιφονώτατος,
 “ χαλεπώτατος. Χρόνος ἐν μέσῳ, καὶ τινος ἐπιπεσούσης
 “ χρείας, ἀνακαλοῦσι τὸν Ἰωάννην. Ὁ δὲ, ἑπεὶ τὰ ^h ἄλλα
 “ ὦν χάριν ἦκε κατεστήσατο, ⁱ Ἄγε δὴ, ἔφη, ὦ ἐπίσκοπε,
 “ τὴν ^k παρακαταθήκην ἀπόδος ἡμῖν, ἣν ἐγὼ τε καὶ ὁ Χρι-
 “ στός σοι παρακατεθέμεθα ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, ἥς προκαθεῖς,
 8 “ ^l μάρτυρος. Ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐξεπλάγη, χρήματα
 “ οἰόμενος ἄπερ οὐκ ἔλαβε συκοφαντεῖσθαι, καὶ οὔτε πι-
 “ στεύειν ^m εἶχεν ὑπὲρ ὧν ⁿ οὐκ εἶχεν, οὔτε ἀπιστεῖν Ἰωάννη.
 “ Ὡς δὲ, Τὸν νεανίσκον, εἶπεν, ἀπαιτῶ καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ
 “ ἀδελφοῦ, στενάξας κάτωθεν ὁ ^o πρεσβύτης, ^p καὶ τι καὶ

^w ἐπάγονται] ἀπάγονται G. ὑπά-
 γονται Clem.

^x εἰτά] εἰτα δέ c.

^y λωποδυσίαν] λωποδισίαν F. λω-
 ποδοσίαν G.

^z προσειθίζετο] προσηθείζετο F.G.

^a τῶν βαράθρων] τὸν βάραθρον G.

^b πράξας] Ita edd. A.E.G.H.I.
 K. Clem. πράξαι B.C.D.F. abs-
 que ullo sensu, iudice Valesio.
 Hæc vero lectio admitti posset,
 si cum præcedentibus ita conjun-
 geretur, οὐδὲν ἔτι μικρὸν διανοεῖτο,
 ἀλλὰ μέγα τι πράξαι. Magis tamen
 placet vulgata.

^c παθεῖν] Ita edd. A.E.H.I.K.
 Clem. πράττειν B.C.D.F.G.

^d ἡξίου] οὐκ ἡξίου g.

^e δὴ] δέ G.

^f λῆσταιρχος ἦν] ἦν λῆσταιρχος G.
 deinde βιαιότητος.

^g ἐπεὶ] ἐπὶ F. perperam.

^h ἄλλα ὦν] τῶν λαῶν G.

ⁱ Ἄγε δὴ] ἄγε δέ F.

^k παρακαταθήκην] Ita edd. A.B.
 C.D.F.G.H. Niceph. παραθήκην
 E.I.K.M.P.a. Clem.

^l μάρτυρος] μοιστύρος (sic) G.
 μαρτύς H.

^m εἶχεν] ἔχων I. a sec. m. ἔχειν
 K.

ⁿ οὐκ εἶχεν] οὐκ ἔσχεν B.C.D.F.
 G. Deinde οὐδὲ pro οὔτε G.

^o πρεσβύτης] πρεσβύτερος G.

^p καὶ τι καὶ] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.I.K. Clem. καὶ ἔτι Steph.
 A.E. καὶ ἔτι καὶ H. καὶ solum G.
 Niceph.

“ἐπιδακρύσας, Ἐκεῖνος, ἔφη, τέθνηκε. ^q Πῶς καὶ τίνα θά-
 “νατον; Θεῷ τέθνηκεν, εἶπεν· ἀπέβη γὰρ πονηρὸς καὶ ἐξώ-
 “λης, καὶ τὸ κεφάλαιον, ληστής. Καὶ νῦν ἀντὶ τῆς ἐκκλη-
 “σίας τὸ ὄρος κατέειλφε μεθ’ ὁμοίου στρατιωτικοῦ. Κα-
 “ταρρηξάμενος ^r οὖν ^s τὴν ἐσθῆτα ὁ ἀπόστολος, καὶ μετὰ
 “μεγάλης οἰμωγῆς πληξάμενος τὴν κεφαλὴν, ^t Καλὸν γε,
 “ἔφη, φύλακα τῆς ^v ταδελφοῦ ψυχῆς ^w κατέλιπον. ^x Ἄλλ’
 “ἵππος ^y ἤδη μοι παρέστω, καὶ ἡγεμὼν ^z γινέσθω μοι τίς
 “τῆς ὁδοῦ. ^a Ἥλανεν, ὥσπερ εἶχεν, αὐτόθεν ἀπὸ τῆς ἐκ-
 “κλησίας. ^b Ἐλθὼν δὲ εἰς τὸ χωρίον, ὑπὸ τῆς ^c προφυλακῆς
 “τῶν ληστῶν ἀλίσκεται, μήτε φεύγων, μήτε παραιτούμενος,
 “ἀλλὰ βοῶν, Ἐπὶ τοῦτ’ ^d ἐλήλυθα, ἐπὶ τὸν ἄρχοντα ὑμῶν
 “^e ἀγάγετέ με. Ὁς ^f τέως ὥσπερ ὥπλιστο, ἀέμενε. Ὡς ¹⁰
 “δὲ ^g προσιόντα ἐγνώρισε τὸν Ἰωάννην, εἰς φυγὴν αἰδεσθεῖς
 “^h ἐτράπετο. Ὁ δὲ ἐδίωκεν ἀνὰ κράτος, ἐπιλαθόμενος τῆς
 “ἡλικίας ⁱ τῆς ἑαυτοῦ, κεκραγὼς, Τί με φεύγεις, ^k τέκνον, τὸν
 “^l σεαυτοῦ πατέρα, τὸν γυμνὸν, τὸν γέροντα; ἐλέησόν με

^q Πῶς καὶ τίνα θάνατον] ὡς δὲ πῶς καὶ τίνα θάνατον ἠρωτᾶτο I. ubi voces ὡς δὲ et ἠρωτᾶτο correctionis notas habent: πῶς καὶ πότε καὶ τίνα θάνατον H.K. τρόπον pro θάνατον G.

^r οὖν] Ita edd. B.C.D.F.G. Clem. δὲ H.I.K. Niceph. Neutrum habent A.E.

^s τὴν ἐσθῆτα ὁ ἀπόστολος] Ita edd. A.E.G.H.K. Clem. Niceph. ὁ ἀπόστολος τὴν ἐσθῆτα B.C.D.F.I.

^t Καλὸν γε] καλὸν σε H.I.K. σε post φύλακα inserunt D.F. c. te, in vers. sine causa: minime enim cum Valesio arbitror indignationem Apostoli augeri adjecto pronomine.

^v ταδελφοῦ] καταδελφοῦ F.

^w κατέλιπον] κατέλειπον I.K.

^x Ἄλλ’] om. Steph. A.E.

^y ἤδη μοι] μοι ἤδη G.

^z γινέσθω] Ita edd. A.B.D.E.F. G. Clem. γενέσθω C.H.I.K. Niceph. Mox τις om. F.

^a Ἥλανεν] καὶ ἦλ. I. a sec. m. ἤμυνεν G.

^b Ἐλθὼν δὲ] δὲ om. G.

^c προφυλακῆς] παραφυλακῆς G.

^d ἐλήλυθα] παρελήλυθα G.

^e ἀγάγετέ] Ita B.C.D.E.F.I.K. ἀναγάγετε edd. A. Clem. ἄγετε H. ἄρατε G.

^f τέως] δὲ G.

^g προσιόντα] προϊόντα G. male. Ita quoque C. a pr. m.

^h ἐτράπετο] Ita edd. A.E.G.H. I.K. Clem. ἐτρέπετο B.C.D.F.

ⁱ τῆς ἑαυτοῦ] τῆς om. B.C.D.F.

^k τέκνον] φησὶν addit H. inepte.

^l σεαυτοῦ] Ita B.C.D.F.I.K. ἑαυτοῦ G. σεαυτοῦ edd. A.E.H. Clem. Niceph.

- “ τέκνον, μὴ φοβοῦ. Ἔχεις ἔτι ζωῆς ^mἐλπίδα. Ἐγὼ Χρι-
 “ στῷ ⁿλόγον δώσω ὑπὲρ ^oσοῦ, ἂν δέῃ τὸν σὸν θάνατον
 “ ἐκὼν ^pὑπομενῶ, ὥς ὁ Κύριος τὸν ὑπὲρ ἡμῶν. Ὑπὲρ σοῦ
 “ τὴν ψυχὴν ἀντιδώσω τὴν ἐμήν. Στήθι, πίστευσον, Χρι-
 “ στὸς με ἀπέστειλεν. Ὁ δὲ ἀκούσας, πρῶτον ^qμὲν ἔστη
 “ κάτω βλέπων, εἶτα ἔρριψε τὰ ὄπλα, εἶτα τρέμων ^rἔκλαιε
 “ πικρῶς. Προσελθόντα δὲ τὸν γέροντα ^sπεριέλαβεν, ἀπο-
 “ λογούμενος ταῖς οἰμωγαῖς ὡς ἐδύνατο, καὶ τοῖς δάκρυσι
 “ βαπτιζόμενος ἐκ ^tδευτέρου, μόνην ^vἀποκρύπτων τὴν δεξιάν.
 “ Ὁ δ’ ^wἐγγνώμενος, ἐπομνύμενος, ὡς ^xἄφεσιν αὐτῷ παρὰ
 “ τοῦ Σωτῆρος ^yῤῥηται, δεόμενος, γονυπετῶν, αὐτὴν τὴν
 “ δεξιάν ὡς ὑπὸ τῆς μετανοίας ^zκεκαθαρμένην καταφιλῶν, ἐπὶ
 “ τὴν ἐκκλησίαν ἐπανήγαγε. Καὶ δαψιλέσι μὲν εὐχαῖς ἐξ-
 “ αιτούμενος, συνεχέσι δὲ νηστεύειν ^aσυναγωνιζόμενος, ποι-
 “ κίλαις δὲ ^bρήσει λόγων κατεπάδων ^cαὐτοῦ τὴν γνώμην, οὐ

^m ἐλπίδα] Ita Val. Stroth. B.C.
 D.F.G. Clem. ἐλπίδας Steph. A.
 E.H.I.K. non male.

ⁿ λόγον δώσω] Ita B.C.D.E.F.
 G.I.K. Niceph. δώσω λόγον edd.
 A.H. Clem.

^o σοῦ om. G.

^p ὑπομενῶ] ὑπομένω I.K.

^q μὲν ἔστη] ἔστη μὲν Steph. A.
 E.G.I.K.

^r ἔκλαιε] Ita B.C.D.F.G.H.I.K.
 ἔκλαε edd. A.E. Clem.

^s περιέλαβεν] περιέβαλλεν A.E.
 F.a. περιέβαλεν M. complectitur,
 Christoph.

^t δευτέρου] τοῦ ἐτέρου B.C.D.F.
 G. male. Post h. v. γονυπετῶν
 add. H.I. a sec. m. K. Nicepho-
 rus l. καὶ γονυκλίνων, sed totum
 hunc locum minime ad litteram
 παραφράζει, et γονυπετῶν paulo in-
 fra legitur.

^v ἀποκρύπτων] ἀπέκρυπτε I. a
 sec. m.

^w ἐγγνώμενος, ἐπομνύμενος] ἐγνώ-
 μενος ἐπώμνεν G.

^x ἄφεσιν] ἄφεσις H.I.K. Niceph.

^y ῤῥηται] Ita Val. Stroth. B.
 C.D.E.F.G.I.K. εῤῥηται Steph. A.
 H. Clem.

^z κεκαθαρμένην] ἐκεκαθαρμένην G.

^a συναγωνιζόμενος] ἐξευμενιζόμε-
 νος A.E.P.a. una cum eo se ma-
 cerat, in vers. q. l. Valesius sus-
 picatur scholion fuisse vocis præ-
 cedentis ἐξαιτούμενος. Nicephorus
 habet συναιρόμενος.

^b ῥήσει] Ita Steph. Val. B.C.
 D.F.G.H. Clem. sentiis, Chri-
 stoph. σειρήσι Stroth. Zim. A.E.
 I. a sec. m. K.P.a. Hanc lectio-
 nem Strothio duce admissem, si
 plures vel optimi favissent codi-
 ces: tripliciter vero erravit Stro-
 thius, cum Clementem et Nice-
 phorum pro hac lectione testes ci-
 tavit, probante Valesio. Clemen-
 tis enim unicus codex, ni fallor,
 ῥήσει habet, uti editiones Felli,
 Ittigii et Potteri; quamvis Com-
 befisius et Segarius σειρήσι præ-
 tulerint: deinde Nicephorus pau-

“πρότερον ἀπῆλθεν, ὥς φασι, πρὶν αὐτὸν ^dἀποκατέστησε
 “τῇ ἐκκλησίᾳ, διδούς μέγα παράδειγμα μετανοίας ἀληθινῆς,
 “καὶ μέγα γνώρισμα παλιγγενεσίας, ^eτρόπαιον ἀναστά-
 “σεως βλεπομένης.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ.

Περὶ τῆς τάξεως τῶν εὐαγγελίων.

(Nic. H. E. II, 45.)

Ταῦτα τοῦ Κλήμεντος, ἱστορίας ὁμοῦ καὶ ὠφελείας τῆς
 τῶν ἐντευζομένων ἕνεκεν, ἐνταῦθα μοι κείσθω. ^fΦέρε δὲ καὶ
 εἰς τοῦδε τοῦ ἀποστόλου τὰς ἀναντιρρήτους ^hἐπισημηνώμεθα
 γραφάς. ⁱΚαὶ δὴ τὸ κατ’ αὐτὸν εὐαγγέλιον ταῖς ὑπὸ τὸν
 οὐρανὸν διεγνωσμένον ἐκκλησίαις, πρῶτον ^jἀνωμολογησθῶ.
 “Ὅτι γεμὴν εὐλόγως πρὸς τῶν ἀρχαίων ἐν τετάρτῃ μοίρᾳ
 τῶν ἄλλων τριῶν κατείλεται, ταύτῃ ἂν ^kγένοιτο δῆλον. Οἱ ²
 θεσπέσιοι καὶ ὡς ἀληθῶς θεοπρεπεῖς, φημὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ
^lτοὺς ἀποστόλους, τὸν βίον ^mἄκρως κεκαθαρμένοι, καὶ ἀρετῇ
 πάσῃ τὰς ψυχὰς κεκοσμημένοι, ⁿτὴν δὲ γλῶτταν ^oἰδιωτεύ-

lo aliter legit, τῇ τε γλυκεῖᾳ τῶν
 λόγων σειρῇ τὸ οἰδαῖνον τῆς ψυχῆς
 αὐτοῦ κατεπάδων; denique Valesius
 vulgatam ῥήσεσι defendit, quem
 sequor.

^c Nescio quid vellet editor Ge-
 nev. notando ad h. v. “Grut. ἴσαν
 αὐτῆς.”

^d ἀποκατέστησε] Ita Val. B.C.
 D.F. (sed F. l. τῆς ἐκκλησίας pro
 τῇ ἐκκλησίᾳ.) κατέστησε Steph.
 Stroth. Zim. Heinich. A.E. Clem.
 ἐπιστῆσαι G.I. in marg. a pr. m.
 K. Niceph. ἐπιστῆσε H. ἐπιστή-
 σας Syncell. ἐπιστηρίξαι I. a sec.
 m. Rufinus vertit, *Nec prius ab-*
stitit, quam eum in omnibus emen-
datum etiam ecclesiae præficeret.
 Vid. Annot.

^e τρόπαιον] καὶ τρόπαιον c. *deni-*
que trophæum, in vers.

^f Φέρε] Hinc c. 28. inchoat H.

^g τοῦδε om. G.

^h ἐπισημηνώμεθα] Ita C.F.G.H.
 I.K. probante Valesio, qui in sua
 editione dedit ὑποσημηνώμεθα no-
 luit tamen dare ὑποσημηνώμεθα,
 uti l. Steph. Stroth. Zim. A.E.
 ἐπισημεινώμεθα B. ἐπισημειώμεθα D.

ⁱ Καὶ δὴ τὸ] Ita B.C.D.F.H.I.K.
 καὶ δὴ καὶ τὸ edd. A.E.G. sed pos-
 terius καὶ Valesius pro superfluo
 habet.

^j ἀνωμολογήσθω] Ita C.I.K. pro-
 bante Valesio. ἀνωμολογείσθω E.
 F.G. ἀνομολογεῖσθω edd. A.E.
 Dubito de B.D.

^k γένοιτο] γένηται A.E. deinde
 πρόδηλον I.K.

^l τοὺς ἀποστόλους] ἀπόστολοι G.

^m ἀκρῶς] Ita edd. A.B.C.D.E.
 F.G.I. ἀκριβῶς H.I. in margine a
 pr. m. K.

ⁿ τὴν δὲ] τὴν τε H.

^o ἰδιωτεύοντες] ἰδιοστεύοντες G.

οντες, τῇ ^p γεμῇ πρὸς τοῦ Σωτῆρος αὐτοῖς ^a δεδωρημένη θεία καὶ παραδοξοποιῶ δυνάμει θαρσύνοντες, τὸ μὲν ἐν ^r περινοίᾳ καὶ τέχνῃ λόγων τὰ τοῦ διδασκάλου μαθήματα πρεσβεύειν οὔτε ἤδεσαν ^s οὔτε ἐνεχείρουν, τῇ δὲ τοῦ θείου Πνεύματος τοῦ συνεργούντος αὐτοῖς ἀποδείξει, καὶ τῇ δι' αὐτῶν συντελουμένη θαυματουργῶ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει μόνη χρώμενοι, τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας τὴν γινώσκιν ἐπὶ πᾶσαν ^t κατήγγελλον τὴν οἰκουμένην, σπουδῆς τῆς περὶ τὸ λογογραφεῖν μικρὰν ³ ποιοῦμενοι φροντίδα. Καὶ τοῦτ' ἔπραττον, ἅτε μείζονι καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐξυπηρετούμενοι διακονία. Ὁ γοῦν Παῦλος ^v πάντων ἐν παρασκευῇ λόγων ^w δυνατώτατος, νοήμασί τε ⁱ κανώτατος γεγωνῶς, οὐ πλέον τῶν ^x βραχυτάτων ἐπιστολῶν γραφῇ παραδέδωκε, καίτοι ^y μυρία γε καὶ ἀπόρρητα λέγειν ἔχων, ἅτε τῶν μέχρις οὐρανοῦ ^z τρίτου θεωρημάτων ἐπιψάυσας, ἐπ' αὐτόν τε τὸν θεοπρεπῆ παράδεισον ἀναρπασθεῖς, καὶ τῶν ἐκεῖσε ^a ρημάτων ἀρρήτων ^b ἀξιωθεῖς ἐπακοῦσαι. Οὐκ ἄπειροι μὲν ^c οὖν ὑπῆρχον τῶν αὐτῶν καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν φοιτηταί, δώδεκα μὲν ἀπόστολοι, ^d ἐβδομήκοντα ⁴ δὲ μαθηταί, ^e ἄλλοι τε ἐπὶ τούτοις μυρίοι. Ὅμως ^f οὖν ἐξ ἀπάντων τῶν τοῦ Κυρίου ^f διατριβῶν ὑπομνήματα Ματθαῖος

^p γεμῇ πρὸς] γεμῇ om. A.E. πρὸς om. F.

^a δεδωρημένη] Ita edd. B.C.D. F.H.I.K. Niceph. δεδομένη A.E.G. διδομένη M.P.a.

^r περινοία] Ita edd. B.C.D.F.G. πειθοί A.E.H.I.K.M.P.a. Niceph. *exquisita verborum fabricandorum solertia, et arte elaborata.* Christoph.

^s οὔτε ἐνεχ.] οὐδ' ἐνεχ. Steph. Stroth. A.E.

^t κατήγγελλον] κατήγγελλον G. Niceph.

^v πάντων] ὧν πάντων B.C.D.F.c.

^w δυνατώτατος] δυνατώτερος G. λόγων post δυν. ponunt Steph. Stroth. A.

^x βραχυτάτων] Post h. v. ἰδῶν

add. D.F. “ubi ἰδῶν compendiosa “scribendi nota positum est pro “δεκατεσσάρων.” Val. Nicephorus diserte habet τὰς ἰδ'. τοῦ θείου Παύλου ἐπιστολάς.

^y μυρία γε] γε μυρία K. γε om. G.

^z τρίτου] τρίτων Steph. A.

^a ρημάτων ἀρρήτων] ἀρρήτων ῥημάτων G.

^b ἀξιωθεῖς ἐπακοῦσαι] ἐπ. ἀξ. F.

^c οὖν ὑπῆρχον τῶν αὐτῶν] τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν G.

^d ἐβδομήκοντα δέ] δέ om. A.E.

^e ἄλλοι τε] ἄλλοι δέ G. τε om. A.E.

^f διατριβῶν] Quamvis vulgata μαθητῶν (q. l. edd. A.E.) sensui apprime congruat, non possum

ἡμῖν καὶ Ἰωάννης ^gμόνοι καταλελοίπασιν, οὓς καὶ ἐπάναγκες ἐπὶ τὴν γραφὴν ἐλθεῖν κατέχει λόγος. Ματθαῖος ^hμὲν γὰρ πρότερον Ἑβραίοις κηρύξας, ὡς ἤμελλεν καὶ ἐφ' ἑτέρους ^kἵεναι, πατρίῳ γλώττῃ ^lγραφῇ παραδούς τὸ κατ' αὐτὸν εὐ-αγγέλιον, τὸ ^mλείπον τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ, τούτοις ⁿἀφ' ὧν ἐστέλλετο, διὰ τῆς γραφῆς ^oἀπεπλήρου. Ἦδη δὲ Μάρκου ⁵καὶ Λουκᾶ τῶν κατ' αὐτοὺς εὐαγγελίων τὴν ἔκδοσιν πεποιημένων, Ἰωάννην φασί, τὸν πάντα χρόνον ^pἀγράφῳ κεχρημένον κηρύγματι, τέλος καὶ ἐπὶ τὴν γραφὴν ἐλθεῖν τοιῷσδε χάριν αἰτίας. Τῶν προαναγραφέντων τριῶν εἰς πάντας ἤδη καὶ εἰς αὐτὸν διαδεδομένων, ἀποδέξασθαι μὲν φασίν, ἀλήθειαν αὐτοῖς ἐπιμαρτυρήσαντα, μόνην δὲ ἄρα λείπεσθαι ^qτῇ γραφῇ τὴν περὶ τῶν ἐν πρώτοις καὶ κατ' ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ πεπραγμένων διήγησιν. Καὶ ἀληθὴς γε ὁ λό- ⁶γος. ^rΤοὺς ἄλλους γοῦν τρεῖς εὐαγγελιστάς ^sσυνιδεῖν πάρεστι, μόνᾳ τὰ μετὰ τὴν ἐν ^tτῷ δεσμωτηρίῳ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ κάθειρξιν ἐφ' ἓνα ἐνιαυτὸν πεπραγμένα τῷ Σω-

non sequi codicum auctoritatem, sc. B.C.D.F.G.H.I.K. qui diserte habent διατριβῶν, q. l. Nicephorus ita confirmat, ὑπομνήματα μὲν οὖν τῶν τοῦ Κυρίου διατριβῶν δύο μόνους τῶν δώδεκα ἴσμεν συγγραψαμένους, Διατριβαὶ sunt familiares congressus, conversationes : et vertendus est hic locus, Sed tamen ex his omnibus soli Matthæus et Joannes nobis reliquerunt commentarios de vita et sermonibus Domini. Notandum est quod G. corrupte legit διατριβῶν ὑπομνήματι.

^gμόνοι] οἱ κλεινοὶ G. male.

^hμὲν γὰρ] Ita Val. B.C.D.F.I. τε γὰρ Steph. Stroth. A.E.G.H.K.

ⁱἤμελλεν] Ita B.C.D.F.G.H. ἔμελλε edd. A.E.I.K.

^kἵεναι] εἶναι H.

^lγραφῇ — εὐαγγέλιον] γραφὴν [τὴν γρ. I.K.] παραδούς τοῦ κατ'

αὐτὸν εὐαγγελίου G.I.K.

^mλείπον] λοιπὸν G. mendose.

ⁿἀφ'] ἐφ' g. illis, a quibus decessit, Christoph.

^oἀπεπλήρου] ἀπεπληροῦτο G.

^pἀγράφῳ] ἀναγράφῳ G.

^qτῇ γραφῇ] τὴν γραφὴν F.G. male.

^rΤοὺς ἄλλους γοῦν τρεῖς] Ita Val. Stroth. B.C.D.F. τοὺς τρεῖς γοῦν Steph. A.H.I. a pr. m. (deinde γὰρ pro γοῦν) K. τοὺς ἄλλους γοῦν E.G. ἄλλους τρεῖς l. etiam c. tres namque alios, in vers. In hac l. diversitate notandum est quod ἄλλους habent B.C.D.E.F.G. τρεῖς A.B.C.D.F.H.I.K. γοῦν omnes.

^sσυνιδεῖν πάρεστι] συνιδῶν εὐχερέστι (sic) G. pro συνιδεῖν εὐχερὲς ἔστι.

^tτῷ δεσμῷ.] τῷ om. A.E.

τῇρι συγγεγραφότας, ^v αὐτό τε τοῦτ' ^w ἐπισημηναιμένους
^xκαταρχὰς τῆς αὐτῶν ἱστορίας. Μετὰ γοῦν τὴν ^yτεσσαρα-
κονταήμερον νηστείαν, καὶ τὸν ^zἐπὶ ταύτῃ πειρασμὸν, ^aτὸν
χρόνον τῆς ἰδίας γραφῆς ὁ μὲν Ματθαῖος δηλοῖ, λέγων,
“ Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τῆς
7 “ Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.” Ὁ δὲ Μάρκος ὡσαύτως,
“ Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι,” φησὶν, “ ^bἸωάννην, ἦλθεν Ἰη-
“ σοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.” Καὶ ^cὁ Λουκᾶς δὲ πρὶν ἄρξα-
σθαι τῶν τοῦ Ἰησοῦ πράξεων, παραπλησίως ἐπιτηρεῖ, φά-
σκων “ Ὡς ἄρα προσθεῖς Ἡρώδης οἷς διεπράξατο ^dπονη-
“ ροῖς, ^eκατέκλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.” Παρακλη-
θέντα δὲ οὖν τούτων ἕνεκα ^fφασὶ τὸν ἀπόστολον Ἰωάννην,
τὸν ὑπὸ τῶν προτέρων εὐαγγελιστῶν παρασιωπηθέντα χρό-
νον, καὶ τὰ ^gκατ' αὐτὸν πεπραγμένα τῷ Σωτῇρι (ταῦτα δ'
8 ἦν τὰ πρὸ τῆς τοῦ ^hβαπτιστοῦ καθείρξεως) ⁱτῷ κατ' αὐτὸν
εὐαγγελίῳ παραδοῦναι, ^kαὐτό τε τοῦτ' ἐπισημήνασθαι, τότε
μὲν φήσαντα, “ Ταύτην ^lἀρχὴν ἐποίησε τῶν παραδόξων ^mὁ
“ Ἰησοῦς,” ⁿτότε δὲ μνημονεύσαντα τοῦ βαπτιστοῦ μεταξὺ

^v αὐτό] αὐτοὺς G.

^w ἐπισημηναιμένους] ἐπισημαιο-
μένους I.K. sc. quia Nicephorus
habet ἐπισημαινόνται.

^x καταρχὰς] καθ' ἐκάστης G. per-
peram.

^y τεσσαρακονταήμερον] τεσσαρα-
κοθήμερον (sic) G. τεσσαρακονθή-
μερον Niceph.

^z ἐπὶ ταύτῃ] Ita Steph. Stroth.
Zim. A.E.G.H.I.K. Niceph. ἐπ'
αὐτῇ Val. B.C.D.F.

^a τὸν χρόνον habet E. in mar-
gine.

^b Ἰωάννην] τὸν Ἰω. G. Marc.
Niceph.

^c ὁ Λουκᾶς] ὁ om. G. Niceph.

^d πονηροῖς om. I.K.

^e κατέκλεισε] κατακλείσαι G. male.

Mox εἰς φυλακὴν.

^f φασὶ] Ita dedi post Zimmer-

mannum ex H.I.K.c. tradunt in
vers. approbante Strothio: edd.
et cæteri φησὶ.

^g κατ' αὐτὸν] Ita B.C.D.F.I.K.
κατὰ τοῦτον edd. A.E.G.H. Recte
ait Valesius, Supple τὸν χρόνον.
Totum vero locum Nicephorus
videtur non intellexisse: ita enim
scribit, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τῷ Σωτῇρι
διαπεπραγμένα τῷ κατ' αὐτὸν εὐα-
γγελίῳ συντάξασθαι.

^h βαπτιστοῦ] βαπτίσματος A.E.
M.P.a. perperam.

ⁱ τῷ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίῳ] τὸ
κατὰ τοῦτον εὐαγγέλιον G.

^k αὐτό τε] αὐτό γε H.I. καὶ αὐτὸ
G. Niceph.

^l ἀρχὴν] τὴν ἀρχὴν G.I.K. ut in
evang.

^m ὁ Ἰησοῦς om. G.

ⁿ τότε δὲ] τότε δὲ G. male.

τῶν Ἰησοῦ πράξεων, ὡς ὅτι τότε βαπτίζοντος ἐν Αἰνῶν ἐγγὺς τοῦ Ῥσαλείμ· ἰσαφῶς τε τοῦτο ῥηλοῦν ἐν τῷ λέγειν, “Οὐπω γὰρ ἦν,”^σ φησὶν, “Ἰωάννης βεβλημένος εἰς ῥφυλακὴν.”^ν Οὐκοῦν ὁ μὲν Ἰωάννης τῇ τοῦ κατ’ αὐτὸν εὐαγγ-
 γελίου γραφῇ, τὰ μηδέπω τοῦ βαπτιστοῦ^ω εἰς φυλακὴν βεβλημένου πρὸς τοῦ^χ Χριστοῦ πραχθέντα παραδίδωσιν, οἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς εὐαγγελισταὶ, τὰ μετὰ τὴν εἰς τὸ δεσμωτήριον κάθειρξιν τοῦ βαπτιστοῦ μνημονεύουσιν. Οἷς καὶ ἐπιστήσαντι, οὐκέτι ἂν^ζ δόξαι διαφωνεῖν ἀλλήλοις τὰ εὐαγγέλια, τῷ τὸ μὲν κατὰ Ἰωάννην τὰ πρῶτα τῶν τοῦ Χριστοῦ πράξεων περιέχειν, τὰ δὲ λοιπὰ τὴν ἐπὶ τέλει τοῦ χρόνου αὐτῷ γεγενημένην ἱστορίαν· εἰκότως^δ οὖν τὴν μὲν τῆς σαρκὸς τοῦ Σω-
 τήρος ἡμῶν γενεαλογίαν, ἅτε Ματθαίῳ καὶ Λουκᾷ προγραφείσαν, ἀποσιωπῆσαι τὸν Ἰωάννην, τῆς δὲ θεολογίας ἀπάρξασθαι, ὡς ἂν αὐτῷ πρὸς τοῦ θεοῦ Πνεύματος οἷα κρείττονι^ε παραπεφυλαγμένης. Ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν περὶ τῆς τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου γραφῆς εἰρήσθω. Καὶ τῆς κατὰ Μάρκον δὲ^δ ἡ γενομένη αἰτία ἐν τοῖς^ε πρόσθεν ἡμῖν δεδῆλωται. Ὁ δὲ Λουκᾶς ἀρχόμενος^ε καὶ αὐτὸς τοῦ κατ’ αὐτὸν συγ-
 γράμματος, τὴν αἰτίαν^ε προῦθηκε, δι’ ἣν πεποιήται τὴν σύν-

^ο ἔτι] Ita edd. A.E.H.I.K. Niceph. Magis vero placet ὅτι q. l. B.C.D.F.G.

^ρ Σαλείμ] Ita B.C.D.F.G.I.K. Evang. Niceph. Σαλήμ edd. A.E.H.

^σ ἰσαφῶς τε] τε om. G. ut etiam K. juxta collat. Gronov.

^τ ῥηλοῦν ἐν τῷ] Ita edd. B.C.D.F. om. A.E. δηλῶν ἐν τῷ H. δηλοῖ καὶ τῷ I.K. δηλοῖ καὶ τὸ G.

^ς φησὶν om. G.H.

^τ φυλακὴν] τὴν φ. H. Evang.

^ν Οὐκοῦν] ἐν γοῦν G. omissis ὁ μὲν Ἰωάννης.

^ω εἰς φυλακὴν βεβλημένου] Ita edd. A.E.G.H. βεβ. εἰς φ. B.C.D.F.I.K.

^χ Χριστοῦ] Ἰησοῦ G.

^υ οὐκέτι] Ita B.C.D.F.I.K. οὐκέτ’ edd. A.E.G.H.

^ζ δόξαι] ἔδοξε G. perperam.

^α δ’ οὖν] Ita Val. B.C.D.F.I.K. γοῦν H. οὖν Steph. Stroth. A.E.G. δείκνται δὲ Niceph. neque particula δὲ commodè potest abesse.

^β τῆς δέ] δὲ om. F. male.

^ε παραπεφυλαγμένης] πεφυλαγμένης Steph. A.E.G.

^δ ἡ γενομένη] ἡμῖν ἡ G. mox ἡμῖν post πρόσθεν om.

^ε πρόσθεν] Ita B.C.D.F.G.H.I.K. Niceph. ἔμπροσθεν edd. A.E.

^ε καὶ αὐτὸς om. G. Niceph.

^ε προῦθηκε] τίθησι A.E.N. g. προτίθησι Niceph. proponit, Christoph. Deinde καὶ δι’ ἣν G. male.

ταξιν· δηλῶν ὡς ἄρα πολλῶν καὶ ἄλλων ^hπροπετέστερον ἐπιτετηδευκότων διήγησιν ποιήσασθαι ὧν αὐτὸς πεπληροφόρητο λόγων, ἀναγκαίως ἀπαλλάττων ⁱἡμᾶς τῆς περὶ τοὺς ἄλλους ἀμφηρίστου ὑπολήψεως, τὸν ἀσφαλῆ λόγον ὧν αὐτὸς ἱκανῶς τὴν ἀλήθειαν κατειλήφει, ἐκ τῆς ἅμα Παύλῳ συνουσίας τε καὶ διατριβῆς, καὶ τῆς τῶν λοιπῶν ἀποστόλων ὁμιλίας ὠφελημένος, διὰ τοῦ ἰδίου παρέδωκεν εὐαγγελίου.

¹² Καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς περὶ τούτων, οἰκειότερον δὲ κατὰ καιρὸν διὰ τῆς τῶν ἀρχαίων παραθέσεως τὰ καὶ τοῖς ἄλλοις περὶ αὐτῶν εἰρημένα πειρασόμεθα δηλῶσαι. Τῶν δὲ Ἰωάννου ^kσυγγραμμάτων, πρὸς τῷ εὐαγγελίῳ καὶ ἡ προτέρα τῶν ^lἐπιστολῶν, παρὰ τε τοῖς νῦν ^mκαὶ τοῖς ἔτ' ἀρχαίοις ἀναμφίλεκτος ὡμολόγηται, ἀντιλέγονται δὲ αἱ λοιπαὶ δύο. Τῆς δ' Ἀποκαλύψεως ⁿἐφ' ἐκάτερον ἔτι νῦν παρὰ τοῖς ^oπολλοῖς ¹³περιέλκεται ἡ δόξα. ^pὍμως γε μὴν ἐκ τῆς τῶν ἀρχαίων μαρτυρίας ἐν οἰκείῳ καιρῷ τὴν ἐπίκρισιν ^qδέξεται καὶ αὐτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ.

^rΠερὶ τῶν ὁμολογουμένων θείων γραφῶν καὶ τῶν μὴ τοιούτων.

(Nic. H. E. II, 46.)

¹ Ἐλλογον δ' ἐνταῦθα γενομένους ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰς ^sδηλωθείσας τῆς καινῆς διαθήκης γραφάς. Καὶ δὴ τακτέον ἐν πρώτοις τὴν ἀγίαν τῶν εὐαγγελίων ^tτετρακτὴν, οἷς ἔπεται ἡ τῶν πράξεων τῶν ἀποστόλων γραφή. Μετὰ δὲ ταύτην,

^h προπετέστερον] πρότερον G.

ⁱ ἡμᾶς] ἡμὲν (sic) G.

^k συγγραμμάτων] Ita Val. Stroth.

B.C.D.F.c. *monumenta*, in vers.

γραμμάτων Steph. A.E.G.H.I.K.

^l ἐπιστολῶν] ἀποστόλων G. *pes-sime*.

^m καὶ τοῖς] καὶ παρὰ τοῖς G. *deinde* ἔτ' om. G.H.

ⁿ ἐφ'] Ita Val. Stroth. B.C.D.

F.G.H.g. *eis* Steph. A.E.I.K.

^o πολλοῖς] λοιποῖς G.

^p Ὅμως] Ita Val. Stroth. B.C.

D.F.G.c. *tamen*, in vers. *ὁμοίως*

Steph. A.E.H.I.K.

^q δέξεται] ἐκδέχεται H.I.K. *Mox* αὕτη G.

^r In tit. C.F. (et forsan B.D.) *habent*—θείων καὶ τῶν μὴ τοιούτων γραφῶν. Ita quoque E.G. in *indice titulorum ad initium libri*.

^s δηλωθείσας] ἅπασας (sic) G.

^t τετρακτὴν] *τετράδα* I. sed in *marg. a pr. m. γρ. τετρακτὴν*.

τὰς Παύλου ^νκαταλεκτέον ἐπιστολάς, αἷς ἐξῆς τὴν φερομένην Ἰωάννου προτέραν, καὶ ὁμοίως τὴν Πέτρου κυρωτέον ἐπιστολήν. Ἐπὶ τούτοις τακτέον, εἴγε φανείη, τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου, περὶ ἧς τὰ δόξαντα κατὰ καιρὸν ^ωἐκθησόμεθα. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ὁμολογουμένοις. Τῶν δ' ἀντιλεγομένων, ² γνωρίμων δ' οὖν ὅμως τοῖς πολλοῖς, ἡ λεγομένη Ἰακώβου ^κφέρεται καὶ ἡ Ἰουδα, ἥτε Πέτρου δευτέρα ἐπιστολή, καὶ ἡ ὀνομαζομένη δευτέρα καὶ τρίτῃ Ἰωάννου, εἴτε τοῦ εὐαγγελιστοῦ ^υτυγχάνουσαι, εἴτε καὶ ἑτέρου ὁμωνύμου ἐκείνου. Ἐν τοῖς νόθοις κατατετάχθω ² καὶ τῶν Παύλου πράξεων ἡ γραφή, ὃ τε λεγόμενος Ποιμὴν, καὶ ἡ ἀποκάλυψις Πέτρου. Καὶ πρὸς τούτοις, ἡ φερομένη Βαρνάβα ἐπιστολή, καὶ τῶν ἀποστόλων αἱ λεγόμεναι διδαχαί· ἔτι τε ὡς ἔφην, ἡ Ἰωάννου ^αἈποκάλυψις, εἰ φανείη, ἣν τινες, ὡς ἔφην, ^βἀθετοῦσιν, ἕτεροι δὲ ^εἐγκρίνουσι τοῖς ὁμολογουμένοις. Ἦδη δ' ἐν τούτοις τινὲς καὶ τὸ καθ' Ἑβραίους εὐαγγέλιον κατέλεξαν, ᾧ μάλιστα Ἑβραίων οἱ τὸν Χριστὸν παραδεξάμενοι χαίρουσι. ^δΤαῦτα μὲν πάντα τῶν ἀντιλεγομένων ἀν εἶη. Ἀναγκαίως δὲ καὶ ³ τούτων ὅμως τὸν κατάλογον πεποιήμεθα, ^εδιακρίναντες τάς τε κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ἀληθεῖς καὶ ἀπλάστους καὶ ἀνωμολογημένας γραφάς, καὶ τὰς ^ιἄλλας παρὰ ταύτας, οὐκ ἐνδιαθήκους μὲν, ἀλλὰ καὶ ἀντιλεγόμενας, ὅμως δὲ παρὰ πλείστοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν γινγνωσκομένας, ἵν' εἰδέναι ἔχοιμεν αὐτάς τε ταύτας, καὶ τὰς ὀνόματι τῶν ἀπο-

^ν καταλεκτέον] καταδεκτέον G.

^ω ἐκθησόμεθα] ἐκθεσόμεθα G.

^κ φέρεται] φαίνεται C.I.K. male.

Mox ἡ ante Ἰουδα om. F.G.I.K.

^υ τυγχάνουσαι] τυγχάνουσιν G.I.K.

² καὶ τῶν] καὶ ἡ τῶν C.F. (et forsan B.D.) G.M. Mox ἡ ante γραφή om. C.F.

^α Ἀποκάλυψις] τοῦ εὐαγγελιστοῦ addit G.

^β ἀθετοῦσιν] οὐκ ἐγκρίνουσιν G.

^ε ἐγκρίνουσι] κρίνουσιν H. ἐγκρίνουσιν ἐν G.

^δ Ταῦτα μὲν] Ita Val. Stroth. B. C.D.F.G. ταῦτα δὲ Steph. A.E.H. (et I.K. juxta collat. Gronov.)

^ε διακρίναντες] Ita Val. B.C.D. F.H. διακρίνοντες Steph. Stroth. A.E.G.I.K.

^ι ἄλλας] Ita Val. Stroth. A.B. C.D.E.F.G.c. aliis in vers. ἄλλως Steph. H.I.K.

στόλων πρὸς τῶν αἰρετικῶν ἔπροφερομένας, ἥτοι ὡς Πέτρου καὶ Θωμᾶ καὶ Μαθθία, ἢ καὶ τινων παρὰ ^hτούτους ἄλλων εὐαγγέλια περιεχούσας, ⁱὡς Ἀνδρέου καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων πράξεις, ὧν οὐδὲν οὐδαμῶς ^kἐν συγγράμματι τῶν κατὰ ^lτὰς διαδοχὰς ἐκκλησιαστικῶν τις ἀνὴρ εἰς ^mμνήμην ἀγαγεῖν ἠξίωσεν. Πόρρω δέ που καὶ ⁿὁ τῆς φράσεως παρὰ τὸ ^oἥθος τὸ ἀποστολικὸν ἐναλλάττει χαρακτήρ, ἢ τε ῥγνώμη καὶ ἢ τῶν ἐν αὐτοῖς φερομένων προαίρεσις, πλείστον ὅσον τῆς ἀληθοῦς ὀρθοδοξίας ἀπάδουσα, ὅτι δὴ αἰρετικῶν ἀνδρῶν ἀναπλάσματα τυγχάνει, σαφῶς παρίστησιν ὅθεν οὐδ' ἐν νόθοις αὐτὰ κατατακτέον, ἀλλ' ὡς ἄτοπα πάντα καὶ δυσσεβῆ παραιτητέον. Ἰωμεν δὴ λοιπὸν καὶ ἐπὶ τὴν ἐξῆς ἱστορίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κς.

Περὶ Μενάνδρου τοῦ γότος.

(Nic. H. E. III, 12.)

Ἰ Σίμωνα τὸν μάγον Μένανδρος διαδεξάμενος, ὅπλον δεύτερον ^rοὐ χεῖρον τοῦ προτέρου, τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἀποδείκνυται τὸν ^sτρόπον· ^tῆν καὶ οὗτος Σαμαρεὺς, εἰς ἄκρον δὲ

^g προφερομένας] περιφερομένας c. quæ circumferuntur, in vers.

^h τούτους] τούτοις G.

ⁱ ὡς Ἀνδρέου] ἢ ὡς Ἀνδ. edd. A.E. Christoph. in vers. ἢ om.

B.C.D.F.G.H.I.K.a.

^k ἐν συγ.] ἐν om. G.

^l τὰς διαδ.] Ita B.C.D.E.F.G.I. K. τὰς om. edd. A.

^m ἀγαγεῖν] ἀναγαγεῖν G.

ⁿ ὁ τῆς φράσεως] Pro his verbis G. tantum legit ὡς, et ponit ὁ ante χαρακτήρ.

^o ἥθος] ἔθος H.

^p γνῶμη] φράσις G.

^q ἀπάδουσα] Ita edd. A.E.H.I. K. ἀποδέουσα B.C.D.F.G.g. quod aberrat, Christoph.: at in G. longe aliter exhibentur quæ se-

quantur usque ad παραιτητέον· ita enim l. σαφῶς γὰρ ἡ αἰρετικῶν ἀνδρῶν ἀναισχυντία τυγχάνει. σαφῶς παριστώσα, ὡς οὐ δεῖ οὐδὲ ἐνανόθους (sic) αὐτὰ κατατάττειν, ἀλλ' ὡς ἄτοπα πάντα καὶ διαβεβλημένα παρατῆσθαι (sic).

^r οὐ χεῖρον] οὐ om. G. quasi χεῖρον in h. l. *pejus* i. e. *magis im-pium* significaret: in quo sensu Eusebius Menandrum οὐ χειρόνα quam Simonem vix appellasset: recte vero verba οὐ χεῖρον Valesius vertit, *nequaquam inferius*.

^s τρόπον] τόπον G. et in N. ad-scribitur, ὥς τόπον: quæ lectio Stephano forsan favet, qui punctum post ἀποδείκνυται ponit, et τὸν τρόπον ad sequentia refert sicut

^vγοητείας οὐκ ἔλαττον τοῦ διδασκάλου προελθὼν, μείζουσιν
^wἐπιδαψιλεύεται τερατολογίαις, ἑαυτὸν μὲν, ὡς ἄρα εἶη,
λέγων, ὁ σωτὴρ, ἐπὶ ^xτῇ τῶν ἀνθρώπων ἄνωθέν ποθεν ἐξ
ἀοράτων αἰώνων ^yἀπεσταλμένος σωτηρίᾳ, διδάσκων δὲ μὴ
^zἄλλως δύνασθαι τινα καὶ αὐτῶν ^aτῶν κοσμοποιῶν ἀγγέλων
περιγενήσεσθαι, μὴ πρότερον διὰ τῆς πρὸς αὐτοῦ ^bπαραδι-
δομένης μαγικῆς ἐμπειρίας ἀχθέντα, καὶ διὰ τοῦ ^cμεταδιδόμε-
νου πρὸς αὐτοῦ βαπτίσματος· οὐ τοὺς ^dκατηξιωμένους,
^eἀθανασίαν αἰδίου ἐν αὐτῷ τούτῳ μεθέξειν τῷ βίῳ, μηκέτι
θνήσκοντας, ^fαὐτοῦ δὲ παραμένοντας, ^gεἰς τὸ αἰεὶ ^hἀγῆρως
ⁱτινὰς καὶ ἀθανάτους ἐσομένους. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἐκ τῶν
Εἰρηναίου διαγινῶναι ῥάδιον. Καὶ ὁ Ἰουστίνος δὲ κατὰ τὸ
αὐτὸ τοῦ Σίμωνος μνημονεύσας, καὶ τὴν περὶ ^kτούτου διήγη-
σιν ἐπιφέρει, λέγων· “Μένανδρον ^lδέ τινα καὶ αὐτὸν Σαμα- ²
“ρέα τὸν ἀπὸ κόμης ^mΚαπαρραταίας, γενόμενον μαθητὴν

scribitur in A. Recte vero Valesius suam interpunctionem defendit, quam in B.C.D.F. invenit: addo etiam H. de cæteris incertus.

^t ἦν καὶ οὗτος] Ita Val. A.B.C. D.F.H. ἦν καὶ αὐτὸς Steph. Stroth. E. καὶ οὗτος G. ἦν δὲ καὶ οὗτος I. K. δ' ἦν καὶ οὗτος Niceph. οὖν pro ἦν g.

^vγοητείας] τῆς γ. edd. A.E.H. τῆς om. B.C.D.F.G.I.K. Deinde I.K. legunt ὡς οὐκ ἔλαττον juxta collat. Gronov.

^w ἐπιδ. τερατ.] om. G.

^x τῇ τῶν] om. F. τὴν τὴν (sic) G.

^y ἀπεσταλμένος σωτηρίᾳ] ἀπεσταλ- μένον σωτήρα (sic) G.

^z ἄλλως] ἄλλων F. male.

^a τῶν om. G.

^b παραδιδ.] παραδεδ G.

^c μεταδιδόμενου] διδομένου G.

^d κατηξιωμένους] Ita Val. B.C. D.F.G.H. καταξιωμένους Steph. Stroth. A.I.K. καταξιωμένους E.

καταξιωθέντας Niceph.

^e ἀθανασίαν αἰδίου] Ita edd. A. B.C.E.G.H.I. a pr. m. K. ἀθανασίας αἰδίου D.F.V.b.c. ἀθανασίας habet etiam I. a sec. m. immutato, ut videtur, αἰδίου. Nicephorus habet αἰδίου καὶ ἀθανάτου μετέχοντας βιοτῆς.

^f αὐτοῦ] αὐτοὺς H. male.

^g εἰς τὸ] εἰς τὸν G.

^h ἀγῆρως] Ita Val. B.C.D.F.I. K. Niceph. ἀγῆρους Steph. Stroth. Zim. Heinich. A.E.H.

ⁱ τινὰς καὶ] Ita Val. B.C.D.F.I. K. τινὰς om. Steph. Stroth. A.E. post ἀθανάτους ponit H. διαγρηρᾶσαι l. G. pro ἀγῆρως τινὰς καὶ, et mox om. ἐσομένους.

^k τούτου] αὐτοῦ τούτου G. Niceph.

^l δέ τινα] δέ om. F. τέ pro δέ I.K.

^m Καπαρραταίας] Ita edd. A.E. H. Καπαρρατέας I.K. Καππαρρατέας B.C.D.F. Nihil veri discriminis est inter has scribendi for-

“ τοῦ Σίμωνος, οἰστρηθέντα καὶ αὐτὸν ὑπὸ τῶν δαιμόνων,
 “ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενον, πολλοὺς ἐξαπατῆσαι διὰ μα-
 “ γικῆς τέχνης οἶδαμεν, ὃς καὶ τοὺς αὐτῷ ἐπομένους, ὡς μὴ
 “ ἀποθνήσκοιεν, ἔπεισε. Καὶ νῦν τινὲς εἰσὶν ἀπ’ ἐκείνου,
 “ τοῦτο ὁμολογοῦντες.” Ἦν δ’ ἄρα διαβολικῆς ἐνεργείας,
 διὰ ῥτοιῶνδε γοήτων τὴν Χριστιανῶν προσηγορίαν ὑποδυο-
 μένων, τὸ μέγα τῆς θεοσεβείας μυστήριον ἐπὶ μαγείᾳ σπου-
 δάσαι διαβαλεῖν, ἡδισύραι τε δι’ αὐτῶν τὰ περὶ ἡ ψυχῆς
 ἀθανασίας καὶ νεκρῶν ἀναστάσεως ἐκκλησιαστικὰ δόγματα.
 Ἄλλ’ οὗτοι μὲν τούτους σωτῆρας ἐπιγραφάμενοι, τῆς ἀλη-
 θοῦς ἀποπεπτώκασιν ἐλπίδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ.

Περὶ τῆς Ἑβωναίων αἵρέσεως.

(Nic. H. E. III, 13.)

■ Ἄλλους δὲ ὁ πονηρὸς δαίμων τῆς περὶ τὸν Χριστὸν τοῦ
 Θεοῦ διαθέσεως ἀδυνατῶν ἐκσεῖσαι, ὁθατέρᾳ ληπτὸς εὐ-

mas, nisi quod attinet ad simplex
 aut duplex π: quoad enim termi-
 nationem *aia*s aut *eas*, talis confusio
 in codicibus sæpissime occurrit.
 Justini codices *Καππαρεταίας* ha-
 bent, *Καπαρᾶτῆος* Niceph. *Καφα-
 ραπαίας* corrupte G. *Capparathea*,
 Rufin. *Χαβραῖ*, Theodoret.

ἡ ἔπεισε] ἔπειθεν G.

ο ὁμολογοῦντες] διομολογοῦντες
 G.

ῥ τοιῶνδε] τὸ τῶν δε (sic) E.
 corrupte.

ἡ διασύραι τε δι’ αὐτῶν] διασύρε-
 ται δὲ αὐτῷ E. διασύρεται δι’ αὐτῶν
 G.

ῥ ψυχῆς] τῆς ψυχικῆς G. Mox
 ἀναστάσεως νεκρῶν.

ς οὗτοι μὲν] οὐτομεν (sic) G.

τ τῆς] τὴν G. perperam.

ν τοῦ Θεοῦ] καὶ Θεὸν H.

ω διαθέσεως] διαιρέσεως G.

χ ἀδυνατῶν] διὰ τῆς μαγίας addit

c. et in vers.

γ ὁθατέρᾳ ληπτὸς] ὁθατεράληπτους
 (unico vocabulo) Steph. Val. A.
 B.C.D.E. Dubito tamen, lectio
 necne horum codicum probe cite-
 tur: inveni enim in F. ὁθατερα-
 λήπτους, unico quidem, ut videtur,
 vocabulo, accentibus vero ita po-
 sitis, ut ὁθατερα pro neutro accusa-
 tivo plurali habendum sit: et ita
 forsitan legitur in aliis codicibus.
 Strothius primus divisim edidit
 ὁθατέρᾳ ληπτὸς, duce, ut inquit,
 Kuhnio: (*Ind. voc. ἕτερος*.) se-
 quente Zimmermanno; et ita di-
 serte legitur in I.K.: quos sequor,
 incertus tamen an non rectius
 ederetur ὁθατερα ληπτὸς, sicut fere
 legitur in F. Inveni quoque in H.
 κατὰ ὁθατεράληπτους (sive forsitan
 κατὰ ὁθατερα ληπτὸς.) G. habet
 ὁεοπαρᾶλείπτους.

ρῶν, ἐσφετερίζετο. Ἐβιωναίους τούτους ^zοικείως ἐπεφήμιζον οἱ πρῶτοι, πτωχῶς καὶ ταπεινῶς τὰ περὶ ^aτοῦ Χριστοῦ ^bδοξάζοντας. Λιτὸν μὲν γὰρ αὐτὸν καὶ ^cκοινὸν ἡγοῦντο, κατὰ προκοπὴν ἥθους αὐτὸ μόνον ἄνθρωπον ^dδεδικαιωμένον, ἐξ ^eἀνδρός τε κοινωνίας καὶ τῆς Μαρίας ^fγεγεννημένον· ^gδεῖν δὲ πάντως αὐτοῖς ^hτῆς νομικῆς θρησκείας, ⁱὥς μὴ ἂν διὰ μόνης τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως καὶ τοῦ ^kκατ' αὐτὴν βίου ^lσωθησομένοις. Ἄλλοι δὲ παρὰ τούτους τῆς αὐτῆς ὄντες προσ- ^mηγορίας, τὴν μὲν τῶν εἰρημένων ἔκτοπον διεδίδρασκον ἀτοπίαν, ἐκ παρθένου καὶ ⁿἈγίου Πνεύματος μὴ ἀρνούμενοι γεγενέσθαι τὸν Κύριον, οὐ μὴν ^oἐξ ὁμοίως καὶ οὗτοι προὔπαρχειν αὐτὸν, ^pΘεὸν λόγον ὄντα καὶ σοφίαν, ὁμολογοῦντες, τῇ τῶν ^qπροτέρων περιετρέποντο ^rδυσσεβεία, μάλιστα ^sὅτε καὶ τὴν σωματικὴν περὶ τὸν νόμον λατρείαν ὁμοίως ἐκείνοις περιέπειν ἐσπούδαζον. Οὗτοι δὲ τοῦ μὲν ἀποστόλου ^tπάσας τὰς ἐπιστολάς ἀρνητέας ἡγοῦντο εἶναι δεῖν, ἀποστάτην ἀποκαλοῦντες ^uαὐτὸν τοῦ νόμου, εὐαγγελίῳ δὲ μόνῳ τῷ καθ'

^z οικείως ἐπεφήμιζον οἱ πρῶτοι]
οικειότατα ἐφήμιζον ὡς πρώτους G.

^a τοῦ Χριστοῦ] τοῦ om. G.H.I.
K.

^b δοξάζοντας] δογματίζοντας καὶ
δοξάζοντας Steph. Stroth. A.E.
Displicuit librario vox δοξάζοντας,
quæ in N. T. semper sensum ha-
bet laudandi et honestandi: addi-
dit igitur in margine δογματίζοντας,
quæ postea in textum irrepsit.
Nicephorus vero ἐδόξαζον habet.

^c κοινὸν ἡγοῦντο] ἡγοῦνται καὶ κοι-
νὸν G.

^d δεδικαιωμένον] δεδικοιωμένον G.
δεδικοιωμένων F. mendose.

^e ἀνδρός τε] ἀνδρός δὲ G.

^f γεγεννημένον] γεγεννημένον I.K.

^g δεῖν] δεῖ G.

^h τῆς νομικῆς] τῆς om. B.C.D.F.

I.K.

ⁱ ὥς μὴ ἂν] μὴ ἂν δὲ G. ὥς μὴ
ἂν ἄλλως ἢ N.g. perperam.

^k κατ' αὐτὴν] κατὰ ταύτην H.

^l σωθησομένοις] σωθησομένους G.

^m Ἀγίου] Nescio unde Valesius
hauserit τοῦ, quod posuit ante
ἀγίου: omittunt certe Steph.
Stroth. codd. omnes, et Niceph.

ⁿ ἐξ] ἐπὶ G.

^o Θεὸν] Θεοῦ I. a sec. m. Ni-
ceph. Hæc correctio abunde de-
monstrat codicem I. mutatum fu-
isse secundum lectiones Nicepho-
ri: aliter enim librarius multo
pronior fuisset Χριστὸν Θεοῦ in
Χριστὸν Θεὸν mutare: cujusmodi
exempla habuimus in lib. I.

^p προτέρων] προτέρω Steph. ex
incuria.

^q δυσσεβεία] ἐθνικῇ δυσ. G.

^r ὅτε καὶ] ὅτι G. ὅτι pro ὅτε I.
a. sec. m. K.

^s πάσας] πᾶμπαν Steph. A.E.I.

K.

^t αὐτὸν om. H.

Ἑβραίους ^ν λεγομένῳ χρώμενοι, τῶν λοιπῶν ^ω σμικρὸν ἐποι-
³ οὔντο λόγον. Καὶ τὸ μὲν σάββατον καὶ τὴν ^χ ἄλλην Ἰου-
 δαϊκὴν ἀγωγὴν ^υ ὁμοίως ἐκείνοις παρεφύλαττον, ταῖς δ' αὖ
 κυριακαῖς ἡμέραις ἡμῖν τὰ παραπλήσια εἰς μνήμην τῆς ^z σωτη-
 ρίου ἀναστάσεως ἐπετέλουν. Ὅθεν παρὰ τὴν τοιαύτην ἐγχεί-
 ρησιν τῆς τοιαύσδε λελόγχασι προσηγορίας, τοῦ ^a Ἑβριωνάϊων
 ὀνόματος, τὴν τῆς διανοίας πτωχείαν αὐτῶν ὑποφαίνοντος·
^b ταύτῃ γὰρ ἐπὶ κλην ὁ πτωχὸς παρ' Ἑβραίοις ὀνομάζεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ.

Περὶ Κηρίνθου τοῦ αἵρεσιάρχου.

(Nic. H. E. III, 14.)

ⁱ Κατὰ τοὺς ^c δεδηλωμένους χρόνους, ἑτέρας αἵρέσεως ^d ἀρχη-
 γὸν γενέσθαι Κήρινθον παρελήφαμεν. Γάϊος, οὗ φωνὰς
 ἤδη πρότερον ^e παρατίθεται, ἐν τῇ φερομένη αὐτοῦ ζητήσῃ,
 ταῦτα περὶ ^f τοῦ αὐτοῦ γράφει· “ Ἀλλὰ καὶ Κήρινθος ὁ δι’
 “ ^g ἀποκαλύψεων ὡς ὑπὸ ἀποστόλου ^h μεγάλου γεγραμμέ-
 “ νων, τερατολογίας ἡμῖν, ὡς δι’ ἀγγέλων αὐτῷ ⁱ δεδειγμένας,
 “ ψευδόμενος, ^k ἐπεισάγει, λέγων, μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπί-
 “ γειον εἶναι τὸ βασιλεῖον τοῦ Χριστοῦ, καὶ πάλιν ἐπιθυμίαις
 “ καὶ ἡδοναῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ τὴν σάρκα πολιτευομένην δου-

^v λεγομένῳ om. I.K. Niceph.^ω σμικρὸν] μικρὸν G. mox τὸν λόγον.^χ ἄλλην Ἰουδαϊκὴν] Ita B.C.D. F.G.I.K. Ἰουδαϊκὴν ἄλλην edd. A. H. κυριακὴν ἄλλην E.^υ ὁμοίως ἐκείνοις παρεφύλαττον] ὁμοῦ ὡς ἐκείνοι περιεφύλαττον G.^z σωτηρίου] Ita Steph. Stroth. A.E.G.H. τοῦ Κυρίου Val. Zim. B.C.D.F.I.K. Κυρίου g. τοῦ Χριστοῦ Niceph.^a Ἑβριωνάϊων] Ἑβίων Steph. A. E. non male. Ἑβριωνάϊων l. g. Ebionaei, Christoph.^b ταύτῃ] ταύτης G.^c δεδηλωμένους] δηλουμένουςSteph. E.G. δεδηλομένους (sic) G. ^d ἀρχηγὸν γενέσθαι om. G. vi-
tiose.^e παρατίθεται] παρατεθῆναι E. perperam.^f τοῦ αὐτοῦ] Ita B.C.D.F.H.I.K. τοῦ om. edd. A.E.G.^g ἀποκαλύψεων] ἀποκαλύψεως G. male.^h μεγάλου om. F.ⁱ δεδειγμένας] Ita edd. A.B.C.D. E.F.H.I. δεδιδαγμένας I. in marg. a pr. m. K. δεδιδαγμένας G. Ni-
ceph.^k ἐπεισάγει] ἐπισάγει F. ἐπισυνά-
γει G.

“λεύειν. Καὶ ἐχθρὸς ὑπάρχων ταῖς γραφαῖς τοῦ Θεοῦ
 “ἀριθμὸν ¹χιλιονταετίας ἐν ^mγάμῳ ἑορτῆς, θέλων ⁿπλανᾶν,
 “ὁ λέγει ^pγίνεσθαι.” Καὶ Διονύσιος δὲ ὁ τῆς κατ’ Ἀλεξάν-
 δρειαν παροικίας καθ’ ἡμᾶς τὴν ἐπισκοπὴν ^qεἰληχῶς, ἐν δευ-
 τέρῳ τῶν Ἐπαγγελιῶν περὶ τῆς Ἰωάννου Ἀποκαλύψεως
 εἰπὼν τινα ὡς ἐκ τῆς ἀνέκαθεν παραδόσεως, τοῦ αὐτοῦ μέμνηται
 ἀνδρὸς τούτοις ^rτοῖς ῥήμασι. “Κήρινθον δὲ τὸν καὶ τὴν ἀπ’ ²
 “ἐκείνου κληθεῖσαν Κηρινθιανὴν αἵρεσιν συστησάμενον, ἀξιό-
 “πιστον ἐπιφημίσαι θελήσαντα τῷ ἑαυτοῦ πλάσματι ὄνομα.
 “Τοῦτο γὰρ εἶναι ^sτῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τὸ ^tδόγμα, ἐπί-
 “γειον ἔσεσθαι τὴν τοῦ Χριστοῦ βασιλείαν, καὶ ὧν αὐτὸς
 “ὠρέγετο φιλοσώματος ὧν καὶ πάνυ σαρκικὸς, ἐν τούτοις
 “ὀνειροπολεῖν ἔσεσθαι, γαστρὸς καὶ τῶν ὑπὸ γαστέρα ^vπλη-
 “σμοναῖς, τουντέστι σιτίοις καὶ ποτοῖς καὶ γάμοις, ^wκαὶ δι’
 “ὧν ^xεὐφημότερον ταῦτα ᾤθη ^yποριεῖσθαι, ἑορταῖς καὶ

¹ χιλιονταετίας] χιλιοετίας I.K. Niceph.

^m γάμῳ ἑορτῆς] γάμου ἑορτῇ I. a sec. m. Niceph.

ⁿ πλανᾶν] σπλανᾶν Steph. ex incuria.

^o λέγει] om. F.

^p γίνεσθαι] γενέσθαι G.I. a sec. m. Niceph.

^q εἰληχῶς] Ita Val. Zim. B.C. D.F.H.I.K. εἰληφῶς Steph. Stroth. A.E.G.

^r τοῖς ῥήμασι] τοῖς om. edd. habent omnes codices. Quæ sequuntur, ita refingit Christophorus, Κήρινθον δὲ, τοῦ καὶ τὴν ἀπ’ ἐκείνου κληθεῖσαν κηρινθιακὴν αἵρεσιν συστησάμενον, τοῦτο εἶναι τῆς διδασκαλίας τὸ δόγμα. similiter in vers.

^s τῆς om. F. non in VII. 25 ubi hic locus Dionysii iterum citatur.

^t δόγμα] δείγμα G. non in VII. 25.

^v πλησμοναῖς] πλησμονῶν edd. et codd. omnes, præter N.c. exple-

tionem, in vers. Sed in VII. 25. iidem habent πλησμοναῖς, quod magis placet, propter ἐν τούτοις et σιτίοις. quamvis ferri posset etiam πλησμονῶν, præeunte genitivo ὧν. Præstat vero in utroque loco idem ponere, et πλησμοναῖς dedit Romanus Dionysii editor.

^w καὶ δι’] καὶ om. H. non in VII. 25.

^x εὐφημότερον] Ita recte edd. et male in VII. 25. Stephanus dedit εὐθυμότερον ex A. ubi εὐθυμότερον habet E. Hic vero εὐφημότερον l. omnes, excepto c. *affluentius* in vers. et forsā D. de quo tamen dubito: citat enim Valesius nominatim B.C. unde conjicere licet aliter legi in D: at F. quocum D. plerumque consentit, diserte habet εὐφημότερον.

^y ποριεῖσθαι] κομιεῖσθαι G. et in VII. 25. pro ᾤθη ποριεῖσθαι corrupte habet ὀήπονεῖσθαι.

3 “^z θυσίαις καὶ ἱερείων σφαγαῖς.” Ταῦτα Διονύσιος. Ὁ δὲ Εἰρηναῖος ἀπορρητοτέρας ^z δὴ τινας τοῦ αὐτοῦ ψευδοδοξίας ἐν πρώτῳ συγγράμματι τῶν πρὸς τὰς αἰρέσεις ^aπροθεῖς, ἐν τῷ ^bτρίτῳ καὶ ἱστορίαν οὐκ ἀξίαν λήθης τῇ γραφῇ ^cπαρὰ δέδωκεν, ὡς ἐκ παραδόσεως Πολυκάρπου, φάσκων Ἰωάννην τὸν ἀπόστολον εἰσελθεῖν πότε ^dἐν βαλανείῳ, ὥστε λούσασθαι, γνόντα δὲ ἔνδον ὄντα τὸν Κήρινθον, ἀποπηδησαί ^eτε τοῦ τόπου καὶ ἐκφυγεῖν θύραζε, μὴ δ’ ὑπομείναντα τὴν αὐτὴν αὐτῷ ὑποδῦναι στέγην. Ταῦτὸ δὲ τοῦτο ^fκαὶ τοῖς σὺν αὐτῷ παραινέσαι φήσαντα, “Φύγωμεν, μὴ καὶ τὸ βαλανεῖον συμ-
“πέσῃ, ἔνδον ὄντος Κηρίνθου ^gτοῦ τῆς ἀληθείας ἐχθροῦ.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ.

Περὶ Νικολάου καὶ τῶν ἀπ’ αὐτοῦ κεκλημένων.

(Nic. H. E. III, 15.)

1 Ἐπὶ ^hτούτων δῆτα καὶ ἡ λεγομένη τῶν Νικολαιτῶν αἵρεσις ἐπὶ σμικρότατον συνέστη χρόνον. Ἦς δὴ καὶ ἡ τοῦ Ἰωάννου Ἀποκάλυψις μνημονεύει. Οὗτοι Νικόλαον ⁱἕνα τῶν ἀμφὶ τὸν Στέφανον διακόνων πρὸς τῶν ἀποστόλων ἐπὶ ^kτῇ τῶν ἐνδεῶν θεραπείᾳ προκεχειρισμένων ἤχουν. Ὅγε

^z δὴ] διηγείται Steph. A.E. male.

^a προθεῖς] προσθεῖς edd. A.B.C. D.F. ubi inquit Valesius, “Scribendum videtur προθεῖς, licet “reclamantibus libris:” iis sc. quos ipse inspexerat: inveni enim προθεῖς in E.G.H.I.K. προθέμενος Niceph. Henichen tamen defendit προσθεῖς, quasi optime scriptum, “Significat enim Eusebius “Irenæum paulo reconditiora de “Cerintho addidisse iis, quæ Dionysius refert.” Vix vero dici potest antiquiorem Irenæum Dionysii recentioris historiæ addidisse.

^b τρίτῳ καὶ] τρίτῳ δὲ καὶ Steph. Stroth. Cæteri omnes om. δὲ.

^c παρὰδεδωκεν] Ita B.C.D.F.G. H.I.K. παρέδωκεν edd. A.E.

^d ἐν βαλανείῳ] εἰς βαλανεῖον I. K.

^e τε om. H.

^f καὶ τοῖς] καὶ om. G.

^g τοῦ om. G.

^h τούτων] Ita edd. A.E.H.I.K. τούτῳ B.C.F.G.c. paulo post, in vers. τοῦτο D. Ἐπὶ τούτων vertendum est, *uisdem temporibus*, quod non intellexerunt librarii, et scripserunt ἐπὶ τούτῳ vel ἐπὶ τοῦτο, sc. *post Cerinthum*. Nicephorus habet πρὸς τοῦτοις. In fine h. c. legimus κατὰ τοὺς δηλουμένους χρόνους.

ⁱ ἕνα τῶν] ἕνα τὸν F.G. mendose.

^k τῇ] om. F. τὴν G. et mox θεραπείαν.

μὴν Ἀλεξανδρεὺς Κλήμης ἐν τρίτῳ Στρωματεῖ ταῦτα περὶ αὐτοῦ κατὰ λέξιν ἱστορεῖ “ Ὡραίαν, ¹φασί, γυναῖκα ἔχων “ οὗτος, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τὴν τοῦ Σωτῆρος πρὸς τῶν “ ἀποστόλων ὀνειδισθεὶς ζηλοτυπίαν, εἰς μέσον ἀγαγὼν ^mτὴν “ γυναῖκα, ⁿ γῆμαι τῷ βουλομένῳ ἐπέτρεψεν. Ἀκόλουθον “ γὰρ εἶναι ^oφασί τὴν πρᾶξιν ταύτην ἐκείνῃ τῇ φωνῇ, τῇ ὅτι “ ^pπαραχρᾶσθαι τῇ σαρκὶ δεῖ. Καὶ δὴ κατακολουθήσαντες ² “ τῷ γεγεννημένῳ, τῷ τε εἰρημένῳ ἀπλῶς καὶ ἀβασανίστως, “ ^qἀναίδην ἐκπορευόουσιν οἱ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ μετιόντες. “ Πυνθάνομαι δ’ ἐγὼ τὸν Νικόλαον, μηδεμιᾶ ἑτέρα παρ’ ἣν “ ἔγγμε ^rκεχρηῆσθαι γυναικί, τῶν τε ἐκείνου τέκνων, τὰς μὲν “ θηλείας, καταγυράσαι παρθένους, ^sἄφθορον δὲ διαμεῖναι “ τὸν υἱόν. ^tὩν οὕτως ἐχόντων, ἀποβολὴ πάθους ἦν, ἢ εἰς “ μέσον τῶν ἀποστόλων τῆς ζηλοτυπουμένης ἐγκύκλησις γυ- “ ναικὸς, καὶ ^vἡ ἐγκράτεια τῶν περισπουδάστων ἡδονῶν τὸ “ παραχρᾶσθαι τῇ σαρκὶ ἐδίδασκεν. Οὐ γὰρ οἶμαι ἐβούλετο ³ “ κατὰ τὴν ^wτοῦ Σωτῆρος ἐντολὴν, δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, “ ἡδονῇ καὶ ^xΚυρίῳ. Λέγουσι ^yδ’ οὖν καὶ τὸν Ματθίαν “ οὕτω διδάξαι, ^zσαρκὶ μὲν μάχεσθαι καὶ παραχρᾶσθαι, “ μηδὲν αὐτῇ πρὸς ἡδονὴν ^aἐνδιδόντα, ψυχὴν δὲ αὔξειν διὰ “ πίστεως καὶ γνώσεως.” Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν κατὰ τοὺς δηλουμένους χρόνους παραβραβεῦσαι τὴν ἀλήθειαν ἐγκε-

¹ φασί] φησὶ Steph. A.E. Clem. MSS.

^m τὴν γυναῖκα] Nescio qua causa hæc verba Valesius omiserit. Habent Steph. Stroth. Zim. Clem. et codd. omnes. Nicephorus αὐτὴν.

ⁿ γῆμαι om. G.

^o φασί om. I. a sec. m.

^p παραχρᾶσθαι] παραχρηῆσθαι G. παραχρήσασθαι Clem. sed mox Clem. habet παραχρηῆσθαι in duobus locis.

^q ἀναίδην] ἀνέδην I. a sec. m.

^r κεχρηῆσθαι] κεχρᾶσθαι G.

^s ἄφθορον] ἄφθορον G. absurde.

^t Ὡν] ὦν δὲ F.

^v ἡ ἐγκράτεια] τὴν ἐγκράτειαν G. mox τῷ παραχρᾶσθαι. v. Val. Not. ^w τοῦ σωτῆρος] Ita edd. A.E.F. G.H.I.K. Clem. Niceph. τοῦ Κυρίου καὶ σωτῆρος B.C.D.

^x Κυρίῳ] τῷ Κυρίῳ G. Θεῷ Clem.

^y δ’ οὖν] Ita B.C.D.F.H.I.K. γοῦν edd. A.E.G. γ’ οὖν Clem. φασί δὲ καὶ pro λέγουσι γοῦν καὶ Niceph.

^z σαρκί] σάρκιον G. mendose.

^a ἐνδιδόντα] ἐνδιδόντας H.

χειρηκότων, λόγου ^b γεμὴν θᾶττον εἰς τὸ παντελὲς ἀπεσβη-
κότων ^c εἰρήσθω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Περὶ τῶν ἐν συζυγίαις ἐξετασθέντων ἀποστόλων.

(Nic. H. E. II, 44.)

- 1 Ὁ μὲν τοι Κλήμης, ^d οὗ τὰς φωνὰς ἀρτίως ἀνέγνωμεν,
τοῖς προειρημένοις ἐξῆς διὰ τοὺς ἀθετοῦντας ^e γάμον, τοὺς
τῶν ἀποστόλων ἐξετασθέντας ^f ἐν συζυγίαις καταλέγει φά-
σκων· “^h καὶ τοὺς ἀποστόλους ἀποδοκιμάσουσι. Πέτρος
“ ἔμην γὰρ καὶ Φίλιππος ἐπαιδοποιήσαντο, Φίλιππος δὲ καὶ
“ τὰς θυγατέρας ἀνδράσιν ἐξέδωκε. Καὶ ὁ γε Παῦλος οὐκ
“ ὀκνεῖ ἐν τινι ἐπιστολῇ τὴν αὐτοῦ προσαγορεῦσαι σύζυγον,
“ ἣν ^h οὐ περιεκόμιζε, διὰ τὸ τῆς ὑπηρεσίας εὐσταλές.”
2 ⁱ Ἐπεὶ δὲ τούτων ^k ἐμνήσθημεν, οὐ λυπεῖ καὶ ἄλλην ἀξιολόγη-
την ἱστορίαν τοῦ αὐτοῦ παραθέσθαι, ^l ἣν ἐν τῷ ἐβδόμῳ
Στρωματεῖ ^m τοῦτον ἱστορῶν ἀνέγραψε τὸν τρόπον· “ⁿ φασὶ
“ ^o γοῦν τὸν μακάριον Πέτρον, θεασάμενον τὴν ἑαυτοῦ γυ-
“ ναῖκα ἀπαγομένην τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἥσθῃναι μὲν τῆς κλή-
“ σεως χάριν καὶ τῆς ^p εἰς οἶκον ἀνακομιδῆς, ἐπιφωνήσαι δὲ
“ ^q εὖ μάλα προτρεπτικῶς καὶ παρακλητικῶς ἐξ ὀνόματος
“ προσειπόντα, Μέμνησο, ὦ αὐτῇ, τοῦ Κυρίου. Τοιοῦτος
“ ἦν ὁ τῶν μακαρίων γάμος, καὶ ἡ τῶν φιλτάτων τελεία διά-

^b γεμὴν] δὲ μὴν F. δὲ G.

^c εἰρήσθω] ἱκανῶς ἔχοντα add. K.
Steph. Stroth. A.E. om. cæteri
omnes.

^d οὗ τὰς] οὗ ταύτας τὰς K.

^e γάμον] τὸν γάμον I.K. forsan
quia Nicephorus habet τοὺς γά-
μους.

^f ἐν om. I.K.

^g μὲν γὰρ] μὲν om. E.

^h οὐ om. E. mendose.

ⁱ Ἐπεὶ δέ] Ita Val. B.C.D.E.F.
H. ἐπειδὴ aut ἐπεὶ δὴ Steph. Stroth.
A.G.I.K.

^k ἐμνήσθημεν] ἐμνημονεύσαμεν I.
K.

^l ἣν] τὴν G.

^m τοῦτον ἱστορῶν] ἣν τοῦτο ἱστο-
ριῶν G.

ⁿ φασὶ] Ita Val. Stroth. B.C.
D.F.G.H.K.c. *aiunt*, in vers. Clem.
φησὶ Steph. A.E.I. a sec. m. Ni-
ceph.

^o γοῦν] γὰρ I. a sec. m.

^p εἰς οἶκον] Ita edd. A.E.G.H.
Clem. ἐπ' οἶκον B.C.D.F.I.K. Ni-
ceph. probante Valesio.

^q εὖ] ὥς G.

“θεσις.” Καὶ ταῦτα δ’ οἰκεῖα ὄντα τῇ μετὰ χεῖρας ὑποθέσει ἐνταῦθά μοι κατὰ καιρὸν κείσθω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ.

Περὶ τῆς Ἰωάννου καὶ Φιλίππου τελευτῆς.

(Nic. H. E. I, 35.)

Παύλου μὲν οὖν καὶ Πέτρου τῆς τελευτῆς ὃ τε χρόνος καὶ ὁ τρόπος, καὶ προσέτι ὁ τῆς μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου τῶν σκηνωμάτων αὐτῶν καταθέσεως χῶρος, ἥδη πρότερον ἡμῖν δεδῆλωται. ^ρΤοῦ δὲ Ἰωάννου, τὰ μὲν τοῦ χρόνου ἥδη πως εἴρηται, τὸ δέ γε τοῦ σκηνώματος αὐτοῦ χωρίον, ἐξ ἐπιστολῆς Πολυκράτους, τῆς δ’ ἐν Ἐφέσῳ παροικίας ἐπίσκοπος οὗτος ἦν, ἐπιδείκνυται. ^τἣν ^νΟὐίκτορι ^ρΡωμαίων ^ωἐπισκόπῳ γράφων, ὁμοῦ τε αὐτοῦ καὶ Φιλίππου ^χμνημονεύει τοῦ ἀποστόλου, ^υτῶν τε τούτου θυγατέρων ^ζὧδὲ πως. “^αΚαὶ γὰρ ^βκαὶ κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγάλα στοιχεῖα ^γκεκοίμηνται” ^δτινα “ἀναστήσεται τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου, ^εἐν ᾗ ἔρχεται μετὰ δόξης ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ^ςἀναζητήσει πάντας τοὺς ἁγίους, ^δΦίλιππον τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ὃς

^ρ ὁ τῆς] Ita B.C.D.F.G. ὁ ante χῶρος ponunt edd. A.E.H.I.K.

^τ Τοῦ δὲ] Hinc c. 35. inchoat H.

^τ ἣν] ἐν G. mendose.

^ν Οὐίκτορι] Ita Val. Heinich. A. B.C.D.E.F.H. Οἰκτορι G. Βίκτορι I.K. Οὐίκτωρι Steph. Stroth. Reading. Βίκτωρι Niceph. Vid. v. 24.

^ω ἐπισκόπῳ] ἐπισκόπως F. ἐπισκόπων G.

^χ μνημ. τοῦ ἀποστόλου] τοῦ ἀπ. μνημ. G.

^υ τῶν τε] τῶν δὲ G.

^ζ ὧδὲ πως] ὧδὲ πως πῶς (sic) G.

^α Καὶ γὰρ καὶ] Ita edd. A.B.C. D.H. Posterius καὶ om. E.F.G.I. K. Niceph. et ipse Eusebius in v. 24: retinuit tamen Routhius, vel

potius ex hoc loco in alterum restituit, quem omnino sequor propter rationes in notis reperiendas, quamvis ipse moneat conjunctionem abesse a tribus codd. in usus suos collatis, duobus scil. Vaticanis, et uno Vindobonensi. Hieronymus quoque vertit, *Etenim in Asia, &c.*

^β κεκοίμηνται] κεκοιμείται G. et in v. 24. κεκοίμηνται.

^ς ἀναζητήσει] Ita omnes codd. præter unum Vindobon. quem Routhius in suos usus conferendum curavit, q. l. ἀναστήσει, uti ipse Eusebius in v. 24.

^δ Φίλιππον τῶν] Ita Steph. A. E.H.I.K. Φ. τὸν τῶν Val. Stroth. Routh. B.C.D.F.G. Φ. τῶν δ. ἀπ. ἓνα (τὸν—ἓνα v. 24.) Niceph. Φ.

“κεκοίμῃται ἐν Ἱεραπόλει, καὶ δύο θυγατέρες αὐτοῦ γεγενη-
 “κυῖαι παρθένοι, καὶ ἡ ἑτέρα αὐτοῦ θυγάτηρ ἐν Ἀγίῳ Πνεύ-
 “ματι πολιτευσαμένη ἐν Ἐφέσῳ ἀναπαύεται. ^f” Ἐτι δὲ
 “καὶ Ἰωάννης, ὁ ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ Κυρίου ἀναπεσὼν, ὃς
 “ἐγενήθη ἱερεὺς τὸ πέταλον ἑπεφορεκῶς, καὶ μάρτυς καὶ
 “διδάσκαλος· οὗτος ἐν Ἐφέσῳ κεκοίμῃται.” Ταῦτα ^h δὲ
 3 καὶ περὶ τῆς τῶνδε τελευτῆς. Καὶ ἐν τῷ Γαΐου δὲ, ⁱ οὗ μικρῷ
 πρόσθεν ἐμνήσθημεν, διαλόγῳ, Πρόκλος, ^k πρὸς ὃν ἐποιεῖτο
 τὴν ζήτησιν, περὶ τῆς Φιλίππου καὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ
 τελευτῆς συνάδων τοῖς ἐκτεθείσιν οὕτω φησίν. “Μετὰ ^l τοῦ-
 “τον ^m δὲ προφήτιδες τέσσαρες ⁿ αἱ Φιλίππου γεγέννηται
 “ἐν Ἱεραπόλει τῇ κατὰ τὴν Ἀσίαν· ὁ τάφος αὐτῶν ἐστὶν
 “ἐκεῖ, καὶ ὁ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.” Ταῦτα μὲν οὗτος. Ὁ δὲ
 Λουκάς ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων, τῶν Φιλίππου
 θυγατέρων ἐν Καισαρείᾳ τῆς Ἰουδαίας ἅμα τῷ πατρὶ τότε
 διατριβουσῶν ^p προφητικοῦ τε χαρίσματος ἡξιωμένων, μνημο-
 4 νεύει κατὰ λέξιν ^q ὧδέ πως λέγων. “Ἦλθομεν εἰς Καισάρειαν,

ὄντα τῶν codd. Vatic. et Vindob. apud Routhium. Φίλιππος τῶν M. P. His motus variationibus (vid. etiam ad v. 24.) articulum τὸν expunxi. Hieronymus vertit, *Philippum loquor de duodecim apostolis*. Φίλιππος εἰς τῶν ἑπτὰ διακόνων, c. *Philippum dico, unum ex septem diaconis*, in vers.

^e ἐν Ἐφέσῳ] ἢ ἐν Ἐφ. edd. Routh. A.E. Hieron. ἢ om. B.C. D.F.G.H.I.K. Rufin. Niceph. etiam Val. in versione, et Strothius in v. 24. probante quoque Gronovio.

^f Ἐτι] ὅτι Steph. A. ἔτι c. ἐπὶ b. ^g πεφορεκῶς] Ita Val. Heinich. Routh. F.H.I.K. codd. Vat. apud Routh. Niceph. πεφορηκῶς Steph. Stroth. Reading. C.E.G. (Dubito de B.D.) Cedren. Jul. Poll. πεφορ-
 ρικῶς A. In v. 24. πεφορεκῶς habent edd. omnes præter Stroth.

et codd. tantum non omnes.

^h δὲ καὶ] δὲ om. B.C.D.F.G.

ⁱ οὗ om. G. male.

^k πρὸς ὃν] δὲ πρὸς οἷς G.

^l τοῦτον] Ita dedi ex. B.C.D.F. G.I.K. τούτο edd. A.E.H. τούτων Niceph. *Post hæc* Rufin. Nescientes librarii de quo Proculus ante loqueretur, τοῦτον in τούτο mutabant: at si totus iste dialogus exstisset, veri cujusdam apostolici dono prophetico præditi nomen invenissemus: talibus enim exemplis novas suorum prophetias Montanistæ defendebant.

^m δέ] Ita Val. Stroth. A.B.C. D.F. om. Steph. E.G.H.I.K. Niceph.

ⁿ αἱ om. G. sicut mox τῇ ante κατὰ.

^o ὁ τάφος] καὶ ὁ τ. G.

^p προφητικοῦ τε] δὲ pro τε G.

^q ὧδέ πως] ὧδε Steph. A.E.G.

“ καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ
 “ ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ. Τούτῳ δὲ ἦσαν
 “ παρθένοι θυγατέρες ἑτέσσαις προφητεύουσαι.” Τὰ μὲν
 οὖν εἰς ἡμετέραν ἔλθόντα γινώσκιν περί τε τῶν ἀποστόλων
 αὐτῶν καὶ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων, ὧν τε καταλελοίπασιν
 ἡμῖν ἱερῶν γραμμάτων, καὶ τῶν ἀντιλεγομένων μὲν, ὅμως δ'
 ἐν πλείσταις ἐκκλησίαις παρὰ πολλοῖς δεδημοσιευμένων,
 τῶν τε παντελῶς νόθων καὶ τῆς ἀποστολικῆς ὀρθοδοξίας
 ἀλλοτριῶν, ἐν τούτοις διειληφότες, ἐπὶ τὴν τῶν ἐξῆς προΐω-
 μεν ἱστορίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ.

Ὅπως Συμεὼν ὁ Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος ἐμαρτύρησεν.

(Nic. H. E. III, 16.)

Μετὰ Νέρωνα καὶ Δομετιανόν, κατὰ τοῦτον οὗ νῦν τοὺς
 χρόνους ἐξετάζομεν, μερικῶς καὶ κατὰ πόλεις ἐξ ἐπαναστά-
 σεως δῆμων, τὸν καθ' ἡμῶν κατέχει λόγος ἀνακινήθηναι
 διωγμόν. Ἐν ᾧ Συμεῶνα τὸν τοῦ Κλωπᾶ, ὃν δεῦτερον
 καταστῆναι τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας ἐπίσκοπον ἐδη-
 λώσαμεν, μαρτυρίῳ τὸν βίον ἀναλῦσαι παρειλήφαμεν. Καὶ
 τούτου μάρτυς αὐτὸς ἐκεῖνος, οὗ διαφόροις ἤδη πρότερον
 ἐχρησάμεθα φωναῖς, Ἡγήσιππος ὃς δὲ περί τινων αἵρε-
 τικῶν ἱστορῶν, ἐπιφέρει δηλῶν, ὡς ἄρα ὑπὸ τούτων κατὰ
 τόνδε τὸν χρόνον ὑπομείνας κατηγορίαν πολυτρόπως ὁ δη-

^r τέσσαις προφητεύουσαι] προφ.
 τέσσ. C.I.K.

^s ἐλθόντα] ἀνελθόντα F.

^t αὐτῶν] Ita Stroth. Zim. B.C.
 D.F.I.K.V. om. Steph. Val. A.E.
 G.H.

^v χρόνων] χρόνον G.

^w δεδημοσιευμένων] δεδμαγαγη-
 μένων I. quod in δεδημοσιευμένων a
 manu recentiori mutatum est.

^x παντελῶς] παντελῆς G.

^y τοῦτον] Τραιανόν N. τὸν Τραια-
 νόν g.

^z ἐξ ἐπαναστάσεως] ἐξ ἀναστά-
 σεως A.E. ἐξαναστάσεις G.

^a τὸν] τῶν E. mendose.

^b τῆς] τοῖς F.

^c ἐκκλησίας om. G.

^d αὐτὸς ἐκεῖνος om. I. et in mar-
 gine signa sunt rasuræ.

^e ἤδη] Ita Val. Stroth. B.C.D.

F.H.I.K. ἔτι Steph. A.E. om. G.

^f ὁ ante Ἡγῆσ. ponit H.

^g ὃς δὲ περί τινων] Ita Val. B.C.

D.F.H.I.K. περί τινων γοῦν Steph.
 Stroth. A.E. περί τινων δ' οὖν G.

λούμενος ὡς ^h ἂν Χριστιανὸς, ἐπὶ πλείστοις αἰκισθεὶς ἡμέραις, αὐτόν τε τὸν δικαστὴν καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτὸν εἰς τὰ μέγιστα καταπλήξας, τῷ τοῦ Κυρίου πάθει παραπλήσιον ἰτέλος ² ^k ἀπηνέγκατο. Οὐδὲν δὲ ^l οἶον καὶ τοῦ συγγραφέως ἐπακούσαι, αὐτὰ δὴ ταῦτα κατὰ λέξιν ᾧδὲ πως ἱστοροῦντος. “ Ἀπὸ “ τούτων δηλαδὴ τῶν αἵρετικῶν, κατηγοροῦσι τινὲς ^m Συμεῶ- “ νος τοῦ Κλωπᾶ, ὡς ὄντος ἀπὸ Δαβὶδ καὶ Χριστιανοῦ, “ Καὶ ⁿ οὕτω μαρτυρεῖ ἐτῶν ^o ὧν ἑκατὸν εἴκοσιν, ἐπὶ Τραϊανοῦ “ Καίσαρος καὶ ὑπατικοῦ ^p Ἀττικοῦ.” Φησὶ δὲ ὁ αὐτὸς, ὡς ἄρα καὶ τοὺς κατηγοροὺς αὐτοῦ, ζητουμένων τότε τῶν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς ^q Ἰουδαίων φυλῆς, ὥσαν ἐξ ^r αὐτῆς ὄντας, ἀλῶ- ³ ναι συνέβη. / ^s Λογισμῷ δ' ἂν καὶ τὸν Συμεῶνα τῶν αὐτοπτῶν καὶ ^t αὐτηκόων εἴποι ἄν τις γεγονέναι τοῦ Κυρίου, τεκμηρίῳ τῷ μήκει τοῦ χρόνου τῆς ^v αὐτοῦ ζωῆς χρώμενος, καὶ ^w τῷ μνημονεύειν τὴν τῶν εὐαγγελίων γραφὴν Μαρίας τῆς τοῦ Κλωπᾶ, ^x οὗ γεγονέναι ^y αὐτὸν καὶ πρότερον ὁ λόγος ἐδή- λωσεν. Ὁ δ' αὐτὸς συγγραφεὺς καὶ ἐτέρους ^z ἀπὸ γένους ^a ἐνὸς τῶν φερομένων ἀδελφῶν τοῦ Σωτῆρος, ^b ᾧ ὄνομα Ἰου- δας, ^c φησὶν εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιβιώσιναι βασιλείαν, μετὰ τὴν ἡδη

^h ἂν om. A.E.G.

ⁱ τέλος] τὸ τέλος B.C.D.F. Ni-
ceph.

^k ἀπηνέγκατο] ἡνέγκατο I.K.

^l οἶον] ἦττον I.K. pessime.

^m Συμεῶνος] Σίμωνος A.E.a. Συμ-
ῶνος H. Duplici modo hoc no-
men scribi, Symeonem scilicet et
Simonem, testantur Hieron. (in
Chron.) Syncell. et Chron. Alex-
andr.

ⁿ οὕτω] Ita B.C.D.F.G.I.K.
οὕτως edd. A.E.H

^o ὧν om. H.

^p Ἀττικοῦ] Ἀντικοῦ I. a pr. m.
K.

^q Ἰουδαίων φυλῆς] φυλῆς Ἰου-
δαίων I. Niceph.

^r αὐτῆς] αὐτῶν A.E.I.K. Niceph.
τῶν habet H. in margine.

^s Λογισμῷ δ' ἂν] οὖν pro ἂν G.
ἄρα I. a sec. m. Niceph.

^t αὐτηκόων] ἀτικῶν F.

^v αὐτοῦ] αὐτῆς F. perperam.

^w τῷ μνημ.] τὸ pro τῷ G. male.

^x οὗ] οὗ καὶ B.C.D.F.

^y αὐτὸν] αὐτὴν H.I.K. Niceph.
mendose.

^z ἀπὸ γένους] om. F. ἀπογόνους
N.g.

^a ἐνὸς post Σωτῆρος ponunt I.
Niceph.

^b ᾧ om. G.

^c φησὶν] ὁν φησὶν H.I.K. Ni-
ceph. perperam.

^dπρότερον ἱστορηθεῖσαν ^eαὐτῶν ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν
πίστεως ἐπὶ Δομετιανοῦ μαρτυρίαν. Γράφει δὲ οὕτως⁴
“Ἐρχονται οὖν καὶ προηγούνται πάσης ἐκκλησίας ὡς μάρ-
“τυρες, καὶ ἀπὸ γένους τοῦ Κυρίου. Καὶ γενομένης εἰρήνης
“βαθείας ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ, μένουσι μέχρι Τραϊανοῦ Καίσα-
“ρος. Μέχρις οὗ ^gὁ ἐκ θείου τοῦ Κυρίου ὁ προειρημένος
“^hΣυμεὼν υἱὸς Κλωπᾶ, συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τῶν ⁱαἰρέσεων,
“ὡσαύτως κατηγορήθη καὶ αὐτὸς ^kἐπὶ τῷ ^lαὐτῷ λόγῳ ἐπὶ
“^mἈττικοῦ ⁿτοῦ ὑπατικοῦ. Καὶ ἐπὶ ^oπολλαῖς ἡμεραῖς⁵
“αἰκίζόμενος, ῥεμαρτύρησεν, ὡς πάντα ὑπερθανμάζειν, καὶ
“τὸν ὑπατικὸν, πῶς ἑκατὸν εἴκοσι τυγχάνων ἐτῶν ὑπέμεινε⁶
“καὶ ^qἐκελεύσθη σταυρωθῆναι.” Ἐπὶ τούτοις ὁ αὐτὸς ἀνὴρ
διηγούμενος τὰ κατὰ τοὺς δηλουμένους, ἐπιλέγει ὡς ἄρα μέχρι
τῶν τότε χρόνων παρθένος καθαρὰ καὶ ἀδιάφθορος ἔμεινεν
ἡ ἐκκλησία, ἐν ἀδήλῳ που ^sσκοτίως φωλεόντων εἰσέτι τότε
τῶν, εἰ καὶ τινες ὑπῆρχον, παραφθείρειν ἐπιχειρούντων τὸν
ὑγιῆ κανόνα τοῦ σωτηρίου κηρύγματος. Ὡς δ’ ὁ ἱερὸς τῶν 6
ἀποστόλων χορὸς διάφορον εἰλήφει τοῦ βίου τέλος, ^tπαρε-
ληλύθει τε ἡ γενεὰ ἐκείνη τῶν ^vαὐταῖς ἀκοαῖς τῆς ἐνθέου σο-
φίας ἐπακοῦσαι ^wκατηξιωμένων, τηνικαῦτα τῆς ἀθέου πλάνης

^d πρότερον] προτέραν G.

^e αὐτῶν] αὐτῷ G.I.K. Niceph.
Idem qui ὁν ante φησιν posuit,
αὐτῶν quoque in αὐτῷ mutavit.

^f τὸν Χριστὸν] τὸν om. Steph.
A. Ita quoque Niceph.

^g ὁ ἐκ] ὁ om. E.

^h Συμεὼν] Σίμων A.E.

ⁱ αἰρέσεων] αἰρετικῶν M.b. Ni-
ceph. Rufin.

^k ἐπὶ om. G. Niceph.

^l αὐτῷ] αὐτοῦ E.F. perperam.
Deinde E. om. λόγῳ.

^m Ἀττικοῦ] Ἀντικοῦ I. a sec. m.
K. ut supra.

ⁿ τοῦ ὑπατικοῦ] τοῦ om. G. ὑπα-
τικοῦ om. F.

^o πολλαῖς ἡμέραις] Ita A.G.H.
I.K.M.a. Niceph. πολλὰς ἡμέρας
ed. B.C.D.F. πολλαῖς ἡμέρας E.

^p ῥεμαρτύρησεν] εμοῖς τυρήσε(sic) G.

^q ἐκελεύσθη] ἐκελεύθη G.

^r ἔμεινεν] Ita edd. A.E.G.H.
Niceph. ἔμενεν B.C.D.F.K.V.
Utramque l. habet I. a pr. m.

^s σκοτίως φῶλ.] Ita G.K. σκο-
τίως ἐμφῶλ. I. a sec. m. σκότει
φῶλ. E. σκοτίῳ φῶλ. Niceph. σκό-
τει φῶλ. edd. A.B.C.D.F. σκότει
ἐμφῶλ. H.

^t παρελήλυθει] παρελύθη E. παρ-
ελήλυθεν H.

^v αὐταῖς] αὐτῶν H.

^w κατηξ.] καταξ. G.

^x ἀρχὴν ἐλάβανεν ἡ σύστασις, διὰ τῆς τῶν ἑτεροδιδασκάλων ἀπάτης· οἱ καὶ, ἅτε μηδεὶς ὕἑτι τῶν ἀποστολῶν ^z λειπομένου, ^a γυμνῇ λοιπὸν ἤδη τῇ κεφαλῇ τῷ τῆς ἀληθείας κηρύγματι τὴν ψευδώνυμον γινῶσιν ἀντικηρύττειν ^b ἐπεχείρουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ.

Ὅπως Τραϊανὸς ζητεῖσθαι Χριστιανούς ἐκώλυσεν.

(Nic. H. E. III, 17.)

1 Τοσοῦτος γε μὴν ἐν πλείοσι τόποις ὁ καθ' ἡμῶν ^c ἐπετάθη τότε διωγμός, ὡς ^d Πλίνιον Σεκουῦνδον ἐπισημότατον ἡγεμόνων, ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν μαρτύρων κινήντα, βασιλεῖ ^e κοινώσασθαι περὶ τοῦ πλήθους τῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀναιρουμένων, ἅμα δ' ἐν ταύτῳ μηνύσαι, ^f μηδὲν ἀνόσιον μηδὲ παρὰ τοὺς νόμους πράττειν αὐτοὺς κατεilahφέναι, πλὴν τό γε ἅμα ^g τῇ ἔφ διεγειρομένους, τὸν Χριστὸν ^h Θεοῦ δίκην ὑμνεῖν, τὸ δὲ μοιχεύειν καὶ φονεύειν, καὶ ⁱ τὰ συγγενῇ τοῦτοις ^k ἀθέμιτα πλημμελήματα, καὶ αὐτοὺς ἀπαγορεύειν, πάντα τε πράττειν ^l ἀκολούθως τοῖς νόμοις. Πρὸς ^a τὸν Τραϊανὸν δόγμα ¹ τοιόνδε

^x ἀρχὴν] τὴν ἀρχὴν edd. A.E. τὴν om. B.C.D.F.G.H.I.K. Niceph.

^y ἔτι τῶν] τῶν αὐτῶν I. a sec. m. Niceph. ἀπὸ τῶν K.

^z λειπομ.] ὑπολειπομ. H.

^a γυμνῇ—κεφαλῇ] λοιπὸν ἤδη τῇ om. prius I. deinde λοιπὸν add. manus posterior. γυμνῇ ἤδη κεφαλῇ I. K. γυμνῇ λοιπὸν κεφαλῇ Niceph. τῇ om. A. a pr. m. E.H.I.K. Niceph.

^b ἐπεχείρουν] Addunt καὶ ταῦτα μὲν οὗτος περὶ τούτων διαλαβὼν ὠδέ πως ἔλεξεν. ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὰ ἐξῆς τῆς ἱστορίας ὁδῶ προβαίνοντες ἴωμεν Edd. A.E.K. om. Stroth. B.C.D. F.G.H.I. (habet in marg.) V. Rufin. probantibus Gronovio et Valesio. Nicephorus forsā viam duxit interpolatoribus: ita enim

c. 16. claudit, ὁ μὲν οὖν Ἠγήσιππος ταῦτα· ἡμεῖς δὲ τὸ λείπον τῆς Τραϊανὸν δυναστείας τῇ ἱστορίᾳ συνάψωμεν.

^c ἐπετάθη τότε] ἐπετέθη G.

^d Πλίνιον] Πλήνιον G.K. semper.

^e κοινώσασθαι] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.H.I.K.a. κοινῶσαι Steph. A.E.G.

^f μηδὲν] μηδενὸν (sic) G. mox μῆτε pro μηδὲ.

^g τῇ ἔφ] τῆς ἔφ G.

^h Θεοῦ] θεὸν H.

ⁱ τὰ om. F.

^k ἀθέμιτα] ἀθέμιστα G. ἀθέμητα H.

^l τοιόνδε] τοιούτον Steph. Stroth. Zim. A. τοιόνδε codd. omnes alii et Niceph.

^m τεθεικέναι, τὸ Χριστιανῶν ⁿ φύλον μὴ ἐκζητεῖσθαι μὲν, ἐμπεσὸν δὲ κολάζεσθαι· οὐδ' γενομένου, ποσῶς μὲν τοῦ διωγμοῦ ρσβεσθῆναι τὴν ἀπειλὴν σφοδρότατα ^q ἐγκειμένον, ^r οὐ χείρονας γε μὴν ^s τοῖς κακουργεῖν περὶ ἡμᾶς ἐθέλουσι λείπεσθαι προφάσεις, ἔσθ' ὅπη μὲν τῶν δῆμων, ἔσθ' ὅπη δὲ καὶ τῶν κατὰ χώρας ἀρχόντων, τὰς καθ' ἡμῶν συσκευαζομένων ἐπιβουλὰς, ὡς καὶ ἄνευ προφανῶν διωγμῶν, μερικοὺς κατ' ^t ἐπαρχίαν ἐξάπτεσθαι, πλείους τε τῶν πιστῶν διαφόροις ἐναγωνίζεσθαι μαρτυρίοις. Εἵληπται δ' ^v ἡμῖν ἡ ἱστορία, ἐξ ἧς ³ ^w ἀνωτέρω ^x δεδηλώκαμεν τοῦ Τερτυλλιανοῦ Ῥωμαϊκῆς ἀπολογίας, ἧς ἡ ἐρμηνεία τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον· “Καίτοι εὐρήκαμεν καὶ τὴν εἰς ἡμᾶς ἐπιζήτησιν ^y κεκωλυμένην. ^z Πλίνιος γὰρ Σεκοῦνδος ἡγούμενος ^a τῆς ἐπαρχίου, κατακρίνας Χριστιανούς τινας καὶ τῆς ἀξίας ἐκβαλὼν, ταραχθεὶς τῷ πλήθει, ^b διηγνόμενός τί ^c αὐτῷ λοιπὸν εἶη πρακτέον. Τραϊανῷ

^m τεθεικέναι] τεθηκέναι E.

ⁿ φύλον—ἐμπεσὸν] φυλῶν ἐκζητεῖσθαι μὴ ἐμπεσόν (sic) G. μὴ om. E.H. deinde μὴ ante κολάζεσθαι ponit E.

^o οὐδ' γενομένου] Ita edd. A.B.C. D.F. δι' οὐδ' sine γενομένου E.G.H. I.K. κἀντεῦθεν Niceph.

^p ρσβεσθῆναι] μὲν addit F.

^q ἐγκειμένον] Ita edd. A.B.C.D. F.G. ἐγκειμένην E.H.I.K.N.a. Genitivum habet Christoph. in vers.

^r οὐ χείρονας] οὐ om. G. χείρους (sic) G. χείρον I.K.

^s τοῖς] τοῦ E.

^t ἐπαρχίαν] ἐπαρχίας H.I.K. Niceph.

^v ἡμῖν] Ita edd. A.B.C.D.F. om. E.G.H.I.K. Pro δ' ἡμῖν ἡ E. legit δὴ i. e. δ' ἡ.

^w ἀνωτέρω] Ita edd. A.B.C.D. F. ἀνώτερον E.H.I.K. om. G.

^x δεδηλώκαμεν] δεδῆλωται G.

^y κεκωλυμένην] κεκωλυμένην E.

^z Πλίνιος] Πλήνιος C.G.K.

^a τῆς ἐπαρχίου] Ita edd. B.C.D.

F. τῆς om. A.E.G.H.I.K. Niceph.

^b διηγνόμενός] Ita edd. A.B.C.D.F. διὸ ἡγνόμενός E.G.K. Niceph. δι' ὃ ἡγνόμενός H.I.M.g. διηγνόμενός l. c. vertit vero, quasi abessent hoc verbum et paulo post sequens οὖν. διηγνόμενός vero significat *deliberabat* sive *incertus hærebat*; et bene mihi videtur Eusebius Tertullianum intellexisse: verba enim *quid de cetero ageret* non cum sequentibus, sed cum præcedentibus jungenda sunt, quasi dixisset Tertullianus, *ipsa tandem multitudine perturbatus*, et *incertus quid de cetero ageret, consuluit &c.*

^c αὐτῷ λοιπὸν] Ita Val. Stroth. A.B.C.E.H.I.K. Niceph. λοιπὸν αὐτῷ (et forsitan D.) τὸ λοιπὸν αὐτῷ c. λοιπὸν inter διὸ et ἡγνόμενός ponit G. λοιπὸν om. Steph. Nescivisse videntur librarii quod Græcum λοιπὸν respondet τῷ *de cetero* Tertulliani.

“^d οὖν τῷ βασιλεῖ ἀνεκοινώσατο λέγων, ἔξω τοῦ μὴ βούλε-
 “ σθαι αὐτοὺς εἰδωλολατρεῖν, οὐδὲν ἀνόσιον ἐν αὐτοῖς εὐρη-
 4 “ κέναι. ^f Ἐμήνυε δὲ καὶ ^g τοῦτο, ἀνίστασθαι ἔωθεν τοὺς
 “ Χριστιανούς, καὶ τὸν Χριστὸν Θεοῦ δίκην ὑμνεῖν, καὶ πρὸς
 “ τὸ τὴν ἐπιστήμην αὐτῶν διαφυλάσσειν, κωλύεσθαι φονεῖν,
 “ μοιχεύειν, πλεονεκτεῖν, ἀποστερεῖν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια.
 “ Πρὸς ταῦτα ^h ἀντέγραψε Τραϊανὸς, τὸ τῶν Χριστιανῶν
 “ φύλον ⁱ μὴ ἐκζητεῖσθαι μὲν, ἐμπεσὸν δὲ κολάζεσθαι.” Καὶ
 ταῦτα μὲν ^k ἐν τούτοις ἦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ.

Ὅπως τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τέταρτος Εὐάρεστος ἡγείται.

(Nic. H. E. III, 25.)

Τῶν δὲ ἐπὶ Ῥώμης ἐπισκόπων ἔτει τρίτῳ τῆς τοῦ προει-
 ρημένου βασιλέως ἀρχῆς, Κλήμης Εὐαρέστῳ παραδούς τὴν
 λειτουργίαν, ^l ἀναλύει τὸν βίον, τὰ πάντα προστάς ^m ἔτη
 ἐννέα τῆς τοῦ θεοῦ ⁿ λόγου διδασκαλίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ.

Ὡς τρίτος τῆς Ἱεροσολύμων Ἰουστὸς ὡς ἡγείται.

(Nic. H. E. III, 2.)

Ἀλλὰ καὶ τοῦ Συμεῶνος τὸν δηλωθέντα ^p τελειωθέντος
 τρόπον, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκοπῆς τὸν θρόνον Ἰουδαῖός
 τις ὄνομα ^q Ἰουστὸς, μυρίων ὄσων ἐκ περιτομῆς ^r εἰς τὸν

^d οὖν om. E.G.I.K. Niceph.
 Cum διηγνέει in διὸ vel δι' ὃ ἡγνέει
 mutatum esset, exulabat quoque
 particula οὖν, ut Πλίνιος et ἀνεκοι-
 νώσατο arctiore nexu conjunge-
 rentur.

^e εὐρηκέναι] εὐρημένοι F.

^f Ἐμήνυε] ἐμνημόνευσε H.

^g τοῦτο] τοῦ G. τοῦτο τὸ E.
 M.g.

^h ἀντέγραψε] ἀνέγραψε G.

ⁱ μὴ ἐκζητεῖσθαι μὲν] ἐκζητεῖσθαι

μὲν μὴ, ut ante, F.G. μὴ om. H.

^k ἐν τούτοις] ἐπὶ τούτοις F.

^l ἀναλύει] ἀναλύειν B.C.D.F.

^m ἔτη] ἔτεσιν E.G.I.K.

ⁿ λόγου om. G.

^o ἡγείται om. G.

^p τελ. τρόπον] τρόπον τελ. F.

^q Ἰουστὸς] διαδέχεται addit G.

quamvis idem v. infra iterum
 legat.

^r εἰς τὸν] τῶν εἰς τὸν I.K.

Χριστὸν τηνικαῦτα ⁸ πεπιστευκότων εἰς καὶ αὐτὸς ὦν, διαδέχεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λς.

Περὶ Ἰγνατίου καὶ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ.

(Nic. H. E. III, 29.)

Διέπρεπε γεμὴν κατὰ τούτους ἐπὶ τῆς Ἀσίας τῶν ἀπο-¹στολῶν ὁμιλητῆς Πολύκαρπος, τῆς κατὰ Σμύρναν ἐκκλησίας πρὸς τῶν αὐτοπτῶν καὶ ὑπηρετῶν τοῦ Κυρίου τὴν ἐπισκοπὴν ἐγκεχειρισμένος. Καθ' ὃν ἐγνωρίζετο ⁴ Παπίας τῆς ἐν Ἱεραπόλει παροικίας καὶ αὐτὸς ἐπίσκοπος, ⁵ ἀνὴρ τὰ πάντα ὅτι μάλιστα λογιώτατος καὶ τῆς γραφῆς εἰδήμων, ⁶ ὃ τε παρὰ πλείστοις εἰσέτι νῦν διαβόητος Ἰγνάτιος, τῆς κατ' Ἀντιόχειαν Πέτρου διαδοχῆς δεύτερος τὴν ἐπισκοπὴν κεκληρωμένος. Λόγος δ' ἔχει τοῦτον ἀπὸ Συρίας ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ² ἀναπεμφθέντα ³ θηρίων γενέσθαι βορὰν τῆς εἰς Ἰησοῦν Χριστὸν μαρτυρίας ἕνεκεν. ⁷ καὶ δὴ τὴν δι' Ἀσίας ἀνακομιδὴν μετ' ἐπιμελεστάτης φρουρῶν φυλακῆς ποιούμενος, τὰς κατὰ πόλιν ⁸ αἰς ἐπέδημει ⁹ παροικίας ταῖς διὰ λόγων ὁμιλίαις τε καὶ προτροπαῖς ἐπιρρωννύς, ἐν πρώτοις μάλιστα ¹⁰ προφυλάττεσθαι τὰς αἱρέσεις ἄρτι τότε πρῶτον ¹¹ ἀναφνεύσας καὶ ἐπι-

⁸ πεπιστευκότων—διαδέχεται] πιστευόντων ὦν εἰς καὶ αὐτὸς ὦν τὴν λειτουργίαν διαδέχεται. G.

⁴ Παπίας] ὄνομα κύριον addit E. illatis, ut videtur, verbis e margine in textum: G. habet Παπίας ὄνομα ᾧ.

⁵ ἀνὴρ—εἰδήμων.] Non ausus Strothii exemplum sequi, et suspectum hunc locum e textu expellere, quamvis omittant eum B.C.D.F.G.H.V. Rufin. Habent tamen A.E.K. et I. in margine. Plura vide in Notis.

⁶ ὃ τε] ὁ δὲ G.

³ θηρίων γενέσθαι] γενέσθαι θηρίων F.

² Ἰησοῦν] τὸν Χριστὸν G.

⁷ καὶ δὴ] Ita edd. A.E.G.H.

οὗτος δὴ οὖν B.C.D.F.I.K. καὶ τοῖνυν Niceph. Magis placet vulgata: suspecta enim est particularum conjunctio δὴ οὖν et οὗτος forsan a librario quodam addebatur, cui ποιούμενος in casu recto minus aptum videretur, cum praeceperit λόγος ἔχει τοῦτον. Inep- tiū vero vir bonus.

⁸ αἰς] ἐν αἰς G.H.

⁹ παροικίας] παροικίας C.E. Nicephorus quoque l. παροικίας, verborum vero constructione ita mutata, ut vulgatam defendat, dum alteri viam duxisset; καὶ ταῖς κατὰ πόλιν παροικίαις ἐπιδημῶν.

¹⁰ προφυλάττεσθαι] φυλάττεσθαι G. Niceph.

¹¹ ἀναφνεύσας καὶ om. A.E.H.I.K.

πολαζούσας παρήνει, ^eπροϋτρεπέ τε ἀπρίξ ἔχεσθαι τῆς τῶν
ἀποστόλων παραδόσεως, ἣν ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ ἐγγράφως
3 ἤδη ^fμαρτυρόμενος διατυπώσθαι ἀναγκαῖον ἤγειτο. Οὕτω
δῆτα ἐν Σμύρνῃ γενόμενος, ἔνθα ὁ Πολύκαρπος ἦν, μίαν μὲν
τῇ κατὰ τὴν Ἑφεσον ^gἐπιστολὴν ἐκκλησίᾳ γράφει, ποιμένος
αὐτῆς μνημονεύων Ὀνησίμου, ^hἐτέραν δὲ ⁱτῇ ἐν Μαγνησίᾳ
τῇ πρὸς Μαιάνδρῳ, ἔνθα πάλιν ἐπισκόπου ^kΔάμα μνήμην
πεποιήται· καὶ τῇ ἐν ^lΤράλλεσι δὲ ἄλλην, ἥς ἄρχοντα τότε
4 ^mὄντα Πολύβιον ἱστορεῖ. Πρὸς ⁿταύταις καὶ τῇ Ῥωμαίων
ἐκκλησίᾳ γράφει, ^oἣ καὶ παράκλησιν ^pπροτείνει, ὥς μὴ ^qπαρ-
αιτησάμενοι τοῦ μαρτυρίου, τῆς ποθουμένης ^rαὐτὸν ^sἀπο-
στερήσαιεν ἐλπίδος. Ἐξ ὧν καὶ βραχύτατα εἰς ἐπίδειξιν
τῶν εἰρημένων παραθέσθαι ἄξιον. ^tΓράφει δὲ οὖν κατὰ
λέξιν· “ Ἀπὸ Συρίας μέχρι Ῥώμης ^vθηριομαχῶ διὰ γῆς καὶ
“ θαλάσσης, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐνδεδεμένος δέκα λεοπάρδοις,
“ ὃ ἐστὶ στρατιωτικὸν τάγμα, οἱ καὶ εὐεργετούμενοι, ^wχεί-
5 ^xρους ^yγίνονται. Ἐν δὲ τοῖς ἀδικήμασι αὐτῶν μᾶλλον
“ ^zμαθητεύομαι, ἀλλ’ οὐ παρὰ τοῦτο δεδικαίωμα. ^zὉναί-
“ μὴν τῶν θηρίων τῶν ἐμοὶ ἐτοίμων· ^aκαὶ εὐχομαι σύντομᾶ

^e προϋτρεπέ τε] δὲ pro τε G.

^f μαρτυρόμενος] διαμαρτυρούμενος G.

^g ἐπιστολὴν in hoc loco ponunt B.C.D.F.G.I.K. ante τῇ κατὰ ponunt edd. A.E.H.

^h ἐτέραν] ἐτέρου G. perperam.

ⁱ τῇ ἐν Μαγ.] τὴν ἐν Μαγ. E. I. a pr. m. K.

^k Δάμα μνήμην] μνήμην Δάμα F. Δάνα E.

^l Τράλλεσι] Τράλεσι B.C.D.F.

^m ὄντα om. F.

ⁿ ταύταις] ταύτας F.

^o ἣ] om. E. οἷς I. a sec. m. propter παραιτησόμενοι—ἀποστερήσαιεν· ab his enim conjunctionibus librarii horrebant.

^p προτείνει] προτείνῃ H.

^q παραιτησάμενοι] παραιτησαμέ-

νου E.

^r αὐτὸν] αὐτοὺς g.

^s ἀποστερήσαιεν] ὑστερήσαιεν F. ἀποστερήσαι I. secundum collat. Gronov.

^t Γράφει δὲ οὖν κατὰ λέξιν] om. F. δὴ om. E. δὲ οὕτω pro δὴ οὖν G.

^v θηριομαχῶ] θηριομαχῶν G. A. verbis ἀπὸ Συρίας Stephanus inchoat c. 36.

^w χείρους] Ita edd. A.E.H. Ignat. Niceph. χείρονες B.C.D.F.I.K. χείρον G.

^x γίνονται] Ita B.C.D.E.F.I.K. Ignat. Niceph. γίγνονται edd. A.H. ἐπιγίνονται G.

^y μαθητεύομαι] μαθητευόμενοι H.

^z Ὁναίμην] ὃν ἀπολαύσαι sic G. cum αἴμην suprascr.

“ μοι εὔρεθῆναι, ἃ καὶ κολακεύσω συντόμως με καταφαγεῖν;
 “ οὐχ ὥσπερ τινῶν δειλαινόμενα οὐχ ^aἤψαντο· καὶ ^bαὐτὰ
 “ δὲ ἄκοντα μὴ θέλῃ, ἐγὼ προσβιάσομαι. Συγγνώμην μοι
 “ ἔχετε. Τί μοι συμφέρει, ἐγὼ γινώσκω. Νῦν ἄρχομαι
 “ μαθητῆς εἶναι. Μηδέν με ζηλῶσαι τῶν ὁρατῶν καὶ ἀορά-
 “ των, ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω· πῦρ καὶ σταυρὸς, θη-
 “ ρίων τε ^dσυστάσεις, σκορπισμοὶ ὁστέων, συγκοπαὶ μελῶν,
 “ ἐάλεσμοὶ ὅλου τοῦ σώματος, κολάσεις τοῦ διαβόλου εἰς
 “ ἐμέ ἐρχέσθωσαν, μόνον ^eἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω.”
 Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς δηλωθείσης πόλεως ταῖς καταλεχθεί-
 σαις ἐκκλησίαις διετυπώσατο. Ἦδη δ’ ἐπέκεινα τῆς Σμύρνης
 γενόμενος, ἀπὸ Τρωάδος τοῖς τε ἐν ^gΦιλαδελφείᾳ αἰθῆς διὰ
 γραφῆς ὁμιλεῖ, καὶ τῇ Σμυρναίων ἐκκλησίᾳ, ^hιδίως τε τῷ
 ταύτης προηγούμενῳ Πολυκάρπῳ· ⁱὃν οἶα δὴ ἀποστολικὸν
 ἄνδρα εὖ μάλα γνωρίζων, τὴν κατ’ Ἀντιόχειαν αὐτῷ ποίμνην
^kὥς ἂν γνήσιος καὶ ἀγαθὸς ποιμὴν παρατίθεται, τὴν περὶ
 αὐτῆς φροντίδα διὰ σπουδῆς ἔχειν αὐτὸν ἀξιῶν. ^lΟὐ δ’ αὐτὸς
 Σμυρναίοις γράφων, οὐκ οἶδ’ ὁπόθεν ῥητοῖς συγκέχρηται,
 τοιαῦτά τινα περὶ τοῦ Χριστοῦ διεξιὼν· “ Ἐγὼ δὲ καὶ μετὰ
 “ τὴν ἀνάστασιν ἐν σαρκὶ αὐτὸν ^mοἶδα, καὶ πιστεύω ⁿόντα.
 “ Καὶ ὅτε πρὸς τοὺς περὶ Πέτρον ὁ ἐλήλυθεν, ἔφη αὐτοῖς, ⁸

^a ἤψαντο] Ita Val. B.C.D.F.H.
 I.K. Ignat. ἤψατο Steph. Stroth.
 Zim. Heinich. A.E.G. Verba οὐχ
 ὥσπερ—ἤψαντο om. Niceph.

^b αὐτὰ δὲ] δὲ om. F. deinde μὴ
 θέλῃ ἄκοντα G. quod melius est, si
 ita interpungamus, καὶ αὐτὰ δὲ μὴ
 θέλῃ, ἄκοντα ἐγὼ προσβιάσομαι.

^c ὁρ. καὶ ἀορ.] ἀορ. καὶ ὁρ. G.

^d συστάσεις] Ita edd. A.B.C.D.
 E.F. Ignat. Niceph. σύστασις
 G.H.I.K. quæ l. non displicet.

^e ἐάλεσμοὶ] Ita Val. Stroth. Zim.
 B.C.D.E. a pr. m. F.I.K. Niceph.
 ἀλησμοὶ Steph. A.E. a sec. m.
 ἀλεσμόιον sic G. δεσμοὶ H.

^f ἵνα Ἰ. X.] Ἰ. X. ἵνα G. H. ἵνα
 om. Niceph. recte forsan.

^g Φιλαδελφείᾳ] Φιλαδελφία B.C.
 D.E.F.

^h ιδίως τε] ιδ. δὲ G.

ⁱ ὃν om. G. male.

^k ὥς ἂν] Ita Val. B.C.D.F.H.I.
 οἶα Steph. Stroth. Zim. E.G.K.
 οἶ ἂν A. οἶα δὴ Niceph.

^l Ὁ δ’ αὐτὸς] Usque ad διεξιὼν
 om. H. forsan propter homœote-
 leuta ἀξιῶν et διεξιὼν.

^m οἶδα] εἶδόν I. a sec. m. Ni-
 ceph. Sophron. *vidi*, Hieron.

ⁿ ὄντα. Καὶ ὅτε] αὐτὸν ὄντα καὶ ὅτε
 H. αὐτὸν καὶ ἄποντα καὶ ὄντα καὶ τε
 G.

^o ἐλήλυθεν] ἐλήλυθε καὶ I. a sec.
 m. Niceph.

“Λάβετε, ψηλαφήσατέ με ^pκαὶ ἴδετε, ὅτι οὐκ εἰμὶ δαιμόνιον
 “ἀσώματον· καὶ εὐθὺς αὐτοῦ ἤψαντο, καὶ ἐπίστευσαν.”
 9 ^qΟἶδε δὲ αὐτοῦ τὸ μαρτύριον ^rκαὶ ὁ Εἰρηναῖος, καὶ τῶν ἐπι-
 στολῶν αὐτοῦ μνημονεύει λέγων οὕτως· “Ὡς εἶπέ τις τῶν
 “ἡμετέρων διὰ τὴν πρὸς ^sΘεὸν μαρτυρίαν κατακριθεὶς πρὸς
 “θηρία, ὅτι σίτος εἰμὶ Θεοῦ, καὶ δι’ ὁδόντων θηρίων ἀλήθο-
 9 “μαι, ἵνα καθαρὸς ^tἄρτος εὔρεθῶ.” Καὶ ὁ Πολύκαρπος ^vδὲ
 τούτων αὐτῶν μέμνηται ἐν τῇ φερομένη αὐτοῦ πρὸς Φιλιππη-
 σίους ἐπιστολῇ, φάσκων αὐτοῖς ῥήμασι· “^wΠαρακαλῶ οὖν
 “πάντας ὑμᾶς πειθαρχεῖν καὶ ἀσκεῖν πᾶσαν ὑπομονήν, ἣν
 “^xεἴδετε κατ’ ὀφθαλμοὺς οὐ μόνον ἐν τοῖς μακαρίοις Ἰγ-
 “νατίῳ καὶ Ρούφῳ καὶ Ζωσίμῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις τοῖς ἐξ
 “^yὑμῶν, καὶ ἐν αὐτῷ Παύλῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις,
 “^zπεπεισμένους ὅτι οὗτοι πάντες οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, ἀλλ’
 “ἐν πίστει καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ὅτι εἰς τὸν ὀφειλόμενον αὐ-
 10 “τοῖς τόπον εἰς ^aπαρὰ Κυρίῳ, ^bᾧ καὶ ^bσυνέπαθον. Οὐ γὰρ
 “τὸν νῦν ἡγάπησαν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθα-
 “νόντα, καὶ δι’ ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀναστάντα.” Καὶ ἐξῆς
 “ἐπιφέρει· “Ἐγράψατέ μοι καὶ ὑμεῖς καὶ Ἰγνατίος, ἵνα ἐάν
 “τις ἀπέρχεται εἰς Συρίαν, καὶ τὰ παρ’ ^dὑμῶν ἀποκομίση
 “γράμματα. “Ὅπερ ποιήσω, ἐὰν λάβω καιρὸν εὐθετον, εἴτε
 “ἐγὼ, εἴτε ὃν πέμπω ^eπρεσβεύοντα καὶ περὶ ὑμῶν. Τὰς

^p καὶ ἴδετε om. G. ^{oide}

^q Οἶδε] εἶδε I. a sec. m. quasi
 non satis esset textum semel cor-
 rupsisse, hæc verba confundendo.

^r καὶ ὁ om. G.

^s Θεὸν] τὸν Θεὸν H.I.K.

^t ἄρτος εὔρεθῶ] εὔρεθῶ ἄρτος G.

^v δὲ τούτων] δὲ om. G.

^w Παρακαλῶ] παραβαλῶ F. pes-
 sime: deinde ὑμᾶς πάντας G.

* εἴδετε] Ita edd. A.B.C.D.E.
 a sec. m. F.H.I.K. Polycarp. Ni-
 ceph. ἴδετε E. a pr. m. G.

^y ὑμῶν] ἡμῶν F.G.I.K. Niceph.
 perperam.

^z πεπεισμένους] πεπεισμένοις H.

^a παρὰ] τὸν παρὰ G. ^{παρὰ}

^b συνέπαθον] συναπέθανον G.

^c ἐπιφέρει] λέγων addit F. ^{επιφέρει}

^d ὑμῶν] Nescio quæ Eusebii
 exemplaria indicaret Usserius, cum
 pro ὑμῶν in quibusdam ἡμῶν legi
 monuit: in nullo codice hanc lec-
 tionem inveni præter F. quem
 quidem ab Usserio collatum esse
 constat. Nicephorus quoque ha-
 bet ἡμῶν, et Rufinum ita legisse
 coniecit Usserius e versione ejus,
 deferat litteras ad vos. Recte
 vero se habet vulgata.

^e πρεσβεύοντα] πρεσβεύοντα E.
 πρεσβεύσαντα G.

“ ἐπιστολὰς Ἰγνατίου τὰς πεμφθείσας ἡμῖν ὑπ’ αὐτοῦ, καὶ
 “ ἄλλας ὅσας εἶχομεν παρ’ ἡμῖν, ἐπέμψαμεν ὑμῖν καθὼς
 “ ἔνετείλασθε. Αἵτινες ἵποτεταγμένοι εἰσὶ τῇ ἐπιστολῇ ¹¹
 “ ταύτῃ· ἐξ ὧν μεγάλη ὠφελήθηται δυνήσεσθε. Περιέχουσι
 “ γὰρ πίστιν καὶ ὑπομονὴν καὶ ^k πᾶσαν οἰκοδομὴν τὴν εἰς τὸν
 “ ¹Κύριον ἡμῶν ἀνήκουσαν.” Καὶ ^m τὰ μὲν περὶ τὸν Ἰγνά-
 τιον τοιαῦτα. ⁿ Διαδέχεται δὲ μετ’ αὐτὸν τὴν ^o Ἀντιοχείας
 ἐπισκοπὴν ^p Ἡρώς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΖ.

Περὶ τῶν εἰσέτι τότε διαπρεπόντων εὐαγγελιστῶν.

(Nic. H. E. III, 21.)

Τῶν δὲ κατὰ τούτους διαλαμψάντων καὶ Κοδράτος ἦν. ¹
^q Ὁν ἅμα ταῖς Φιλίππου θυγατρᾶσι προφητικῶ χαρίσματι
 λόγος ἔχει διαπρέψαι. Καὶ ^r ἄλλοι δ’ ἐπὶ τούτοις πλείους
 ἐγνωρίζοντο κατὰ ^s τούσδε, τὴν πρώτην τάξιν τῆς τῶν ἀπο-
 στόλων ^t ἐπέχοντες διαδοχῆς· ^v οἳ καὶ ἄτε ^w τηλικῶνδε ὄντες
^x διαπρεπεῖς μαθηταί, ^y τοὺς κατὰ πάντα τόπον τῶν ἐκκλη-
 σιῶν προκαταβληθέντας ^z ὑπὸ τῶν ἀποστόλων θεμελίους ἐπι-
 κοδόμουν, αὔξοντες εἰς πλεόν τὸ κήρυγμα, καὶ τὰ σωτήρια
 σπέρματα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀνὰ πᾶσαν εἰς πλάτος

^f ἡμῖν] ὑμῖν G. mendose, uti
 Polycarpi vers. vet.

^g ὅσας] ἄς I. Niceph.

^h ἐνετείλασθε] ἐστείλασθε F.G.

ⁱ ὑποτεταγμένοι] ὑποτεταγμένοις
 G. perperam.

^k πᾶσαν] πᾶσι G.

^l Κύριον] Χριστὸν I.K.

^m τὰ μὲν] μὲν om. E.

ⁿ Διαδέχεται] Hinc c. 42 inci-
 pit H.

^o Ἀντιοχ.] τῆς Ἀντ. H.

^p Ἡρώς] Ἡρώων K.

^q Ὁν ἅμα] ὄνομα E.G. mendose.

^r καὶ ἄλλοι] Hinc c. 43 inci-
 pit H.

^s τούσδε] τούτους οἱ I. (ubi οἱ

est a sec. m.) τούτους δὲ E.K.

^t ἐπέχοντες om. F.

^v οἳ καὶ ἄτε] Ita edd. A.B.C.D.

E.F.H.I. a pr. m. K. οἳ καὶ ὡς I.

a sec. m. οἷα δὲ G.

^w τηλικῶνδε] τηλικῶν H. τηλι-
 κούτων I. a sec. m. K.

^x διαπρεπεῖς μαθηταί] Ita Stroth.

Zim. (probante Valesio) B.C.D.F.

G.V. μαθηταί θεοπρεπεῖς Steph.

A.E. θεοπρεπεῖς μαθηταί Val. quam

l. unde hauserit, nescio : ita effm

l. H.I.K. sed hos codd. nunquam

inspexerat Valesius.

^y τοὺς] καὶ τοὺς G.

^z ὑπὸ τῶν] ὑπὸ τῶν ἀπὸ τῶν

(sic) F.

² ἐπισπεύροντες τὴν οἰκουμένην. Καὶ γὰρ δὴ πλείστοι τῶν τότε μαθητῶν σφοδρότέρῳ φιλοσοφίας ἔρωτι πρὸς τοῦ θεοῦ λόγου τὴν ψυχὴν ^a πληττόμενοι, τὴν σωτήριον προτέρον ἀπεπλήρουν παρακέλευσιν, ἐνδεεσί νέμοντες τὰς οὐσίας. ^b Ἐπειτα δὲ ἀποδημίας στελλόμενοι, ἔργον ^c ἐπετέλουν εὐαγγελιστῶν, τοῖς ἔτι πάμπαν ἀνηκόοις τοῦ τῆς πίστεως λόγου κηρύττειν ^d τὸν Χριστὸν φιλοτιμούμενοι, καὶ τὴν τῶν θείων ³ εὐαγγελίων παραδιδόναι γραφὴν. Οὗτοι δὲ θεμελίους τῆς πίστεως ἐπὶ ξένοις τισὶ τόποις αὐτὸ ^e μόνον καταβαλλόμενοι, ποιμένας τε καθιστάντες ἑτέροις, ^f τούτοις τε αὐτοῖς ἐγχειρίζοντες τὴν τῶν ἀρτίως εἰσαχθέντων γεωργίαν, ἑτέρας αὐτοῖς ^g πάλιν χώρας τε καὶ ἔθνη μετήεσαν, σὺν τῇ ἐκ Θεοῦ χάριτι καὶ συνεργίᾳ, ^h ἐπεὶ καὶ τοῦ θεοῦ Πνεύματος ⁱ εἰσέτι τότε δι' αὐτῶν πλείσται παράδοξοι δυνάμεις ^j ἐνήργουν, ὥστε ἀπὸ πρώτης ἀκροάσεως ἀθρόως αὐτανδρα πλήθη προθύμως τὴν εἰς ^k τὸν τῶν ὅλων δημιουργὸν εὐσέβειαν ^l ἐν ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς ⁴ καταδέχασθαι. Ἀδυνάτου δ' ὄντος ἡμῖν ἅπαντας ἐξ ὀνόματος ἀπαριθμεῖσθαι, ὅσοι ποτὲ κατὰ τὴν πρώτην τῶν ἀποστόλων ^m διαδοχὴν ἐν ταῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαις γεγόνασι ποιμένες ⁿ ἢ καὶ εὐαγγελισταὶ, τούτων ^o εἰκότως ἐξ ὀνόματος γραφῇ ^p μόνων τὴν μνήμην κατατεθείμεθα, ὧν ἔτι καὶ νῦν εἰς ἡμᾶς δι' ὑπομνημάτων τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας ἢ παράδοσις φέρεται. Ὡςπερ οὖν ἀμέλει τοῦ Ἰγνατίου

^a πληττόμενοι] ἀναρπαζόμενοι G.H.
^νυττόμενοι Niceph.

^b Ἐπειτα] εἶτα E.G.H.

^c ἐπετέλουν] ἐτέλουν Steph. E.

^d τὸν Χριστὸν om. B.C.D.F.I.
 sequentes forsan Nicephorum, qui κηρύττειν etiam omisit.

^e μόνον] μόνῳ E.

^f τούτοις τε] τε om. G.H.

^g πάλιν om. Steph. Stroth. A.E.
 male: duo enim Apostolorum in longinquas regiones itinera commemorat Eusebius. πάλιν habet c. at non in vers.

^h εἰσέτι] ἔτι A.E.G.N.g.

ⁱ ἐνήργουν] ἐνηργούντο G.

^k τὸν τῶν ὅλων] τῶν ὅλων G.

^l ἐν ταῖς αὐτῶν] Ita B.C.D.F.G.

H.I.K. probante Valesio. αὐταῖς edd. A.E.

^m διαδοχὴν] διδαχὴν G. perperam.

ⁿ ἢ καὶ] καὶ om. C.

^o εἰκότως om. G.

^p μόνων] μόνον F.

^q ὥςπερ] Stephanum secutus sum, qui nullam hic ponit capitum divisionem, recte vero verba ὥςπερ τοῦ Ἰγνατίου immediate cum τούτων conjungit.

ἐν αἷς κατελέξαμεν ἐπιστολαῖς, καὶ τοῦ Κλήμεντος ἐν τῇ ἀνωμολογημένη παρὰ πᾶσιν, ἣν ἐκ προσώπου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τῇ Κορινθίων διευτώσατο. ¹ Ἐν ἣ τῆς πρὸς 5 Ἑβραίους πολλὰ νοήματα παραθεῖς, ἥδη δὲ καὶ ² αὐτολεξεῖ ρητοῖς τισὶν ἐξ αὐτῆς χρησάμενος, σαφέστατα παρίστησιν ὅτι μὴ νεὸν ὑπάρχει τὸ ³ σύγγραμμα. ⁴ Ὅθεν εἰκότως ἔδοξεν, αὐτὸ τοῖς λοιποῖς ἐγκαταλεχθῆναι γράμμασι τοῦ ἀποστόλου. Ἑβραίοις ⁵ γὰρ διὰ τῆς πατρίου γλώττης ἐγγράφως ὠμιληκός τοῦ Παύλου, οἱ μὲν τὸν εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν, οἱ δὲ τὸν Κλήμεντα ⁶ τοῦτον αὐτὸν ἐρμηνεύσαι λέγουσι τὴν γραφὴν. Ὁ καὶ μᾶλλον ⁷ ἂν εἴη ἀληθὲς, ⁸ τῷ τὸν 6 ὅμοιον τῆς φράσεως χαρακτῆρα τὴν τε τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολὴν καὶ τὴν πρὸς Ἑβραίους ἀποσώζειν, ⁹ καὶ τῷ μὴ πόρρω τὰ ἐν ἑκατέροις τοῖς συγγράμμασι νοήματα ¹⁰ καθεστάναι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ.

Περὶ τῆς Κλήμεντος ἐπιστολῆς καὶ τῶν ψευδῶς εἰς αὐτὸν ἀναφερομένων.

(Nic. H. E. III, 18.)

Ἰστέον δ' ὡς καὶ δευτέρα ¹ τίς εἶναι λέγεται τοῦ Κλήμεν- 1
τος ἐπιστολή. Οὐ ² μὴν ἔθ' ὁμοίως τῇ προτέρᾳ καὶ ταύτῃ

¹ Ἐν ἣ] ἐκ G. ἐν ἣ—ἐκ τῆς Niceph.

² αὐτολεξεῖ] αὐτολεξί E.

³ σύγγραμμα] σύνταγμα I.K. quod mirum, quando Nicephorus diserte habet σύγγραμμα.

⁴ Ὅθεν] ὅθεν δὴ καὶ B.C.D.F.I.K. δὴ καὶ om. edd. A.E.G.H.

⁵ γὰρ] γάρ τοι I.K.

⁶ τοῦτον] τὸν E.

⁷ ἂν εἴη] Ita B.C.D.F.G.I.K. εἴη ἂν edd. A.E.H.

⁸ τῷ τὸν] Ita Val. Stroth. G.H. I.K.g. τὸ τὸν Steph. A.E.F. Nescio an C. consentiat cum F, collator enim notavit tantum “τὸν ὅμοιον.” Pariter igitur dubito de B.D. sed τῷ omnino recte se habet: v. not. prox.

⁹ καὶ τῷ] Hic iterum Stephanus I. τὸ, et ita A.E. soli e nostris: om. F. τῷ iterum g. Miror quod Stephanus, quem supra laudavi pro capitum divisione, c. 38 inchoavit a verbis καὶ τὸ μὴ πόρρω, in quo neminem, credo, sequacem habet. Ipse vellem capita 37 et 38 in unum conflare sine ulla distinctione: sed ne capitum numerum conturbarem, distinctionis notam posui post καθεστάναι, melius forsitan facturum, si supra ad ἀδυνάτου δ' ὄντος eam posuissem.

¹⁰ καθεστάναι] καθιστάναι I. a pr. m. K.

¹ τίς εἶναι om. F.

² μὴν] δ' addit G.

γνώριμον ἐπιστάμεθα, ὅτι μηδὲ καὶ τοὺς ἀρχαίους αὐτῇ κε-
 χρημένους ἴσμεν. Ἦδη δὲ καὶ ἕτερα πολυεπῇ καὶ ἑμακρὰ
 συγγράμματα ὡς ^f τοῦ αὐτοῦ ἐχθές καὶ πρῶην τινὲς ^ε προήγα-
 γον, Πέτρου δὴ καὶ ^h Ἀπίωνος διαλόγους περιέχοντα· ὧν
 οὐδ' ὅλως μνήμη τις παρὰ τοῖς παλαιοῖς φέρεται. Οὐδὲ
 γὰρ καθαρὸν τῆς ἀποστολικῆς ὀρθοδοξίας ἀποσώζει τὸν χα-
 ρακτῆρα. ἱ' Ἡ μὲν οὖν τοῦ Κλήμεντος ὁμολογουμένη γραφὴ,
^k πρὸδῆλος. Εἴρηται δὲ καὶ τὰ Ἰγνατίου καὶ Πολυκάρπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ἈΘ.

Περὶ τῶν Παπία συγγραμμάτων.

(Nic. H. E. III, 20.)

ἰ Τοῦ δὲ Παπία συγγράμματα πέντε τὸν ἀριθμὸν φέρεται,
 ἃ καὶ ἐπιγέγραπται, Λογίων κυριακῶν ^l ἐξηγήσεως. Τούτων
 καὶ Εἰρηναῖος ὡς μόνων ^m αὐτῷ γραφέντων μνημονεύει, ὡδέ
 πως λέγων· “ Ταῦτα ⁿ δὲ καὶ Παπίας ὁ Ἰωάννου μὲν ἀκου-
 “ στήs, Πολυκάρπου δὲ ἐταῖρος γεγονώς, ἀρχαῖος ἀνὴρ, ἐγ-
 “ γράφως ^p ἐπιμαρτυρεῖ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ^q ἐαυτοῦ βιβλίων.
 “ ^s Ἔστι γὰρ αὐτῷ πέντε βιβλία ^t συντεταγμένα.” Καὶ ὁ
 2 μὲν Εἰρηναῖος ταῦτα. Αὐτός γε μὴν ὁ Παπίας κατὰ τὸ
 προοίμιον τῶν αὐτοῦ λόγων, ἀκροατὴν μὲν καὶ αὐτόπτην οὐ-

^e μακρὰ] μικρὰ Niceph.

^f τοῦ αὐτοῦ] τοῦ om. E.

^ε προήγαγον] παρήγαγον G.

^h Ἀπίωνος] Ita Val. Stroth.

D.E.F.H.I. a pr. m. Niceph.

Ἀππίωνος Steph. A.B.C.K. Vide

supra, pag. 198. et Val. not. ad

h. l. Totum locum Πέτρου—πε-
 ριέχοντα om. G.

ⁱ Ἡ μὲν] Hinc c. 39. inchoat
 Stephanus.

^k πρὸδῆλος] ἐστιν add. Steph.

Stroth. A.E.

^l ἐξηγήσεως] ἐξηγήσεων G. Li-
 brum primum τῶν Κυριακῶν Ἐξη-
 γήσεων citat Maximus, Schol. in

Dionys. Areop. c. 2. p. 32. ed.
 Corder.

^m αὐτῷ] αὐτῶν E.

ⁿ δὲ καὶ] δὲ om. A.E. Niceph.

Hæc autem et Iren. Lat.

^o ὁ Ἰωάννου] Ita A.B.C.D.E.

F.G. ὁ om. edd. H.I.K. Niceph.

^p ἐπιμαρτυρεῖ] μαρτυρεῖ B.C.

D.F.

^q ἐαυτοῦ] Ita B.C.D.F.I.K. Ni-

ceph. αὐτοῦ edd. A.E.G.H.

^r βιβλίων] βιβλίων G.

^s Ἔστι] ἔτι F.

^t συντεταγμένα] συγγεγραμμένα
 G. conscripti. Iren. Lat.

δαμῶς εαυτὸν γενέσθαι τῶν ἱερῶν ἀποστόλων ἐμφαίνει, πα-
 ρειληφέναι δὲ τὰ τῆς πίστεως παρὰ τῶν ἐκείνοις γνωρίμων
 διδάσκει, δι' ὧν φησὶ λέξεων. “ Οὐκ ὀκνήσω δέ σοι ^vκαὶ ὅσα
 “ ποτὲ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων καλῶς ἔμαθον καὶ ^wκαλῶς
 “ ἐμνημόνευσα, ^xσυγκατατάξαι ταῖς ἐρμηνείαις, ^yδιαβεβαιού-
 “ μενος ὑπὲρ αὐτῶν ^zἀλήθειαν. Οὐ γὰρ τοῖς τὰ πολλὰ λέ- ³
 “ γουσιν ἔχαιρον ὥσπερ οἱ πολλοὶ, ἀλλὰ τοῖς ^aτάληθῃ
 “ διδάσκουσιν· οὐδὲ τοῖς τὰς ἀλλοτριὰς ἐντολὰς μνημονεύου-
 “ σιν, ἀλλὰ τοῖς τὰς παρὰ ^bτοῦ Κυρίου τῇ πίστει δεδο-
 “ μένας, καὶ ἀπ' αὐτῆς ^cπαραγινόμενας τῆς ἀληθείας. ^dΕἰ
 “ δέ που καὶ παρηκολουθηκώς τις τοῖς πρεσβυτέροις ^eἔλθοι,
 “ τοὺς τῶν πρεσβυτέρων ἀνέκρινον λόγους· τί Ἀνδρέας, ἢ τί
 “ Πέτρος εἶπεν, ἢ τί Φίλιππος, ἢ τί Θωμᾶς, ^fἢ Ἰάκωβος· ἢ
 “ τί Ἰωάννης, ἢ Ματθαῖος, ἢ τίς ἕτερος τῶν τοῦ Κυρίου μα-
 “ θητῶν· ^gαὐτὸν Ἀριστίων, καὶ ὁ πρεσβύτερος Ἰωάννης ^gοἱ
 “ τοῦ Κυρίου μαθηταὶ λέγουσιν. Οὐ γὰρ τὰ ^hἐκ τῶν βι- ⁴
 “ βλίων τοσοῦτόν με ὠφελεῖν ὑπελάμβανον, ὅσον τὰ παρὰ
 “ ζώσης φωνῆς καὶ μενούσης.” Ἐνθα καὶ ⁱἐπιστῆσαι ἄξιον
 οἷς καταριθμοῦντι αὐτῷ ^kτὸ Ἰωάννου ὄνομα· ὧν τὸν μὲν
^lπρότερον Πέτρῳ καὶ Ἰακώβῳ καὶ Ματθαίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς

^v καὶ ὅσα] καὶ om. G.

^w καλῶς ἐμνημ.] καλὸς ἐμνημ. G.
 ἐμνημόνευσαν F.

^x συγκατατάξαι] Ita Steph. Val.
 Stroth A.E.H. συγκαταλέξαι G.
 συντάξαι Heinich. B.C.D.F.I.K.
 Niceph. ὡς συγκατατάξας adscri-
 bitur in N. uti l. g. Vulgatam
 post Valesium et Routhium re-
 tinui.

^y διαβεβαιούμενος] διαβεβαιουμέ-
 νον G.

^z ἀλήθειαν] ἀληθείας g.

^a τάληθῃ] ἀληθῇ G.

^b τοῦ Κυρίου] τοῦ om. F.

^c παραγινόμενας] Ita edd. A.B.
 C.D.F.G. παραγινόμενοις E.H.I.K.
 Niceph. Hic etiam l. παρ' αὐτῆς pro
 ἀπ' αὐτῆς, sed præstant vulgatæ.

^d Εἰ δέ που] Quæ sequuntur,
 ita refingit Christoph. εἰ δέ που
 καὶ τίς τῶν πρεσβυτέρων παρηκολου-
 θηκώς τοῖς ἀποστόλοις ἔλθοι, τοὺς
 τῶν ἀποστόλων ἀνέκρινον λόγους. si-
 militer in vers.

^e ἔλθοι] ἔλθῃ G.

^f ἢ Ἰακ.] ἢ τί G.

^g οἱ τοῦ K.] οἱ om. E.H.I.K.
 Niceph.

^h ἐκ τῶν] τῶν om. G. nec male:
 vid. annot. Routh.

ⁱ ἐπιστῆσαι] παραστήσαι H.

^k τὸ Ἰωάν.] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.G.H.I.K. τοῦ Ἰ. Steph.
 τὸ τοῦ Ἰ. A.E. τὴν Ἰ. Ὁμωνυμία
 Niceph.

^l πρότερον] πρῶτον Steph. E.

ἀποστόλοις συγκαταλέγει, σαφῶς δηλῶν τὸν ^m εὐαγγελιστὴν·
τὸν ⁿ δ' ἕτερον ὁ Ἰωάννην, διαστείλας τὸν λόγον, ἡτέροις
παρὰ τὸν τῶν ἀποστόλων ἀριθμὸν κατατάσσει, ἢ προτάξας
5 αὐτοῦ τὸν Ἀριστίωνα. Σαφῶς τε αὐτὸν πρεσβύτερον ὀνο-
μάζει. ^s Ὡς καὶ διὰ τούτων ἀποδείκνυσθαι τὴν ἱστορίαν
ἀληθῆ, τῶν δύο κατὰ τὴν Ἀσίαν ὁμωνυμία κεχρῆσθαι εἰρηκό-
των, δύο τε ἐν Ἐφέσῳ γενέσθαι μνήματα, καὶ ἑκάτερον
Ἰωάννου ἔτι νῦν λέγεσθαι· οἷς καὶ ἀναγκαῖον προσέχειν τὸν
νοῦν. Εἰκὸς ^t γὰρ τὸν δεύτερον, εἰ μὴ τις ἐθέλοι τὸν πρῶτον
τὴν ἐπ' ὀνόματος φερομένην Ἰωάννου Ἀποκάλυψιν ἑωρακεῖναι.
6 Καὶ ὁ νῦν δὲ ἡμῖν δηλούμενος Παπίας τοὺς μὲν τῶν ἀποστό-
λων λόγους παρὰ τῶν αὐτοῖς παρηκολουθηκότων ὁμολογεῖ
παρειληφέναι, Ἀριστίωνος δὲ καὶ τοῦ πρεσβυτέρου Ἰωάννου
αὐτήκοον ἑαυτὸν φησὶ γενέσθαι. Ὀνομαστὶ γοῦν πολλάκις
αὐτῶν μνημονεύσας, ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασι τίθησιν
^w αὐτῶν παραδόσεις. Καὶ ταῦτα δ' ἡμῖν οὐκ εἰς τὸ ἄχρη-
στον εἰρήσθω. Ἄξιον δὲ ταῖς ^x ἀποδοθείσαις τοῦ Παπία
φωναῖς ^y προσάψαι λέξεις ἑτέρας αὐτοῦ, δι' ὧν παράδοξά τινα
ἱστορεῖ καὶ ἄλλα, ὡς ἂν ἐκ παραδόσεως εἰς αὐτὸν ἐλθόντα.
7 ^z Τὸ μὲν οὖν κατὰ τὴν Ἱεράπολιν Φίλιππον ^a τὸν ἀπόστολον
ἅμα ταῖς θυγατράσι διατρίψαι, διὰ τῶν πρόσθεν δεδήλωται.
Ὡς δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς ὁ Παπίας γενόμενος διήγησιν παρει-
ληφέναι θαυμασίαν ὑπὸ τῶν τοῦ Φιλίππου θυγατέρων μνη-

^m εὐαγγελιστὴν] Ἰωάννην add.
Steph. A.E.

ⁿ δ' ἕτερον] δὲ δεύτερον G. quam-
vis supra non legerat πρῶτον.

^o Ἰωάννην] Ἰωάννη Steph. forsan
ex incuria. Ἰωάννη g. verbum
prætermisit Christoph. in vers.

^p τὸν λόγον] τῷ λόγῳ I. a sec. m.

^q ἑτέροις] ἑτεροὶ G. absurde.

^r προτάξας] προστάξας G.

^s Ὡς καὶ] ὡς αἱ G.

^t γὰρ] γὰρ οὖν H.

^v ἑαυτὸν] ἑαυτόν γε F.

^w αὐτὸν παραδ.] αὐτῶν καὶ παραδ.

^x ἀποδοθείσαις] ἀποθείσαις F.

^y προσάψαι] προσάξαι G.

^z Τὸ μὲν] τὸν μὲν G.

^a τὸν ἀπόστολον] ἀποστόλων F.

Operæ forsan pretium est Nicephori verba citare, qui hunc locum laxius exprimendo viam duxisse videtur hisce variationibus in codd. F.G. αὐτίκα γὰρ τὸν κατὰ τὴν Ἱεράπολιν φίλιππον, οὗ καὶ τὰς θυγάτερας προφήτιδας εἶναι ὁ λόγος διείληφεν, ἕνα τῶν δώδεκα φησὶν ἀποστόλων, οὗ τῶν ἑπτὰ διακόνων, ὡς Λουκᾶς ἐν Πράξεσιν ἱστορεῖ.

μονεύει, τὰ νῦν σημειωτέον. Νεκροῦ γὰρ ἀνάστασιν κατ' αὐτὸν γεγонуῖαν ἱστορεῖ, καὶ αὖ πάλιν ἕτερον παράδοξον περὶ Ἰουστον τὸν ἐπικληθέντα ^bΒαρσαβᾶν γεγονός, ὡς δη-
 λητήριον φάρμακον ^cἐμπιόντος καὶ μηδὲν ἀηδὲς διὰ τὴν τοῦ
^dΚυρίου χάριν ὑπομείναντος. Τοῦτον δὲ τὸν Ἰουστον μετὰ ⁸
 τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀνάληψιν, τοὺς ἱερούς ἀποστόλους μετὰ
^eΜαθθία στήσαί τε καὶ ἐπέψασθαι ἀντὶ τοῦ προδότου
 Ἰούδα ἐπὶ τὸν κλῆρον τῆς ^fἀναπληρώσεως τοῦ αὐτῶν ἀριθμοῦ,
 ἢ τῶν Πράξεων ὧδέ πως ἱστορεῖ γραφή· “Καὶ ἕστησαν
 “δύο, ^gἸωσήφ τὸν καλούμενον Βαρσαβᾶν, ὅς ἐπεκλήθη
 “Ἰουστός, καὶ ^hΜαθθίαν· καὶ ⁱπροσευξάμενοι ^kεἶπον.”
 Καὶ ἄλλα δὲ ὁ ^lαὐτὸς ^mὡς ἐκ παραδόσεως ἀγράφου εἰς ⁹
 αὐτὸν ἦκοντα ⁿπαρατίθεται, ξένας τέ τινας παραβολὰς τοῦ
 Σωτῆρος ^oκαὶ διδασκαλίας αὐτοῦ, καὶ τινα ἄλλα μυθικώτερα.
 Ἐν οἷς καὶ ^pχιλιάδα τινὰ φησὶν ἐτῶν ἕσεσθαι μετὰ τὴν ἐκ
 νεκρῶν ἀνάστασιν, σωματικῶς τῆς ^qΧριστοῦ βασιλείας ἐπὶ
^rταυτησὶ τῆς γῆς ^sὑποστησομένης. ^aΑ καὶ ἡγοῦμαι τὰς
 ἀποστολικὰς ^tπαρεκδεξάμενον διηγήσεις ὑπολαβεῖν, τὰ ^vἐν
 ὑποδείγμασι πρὸς αὐτῶν μυστικῶς ^wεἰρημένα μὴ συνεωρακότα.
 Σφόδρα γάρ τοι ^xσμικρὸς ὢν τὸν νοῦν, ^yὡς ἂν ἐκ τῶν αὐτοῦ ¹⁰
 λόγων ^zτεκμηράμενον εἰπεῖν, φαίνεται· ^aπλὴν καὶ τοῖς μετ'

^b Βαρσαβᾶν] Βαρσαβᾶν B.C.
 D.F. ut etiam infra.

^c ἐμπιόντος] ἐνεπιόντος F.

^d Κυρίου] Χριστοῦ G.

^e Μαθθία] Μαθθίαν E. mendose.

^f ἀναπληρώσεως] ἀπληρώσεως G.

^g Ἰωσήφ] Ἰησοῦν I. a sec. m.

^h Μαθθίαν] τὸν Μαθθίαν G.

ⁱ προσευξάμενοι] εὐξάμενοι G.

^k εἶπον] εἶπαν B.C.D.F.

^l αὐτὸς] συγγραφεὺς add. edd.
 H. om. A.B.C.D.E.F.G.I.K. Ni-
 cephorus habet tantum ἱστορεῖ.

^m ὡς ἐκ] Ita edd. A.E.G.H. ὡς
 ἂν ἐκ B.C.D.F.I.K. ὡς ἐκ παραδ.—
 ὡς ἂν μυθικώτερον ἱστορεῖ. Niceph.

ⁿ παρατίθεται] παρέθετο G.

^o καὶ διδασκαλίας αὐτοῦ om. A.

^p χιλιάδα τινὰ] χιλιάδας G. χι-
 λιάδα sine τινὰ Niceph.

^q Χριστοῦ] τοῦ Χριστοῦ edd. H.
 τοῦ om. A.B.C.D.E.F.G.I.K. Ni-
 ceph.

^r ταυτησὶ] ταυτησεὶ H.

^s ὑποστησομένης] στησηομένης G.

^t παρεκδεξάμενον] προεκλεξάμενον
 G.

^v ἐν ὑποδείγμασι] δείγματα G.

^w εἰρημένα] εἰρημένου F.G.

^x σμικρὸς] μικρὸς F.G.

^y ὡς ἂν] Ita edd. A.B.C.D.F.
 H.I.K. ἂν om. E.G. Niceph.

^z τεκμηράμενον] τεκμηράμενοι E.

^a πλὴν καὶ] καὶ om. I.K. post
 Nicephorum: qui locum παρα-
 φράζει.

αὐτὸν πλείστοις ὅσοις τῶν ^bἐκκλησιαστικῶν ^cτῆς ὁμοίας
αὐτῷ δόξης παραίτιος ^dγέγονε, τὴν ἀρχαιότητα ^eτᾶνδρὸς
προβεβλημένοις, ὥσπερ οὖν ^fΕἰρηναίῳ, καὶ εἴ τις ἄλλος τὰ
¹¹ ὁμοία φρονῶν ἀναπέφηνεν. Καὶ ἄλλας δὲ τῇ ^gἰδίᾳ γραφῇ
παραδίδωσιν Ἀριστίωνος τοῦ πρόσθεν δεδηλωμένου τῶν τοῦ
Κυρίου ^hλόγων διηγήσεις, καὶ τοῦ πρεσβυτέρου Ἰωάννου
παραδόσεις· ἐφ' ἃς τοὺς φιλομαθεῖς ⁱἀναπέμψαντες, ἀναγ-
καίως νῦν προσθήσομεν ταῖς ^kπροεκτεθείσαις ^lαὐτοῦ φωναῖς
παράδοσιν, ἥ περὶ Μάρκου τοῦ τὸ εὐαγγέλιον γεγραφότος
^mἐκτέθεται διὰ τούτων. “ⁿ Καὶ τοῦθ' ὁ πρεσβύτερος ἔλεγε.
“ Μάρκος μὲν ἐρμηνευτῆς Πέτρου γενομένος, ὅσα ἐμνημόνευ-
“ σεν, ἀκριβῶς ἔγραψεν, οὐ μὲν τοι τάξει τὰ ὑπὸ τοῦ ^oΧρι-
¹² στοῦ ἢ λεχθέντα ἢ πραχθέντα. Οὔτε γὰρ ἤκουσε τοῦ
“ Κυρίου, οὔτε παρηκολούθησεν αὐτῷ· ὕστερον δὲ, ὡς ἔφην,
“ Πέτρῳ, ^pὃς πρὸς τὰς χρείας ἐποιεῖτο τὰς διδασκαλίας,
“ ἀλλ' οὐχ ὥσπερ σύνταξιν τῶν κυριακῶν ^qποιούμενος ^rλό-
“ γων, ὥστε οὐδὲν ἡμαρτε Μάρκος, οὕτως ἓνια γράψας ὡς
“ ἀπεμνημόνευσεν. Ἐνὸς γὰρ ἐποίησατο πρόνοιαν, τοῦ

^b ἐκκλησιαστικῶν] ἀνδρῶν add.
G.I.K.

^c τῆς ὁμ.] τῆς om. G.

^d γέγονε] γεγένηται I.K.

^e τᾶνδρὸς] γε τᾶνδρὸς G.

^f Εἰρηναίῳ] Εἰρηναῖος G. Ni-
ceph.

^g ἰδίᾳ] Ita edd. A.E.G.H. ἐαν-
τοῦ B.C.D.F.I.K.

^h λόγων] λογίων I. a sec. m. K.
juxta collat. Gronov. Sed spec-
tat forsan ποιούμενος λόγων paulo
infra, q. v.

ⁱ ἀναπέμψαντες] Ita Val. B.C.
D.F.G.H.I.K.P.a. παραπέμψαντες
Steph. Stroth. Zim. A.E. Ni-
ceph.

^k προεκτεθείσαις] προτεθείσαις G.

^l αὐτοῦ φωναῖς] αὐτοῦ φωναῖς
αὐτοῦ (sic) G.

^m ἐκτέθεται] ἐκτίθεται G.

ⁿ Καὶ τοῦτο om. G. καὶ τοῦθ'
A.E.K.

^o Χριστοῦ ἢ] Ita Val. Stroth.
B.C.D.F.H.I.K. Niceph. Κυρίου
Steph. A.E.G. Rufin.

^p ὃς πρὸς τὰς χρείας] ὁ πρὸς τάσει
ἀς (sic) G.

^q ποιούμενος] ποιούμενον G.

^r λόγων] Ita Val. B.C.D.F.H.
λογίων Steph. Stroth. Zim. Routh.
A.E.G.I.K. (v. sup.) Niceph. Va-
lesium secutus sum optimosque,
ut opinor, codices, quamvis me-
minissem libri Papiiani titulum fu-
isse λογίων Κυριακῶν ἐξηγήσεως.
Suspicio vero hunc ipsum fontem
esse, unde librarii in h. l. λογίων
deduxerint.

“μηδὲν ὧν ἤκουσε παραλιπεῖν, ἥ ψεύσασθαί τι ^ς ἐν αὐτοῖς.”
 Ταῦτα ^τ μὲν οὖν ιστόρηται τῷ Παπῖα περὶ τοῦ Μάρκου.
 Περὶ δὲ τοῦ Ματθαίου ταῦτ’ εἴρηται. “Ματθαῖος μὲν οὖν
 “Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ τὰ λόγια ^ν συνεγράψατο. Ἑρμήνευσε
 “δ’ αὐτὰ ὡς ^ω ἦν δυνατὸς ἕκαστος.” ^κ Κέχρηται δ’ ^υ ὁ αὐτὸς ¹³
² μαρτυρίαις ἀπὸ τῆς Ἰωάννου προτέρας ἐπιστολῆς, ^α καὶ ἀπὸ
 τῆς Πέτρου ὁμοίως. Ἐκτέθειται δὲ καὶ ἄλλην ἱστορίαν περὶ
 γυναικὸς, ^β ἐπὶ πολλαῖς ἀμαρτίαις διαβληθείσης ἐπὶ τοῦ Κυ-
 ρίου. Ἦν τὸ κατ’ Ἑβραίους εὐαγγέλιον περιέχει. Καὶ
 ταῦτα δ’ ἡμῖν ἀναγκαίως πρὸς τοῖς ἐκτεθεῖσιν ^ς ἐπιτετηρή-
 σθω.

^δ Τέλος τοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λόγου τρίτου.

^ς ἐν αὐτοῖς] ἐν om. Steph. ex incuria: τούτοις pro αὐτοῖς G.

^τ μὲν οὖν] οὖν om. I.K.

^ν συνεγράψατο] Ita Val. Routh. B.C.D.F.G.H. συνετάξατο Steph. Stroth. Zim. A.E.I.K. Niceph.

^ω ἦν δυνατὸς] Ita Stroth. Zim. Routh. B.C.D.F.G.I.K.V. Niceph. ἡδυνατὸς (sic) H. ἡδύνατο Steph. Val. A.E.

^κ Κέχρηται] κέχρητο I.K.

^υ ὁ αὐτὸς] ὁ om. B.C.D.F. Niceph.

² μαρτυρίαις] μαρτυρίας E.

^α καὶ ἀπὸ] ἀπὸ om. Val. forsan ex incuria: habent enim edd. et codd. omnes.

^β ἐπὶ] ἐν G.

^ς ἐπιτετηρήσθω] ἐπιτετηρεῖσθω E.

^δ Τέλος—τρίτου] om. H. τέλος βιβλίου τρίτου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Εὐσεβίου A.E. ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Γ. I. Εὐσεβίου ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τόμος Γ. K.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ

ΤΟΥ ΕΠΑΜΦΙΛΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ Δ΄.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Τίνες ἐπὶ τῆς Τραϊανῷ βασιλείας Ῥωμαίων καὶ Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοποι
γεγόνασιν.

ἈΜΦΙ ^g δὲ τὸ δωδέκατον ^h ἔτος τῆς Τραϊανῷ βασιλείας
ὁ μικρῷ πρόσθεν ἡμῖν τῆς ⁱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παροικίας ^k δη-
λωθεὶς ἐπίσκοπος τὴν ζωὴν μεταλλάττει, τέταρτος δὲ ἀπὸ
τῶν ἀποστόλων τὴν ^l τῶν αὐτόθι λειτουργίαν κληροῦται
Πρίμος. Ἐν τούτῳ καὶ Ἀλέξανδρος ἐπὶ Ῥώμης, ὄγδοον
ἔτος ^m ἀποπληρώσαντος Εὐαρέστου, πέμπτην ἀπὸ Πέτρου
καὶ Παύλου ⁿ κατὰ γων διαδοχὴν, τὴν ἐπισκοπὴν ^o ἀπολαμ-
βάνει.

^e ΕΠΑΜΦΙΛΟΥ] add. ἐπισκόπου
Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης Steph.
Εὐσεβίου Καισαρείας I.

^f Λόγος δ' sive τέταρτος Val.
Stroth. βιβλίον δ' sive τέταρτον
Steph. A.E.H.

^g δὲ τὸ] Ita Val. B.C.D.F.G.
H.K. δὲ om. Steph. Stroth. A.
E.I.

^h ἔτος hic ponunt B.C.D.F.G.
H.I.K. post βασιλείας ponunt edd.
A.E.

ⁱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ] Ἀλεξανδρέων G.
^k δηλωθεὶς] Κέρδων add. I. in
marg. K. ων (sic) G.

^l τῶν om. I.K.

^m ἀποπληρώσαντος] ἀποπλήσαν-
τος A.

ⁿ κατὰ γων] διάγων G. μοx τὴν
om.

^o ἀπολαμβάνει] Ita Val. B.C.
D.F.G.P.a. ὑπολαμβάνει Steph.
Stroth. Zim. A.E.H.I.K. λαμβά-
νει Niceph.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Ἐποία Ἰουδαῖοι κατ' αὐτὸν πεπόνθασιν.

(Nic. H. E. III, 22.)

Καὶ τὰ μὲν τῆς ^pτοῦ Σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίας τε καὶ ⁱἐκκλησίας ^qὁσημέραι ἀνθούντα ἐπιμείζον ἐχώρει προκοπῆς, τὰ δὲ τῆς Ἰουδαίων συμφορᾶς κακοῖς ^rἐπαλλήλοις ἤκμαζεν. ^sἮδη γοῦν τοῦ αὐτοκράτορος εἰς ἐνιαυτὸν ^tὀκτωκαιδέκατον ἐλαύνοντος, αὐθις Ἰουδαίων κίνησις ἐπαναστάσα ^vπάμπολυ πλῆθος αὐτῶν ^wδιέφθειρεν. ^xἘν τε γὰρ Ἀλεξανδρεῖα καὶ ²τῇ λοιπῇ Αἰγύπτῳ, καὶ προσέτι κατὰ ^yΚυρήνην, ὥσπερ ὑπὸ πνεύματος δεινοῦ τινος καὶ στασιώδους ἀναρριπισθέντες, ὥρμητο πρὸς τοὺς συνοίκους Ἑλληνας στασιάζειν· αὐξήσαντές τε εἰς μέγα τὴν στάσιν, τῷ ἐπιόντι ^zἐνιαυτῷ πόλεμον οὐ σμικρὸν συνῆψαν, ἡγουμένου ^aτηνικαῦτα Λούππου τῆς ἀπάσης Αἰγύπτου. Καὶ δὴ ἐν ^bτῇ πρώτῃ ^cσυμβολῇ ³ἐπικρατῆσαι αὐτοὺς συνέβη τῶν Ἑλλήνων, οἳ καὶ καταφυγόντες εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν τοὺς ἐν τῇ πόλει Ἰουδαίους ἐζώγρησάν τε καὶ ἀπέκτειναν. Τῆς δὲ παρὰ τούτων συμμαχίας ἀποτυχόντες οἱ κατὰ Κυρήνην, τὴν χώραν τῆς Αἰγύπτου λεηλατοῦντες καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ νομοὺς φθείροντες διετέλουν, ἡγουμένου αὐτῶν ^dΛουκούα· ἐφ' οὓς ὁ αὐτοκράτωρ ⁴ἐπεμψε ^eΜάρκιον ^fΤούρβωνα σὺν δυνάμει πεζῇ τε καὶ ναυ-

^p τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν] ἡμῶν Χριστοῦ C. Χριστοῦ I.K. Τὰ μὲν οὖν ἡμέτερα οὕτως ἦνθει. Niceph. Eusebius forsan scripsit καὶ τὰ μὲν τῆς ἡμῶν διδασκαλίας.

^q ὁσημέραι ἀνθούντα] ἀνθούντα ὁσημέραι Steph. Stroth. A.

^r ἐπαλλήλοις] ἀλλεπαλλήλοις G. Niceph.

^s Ἦδη γοῦν] Ab his verbis c. 2. inchoat H.

^t ὀκτωκαιδέκατον] ὄγδοον καὶ δέκατον G. Niceph.

^v πάμπολυ] πάμπολλον E.

^w διέφθειρεν] Ita Val. B.C.D.F.

H.I.K. διαφθείρει Steph. Stroth. Zim. A.E.G. ἡφάνιζε Niceph.

^x Ἐν τε γὰρ] οὔτε γὰρ ἐν H.

^y Κυρήνην] Κυρίνην E. et infra.

^z ἐνιαυτῷ] ἔτει G.

^a Λούππου] Λόππου F. Λούπος Niceph. in casu recto.

^b τῇ om. E.G.

^c συμβολῇ] συμβουλῇ G. pessime.

^d Λουκούα] Λούππου G. ἔτι ἡγουμένου Λούπου. Niceph.

^e Μάρκιον] Μαρκίων Μάρκιον (sic) E.

^f Τούρβωνα] Τούβωνα N.g.

τικῇ, ἔτι δὲ καὶ ἑἰπικῇ. Ὁ δὲ πολλαῖς μάχαις ἡ ἐν οὐκ
 ὀλίγῳ τε χρόνῳ τὸν πρὸς αὐτοὺς διαπονήσας πόλεμον, πολ-
 λὰς μυριάδας Ἰουδαίων, οὐ μόνον τῶν ἀπὸ Κυρήνης, ἀλλὰ
 καὶ τῶν ἀπ' Αἰγύπτου συναιρομένων Ἰλουκούα τῷ βασιλεῖ
 5 αὐτῶν ἀναιρεῖ. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ὑποπτεύσας καὶ τοὺς ἑν
 Μεσοποταμίᾳ Ἰουδαίους ἐπιθήσεται τοῖς αὐτόθι, Λουκίῳ
 ἢ Κυήτῳ προσέταξεν ἑκκαθᾶραι τῆς ἐπαρχίας αὐτούς. Ὁς
 καὶ παραταξάμενος πάμπλου πλῆθος τῶν αὐτόθι φονεῖ,
 ἐφ' ᾧ κατορθώματι Ἰουδαίας ἡγεμῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος
 6 ἀνεδείχθη. ῬΤαῦτα καὶ Ἑλλήνων οἱ τὰ κατὰ τοὺς αὐτοὺς
 χρόνους γραφῇ ῥ παραδόντες, αὐτοῖς ἰστόρησαν ῥήμασι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

ἜΟΙ κατὰ Ἀδριανὸν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀπολογησάμενοι.

(Nic. H. E. III, 21.)

1 Τραϊανοῦ δὲ ἐφ' ὅλοις ἔτεσιν εἴκοσι τὴν ἀρχὴν μῆσιν ἕξ
 δέουσι κρατήσαντος, Αἴλιος Ἀδριανὸς διαδέχεται τὴν ἡγε-
 μονίαν. ῥΤούτῳ ῥΚοδράτος ῥλόγον προσφωνήσας ἀναδί-

ἑ καὶ ἰπικῇ] καὶ om. H.

ἡ ἐν οὐκ] Ita Val. Stroth. B.C.
 D.F.G. Niceph. ἐν om. Steph.
 A.E.H.I.K.

ἰ Λουκούα] Λουκίῳ G. Λούκιος ἦν
 αὐτῷ ὄνομα Niceph.

ῥ ἐν Μεσ.] ἐν τῇ Μεσ. I.K.

ἰ ἐπιθήσεται] ἐπιθέσθαι E.

ἢ Κυήτῳ] Certissime constat
 nomen hujusce ducis fuisse *Lu-*
sium Quietum, prout expresse le-
 gitur apud Spartianum et Rufi-
 num Latinos. Dedi igitur Κυήτῳ
 post Val. Stroth. C.D.F.V. Κο-
 ηύτῳ habet I. et Κνέτῳ Niceph.
 Neque melius forsan Græci pos-
 sent exprimere Latinum *Quietus*.
 Novimus tamen e nummis *Quietus*,
 unius sc. e triginta tyrannis, no-
 men hoc in Κύντον conversum
 esse a Græcis; quod satis ex-

plicat quare in h. l. legimus Κοίν-
 τῳ apud Steph. A.B.H.K. Κούν-
 τῳ E. et Κουήντῳ G. Omnes hæ
 variationes *Quintum non Quietum*
 exprimebant; sicut idem nomen
 a Dione Cassio scribitur Κύντος.

ἢ ἑκκαθᾶραι] ἑκκαθῆραι G.

ο αὐτούς] αὐτοὶ F. mendose.

ῥ Ταῦτα καὶ] ταῦτα δὲ καὶ Steph.
 Stroth. A.E.

ῥ αὐτοὺς om. E.G. ἀναγραφείς
 τῶν χρόνων Niceph.

ῥ παραδόντες] τοῖς μετέπειτα add.
 Steph. Stroth. Zim. A.E.

ῥ Huic titulo F. addit ὅτι Τραϊ-
 ανὸς ἔτη κ' καὶ μῆνας ζ' ἐβασίλευσε.

ῥ ἡγεμονίαν] ἡγεμονείαν E.

ῥ Τούτῳ] Hinc c. 3. inchoat H.

ῥ Κοδράτος] Κουαδράτος b.

ῥ λόγον] δῶρον E.

δωσιν, ἀπολογία^γν συντάξας ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς θεοσεβείας, ὅτι δὴ ^zτινες πονηροὶ ἄνδρες τοὺς ἡμετέρους ἐνοχλεῖν ἐπειρῶντο. Εἰσέτι δὲ φέρεται παρὰ πλείστοις τῶν ἀδελφῶν, ² ἀτὰρ καὶ παρ' ἡμῖν τὸ σύγγραμμα, ἐξ οὗ κατιδεῖν ^aἐστὶ λαμπρὰ τεκμήρια τῆς τε τοῦ ἀνδρὸς διανοίας, καὶ τῆς ἀποστολικῆς ^bὀρθοτομίας. Ὁ δ' αὐτὸς τὴν ^cκαθ' ἑαυτὸν ἀρχαιότητα παραφαίνει, δι' ᾧν ἱστορεῖ ταῦτα ἰδίαις φωναῖς· “^dΤοῦ δὲ Σωτῆρος ἡμῶν τὰ ἔργα αἰεὶ παρῆν. ^eἈληθῆ γὰρ ³ ἦν· οἱ θεραπευθέντες, οἱ ἀναστάντες ἐκ νεκρῶν, ^fοἱ οὐκ “ ὥφθησαν μόνον θεραπευόμενοι, καὶ ἀνιστάμενοι, ἀλλὰ καὶ “ αἰεὶ παρόντες· οὐδὲ ἐπιδημοῦντος μόνον τοῦ Σωτῆρος, ἀλλὰ “ καὶ ἀπαλλαγέντος, ἦσαν ἐπὶ χρόνον ἰκανόν, ὥστε καὶ εἰς “ ^ετοὺς ἡμετέρους χρόνους τινὲς αὐτῶν ^hἀφίκοντο.” Τοι-⁴ οὔτος μὲν ⁱοὖν οὗτος. Καὶ Ἀριστείδης δὲ πιστὸς ἀνὴρ τῆς καθ' ἡμᾶς ὀρμώμενος εὐσεβείας, τῷ Κοδράτῳ παραπλησίως ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀπολογία^γν ἐπιφωνήσας Ἀδριανῷ, ^kκαταλέλοιπε. Σώζεται δέ γε εἰς δεῦρο παρὰ πλείστοις καὶ ἡ ^lτούτου γραφή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Οἱ κατὰ ταῦτὸν Ῥωμαίων καὶ Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοποι.

(Nic. H. E. III, 25.)

^mἘτει δὲ τρίτῳ τῆς ⁿαὐτῆς ἡγεμονίας, Ἀλέξανδρος Ῥωμαίων ἐπίσκοπος τελευτᾷ, δέκατον τῆς οἰκονομίας ^oἀπο-

^γ συντάξας] τάξας G.

^z τινες πονηροὶ] Ita edd. A.E. G.H. Niceph. πονηροὶ τινες B.C. D.F.I.K. ὄντες addit G.

^a ἐστὶ om. G.

^b ὀρθοτ.] ὀρθοδ. F. male.

^c καθ' ἑαυτὸν] κατ' αὐτὸν G.

^d Τοῦ δέ] Hinc c. 4. inchoat H.

^e Ἀληθῆ γὰρ ἦν] πλήθη γὰρ ἦσαν G. καὶ ἀληθῆ ἦν c. et vera etiam sunt, in vers. deinde οἱ γὰρ θερ. nam nonnulli.

^f οἱ οὐκ] οἱ om. E.I.K. Syncell.

^g τοὺς om. G.

^h ἀφίκοντο] ἀφίκον F.

ⁱ οὖν om. Steph. Stroth. A.E.

^k καταλέλοιπε] καταλέγει G.

^l τούτου] τούτων G. male, quippe supra legimus de Quadrato, εἰσέτι δὲ φέρεται κ. τ. λ.

^m Ἐτει] ἔτει G.

ⁿ αὐτῆς] αὐτοῦ I.K.

^o ἀποπλήσας] ἀποπληρώσας F.G. I.K. ἐκπληρώσας Niceph.

πλήσας ἔτος. ^pΞύστος ἦν ^qτούτῳ διάδοχος. Καὶ τῆς Ἀλεξανδρέων δὲ παρoικίας ἀμφὶ τὸν αὐτὸν χρόνον Πρίμον μεταλλάξαντα δωδεκάτῳ τῆς προστασίας ἔτει διαδέχεται Ἰούστος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Οἱ ἀνέκαθεν ἀπὸ τοῦ Σωτῆρος καὶ ἐπὶ τοὺς δηλουμένους, Ἱεροσολύμων ἐπίσκοποι.

Τῶν γε μὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπων τοὺς χρόνους γραφῇ σωζομένους οὐδαμῶς ^sεὔρον· κομιδῇ γὰρ οὖν βραχυβίους αὐτοὺς λόγος κατέχει γενέσθαι. ^tΤοσοῦτον δ' ἐξ ἐγγράφων ^vπαρείληφα, ὡς μέχρι τῆς κατὰ ^wἈδριανὸν Ἰουδαίων πολιορκίας πεντεκαίδεκα τὸν ἀριθμὸν ^xαὐτόθι γεγόνασιν ἐπισκόπων διαδοχαί, οὓς πάντας Ἑβραίους ^yφασὶν ὄντας ἀνέκαθεν, τὴν γνῶσιν τοῦ Χριστοῦ γνησίως καταδέξασθαι. ²Ὡστ' ἤδη πρὸς τῶν τὰ τοιαύδε ^zἐπικρίνειν ^aδυνατῶν καὶ τῆς τῶν ἐπισκόπων λειτουργίας ἀξίους δοκιμασθῆναι· συνεστάναι γὰρ αὐτοῖς τότε τὴν πᾶσαν ἐκκλησίαν ἐξ Ἑβραίων πιστῶν, ^bἀπὸ τῶν ἀποστολῶν καὶ εἰς τὴν τότε διαρκεσάντων πολιορκίαν, καθ' ἣν Ἰουδαῖοι Ῥωμαίων αὐθις ἀποστάντες ^cοὐ μικροῖς πολέμοις ἤλωσαν. Διαλελειπότες δ' οὖν τηνικαῦτα τῶν ἐκ περιτομῆς ἐπισκόπων, ^dτοὺς ἀπὸ ³πρώτου νῦν ἀναγκαῖον ^fἂν εἶη καταλέξαι. Πρῶτος τοιγα-

^p Ξύστος ἦν] Ξύστος οὗτος ἦν E. ξύστονσην (sic) G.

^q τούτῳ] τούτου F.

^r ἔτει] ἔτι iterum G.

^s εὔρον] εὔρων E. mox δ' post τοσοῦτον om. uti I. a pr. m.

^t Τοσοῦτον] τοσοῦτων E. male.

^v παρείληφα ὥς] παρείληφώς H. ὥστε pro ὥς G.

^w Ἀδριανὸν] Ἀνδριανὸς F.

^x αὐτόθι γεγόνασιν] γεγόνασιν αὐτόθι G.

^y φασιν] φησιν E.

^z ἐπικρίνειν] Ita edd. A.B.C.D.

F.G. ἐγκρίνειν E.H.I.K.N.g. quibus viam duxit Nicephorus, legendo, ὡς καὶ παρὰ τῶν τηνικάδε καὶ εἰς τὴν τοσαύτην ἐγκριθῆναι περιωπήν.

^a δυνατῶν] δυνατὸν G.

^b ἀπὸ τῶν om. E.G.

^c οὐ μικροῖς] οὐ om. H. perperam. mox ἀνῆλωσαν.

^d τοὺς ἀπὸ] καὶ τοὺς ἀπὸ G.

^e πρώτου] τοῦ πρώτου edd. A.H. τοῦ om. B.C.D.E.F.G.I.K. probante Valesio. ἀνωθεν Niceph.

^f ἂν εἶη habet F. in margine.

ροῦν Ἰάκωβος ὁ τοῦ Κυρίου λεγόμενος ἀδελφὸς ἦν· ἔμεθ' ὃν
 δεύτερος Συμεὼν, τρίτος Ἰούστος, Ζακχαῖος τέταρτος, πέμ-
 πτος Τωβίας, ἕκτος ^hΒενιαμὴν, Ἰωάννης ἑβδομος, ὄγδοος
 Ματθίας, ⁱἕνατος Φίλιππος, δέκατος ^kΣενεκᾶς, ἐνδέκατος
 Ἰούστος, ^lΛεὺς δωδέκατος, ^mἘφρῆς τρισκαίδέκατος, τεσ-
 σαρεσκαίδέκατος Ἰωσήφ· ἐπὶ πᾶσι πεντεκαίδέκατος Ἰούδας. ⁴
 Τοσοῦτοι καὶ οἱ ἐπὶ ⁿτῆς Ἱεροσολύμων πόλεως ἐπίσκοποι
 ἀπὸ τῶν ἀποστόλων εἰς τὸν ^oδηλούμενον διαγεγνημένοι χρό-
 νον, οἱ πάντες ἐκ περιτομῆς. ^pἮδη δὲ ^qδωδέκατον ἔχουσης
 ἔτος τῆς ἡγεμονίας ^rἈδριανοῦ, Ξύστον ^sδεκαέτη χρόνον
^tἀποπλήσαντα ^vἐπὶ τῆς Ῥωμαίων ^wἐπισκοπῆς ἑβδομος ἀπὸ
 τῶν ἀποστόλων διαδέχεται Τελεσφόρος, ἐνιαυτοῦ δὲ μεταξὺ
 καὶ ^xμηνῶν ^yδιαγεγνημένου, τῆς Ἀλεξανδρέων παροικίας τὴν ⁵

^g ἔμεθ' ὃν om. Steph. Stroth.
 A.E. ἦν addit G.

^h Βενιαμὴν] Βενιαμὴν H.

ⁱ ἕνατος] Ita Stroth. B.C.F.I.K.
 probante ipso Stephano in Thes.
 L. Gr. ἕννατος Steph. Val. A.D.
 E.G.H. ^θ. habet Niceph. ἐνάτην
 cum simplici ^v omnes legunt su-
 pra III. 8. pag. 166. v. inf. IV.
 11.

^k Σενεκᾶς] Ita Val. B.C.D.G.H.
 Σένεκας K. ἐνέκας cum σ suprascr.
 I. Σενεκᾶ F. Σενακᾶς E. Σεννεκᾶς
 Steph. Stroth. Heinich. A. Σεν-
 νέκας Niceph.

^l Λεὺς] Λευεῖς I.K. Λεβῆς Ni-
 ceph.

^m Ἐφρῆς] Ἐφρῆς F.

ⁿ τῆς] τῆς ἐν G.

^o δηλούμενον] δηλούμενον Ἰούδαν,
 καὶ εἰς τὸνδε διαγεγνημένοι τὸν χρόνον
 Steph. A. Interpolatio Nicephoro
 debetur, qui l. τοσοῦτοι μὲν ἀπὸ
 τῶν ἀποστόλων εἰς τὸν εἰρημένον Ἰού-
 δαν ἐπίσκοποι ἐκ περιτομῆς ἐν Ἱερο-
 σολύμοις γεγόνασιν. Codex E. con-
 sentit cum A, nisi quod διατεινό-
 μενοι χρόνον habet pro διαγεγνημένοι.
 τὸν χρόνον.

^p Ἦδη δὲ] δὲ om. G. Hinc c. 7.
 inchoat H.

^q δωδέκατον ἔχουσης] δωδέκατος
 G.

^r Ἀδριανοῦ om. E.H.I.K.

^s δεκαέτη] δὲ τὸν G.

^t ἀποπλήσαντα] ἀποπληρώσαντα
 I.K.

^v ἐπὶ τῆς] ἀπὸ τῆς I.K. juxta
 collat. Gronov.

^w ἐπισκοπῆς—ἀποστόλων om. G.

^x μηνῶν] μηνὸς H. quod etiam
 Rufinus legisse videtur, vertit e-
 nim, *Anno post quem et uno mense*.
 Strothius et Zimmermannus ad-
 miserunt in textum μηνῶν τινῶν
 nulla idonea auctoritate, quamvis
 pro τινῶν citet cod. Savil. (nos-
 trum F.) Ita vero legitur tan-
 tum in margine codicis F. ex
 conjectura, ut opinatus est Vale-
 sius: neque majoris momenti est
 eadem conjectura in M. et c. pro-
 posita; quibus viam fecit Nice-
 phorus, legendo μηνῶν τινῶν.

^y διαγεγνημένου] Ita B.C.D.F.G.
 H.I.K. probante Valesio. διαγενο-
 μένων edd. A.E. Nieeph.

προστασίαν Εὐμενῆς ^zἐκτὼ κλήρῳ διαδέχεται, τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἔτεσιν ^aἔνδεκα διαρκέσαντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

Ἡ κατὰ Ἀδριανὸν ὑστάτη Ἰουδαίων πολιορκία.

(Nic. H. E. III, 24.)

■ Καὶ ^bδὴ τὰ τῆς Ἰουδαίων ἀποστασίας αὐθις εἰς μέγα καὶ πολὺν ^cπροελθούσης, Ροῦφος ἐπάρχων τῆς Ἰουδαίας, στρατιωτικῆς αὐτῷ συμμαχίας ὑπὸ βασιλέως πεμφθείσης, ταῖς ^dἀπονοίαις. ^eαὐτῶν ^fἀφειδῶς χρώμενος ἐπεξῆει, μυριάδας ἀθρόως ἀνδρῶν ^gὁμοῦ καὶ παίδων καὶ γυναικῶν διαφθείρων, πολέμου τε νόμῳ τὰς χώρας αὐτῶν ἐξανδραποδιζόμενος. ²Ἐστρατήγει δὲ ^hἸουδαίων τηνικαῦτα ⁱΒαρχωχεβᾶς ὄνομα, (^kἀστέρα δηλοῖ τοῦτο,) τὰ μὲν ἄλλα ^lφωνικὸς καὶ ληστρικὸς τις ἀνὴρ, ἐπὶ δὲ τῇ προσηγορίᾳ, οἷα ^mἐπ' ἀνδραπόδων, ὥς δὴ ἐξ οὐρανοῦ φωστήρ ⁿαὐτοῖς κατεληλυθὼς, κακουμένοις τε ἐπιλάμψαι τερατευόμενος. Ἀκμάσαντος δὲ τοῦ πολέμου ἔτους ^oὀκτωκαιδεκάτου τῆς ἡγεμονίας Ρ' Ἀδριανοῦ κατὰ ^aΒίθ-

^z ἐκτῶ] ἐκτος C.G.M.P.a.

^a ἔνδεκα διαρκέσαντος] διαρκ. ἔνδ. Steph. A.E.

^b δὴ τὰ] Ita omnes edd. et codd. δῆτα Niceph. quod melius videtur: quamvis enim τὰ τῆς ἀποστασίας idem sonet atque τὴν ἀποστασίαν, grammatica tamen constructio nihil tale in h. l. requirit aut admittit.

^c προελθούσης] διελθούσης I.K.

^d ἀπονοίαις] ὑπονοίαις H.I.K.

^e αὐτῶν om. H.

^f ἀφειδῶς χρώμενος] χρώμενος ἀφειδῶς Steph. Stroth. χρώμενος om. G. ταῖς ἀπον. αὐτῶν χρώμενος σφοδρῶς ἐπεξῆει Niceph.

^g ὁμοῦ καὶ] ὁμοῦ τε καὶ H.

^h Ἰουδαίων τηνικαῦτα] τότε Ἰουδαίων E.G.N.g. Niceph. Ἰουδ. δεύτερος τὴν. H.

ⁱ Βαρχωχεβᾶς] Βαρχοχεβᾶς Steph.

E. Βαρχωχεβᾶς A. Ἀρχωχεβᾶς H. Βαρχωχεᾶς I. juxta collat. Gronov. ὄνομα om. E.

^k ἀστέρα δηλοῖ τοῦτο] Ita B.C. D.F. ἀστέρα τοῦτο δηλοῖ I. ὁ δὲ ἀστέρα δηλοῖ edd. A.E.G.H. Niceph. ὁ δὲ ἀστέρα τοῦτο δηλοῖ K.

^l φονικὸς καὶ ληστρικὸς] Ita edd. A.E.G.H. Niceph. ληστρικὸς καὶ φονικὸς B.C.D.F.I.K. Deinde τις om. I.K.

^m ἐπ' ἀνδραπ.] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.G.H.I.K.P.V.g. Rufin. Niceph. ἐξ ἀνδραπ. Steph. A.E.

ⁿ αὐτοῖς] αὐτὸς I.K.

^o ὀκτωκαιδεκάτου] ὀγδόου καὶ δεκάτου G. Niceph.

^p Ἀδριανοῦ om. H.I.K.

^a Βίθθηρα] Ita Val. B.C.D.F. G.H.I.K. Niceph. Βέθθηρα Steph. Stroth. E. Βήθθηρα Zim. A. Βέθηρα, Ruf.

θηρα, (¹ πολίχνη τις ἦν ² ὀχυρωτάτη, ³ τῶν Ἱεροσολύμων οὐ³
σφόδρα πόρρω διεστῶσα,) ⁴ τῆς τε ἑξωθεν πολιορκίας χρο-
νίου γενομένης, λιμῷ τε καὶ δίψει τῶν νεωτεροποιῶν εἰς
ἔσχατον ⁵ ὀλέθρου ⁶ περιελαθέντων, καὶ τοῦ τῆς ἀπονοίας
αὐτοῖς αἰτίου τὴν ἀξίαν ἐκτίσαντος δίκην, τὸ πᾶν ἔθνος ἐξ
ἐκείνου καὶ τῆς περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα γῆς ἀμπαν ἐπιβαίνειν
εἶργεται, ⁷ νόμου ⁸ δόγματι καὶ διατάξεσιν Ἀδριανοῦ, ὡς ἂν
⁹ μὴδ' ἐξ ἀπόπτου θεωροῖεν τὸ πατρῶον ἔδαφος, ¹⁰ ἐγκελευ-
σαμένου, Ἀρίστων ὁ ¹¹ Πελλαῖος ἱστορεῖ. Οὕτω δὲ τῆς πό-
4 λεως εἰς ἐρημίαν τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, ¹² καὶ παντελῆ φθορὰν
τῶν πάλαι οἰκητόρων ἐλθούσης, ¹³ ἐξ ἁλλοφύλου τε γένους
συνοικισθείσης, ἥ μετέπειτα συστάσα Ῥωμαϊκὴ πόλις τὴν
ἐπωνυμίαν ἀμείψασα, εἰς τὴν τοῦ κρατούντος Αἰλίου Ἀδρι-
ανοῦ τιμὴν, ¹⁴ Αἰλία προσαγορεύεται. ¹⁵ Καὶ δὲ τῆς αὐτόθι 5
ἐκκλησίας ἐξ ἔθνων συγκροτηθείσης, πρῶτος μετὰ τοὺς ἐκ
περιτομῆς ἐπισκόπους τὴν τῶν ἐκείσε λειτουργίαν ἐγχειρίζε-
ται Μάρκος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

Τίνες κατ' ἐκείνο καιροῦ γεγονάσι ψευδωνύμου γνώσεως ἀρχηγοί.

(Nic. H. E. IV, 2—4.)

Ἦδη δὲ λαμπροτάτων δίκην ¹ φωστήρων τῶν ἀνὰ τὴν οἰ-
κουμένην ἀποστιλβουσῶν ἐκκλησιῶν, ἀκμαζούσης ² τε εἰς
ἅπαν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος τῆς εἰς τὸν Σωτῆρα καὶ Κύ-

¹ πολίχνη τις] Ita E.I.K. πόλιν,
ἢ τις edd. A.B.C.D.F.G. Niceph.
πολίχνην ἦ τις H. πολίχθην N.

² ὀχυρωτάτη] ἐχυρωτάτη C.I.K.

³ τῶν Ἱερ.] τῶν om. I.K.

⁴ τῆς τε—λιμῷ om. G.

⁵ ὀλέθρου] ὀλεθρον οὐ G.

⁶ περιελαθέντων] Ita edd. A.G.
H.I.K. Niceph. περιελασθέντων C.
περιβλασθέντων F. περιελόντων E.
Nihil habeo de B.D.

⁷ νόμου] νόμῳ G.

⁸ δόγματι] δόγμασι H.I.K.

⁹ μὴδ'] μὴ G.

¹⁰ ἐγκελευσαμένου] ἐγκελευσαμένῳ
H.

¹¹ Πελλαῖος] παλαιὸς G.I.K. per-
peram.

¹² καὶ παντελῇ] Ita Val. B.C.D.
F. παντελῇ τε Steph. Stroth. A.
E.G.H. καὶ om. I.K. sed habet I.
supraser. a manu antiqua.

¹³ ἐξ ἁλλοφύλου] ἐξαλλοφύλου C.

¹⁴ Αἰλία om. G.

¹⁵ Καὶ δὲ] Hinc c. 9. inchoat H.

¹⁶ φωστήρων] ἀστέρων G.

¹⁷ τε εἰς] δὲ εἰς C.I.K.

ριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστεως, ὁ μισόκαλος δαίμων οἶα
 τῆς ἀληθείας ἐχθρὸς καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἀεὶ
 τυγχάνων πολεμιώτατος, πάσας ^κστρέφων κατὰ ^ιτῆς ἐκ-
 κλησίας μηχανὰς, πάλαι μὲν τοῖς ἔξωθεν διωγμοῖς κατ' ^μαὐ-
²τῆς ὠπλίζετο. ^ντότε γε μὴν τούτων ἀποκεκλεισμένοις, πο-
 νηροῖς καὶ γόησιν ἀνδράσιν ὥσπερ τισὶν ὀλεθρίοις ^οψυχῶν
 ὀργάνοις διακόνοις τε ἀπωλείας χρώμενος, ^ρἐτέραις κατε-
 στρατήγει ^θμεθόδοις, πάντα πόρον ἐπινοῶν, ὡς ἂν ὑποδύντες
 γόητες καὶ ἀπατηλοὶ τὴν αὐτὴν τοῦ δόγματος ἡμῖν προση-
 γορίαν, ὁμοῦ μὲν τῶν πιστῶν τοὺς πρὸς αὐτῶν ἀλικομένους
 εἰς βυθὸν ἀπωλείας ἄγοιεν, ὁμοῦ δὲ τοὺς τῆς πίστεως ἀγνῶ-
 τας δι' ὧν αὐτοὶ δρῶντες ἐπιχειροῖεν ἀποτρέποιντο τῆς ἐπὶ
³τὸν σωτήριον λόγον παρόδου. ^ρἈπὸ γοῦν ^ςτοῦ Μενάνδρου,
 ὃν διάδοχον τοῦ Σίμωνος ἤδη πρότερον ^ιπαραδεδώκαμεν, ἀμ-
 φίστομος ὥσπερ καὶ δικέφαλος ὀφιώδης τις ^νπροελθοῦσα
 δυνάμεις, ^ωδυεῖν αἰρέσεων ^xδιαφόρων ἀρχηγοὺς κατεστήσατο,
^υΣατορνίνον τε Ἀντιοχέα τὸ γένος, καὶ Βασιλείδην Ἀλεξαν-
 δρέα, ὧν ὁ μὲν κατὰ Συρίαν, ὁ δὲ κατ' Αἴγυπτον, συνεστή-
⁴σαντο θεομιστῶν αἰρέσεων ^zδιδασκαλεῖα. Τὰ μὲν οὖν πλείστα

^κ στρέφων] τρέφων G.

^ι τῆς ἐκκλησίας] τὰς ἀληθείας G.

^μ αὐτῆς] αὐτὸν I.K. juxta col-
 lat. Gron.

^ν τότε] Hinc c. 10. inchoat H.

^ο ψυχῶν ὀργάνοις] Ita Val. B.
 C.D.F.G.H.I.K. ὀργάνοις ψυχῶν
 Steph. Stroth. A. ψυχῶν om. E.

^ρ ἐτέραις] ἐτέροις F. ἐτέραι G.

^θ μεθόδοις] μεθοδείαις Steph. A.
 E.

^ρ Ἀπὸ] ἀπὸ μὲν G. Hinc c. 11.
 inchoat H.

^ς τοῦ Μεν.] αὐτοῦ τὰ Μεν. g.
 Ita saltem legitimus in margine
 ed. Genev. dubito vero an Grute-
 rus hanc lectionem agnoverit ;
 paulo enim infra eandem lectio-
 nem, sc. γοῦν αὐτοῦ τὰ Gruteri

munitam auctoritate reperimus.

^ι παραδεδώκαμεν] παρεδώκαμεν
 Steph. A.E.

^ν προελθοῦσα] προσελθοῦσα I. a
 pr. m. K.

^ω δυεῖν] δυοῖν F.

^x διαφόρων ἀρχηγούς] ἀρχηγούς,
 διαφόρων δὲ τούτων Steph. Stroth.
 A.E. διαφόρους ἀρχηγούς G. ἀρ-
 χηγούς δυεῖν αἰρέσεων Niceph. δια-
 φόρων ἀρχηγούς κατεστήσατο I. ut
 videtur c.

^υ Σατορνίνον τε] τε om. Steph.
 A.E.G. Σατορνίλον G. semper :
 ita quoque in h. l. K. sed λ ex
 correct.

^z διδασκαλεῖα] Ita edd. A.D.E.
 G.H.I.K. Niceph. διδασκάλια B.
 C.F.

τὸν Σατορνίνον τὰ αὐτὰ τῷ Μενάνδρῳ ψευδολογῆσαι ὁ Εἰρηναῖος δηλοῖ, προσχίματι δὲ ἀπορρητοτέρων τὸν Βασιλείδην εἰς τὸ ἄπειρον τείναι τὰς ἐπινοίας, δυσσεβοῦς αἰρέσεως ἑαυτῷ τερατώδεις ἀναπλάσαντα μυθοποιῖας. ^cΠλεί-
 στων οὖν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν κατ' ἐκείνο καιροῦ τῆς ἀληθείας ὑπεραγωνιζομένων, λογικώτερόν τε τῆς ἀποστολικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς δόξης ὑπερμαχοῦντων, ἤδη τινὲς καὶ διὰ συγγραμμάτων τοῖς μετέπειτα προφυλακτικὰς αὐτῶν δὴ τούτων τῶν δηλωθεῖσων αἰρέσεων παρῆχον ἐφόδους. ^dΩν ^eεἰς ἡμᾶς κατῆλθεν ἐν τοῖς τότε ^fγνωριμωτάτου συγγραφέως ^gἈγρίππα Κάστορος ^hικανώτατος κατὰ Βασιλείδου ἔλεγχος, τὴν δεινότητα τῆς τάνδρὸς ἀποκαλύπτων γοητείας. ⁱἘκφαίνων ^kδ' οὖν ^lαὐτοῦ τὰ ἀπόρρητα, φησὶν αὐτὸν εἰς ⁷μὲν τὸ εὐαγγέλιον τέσσαρα πρὸς τοῖς ἑξικοσι συντάξαι βιβλία, προφήτας δὲ ἑαυτῷ ὀνομάσαι ^mΒαρκαββάν καὶ Βαρκῶφ, καὶ ⁿἄλλους ἀνυπάρχτους ^oτινὰς ἑαυτῷ συστησάμενον, ^pβαρβάρους τε ^qαὐτοῖς εἰς κατάπληξιν ^rτῶν τὰ τοιαῦτα τεθηπότων ἐπιφημίσαι ^sπροσηγορίας· διδάσκειν τε ἀδιαφορεῖν εἰδωλοθύτων ἀπογενομένους, καὶ ἔξομνυμένους ἀπαραφυλάκτως τὴν πίστιν κατὰ τοὺς τῶν διωγμῶν καιροὺς, Πυθαγορικῶς τε τοῖς προσιούσιν αὐτῷ ^tπενταετῇ σιωπὴν παρα-

^a ἀπορρητοτέρων] ἀπορρητοτέρω E.G.H.

^b ἑαυτῷ] αὐτῷ G.

^c Πλείστων] Hinc c. 7. inchoat Steph. et c. 8. G. cum hoc titulo, τινὲς ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφείς.

^d Ων] ὧς G.

^e εἰς] εἰς I. et εἰς suprascr. ab eadem manu.

^f γνωριμωτάτου] γνωριμωτάτοις G.

^g Ἀγρίππα] Ἀγράπα F.

^h ικανώτατος] ικανότατος G.

ⁱ Ἐκφαίνων] ἐμφαίνων G.

^k δ' οὖν] Ita Val. B.C.D.F.G.H. I.K. γοῦν Steph. Stroth. A.E.

^l αὐτοῦ om. Steph. A. habet g.

^m Βαρκαββάν] Ita Val. Stroth.

G.H.I.K. Niceph. Βαρκαββάν B. C.D. *Barcabbas*, Hieron. Rufin. secundum Valesium. Routhius autem monet in multis utriusque codicibus *Barchaban* exhiberi.— Βαρκαββάν Steph. A. Βαρκαββάν E. Verba Βαρκαββάν — συστησάμενον om. F.

ⁿ ἄλλους] ἀγγέλους c. *angelos*, in vers.

^o τινὰς om. E.

^p βαρβάρους] βαρβάρους G. εἰς κατάπληξιν τῶν βαρβάρων Niceph.

^q αὐτοῖς] αὐτοὺς G.

^r τῶν τὰ] τῶν G.

^s προσηγορίας] προσηγορίας G.

^t πενταετῇ] ἔτη addit H.

κελεύεσθαι. ⁹Καὶ ^νἕτερα δὲ τούτοις παραπλήσια ἀμφὶ τοῦ Βασιλείδου καταλέξας ὁ ^ωεἰρημένος, οὐκ ^αἀγεννῶς τῆς δηλω-
⁹θείσης αἰρέσεως εἰς προὔπτον ἐφώρασε τὴν πλάνην. Γράφει
δὲ καὶ ^νΕἰρηναῖος συγχρονίσαι τούτοις Καρποκράτην, ἐτέ-
ρας αἰρέσεως τῆς τῶν Γνωστικῶν ἐπικληθείσης πατέρα· οἱ
καὶ τοῦ Σίμωνος, οὐχ ὡς ἐκείνος κρύβδην, ἀλλ' ἤδη καὶ εἰς
φανερὸν τὰς ^ζμαγείας παραδιδόναι ἠξίου, ὡς ἐπὶ ^αμεγάλοις
δὴ μονονουχὶ ^βσεμνυνόμενοι τοῖς κατὰ περιεργίαν πρὸς ^{αὐ}-
τῶν ἐπιτελουμένοις φίλτροις, ὀνειροπομποῖς τε καὶ παρέ-
δροις τισὶ δαίμοσι, καὶ ^δἄλλαις ^εὁμοιοτρόποις ^ττισὶν ἀγω-
¹⁰γαῖς· τούτοις τε ἀκολουθῶς πάντα δρᾶν χρῆναι ^εδιδάσκειν
τὰ αἰσχροουργότατα τοὺς μέλλοντας εἰς τὸ τέλειον τῆς κατ'
^βαὐτοὺς ^ιμυσταγωγίας ἢ καὶ μᾶλλον μυσταροποιίας ἐλεύσε-
σθαι, ὡς μὴ ^{αὖ} ἄλλως ἐκφευζομένους ^κτοὺς κοσμικοὺς, ^ιὥς ^{αὖ}
ἐκείνοι φαίην, ἄρχοντας, μὴ οὐχὶ πᾶσι τὰ δι' ἀρρητοποιίας
ἀπονεύμαντας χρεά. ²Τούτοις δὴτα συνέβαινε διακόνοις χρώ-
μενον τὸν ἐπιχαιρεσικάκον δαίμονα, ^μτοὺς μὲν πρὸς αὐτῶν
¹¹ἀπατωμένους οἰκτρῶς οὕτως εἰς ἀπώλειαν ἀνδραποδίζεσθαι,
τοῖς ^νδὲ ἀπίστοις ἔθνεσι πολλὴν παρέχειν κατὰ τοῦ θεοῦ
λόγου ^οδυσφημίας περιουσίαν, τῆς ἐξ αὐτῶν φήμης εἰς τὴν
τοῦ παντὸς ^ρΧριστιανῶν ἔθνους διαβολὴν καταχεομένης.

^ν ἕτερα δὲ] δὲ om. Reading. non
item Valesius, in duabus saltem
quas vidi editionibus, quamvis
Strothius omissionem notaverit :
habent certe codd. omnes.

^ω εἰρημένος] Εἰρηναῖος G. Ni-
ceph. mafe.

^α ἀγεννῶς] ἀγενῶς Reading. ex
incuria : ἀγεννῶς enim. edd. A.B.
C.D.E.F.H.I.K. Solus G. (si
probe citetur) habet ἀγενῶς.

^ν Εἰρην.] ὁ Εἰρην. H.

^ζ μαγείας] μαγίας G.

^α μεγάλοις δὴ] μεγάλης F. με-
γάλοις τισὶ I.

^β σεμνυν.] καὶ σεμν. E.G.I. (su-
prascr. a pr. m.) K.M.g. καὶ om.
edd. A.B.C.D.F.H.

^α αὐτῶν] αὐτὸν F.

^δ ἄλλαις] ἄλλοις E.

^ε ὁμοιοτρόποις] ὁμοτρόποις F.I.

K.

^τ τισὶν om. Steph. Stroth. Zim.

A.E.G.

^ε διδάσκειν] διδάσκει G.

^β αὐτοῖς] αὐτὸν I.K.

^ι μυσταγωγίας] μυσταγωγίας G.

^κ τοὺς κοσμικοὺς om. G. Niceph.

^ι ὥς ^{αὖ}] ^{αὖ} om. G.

^μ τοὺς μὲν] πιστοὺς add. c. Ru-
fin.

^ν δὲ ἀπίστοις] ἀπίστοις δὲ G.

^ο δυσφημίας] δυσφημίαν G.

^ρ Χριστιανῶν ἔθνους] Ita edd.
A.E.G.H. Niceph. ἔθνους Χριστι-
ανῶν B.C.D.F.I.K.

Ἡ ταύτη δ' οὖν ἐπιπλείστον συνέβαινε τὴν περὶ ἡμῶν παρὰ τοῖς τότε ἄπιστοις ὑπόνοιαν δυσσεβῆ καὶ ἀτοπωτάτην διαδίδοσθαι, ὡς δὴ ἀθεμίτοις πρὸς μητέρας καὶ ἀδελφὰς μίξεσιν ἀνοσίαις τε τροφαῖς χρωμένων. Οὐκ εἰς ἱμακράν γε μὴν ¹² αὐτῷ ταῦτα προὔχῳρει, τῆς ἀληθείας αὐτῆς ἐαυτὴν συνιστώσης, ἐπὶ μέγα τε φῶς κατὰ τὸν προϊόντα χρόνον διαλαμπύσης. Ἐσβεστο μὲν γὰρ αὐτίκα πρὸς αὐτῆς ἐνεργείας ἀπελεγχόμενα τὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιτεχνήματα, ἄλλων ἐπ' ἄλλαις αἰρέσεων καινοτομουμένων, ὑπορρεουσῶν αἰετῶν προτέρων, καὶ εἰς πολυτρόπους καὶ πολυμόρφους ἰδέας ἄλλοτε ἄλλως φθειρομένων· προήκει δ' εἰς αὖξιν καὶ μέγεθος αἰετῶν ¹³ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὥσαυτως ἔχουσα ἢ τῆς καθόλου καὶ μόνης ἀληθοῦς ἐκκλησίας λαμπρότης, τὸ σεμνὸν καὶ εἰλικρινὲς καὶ ἐλευθέριον τό τε σῶφρον καὶ καθαρὸν τῆς ἐνθέου πολιτείας τε καὶ φιλοσοφίας εἰς ἅπαν γένος Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων ἀποστίλβουσα. Συναπέσβη γοῦν ἅμα τῷ χρόνῳ καὶ ἡ κατὰ παντὸς τοῦ δόγματος διαβολή, ἔμενε δὲ ¹⁴ μόνη ἅρα παρὰ πᾶσι κρατοῦσα καὶ ἀνομολογουμένη τὰ μάλιστα διαπρέπειν ἐπὶ σεμνότητι καὶ σωφροσύνῃ θείοις τε καὶ φιλοσόφοις δόγμασιν ἢ καθ' ἡμᾶς διδασκαλία, ὡς μηδένα τῶν εἰς νῦν αἰσχροὺς ἐπιφέρειν τολμᾶν κατὰ τῆς πίστεως ἡμῶν δυσφημίαν, μηδέ τινα τοιαύτην διαβολὴν, οἷαις πάλαι

^q ταύτη] ταύτην G.

^r ἱμακράν] Ita B.C.D.F.I.K. μακρόν edd. A.E.H. μακράν G. cum o suprascr. v. p. 114.

^s αὐτῷ om. G.

^t ἐνεργείας] ἐναργείας G. ἀληθείας H.

^v πολυμ.] εἰς πολυμ. G.

^w ἄλλοτε om. F.

^x αὖξιν] Ita B.C.D.E.F.I.K. αὖξισιν edd. A.G.H. Niceph.

^y ὥσαυτως] ὡς αὐτως F.

^z ἀληθοῦς] καὶ ἀληθοῦς F.

^a ἐλευθέριον] ἐλευθέρον Steph. A.E.G.

^b γοῦν] Ita Val. B.C.D.F. γ' οὖν I.K. δ' οὖν Steph. Stroth. A. E.H. δὲ G. καὶ τοίνυν Niceph.

^c ἅμα] Ita edd. A.E.G.H. om. B.C.D.F.I.K. Niceph.

^d μόνη ἅρα] Ita Val. B.C.D.F. I.K. ἅρα μόνη Steph. Stroth. A. E.G. ἅρα om. H. Niceph. Causa variationis et omissionis fuit, ni fallor, conjunctio vocum ἅρα παρὰ.

^e παρὰ πᾶσι] om C. πᾶσι om. F. παρὰ om. I.K.

^f ἀνομολ.] ὁμολογουμένη H.

^g εἰς νῦν] εἰς om. G. non male.

^h οἷαις] οἷα G.

πρότερον φίλον ἦν χρῆσθαι τοῖς καθ' ἡμῶν ἐπισυνισταμένοις.
 15 ⁱὍμως ^kδ' οὖν κατὰ τοὺς δηλουμένους αἰθῆς παρήγεν εἰς μέ-
 σον ἢ ἀλήθεια πλείους ἑαυτῆς ὑπερμάχους, οὐ δι' ἀγράφων
 αὐτὸ ^lμόνον ἐλέγχων, ^mἀλλὰ καὶ δι' ἐγγράφων ἀποδείξων
 κατὰ τῶν ἀθέων αἰρέσεων στρατευομένους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η.

Τίνες ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφείς.

(Nic. H. E. IV, 5.)

ⁱ Ἐν τούτοις ἐγνωρίζετο Ἡγήσιππος, οὗ πλείσταις ἤδη
 πρότερον ⁿκεκρήμεθα φωναῖς, ὡς ἂν ἐκ τῆς αὐτοῦ παραδό-
 σεώς τινα τῶν κατὰ τοὺς ἀποστόλους ^oπαρατιθέμενοι. Ἐν
 πέντε ^pδὲ οὖν συγγράμμασιν οὗτος τὴν ^qἀπλανῆ παράδοσιν
 τοῦ ἀποστολικοῦ ^rκηρύγματος ἀπλουστάτῃ συντάξει γρα-
 φῆς ὑπομνηματισάμενος, καθ' ὃν ἐγνωρίζετο σημαίνει χρό-
 νον, περὶ τῶν ἀρχῆθεν ἰδρυσάντων τὰ εἰδῶλα οὕτω ^sπῶς
²γράφων. “Οἷς ^tκαινοτάφια καὶ ναοὺς ἐποίησαν ὡς μέχρι
 “νῦν. ^vὧν ἐστὶ καὶ Ἀντίνοος δοῦλος Ἀδριανοῦ Καίσαρος,
 “οὗ καὶ ἀγὼν ἄγεται Ἀντινόειος, ^wἐφ' ἡμῶν ^xγενόμενος.
 “Καὶ γὰρ ^yκαὶ πόλιν ^zἔκτισεν ἐπώνυμον Ἀντινόου, καὶ προ-

ⁱ Ὅμως] Hinc c. 12. inchoat H.

^k δ' οὖν] δὴ οὖν G.

^l μόνον] μόνων G.

^m ἀλλὰ καὶ] καὶ om. I.K.

ⁿ κεκρήμεθα] ἐκρήμεθα F.

^o παρατιθέμενοι] παραθέμενοι Steph.
 Stroth. Zim. A.E.G.

^p δὲ οὖν] Ita Val. C.G.H.I.K.
 οὖν δὲ F. (Dubito de B.D.) δ' οὖν
 Steph. Stroth. A.E. μὲν οὖν Ni-
 ceph.

^q ἀπλανῆ] ἀπαλῆ G.

^r κηρύγματος] κηρύγμασιν H.

^s πῶς] πᾶν G.

^t καινοτάφια] Ita Steph. Val. et
 codd. omnes, excepto solo c. mo-
 numenta vacua, in vers. G. l. οἰς-
 αινοτάφια (sic.) Noli igitur sequi
 Stroth. Zim. Routh. et Heinich.

qui e Nicephoro κεινοτάφια intro-
 duxerunt, probante etiam Vale-
 sio. Vid. Annot.

^v ὧν ἐστὶ] ὧν om. H. ἐστὶ om.
 F.

^w ἐφ' ἡμῶν] Ante h. v. ὁ καὶ
 addunt edd. A.E. Niceph. ὁ tan-
 tum G.H. utrumque om. Routh.
 B.C.D.F.I.K. ἐφ' ἡμῶν l. edd. C.
 G.H.I.K. Niceph. ἐφ' ἡμῶν A.E.
 ἀφ' ἡμῶν F. Dubito de B.D.

^x γενόμενος] Ita Stroth. Zim.
 Heinich. Routh. B.C.D.F.G.I.K.
 probante Valesio. γινόμενος Steph.
 Val. A.E.H. ὁ καὶ ἐφ' ἡμῶν γενό-
 μενον Niceph.

^y καὶ πόλιν] Ita edd. B.C.D.F.
 H. καὶ om. A.E.G.I.K. Niceph.

^z ἔκτισεν] ἐκτίσας G.

“ φήτας.” ^a Κατ’ αὐτὸν δὲ καὶ Ἰουστίνος γνήσιος τῆς ἀλη-
 θοῦς φιλοσοφίας ἐραστῆς, ^b ἔτι τε τοῖς παρ’ Ἑλλησιν
 ἀσκούμενος ἐνδιέτριβε λόγοις. Σημαίνει δὲ καὶ ^c αὐτὸς ^d του-
 3 τονὶ τὸν χρόνον ἐν τῇ πρὸς Ἀντωνίνον ἀπολογία ὧδε γρά-
 φων· “ Οὐκ ἄτοπον δὲ ἐπιμνησθῆναι ἐν τούτοις ἡγούμεθα
 “ ^e καὶ Ἀντινόου τοῦ νῦν γενομένου· ^f ὃν καὶ ἅπαντες ὡς θεὸν
 “ διὰ φόβον σέβειν ὥρμηντο, ἐπιστάμενοι τίς τε ἦν καὶ πό-
 “ ^g θεν ὑπῆρχεν.” Ὁ δ’ αὐτὸς καὶ τοῦ τότε κατὰ Ἰουδαίων
 πολέμου μνημονεύων, ταῦτα παρατίθεται· “ Καὶ γὰρ ἐν τῷ ⁴
 “ νῦν γενομένῳ Ἰουδαϊκῷ πολέμῳ Βαρχωχέβας, ὁ τῆς Ἰου-
 “ δαίων ἀποστάσεως ἀρχηγέτης, Χριστιανούς μόνους εἰς τι-
 “ ^h μωρίας ⁱ δεινὰς, εἰ μὴ ^h ἀρνοῖντο ⁱ Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν καὶ
 “ βλασφημοῖεν, ^k ἐκέλευεν ἄγεσθαι.” ^l Ἐν ταύτῳ δὲ καὶ τὴν
 ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐπὶ τὴν θεοσέβειαν μετα-
 βολὴν αὐτοῦ, ὅτι μὴ ἀλόγως, μετὰ κρίσεως δ’ αὐτῷ ^m γεγό-
 νει δηλῶν, ταῦτα γράφει· “ Καὶ γὰρ αὐτὸς ἐγὼ τοῖς Πλά- ⁵
 “ ⁿ τωνος ⁿ χαίρων διδάγμασι, διαβαλλομένους ^o ἀκούων Χρι-
 “ ^pστιανούς, ὁρῶν δὲ καὶ ^p ἀφόβους πρὸς θάνατον καὶ πάντα

^a Κατ’ αὐτὸν] Ita B.D.F.G.H.I. K. κατὰ τοῦτον edd. A.E. Valesius ait codicem Mazarinæum (C.) scriptum habere κατὰ ταυτὸν, secundam tamen syllabam præpositionis tribus punctis superpositis notatam esse, quo significetur eam delendam esse: neque Valesio displicet lectio κατὰ ταυτὸν: nostra vero codicis C. collatio exhibet tantum κατ’ αὐτὸν.

^b ἔτι τε] Ita C.H. ἔτη (sic) τε F. Certum igitur habeo τε lectum esse in B.D. τε om. edd. A.E.G. I.K.

^c αὐτὸς] οὗτος H.

^d τουτονὶ] τουτονεὶ H. τοῦτον εἶναι G.

^e καὶ ante Ἀντινόου om. G. perperam.

^f ὃν καὶ ἅπαντες] Ita Val. Stroth.

B.C.D.F.H.I.K. ὃν καὶ πάντες A. E.G. Justin. Niceph. ὃν ἅπαντες Steph.

^g δεινὰς] τινὰς H. male.

^h ἀρνοῖντο] ἀρνήντο F.

ⁱ Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν] Ita Val. B.C.D.F.G.H.I.K. Justin. τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν E.g. τὸν Χριστὸν Steph. Stroth. A. Rufin. *Christum*, Christoph.

^k ἐκέλευεν] ἐκέλευσεν Steph. Stroth. Zim. A.E.

^l Ἐν ταύτῳ] ἐνταῦθα M.P.a. Deinde δὲ om. H.

^m γεγόνοι] ἐγεγόνει I.

ⁿ χαίρων διδάγμασι] χαίρω δόγμασι G.

^o ἀκούων Χριστιανούς] Χρ. ἀκούων B.C.D.F.

^p ἀφόβους] φόβους G. pessime. Deinde εἰς pro πρὸς H.

“ τὰ νομιζόμενα φοβερά, ἐνεόουν ἀδύνατον εἶναι ἐν κακία
 “ καὶ φιληδονία ὑπάρχειν αὐτούς. Τίς γὰρ φιλήδονος, ἢ
 “ ἀκρατῆς, καὶ ἀνθρωπείων σαρκῶν ἡβόρὰν ἡγούμενος ἀγα-
 “ θόν, ἢ δύναται ἂν θάνατον ἀσπάζεσθαι, ὅπως τῶν ἑαυτοῦ
 “ στερηθείη ὁ ἐπιθυμιῶν, ἀλλ’ οὐκ ἐκ παντὸς ζῆν ἵαει τὴν ἐν-
 “ θάδε ὡς βιοτὴν καὶ λανθάνειν τοὺς ἄρχοντας ἐπειράτο, οὐχ
 6 “ ὅτι ἑαυτὸν ὡς κατήγγελλε φονευθόμενον;” * Ἐτι δ’ ὅ
 αὐτὸς ἱστορεῖ ὡς δεξάμενον τὸν Ἀδριανὸν ἀπὸ Σερεννίου
 Γρανιανοῦ λαμπροτάτου ἡγουμένου γράμματα ὑπὲρ Χριστι-
 ανῶν, περιέχοντα ὡς οὐ δίκαιον εἶη ἐπὶ μηδενὶ ἐγκλήματι,
 βοαῖς δήμου χαριζομένους, ὡς ἀκρίτως κτείνειν αὐτούς, ἀντι-
 γράψαι Μινουκίῳ ὡς Φουνδάνῳ ἀνθυπάτῳ τῆς Ἀσίας, προσ-
 τάττοντα μηδένα ἀκτείνειν ἄνευ ἐγκλήματος καὶ εὐλόγου
 7 κατηγορίας. Καὶ τῆς ἐπιστολῆς δὲ ἀντίγραφον παρατέ-
 θηται, τὴν ὡς Ῥωμαϊκὴν φωνὴν, ὡς εἶχε, διαφυλάξας. Ἰ
 λέγει δ’ αὐτῆς ταῦτα· “ Καὶ ἐξ ἐπιστολῆς ὡς τοῦ μεγίστου
 “ καὶ ἐπιφανεστάτου Καίσαρος Ἀδριανοῦ τοῦ πατρὸς ἡμῶν
 “ ἔχοντες ἀπαιτεῖν ὑμᾶς καθὰ ἡξιώσαμεν κελεῦσαι τὰς κρί-
 “ σεις γίνεσθαι, τοῦτο οὐχ ὡς ὑπὸ Ἀδριανοῦ κελευσθέν μάλ-
 “ λον ἡξιώσαμεν, ἵνα ἀλλ’ ἐκ τοῦ ἐπίστασθαι δικαίαν ἀξιοῦν τὴν

ἡ βόρην] βορρὰν H.

ἢ δύναται ἂν] δύναται τὸν G.

ὁ ἐπιθυμιῶν] ἐπιθυμῶν F.

ἢ αἰὲ om. G.

ὡς βιοτὴν] βιοῦν G.

ὡς κατήγγελλε] κατήγγελε G. κα-
 τήγγειλε Justin. καταγγέλλειν Ni-
 ceph.

* Ἐτι δ’] Hinc c. 9. inchoat G.
 c. 13. H.

ὡς αὐτὸς] οὗτος G.

ὡς δεξάμενον] δεξάμενος G. per-
 peram.

ἀπὸ Σερεννίου] Ita edd. A.B.
 C.D.F.I.K. ἀπὸ Σερενίου cum ἢ
 suprascr. E. παρρηνίου G. ἀπὸ
 Σερεννίου H. ἀπὸ Σερηνίου Justin.
 Vid. not.

ὡς ἀκρίτως] ἀκρίτους G.

ὡς Φουνδάνῳ] Φιλονδάνῳ G.

ὡς κτείνειν] Ita edd. B.C.D.F.H.
 I.K. Niceph. κρίνειν A.E.G.g.
 κλινεῖν P.a. κλινεῖν κρίνειν (sic) N.
 morte mulctaret, Christoph. Certe
 in epistola Hadriani apud Justi-
 num nihil scribitur de occidendis
 Christianis.

ὡς Ῥωμαϊκὴν] Ῥωμαίων G.

ὡς προλέγει] προλέγειν I. a pr.
 m. K.

ὡς τοῦ] δὲ ταῦτα τοῦ B.C.D.
 F.G. Niceph.

ὡς ἡμῶν] ἡμῶν G. male.

ἢ ἀλλ’ ἐκ τοῦ] Ita Steph. Stroth.
 A.E.H.I. a sec. m. K. Justin. Ni-
 ceph. ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Val. B.C.
 D.F. ἀλλ’ οὐ G.

“ προσφώνησιν. Ὑπετάξαμεν δὲ καὶ τῆς ἐπιστολῆς Ἀδρι-
 “ ανοῦ τὸ ἀντίγραφον, ἵνα ^kκαὶ τοῦτο ἀληθεύειν ἡμᾶς γνω-
 “ ρίζητε. Καὶ ἔστι τόδε.” Τούτοις ὁ μὲν δηλωθεὶς ἀνὴρ ⁸
 αὐτὴν παρατέθειται τὴν Ῥωμαϊκὴν ¹ἀντιγραφὴν, ἡμεῖς δ’
^mἐπὶ τὸ Ἑλληνικὸν κατὰ δυνάμιν αὐτὴν μετειλήφαμεν, ἔχου-
 σαν ὥδε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Ἐπιστολὴ Ἀδριανοῦ ὑπὲρ τοῦ μὴ δεῖν ἀκρίτως ⁿἡμᾶς ἐλαύνειν.

(Nic. H. E. III, 27.)

“ Ὁ Μινουκίῳ Φουνδάνῳ· ἐπιστολὴν ἐδεξάμην γραφεῖσάν ¹
 “ μοι ἀπὸ ^pΣερεινίου Γρανιανοῦ λαμπροτάτου ἀνδρὸς, ὄν-
 “ τινα ^qσὺ διεδέξω. Οὐ δοκεῖ ^rμοι οὖν τὸ πρᾶγμα ἀζήτητον
 “ καταλιπεῖν, ἵνα μήτε οἱ ἄνθρωποι ^sταράττωνται, καὶ τοῖς
 “ συκοφάνταις χορηγία κακουργίας παρασχεθῇ. Εἰ οὖν
 “ σαφῶς εἰς ταύτην τὴν ἀξίωσιν οἱ ἐπαρχιώται δύνανται δι-
 “ ἴσχυρίζεσθαι κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ὥς καὶ ^tπρὸ βήματος
 “ ^vἀποκρίνασθαι, ἐπὶ τοῦτο μόνον τραπῶσιν, ἀλλ’ οὐκ ^wἀξι-
 “ ὤσεσιν, οὐδὲ μόναις βοαῖς. Πολλῷ γὰρ μᾶλλον ^xπροσ-²
 “ ἦκεν, ^yεἴ τις κατηγορεῖν βούλοιτο, τοῦτό σε διαγινώσκειν.
 “ Εἰ τις οὖν κατηγορεῖ καὶ ^zδείκνυσί τι παρὰ τοὺς νόμους
 “ πράττοντας, οὕτως ὀρίζε κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἀμαρτή-
 “ ματος” ὥς μὰ τὸν Ἡρακλέα εἴ τις συκοφαντίας χάριν

^k καὶ τοῦτο] Ita edd. A.E.H.
 καὶ τούτῳ B.C.D.F. κἂν τούτῳ G.
 I. a sec. m. K. Niceph. καὶ κατὰ
 τοῦτο Justin.

¹ ἀντιγραφὴν] ἐπιστολὴν A. E.
 P.a.

^m ἐπὶ] εἰς B.C.D.F. εἰς τὴν Ἑλ-
 ληνικὴν δύναμιν Niceph.

ⁿ ἡμᾶς ἐλαύνειν] Χριστιανοὺς ἐ-
 λαύνεσθαι G.

^o Μινουκίῳ] Μινουκίῳ G. deinde
 φιλονδάνῳ, ut supra.

^p Σερεινίου] Ita edd. A.F.H.I.K.
 Niceph. Σερηνίου B.C.D. Σερφεν-
 νίου G. Σερηνίου Justin.

^q σὺ διεδέξω] διέξω F. σὺ ἐδέξω
 G.

^r μοι οὖν] οὖν μοι Justin. μοι
 om. E. a pr. m.

^s ταράττωνται] σπαράττωντες (sic)
 G.

^t πρὸ βήματος] πρόβατος (sic) G.

^v ἀποκρίνασθαι] ἀποκρίνεσθαι
 Steph. Stroth. Zim. A.E. Justin.

^w ἀξιώσεσιν] ἀξίως ἔχειν E. men-
 dose.

^x προσῆκεν om. A.

^y εἴ τις] καὶ εἴ τις G.

^z δείκνυσί τι] δεικνύειν G. τι om.
 Steph. A.E. habet c. et in vers.

“^a τοῦτο ^bπροτείνου, διαλάμβανε ὑπὲρ τῆς δεινότητος, καὶ
 “ φρόντιζε ^cὅπως ἂν ἐκδικήσῃς.” Καὶ τὰ μὲν τῆς ^dἈδρι-
 ανοῦ ἀντιγραφῆς τοιαῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Τίνες ἐπὶ τῆς Ἀντωνίνου βασιλείας ἐπίσκοποι Ῥωμαίων καὶ Ἀλεξανδρέων
 γεγονάσιν.

(Nic. H. E. III, 25.)

¹ Τούτου δὲ τὸ χρεὼν μετὰ πρῶτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἐκτί-
 σαντος, ^eἈντωνίνος ὁ ^fκληθεὶς Εὐσεβὴς τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν
 διαδέχεται. ^gΤούτου δὲ ^hἐν ἔτει πρῶτῳ ⁱΤελεσφόρου τὸν
 βίον ἐνδεκάτῳ τῆς λειτουργίας ἐνιαυτῷ μεταλλάξαντος, ^kΥ-
 γίνος τὸν κλῆρον ¹τῆς Ῥωμαίων ἐπισκοπῆς παραλαμβάνει.
²Ἰστορεῖ γε μὴν ὁ Εἰρηναῖος τὸν Τελεσφόρον μαρτυρίῳ
 τὴν τελευταίην διαπρέψαι, δηλῶν ἐν ταύτῳ κατὰ τὸν δηλούμε-
 νον Ῥωμαίων ἐπίσκοπον Ὑγίνον, Οὐαλεντίνον ἰδίας αἰρέσεως
 εἰσηγητὴν, καὶ Κέρδωνα τῆς κατὰ Μαρκίωνα πλάνης ἀρχη-
 γόν, ἐπὶ τῆς ⁿῬώμης ἄμφω γνωρίζεσθαι. Γράφει δὲ οὕ-
 τως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.

Περὶ τῶν ^oκατ' αὐτοὺς αἰρεσιάρχων.

(Nic. H. E. III, 4.)

¹ “ Οὐαλεντίνος μὲν γὰρ ἦλθεν εἰς Ῥώμην ἐπὶ Ὑγίνου, ἥκ-
 “ μασε δὲ ἐπὶ Πίου, καὶ παρέμεινεν ἕως Ἀνικήτου. Κέρδων
 “ δὲ ὁ πρὸ Μαρκίωνος, καὶ παύτως ἐπὶ Ὑγίνου, ὃς ἦν ^qἕνατος

^a τοῦτο] τούτου F.

^b προτείνου] προτείνει I. Niceph.

^c ὅπως] οὕτως ὅπως G.H.K. Ni-
 ceph.

^d Ἀδρ. ἀντ.] ἀντ. Ἀδρ. G.

^e Ἀντωνίνος] Ἀντωνίνου G.

^f κληθεὶς] ἐπικληθεὶς H.

^g Τούτου] Hinc c. 15. inchoat H.

^h ἐν ἔτει] ἐν om. I.K.

ⁱ Τελεσφόρου] Τελεσφόραν G.
 pessime.

^k Ὑγίνος] Ὑγεινὸς E. et sic

semper.

¹ τῆς] τὸν τῆς G. mox παραμ-
 βάνει.

^m Ἰστορεῖ] Hinc c. 16. inchoat
 H.

ⁿ Ῥώμης] Ῥωμαίων H.

^o κατ' αὐτοὺς] κατὰ τοὺς F. γε-
 νομένων add. edd. (præter Heinich.)
 A.E.

^p αὐτὸς] αὐτὸν G. perperam.

^q ἕνατος] ἕνατος Steph. A.v.
 not. ad IV. 5. pag. 232.

“ ἐπίσκοπος, εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἑλθὼν καὶ ἑξομολογούμενος,
 “ οὕτως διετέλεσε, ποτὲ μὲν ^ςλαθροδιδασκαλῶν, ποτὲ δὲ
 “ ^τπάλιν ἑξομολογούμενος, ποτὲ δὲ ἐλεγχόμενος ἐφ’ οἷς
 “ ἐδίδασκε κακῶς, καὶ ἀφιστάμενος τῆς τῶν ἀδελφῶν ^νσυννο-
 “ ^δίας.” Ταῦτα δὲ φησιν ἐν τρίτῳ τῶν πρὸς τὰς αἱρέσεις. ²
 “ Ἐν γε μὴν τῷ πρώτῳ αὖθις περὶ τοῦ Κέρδωνος ταῦτα δι-
 “ ἐξείσι. “ Κέρδων δὲ τις ἀπὸ τῶν περὶ τὸν Σίμωνα τὰς ἀφορ-
 “ μὰς λαβὼν, καὶ ἐπιδημήσας ^ωἐν τῇ Ῥώμῃ ^ςἐπὶ Ὑγίνου ἑνα-
 “ τον κλῆρον τῆς ^νἐπισκοπικῆς ²διαδοχῆς ἀπὸ τῶν ἀποστολῶν
 “ ἔχοντας, ἐδίδασκε τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ ^απροφητῶν κεκη-
 “ ρυγμένον Θεὸν μὴ εἶναι πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 “ Χριστοῦ. Τὸν μὲν γὰρ γνωρίζεσθαι, τὸν δὲ ^βἀγνώτα ³
 “ εἶναι· καὶ τὸν μὲν δίκαιον, τὸν δὲ ἀγαθὸν ὑπάρχειν. Δια-
 “ δεξάμενος δὲ αὐτὸν Μαρκίων ὁ Ποντικὸς ἠΰξησε τὸ ^ςδιδα-
 “ σκαλεῖον, ἀπηνυθριασμένως βλασφημῶν.” ^δὉ δὲ αὐτὸς
 Εἰρηναῖος τὸν ἄπειρον βυθὸν τῆς Οὐαλεντίνου πολυπλανοῦς
 ὕλης εὐτονώτατα διαπλώσας, ἐρπετοῦ δίκην ^ςφωλεύοντος

^τ οὕτως] οὕτω C.D.F.I.K. Niceph.

^ς λαθροδιδασκαλῶν] Ita edd. A. E.G.H. Niceph. λαθροδιδάσκων B. C.D.F.I.K. quod forsitan præstat.

^τ πάλιν om. E. sed habet in margine: om. quoque Irenæi interp.

^ν συννοδίας] συννοδίας C. D. F. conventu, Irenæi Interp.

^ω ἐν τῇ Ῥώμῃ] Ita edd. A.E.G. H. Niceph. εἰς τὴν Ῥώμην B.C. D.F.I.K. quum venisset Romam, Irenæi Interp. Eusebius habet paulo infra ἐπιδημήσαι τῇ Ῥώμῃ. et ipse Irenæus (apud nostrum IV. 14.) ἐπιδημήσας τῇ Ῥώμῃ: at in V. 24. ἐπιδημήσαντος ἐν τῇ Ῥώμῃ.

^ς ἐπὶ] ὑπὸ E. male.

^ν ἐπισκοπικῆς] ἐπισκοπῆς Steph. F.G. ἐπισκοπικῆς g.

² διαδοχῆς ἀπὸ] ἀπὸ διαδοχῆς G.

octavum locum Episcopatus per successionem ab Apostolis. Irenæi Interp. διαδοχῇ a.

^α προφητῶν] τῶν πρ. G.I.K.

^β ἀγνώτα] ἀγνώτων G.

^ς διδασκαλεῖον] Fefellit (nisi ipse fallar) Valesius Strothium et alios scribendo, “ In codicibus nostris “ Maz. Med. et Fuk. [B.C.D.] “ scriptum inveni διδασκάλειον, non “ in hoc solum loco, sed ubicum- “ que id nomen occurrit:” ubi διδασκάλειον errore calami pro διδασκάλιον dedit: hæc enim est lectio codicis C. et F. legit διδασκάλιον: διδασκάλιον quoque habent I.K. et Niceph. semper. Imo ipse Valesius supra ad IV. 7. monuit in suis codicibus semper scribi διδασκάλια.

^δ Ὁ δὲ αὐτὸς om. E.

^ς φωλεύοντος] φολεύοντος G.

ἀπόκρυφον οὖσαν αὐτοῦ καὶ λεληθυῖαν ἀπογυμνοῖ τὴν κακίαν.
⁴ Πρὸς τοῦτοις καὶ ἄλλον τινὰ, Μάρκος αὐτῷ ὄνομα, κατ'
^f αὐτοὺς γένεσθαι λέγει μαγικῆς κυβείας ἐμπειρότατον. Γρά-
 φει ^g δὲ καὶ τὰς ^h ἀτελέστους αὐτῶν τελετὰς μυσαρὰς τε μυ-
 σταγωγίας ⁱ ἐκφαίνων, αὐτοῖς δὴ τοῦτοις ^k τοῖς γράμμασιν·
 “Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν νυμφῶνα κατασκευάζουσι, καὶ μυστα-
 “ γωγίαν ἐπιτελοῦσι μετ’ ἐπιρρήσεων τινῶν τοῖς ^l τελουμέ-
 “ νοις, καὶ πνευματικὸν γάμον φάσκουσιν εἶναι ^m τὸ ὑπ’ αὐ-
 “ τῶν γινόμενον, κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν ἄνω συζυγιῶν.
⁵ “Οἱ δὲ ⁿ ἄγουσιν ^o ἐφ’ ὕδωρ, καὶ βαπτίζοντες, οὕτως ἐπιλέ-
 “ γουσιν· Εἰς ὄνομα ἀγνώστου πατρὸς τῶν ὅλων, εἰς ἀλή-
 “ θειαν μητέρα ^p τῶν πάντων, εἰς τὸν κατελθόντα εἰς τὸν
 “ Ἰησοῦν. Ἄλλοι δὲ ^q Ἑβραϊκὰ ὀνόματα ἐπιλέγουσι πρὸς
 “ τὸ μᾶλλον ^r καταπλήξασθαι τοὺς τελουμένους.” ^s Ἀλλὰ
 γὰρ μετὰ τέταρτον τῆς ἐπισκοπῆς ^t ἔτος Ὑγίνου τελευτή-
 σαντος, Πίος ἐπὶ Ῥώμης ἐγχειρίζεται τὴν ^v λειτουργίαν.
⁶ Κατὰ γε μὴν τὴν Ἀλεξάνδρειαν Μάρκος ἀναδείκνυται ποι-
 μὴν, Εὐμενοῦς ἔτη τὰ πάντα δέκα πρὸς τρισὶν ἐκπλήσαντος.
^w Τοῦ τε Μάρκου ^x ἐπὶ δέκα ἔτη τῆς λειτουργίας ἀναπαυσά-
 μένου, Κελαδίων τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας τὴν λειτουρ-
 γίαν παραλαμβάνει. ^y Καὶ κατὰ τὴν Ῥωμαίων δὲ πόλιν

^f αὐτοὺς] αὐτὸν G.

^g δὲ] γοῦν G.

^h ἀτελέστους] ἀτελεστάτους G.

ⁱ ἐκφαίνων] Ita A. a pr. m. C. E.G.I.K.M. ἐκφαίνει Niceph. ἐμ-
 φαίνων edd. A. a sec. m. F.H.

^k τοῖς γράμμασιν] τοῖς συγγράμ-
 μασιν G. τοῖς om. F.

^l τελουμένοις] ἐπιτελουμένοις I.K.

^m τὸ ὑπ’ αὐτῶν] τὸν ὑπ’ αὐτῷ G.
 perperam.

ⁿ ἄγουσιν] ἄγοντες H.

^o ἐφ’] Ita Val. B.C.D.F.G.H. I.K. Epiph. εἰς Steph. Stroth. Zim. A.E. Niceph. *ad aquam*, Ire-
 naei Interpres.

^p τῶν ante πάντων om. G. Epi-
 phan. Niceph.

^q Ἑβραϊκὰ] Ῥωμαϊκὰ G.

^r καταπλήξασθαι] Ita edd. A.E. G.H. Epiph. καταπλήξαι B.C.D. F.I.K. πρὸς—κατάπληξιν Niceph.

^s Ἀλλὰ γὰρ] Hinc c. 17. in-
 choat H.

^t ἔτος] τὸ ἔτος E.

^v λειτουργίαν] τῆς ἐκκλησίας ad-
 dit H.

^w Τοῦ τε] τοῦ δὲ G.

^x ἐπὶ δέκα ἔτη] δεκάτῳ ἔθει (sic
 pro ἔτει) g.

^y Καὶ κατὰ] καὶ om. G.

^zπεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἐπισκοπῆς ἐνιαυτῷ Πίου μεταλλάξαν-
τος, Ἀνίκητος τῶν ἐκεῖσε προΐσταται. ^aΚαθ' ὃν Ἡγήσιπ-
πος ἱστορεῖ ἑαυτὸν ἐπιδημῆσαι τῇ Ῥώμῃ, παραμεῖναί τε αὐ-
τόθι μέχρι τῆς ἐπισκοπῆς Ἐλευθέρου. ^bΜάλιστα δὲ ἤκμα-
ζεν ἐπὶ τῶνδε Ἰουστίνος, ἐν φιλοσόφου σχήματι πρεσβεύων
τὸν θεῖον λόγον, καὶ τοῖς ὑπὲρ τῆς πίστεως ἐναγωνιζόμενος
συγγράμμασιν. Ὃς δὴ καὶ γράψας κατὰ Μαρκίωνος σύγ-
γραμμα, μνημονεύει ὡς καθ' ὃν συνέταττε καιρὸν ἐγνωρίζο-
μένου τῷ βίῳ τὰνδρός. Φησὶ δὲ οὕτως· “Μαρκίωνα δέ τινα ⁸
“Ποντικόν, ὃς καὶ νῦν ^dἔτι ἐστὶ διδάσκων τοὺς πειθομένους,
“ἄλλον τινὰ ^eνομίζειν ^fμείζονα τοῦ δημιουργοῦ θεόν, ὃς καὶ
“κατὰ πᾶν γένος ἀνθρώπων διὰ τῆς τῶν δαιμόνων συλλή-
“ψεως, πολλοὺς ^gπέπεικε βλάβσφημα λέγειν, καὶ ἀρνεῖσθαι
“τὸν ποιητὴν τοῦδε τοῦ παντὸς πατέρα εἶναι τοῦ Χριστοῦ,
“ἄλλον δέ τινα ὥς ὄντα μείζονα παρὰ τοῦτον ὁμολογεῖν
“πεποιηκέναι. Καὶ πάντες οἱ ἀπὸ τούτων ὠρμημένοι, ὡς ⁹
“ἔφαμεν, Χριστιανοὶ καλοῦνται· ὃν τρόπον καὶ οὐ κοινῶν
“ὄντων δογμάτων τοῖς φιλοσόφοις, τὸ ἐπικαλούμενον ὄνομα
“τῆς φιλοσοφίας κοινόν ἐστι.” ^hΤούτοις ἐπιφέρει λέγων·
“Ἔστι δὲ ἡμῖν καὶ σύνταγμα κατὰ πασῶν τῶν γεγεννημένων
“αἱρέσεων, ⁱᾧ εἰ βούλεσθε ἐντυχεῖν, δώσομεν.” ^kὉ δὲ αὐ-
τὸς ^lοὗτος Ἰουστίνος, ^mκαὶ πρὸς Ἑλληνας ⁿἱκανώτατα ^oπο-

^z πεντεκαιδεκάτῳ τῆς] πεντεκαίδε-
κάτης G. pessime.

^a Καθ' ὃν] ὃν om. G. et mox τῇ
ante Ῥώμῃ.

^b Μάλιστα δέ] Hinc c. 18. in-
choat H. et hic aut paulo supra
initium capitis 11. ponit G.

^c γνωρίζομενον] γνωρίζομεν E.
H. perperam.

^d ἔτι om. G.

^e νομίζειν] Ita H. Justin. ὀνο-
μάζειν Steph. A. εἶναι νομίζειν Val.
Stroth. Zim. B.C.D.F.G.K. Ni-
ceph. νομίζειν εἶναι I. εἶναι ὀνομά-
ζειν E.

^f μείζονα] Ita B.C.D.F.G.H.I.
K. Justin. Niceph. μείζω edd. A.
μείζων E.

^g πέπεικε] ἔπεισε G. Niceph.
πεποίκε Justin. persuasit, Rufin.

^h Τούτοις ἐπιφέρει] τούτους Steph.
ἐπιφέρειν F.

ⁱ ᾧ] ὧς (sic) F.

^k Ὁ δ' αὐτὸς] τοτηνικαῦτα δὲ αὐ-
τὸς I.K.

^l οὗτος] οὕτως G. om. E. sed
supraser.

^m καὶ πρὸς] καὶ om. G.

ⁿ ἱκανώτατα] ἱκανώτατος F.

^o πονήσας] πονέσας G.H.

νήσας, καὶ ῥέτέρους λόγους ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀπολογίαν ἔχοντας ^α βασιλεῖ Ἀντωνίνῳ τῷ δὴ ἐπικληθέντι Εὐσεβεῖ, καὶ τῇ Ῥωμαίων συγκλήτῳ ^β βουλῇ, προσφωνεῖ. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς Ῥώμης τὰς διωτρίβας ἐποιεῖτο. Ἐμφαίνει δὲ ^ς ἑαυτὸν ὅστις καὶ πόθεν ἦν, διὰ τῆς ἀπολογίας ἐν τούτοις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ.

Περὶ τῆς Ἰουστίνου πρὸς Ἀντωνῖνον ἀπολογίας.

(Nic. H. E. III, 26—32.)

- “Αὐτοκράτορι Τίτῳ Αἰλίῳ Ἀδριανῷ Ἀντωνίνῳ Εὐσεβεῖ
 “ Καίσαρι ^ι Σεβαστῷ, καὶ ^ν Οὐρηρσισίμῳ υἱῷ φιλοσόφῳ, καὶ
 “ Λουκίῳ ^ω φιλοσόφῳ Καίσαρος φύσει υἱῷ, καὶ Εὐσεβοῦς
 “ εἰσποητῷ, ἐραστῇ παιδείας, ἱερᾷ τε συγκλήτῳ καὶ παντὶ
 “ δήμῳ Ῥωμαίων, ὑπὲρ τῶν ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων ἀδί-
 “ κως μισουμένων καὶ ἐπηρεαζομένων, Ἰουστίνος Πρίσκου
 “ τοῦ ^κ Βακχείου, τῶν ἀπὸ Φλανίας ^ν νέας πόλεως ^ζ τῆς Συ-
 “ ρίας Παλαιστίνης, ^α εἰς αὐτῶν, τὴν προσφώνησιν καὶ ἐν-
 2 “ τευξιν ^β πεποιήμαι.” ^ς Ἐντευχθεῖς δὲ καὶ ὑφ’ ἐτέρων ὁ

ῥέτέρους] Ita edd. A.E.G.H.I. a sec. m. K. om. B.C.D.F.I. a pr. m.

^α βασιλεῖ] βασιλεῶν G.

^β βουλῇ om. E. (sed habet in margine) Niceph.

■ ἑαυτὸν] Ita Val. Stroth. A.B. C.D.F.H.I. a sec. m. αὐτὸν Steph. E.G.I. a pr. m. K.

^ι Σεβαστῷ] Σεβεστάτῳ F. perperam.

^ν Οὐρηρσισίμῳ] Ita Val. Stroth. B.C.D.E.F.H. Justin. Niceph. Οὐρηρσιμίῳ G. Βηρσισίμῳ K. Οὐε-ρσιμίῳ Steph. A. a sec. m. (olim Οὐκρισίμῳ) Αἰρηλίῳ τῷ καὶ Οὐήρῳ I. a sec. m.

^ω φιλοσόφῳ] Ita edd. A.E.G. H.I.K. Rufin. Niceph. φιλοσόφῳ B.C.D.F. et alius nescio quis inter Colbertinos ab editore Be-

neditino Justini M. citatus.

^κ Βακχείου] Βακχίου G. Niceph.

^ν νέας πόλεως] νεαπόλεως G. et Φλανονίας pro Φλανίας.

^ζ τῆς Συρίας] Ita B.C.D.F.G. H.I.K. Justin. Niceph. Συρίας τῆς edd. A.E.

^α εἰς αὐτῶν] Ita Steph. A.E.G. Justin. εἰς αὐτῶν ὧν Val. Stroth. B.C.D.F.I. a sec. m. c. Niceph. εἰς αὐτὸν I. a pr. m. K. et forsan H. collator tamen notavit tantum αὐτὸν pro αὐτῶν, quasi legisset εἰς αὐτὸν. His omnibus expensis omisi ὧν, sicut Justinus, Stephanus et codices A.E.G.H.I.K.

^β πεποιήμαι] Ita G.I.K. Justin. Niceph. ποιῶμαι edd. A.E.H. ποιήσομαι B.C.D.F.

^ς Ἐντευχθεῖς] Hinc c. 20. inchoat H.

αὐτὸς βασιλεὺς ἐπὶ τῆς Ἀσίας ^dἀδελφῶν, παντοίαις ὕβρεσι
πρὸς τῶν ἐπιχωρίων δῆμων καταπονουμένων, τοιαύτης ἡξίωσε
τὸ κοινὸν ^eτῆς Ἀσίας διατάξεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ.

Ἀντωνίνου πρὸς τὸ κοινὸν ^fτῆς Ἀσίας ἐπιστολὴ περὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγον.

(Nic. H. E. III, 28.)

“ Αὐτοκράτωρ ^gΚαῖσαρ Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος ⁱ
“ Σεβαστὸς, Ἀρμένιος, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξου-
“ σίας ^hτὸ πέμπτον καὶ ⁱτὸ δέκατον, ὕπατος τὸ τρίτον, τῷ
“ κοινῷ τῆς Ἀσίας, χαίρειν. Ἐγὼ μὲν οἶδα ὅτι καὶ τοῖς
“ θεοῖς ἐπιμελὲς ἐστί, μὴ λανθάνειν τοὺς ^kτοιούτους. ^lΠολὺν
“ γὰρ μᾶλλον ἐκείνοι κολάσαιεν ^mἢ τοὺς μὴ βουλομένους
“ ⁿαὐτοὺς προσκυνεῖν, ἢ ὑμεῖς. Οὓς ^oεἰς ταραχὴν ἐμβάλλετε,
“ ^pβεβαιουῦντες τὴν γνώμην αὐτῶν ἣν περ ἔχουσιν, ὡς ἀθέων
“ κατηγοροῦντες. Εἴη δ' ἂν ^qκακέinois αἵρετόν ^rτὸ δοκεῖν ^z
“ κατηγορουμένοις τεθῆναι μᾶλλον, ἢ ζῆν, ὑπὲρ τοῦ οἰκείου
“ θεοῦ. Ὅθεν καὶ ^sνικῶσι, προϊέμενοι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς,
“ ^tἥ περ πειθόμενοι οἷς ^vἀξιοῦτε πράττειν αὐτούς. Περὶ δὲ

^d ἀδελφῶν om. G.

^e τῆς Ἀσίας om. G.

^f τῆς Ἀσίας om. F.

^g Καῖσαρ] Καῖσαρ B.C.D.F.

^h τὸ πέμπτον] τὸ om. G.

ⁱ τὸ δέκατον] Ita B.C.D.E.F.G.

I.K. Niceph. τὸ om. edd. A.H.

τὸ i.e. Justin.

^k τοιούτους] ἐν τοιούτοις G.

^l Πολὺ] πολλοὶ (sic) H.

^m ἢ τοὺς] αὐτοὺς F. perperam.

ⁿ αὐτοὺς] Ita edd. A.B.C.D.F.H.
αὐτοῖς E.G.I.K. Justin. Niceph.

^o εἰς ταραχ.] εἰς om. G. In marg.

ed. Gen. adscribitur ad h. l.

“ Bong. λείπει ἀλλαχῇ” quæ for-
san significant, voc. εἰς deesse in
aliis libris. Bongarsius vero in-
super citatur, ut qui addiderit, καὶ

ἑτέρα τινα ἐμβάλλετε, ἅτινα οὐ δυ-
νάμεθα ἀποδείξαι.

^p βεβαιουῦντες] βεβαιουῦν τε c.

^q κακέinois] Ita edd. A.E.G.H.

I.K. Niceph. ἐκείνοις B.C.D.F.

Justin.

^r τὸ δοκεῖν κατηγορουμένοις] Ita

Val. Zim. B.E.H.I.K. τῷ δοκεῖν

κατηγορουμένοις C.D.F.G. τὸ δοκεῖν

κατηγορουμένους Steph. Stroth. Hei-

nich. A. Niceph. τὸ δοκεῖν ἐπὶ τῷ

κατηγορουμένῳ Justin. Nihil inter-

est, quoad sensum, inter κατηγο-

ρουμένοις et κατηγορουμένους: sed

quoniam hoc in solo A. reperitur,

dativum retinui.

^s νικῶσι] νικῶσι μᾶλλον c.

^t ἥ περ] ζῆν addit M.g.

^v ἀξιοῦτε] ἀξιοῦται E.F.G.

“^w τῶν σεισμῶν τῶν γεγονότων καὶ γινομένων οὐκ ^x ἄτοπον
 “^y ὑμᾶς ὑπομνησαι, ^z ἀθυμοῦντας μὲν ὅταν ^a περ ὦσι, ^b παρα-
 3 “ βάλλοντας δὲ τὰ ^c ἡμέτερα πρὸς τὰ ἐκείνων. ^d Οἱ μὲν οὖν
 “ εὐπαρρησιαστότεροι ^e γίνονται πρὸς τὸν θεόν, ^f ὑμεῖς δὲ
 “ παρὰ πάντα τὸν χρόνον καθ’ ὃν ἀγνοεῖν δοκεῖτε, τῶν τε
 “ θεῶν ^g καὶ τῶν ἄλλων ἀμελεῖτε, καὶ τῆς θρησκείας τῆς περὶ
 “ τὸν ^h ἀθάνατον, ὃν δὴ ⁱ τοὺς Χριστιανούς θρησκεύοντας
 “ ἐλαύνετε ^k καὶ διώκετε ἕως θανάτου. Ὑπὲρ δὲ τῶν τοιού-
 “ των, ἥδη καὶ πολλοὶ τῶν περὶ τὰς ἐπαρχίας ἡγεμόνων καὶ
 “ τῷ θειοτάτῳ ἡμῶν ἔγραψαν πατρί· ^l οἷς καὶ ἀντέγραψε
 “ μηδὲν ἐνοχλεῖν τοῖς τοιούτοις, ^m εἰ μὴ ⁿ φαίνοντό ^o τι περὶ
 4 “ τὴν ^p Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ^q ἐγχειροῦντες. Καὶ ἐμοὶ δὲ
 “ περὶ τῶν τοιούτων πολλοὶ ἐσήμαναν, οἷς δὴ καὶ ἀντέ-
 “ γραψα, κατακολουθῶν τῇ τοῦ πατρὸς γνώμῃ. ^r Εἰ δέ τις
 “ ἐπιμένει τινὰ τῶν τοιούτων εἰς ^s πράγματα φέρων ὥς δὴ
 “ ^t τοιοῦτον, ἐκείνος ὁ καταφερόμενος ^v ἀπολελύσθω τοῦ ἐγ-
 “ κλήματος, καὶ ἐὰν φαίνεται τοιοῦτος ὢν, ὁ δὲ καταφέρων

^w τῶν σεισμῶν] τοῦ σεισμοῦ F.

^x ἄτοπον] ἐστὶν addunt I. a. pr.

m. K.

^y ὑμᾶς] ἡμᾶς F. male.

^z ἀθυμοῦντας] ἀθυμοῦντες F.

^a περ ὦσι] παρ ὦσι (sic) F.
 περὶ σιν (sic) G.

^b παραβάλλοντας] προβάλλοντας
 G.

^c ἡμέτερα] Ita Steph. Val. A.B.
 C.D.E.F.G.H.I.K. Niceph. ὑμέ-
 τερα Stroth. Zim. Heinich. V.c.
 et in vers. Justin.

^d Οἱ μὲν] οὗ μὲν (sic) K.

^e γίνονται] Ita edd. A.E.G.H.
 Justin. Niceph. γίγνονται B.C.D.
 F.I.K.

^f ὑμεῖς] ἡμεῖς F. pessime.

^g καὶ ante τῶν ἄλλων om. I.K.
 τοὺς θεοὺς ἀγνοεῖν καὶ τῶν ἱερῶν ἀμε-
 λεῖτε Justin. *ceteros quidem Deos*
negligitis. Rufin. Christophor-
 sonus hic Eusebium deseruit et

Justinum fere ad verbum vertit,
 usque ad θανάτου.

^h ἀθάνατον] θάνατον F. perpe-
 ram.

ⁱ τοὺς ante Χριστ. om. B.C.
 D.F.

^k καὶ διώκετε om. H.

^l οἷς] ὅς G.

^m εἰ μὴ] εἰ μηδὲν B.C.D.F.

ⁿ φαίνοντο] Ita Val. B.C.D.F.
 H.I.K. Justin. ἐμφαίνοντο Steph.
 Stroth. Zim. A.E.G. Niceph.

^o τι om. B.C.D.F.I.K.

^p τῶν ante Ῥωμ. add. C.I.K.

^q ἐγχειροῦντες] χειροῦντες G.

^r Εἰ δέ] εἰ δὲ δὴ c. *quod si quis-*
piam igitur, in vers.

^s πράγματα φέρων ὥς δὴ] πρᾶγμα
 καταφέρειν ὥς c.

^t τοιοῦτον] τοιούτων E.G. τοιού-
 του Justin.

^v ἀπολελύσθω] ἀπολυέσθω G.

“ ἔνοχος ἔσται δίκης. Προετέθη ἐν Ἐφέσῳ ἐν τῷ κοινῷ
 “ τῆς Ἀσίας.” ^wΤούτοις οὕτω χωρήσασιν ἐπιμαρτυρῶν ⁵
 Μελίτων τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, κατ’ ^xαὐτὸ
 γνωρίζόμενος τοῦ χρόνου, δηλὸς ἐστὶν ἐκ τῶν εἰρημένων
^yαὐτῷ ἐν ᾗ πεποιήται ^zπρὸς αὐτοκράτορα ^aΟὕηρον ὑπὲρ τοῦ
 καθ’ ἡμᾶς δόγματος ^bχρησιμωτάτη ἀπολογία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ.

Τὰ περὶ Πολυκάρπου τοῦ τῶν ἀποστόλων γνωρίμου ^cμνημονευόμενα.

(Nic. H. E. III, 30.)

Ἐπὶ δὲ ^dτῶν δηλουμένων, Ἀνικήτου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλη- ¹
 σίας ἡγουμένου, Πολύκαρπον ἔτι περιόντα τῷ βίῳ γενέσθαι
 τε ἐπὶ Ῥώμης, καὶ εἰς ^eὁμιλίαν τῷ Ἀνικήτῳ ἐλθεῖν διὰ τι
 ζήτημα περὶ τῆς κατὰ τὸ πάσχα ἡμέρας, Εἰρηναῖος ἱστορεῖ.
 Καὶ ἄλλην δὲ ὁ αὐτὸς περὶ τοῦ Πολυκάρπου παραδίδωσι
 διήγησιν, ἣν ἀναγκαῖον τοῖς περὶ αὐτοῦ δηλουμένοις ἐπισυνά-
 ψαι, οὕτως ἔχουσιν. Ἀπὸ τοῦ τρίτου τῶν πρὸς τὰς αἰρέ- ²
 σεις Εἰρηναίου “ ^fΚαὶ Πολύκαρπος δὲ οὐ μόνον ὑπὸ ἀποστό-
 “ λων μαθητευθεὶς, καὶ συναναστραφεὶς πολλοῖς ^gτοῖς τὸν
 “ ^hΚύριον ἐωρακόσιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀποστόλων κατασταθεὶς

^w Τούτοις] Hinc c. 21 inchoat H.

^x αὐτὸ] αὐτὸν G. male.

^y αὐτῷ] αὐτῶν Steph. ex incuria.

^z πρὸς αὐτ.] πρὸς τὸν αὐτ. edd. A.E. τὸν om. B.C.D.F.G.H.I.K. πρὸς Οὕηρον Niceph.

^a Οὕηρον] Οὔηρον B.C.D.F. nescio an et alii. Βῆρον K.

^b χρησιμωτάτῃ] Ita edd. A.E.H. om. B.C.D.F.G.I.K.

^c μνημονευόμενα om. G.

^d τῶν] Ed. Gen. monuit Gruterum legisse τοῖς, quod significat τοῖς δηλουμένοις.

^e ὁμιλίαν] ὅψιν g.

^f Καὶ ante Πολ. om. G.

^g τοῖς] Ita edd. A.E.H.I. in margine, K. om. C.I. Niceph. Nescio de B.D.F. nam in F. omnia a μαθητευθεὶς usque ad ἀποστόλων desunt. Melius forsan abest articulus, quamvis vetus interpres scripserit, *multis ex eis qui Dominum nostrum viderunt*, quasi legisset πολλοῖς τῶν—ἐωρακότων.

^h Κύριον] Quanquam duo codices soli, E.G. legant Κύριον, et cæteri omnes Χριστὸν, non tamen timui post Strothium lectionem Rufini, Nicephori et Interpretis Latini in textum inducere.

- “ εἰς τὴν Ἀσίαν ἰὲν τῇ ἐν ^kΣμύρῃ ἐκκλησίᾳ ἐπίσκοπος, ὃν
 “ καὶ ἡμεῖς ἐωράκαμεν ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν ἡλικίᾳ. Ἐπιπολὺ
 “ γὰρ παρέμεινε, καὶ πάντῃ ^lγηραλέος, ἐνδόξως καὶ ἐπιφανέ-
 “ στατα μαρτυρήσας, ἐξῆλθε τοῦ βίου, ταῦτα διδάξας αἰὲ, ἃ
 “ καὶ παρὰ τῶν ἀποστόλων ^mἔμαθεν, ἃ καὶ ἡ ἐκκλησία πα-
 3 “ ραδίδωσιν, ἃ καὶ μόνα ἐστὶν ἀληθῆ. Μαρτυροῦσι ⁿτούτοις
 “ αἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐκκλησίαι ^oπᾶσαι, καὶ οἱ μέχρι νῦν δια-
 “ δεδεγμένοι ^pτὸν Πολύκαρπον, πολλῶ ἀξιοπιστότερον καὶ
 “ βεβαιότερον ἀληθείας μάρτυρα ^qὄντα, Οὐαλεντίνου καὶ
 “ Μαρκίωνος ^rκαὶ τῶν λοιπῶν κακογνωμόνων, ὃς καὶ ἐπὶ
 “ Ἀνικήτου ἐπιδημήσας τῇ Ῥώμῃ πολλοὺς ἀπὸ τῶν προειρη-
 “ μένων αἵρετικῶν ἐπέστρεψεν ^sεἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ^tΘεοῦ,
 “ μίαν καὶ μόνην ταύτην ἀλήθειαν κηρύξας ^vὑπὸ τῶν ἀποστό-
 “ λων παρειληφέναι, τὴν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ^wπαραδεδομένην.
 4 “ Καὶ εἰσὶν οἱ ἀκηκοότες αὐτοῦ, ὅτι Ἰωάννης ὁ τοῦ Κυρίου
 “ μαθητὴς ἐν τῇ Ἐφέσῃ πορευθεὶς λούσασθαι, καὶ ἰδὼν ἔσω
 “ Κήρινθον, ἐξήλατο τοῦ βαλανείου μὴ λουσάμενος, ἀλλ’
 “ ἐπειπὼν, Φύγωμεν μὴ καὶ τὸ βαλανεῖον συμπέσῃ, ἔνδον
 “ ὄντος Κηρίνθου τοῦ τῆς ἀληθείας ἐχθροῦ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ
 “ Πολύκαρπος Μαρκίῳνι ποτὲ εἰς ὄψιν αὐτῷ ἐλθόντι καὶ
 “ φήσαντι, ^xἘπιγίνωσκε ἡμᾶς, ἀπεκρίθη, ^yἘπιγινώσκω τὸν

ⁱ ἐν τῇ] ἐν om. G.

^k Σμύρῃ] Σμυρναίων g.

^l γηραλέος] ἦν add. Steph. Stroth.

A.I.K. Christoph. Niceph. om.

Val. Zim. B.C.D.E.F.G.H.g.

Irenæi Interpres.

^m ἔμαθεν] μεμάθηκεν g.

ⁿ τούτοις] Ita Val. Stroth. B.C.

D.E.F.G.H. (δὲ τούτοις) I.K.c.

Rufin. Niceph. Irenæi Interpres.

om. Steph. A.

^o πᾶσαι om. I.K.

^p τὸν Πολύκαρπον] Ita Val.

Stroth. B.C.D.F.G.H.I. a pr. m.

a. c. *Polycarpo*, in vers. Irenæi

Interpres, Rufin. τὸν τοῦ Πολυ-

κάρπου θρόνον Steph. A.E. τὸν

Πολυκάρπου θρόνον I. a sec. m. K. Niceph.

^q ὄντα] Πολύκαρπον addit Steph. A. delet c.

^r καὶ τῶν—Ἀνικήτου om. G.

^s εἰς τὴν] ἐπὶ τὴν C. Niceph. Nescio de B.D. nam duo hæc vocabula desunt in F.

^t Θεοῦ] Θεοῦ μόνου g.

^v ὑπὸ] ἀπὸ G. sine causa.

^w παραδεδομένην] παραδιδόμενην G.g.

^x Ἐπιγίνωσκε] Ita edd. A.E. G.H. Irenæi Interpres, Rufin. Niceph. ἐπιγινώσκει B.C.D.F.I.K.

^y Ἐπιγινώσκω bis E.H.K. non male. ἐπιγινώσκω σε a.

“ πρωτότοκον τοῦ Σατανᾶ. Τοσαύτην οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ 5
 “ μαθηταὶ αὐτῶν ἔσχον εὐλάβειαν, πρὸς τὸ μηδὲ μέχρι
 “ λόγου κοινωνεῖν τινὶ τῶν παραχαρασσόντων τὴν ἀλήθειαν,
 “ ὥς καὶ Παῦλος ἔφησεν, Αἰρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ
 “ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ
 “ τοιοῦτος, καὶ ἀμαρτάνει ὧν αὐτοκατάκριτος. Ἔστι δὲ καὶ
 “ ἐπιστολὴ Πολυκάρπου πρὸς Φιλιππησίους γεγραμμένη
 “ ἱκανωτάτη. Ἐξ ἧς καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς πίστεως αὐτοῦ
 “ καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας, οἱ βουλόμενοι καὶ φροντί-
 “ ζοντες τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, δύνανται μαθεῖν.” Ταῦτα
 ὁ Εἰρηναῖος. Ὁ γέ τοι Πολύκαρπος ἐν τῇ δηλωθείσῃ 6
 πρὸς Φιλιππησίους αὐτοῦ γραφῇ φερομένη εἰς δεῦρο κέχρη-
 ταί τισι μάρτυράις ἀπὸ τῆς Πέτρου προτέρας ἐπιστολῆς.
 ὁ Ἀντωνῖνον μὲν δὴ τὸν Εὐσεβῆ κληθέντα, εἰκοστὸν καὶ δεύ-
 τερον ἔτος τῆς ἀρχῆς διανύσαντα, Μάρκος Αὐρήλιος Ὁυῆρος,
 ὁ καὶ Ἀντωνῖνος, υἱὸς αὐτοῦ σὺν καὶ Λουκίῳ ἀδελφῷ δια-
 δέχεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ.

Ὅπως κατὰ Οὐῆρον ὁ Πολύκαρπος ἅμα ἐτέροις ἐμαρτύρησεν ἐπὶ τῆς Συμυ-
 ναίων πόλεως.

(Nic. H. E. III, 34. 35.)

Ἐν τούτῳ δὲ ὁ Πολύκαρπος, μεγίστων τὴν Ἀσίαν ἀνα- 1
 θορυβησάντων διωγμῶν, μαρτυρίῳ τελειοῦται. Ἀναγκαιό-
 τατον δὲ αὐτοῦ τὸ τέλος ἐγγράφως ἔστι φερόμενον, ἡγοῦμαι
 δεῖν μνήμη ἡτῆσδε τῆς ἱστορίας καταθέσθαι. Ἦ ἔστι δὲ ἡ

z αὐτῶν om. G.

■ ἑαυτῶν] αὐτῶν E.G.

b ὁ ante Εἰρ. om. H.

c Ὁ γέ τοι Valesius citat qua-
 tuor suos codices [B.C.D.F.] pro
 lectione ὁ μὲν γέ τοι. Sed vero in
 C.F. diserte legitur ὁ γέ τοι: nul-
 lus igitur dubito quin idem ha-
 beant B.D. Ita quoque G.H.I.K.
 quod recepi. ὁ μὲν τοι edd. A.E.

d Ἀντωνῖνον] Hinc c. 15. in-

choat G. et c. 23. H.

e Οὐῆρος] Βῆρος K. deinde ὁ
 om. G.

f υἱὸς] ὁ υἱὸς B.C.D.F.G.

g ἔτι] ἥδη B.C.D.F.

h τῆσδε τῆς ἱστορίας] Ita B.C.
 D.E.F.G.I.K. τῆς ἱστορίας τῆσδε
 edd. A. Mutilis est, ut videtur,
 H. in h. l. legit enim τῆς ἱστορίας
 τῆς ταθέσθαι.

i Ἦ ἔστι] ἔτι F.

γραφὴ ἐκ προσώπου ^k ἧς αὐτὸς ἐκκλησίας ἡγεῖτο, ταῖς ¹κατὰ Πόντον παροικίαις τὰ κατ' αὐτὸν ^mἀποσημαίνουσα διὰ τούτων· “ Ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ⁿ ἡ παροικοῦσα Σμύρναν, ^o τῇ “ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ παροικούσῃ ἐν ^p Φιλομηλίῳ καὶ πάσαις “ ταῖς κατὰ πάντα τόπον τῆς ἀγίας καθολικῆς ἐκκλησίας παροικίαις, ἔλεος, εἰρήνη καὶ ἀγάπη Θεοῦ πατρὸς καὶ Κυρίου ² ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πληθυνθείη. Ἐγράψαμεν ὑμῖν, “ ἀδελφοί, τὰ κατὰ ^q τοὺς μαρτυρήσαντας, καὶ τὸν μακάριον “ Πολύκαρπον, ὅστις ὥσπερ ἐπισφραγίσας διὰ τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ κατέπαυσε τὸν διωγμὸν.” Τούτοις ἐξῆς πρὸ τῆς ἀμφὶ ^r τοῦ Πολυκάρπου διηγήσεως, τὰ κατὰ τοὺς λοιποὺς ^s ἀνιστοροῦσι μάρτυρας, οἷας ἐνστάσεις πρὸς τὰς ἀλγηδόνas ἐνεδείξαντο, διαγράφοντες. Καταπληῆσαι γὰρ ^t φασὶ τοὺς ἐν κύκλῳ περιεστῶτας ^v θεωμένους, τοτὲ μὲν μαστιξί ^w μέχρι καὶ τῶν ἐνδοτάτῳ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν καταξαινομένους, ὡς ἤδη καὶ τὰ ἐν μυχοῖς ^x ἀπόρρητα τοῦ σώματος σπλάγχνα τε ^y αὐτῶν καὶ μέλη κατοπτεύεσθαι· τοτὲ δὲ τοὺς ἀπὸ θαλάττης κήρυκας, καὶ τινας ὀξεῖς ὀβελίσκους ὑποστρωνυμένους, καὶ διὰ παντὸς εἶδους ^z κολάσεων καὶ βασάνων προΐ- ⁴ όντας, καὶ τέλος θηρσὶν εἰς βορὰν παραδιδομένους. ^a Μάλιστα δὲ ἱστοροῦσιν ^b διαπρέψαι τὸν γενναιότατον Γερμανι-

^k ἧς αὐτὸς ἐκκλησίας] τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας ἧς G.

¹ κατὰ Πόντον] De Valesii conjectura τόπον pro Πόντον v. Annot. ad. l.

^m ἀποσημαίνουσα] σημαίνουσα G. ἀποσημῆναισα I. a sec. m.

ⁿ ἡ παρ. Σμύρναν om. F.

^o τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ παρ.] Ita Stroth. qui Rufinum et Nicephorum secutus est contra omnes, ut arbitrabatur, codices: verba enim ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ om. Steph. et Val. diserte vero leguntur in C.G.I.K. et in codd. Usserianis.

^p Φιλομηλίῳ] Stephanus dedit

Φιλομηλίῳ, forsan ex incuria.

^q τοὺς om. G. mendose.

^r τοῦ Πολυκάρπου] τὸν Πολύκαρπον c.

^s ἀνιστοροῦσι] ἱστοροῦσι G. et mox γράφοντες pro διαγράφοντες.

^t φασὶ] φησὶ Steph. E.

^v θεωμένους] καὶ θεωμ. B.C.D.F.b.

^w μέχρι καὶ] μέχρι αὐτῶν καὶ G.

^x ἀπόρρητα] ἀπορρητότατα G.

^y αὐτῶν καὶ μέλῃ] καὶ μέλη αὐτῶν G.

^z κολάσεων] κολάσεως F.G.I.K.

^a Μάλιστα δὲ] οὖν addit G.

^b διαπρέψαι om. A.

κόν, ^cὑπορρωννύντα ^dσὺν θείᾳ χάριτι τὴν ἔμφυτον περὶ τὸν θάνατον τοῦ σώματος δειλίαν. Βουλομένου γέτοι τοῦ ἀνθυπάτου πείθειν αὐτὸν, ^eπροβαλλομένου τε τὴν ἡλικίαν καὶ ἀντιβολουντος κομιδῇ νέον ὄντα καὶ ἀκμαῖον, οἶκτον ἑαυτοῦ λαβεῖν, μὴ μελλῆσαι, ^fπροθύμως δὲ ἐπισπᾶσθαι ^gεἰς ἑαυτὸν τὸ θηρίον, μονονουχὶ βιασάμενον καὶ ^hπαροξύναντα, ὥς ἂν τάχιον τοῦ ἀδίκου καὶ ἀνόμου ⁱβίου αὐτῶν ἀπαλλαγείη. ^kΤούτου δὲ ἐπὶ τῷ διαπρεπεῖ θανάτῳ τὸ πᾶν πλῆθος ἀπο-
 5 θανμάσαν τῆς ἀνδρείας τὸν θεοφιλῆ μάρτυρα, καὶ τὴν καθόλου τοῦ γένους τῶν Χριστιανῶν ἀρετὴν, ἀθρόως ἐπιβοᾶν ἄρξασθαι, Αἶρε τοὺς ἀθέους· ζητείσθω Πολύκαρπος. Καὶ δὴ πλείστης ἐπὶ ταῖς βοαῖς γενομένης ταραχῆς, Φρύγα τινὰ τὸ γένος Κοῖντον ^lτοῦνομα, ^mνεωστὶ ἐκ τῆς Φρυγίας ἐπιστάντα, ⁿἰδόντα τοὺς θήρας, καὶ τὰς ἐπὶ τούτοις ἀπειλὰς, καταπτῆξαι τὴν ψυχὴν μαλακισθέντα, καὶ τέλος τῆς σωτηρίας ἐνδοῦναι. Ἐδήλου δὲ τοῦτον ὁ τῆς προειρημένης γραφῆς λόγος προ-
 6 πετέστερον, ἀλλ' οὐ κατ' εὐλάβειαν ^oἐπιπηδῆσαι τῷ δικαστηρίῳ σὺν ἑτέροις, ἀλόντα δ' οὖν ὅμως καταφανὲς ὑπόδειγμα τοῖς πᾶσι παρασχεῖν, ὅτι μὴ δέοι τοῖς τοιούτοις ῥίψκοκινδύνως καὶ ἀνευλαβῶς ^pἐπιτολμᾶν. Ἀλλὰ ταύτῃ μὲν εἶχε πέρας τὰ ^qκατὰ τούτους. Τόν γε μὴν θαυμασιώτατον Πολύκαρπον,

^c ὑπορρωννύντα] ὑπορρωννύντα Steph. et ita Valesius in notis: at in textu rectius dedit ὑπορρ.

^d σὺν θείᾳ] συνήθεια (sic) G.

^e προβαλλομένου] προβαλομένου G. προλαβομένου I.K.

^f προθύμως δέ] δέ om. I. a sec. m.

^g εἰς ἑαυτὸν τὸ θηρίον] τὸ θηρίον εἰς ἑαυτὸν Steph. Stroth. A.

^h παροξύναντα] παροξύνοντα I.K.

ⁱ βίου αὐτῶν] βίου om. I. et in margine habet βίου καὶ λόγου ab eadem manu: αὐτῶν om. Steph. A.E.

^k Τούτου] τούτῳ E.

^l τοῦνομα] οὐνομα C.

^m νεωστὶ] νεοστὶ E.

ⁿ ἰδόντα om. I.K. et mox. pro καταπτῆξαι, K. habet καταπλῆξαι secundum collat. Gronov. Pro ἰδόντα τοὺς θήρας G. habet ὅς τοὺς θήρας ἰδὼν, et μαλακισθέντα paulo infra omittit.

^o ἐπιπηδῆσαι] ἐπηδῆσαι G.

^p ἐπιτολμᾶν] Ita Steph. Stroth. Zim. A.E.G.H. κατατολμᾶν Val. F.I.K. (et fors. B.D.) ἐπικατολμᾶν C.

^q κατὰ τούτους] κατ' αὐτοὺς Steph. E.

τὰ μὲν πρῶτα τούτων ἀκούσαντα, ἀτάραχον [†]διαμείναι, εὐσταθὲς τὸ ἦθος καὶ ἀκίνητον φυλάξαντα, βούλεσθαι τε αὐτοῦ
 7 ^ςκατὰ τὴν πόλιν περιμένειν· πεισθέντα γεμὴν ἀντιβολοῦσι
[†]τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, καὶ ὡς ἂν ^νὑπεξέλθοι παρακαλοῦσι, προελθεῖν εἰς οὐ πόρρω διεστῶτα τῆς πόλεως ἀγρὸν, διατρίβειν τε
 σὺν ὀλίγοις ἐνταῦθα, νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ^ωοὔτι ἕτερον
 πράττοντα, ἢ ταῖς πρὸς τὸν Κύριον διακαρτεροῦντα εὐχαῖς,
 δι' ὧν δεῖσθαι καὶ ἱκετεύειν, εἰρήνην ἐξαιτούμενον ^ςταῖς ἀνὰ
 πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαις· τοῦτο ^γγὰρ καὶ εἶναι ἐκ
 8 τοῦ παντὸς αὐτῷ σύννητες. Καὶ δὴ ^εεὐχόμενον ἐν ὀπτασίᾳ
 τριῶν ^απρότερον ἡμερῶν τῆς συλλήψεως νύκτωρ ἰδεῖν τὸ
^βὑπὸ κεφαλῆς ^ααὐτοῦ στρώμα ἀθρόως οὕτως ὑπὸ πυρὸς
 φλεχθὲν δεδαπανῆσθαι, ἔξυπνον δὲ ἐπὶ τούτῳ γενόμενον,
 εὐθὺς ὑφερμηνεῦσαι τοῖς παροῦσι τὸ φανέν, ^αμονονουχὶ τὸ
 μέλλον ^επροθεσπίσαντα, σαφῶς τε [†]ἀνειπόντα τοῖς ἀμφ'
 αὐτὸν, ὅτι δέοι αὐτὸν διὰ Χριστὸν πυρὶ τὴν ζῶην μεταλ-
 9 λάζαι. Ἐπικειμένων δὴ οὖν σὺν πάσῃ σπουδῇ τῶν ἀναζη-
 τούντων αὐτὸν, αὐθις ^εὑπὸ τῆς τῶν ἀδελφῶν διαθέσεως καὶ
 στοργῆς ἐκβεβιασμένον, μεταβῆναι φασὶν ^ηἐφ' ἕτερον ἀγρὸν,
 ἔνθα μετ' οὐ πλείστον τοὺς συνελαύνοντας ^ιἐπελθεῖν· ^κδύο δὲ

[†] διαμείναι] μέναι A.E.G.H.

^ς κατὰ τὴν πόλιν περιμένειν] Ita Val. B.C.D.F.H. κατὰ πόλιν περιμένειν G. κατὰ πόλιν μένειν I.K. Usser. περιμένειν κατὰ πόλιν Steph. Stroth. A.E.

[†] τοῖς] τοῦ Steph. ex incuria.

^ν ὑπεξέλθοι] ἐξέλθοι G.

^ω οὔτι] ὅτι E.

^ς ταῖς—ἐκκλησίαις] τὰς—ἐκκλησίας I. juxta collat. Gronov.

^γ γὰρ καὶ] καὶ om. C. a pr. m.

^ς εὐχόμενον] εὐχομένους F. mendose.

^α πρότερον om. F.

^β ὑπὸ] ὑπὲρ Steph. A. Cæteri omnes ὑπὸ. Nicephorus habet πρὸς τῇ κεφαλῇ. Cod. Usser. προσκεφάλαιον.

^α αὐτοῦ] Ita edd. A.E.H. Niceph. Usser. αὐτῷ B C.D.F.G.I.K. recte forsan.

^α μονονουχὶ] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.H.I.K.P.a. fere in vers. om. Steph. A.E.G. Niceph. Usser.

^ε προθεσ.] προσθεσ. G.

[†] ἀνειπόντα] εἰπόντα G.

^ε ὑπὸ] Ita edd. A.E.G.H. πρὸς B.C.D.F.I.K. Nihil tale habet Usser. et Nicephorus, qui Eusebium sequitur, παραφράζει.

^η ἐφ'] Ita B.C.D.F.G.I.K. Niceph. εἰς edd. A.E.H. Usser.

^ι ἐπελθεῖν] ἀπελθεῖν G. male.

^κ δύο δὲ] Ita B.C.D.F.G.I.K. δύο τε edd. A.E.H. Omnia de duobus pueris om. Nicephorus. Cod. Usser. legit, καὶ μὴ εὐρόντες

τῶν αὐτόθι συλλαβεῖν παίδων, ὧν θάτερον αἰκισαμένους, ἐπιστῆναι δι' αὐτοῦ τῇ τοῦ Πολυκάρπου καταγωγῇ. Ὁψὲ δὲ τῆς ὥρας ἐπελθόντας, αὐτὸν μὲν εὐρεῖν ἐν ¹ὑπερφῶ κατακείμενον, ὅθεν δυνατὸν ^mὦν αὐτῷ ἐφ' ἐτέραν μεταστῆναι οἰκίαν, μὴ βεβουλησθαι, εἰπόντα, Τὸ θέλημα τοῦ ⁿΘεοῦ ^oγενέσθω. Καὶ δὴ μαθὼν παρόντας, ὡς ^pὁ λόγος φησὶ, καταβάς αὐτοῖς ¹⁰ διελέξατο, εὖ μάλα φαιδρῶ καὶ πραοτάτῳ προσώπῳ, ὡς καὶ θαῦμα δοκεῖν ὁρᾶν τοὺς πάλαι τοῦ ἀνδρὸς ἀγνώτας, ἐναποβλέποντας τῷ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ παλαιῷ, καὶ ^qτῷ σεμνῷ καὶ εὐσταθεῖ τοῦ ^rτρόπου, ^sκαὶ εἰ τοσαύτη ^tγένεοιτο σπουδὴ ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτον συλληφθῆναι πρεσβύτην. Ὁ ^d οὐ ^vμελλήσας, ^wεὐθέως τράπεζαν αὐτοῖς παρατεθῆναι προστάττει. Εἴτα τροφῆς ἀφθόνου μεταλαβεῖν ἀξιοί, μίαν τε ὥραν, ὡς ¹¹ ^xἂν προσεύξοιτο ἀδεῶς, παρ' αὐτῶν αἰτεῖται. Ἐπιτρεψάντων δὲ ἀναστὰς ^yἠύχετο, ἔμπλεως τῆς χάριτος ὧν τοῦ Κυρίου, ^zὡς ἐκπλήττεσθαι τοὺς παρόντας ^aεὐχομένου αὐτοῦ ἀκρωμένους, πολλοὺς τε αὐτῶν μετανοεῖν ἤδη, ἐπὶ τῷ τοιοῦ-

συνελάβοντο παιδάρια δύο ; unde suspicari licet Eusebium scripsisse — τοὺς συνελαυνοντας ἐπελθεῖν, καὶ τοῦτον μὲν μὴ εὐρεῖν, δύο δὲ τῶν αὐτόθι κ. τ. λ.

¹ ὑπερφῶ] τῇ ὑπερφῶ G.

^m ὦν] Ita edd. A.B.C.D.F. om. E.G.H.I.K. Hi participium omiserunt, ut Eusebium conciliarent cum Nicephoro, q. l. ἔνθα ῥάδιον ἦν, et cum cod. Usser. q. l. ἡδύνατο. Imo paulo post μὴ βεβουλησθαι δὲ l. G.

ⁿ Θεοῦ] Ita B.C.D.F.G.H.I.K. Κυρίου edd. A.E. Niceph. Usser.

^o γενέσθω] Ita Val. B.C.D.F.H. I.K. γενέσθω Steph. Stroth. Zim. A.E. Niceph. Usser. γενέσθαι G.

^p ὁ ante λόγος om. I.K. perperam.

^q τῷ ante σεμνῷ om. Steph. A.E.

^r τρόπου] Ita Stroth Zim. A.E.

G.H.I. a sec. m. K.a. προσώπου Steph. Val. B.C.D.F.I. a pr. m. Christoph. θαυμαζόντων τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ καὶ τὸ εὐσταθές Usser. μελιχίῳ πάνπαν τῷ ἦθει καὶ εὐστάθει Niceph. *Constantiam animi*, Valensius in versione.

^s καὶ εἰ] καὶ τὶ c. “Forte τι pro “εἰ” M. εἰ om. H.

^t γένοιτο] γεγόνει A.E.G.P.a.

^v μελλήσας] μελήσας E.

^w εὐθέως om. H.

^x ἂν προσεύξοιτο] προσεύξατο sine. ἂν G.

^y ἠύχετο] προσήχετο Steph. Stroth. Zim. A.E. προσήξατο Usser.

^z ὡς ἐκπλ.] ὡς μονονουχὶ καὶ ἐκπλ. I.K.

^a εὐχ. αὐτοῦ ἀκρ.] Ita B.C.D. F.I.K. εὐχόμενον ἀκρ. G. ἀκρ. εὐχ. αὐτοῦ edd. A.E.H.

τον ἀναιρεῖσθαι μέλλειν σεμνὸν καὶ θεοπρεπῇ πρεσβύτην.
 Ἐπὶ τούτοις ἡ περὶ αὐτοῦ γραφὴ κατὰ λέξιν ὧδέ πως ^bτὰ
 12 ἐξῆς τῆς ἱστορίας ἔχει· “Ἐπεὶ δέ ^cποτε κατέπαυσε τὴν
 “ προσευχὴν, μνημονεύσας ἀπάντων καὶ τῶν πώποτε ^dσυμ-
 “ βεβληκότων αὐτῷ μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ^eἐνδόξων τε καὶ
 “ ἀδόξων, καὶ πάσης ^fτῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην καθολικῆς ἐκ-
 “ κλησίας, τῆς ὥρας ἐλθούσης τοῦ ἐξιέναι, ὄνῃ καθίσαντες
 “ αὐτὸν, ^hἦγον εἰς τὴν πόλιν, ὄντος σαββάτου μεγάλου, καὶ
 “ ὑπὴντα αὐτῷ ὁ εἰρήναρχος Ἡρώδης καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ
 13 ⁱΝικήτης· οἱ καὶ ^kμεταθέντες αὐτὸν εἰς τὸ ὄχημα, ἔπειθον
 “ παρακαθεζόμενοι καὶ λέγοντες, Τί γὰρ κακὸν ἐστὶν εἰπεῖν,
 “ ^lΚύριε Καίσαρ, καὶ θῦσαι καὶ ^mδιασώζεσθαι; Ὁ δὲ τὰ μὲν
 “ πρῶτα οὐκ ἀπεκρίνατο, ἐπιμενονόντων δὲ αὐτῶν, ἔφη, Οὐ
 “ μέλλω πράττειν ⁿὃ ^oσυμβουλευέτέ μοι. Οἱ δὲ ἀποτυχόν-
 “ τες τοῦ πείσαι αὐτὸν, δεινὰ ῥήματα ἔλεγον, καὶ μετὰ
 “ σπουδῆς καθήρουν, ὡς κατιόντα ἀπὸ τοῦ ὀχήματος ἀποσύ-
 14 ^rραι τὸ ἀντικνήμιον. Ἀλλὰ γὰρ μὴ ^pἐπιστραφεῖς οἷα
 “ μηδὲν πεπονηθῶς, ^qπρόθυμος μετὰ σπουδῆς ἐπορεύετο, ἀγό-
 “ μενος εἰς τὸ στάδιον. Θορύβου δὲ τηλικούτου ὄντος ἐν τῷ
 “ σταδίῳ, ὡς μηδὲ πολλοῖς ἀκουσθῆναι, τῷ Πολυκάρπῳ εἰς-
 “ ἰόντι εἰς τὸ στάδιον φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ γέγονεν, Ἴσχυε,
 “ Πολύκαρπε, καὶ ἀνδρίζου. Καὶ τὸν μὲν εἰπόντα ^rοὐδεὶς

^b τὰ ἐξῆς] καὶ τὰ ἐξῆς G.

^c ποτε] τότε G.

^d συμβεβληκότων] Ita Val. Stroth. B.C.E.H.I.K. Rufin. συμβεβηκότων Steph. A.D.F.G. Usser. sed vers. vet. Lat. habet *notorum ignotorumque*.

^e ἐνδ. τε καὶ ἀδ.] ἀδ. τε καὶ ἐνδ. G. τε om. I.K.

^f τῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην] κατὰ τῆς οἰκουμένης G.

^g ἐξιέναι] ἐξεῖναι E.M.P. Niceph. male ἐξοῦναι a. forsan pro ἐξεῖναι.

^h ἦγον] Ita edd. A.E.H. Usser. Niceph. ἦγαγον B.C.D.F.I.K. Scriptura codicis G. anceps est.

ⁱ Νικήτης] Ita edd. A.B.C.D.F. H.I. a pr. m. Usser. Νικήτας E.G.

I. a sec. m. K. Niceph.

^k μεταθέντες] μετατιθέντες F.

^l Κύριε] Κύριος G.I.K.

^m διασώζεσθαι] σώζεσθαι Steph. Stroth. A.E.G. Niceph.

ⁿ ὃ] ὅσα G.

^o συμβουλευέτε] συμβουλευέσθε F.

^p ἐπιστραφεῖς] μεταστρεφεῖς G.

^q πρόθυμος] Ita Steph. Stroth. A.E.G.I.K. προθύμως Val. Zim. B.C.D.F.H. Usser.

^r οὐδεὶς] Ita B.C.D.F.G.I.K. Usser. οὐδὲ εἰς edd. A.E.H.

“■ εἶδεν, τὴν δὲ φωνὴν τῶν ἡμετέρων πολλοὶ ἤκουσαν.
 “^tΠροσαχθέντος οὖν αὐτοῦ, θόρυβος ἦν μέγας, ἀκουσάντων
 “ὅτι Πολύκαρπος συνείληπται. Λοιπὸν οὖν προσελθόντα ¹⁵
 “ἀνηρώτα ὁ ἀνθύπατος, εἰ αὐτὸς εἴη Πολύκαρπος. Καὶ
 “ὁμολογήσαντος ἔπειθεν ἀρνεῖσθαι, λέγων, Αἰδέσθητί σου
 “τὴν ἡλικίαν· καὶ ἕτερα τούτοις ἀκόλουθα, ἃ σύνηθες αὐτοῖς
 “^vἐστὶ λέγειν· ^w“Ομοσον τὴν Καίσαρος τύχην, μετανόησον,
 “εἶπον, Αἶρε τοὺς ἀθέους. Ὁ δὲ Πολύκαρπος ἐμβριθεῖ
 “τῷ προσώπῳ εἰς πάντα τὸν ὄχλον ^xτὸν ἐν τῷ σταδίῳ
 “^yἐμβλέψας, ἐπισείσας αὐτοῖς τὴν χεῖρα, στενάξας τε καὶ
 “ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εἶπεν, Αἶρε τοὺς ἀθέους.
 “Ἐγκειμένου δὲ τοῦ ἡγουμένου, καὶ λέγοντος, “Ομοσον, καὶ ¹⁶
 “ἀπολύσω σε, λοιδορήσον τὸν Χριστὸν, ἔφη ὁ Πολύκαρπος,
 “Ὁγδοήκοντα ^zκαὶ ἕξ ἔτη δουλεύω αὐτῷ, καὶ οὐδέν με ἡδί-
 “κησε· καὶ πῶς δύναμαι βλασφημῆσαι τὸν βασιλέα μου,
 “τὸν σώσαντά με; Ἐπιμένοντος δὲ ^aπάλιν αὐτοῦ καὶ λέγον-
 “τος, “Ομοσον τὴν Καίσαρος τύχην, ὁ Πολύκαρπος, ^bΕἰ κε-
 “νοδοξεῖς, φησὶν, ἵνα ὁμώσω τὴν Καίσαρος τύχην, ὡς λέγεις
 “προσποιούμενος ἀγνοεῖν ὅς τις εἰμὶ, μετὰ παρρησίας ἄκουε·
 “Χριστιανὸς εἰμὶ. Εἰ δὲ θέλεις ^cτὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ ¹⁷
 “μαθεῖν ^dλόγον, δὸς ἡμέραν καὶ ἄκουσον. Ἐφη ὁ ἀνθύπα-
 “τος, Πείσον τὸν δῆμον. ^eΠολύκαρπος ἔφη, Σὲ μὲν καὶ
 “λόγου ^fἡξίωσα· δεδιδάγμεθα γὰρ ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις
 “^gὑπὸ Θεοῦ τεταγμέναις, τιμὴν κατὰ τὸ προσῆκον τὴν μὴ
 “βλάπτουσιν ἡμᾶς ἀπονέμειν, ἐκείνους δὲ οὐκ ἀξιόους ἡγοῦμαι
 “^hτοῦ ἀπολογεῖσθαι αὐτοῖς. Ὁ δὲ ἀνθύπατος ⁱεἶπε, Θηρία

^s εἶδεν] οἶδεν F. perperam.

^t Προσαχθέντος] προσταχθέντος F.

^v ἐστὶ λέγειν] Ita edd. A.E.G.H.

λέγειν ἐστὶν B.C.D.F.I.K.

^w “Ομοσον] ὁμοσον F. semper.

^x τὸν ἐν] τὸν om. G.

^y ἐμβλέψας] ἔμβλεψεν G.

^z καὶ ἕξ] καὶ om. H.

^a πάλιν αὐτοῦ καὶ] αὐτοῦ καὶ πάλιν
G.

^b Εἰ κενοδοξεῖς] ἐκενοδόξεις G.

εἰ κενοδοξῆς I.K.

^c τὸν τοῦ] τὸν om. I.K.

^d λόγον] ὄρον G. Niceph.

^e Πολ.] ὁ πολ. G. ὁ δὲ πολ.

Usser. ὁ δὲ Niceph.

^f ἡξίωσα] ἡξίωκα Steph. Stroth.
Zim. A.

^g ὑπὸ] ἀπὸ Steph. E.G.

^h τοῦ om. Steph. A.E.G.

ⁱ εἶπε] Ita edd. A.E.G.H. Us-
ser. ἔφη B.C.D.F.I.K.

- 18 “ ἔχω· τούτοις σε ^k παραβαλὼ εἰ μὴ μετανοήσης. Ὁ δὲ
 “ εἶπεν, Κάλει, ἀμετάθετος γὰρ ἡμῖν ἢ ἀπὸ τῶν κρείττωνων
 “ ἐπὶ τὰ χεῖρω μετάνοια. Καλὸν δὲ ^m μετατίθεσθαι ἀπὸ
 “ τῶν χαλεπῶν ἐπὶ τὰ δίκαια. Ὁ δὲ πάλιν πρὸς αὐτὸν,
 “ Πυρί σε ⁿ ποιήσω δαμασθῆναι, εἰ μὴ τῶν θηρίων ^o καταφρο-
 “ νῆς, εἰ μὴ ^p μετανοήσης. Πολύκαρπος εἶπε, Πῦρ ἀπειλεῖς
 “ πρὸς ὥραν καιόμενον, καὶ μετολίγον σβευνύμενον· ἀγνοεῖς
 “ ^q γὰρ τὸ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ αἰωνίου κολάσεως τοῖς
 19 “ ἀσεβέσι τηρούμενον πῦρ. Ἀλλὰ τί βραδύνεις; φέρε ^r δὲ
 “ βούλει. Ταῦτα δὲ καὶ ἕτερα ^s πλείω λέγων θάρσους ^t καὶ
 “ χαρὰς ^v ἐνεπίπλατο, καὶ τὸ πρόσωπον ^w αὐτοῦ χάριτος
 “ ἐπληροῦτο, ὥς τε μὴ ^x μόνον μὴ συμπεσεῖν ταραχθέντα ὑπὸ
 “ τῶν λεγομένων πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ τούναντίον τὸν ἀνθύπα-
 “ τον ἐκστῆναι, ^y πέμψαι τε τὸν κήρυκα καὶ ἐν μέσῳ ^z τῷ
 “ σταδίῳ κηρύξαι τρις, Πολύκαρπος ὡμολόγησεν ἑαυτὸν
 20 “ Χριστιανὸν εἶναι. Τούτου λεχθέντος ὑπὸ τοῦ κήρυκος,
 “ πᾶν τὸ πλῆθος ^a ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων τῶν τὴν Σμύρναν
 “ κατοικούντων, ἀκατασχέτῳ θυμῷ καὶ μεγάλῃ φωνῇ ἐβόα,
 “ Οὗτός ἐστιν ὁ τῆς Ἀσίας διδάσκαλος, ὁ πατήρ τῶν Χρι-

^k παραβαλὼ] παρακαλῶ F. παρα-
 βάλλω I.K.

^l ἡμῖν] εἰμὶ, κακὸν δὲ G. optimo
 sensu: et ita forsan I. Rufinus;
 vertit enim, *Nobis enim immobilis
 stat sententia: nec possumus de
 bono ad malum per prænitudinem
 commutari.* Valesius mavult διὰ-
 νοια pro μετάνοια.

^m μετατίθεσθαι] ἀποτίθεσθαι F.

ⁿ ποιήσω] ποιῶ I.K. Usser.

^o καταφρονῆς] καταφρονήσης E.G.

^p μετανοήσης] μετανόησιν E.I.K.
 N.g.

^q γὰρ τὸ] δὲ τὸ c. *verum*, in
 vers.

^r δὲ] Ita Steph. A.E.G.I.K. Us-
 ser. *Adhibe utrum voles*, Rufin.
 & Val. Stroth. B.C.D.F.H. *Fac ex
 me quæque cogitas.* Vers. Lat. Vet.

^s πλείω] Ita B.C.D.F.G.I.K.
 πλείονα edd. A.E.H. Usser. τούτων
 post πλείονα add. B.C.D.F.

^t καὶ χαρὰς—ἐπληροῦτο] ἐπλη-
 ροῦτο καὶ χάριτος G. cæteris omis-
 sis.

^v ἐνεπίπλατο] ἐνεπιπίλατο I.
 cum μ suprascr. ἐνεπιπιπλατο K.
 a pr. m. deinde vulg.

^w αὐτοῦ] αὐτῷ I.K.

^x μόνον μὴ] μὴ om. Steph.
 A.E.H. recte forsan; nam μὴ
 μόνον idem valet ac *non tantum
 non* (v. inf. ad c. 18.) Usser
 habet οὐ μόνον μὴ.

^y πέμψαι τε] πέμψαντα δὲ G.

^z τῷ] om. F. πῶς G.

^a ἐθνῶν] τῶν ἐθνῶν B.C.D.F.
 I.K.

“ στιανῶν, ὁ τῶν ἡμετέρων θεῶν καθαιρέτης, ὁ πολλοὺς δι-
 “ δάσκων ἢ μὴ θύειν μηδὲ προσκυνεῖν. ^c Ταῦτα λέγοντες
 “ ἐπεβόων καὶ ἡρώτων τὸν ^d Ἀσιάρχην Φίλιππον, ἵνα ἐπαφῇ
 “ τῷ Πολυκάρπῳ λέοντα. Ὁ δὲ ἔφη μὴ εἶναι ἐξὸν αὐτῷ, ²¹
 “ ἐπειδὴ πεπληρώκει τὰ κυνηγέσια. ^e Τότε ἔδοξεν αὐτοῖς
 “ ὁμοθυμαδὸν ἐπιβοῆσαι, ὥστε ζῶντα τὸν Πολύκαρπον κα-
 “ τακῶσαι. Ἔδει γὰρ τὸ τῆς φανερωθείσης ^ε αὐτῷ ἐπὶ
 “ τοῦ προσκεφαλαίου ὀπτασίας πληρωθῆναι· ὅτε ἰδὼν ἡ αὐτὸ
 “ καιόμενον, προσευχόμενος, εἶπεν ⁱ ἐπιστραφεὶς τοῖς μετ’ αὐ-
 “ τοῦ πιστοῖς προφητικῶς, Δεῖ με ζῶντα ^k καῆναι. Ταῦτα ²²
 “ οὖν μετὰ τοσοῦτου τάχους ^l ἐγένετο, θάπτον ἢ ἐλέγετο,
 “ τῶν ὄχλων παραχρῆμα ^m συναγόντων ἐκ τῶν ἐργαστηρίων
 “ καὶ ἐκ τῶν βαλανείων ξύλα καὶ φρύγανα, μάλιστα Ἰου-
 “ δαίων προθύμους, ὡς ἔθος αὐτοῖς, εἰς ⁿ ταῦτα ὑπουργούντων.
 “ Ἀλλὰ ὅτε ἡ πυρὰ ἡτοιμάσθη, ἀποθέμενος ^o ἑαυτῷ πάντα
 “ τὰ ἱμάτια, καὶ λύσας τὴν ζώνην, ἐπειράτο καὶ ὑπολύνειν
 “ ἑαυτὸν, μὴ πρότερον τοῦτο ποιῶν, διὰ τὸ αἰεὶ ἕκαστον τῶν
 “ πιστῶν σπουδάζειν ὅστις ^p τάχιον τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ ἐφά-
 “ ψηται· ἐν παντὶ γὰρ ἀγαθῆς ἕνεκεν πολιτείας ^q καὶ πρὸ ²³
 “ τῆς πολιᾶς ^r ἐκεκόσμητο. Εὐθέως οὖν αὐτῷ περιετίθετο
 “ τὰ πρὸς τὴν πυρὰν ἡρμοσμένα ὄργανα. Μελλόντων δὲ

^b μὴ θύειν om. Steph. Verba
 θύειν μηδὲ leguntur in margine
 codicis I. juxta collat. Gronov.
 Habet quoque C.

^c Ταῦτα] δὲ add. Steph. Stroth.
 A.E.

^d Ἀσιάρχην] αἰρεσιάρχην E. pes-
 sime. ἀγωνάρχην c. *munerarium*, in
 vers.

^e Τότε—ἐπιβοῆσαι om. H.

^f ὥστε] ὥστε καὶ G.

^ε αὐτῷ om. Steph.

^h αὐτὸ] ἑαυτὸν G.

ⁱ ἐπιστραφεὶς post πιστοῖς ponit
 A.

^k καῆναι] Ita Steph. E.H.I.K.
 κακῆναι G. κατακαῆναι Val. Stroth.

A.B.C.D.F. κατακαυθῆναι Usser.

^l ἐγένετο] ἐγίνετο Steph. E.
 Usser.

^m συναγόντων] Ita B.C.D.F.G.

I.K. συναγαγόντων edd. A.E.H.
 Usser.

ⁿ ταῦτα] Ita B.C.D.F.G.H.I.K.

Usser. Rufin. τοῦτο edd. A.E.

^o ἑαυτῷ πάντα τὰ ἱμάτια] ἑαυτοῦ
 τὰ ἱμάτια πάντα G.

^p τάχιον] τάχειον E.

^q καὶ πρὸ] πρὸς G.

^r ἐκεκόσμητο] κεκόσμητο Steph.
 Stroth. A.E. more Eusebiano : hic
 vero non ipsum legimus Euse-
 bium.

“ αὐτῶν καὶ προσηλοῦν αὐτὸν, εἶπεν, Ὑμετέρε
 “ γὰρ διδοὺς ὑπομεῖναι τὸ πῦρ δώσει καὶ χωρὶς τῆς ὑμετέρας
 “ ἐκ τῶν ἡλῶν ἀσφαλείας ἀσχύλως ἐπιμεῖναι τῇ πυρᾷ. Οἱ
 24 “ δὲ οὐ καθήλωσαν, προσέδησαν δὲ αὐτόν. Ὁ δὲ ὀπίσω
 “ τὰς χεῖρας ποιήσας, καὶ προσδεθείς ὥσπερ κριὸς ἐπίσημος
 “ ἀναφερόμενος ἐκ μεγάλου ποιμνίου ὁλοκαύτωμα δεκτὸν
 “ Θεῷ παντοκράτορι, εἶπεν, Ὁ τοῦ ἀγαπητοῦ καὶ εὐλογη-
 “ τοῦ παιδὸς σου Ἰησοῦ Χριστοῦ πατὴρ, δι’ οὗ τὴν περί σε
 “ ἐπίγνωσιν εἰληφάμεν, ὁ Θεὸς ἀγγέλων καὶ δυνάμεων, καὶ
 “ πάσης τῆς κτίσεως, παντός τε τοῦ γένους τῶν δικαίων, οἱ
 “ ζῶσιν ἐνώπιόν σου, εὐλογῶ σε ὅτι ἡξιώσας με τῆς ἡμέρας
 “ καὶ ὥρας ταύτης, τοῦ λαβεῖν μέρος ἐν ἀριθμῷ τῶν μαρτύ-
 “ ρων, ἐν τῷ ποτηρίῳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς
 “ αἰωνίου ψυχῆς τε καὶ σώματος, ἐν ἀφθαρσίᾳ Πνεύματος
 25 “ Ἁγίου ἐν οἷς προσδεχθείμεν ἐνώπιόν σου σήμερον ἐν θυσίᾳ
 “ πίονι καὶ προσδεκτῇ, καθὼς προητοιμάσας προφανερῶς
 “ καὶ πληρώσας ὁ ἀψευδὴς καὶ ἀληθινὸς Θεός. Διὰ τοῦτο
 “ καὶ περὶ πάντων σὲ αἰνῶ, σὲ εὐλογῶ, σὲ δοξάζω, διὰ τοῦ
 “ αἰωνίου ἀρχιερέως Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀγαπητοῦ σου
 “ παιδὸς, δι’ οὗ σοι σὺν αὐτῷ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ δόξα, καὶ
 26 “ νῦν καὶ εἰς τοὺς μέλλοντας αἰῶνας, ἀμήν. Ἀναπέμψαν-
 “ τος δὲ αὐτοῦ τὸ ἀμήν, καὶ πληρώσαντος τὴν προσευχὴν, οἱ

^s ὑμετέρας] ἡμετέρας F. men-
 dose.

^t ἐπιμεῖναι] ὑπομεῖναι E.F.G.
 deinde τὴν πυρὰν G.

^v τὰς χεῖρας ποιήσας] ποιήσας
 τ. χ. G.

^w ὁλοκαύτωμα] ὁλοκαύτομα F.

^x παντοκράτορι] πατρὶ G. tantum
 Θεῷ Usser. Niceph.

^y εὐλογήτου] εὐλογημένου Steph.
 Stroth. Zim. A.E.

^z καὶ δυν.] καὶ om. F.I.K.

[■] τῆς om. F.I.K.

^b ἡξίωσας] κατηξίωσας I.K.

^c με] μετὰ G.

^d Χριστοῦ] σου add. F.I. a sec.

m. K.M. Usser. τοῦ add. c. sicut
 scribitur in margine ed. Gen. at
 in versione legimus *Christi tui*.

^e σώματος] πνεύματος G. per-
 peram.

^f προφανερῶς] φανερώσας F.
 καὶ προεφανερῶσας Usser.

^g σὲ εὐλογῶ] καὶ εὐλ. G. Ni-
 ceph.

^h Χριστοῦ om. G.

ⁱ καὶ νῦν] καὶ om. Steph. Stroth.
 A.E.

^k μέλλοντας om. G.

^l αἰῶνας] τῶν αἰώνων add. A.E.G.
 Vers. Lat. Vet.

“ τοῦ πυρὸς ^m ἄνθρωποι ἐξῆψαν τὸ πῦρ, μεγάλης ⁿ δὲ ἐκλαμ-
 “ ψάσης φλογός, θαῦμα ^o εἶδομεν οἷς ἰδεῖν ἐδόθη· οἱ καὶ ἐτη-
 “ ρήθησαν εἰς τὸ ἀναγγεῖλαι τοῖς λοιποῖς τὰ γενόμενα. Τὸ
 “ γὰρ πῦρ καμάρας εἶδος ποιῆσαν, ὥσπερ ὁθόνης πλοίου ὑπὸ
 “ πνεύματος πληρουμένης, κύκλῳ ^p περιετείχισε τὸ σῶμα τοῦ
 “ μάρτυρος· καὶ ἦν ^q εἰς μέσον οὐχ ὡς σὰρξ καιομένη, ἀλλ’
 “ ὡς χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐν καμίνῳ πυρούμενος. ^r Καὶ γὰρ ²⁷
 “ εὐωδίας ^s τοσαύτης ^t ἀντελαβόμεθα, ὡς λιβανωτοῦ πνέοντος,
 “ ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τιμίων ἀρωμάτων. Πέρας γοῦν ἰδόντες
 “ οἱ ^v ἄνομοι μὴ δυνάμενον τὸ σῶμα ὑπὸ τοῦ πυρὸς δαπανη-
 “ θῆναι, ἐκέλευσαν προσελθόντα αὐτῷ κομφέκτορα παραβύ-
 “ σαι ^w ξίφος. Καὶ τοῦτο ποιήσαντος, ἐξῆλθε πλήθος αἰ-
 “ ματος, ^x ὥστε κατασβέσαι τὸ πῦρ, καὶ θαυμάσαι ^y πάντα
 “ τὸν ὄχλον, εἰ τοσαύτη τις διαφορὰ μεταξὺ τῶν τε ἀπίστων
 “ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν· ὧν εἰς καὶ οὗτος ^z γέγονεν ἐν τοῖς καθ’ ²⁸
 “ ἡμᾶς χρόνοις διδάσκαλος ἀποστολικὸς καὶ προφητικὸς,
 “ γενόμενος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Σμύρνῃ καθολικῆς ἐκκλησίας.
 “ Πᾶν γὰρ ῥῆμα ^δ ἀφῆκεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ^a καὶ
 “ ἐτελειώθη καὶ τελειωθήσεται. Ὁ δὲ ἀντίζηλος καὶ βάσκα-

^m ἄνθρωποι] ἄνθρωπος F. men-
 dose.

ⁿ δὲ] τε G.

^o εἶδομεν] ἴδον G. *illis videntibus*
quos videre jusserrat caeleste man-
datum. Vers. Lat. Vet.

^p περιετείχισε] περιετείχιζε Steph.
 Stroth. E.

^q εἰς om. Steph. E. Usser.
 habet c. *in medio*, in vers. μέσος
 pro εἰς μέσον G.

^r Καὶ γὰρ] γὰρ om. G. καὶ δὴ c.
quinetiam in vers.

^s τοσαύτης] Ita Steph. Val. A.
 E.H.I.K. Usser. *τοιαύτης* Stroth.
 Zim. B.C.D.F.G. Niceph.

^t ἀντελαβόμεθα] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.H.I.K. Usser. *ἀντελαμ-*
βανόμεθα Steph. A.E. *ἀντιλαμβανό-*
μεθα G. *ἀπελαμβανόμεν* Niceph.

^v ἄνομοι] ἀνοί (quasi ἄνθρωποι) F.

^w ξίφος] τὸ ξ. edd. A.B.C.D.F.
 τὸ om. E.G.H.I.K. *ξιφίδιον* Usser.

^x ὥστε] ὡς Steph. Stroth. A.E.
 Niceph.

^y πάντα τὸν ὄχλον] τὸν ὄχλον
 πάντα I.K.

^z γέγονεν] Post h. v. ὁ θαυμα-
 σιώτατος add. Val. Stroth. B.C.D.
 F.H. *θαυμασιώτατος sine articulo*
 G.I.K. c. *facile princeps*, in vers.
 ὁ θαυμασιώτατος μαρτὺς Πολύκαρπος
 Usser. ὁ θαυμάσιος Niceph. Hæ
 variationes suspicionem interpola-
 tionis inducunt, quam post Steph.
 A.E. omisi: imo Valesius in ver-
 sione duo hæc vocabula neglexit.

^a καὶ ἐτελειώθη] καὶ ἐτελέσθη
 Steph. Stroth. Zim. A.E. καὶ om.
 I.K.

“ νος ^b καὶ πονηρὸς ὁ ἀντικείμενος τῷ γένει τῶν δικαίων, ἰδὼν
 “ τὸ μέγεθος αὐτοῦ τῆς μαρτυρίας καὶ τὴν ἀπαρχῆς ^c ἀνεπί-
 “ ληπτον πολιτείαν, ^d ἐστεφανωμένον τε ^e τὸν τῆς ἀφθαρσίας
 “ στέφανον καὶ βραβεῖον ἀναντίρρητον ἀπενηνεγμένον, ἔπε-
 “ τήδευσεν ὡς μὴ δὲ ^f τὸ σωματίον αὐτοῦ ὑφ’ ἡμῶν ληφθείη,
 “ καίπερ πολλῶν ἐπιθυμούντων τοῦτο ποιῆσαι, καὶ κοινωνῆσαι
 29 “ τῷ ἀγίῳ αὐτοῦ σαρκίῳ. ^h Ὑπέβαλον γοῦν τινες Νική-
 “ την τὸν τοῦ Ἡρώδου πατέρα, ἀδελφὸν ⁱ δὲ Ἀλκης, ἐντυχεῖν
 “ τῷ ἡγεμόνι, ὥστε μὴ δοῦναι αὐτοῦ τὸ σῶμα, μὴ, φησὶν,
 “ ἀφέντες τὸν ἐσταυρωμένον, τοῦτον ^k ἄρξωνται σέβειν. Καὶ
 “ ταῦτα ^l εἶπον, ^m ὑποβαλόντων καὶ ἐνισχυσάντων ⁿ Ἰουδαίων,
 “ οἳ καὶ ἐτήρησαν μελλόντων ἡμῶν ἐκ τοῦ πυρὸς αὐτὸν ^o λαμ-
 “ βάνειν, ἀγνοοῦντες ὅτι οὔτε τὸν Χριστὸν ποτε καταλιπεῖν
 30 “ μένων σωτηρίας παθόντα, οὔτε ἕτερόν τινα σέβειν. Τοῦτον
 “ μὲν γὰρ ^q υἱὸν ὄντα τοῦ Θεοῦ, προσκυνοῦμεν, τοὺς δὲ μάρ-
 “ τυρας, ὡς μαθητὰς ^r καὶ μιμητὰς τοῦ Κυρίου, ἀγαπῶμεν

^b καὶ πονηρὸς] Ita edd. A.B.C. D.F.I.K. Usser. καὶ om. E.G.H. non male. Deinde ὁ om. G.

^c ἀνεπ. πολ.] ἀνεπ. αὐτοῦ πολ. edd. A.B.C.D.F.I.K. αὐτοῦ om. E.G.H. Usser.

^d ἐστεφανωμένον] στεφανούμενον H.

^e τὸν—στέφανον] Ita B.C.D.F. G.H.I.K. τῷ—στεφάνῳ edd. A.E. Usser. στέφανον — ἀπενηνεγμένον Niceph.

^f τὸ] τῷ G. perperam.

^g τῷ ἀγίῳ αὐτοῦ] αὐτοῦ τῷ ἀγίῳ Steph. Stroth. A.E. αὐτοῦ τῷ ἀγίῳ αὐτοῦ (sic) H.

^h Ὑπέβαλον] ὑπέβαλλον G. ὑπέβαλε Usser. ὑποβάλλουσι Niceph.

ⁱ δὲ Ἀλκης] Ita Stroth. Zim. Heinich. probante Valesio, Usser. δάλκης F. δὲ δάλκης Steph. Val. A.C.D.E.H.I.K. *Alces*, Vers. Lat. Vet. δὲ ἀλλῆς G. δὲ δάλβης B.

δὲ δαρκῆς Niceph. Monet Valesius *Alcen* nomen fuisse usitatum in Græcia, et præcipue apud Smyrnæos, ut docet Ignatii ad Smyrn. Epistola.

^k ἄρξωνται] ἄρξονται E.

^l εἶπον] εἰπὼν C. mendose.

^m ὑποβαλόντων] ὑποβαλλόντων G.I.K.

ⁿ Ἰουδαίων] τῶν Ἰουδ. edd. B.C. D.F. τῶν om. A.E.G.H.I.K. Usser.

^o λαμβάνειν] ἀναλαμβάνειν G.

^p τῶν σωζομένων adduntur in margine codicis I. juxta collat. Gronov. neque male a textu abes- sent.

^q υἱὸν ὄντα] Ita edd. A.E.G.H. Usser. ὄντα υἱὸν B.C.D.F.I.K.

^r καὶ μιμητὰς τοῦ Κυρίου] Ita B.C.D.E.F.G.H.I.K. Usser. τοῦ K. καὶ μιμητὰς edd. A.

“ ἀξίως, ^s ἕνεκα εὐνοίας ἀνυπερβλήτου τῆς εἰς τὸν ἴδιον βασι-
 “ λέα καὶ διδάσκαλον· ὧν γένοιτο καὶ ἡμᾶς συγκοινωνοὺς τε
 “ καὶ ^t συμμαθητὰς γενέσθαι. Ἰδὼν οὖν ὁ ἑκατοντάρχης
 “ ^v τὴν τῶν Ἰουδαίων γενομένην ^w φιλονεικίαν, θεὸς αὐτὸν ἐν
 “ μέσῳ, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ἔκαυσεν. Οὕτως τε ἡμεῖς ὕστερον ³¹
 “ ἀνελόμενοι τὰ τιμιώτερα λίθων πολυτελῶν καὶ δοκιμώτερα
 “ ὑπὲρ χρυσίον ὅστ᾽ αὐτοῦ, ἀπεθέμεθα ὅπου καὶ ἀκόλουθον
 “ ἦν. Ἐνθα ὡς δυνατὸν ἡμῖν συναγομένοις ἐν ἀγαλλιάσει
 “ καὶ χαρᾷ παρέξει ὁ Κύριος ἐπιτελεῖν ^x τὴν τοῦ μαρτυρίου
 “ αὐτοῦ ἡμέραν γενέθλιον, ^y εἰς τε τὴν τῶν προηθληκότων
 “ μνήμην, καὶ τῶν μελλόντων ἄσκησίν τε καὶ ἐτοιμασίαν.
 “ Τοιαῦτα τὰ κατὰ τὸν μακάριον Πολύκαρπον σὺν τοῖς ἀπὸ ³²
 “ ^z Φιλαδελφίας ^a δώδεκατον ἐν Σμύρνῃ μαρτυρήσαντα· ὃς
 “ ^b μόνος ὑπὸ πάντων ^b μᾶλλον μνημονεύεται, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν

^s ἕνεκα] ἕνεκεν G.H.

^t συμμαθητὰς] Ita Val. Stroth. B.C.G.H.I.K. μαθητὰς Steph. A. D.E.F. κοινωνοὺς τε καὶ συμμαθητὰς Usser. ut nos socii ipsorum et condiscipuli &c. Vers. Lat. Vet. Lctionem Usserianam probat Valesius.

^v τὴν τῶν] τὴν H. τῶν Usser.

^w φιλονεικίαν] φιλονικίαν G. deinde αὐθις pro θεῖς.

^x τὴν om. H.

^y εἰς τε τὴν] Ita A.C.G.I.K. Usser. εἰς τητε (sic) F. εἰς τε edd. E.H. Nihil habes de B.D.

^z Φιλαδελφίας] Ita B.C.D.E.F. G. Usser. Niceph. Φιλαδελφείας edd. A.H.I.K.

^a δώδεκατον ἐν Σμύρνῃ μαρτυρήσαντα.] Non dubitavi hanc Valesii conjecturam in textum recipere. Stephanus dederat—δώδεκα, τοῦ ἐν Σμύρνῃ μαρτυρήσαντος, uti l. A.B.C.D.E.F.H.I. a sec. m. quæ scriptura, inquit Valesius, manifeste vitiosa est. Strothius (et post eum Zim. et Heinichen) dedit—δώδεκα, τοῖς ἐν Σμύρνῃ μαρ-

τυρήσασι, e conjectura solum: nesciebat enim legi in codice G. δώδεκα μαρτυρήσασιν, ὃς μόνος κ. τ. λ. Displicet vero hæc lectio, ut quæ relativum ὃς ita longe a voce Πολύκαρπον sejungat. Savilius conjecerat—δώδεκα, τὸν ἐν Σμύρνῃ μαρτυρήσαντα: magis vero placet δώδεκατον, et in codd. I. a pr. m. K. diserte legitur δωδεκάτον. Usserii quoque editio habet—Πολύκαρπον, ὃς σὺν τοῖς ἀπὸ Φιλ. δωδέκατος ἐν Σμύρνῃ μαρτυρήσας, μόνος κ. τ. λ. Nescio quam lectionem in versione sua exprimere vellet Christophorsonus, quæ ita se habet, *Ista de beato Polycarpo, qui Smyrnæ martyrīum obivit, cum aliis duodecim ex Philadelphia profectis*, quæ vix e Græco deduci potest, nisi legendo τοιαῦτα τὰ κατὰ τὸν μ. Πολύκαρπον σὺν τοῖς ἀπὸ Φιλαδελφείας δώδεκα τὸν ἐν Σμύρνῃ μαρτυρήσαντα, quæ lectio eadem est cum nostra, δώδεκα τὸν tantum in δωδέκατον immutato.

^b μᾶλλον om. G. Usser.

“ ἔθνων ἐν παντὶ τόπῳ λαλεῖσθαι.” ἘΤὰ μὲν δὴ κατὰ τὸν
 θανμάσιον καὶ ἀποστολικὸν Πολύκαρπον, τοιοῦτου κατ-
 ηξίωτο τέλους, τῶν κατὰ τὴν Σμυρναίων ἐκκλησίαν ἀδελφῶν
 τὴν ἱστορίαν ἐν ᾗ δεδηλώκαμεν ^d αὐτῶν ἐπιστολῇ ^e κατατεθει-
 33 μένων. Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ περὶ αὐτοῦ γραφῇ καὶ ἄλλα μαρτύ-
 ρια συνῆπτο κατὰ τὴν αὐτὴν Σμύρναν πεπραγμένα ὑπὸ τὴν
 αὐτὴν περίοδον τοῦ χρόνου τῆς τοῦ Πολυκάρπου μαρτυρίας
 μεθ’ ὧν καὶ Μητροδόωρος ^f τῆς κατὰ Μαρκίωνα πλάνης πρεσ-
 βύτερος δὴ εἶναι δοκῶν, πυρὶ παραδοθεὶς ἀνήρηται. Τῶν γε
 μὴν τότε ^g περιβοήτος μάρτυς ^h εἰς τις ἐγνωρίζετο Πιόνιος,
 οὗ τὰς κατὰ μέρος ὁμολογίας, τὴν τε τοῦ λόγου παρρησίαν,
 καὶ τὰς ὑπὲρ τῆς πίστεως ἐπὶ τοῦ δήμου καὶ τῶν ἀρχόντων
 34 ⁱ ἀπολογίας, ^k διδασκαλικὰς τε ^l δημηγορίας, καὶ ἔτι τὰς πρὸς
 τοὺς ὑποπεπτωκότας τῷ κατὰ τὸν διωγμὸν πειρασμῷ δεξιό-
 σεις, παραμυθίας τε ^m ἃς ἐπὶ τῆς εἰρκτῆς τοῖς παρ’ αὐτὸν
 εἰσαφικνουμένοις ἀδελφοῖς παρετίθετο, ἃς τε ἐπὶ τούτοις
ⁿ ὑπέμεινε ^o βασάνους τε καὶ τὰς ἐπὶ ταύταις ἀλγυδόνας, καθη-
 λώσεις τε, καὶ τὴν ἐπὶ τῆς πυρᾶς καρτερίαν, τὴν τε ἐφ’ ἅπασι
 ρτοῖς παραδόξοις αὐτοῦ τελευτήν, ^q πληρέστατα ^r τῆς περὶ
 αὐτοῦ ^s γραφῆς περιεχούσης, ^t τοὺς οἷς φίλον, ἐπὶ ταύτην

^c Τὰ μὲν δὴ τὰ (sic) H.

^d αὐτῶν ἐπιστολῇ] ἐπιστολῇ αὐτῶν Steph. Stroth. A.

^e κατατεθειμένων] καταθεμένων G.

^f τῆς—δὴ om. G.

^g περιβοήτος μάρτυς] περιβοήτων μαρτύρων H. περιβοήτων G.

^h εἰς τις om. Steph. A.E. et

l. iidem καὶ post ἐγνωρίζετο.

ⁱ ἀπολογίας] ὁμολογίας F. male.

^k διδασκαλικὰς] Ita edd. A.E. G.H. διδασκαλίας B.C.D.F.I.K.

^l δημηγορίας] Ita edd. A.E.H. καὶ δημηγορίας C.I.K. καὶ δημιουρ-
 γίας F. καὶ δημηγορικὰς G. Nihil
 habeo de B.D.

^m ἃς] ὅσας G.

ⁿ ὑπέμεινε] ὑπέμενεν I.K.

^o βασάνους τε] Ita B.C.D.F.I.K.

τε om. edd. A.E.G.H.

^p τοῖς παραδόξοις om. G.H.

^q πληρέστατα] Ita edd. A.E.G. H. πληρεστάτην B.C.D.F. πληρε-
 στάτης I. a sec. m. K.

^r τῆς] Ita edd. A.E.F.G.H. om. C.I.K. Nihil habeo de B.D.

^s γραφῆς] Ita edd. A.E.G.H.I. K. γραφὴν B.C.D.F. Tot tantæque
 turbæ excitatæ sunt circa hæc
 tria vocabula per κακοζήλιαν istum
 conciliandi genitivum γραφῆς cum
 accusativo ταύτην: dissensio vero
 conciliatorum satis se prodit.

^t τοὺς] τοῖς Steph. A.E. men-
 dose. τοὺς habet c.

^v ἀναπέμψομεν, τοῖς τῶν ἀρχαίων συναχθεῖσιν ἡμῖν μαρτυ-
ρίοις ἐντεταγμένην. Ἐξῆς δὲ καὶ ἄλλων ἐν Περγάμῳ πόλει 35
τῆς Ἀσίας ὑπομνήματα μεμαρτυρηκότων φέρεται, Κάρπου
καὶ ^w Παύλου, καὶ γυναικὸς Ἀγαθονίκης, μετὰ πλείστας
καὶ διαπρεπεῖς ὁμολογίας ἐπιδόξως τετελειωμένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ις.

Ὅπως Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος τὸν Χριστοῦ λόγον ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων πόλεως
^x πρεσβεύων ἐμαρτύρησεν.

(Nic. H. E. III, 32.)

Κατὰ ^y τούτους δὲ καὶ ὁ μικρῷ πρόσθεν ἡμῖν δηλωθεὶς 1
Ἰουστίνος, δεύτερον ὑπὲρ τῶν καθ' ἡμᾶς δογμάτων βιβλίον
ἀναδούς τοῖς δεδηλωμένοις ἄρχουσι, θείῳ κατακοσμεῖται μαρ-
τυρίῳ, φιλοσόφου ^z Κρίσκεντος, (τὸν ^a φερώνυμον δὲ οὗτος
τῇ Κυρικῇ προσηγορίᾳ βίον τε καὶ ^b τρόπον ^c ἐξήλου,) τὴν
ἐπιβουλὴν ^d αὐτῷ ^e καταρτίσαντος· ^f ἐπεὶ περ ^g πλεονάκεις ἐν
^h διαλόγοις ⁱ ἐπ' ἀκροατῶν ^k εὐθύνας αὐτὸν, τὰ νικητήρια ^l τελευ-
τῶν ^m ἧς ἐπρέσβευεν ἀληθείας διὰ τοῦ μαρτυρίου τοῦ κατ'
αὐτὸν ⁿ ἀνεδήσατο. Τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ^o ταῖς ἀληθείαις 2

^v ἀναπέμψομεν] ἀναπέμψωμεν A.
παραπέμψωμεν Steph. Stroth. E.
ἀναπέμπομεν G. deinde τῆς pro τοῖς
mendose;

^w Παύλου] Παύλου G.

^x πρεσβεύων] κηρύττων G. Ti-
tulus ita exhibetur in F. περὶ
Ἰουστίνου καὶ τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ.

^y τούτους δέ] τούσδε Steph.
Stroth. A.E.G. Capitis distinctio
omittitur a Steph.

^z Κρίσκεντος] Κρήσκεντος G.I.K.
Niceph. Ita I.K. semper.

^a φερώνυμον] φερώνυμον F.G.
Deinde δὲ om. G.

^b τρόπον] τὸν τρόπον F.

^c ἐξήλου] ἐξελού G.

^d αὐτῷ] αὐτοῦ K.

^e καταρτίσαντος] καττίσαντος I.
in margine, K. καταρτίσαντος Ni-
ceph.

^f ἐπεὶ περ] Ita edd. B.C.D.F.I.
a pr. m. ἐπειδὴ G.H.I. a sec. m.
K. ἐπεὶ A.E. ἐπεὶ τοί γ' Niceph.

^g πλεονάκεις] πολλάκις H. Ni-
ceph.

^h διαλόγοις] διαφόροις G.

ⁱ ἐπ' ἀκροατῶν] Ita Zim. B.C.D.
F.I.K. probante Valesio. ἀκροατῶν
παρόντων cæteri edd. A.E.G.H.

^k εὐθύνας] εὐθυνε c.

^l τελευτῶν] τελευταῖον G.

^m ἧς] ὑπὲρ ἧς Val. Stroth. B.C.
D.F.H.a. ὑπὲρ om. Steph. E.G.I.
K. ὑπὲρ sine ἧς A. Πρεσβεύειν
genitivum asciscit in VI, 38. et
elegantior est præpositionis omis-
sio.

ⁿ ἀνεδήσατο] ἀνεδηλώσατο G.
pessime.

^o ταῖς ἀληθείαις] τῆς ἀληθείας
M.c.

φιλοσοφώτατος, ἐν τῇ ^pδεδηλωμένῃ ἀπολογία σαφῶς οὕτως, ὥσπερ οὖν καὶ ἔμελλεν ὅσον οὕτω περὶ αὐτὸν συμβήσεσθαι, προλαβὼν ἀποσημαίνει τούτοις ^qαὐτοῖς τοῖς ῥήμασι· “Κἀγὼ
 “ οὖν προσδοκῶ ὑπὸ τινος τῶν ὀνομασμένων ἐπιβουλευθῆναι,
 “ ^rκἀν ^sξύλω ^sἐντιναγῆναι, ^tἢ ^tκἀν ὑπὸ Κρίσκεντος τοῦ ^vἀφι-
 3 “ λοςόφου ^wκαὶ φιλοκόμπου. Οὐ γὰρ φιλόσοφον εἰπεῖν
 “ ἄξιον τὸν ἄνδρα, ὅς γε περὶ ^xὧν μὴ ἐπίσταται δημοσία
 “ καταμαρτυρεῖ, ὡς ἀθέων καὶ ἀσεβῶν Χριστιανῶν ὄντων,
 “ πρὸς χάριν καὶ ἡδονὴν τῶν πολλῶν, ^yπεπλανημένως ^zτούτο
 “ πράττων. Εἴ τε γὰρ μὴ ἐντυχὼν τοῖς τοῦ Χριστοῦ ^aδι-
 “ δάγμασι κατατρέχει ^bἡμῶν, ^cπαμπόνηρός ἐστι καὶ ἰδιωτῶν
 “ ^dπολὺ ^eχείρων, οἳ φυλάττονται πολλάκις περὶ ὧν οὐκ ἐπί-
 4 “ στανται, διαλέγεσθαι ^fκαὶ ψευδομαρτυρεῖν. Καὶ εἰ ἐντυ-
 “ χὼν μὴ ^gσυνῆκε τὸ ἐν αὐτοῖς μεγαλείον, ^hἢ ^hσυνεῖς, πρὸς
 “ τὸ μὴ ὑποπτευθῆναι τοιοῦτος ταῦτα ποιεῖ, πολὺ μᾶλλον
 “ ⁱἀγεννῆς καὶ παμπόνηρος, ^kἰδιωτικῆς καὶ ἀλόγου δόξης καὶ

^p δεδηλωμένη] δηλουμένη G. δη-
 λωθείση Niceph.

^q αὐτοῖς om. A.E.G.I.K.

^r κἀν] Ita Val. C.G.H.I.K.
 κἀν ἐν F. καὶ ἐν B.D. καὶ Steph.
 Stroth. A.E. Justin. Niceph.

^s ἐντιναγῆναι] Ita edd. A.C.D.F.
 G.H.I.K. Niceph. ἐμπαγῆναι B.
 a pr. m. Justin. ἐνταγῆναι B. a
 sec. m.

^t ἢ κἀν] Ita C.G.H.I.K. Justin.
 ἢ καὶ edd. A.B.D.E.F.

^v ἀφιλοσόφου] φιλοσόφου I.K.
 male. v. Annot.

^w καὶ φιλ.] ἢ καὶ φιλ. B.C.D.F.
 I.K.

^x ὧν] ἡμῶν ᾧ c. non in vers.

^y πεπλανημένως] Ita Val. B.C.
 D.F. πεπλανημένων H. πεπλαμημέ-
 νων G. τῶν πεπλανημένων Steph.
 Stroth. Zim. A.E.I.K. Justin.
 τῶν πεπλανημένων sine πολλῶν Ni-
 ceph. Notandum est verba πρὸς
 χάριν καὶ ἡδονὴν τῶν πολλῶν de-

esse in H.

^z τοῦτο] ταῦτα c.

^a δίδασμασι] διατάγμασι G.

^b ἡμῶν] πάντων add. I.K.

^c παμπόνηρός—χείρων om. G.
 propter homœoteleuta ἡμῶν, χεί-
 ρων.

^d πολὺ] Ita B.C.D.F.I.K. Jus-
 tin. Niceph. πολλῶ edd. A.E.H.

^e χείρων] χείρον E.

^f καὶ ψευδ.] καταψευδ. G.

^g συνῆκε] συνέβην K. perperam.

^h συνεῖς] συνῆς H. συνιείς Ni-
 ceph.

ⁱ ἀγεννῆς] Ita omnes edd. et
 codd. recte, præter G. q. l. ἀγε-
 νῆσαι. Solus Readingius dedit
 ἀγενῆς.

^k ἰδιωτικῆς] ἰδιώτης I.K.

^l ἐλάττων ὧν] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.I.K. Justin. ὧν ἐλάττων
 Steph. A. ὧν ἐλάττω E.G. ὧν
 ἔλαττον H. οὐκ ἐλάττων ὧν Niceph.
 inepte.

“ φόβου ¹ ἐλάττων ὢν. Καὶ γὰρ ^mπροθέντα με καὶ ἐρωτή-
 “ σαντα αὐτὸν ἐρωτήσεις τινὰς τοιαύτας, μαθεῖν καὶ ἐλέγξει
 “ ὅτι ἀληθῶς μὴδὲν ⁿἐπίσταται, εἰδέναι ὁ ὑμᾶς βούλομαι. Καὶ ⁵
 “ ὅτι ἀληθῆ λέγω, εἰ μὴ ἀνηνέχθησαν ὑμῖν αἱ κοινωνίαι τῶν
 “ λόγων, ἔτοιμος καὶ ἐφ’ ὑμῶν κοινωνεῖν τῶν ἐρωτήσεων
 “ πάλιν βασιλικὸν δ’ ἂν καὶ τοῦτο ἔργον ρεῖη. ^qΕἰ δὲ
 “ καὶ ^rἐγνώσθησαν ὑμῖν αἱ ἐρωτήσεις μου καὶ αἱ ἐκείνου ἀπο-
 “ κρίσεις, φανερόν ὑμῖν ἐστίν, ὅτι οὐδὲν τῶν ἡμετέρων ἐπί-
 “ σταται· ἢ ^sεἰ ἐπίσταται, διὰ τοὺς ἀκούοντας ^tδὲ οὐ τολμᾷ
 “ λέγειν, ὡς πρότερον ἔφην, οὐ φιλόσοφος, ἀλλὰ φιλόδοξος
 “ ἀνὴρ δείκνυται. ^vὍς γε ^wμὴδὲ τὸ Σωκρατικὸν ἀξιέραστον ⁶
 “ ^xὃν τιμᾷ.” Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἰουστίνος. Ὅτι δὲ κατὰ
 τὴν αὐτοῦ πρόρρησιν πρὸς τοῦ Κρίσκεντος συσκευασθεὶς ἐτε-
 λειώθη, Τατιανὸς ἀνὴρ τὸν πρῶτον αὐτοῦ βίον σοφιστεύσας
 ἐν τοῖς Ἑλλήνων μαθήμασι, καὶ δόξαν οὐ σμικρὰν ἐν αὐτοῖς
 ἀπενηνεγμένος, πλείστα τε συγγράμμασιν αὐτοῦ καταλιπὼν
 μνημεῖα, ἐν τῷ πρὸς Ἑλληνας ἱστορεῖ λέγων ^yὥδέ πως·
 “ Καὶ ὁ θαυμασιώτατος Ἰουστίνος ὁρθῶς ἐξεφώνησεν, εἰκέ-
 “ ναι τοὺς προειρημένους λησταῖς.” Εἰτ’ ἐπειπὼν τινὰ περὶ ⁷
 τῶν φιλοσόφων, ἐπιλέγει ταῦτα· “ Κρίσκης γοῦν ^zὁ ἐννεοτ-
 “ τεύσας τῇ μεγάλῃ πόλει, παιδεραστία μὲν πάντας ὑπερή-
 “ νεγκε, φιλαργυρία δὲ πάνυ προσεχῆς ἦν. Θανάτου δὲ ὁ
 “ καταφρονεῖν συμβουλεύων, οὕτως αὐτὸς ἐδεδόκει τὸν θάνατον,
 “ ὡς καὶ Ἰουστίνον καθάπερ μεγάλῳ κακῷ, ^aτῷ θανάτῳ

^m προθέντα] προσθέντα G. προ-
 ταθέντα Justin.

ⁿ ἐπίσταται] ἐπίστανται G.

^o ὑμᾶς] ἡμᾶς F.

^p εἴη] ἂν εἴη G.

^q Εἰ δὲ] ἢ δὲ H.

^r ἐγνώσθησαν] ἐγνώσθη F. deinde
 om. αἱ ante ἐκείνου.

^s εἰ om. Steph. A.E. εἰ καὶ Jus-
 tin. ἢ εἰ καὶ ἐπίσταται μὲν legit c.
 aut si sciat ille quidem in vers.

^t δὲ om. B.C.D.F. male.

^v ὅς γε] γε om. G. Valesius

errore calami citat codd. B.C.D.
 pro lectione ὅς γε, sed voluit di-
 cere ὅς γε, uti legitur in C.F.

^w μὴδὲ] μὴ Steph. A.E. Justinī
 Editor Benedict. citat tres vetus-
 tiores MSS. pro lectione μὴ.

^x ὃν om. Steph. A.E.

^y ὥδέ πως] ὥδε E.G.I.K.

^z ὁ ἐννεοττεύσας] ὁ om. G.H.C.
 ἐννεοτεύσας Steph. A. ita quoque
 F, (ubi ἐννεο lineam terminat) et
 Tatian.

^a τῷ om. G.

“ περιβαλεῖν πραγματεύσασθαι· διότι κηρύττων τὴν ἀλή-
 “ θειαν, λίχνους τοὺς φιλοσόφους καὶ ἀπατεῶνας ^b ἐξήλεγχε.”
 Καὶ τὸ μὲν κατὰ Ἰουστίνον μαρτύριον τοιαύτην εἴληχε ^c τὴν
 αἰτίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ.

Περὶ ᾧ Ἰουστῖνος ἐν ἰδίῳ συγγράμματι μνημονεύει μαρτύρων.

(Nic. H. E. III, 33.)

1 ‘Ο δ’ αὐτὸς ἀνὴρ πρὸ τοῦ κατ’ αὐτὸν ^d ἀγῶνος, ἐτέρων πρὸ
^e αὐτοῦ μαρτυρησάντων ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ μνημονεύει ἀπο-
 λογίᾳ, χρησίμως τῇ ὑποθέσει καὶ ταῦτα ^f ἱστορῶν. Γράφει
 δὲ ὧδε· “ Γυνή τις ^h συνεβίου ἀνδρὶ ἀκολασταίνοντι, ἀκολα-
 “ σταίνουσα καὶ αὐτὴ πρότερον. ⁱ Ἐπειδὴ δὲ τὰ τοῦ Χρι-
 “ στοῦ διδάγματα ἔγνω, ^k ἐσωφρονίσθη, καὶ τὸν ἄνδρα ὁμοίως
 “ σωφρονεῖν πείθειν ἐπειράτο, ^l τὰ διδάγματα ἀναφέρουσα,
 “ τὴν τε μέλλουσαν τοῖς οὐ σωφρόνως ^m καὶ μετὰ λόγου
 “ ὀρθοῦ βιοῦσιν ἔσεσθαι ἐν αἰωνίῳ πυρὶ κόλασιν ⁿ ἀπαγγέλ-
 2 “ λουσα. ‘Ο δὲ ταῖς αὐταῖς ἀσελγείαις ^o ἐπιμένων, ἄλλοτρίαν
 “ διὰ τῶν πράξεων ἐποιεῖτο τὴν γαμετήν. Ἀσεβὲς γὰρ
 “ ἡγουμένη τὸ λοιπὸν ἡ γυνή, συγκατακλίνεσθαι ἀνδρὶ παρὰ
 “ τὸν τῆς φύσεως νόμον καὶ παρὰ τὸ δίκαιον ^p πόρους ἡδονῆς

^b ἐξήλεγχε] Ita Val. B.C.D.F.H. I.K.P.c. ^b συνηλεγχε Steph. Stroth. Zim. A.E.G. Tatian. Niceph. Pro h. l. editor Tatiani Benedict. citat codd. Colbert. Eusebii et unum ex Regiis perantiquum.

^c τὴν om. Steph. Stroth. A.E. G.H. Niceph.

^d ἀγῶνος] Ita edd. A.E.G.H. Rufin. μαρτυρίου B.C.D.F.I.K.V.a. μαρτυρίον (sic) P. forsā pro μαρ-
 τυρίου, sed ἀγῶνος μαρτύριον l. M. Nicephorus tantum habet πρὸ αὐ-
 τοῦ, neque dubito quin glossa sit μαρτυρίου pro inusitatiorē ἀγῶνος.

^e αὐτοῦ om. Steph. Stroth. A. E.I.K.

^f ἱστορῶν] ἱστορεῖ G.I.K. deinde

γράφων pro γράφει δε I.K.

^g τις] δέ τις G.

^h συνεβίου] συνεβίω Steph. A.E. Pro h. l. editor Justini Benedict. citat 2 codd. Colbert. et alium Reg.

ⁱ Ἐπειδὴ δὲ] ἐπεὶ δὲ G. Justin.

^k ἐσωφρονίσθη] ἐσωφρονήσθη F.

^l τὰ om. Steph. Stroth. A.E. Ne-
 que hic, neque supra, ante διδάγματα
 articulum ponunt tres codd. ab
 editore Justini citati.

^m καὶ μετὰ] οὔτε μετὰ c. neque,
 in vers.

ⁿ ἀπαγγέλλουσα] ἀπαγγέλουσα G.

^o ἐπιμένων] ἐπιμαίνων G.

^p πόρους] πέρας N.g. male.

“ ἐκπαντὸς πειρωμένῳ ποιεῖσθαι, τῆς συζυγίας χωρισθῆναι
 “ ἡ βουλήθη. Καὶ ὁ ἐπειδὴ ἐξεδυσσωπεῖτο ὑπὸ τῶν αὐτῆς,³
 “ ἔτι προσμένειν συμβουλευόντων, ὥς εἰς ἑλπίδα μεταβολῆς
 “ ἦζοντός ποτε τοῦ ἀνδρός, βιαζομένη ἑαυτὴν ἐπέμενεν.
 “ Ὅτι ἐπειδὴ δὲ ὁ ταύτης ἀνὴρ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν πορευ-
 “ θείς, χαλεπώτερα πράττειν ἠπαγγέλη, ὅπως μὴ κοινωνὸς
 “ τῶν ἀδικημάτων καὶ ἀσεβημάτων γένηται, μένουσα ἐν τῇ
 “ συζυγίᾳ, καὶ ὁμοδίαιτος καὶ ὁμόκοιτος γινομένη, τὸ λεγό-
 “ μενον παρ’ ὑμῖν ρεπούδιον δοῦσα, ἐχωρίσθη. Ὁ δὲ καλὸς⁴
 “ κἀγαθὸς ταύτης ἀνὴρ, δέον αὐτὸν χαίρειν ὅτι ἅ^α πάλαι
 “ μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν μισθοφόρων εὐχερῶς ἔπραττε,
 “ μέθαις χαίρουσα καὶ κακίᾳ πάσῃ, τούτων μὲν τῶν πράξεων
 “ πέπαυτο, καὶ αὐτὸν τὰ αὐτὰ παύσασθαι πράττοντα ἐβού-
 “ λετο· ἐμὴ βουλομένου ἀπαλλαγείσης, κατηγορίαν πεποιή-
 “ ται, λέγων αὐτὴν Χριστιανὴν εἶναι. Καὶ ἡ μὲν βιβλί-⁵
 “ διόν σοι τῷ αὐτοκράτορι ἠνέδωκε, πρότερον συγχωρηθῆναι
 “ αὐτῇ διοικήσασθαι τὰ ἑαυτῆς ἀξιούσα, ἔπειτα ἀπολογήσα-
 “ σθαι περὶ τοῦ κατηγορήματος μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων

¹ ἐβουλήθη] ἡβουλήθη H.

² ἐπειδὴ] Ita E.F.G.H.I.K. ἐπεὶ
 edd. A.C. Dubito de B.D.

³ ὥς om. F. male.

⁴ ἐλπίδα] Ita Val. E.F.G.H.I.K.
 Niceph. ἐλπίδας Steph. Stroth.
 A.C. et tres codd. ab editore Jus-
 tini citati. Dubito de B.D.

⁵ τὴν om. G.

⁶ ἠπαγγέλη] ἀπήγγελλον E.

⁷ γένηται] γίνηται F.I.K.

⁸ γινομένη] γενομένη E.

⁹ ὑμῖν] Ita Stroth. Zim. E.g. et
 tres codd. ab editore Justini ci-
 tati. ἡμῖν Steph. Val. A.B.C.D.F.
 G.H.I.K. sic appellamus, Chris-
 toph.

¹⁰ ἅ om. G. male.

¹¹ ἔπραττε] ἔπραττεν ἡ γυνὴ F.
 ἐπ. κυλιμένη ἡ γυνὴ K. secundum
 collat. Gronov.

¹² πάσῃ om. tres codd. ab edi-

tore Justini citati.

¹³ παύσασθαι πράττοντα] πράτ-
 τοντα παύσασθαι G.

¹⁴ ἐμὴ βουλομένου om. A.C.E.G.
 sed folium hic insertum esse in C,
 quod longe recentiore manu per-
 scriptum est, monet Valesius: om.
 quoque tres codd. ab editore Jus-
 tini citati. Habent edd. B.D.F.
 H.I.K. Rufin. “ nec sine gravis-
 “ simo totius sententiæ damno
 “ abesse possunt.” Val.

¹⁵ αὐτὴν om. G.

¹⁶ βιβλίδιον] βιβλίον g.

¹⁷ ἠνέδωκε] Ita F.G.I.K. et tres
 codd. recentiores ab editore Jus-
 tini citati. ἀναδέδωκε edd. A.C.
 E.H. sed propter folium insertum
 in codice C, nihil audeo affirmare
 in hoc loco de B.C.D. qui forsā
 consentiunt cum F.

¹⁸ ἔπειτα] εἶτα G.

“ αὐτῆς ^k διοίκησιν. Καὶ ¹ συνεχώρησας τοῦτο. Ὁ δὲ ταύτης
 “ ποτὲ ἀνὴρ πρὸς ἐκείνην μὲν μὴ δυνάμενος ταυῶν ἔτι λέγειν,
 “ πρὸς Πτολεμαῖον τινὰ, ὃν Οὐρβίκιος ἐκολάσατο, διδάσκα-
 “ λον ἐκείνης τῶν Χριστιανῶν μαθημάτων γενόμενον, ἐτρά-
 6 “ πετο διὰ τοῦδε τοῦ τρόπου. Ἐκατόνταρχον εἰς δεσμὰ
 “ ἐμβαλόντα τὸν Πτολεμαῖον, φίλον αὐτῷ ὑπάρχοντα, ἔπεισε
 “ λαβέσθαι τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἀνερωτῆσαι, εἰ αὐτὸ τοῦτο
 “ ^mμόνον Χριστιανός ἐστι. Καὶ τὸν Πτολεμαῖον φιλαλήθη
 “ ἀλλ’ οὐκ ἀπατηλὸν οὐδὲ ⁿψευδολόγον τὴν γνώμην ὄντα,
 “ ὁμολογήσαντα ὅτι αὐτὸν εἶναι Χριστιανόν, ἐν δεσμοῖς γενέ-
 “ σθαι ὁ ἐκατόνταρχος πεποίθε, καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν
 7 “ τῷ δεσμωτηρίῳ ἐκολάσατο. Τελευταῖον δὲ ὅτε ἐπὶ Οὐρ-
 “ βίκιον ῥῆχθη ὁ ἄνθρωπος, ὁμοίως αὐτὸ τοῦτο μόνον
 “ ^rἐξητάσθη εἰ εἶναι Χριστιανός. Καὶ πάλιν τὰ καλὰ ἑαυτῷ
 “ συνεπιστάμενος διὰ τὴν ἀπὸ ^sτοῦ Χριστοῦ διδασχὴν, ^tτὸ
 “ ^vδιδασκαλεῖν τῆς θείας ἀρετῆς ὁμολόγησεν. Ὁ γὰρ

^k διοίκησιν] ὑπέσχετο add. Steph.
 Stroth. Zim. B.D.F. (et olim
 forsā C.) et unus Reg. recentior
 ab editore Justinī citatus. om.
 Val. (quamvis in versione ex-
 pressit,) A.C.E.G.H. codd. anti-
 quiores apud Justinī editorem,
 Rufin. Niceph. ὑποσχομένη I. a
 sec. m. K. et unus Colbert. re-
 centior apud Justinī editorem:
 ὑπέσχο μὲν b. Notandum vero
 est locum ita interpungi in edi-
 tione Stephani, — διοίκησιν. ὑπέ-
 σχετο καὶ συνεχώρησας τοῦτο.

¹ συνεχώρησας] συνεχώρηθη G.

^m μόνον] μόνον εἰ c.

ⁿ ψευδολόγον] ψευδολόγιον G.

^o ἑαυτὸν εἶναι] εἶναι αὐτὸν G.

^p ῥῆχθη] Ita B. (olim forsā C.)
 D.F.G.H.I.K. ῥήλθεν edd. A.C. (?)

E. προσήχθη Niceph.

^q αὐτὸ] αὐτῷ F. male.

^r ἐξητάσθη] ἐξετάσθη F. ἐξέτα-
 σεν E.

^s τοῦ Χριστοῦ] Θεοῦ F.

^t τὸ om. F. τότε G.

^v διδασκαλεῖον] Neque Stephanus
 neque Valesius sibi constabant in
 hoc vocabulo scribendo. Supra
 enim, in pag. 235. Stephanus
 dedit διδασκαλεῖα, inhærens, ut ait
 Valesius, Regio exemplari: idque
 mutare religio fuit in isto loco
 Valesio. Hic vero Stephanus
 dedit διδασκάλιον et ita, ut semper
 B.C.D.F. Valesius vero (quem
 Strothius et Zim. sequuntur)
 scripsit διδασκάλειον sine aucto-
 ritate præter a.; nesciebat enim
 ita scribi in G.I.K. διδασκαλεῖον
 diserte habetur in E.H. necnon in
 2 Colbert. et 2 Reg. codd. apud
 Justinī editorem; quam scriptu-
 ram secutus sum, sicut in pag.
 235; 244. De accentu h. v. in
 codice A. nihil audeo pronunciare:
 tantum constat διδασκαλεῖον non
 διδασκαλιον legi in h. l.

“ ἀρνούμενος ὅτι ^ω οὐκ εἶη, ἢ κατεγνωκῶς τοῦ πράγματος
 “ ἔξαρνος γίνεται, ἢ ^x ἐαυτὸν ἀνάξιον ἐπιστάμενος καὶ ἀλλό-
 “ τριον τοῦ πράγματος, τὴν ὁμολογίαν φεύγει. Ὡν οὐδὲν
 “ ὑπέρσσει τῷ ἀληθινῷ Χριστιανῷ. Καὶ τοῦ Οὐρβικίου ⁸
 “ κελεύσαντος αὐτὸν ἀπαχθῆναι, Λούκιός τις καὶ αὐτὸς ὢν
 “ Χριστιανὸς, ὁρῶν [■] τὴν ἀλόγως ^α οὕτω γενομένην κρίσιν,
 “ πρὸς τὸν Οὐρβίκιον ἔφη, Τίς ^β ἡ αἰτία τοῦ μήτε μοιχὸν,
 “ μήτε πορνὸν, μήτε ἀνδροφόνον, μήτε λωποδύτην, μήτε
 “ ἄρπαγα, μήτε ἀπλῶς ἀδίκημά τι ^ε πράξαντα ἐλεγχόμενον,
 “ ὀνόματος δὲ Χριστιανοῦ προσωυμίαν ὁμολογοῦντα τὸν
 “ ἄνθρωπον τοῦτον ^δ ἐκολάσω; Οὐ πρέποντα Εὐσεβεῖ αὐτο- ⁹
 “ κράτορι, οὐδὲ ^ε φιλοσόφῳ Καίσαρος παιδὶ, οὐδὲ ἱερᾷ συγ-
 “ κλήτῳ κρίνεις, ὦ Οὐρβίκιε. Καὶ ὃς οὐδὲν ἄλλο ἀποκρινά-
 “ μενος, ^ε καὶ πρὸς τὸν Λούκιον ἔφη, Δοκεῖς μοι ^ε καὶ σὺ εἶναι
 “ τοιοῦτος. Καὶ τοῦ Λουκίου φήσαντος, Μάλιστα, πάλιν
 “ καὶ αὐτὸν ἀπαχθῆναι ^h ἐκέλευσεν. Ὁ δὲ χάριν εἰδέναι
 “ ὁμολόγει· πονηρῶν γὰρ δεσποτῶν ^ι τῶν τοιούτων ^k ἀπηλ- ¹⁰
 “ λάχθαι ἐπέειπε, καὶ παρὰ ἀγαθὸν πατέρα καὶ βασιλέα τὸν

^ω οὐκ εἶη] Ita edd. A.B.C.D.F.
 ὢν E.G.H.I. a sec. m. K. Legunt
 igitur hi codices ἀρνούμενος ὅτι
 ὢν, ἢ, i. e. ἀρνούμενος ὅτι οὐκ, ἢ, uti
 diserte legitur a Niceph. et in g.
 et in 3 Colbert. et 1 Reg. apud
 Justini editorem. Utramque lec-
 tionem conjunxit N. scribendo
 ὅτι οὐκ εἶη. Suspicio vero lectio-
 nem ὅτι οὐκ librariis deberi, quibus
 displicuit negativum οὐκ post ἀρ-
 νούμενος; neque assentior Justini
 editori, qui putat Rufinum legisse
 ὅτι οὐκ ἢ, quia vertit, qui negat quod
 est: vix enim aliter reddere posset
 Græcum phrasin, ἀρνούμενος ὅτι
 οὐκ εἶη. Deinde ἢ om. F.

^x ἐαυτὸν] αὐτὸν H.

^υ πρόσσει] προσέτι F.

[■] τὴν] τι G.

[■] οὕτω] Ita B.C.D.F.G.H.I.K.
 οὕτως edd. A.E.

^β ἡ ante αἰτία om. E. et tres
 Colbert. codd. apud Justini edi-
 torem.

^ε πράξαντα] πράξαντι H. men-
 dose.

^δ ἐκολάσω] ἐκολασάσω G.

^ε φιλοσόφῳ] Ita edd. A.B.E.G.
 H.I.K. 3 Colbert. et 2 Reg. codd.
 apud Justini editorem; Niceph.
 Rufin. φιλοσόφῳ καὶ C, teste Va-
 lesio, silet enim recentior collatio.
 φιλοσόφου D.F. 1 Reg. apud Jus-
 tini editorem; Justin.

^ε καὶ πρὸς] καὶ om. G.

^ε καὶ σὺ εἶναι] εἶναι ἐν σοὶ G.

^h ἐκέλευσεν] ἐποίησεν H.

^ι τῶν] Ita Val. Stroth. A.B.C.
 D.F.G.I.K. Justin. om. Steph.
 A.E.H. 3 codd. apud Justini edi-
 torem, Niceph.

^k ἀπηλλάχθαι] ἀπαλλαγῆναι G.

“Θεὸν πορεύεσθαι. Καὶ ἄλλος δὲ τρίτος ἐπελθὼν, κολασθῆναι ¹προσεταιμήθη.” Τούτοις ^ωὁ Ἰουστίνος εἰκότως καὶ ἀκολουθῶς ἄς ^ηπροεμνημονεύσαμεν αὐτοῦ φωνὰς ἐπάγει, λέγων, “Κἀγὼ οὖν προσδοκῶ ὑπὸ τινος τῶν ὀνομασμένων “ἐπιβουλευθῆναι,” καὶ τὰ λοιπά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ.

Τίνες εἰς ἡμᾶς ἦλθον τῶν Ἰουστίνου λόγων.

(Nic. H. E. IV, 6.)

■ Πλείστα δὲ οὗτος ^ο καταλέλοιπεν ἡμῖν πεπαιδευμένης ^ρδιανοίας καὶ περὶ τὰ θεῖα ἐσπουδακίας ὑπομνήματα, πάσης ὠφελείας ἔμπλεα. ^εἐφ’ ἃ τοὺς φιλομαθεῖς ἀναπέμψομεν, τὰ εἰς ἡμετέραν γνῶσιν ἐλθόντα χρησίμως παρασημνήμενοι. Ὁ μὲν τις ^εἐστὶν αὐτῷ λόγος πρὸς Ἀντωνῖνον τὸν Εὐσεβῆ προσαγορευθέντα καὶ τοὺς τούτου παῖδας ^ςτὴν τε Ῥωμαίων σύγκλητον προσφωνητικὸς, ὑπὲρ τῶν καθ’ ἡμᾶς δογμάτων. ὁ δὲ ^δδευτέραν περιέχων ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀπολογίαν, ἣν πεποιήται πρὸς τὸν τοῦ ^νδεδηλωμένου αὐτοκράτορος διά-

¹ προσεταιμήθη] Nescio quare Justini Editor Valesium reprehenderit, ut qui minus belle προσεταιμήθη scripserit contra fidem codicum: in duabus saltem Valesianis editionibus (sc. ann. 1659, 1678.) hanc lectionem non inveni, quamvis in ed. 1678 errore, ut videtur, typographi προσεταιμήσθη dederit; ἐτιμήθη l. G. Idem Justini editor monuit Stephanum et Regium codicem legere ἀπελθὼν pro ἐπελθὼν: meum vero exemplar editionis Steph. diserte habet ἐπελθὼν. neque quicquam annotavit recentior collator codicis A.

^ω ὁ ante Ἰουστ. om. G.

^η προεμνημονεύσαμεν] καὶ προεμν. H. προεμνηύσαμεν I.K.

^ο καταλέλοιπεν] συγγράμματα add. G.

^ρ διανοίας] Ita Steph. Val. B.C. D.F.G.H.I.K. ψυχῆς Stroth. A.E. ψυχῆς καὶ περὶ διανοίας g. Verba καὶ περὶ τὰ θεῖα ἐσπουδακίας om. Steph. mendose: habet c. et in vers: Nicephorus habet πολλὰ δὲ καὶ οὗτος θείας καὶ πεπαιδευμένης ὄντως ψυχῆς καταλέλοιπεν ὑπομνήματα.

^ε ἐφ’ ἃ] ἐφ’ ἑαυτὰ (sic) G.

^ε ἐστὶν αὐτῷ λόγος] αὐτῶν ἐστὶ λόγος E.N.g. ἐστὶ λόγος αὐτῷ G.

^ς τὴν τε] πρὸς δὲ G.

^δ δευτέραν] δεύτερος H. Niceph. δευτέραν μὲν Steph. Stroth. E.

^ν δεδηλωμένου] δηλουμένου Steph. Stroth. E.

δοχόν τε καὶ ὁμώνυμον Ἀντωνῖνον *Οὐῆρον, *οὐ τὰ κατὰ
 τοὺς χρόνους ἐπὶ τοῦ παρόντος ὕδιέξιμεν. Καὶ ἄλλος ὁ
 πρὸς Ἑλληνας, ἐν ᾧ μακρὸν περὶ πλείστων παρ' ἡμῖν τε καὶ
 τοῖς Ἑλλήνων φιλοσόφοις ζητουμένων ^ακατατείνας λόγον,
 περὶ τῆς τῶν δαιμόνων διαλαμβάνει φύσεως· ^βἃ οὐδὲν ἂν
 ἐπείγοι ^γτανῦν παρατίθεσθαι. Καὶ αὖθις ἕτερον πρὸς Ἑλ-
 ληνas ^δεἰς ἡμᾶς ἐλήλυθεν αὐτοῦ σύγγραμμα, ὃ καὶ ἐπέγραψεν
 ἔλεγχον. Καὶ παρὰ ^ετούτους ἄλλο περὶ Θεοῦ μοναρχίας,
 ἣν οὐ μόνον ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν γραφῶν, ἀλλὰ ^ςκαὶ τῶν Ἑλλη-
 νικῶν συνίστησι ^ςβιβλίον. Ἐπὶ τούτοις ἐπιγεγραμμένον ³
 ψάλτης, καὶ ^ηἄλλο ^ισχολικὸν περὶ ψυχῆς. Ἐν ᾧ διαφό-
 ρους πεύσεις ^κπροτείνας περὶ τοῦ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν προ-
 βλήματος, τῶν παρ' Ἑλλησι φιλοσόφων παρατίθεται τὰς
 δόξας, αἷς καὶ ἀντιλέξιν ὑπισχνεῖται, τὴν τε ^λαὐτὸς αὐτοῦ
 δόξαν ἐν ἐτέρῳ παραθήσεσθαι συγγράμματι. Καὶ διάλογον
^μδὲ πρὸς Ἰουδαίους συνέταξεν, ὃν ἐπὶ τῆς Ἐφεσίων πόλεως
 πρὸς Τρύφωνα τῶν τότε Ἑβραίων ἐπισημότατον πεποιήται·
 ἐν ᾧ τίνα τρόπον ἡ θεία χάρις αὐτὸν ἐπὶ τὸν τῆς πίστεως
^νπαρώρμησε λόγον, δηλοῖ, ὁποῖαν τε πρότερον ^οπερὶ τὰ φι-

ω Οὐῆρον] Βῆρον K. σεουῆρον a.

x οὐ τὰ] οὐ om. G. τὰ om. E.

y διέξιμεν] διέξιμεν E.I.K. a pr.
m.

z Ἑλλήνων] Ἑλλῆσι G.

a κατατείνας] Ita edd. A.E.G.H.
κατὰ τινας B.C.D.F.I.K. mendo-
sissime.

b δ] ὃν I. a sec. m.

c τανῦν] τονῦν G.

d εἰς ἡμᾶς om. H.

e τούτους] τοῦτο G.

f καὶ τῶν] Ita E.G.I.K. καὶ ἐκ
τῶν edd. A.B.C.D.F.H. ἀλλὰ γε
δὴ καὶ τῶν θύραθεν. Niceph.

ς βιβλίον] βιβλίον Steph. A.E.
G. Stephanus vero totum locum
ita distinguit, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν Ἑλλ.

συνίστησι βιβλίον ἐπὶ τούτοις ἐπιγε-
γραμμένον ψάλτης. Neque vero
dispicet plena distinctio post συν-
ίστησι, si vera sit lectio βιβλίον,
quod vix ausim affirmare: βιβλίον
habet c. *libris* in vers.

h ἄλλο] ἄλλος H.

i σχολικόν] σχολικῶν E. σχολίον
Niceph.

k προτείνας om. F. πρότινας vel
πρὸς τινας (?) G.

l αὐτὸς αὐτοῦ] αὐτοῖς αὐτοῦ E.
αὐτὸς ἑαυτοῦ H.

m δὲ om. G.

n παρώρμησε] Ita edd. A.C.G.
I.K. παρώρμηται E.H. ὥρμησε F.
Dubito de B.D. ἐλκυσε Niceph.

o περὶ] ἐπὶ Steph. E. περὶ a.

λόσοφα μαθήματα σπουδὴν εἰσενήνεκται, καὶ ὅσῃν ἐποιήσατο
 4 τῆς ἀληθείας ἐκθυμοτάτην ζήτησιν. Ἱστορεῖ δ' ἐν ταύτῳ
 περὶ Ἰουδαίων, ὡς κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἐπι-
 βουλὴν ἡ συσκευασαμένων, αὐτὰ ταῦτα πρὸς τὸν Τρύφωνα
 ἁποτεινόμενος. “^sΟὐ μόνον δὲ ^tμετενοήσατε ἐφ' οἷς ἐπρά-
 “^ζατε ^vκακῶς, ^wἀλλὰ ἄνδρας ἐκλεκτοὺς ^xἐκλεξάμενοι τότε
 “ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ^yἐξεπέμψατε εἰς ^zπᾶσαν τὴν γῆν λέγον-
 “^τες, αἵρεσιν ^aἄθεον Χριστιανῶν πεφάνθαι, καταλέγοντές
 “ ^bτε ταῦτα, ἅπερ καθ' ἡμῶν οἱ ἀγνοοῦντες ἡμᾶς ^cἅπαντες
 “ λέγουσιν, ὥστε οὐ μόνον ἑαυτοῖς ἀδικίας αἵτιοι ὑπάρχετε,
 5 “ ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ^dἀπλῶς ἀνθρώποις.” Γράφει
 δὲ καὶ ὡς ὅτι μέχρι καὶ αὐτοῦ χαρίσματα προφητικά διέλαμ-
 πεν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας. Μέννηται ^eδὲ καὶ τῆς Ἰωάννου ἀπο-
 καλύψεως, σαφῶς τοῦ ἀποστόλου ^fαὐτὴν εἶναι λέγων. Καὶ
 ῥητῶν δὲ τινῶν προφητικῶν μνημονεύει, διελέγχων τὸν Τρύ-

τῆς τοῦ] τῆς om. F. τοῦ om. G. Niceph.

ἡ συσκευασαμένων] συνεσκευασμέ-
 νων G.

^r ἀποτεινόμενος] ἀποτεινόμενος G.
 ■ Οὐ μόνον δὲ] Ita Steph. A E.F.
 3 codd. apud Justini editorem. οὐ
 μόνον δὲ οὐ Val. Stroth. C.G.H.I.
 K.c. Justin. Niceph. Dubito de
 B.D. Non metui posterius οὐ e
 textu expellere, nam οὐ μόνον δὲ
 valet non tantum non, quod nesci-
 entes librarii inseruerunt alterum
 οὐ. Vide omnino Justini Editorem
 ad l. qui multa et optima habet
 de phrasi οὐ μόνον, et unum e Re-
 giis codicibus citat, qui l. οὐ μόνον
 δὲ οὐδέ.

^t μετενοήσατε] ἐμετενοήσατε F.
 μετανοήσατε G.

^v κακῶς] Ita edd. A.B.C.E.G.
 H.I.K. 5 codd. apud Justini edi-
 torem; Niceph. κακοῖς D.F. unus
 cod. apud Justini Editorem; Jus-
 tin.

^w ἀλλὰ] ἀλλὰ καὶ G.

^x ἐκλεξ.] ἐπιλεξ. H. et unus
 vetustiss. apud Justini Editorem.

^y ἐξεπέμψατε] ἐπέμψατε G.

^z πᾶσαν] Ita edd. A.E.G.H. et
 antiquiores apud Justini Ed. ἀπα-
 σαν B.C.D.F.I.K. et nonnulli re-
 centiores apud Justini Ed.

^a ἄθεον] Ita Val. Stroth. B.C.
 D.F.G.H.I.K. 3 recentiores apud
 Justini Ed. Justin. Niceph. Rufin.
 ἀθέων Steph. A.E. 3 vetustiss.
 apud Justini Ed. Justinus ipse in
 §. 108. habet κηρύσσοντας ὅτι αἵ-
 ρεσίς τις ἄθεος καὶ ἄνομος ἐγγεγρ-
 ται.

^b τε om. Justin et unus vetus-
 tiss. apud Justini Ed.

^c ἅπαντες] Ita edd. A.E.F.G.H.
 et vetustiores apud Justini Ed.
 πάντες C.I.K. Justin. et recen-
 tiores apud Justini Ed.

^d ἀπλῶς om. G.

^e δὲ καὶ] Ita Val. B.C.D.F.G.
 δὲ Steph. Stroth. H. τε A.E.I.K.

^f αὐτὴν] ταύτην G.

φωνα, ὡς ἂν περικοψάντων αὐτὰ Ἰουδαίων ἀπὸ τῆς γραφῆς. Πλείστα δὲ καὶ ἕτερα παρὰ πολλοῖς φέρεται ἀδελφοῖς τῶν αὐτοῦ πόνων. ^hΟὕτως ⁱδὲ ^kσπουδῆς εἶναι ^lἄξιοι ^mκαὶ τοῖς ⁶παλαιοῖς ἐδόκουν οἱ τάνδρὸς λόγοι, ὡς τὸν Εἰρηναῖον ἀπομνημονεύειν αὐτοῦ φωνὰς, "τοῦτο μὲν ἐν τῷ τετάρτῳ πρὸς τὰς αἵρέσεις αὐτὰ δὴ ταῦτα ἐπιλέγοντα· "Καὶ καλῶς ^oὁ Ἰου-
"στίνος ἐν τῷ πρὸς Μαρκίωνα ρσυντάγματι φησὶν, ὅτι
"αὐτῷ τῷ Κυρίῳ ^qοὐκ ἂν ἐπέισθην, ἄλλον θεὸν καταγγέλλ-
"λονται παρὰ τὸν δημιουργόν," τοῦτο δὲ ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως διὰ ^rτούτων· "Καὶ καλῶς ^sὁ Ἰουστίνος ⁷
"ἔφη, ὅτι πρὸ μὲν τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας οὐδέποτε
"ἐτόλμησεν ὁ Σατανᾶς βλασφημῆσαι τὸν θεόν, ἅτε μηδέπω
"εἰδὼς αὐτοῦ τὴν κατάκρισιν." ^tΚαὶ ταῦτα δὲ ἀναγκαίως εἰρήσθω, εἰς προτροπὴν τοῦ μετὰ σπουδῆς τοὺς φιλομαθεῖς
^vκαὶ τοὺς τούτου περιέπειν λόγους. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τόνδε τοιαῦτα ἦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ.

Τίνες ἐπὶ τῆς Οὐήρου βασιλείας, ^wτῆς Ῥωμαίων καὶ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας προέστησαν.

(Nic. H. E. IV, 19.)

"Ἦδη δὲ εἰς ὄγδοον ^xἐλαυνούσης ἔτος ^yτῆς δηλουμένης ἡγεμονίας, τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τὴν ἐπίσκοπὴν Ἀνίκητον ἑνδεκα τοῖς πᾶσιν ἔτεσι διελθόντα ^zΣωτὴρ διαδέχεται. Ἀλλὰ

■ ἂν] δὴ A.E.G.N.

^h Οὕτως] οὕτω G. Niceph.

ⁱ δὲ om. B.C.D.F.

^k σπουδῆς] σπουδεῖς G.

^l ἄξιοι] ἄξιον Steph. ex incuria.

^m καὶ om. G.

ⁿ τοῦτο] τούτῳ G.

■ ὁ ante Ἰουστ. om. edd. A.F.

G.H. Niceph. habent C.E.I.K.

Dubito de B.D. v. paulo infra.

^p συντάγματι] συγγράμματι G.

^q οὐκ] Ita B.C.D.F.G.H.I.K. Niceph. οὐδ' edd. A.E.

^r τούτων] τοῦτον G. male.

^s ὁ om. G. et l. Ἰουστίνος καλῶς.

^t Καὶ ταῦτα] κατὰ ταῦτα G.

^v καὶ τοὺς] καὶ τοῖς G. mox ταῦτα.

^w τῆς—προέστησαν] Ῥωμαίων καὶ Ἀλεξανδρέων γεγόνασιν ἐπίσκοποι G.

^x ἐλαυνούσης post ἐκκλησίας mendose ponit G.

^y τῆς δηλ.] ἥς δηλ. F.

^z Σωτὴρ] Σωτηρίχος G. semper, uti Syncell. Eutych. Niceph. in Chronograph.

καὶ τῆς Ἀλεξανδρέων παροικίας ^aΚελαδίωνος τέτταρσιν ἐπὶ δέκα ἔτεσι προστάντος, τὴν ^bδιαδοχὴν ^cἈγριππίνος διαλαμβάνει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ.

Τίνες τῆς Ἀντιοχείων.

(Nic. H. E. IV, 19.)

^dΚαὶ ἐπὶ τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας Θεόφιλος ἕκτος ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐγνωρίζετο, τετάρτου ^eμὲν τῶν ἐκείσε μετὰ Ἑρῶνα καταστάντος Κορινθίου, μετὰ δὲ αὐτὸν, πέμπτῳ βαθμῷ τὴν ἐπισκοπὴν Ἑρωτος διαδεξαμένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ.

Περὶ τῶν ^fκατὰ τούτους διαλαμψάντων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων.

(Nic. H. E. IV, 19.)

^gἮκμαζον δὲ ἐν τούτοις ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας Ἠγήσιππός ^hτε ⁱὃν ἴσμεν ἐκ τῶν ^kπροτέρων, καὶ Διονύσιος Κορινθίων ἐπίσκοπος, Πινυτός τε ἄλλος τῶν ἐπὶ Κρήτης ἐπίσκοπος, Φίλιππος τε ἐπὶ τούτοις καὶ Ἀπολινάριος καὶ Μελίτων, Μουσανός τε καὶ Μόδεστος, καὶ ἐπὶ πᾶσιν Εἰρηναῖος ὧν καὶ εἰς ἡμᾶς τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως ἡ τῆς ὑγιουῶς πίστεως ἔγγραφος κατηλθεν ὀρθοδοξία.

^a Κελ. τέτ.] Κελαδιῶνου τέτταρσιν (sic) G. τέταρσιν l. H. pro τέταρσιν.

^b διαδοχὴν] ἀρχὴν H.

^c Ἀγριππίνος] Ἀγρίππας Steph. A. Ἀγριππίος G. Ἀγρίππινος c. Agrippa, in vers.

^d Καὶ ἐπὶ] Τηνικαῦτα καὶ ἐπὶ Val. Zim. B.C.D.F.I.K. τηνικαῦτα om. Steph. Stroth. A.E.G.H. ἐπὶ om. Steph. Stroth. A.E. Mox post Ἀντιοχείων Steph. Stroth. A. a

sec. m. E.G. habent δὲ, om. Val. B.C.D.F.H.I.K.

^e μὲν om. Steph. A.E. Dein τοῦ pro τῶν I.K. mendose.

^f κατὰ τούτους] τότε G. dein om. συγγραφέων.

^g Ἦκμαζον] Ἦκμαζε Steph. Stroth. Zim. A.E. Rufin.

^h τε] τότε E.

ⁱ ὃν] ὧν A.

^k προτέρων] πρότερον G.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ.

Περὶ Ἑγησίππου καὶ ὧν ἰούτος μνημονεύει.

(Nic. H. E. IV, 7.)

Ὁ μὲν οὖν Ἑγήσιππος ἐν πέντε τοῖς εἰς ἡμᾶς ἔλθοῦσιν ἰ
 ὑπομνήμασι τῆς ἰδίας γνώμης πληρεστάτην ^μμνήμην καταλέ-
 λοιπεν, ἐν οἷς δηλοί, ὡς πλείστοις ἐπισκόποις συμμίξειεν,
 ἀποδημίαν στείλαμενος μέχρι Ῥώμης, καὶ ^ηὥς ὅτι τὴν αὐτὴν
 παρὰ πάντων παρείληφε διδασκαλίαν. Ἀκούσαι ^ο γέτοι
 πάρεστι ^ρμετά τινα περὶ τῆς Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους
 ἐπιστολῆς αὐτῷ εἰρημένα, ἐπιλέγοντος ταῦτα· “Καὶ ἐπέμε-
 “ νεν ἡ ἐκκλησία ^ηΚορινθίων ἐν τῷ ὀρθῷ λόγῳ, μέχρι
 “ Πρίμου ἐπισκοπεύοντος ἐν Κορίνθῳ· ^ιοἷς συνέμιξα ^ςπλέων
 “ εἰς Ῥώμην, καὶ συνδιέτριψα τοῖς Κορινθίοις ἡμέρας ἱκανὰς,
 “ ἐν αἷς ^ισυνανεπάμην τῷ ὀρθῷ λόγῳ. Γενόμενος δὲ ^νἐν ^ζ
 “ Ῥώμῃ, ^ωδιαδοχὴν ἐποιησάμην μέχρις Ἀνικήτου, οὗ διάκο-
 “ κonos ἦν Ἐλεύθερος. Καὶ παρὰ Ἀνικήτου διαδέχεται
 “ ^ςΣωτῆρ, μεθ’ ὃν Ἐλεύθερος. Ἐν ἐκάστῃ ^γδὲ διαδοχῇ
 “ καὶ ἐν ἐκάστῃ πόλει οὕτως ἔχει, ὡς ὁ νόμος ^ζκηρύσσει καὶ
 “ οἱ προφηταὶ καὶ ὁ Κύριος.” Ὁ δ’ αὐτὸς καὶ τῶν κατ’
 αὐτὸν αἰρέσεων τὰς ἀρχὰς ὑποτίθεται διὰ τούτων· “Καὶ

^ι οὗτος] αὐτὸς G.^μ μνήμην] γνώμην I.K. γνώσιν G.^η ὡς om. Steph. A.E.G.^ο γέτοι] γοῦν G.^ρ μετά] Ita Val. Stroth. A.

a pr. m. C.E.G.H.c. *post alia*,
 in vers. neque dubito quin idem
 legant B.D. quamvis Strothius
 tres codd. B.C.D. citet pro lec-
 tione *μεγάλα*. Valesius certe hoc
 non indicavit, et collatio nostra
 codicis C. Strothio plane contra-
 dicit. Valesius vero ipse fallitur,
 cum ad cod. Sav. [F.] provocat
 pro lectione *μετά*, diserte enim
 legit *μεγάλα*, sicut etiam Steph.
 A. a sec. m. I.K. Recentior col-
 lator codicis A. notavit *μεγάλα*,

nihil vero addidit de correctione.

^η ἡ Κορ.] ἡ om. Steph. Stroth. A.E.G.^ι οἷς] Strothius contra fidem
 omnium codd. præter c. (*quicum*,
 in vers.) dedit φ, quem sequitur
 Zimmermannus.^ς πλέων] πλέον E.^ι συνανεπάμην] συνανεπάρην C.
 a sec. m. συνανεπαύθημεν K. et in
 I. supra scribitur v.^ν ἐν Ῥώμῃ] εἰς Ῥώμην G.^ω διαδοχὴν] διατριβὴν c. *mansi*,
 in vers. deinde παρὰ Ἀνικῆτῳ g.^ς Σωτῆρ] Σωτηριχὸς G.^γ δὲ om. G.H. male.^ζ κηρύσσει] κηρύττει edd. A. κη-
 ρύσσει cæteri omnes.

“ μετὰ τὸ μαρτυρῆσαι Ἰάκωβον τὸν δίκαιον ὡς καὶ ὁ Κύριος
 “ ἐπὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ, πάλιν ὁ ἐκ θείου αὐτοῦ Συμμεὼν ^αὁ τοῦ
 “ Κλωπᾶ ^βκαθίσταται ἐπίσκοπος· ὃν προέθεντο πάντες,
 3 “ ὄντα ἀνεψιὸν τοῦ Κυρίου, δεύτερον. Διὰ τοῦτο ἐκάλουν
 “ τὴν ἐκκλησίαν παρθένον· οὐπω γὰρ ἔφθαρτο ἀκοαῖς μα-
 “ ταίαις. Ἀρχεται ^γδ’ ὁ ^δΘέβουθις, διὰ τὸ μὴ γενέσθαι
 “ αὐτὸν ἐπίσκοπον, ὑποφθεῖρην. Ἀπὸ τῶν ἐπτὰ αἱρέσεων,
 “ (^εὼν καὶ αὐτὸς ἦν ἐν τῷ λαῷ ἀφ’ ὧν Σίμων, ὅθεν ^ςοἱ Σι-
 “ μωνιανοὶ, καὶ Κλεόβιος, ὅθεν ^εΚλεοβιηνοὶ, καὶ Δοσίθεος,
 “ ὅθεν ^ηΔοσιθεανοὶ, καὶ ^ιΓορθαῖος, ὅθεν ^κΓορθηνοὶ, καὶ
 “ Μασβώθεος, ὅθεν ^ιΜασβωθαῖοι, ^μἀπὸ τούτων ^νΜεναν-

^α ὁ τοῦ] ὁ om. G.

^β καθίσταται] καθὼς τάται (sic)
 G.

^γ δ’] Ita vel δὲ edd. A.E.G.H.
 I.K. Niceph. γὰρ B.C.D.F.

^δ Θεβουθις] Ita Val. Stroth. A.
 C.D.H.a. Θεβουθις F. Θαιβουθις
 I.K. Θεβουθις Niceph. Θεβουθεῖς
 G. Theobutes, Rufin. Θεβουλις
 Steph. Christoph.

^ε ὼν] Ita dedi e solis A.M.
 a. præuntibus Stroth. Zim. ab
 Routhio. ὦν Steph. Val. B.C.D.E.
 F.G.H.K. om. Niceph. et I. se-
 cundum collat. Gronov. εἰς ὦν c.
 Omnes, quas vidi, Valesianæ edi-
 tiones locum ita interpungunt—
 αἱρέσεων, ὦν καὶ αὐτὸς ἦν ἐν τῷ λαῷ,
 sensu ferme nullo: etiam inep-
 tius Readingius, αἱρέσεων, ὦν, καὶ
 αὐτὸς ἦν ἐν τῷ λαῷ. Volebant
 utrique, ut videtur, scripsisse, αἱ-
 ρέσεων ὦν, καὶ αὐτὸς ἦν ἐν τῷ λαῷ.
 Verba ἀπὸ τῶν ἑπτα αἱρέσεων con-
 junxi cum paulo post sequentibus
 ἕκαστος—παρεισῆγαγεν.

^ς οἱ Σιμων.] οἱ om. Steph. A.E.
 G.

^ε Κλεοβιηνοὶ] Ita Heinich. B.C.
 D.F. Niceph. Κλεοβιανοὶ Val.
 Stroth. Zim. G. καὶ Κλεοβιηνοὶ

Steph. A. Κλειηνοὶ H. Καιανοὶ I.
 a sec. m. Καιηνοὶ E.K. μχυννοὶ
 (sic) g. Hæ variationes librario
 cuidam debetur, qui contracte
 scripserat ΚΛΕΟΒΙΟΣ ΚΛΙΗΝΟΙ.

^η Δοσιθεανοὶ] καὶ Δοσ. H.

^ι Γορθαῖος] Γόρθειος H.

^κ Γορθηνοὶ] Ita Stroth. A.C.D.
 E.F.H.I. a pr. m. K.a. Γορθηνοὶ
 G.I. a sec. m. Epiph. (Panar.)
 Theodoret. Γορθηνοὶ Epiph. (An-
 cor.) Γορθηνοὶ Steph. Val. Zim.
 B.c. Γορθιανοὶ Niceph. Gortheani
 Christoph. In hujusmodi voca-
 bulis tutius est codicum auctorita-
 tem quam analogiam sequi. Recte
 forsan juxta analogiam Nicephorus
 deduxit Γορθιανοὶ a Γορθαῖος; non
 vero hinc sequitur Judæos istius
 temporis non scripsisse Γορθηνοὶ
 vel Γορθηνοὶ.

^ι Μασβώθεος ὅθεν Μασβωθαῖοι]
 Omnes edd. ante Strothium de-
 derunt corrupte καὶ Μασβωθαῖοι,
 ὅθεν ἀπὸ τούτων κ. τ. λ. Strothius
 primus (præeuntibus Rufino Ni-
 cephoro et Christoph.) nomen
 Ducis hujus sectæ in textum in-
 troduxit, scribens Μασβωθαῖος, ὅθεν
 Μασβωθιανοὶ, quem sequuntur Zim.
 et Routhius. Levi mutatione dedi

“δριανισταί, καὶ ὁ Μαρκιωνισταί, καὶ Καρποκρατιανοί, καὶ
 “ΡΟΥαλεντινιανοί, καὶ ὁ Βασιλειδιανοί, καὶ ὁ Σατορνιλιανοί),
 “^s ἕκαστος ἰδίως καὶ ^t ἐτέρως ἰδίαν δόξαν ^v παρεισηγάγουσιν.
 “Ἀπὸ τούτων ψευδόχριστοι, ψευδοπροφήται, ^w ψευδαπό- 4
 “στολοι, οἵτινες ^x ἐμέρισαν τὴν ἔνωσιν τῆς ἐκκλησίας φθορι-
 “μαίοις λόγοις κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.”

Μασβώθεος et Μασβωθαίοι. Nicephorus diserte legit Μασβώθεος, *Masbutheus* Rufin. cujus lectionis vestigia extant etiam in C.I.K. q. l. Μασβόθει, (uti Theodoret.) et in F. q. l. Μασβόθει. Deinde Μασβωθαίοι scripsi potius quam Μασβωθαιανοί, quia hæc lectio nulla auctoritate nititur: Nicephorus enim habet Μασβωθιανοί sed nostra lectio extat in A.E.H.c. Totus locus a καὶ Μασβωθαίοι usque ad Μαρκιωνισταί deest in G, vice cujus legitur tantum καὶ μανισταί.

^m ἀπὸ τούτων] ὅθεν ἀπὸ τούτων Steph. Val. B.C.D.F.H. ὅθεν om. Steph. Routh. A.E.I.K. Niceph. Hiat G.

ⁿ Μενανδριανισταί] Ita edd. A. E.H.I.K. Ἀδριανισταί B.C.D.F. Theodoret. μὲν Ἀδριανισταί Niceph. unde patet causa erroris. Rufinus vertit, *sed et Menander, unde Menandriani, ab ipsis et Marcionistæ*, quasi legisset ἀλλὰ καὶ Μένανδρος, ὅθεν Μενανδριανοί. ἀπὸ τούτων δὲ Μαρκιωνισταί.

^o Μαρκιωνισταί] Ita edd. A.E.H. I.K. Μαρκιανισταί B.C.D.F. Niceph.

^p ΡΟΥαλεντινιανοί] ΡΟΥαλεντιανοί F. et I. a pr. m. secundum collat. Gronov.

^q Βασιλειδιανοί] Ita edd. A.E.G. H. Niceph. Βασιλιδιανοί C.I.K. om F. Dubito igitur de B.D.

^r Σατορνιλιανοί] Σαρτορνιλιανοί F. mendose. Σατορνινιανοί Niceph.

^s ἕκαστος ἰδίως καὶ] Ita edd. A.

B.C.D.F.G.H.I.K. Niceph. καὶ ἕτεροι ὡς ἕκαστος ἰδίως καὶ N.g. καὶ ἕτεροι ὡς E.

^t ἐτέρως] Ita edd. A.B.C.D.F.N. Niceph. om. E. ὡς G. ἐτεροίως H.I.K. Marginali lectioni ἐτεροίως pro ἐτέρως debemus glossam ἕτεροι ὡς in codd. E.N.

^v παρεισηγάγουσιν] Recte suspicatur Strothius mendum aliquod latere in Valesii verbis, ubi scripsit ut “in omnibus exemplaribus” constanter legatur παρεισηγάγη-
 “σαν, qui barbarismus non alienus” est ab Hegesippo. In codice “tamen Fuketiano [D.] scriptum” inveni παρεισηγάγησαν.” Routhius existimavit, Valesium debuisse scripsisse παρεισηγάγουσιν pro lectione Fuketiana; melius vero corrigendus est substituendo v. παρεισηγάγουσιν in priore annotationis parte, ubi de “omnibus” exemplaribus” agitur: hanc enim lectionem præstant codices A.C. a Valesio inspecti; quibus addo F.G. neque dubito quin eandem lectionem Valesius invenerit in B. His igitur 5 codicibus fretus “barbarismum” istum παρεισηγάγουσιν in textum recepi. Παρεισήγαγεν Steph. ex conjectura, ut videtur Strothio: ita vero legitur in E.I.K. quem sequitur Valesius: παρεισηγάγον Heinich. H. Niceph. παρεισηγάγησαν Stroth. Zim. Routh. D.V.

^w ψευδαπόστολοι] καὶ ψευδ. H.

^x ἐμέρισαν] ἐπεμέρισαν G.

Ἔτι δὲ ὁ αὐτὸς καὶ τὰς πάλαι γεγεννημένας παρὰ Ἰουδαίοις αἱρέσεις ἱστορεῖ, λέγων, “^γἮσαν δὲ γινώμαι διάφοροι ἐν τῇ “ περιτομῇ ἐν υἱοῖς Ἰσραὴλ ὧν κατὰ τῆς φυλῆς Ἰούδα καὶ “ τοῦ Χριστοῦ αἰτᾶι· ^zἜσσαίιοι, Γαλιλαῖοι, Ἡμεροβαπτι- “ σταί, ^aΜασβώθιοι, Σαμαρεῖται, Σαδδουκαῖοι, Φαρισαῖοι.”
 5 Καὶ ἕτερα δὲ πλείστα γράφει, ὧν ἐκ μέρους ἤδη πρότερον ἐμνημονεύσαμεν, οἰκείως τοῖς καιροῖς τὰς ἱστορίας παραθέμε- νοι. ^bἘκ τε τοῦ καθ’ Ἑβραίους εὐαγγελίου καὶ τοῦ Συ- ριακοῦ, καὶ ἰδίως ἐκ τῆς Ἑβραϊδος διαλέκτου τινὰ τίθησιν, ἐμφαίνων ἐξ Ἑβραίων ἑαυτὸν πεπιστευκέναι· καὶ ἄλλα δὲ ^cὥς ἂν ἐξ Ἰουδαϊκῆς ἀγράφου παραδόσεως μνημονεύει, οὐ μόνος δὲ οὗτος, ^dἀλλὰ καὶ Εἰρηναῖος καὶ ^eὁ πᾶς τῶν ἀρχαίων χορὸς, πανάρετον σοφίαν ^fτὰς Σολομῶνος παροιμίας ἐκάλουν.
 6 Καὶ περὶ τῶν λεγομένων δὲ ἀποκρύφων διαλαμβάνων, ἐπὶ τῶν αὐτοῦ χρόνων ^gπρὸς τινων αἵρετικῶν ἀναπεπλάσθαι τινὰ τούτων ἱστορεῖ. Ἀλλὰ γὰρ ^hἐφ’ ἕτερον ἤδη μεταβατέον.

^γ τῶν] Ita edd. A.E.G.H.I.K. Niceph. ἡ τῶν B.C.D.F. sine sensu. Valesius conjecit Ἰσραηλιτῶν κατὰ — . Routhius, Ἰσραὴλ ῥητῶς κατὰ. Strothius, ἐν τῇ περιτομῇ ἢ ἐν υἱοῖς Ἰσραὴλ κατὰ. Sed vix dubito quin ἡ debeatur incitiae cujusdam librarii, qui Eusebium ita interpretatus est, *Diversæ erant sectæ inter Judæos, e. g. ista eorum qui adversabantur tribum Judæ &c.*: cui interpretationi favet codex G. omittendo αὐταί, sed tamen articulum ἡ hic codex non inseruit.

^z Ἔσσαίιοι] Ἐπαῖοι G.

^a Μασβώθιοι] Ita B.C.D.F.G. a pr. m. I.K. Μασβωθαῖοι edd. A.E.G. a sec. m. H. Niceph. Ne turbetur lector, si hic Μασβώθιοι, paulo supra Μασβωθαῖοι scriptum reperiat. In utroque loco codi-

cum auctoritatem secutus sum: et malum conciliationis studium in utrumque variationes intulit: imo idem studium majorem corruptelam verborumque omissionem in priori loco progenuit.

^b Ἐκ τε] ἔκτοτε (sic) F.

^c ὥς ἂν] ἂν om. Steph. E.G. ὥς om. A.

^d ἀλλὰ καὶ Εἰρηναῖος] Ita edd. A.B.C.D.F.G.I. a sec. m. K. καὶ Εἰρηναῖος δὲ E.H. καὶ Εἰρηναῖος ἀλλὰ I. a pr. m. juxta collat. Gronov.

^e ὁ πᾶς] πᾶς ὁ Steph. Stroth. A. ὁ πᾶς δὲ G.

^f τὰς] καὶ τὰς G. Niceph.

^g πρὸς τινων] Ita B.C.D.F.I.K. πρὸς τινῶν edd. A.E.G.H.

^h ἐφ’] ἀφ’ F. mendose. deinde ἑτέρους c. alios pios viros, in vers.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ.

Περὶ Διονυσίου Κορινθίων ἐπισκόπου καὶ ὧν ἔγραψεν ἐπιστολῶν.

(Nic. H. E. IV, 8.)

Καὶ ^ιπρώτον γε περὶ Διονυσίου φατέον, ὅτι τε τῆς ἐν ^ιΚορίνθω ^κπαροικίας τὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἐγκεχέριστο θρόνον, καὶ ὡς τῆς ἐνθέου φιλοπονίας οὐ ^ιμόνοις τοῖς ὑπ' ^ιαὐτὸν, ἀλλ' ἤδη καὶ τοῖς ^ηἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἀφθόνως ἐκοινῶνει, χρησιμώτατον ^οἅπασιν ἑαυτὸν καθιστὰς, ἐν αἷς ὑπετυπούτο καθολικαῖς πρὸς τὰς ἐκκλησίας ἐπιστολαῖς. Ὡν ἐστὶν ἡ μὲν πρὸς Λακεδαιμονίους, ὀρθοδοξίας ^ρκατηχητική, εἰρήνης τε καὶ ἐνώσεως ὑποθετική· ἡ δὲ πρὸς Ἀθηναίους, διεγερτική πίστεως ^ρκαὶ τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον πολιτείας· ^ρἥς ὀλιγωρήσαντας ἐλέγχει, ὡς ἂν μικροῦ δεῖν ἀποστάντας τοῦ λόγου, ^ςἐξ οὐπερ τὸν προεστῶτα ^ιαὐτῶν Πούπλιον μαρτυρῆσαι κατὰ ^ντούς τότε συνέβη διωγμούς. Κοδράτου δὲ μετὰ τὸν ^ωμαρτυρήσαντα Πούπλιον καταστάντος ^χαὐτῶν ἐπισκόπου μέμνηται, ἐπιμαρτυρῶν, ^γὥς διὰ τῆς ^zαὐτοῦ σπουδῆς ^αἐπισυναχθέντων καὶ τῆς πίστεως ἀναζωπύρησιν ^βεὐληχόντων. Δηλοὶ δ' ἐπὶ τούτοις, ὡς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου προτραπείς ἐπὶ τὴν πίστιν κατὰ τὰ ἐν ταῖς Πράξεσι δεδηλωμένα, πρώτος ^ςτῆς ἐν Ἀθήναις παροικίας

^ι πρώτον] πρώτος G. perperam :
deinde τὰ περὶ K.

^κ παροικίας] ἐκκλησίας H.

^ι μόνοις] Ita B.C.D.F.G.H.I.K.
μόνον edd. A.E. Niceph. Magis
in promptu esset μόνοις in μόνον
quam μόνον in μόνοις mutare.

^ι αὐτὸν] αὐτῶν F. male.

^η ἐπὶ τῆς om. F.G. ὑπ' Niceph.

^ο ἅπασιν ἑαυτὸν καθιστὰς] ἑαυτὸν
πᾶσιν καθὼς τὰς (sic) G.

^ρ κατηχητική] Ita edd. A.E.G.
H.I.K. κατηχητικῆς B.C.D.F. male.
κατήχησιν περιέχουσα ὀρθοδοξίας Ni-
ceph.

^ρ καὶ om. G.

^ς ἥς] δι' ἥς G.

^ς ἐξ οὐπερ τὸν] ἐξοῦπερὶ τῶν
(sic) G.

^ι αὐτῶν] αὐτὸν E. perperam.

^ν τοὺς τότε—διωγμούς.] τοῦ τότε
—πειρασμοῦ G.

^ω μαρτυρήσαντα Πούπλιον] μαρ-
τυρήσαντος Πουπλίου G. mendose.

^χ αὐτῶν ἐπισκόπου] ἐπισκόπου αὐ-
τῶν Steph. Stroth. A.

^γ ὥς] ὡς ἂν H.I.K.

^z αὐτοῦ om. F. male.

^α ἐπισυναχθέντων] ἐπισυνεχθέν-
των G.

^β εὐληχόντων] εὐληφόντων G. non
male.

^ς τῆς ἐν Ἀθήναις] Ita C.I. Ni-
ceph. ταῖς ἐν Ἀθήναις F. Cito igi-

3 τὴν ἐπισκοπὴν ἐγκεχερίριστο. Ἔσθη δ' ἐπιστολὴ ^dτις αὐτοῦ
 πρὸς Νικομηδεᾶς φέρεται· ἐν ἣ τὴν Μαρκίωνος αἵρεσιν πο-
 λεμῶν, τῷ τῆς ἀληθείας ἐπαρίσταται κανόνι. Καὶ τῇ ἐκ-
 κλησίᾳ δὲ τῇ ^eπαροικούσῃ Γόρτυναν ἅμα ταῖς λοιπαῖς κατὰ
 Κρήτην παροικίαις ἐπιστείλας, Φίλιππον ἐπίσκοπον αὐτῶν
 ἀποδέχεται, ὥστε δὴ ἐπὶ ^hπλείσταις ⁱμαρτυρουμένης ἀνδρα-
 γαθίαις τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίας, τὴν τε τῶν αἵρετικῶν δια-
 4 στροφὴν ὑπομιμνήσκει φυλάττεσθαι. Καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ δὲ
 τῇ ^kπαροικούσῃ Ἀμαστριν ἅμα ταῖς κατὰ Πόντον ἐπιστεί-
 λας, Βακχυλίδου μὲν καὶ ^lἘλπίστου, ὡς ἂν ^mαὐτὸν ἐπὶ τὸ
 γράψαι προτρεψάντων ⁿαὐτῶν, μέμνηται, γραφῶν τε θείων
 ἐξηγήσεις παρατίθεται, ἐπίσκοπον αὐτῶν ὀνόματι ^oΠάλμαν
 ὑποσημαίνων· πολλὰ ^pδὲ περὶ γάμου καὶ ἀγνεύσεως τοῖς αὐτοῖς
 παραινέει. Καὶ τοὺς ἐξ οἷας δ' οὖν ἀποπτώσεως, εἴτε πλημ-
 μελείας, εἴτε μὴν αἵρετικῆς πλάνης ἐπιστρέφοντας, ^qδεξιού-
 5 σθαι προστάττει. Ταύταις ^rἄλλῃ ἐγκατείλεται πρὸς
^sΚνωσσίους ἐπιστολὴ, ἐν ἣ ^tΠινυτὸν τῆς παροικίας ἐπίσκο-

tur B.C.D.F.I. pro hac lectione.
 τῆς Ἀθήνησι G.H.I. in margine,
 K. τῆς Ἀθηναίων edd. A.E. No-
 tandum est in hoc capite scribi
 τῆς ἐν Κορίνθῳ παροικίας, et ταῖς
 κατὰ Κρήτην παροικίαις.

^d τις om. A.

^e παρίσταται] προίσταται G.
 eodem sensu : sed προϊστασθαι ge-
 nitivum adsciscit, ut in Tit. iii. 8,
 14. Vid. infra c. 30, ubi utraque
 verba occurrunt.

^f παροικούσῃ] παροικούσει Steph.
 ex incuria.

^g ὥστε δὴ] Ita edd. A.E.G.H.I.
 K. ὡς ἂν B.C.D.F.

^h πλείσταις] ταῖς πλείσταις N.

ⁱ μαρτυρουμένης ἀνδραγαθίαις]
 ἀνδρ. μαρτ. B.C.D.F. Eandem
 transpositionem indicat I. legendo
 μαρτυρουμένης tantum in margine
 secundum collat. Gronov.

^k παροικούσῃ] παροίκουσιν G.

^l Ἐλπίστου] Εὐελπίστου G.

^m αὐτὸν] Ita edd. A.E.H.K.
 αὐτῷ B.C.D.F.G. αὐτῶν I. juxta
 collat. Gronov.

ⁿ αὐτῶν] Ita E.G. αὐτὸν I.K.
 om. edd. A.B.C.D.F.H. Displi-
 cebant librariis duæ voces αὐτὸν
 et αὐτῶν, sed vix dubito quin
 utrasque scripserit Eusebius : si
 malit lector ὡς ἂν αὐτῶν ἐπὶ τὸ γρά-
 ψαι προτρεψάντων αὐτὸν, non re-
 pugno. Notandum est legi in G.
 ἐπὶ τῷ.

^o Πάλμαν] Γάλμαν Steph. A.E.
 Πάλμαν c. *Palmam*, in vers.

^p δὲ om. G.

^q δεξιούσθαι] δεξιούστε (sic) F.

^r ἄλλῃ om. G.

^s Κνωσσίους] Κνωσίους Steph.
 Stroth. A. Ita quoque I.K. soli
 e nostris.

^t Πινυτὸν] Πίνυτον I.K. Nescio
 an etiam alii.

πον παρακαλεῖ, μὴ βαρὺ φορτίον ^vἐπάναγκες τὸ περὶ ἀγνείας τοῖς ἀδελφοῖς ἐπιτιθέναι, τῆς δὲ τῶν πολλῶν καταστοχάζεσθαι ἀσθενείας. Πρὸς ἣν ὁ Πινυτὸς [■]ἀντιγράφων, θαυμάζει ⁶μὲν καὶ ἀποδέχεται ^xτὸν Διονύσιον, ἀντιπαρακαλεῖ δὲ στεροτέρας ἤδη ^yποτὲ μεταδιδόναι τροφῆς, τελειότεροις γράμμασιν εἰσαῦθις τὸν ^zπαρ' αὐτῷ λαὸν ^aὑποθρέψαντα, ὡς μὴ διατέλους τοῖς γαλακτώδεσιν ἐνδιατρίβοντες λόγοις ^bτῇ νηπιώδει ἀγωγῇ λάθοιεν ^cκαταγηράσαντες. Δι' ἧς ἐπιστολῆς καὶ ἡ τοῦ ^dΠινυτοῦ περὶ τὴν πίστιν ὀρθοδοξία τε καὶ φροντίς τῆς τῶν ὑπηκόων ὠφελείας, ^eτό τε λόγιον καὶ ἡ περὶ τὰ θεῖα σύνεσις, ὡς δι' ἀκριβεστάτης ἀναδείκνυται εἰκόνης. ^fἜτι τοῦ Διονυσίου καὶ πρὸς Ῥωμαίους ^gἐπιστολὴ φέρεται, ἐπισκόπῳ τῷ τότε ^hΣωτῆρι προσφωνοῦσα. Ἐξ ἧς οὐδὲν ⁱοἶον τὸ καὶ παραθέσθαι λέξεις, ^kδι' ὧν τὸ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς διωγμοῦ φυλαχθὲν Ῥωμαίων ἔθος ἀποδεχόμενος, ταῦτα γράφει. “Ἐξ ἀρχῆς γὰρ ^lὑμῖν ἔθος ἐστὶ τοῦτο, πάντας μὲν “ἀδελφούς ^mποικίλως εὐεργετεῖν, ἐκκλησίαις τε πολλαῖς “ταῖς κατὰ πᾶσαν πόλιν ἐφόδια πέμπειν, ὧδε μὲν ⁿτὴν τῶν

^v ἐπάναγκες] ἐπ' ἀνάγκαις E.G. male. v. Act. xv, 28.

^w ἀντιγράφων] ἀνγράφων F. γράφων I. cum ἀντι in margine, secundum collat. Gronov.

^x τὸν om. I.K.

^y ποτὲ om. G.

[■] παρ'] Ita Steph. Stroth. Zim. A.E.G.I.K. ὑπ' Val. B.C.D.F.H.

^a ὑποθρέψαντα] ὑποθρέψοντα E.G. non male.

^b τῇ νηπιώδει ἀγωγῇ] τὴν νηπιώδην ἀγωγὴν I. a pr. m. K. τὴν νηπιῶν διαγωγῇ (sic) G.

^c καταγηρ.] ἐγκαταγηρ. G.

^d Πινυτοῦ] Πινύτου I.K. uti paulo supra: sed de accentu v. Πινυτος nihil observavit collator noster.

^e τό τε λόγιον] τότε λόγων E. τότε (uno vocabulo) etiam Steph. nescio quo sensu: ὁ τε λόγος Niceph.

^f Ἔτι] ἔτι τε Steph. Stroth. E.I. a sec. m. K. τε om. Val. A. B.C.D.F.G.H.

^g ἐπιστ. φέρ.] φέρ. ἐπιστ. G.

^h Σωτῆρι] Σωτηρίῳ G. ut semper.

ⁱ οἶον τὸ καὶ] Ita Val. Stroth. B.C.D.H. οἶον τὸ F. οἶόν τε G.I. in margine. ἀποπον καὶ Steph. A.E.I. a sec. m. (olim, ut videtur, οἶον τὸ καὶ) K. et in margine ab eadem manu οὐδὲν οἶον. Recte provocat Valesius ad I, 13. οὐδὲν δὲ οἶον καὶ αὐτῶν ἐπακοῦσαι τῶν ἐπιστολῶν.

^k δι' ὧν τὸ om. I. at in marg. ab alia manu, τινὰς· δι' ὧν τὸ.

^l ὑμῖν ἔθος] ἔθος ὑμῖν F.

^m ποικίλως εὐεργετεῖν] ποικίλοις εὐεργετῇ G.

ⁿ τὴν τῶν] τὴνόντων (sic) G.

“^ο δεομένων πενίαν ἀναψύχοντας, ἐν μετάλλοις δὲ ἀδελφοῖς
 “ ὑπάρχουσιν ἐπιχορηγοῦντας· ῥδι’ ὧν ^ιπέμπετε ἀρχῆθεν
 “ ἐφοδίῳ, πατροπαράδοτον ἔθος ῥωμαίων ^ιῥωμαῖοι ^ςδια-
 “ φυλάττοντες, ὃ οὐ μόνον διατετήρηκεν ὁ μακάριος ὑμῶν
 “ ἐπίσκοπος Σωτὴρ, ἀλλὰ καὶ ^τἐπηύξηκεν, ^νἐπιχορηγῶν μὲν
 “ τὴν διαπεμπομένην δαψίλειαν τὴν εἰς τοὺς ἀγίους, λόγους
 “ δὲ ^ωμακαρίοις τοὺς ἀνιόντας ἀδελφούς ὡς τέκνα πατὴρ
 8 “ φιλόστοργος παρακαλῶν.” Ἐν αὐτῇ δὲ ταύτῃ καὶ τῆς
 Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους μέμνηται ἐπιστολῆς, δηλῶν ἀνέ-
 καθεν ^χἐξ ἀρχαίου ἔθους ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τὴν ἀνάγνωσιν
 αὐτῆς ποιεῖσθαι. Λέγει γοῦν· “ Τὴν σήμερον Ὑοὺν κυριακὴν
 “ ἀγίαν ἡμέραν διηγάγομεν, ἐν ᾗ ^zἀνέγνωμεν ^αὑμῶν τὴν ἐπι-
 “ στολὴν· ἣν ^bἔξομεν αἰεὶ ποτε ἀναγινώσκοντες νουθετεῖσθαι,
 “ ὡς καὶ τὴν προτέραν ἡμῖν διὰ Κλήμεντος γραφεῖσαν.”
 9 Ἐτι δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ^επερὶ τῶν ἰδίων ἐπιστολῶν ὡς ῥαδιουρ-
 γηθειςῶν, ταῦτα φησίν· “ Ἐπιστολὰς ^dγὰρ ἀδελφῶν ἀξιω-

^ο δεομένων] δέομεν F.

ῥ δι’ ὧν] καὶ δι’ ὧν c.

^ι πέμπετε] πέμπονται G.

ῥ ῥωμαῖοι om. F.

^ς διαφυλάττοντες] Ita edd. A.B. C.D.F.G. φυλάττοντες E.H.I.K. Niceph. nescio an verius. διαφυλάττοντας c.

^τ ἐπηύξηκεν] Ita Val. B.C.D.F. H. ἡύξηκεν Steph. Stroth. Zim. A. E. G. I. K. Niceph. Vereor ne hic, sicut in διαφυλάττοντες, præpositiones librarii addiderint. Sensus certe plenior ex additamento evadit; neque desunt codices.

^ν ἐπιχορηγῶν] Ita recte Steph. Stroth. Routh. A.E.G.I. a sec. m. K. Niceph. ἐπιχορηγῶν Val. et ita C.E.H. si silentio collatorum in his minutis fidendum sit. Ipse vero ἐπιχορηγῶν in F. inveni, quod dubitationem suscitaret de B.C.D. In solo I. vestigium latet antiquioris lectionis ἐπιχωρηγῶν, quæ

vox nihili est: et paula supra ἐπιχορηγοῦντας habent omnes.

^ω μακαρίοις] μακροῖς I. in margine, K. male.

^χ ἐξ ἀρχαίου ἔθους] ἀρχαῖον ἔθος G.

^υ οὖν om. Steph. A.E.

^z ἀνέγνωμεν] Hoc v. post Routhium in textum recepi. ἀνεγνώκαμεν edd. A.E.H. Valesio monente, “ Nostri codices Maz. “ Med. et Fuk. [B.C.D.] scriptum “ habent ἔγνωμεν, Nicephorus vero “ ἀνέγνωμεν.” At in C. diserte legitur ἀνέγνωμεν, sicut etiam in F: suspicor igitur Valesium calami errore ἔγνωμεν pro ἀνέγνωμεν scripsisse. ἀνέγνωμεν habent etiam G.I.K.g. Niceph. ἀνέγνωκα M.

^a ὑμῶν τὴν ἐπ.] τὴν ἐπ. ὑμῶν F.

^b ἔξομεν] ἔχομεν c. legere solemus, in vers.

^c περὶ om. A.E. perperam.

^d γὰρ om. Steph. A.

“ σάντων με γράψαι, ἔγραψα. Καὶ ταύτας οἱ τοῦ διαβόλου
 “ ἀπόστολοι ζιζανίων ^e γεγέμικαν, ἃ ^f μὲν ἐξαιροῦντες, ἃ δὲ
 “ ἔπροστιθέντες. Οἷς τὸ οὐαὶ κεῖται. Οὐ θαυμαστὸν ἄρα ¹⁰
 “ εἰ καὶ τῶν κυριακῶν ῥαδιουργήσαι τινες ἐπιβέβληνται γρα-
 “ φῶν, ὁπότε καὶ ταῖς οὐ τοιαύταις ^h ἐπιβεβουλευκάσι.”
 Καὶ ἄλλη δέ τις παρὰ ταύτας ἐπιστολὴ ⁱ τοῦ Διονυσίου
 φέρεται, Χρυσοφόρα πιστοτάτῃ ἀδελφῇ ἐπιστείλαντος, ἥ
 τὰ κατάλληλα γράφων, τῆς προσηκούσης καὶ ^k αὐτῇ μετεδίδου
 λογικῆς τροφῆς. Καὶ τὰ μὲν τοῦ Διονυσίου ^l τοσαῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ.

Περὶ Θεοφίλου τῶν Ἀντιοχείων ἐπισκόπου.

(Nic. H. E. IV, 9.)

Τοῦ δὲ Θεοφίλου, ^m ὃν τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον ¹
 δεδηλώκαμεν, τρία ⁿ τὰ πρὸς Αὐτόλुकον στοιχειώδη φέρεται
 συγγράμματα. Καὶ ἄλλο πρὸς τὴν αἵρεσιν Ἑρμογένους
 τὴν ἐπιγραφὴν ἔχον, ἐν ᾗ ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου
 κέχρηται μαρτυρίαις· καὶ ἕτερα δέ τινα κατηχητικὰ ^o αὐτοῦ
 βιβλία. Τῶν γεμὴν αἵρετικῶν οὐδὲν χεῖρον καὶ ^q τότε, ^r
^r ζιζανίων ^s δίκην, λυμαινομένων τὸν εἰλικρινῆ τῆς ^t ἀποστο-

^e γεγέμικαν] γεγέμικασι I. a sec.
 m. K.

^f μὲν] μὲν οὖν F.

^g προστιθέντες] αιτιθέντες (sic)
 G.

^h ἐπιβεβουλευκάσι.] Ita C.G.I.K.
 ἐπιβεβουλευκάσι F. manifesto er-
 rore, hanc quoque lectionem pa-
 trocinari codices B.D. nullus du-
 bito. Ita quoque I. Nicephorus,
 quanquam typographi ἐπιβεβου-
 λευκάσι dederint; ἐπιβεβλήκασι edd.
 A.E.H.

ⁱ τοῦ om. G.

^k αὐτῇ] αὐτῆς G. male.

^l τοσαῦτα] τοιαῦτα G.

^m ὃν τῆς] ὄντος G. pessime.

ⁿ τὰ om. G. Niceph.

^o αὐτοῦ βιβλία] Ita edd. A.B.C.
 D.F.G. αὐτοῦ φέρεται βιβλία E.
 αὐτοῦ φέρονται βιβλία H. αὐτοῦ βι-
 βλία εἰσὶ I. ubi εἰσὶ additamentum
 est: αὐτοῦ βιβλία φέρεται K. Satis
 se produnt hæ variationes.

^p οὐδὲν] οὐ H.I. οὐ (sic) K. οὐ-
 δὲν χεῖρον om. E. οὐδὲν χεῖρον ἢ
 πρότερον καὶ c. non minus quam
 antea, in vers.

^q τότε] τῶν G.

^r ζιζανίων] ζιζανίου E.I. a. pr. m.
 K.

^s δίκην om. I. δικαλυμαινομένων
 corrupte habet G.

^t ἀποστολικῆς] ἀποστολικῶν Steph.
 forsā ex incuria. ἀποστολικῆς c.
 et in vers.

λικῆς ^v διδασκαλίας σπόρον, οἱ πανταχόσε τῶν ἐκκλησιῶν ποιμένες, ὥσπερ τινες θήρας ἀγρίους τῶν ^w Χριστοῦ προβάτων ἀποσοβοῦντες ^x αὐτοὺς ἀνείργον, τοτὲ μὲν ταῖς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς νουθεσίαις καὶ παραινέσεσι, ^y τοτὲ δὲ πρὸς ^z αὐτοὺς γυμνότερον ἀποδυόμενοι, ἀγράφοις τε εἰς πρόσωπον ζητήσεσι καὶ ἀνατροπαῖς, ἥδη δὲ καὶ δι' ἐγγράφων ὑπομνημάτων ³ τὰς δόξας αὐτῶν ^a ἀκριβεστάτοις ἐλέγχοις διευθύνοντες. Ὁ γέτοι Θεόφιλος ^b σὺν τοῖς ἄλλοις κατὰ τούτων στρατευσάμενος δηλὸς ἐστίν, ἀπὸ τινος οὐκ ἀγεννῶς αὐτῷ κατὰ Μαρκίωνος ^c πεπονημένου λόγου. Ὃς καὶ αὐτὸς, μεθ' ὧν ἄλλων εἰρήκαμεν, εἰσέτι νῦν διασέσωσται. Τοῦτον μὲν οὖν ἔβδομος ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ^d τῆς Ἀντιοχείας ἐκκλησίας διαδέχεται Μαξιμῖνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ.

Περὶ Φιλίππου ^e καὶ Μοδέστου.

(Nic. H. E. IV, 9.)

Φίλιππός γε μὴν ὃν ἐκ τῶν Διονυσίου φωνῶν ^f τῆς ἐν Γορτύνῃ παροικίας ^g ἐπίσκοπον ἔγνωμεν, πάντῃ ^h γε σπουδαιότατον πεποιήται καὶ αὐτὸς κατὰ Μαρκίωνος ⁱ λόγον. Εἰρηναῖός ^k τε ὡσαύτως καὶ Μόδεστος, ὃς καὶ διαφερόντως παρὰ τοὺς ἄλλους τὴν ^l τοῦ ἀνδρὸς ^m εἰς ἔκδηλον τοῖς πᾶσι κατεφώρασε

^v διδασκαλίας] ἐκκλησίας F. prae-eunte Nicephoro, q. 1.—τῷ εἰλικρινεῖ τῆς ἐκκλησίας σπόρῳ συχνῶς ἐπιφυομένων.

^w Χριστοῦ] τοῦ Χρ. edd. A.E.H. τοῦ om. B.C.D.F.G.I.K.

^x αὐτοὺς om. B.C.D.F. Niceph.

^y τοτὲ δὲ] τότεὸν δὲ (sic) G.

^z αὐτοὺς] αὐτοῖς F.

^a ἀκριβεστάτοις] ἀκριβέστατα τοῖς Steph. A.E. ἀκριβεστάτοις c. accuratissime, in vers.

^b σὺν] ἐξῶν G.

^c πεπονημένου] πεποιημένου G.

^d τῆς—ἐκκλησίας] τὴν—ἐκκλησίαν G.

^e καὶ Μοδέστου] Γορτύνης ἐπίσκοπον G.

^f τῆς] ἧς F.

^g ἐπίσκοπον] ἐπισκοπεῖν Steph. A. ἐπίσκοπον g. *episcopum fuisse*, Christoph.

^h γε om. G.

ⁱ λόγον] σύγγραμμα Steph. A.E. λόγον c. *opus*, in vers.

^k τε] Ita edd. A.E.G.H. δὲ B. C.D.F.I.K. ναὶ μὴν καὶ Εἰρηναῖος καὶ Μόδεστος Niceph. A v. Εἰρηναῖος c. 26. inchoat G, cum titulo, περὶ Μοδέστου.

^l τοῦ om. G.

^m εἰς ἔκδηλον] Ita Steph. Stroth. A.B.C.D.E.F.G.I.K. εἰς om. Val.

πλάνην· καὶ ἄλλοι δὲ πλείους, ὧν παρὰ πλείστοις τῶν ἀδελφῶν εἰσέτι νῦν οἱ πόνοι διαφυλάττονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ.

ⁿ Περὶ Μελίτωνος καὶ ὧν αὐτὸς ἐμνημόνευσεν.

(Nic. H. E. IV, 10.)

Ἐπὶ ^o τῶνδε καὶ Μελίτων τῆς ἐν Σάρδεσι παροικίας ἐπί-
σκοπος, Ἀπολινάριος ^p τε τῆς ἐν Ἱεραπόλει διαπρεπῶς ἤκμα-
ζον· οἱ καὶ τῷ δηλωθέντι κατὰ τοὺς χρόνους Ῥωμαίων βασι-
λεὶ λόγους ὑπὲρ ^q τῆς πίστεως ^r ἰδίως ἐκάτερος ἀπολογίας
προσεφώνησαν. Τούτων εἰς ἡμετέραν γνῶσιν ἀφίκται τὰ
ὑποτεταγμένα· Μελίτωνος, ^s τὰ περὶ τοῦ πάσχα δύο, καὶ τὰ
περὶ πολιτείας καὶ ^t προφητῶν, καὶ ὁ περὶ ἐκκλησίας, καὶ ὁ
περὶ κυριακῆς λόγος. Ἔτι ^v δὲ ὁ περὶ ^w φύσεως ἀνθρώπου, καὶ ^z
ὁ περὶ πλάσεως, καὶ ὁ περὶ ὑπακοῆς πίστεως, ^x καὶ ὁ περὶ

Zim. ex incuria, omnes enim habent præter H. quem Valesius nunquam vidit.

ⁿ Ἀπολινάριος καὶ Μουσανοῦ ad finem adjiciunt B.C.D.F. Titulum ita exhibet G. περὶ Μελίτωνος ἐπι-
σκόπου Σάρδεων.

^o τῶνδε] τούτων δὲ G.

^p τε om. G. δὲ l. I.K.

^q τῆς om. I.K.

^r ἰδίως] ἰδία I. a sec. m. Niceph.

^s τὰ] Ita Val. Stroth. B.C.D. F.G.H. τὸ Steph. A.E.I.K. Recte statuit Valesius unicum fuisse librum περὶ πολιτείας καὶ προφητῶν, sicut Nicephorus scribit, λόγος δ' ἕτερος τοῦ Μελίτωνος φέρεται, ὁ περὶ πολιτείας καὶ προφητῶν. quod videntes librarii τὰ in τὸ convertabant. Zimmermannus inseruit μὲν post Μελίτωνος, e margine ed. Gen. ubi annotatur, "Ch. μὲν τὰ." Dubito vero necne vellet scripsisse annotator τὰ μὲν.

^t προφητῶν] τὸ περὶ προφητῶν c. de prophetis alius, in vers.

^v δὲ ὁ περὶ] δὲ καὶ ὁ περὶ C. et ita forsitan voluit scribere F. hic enim codex omittit verba ὁ περὶ φ. ἀνθ. καὶ ὁ περὶ πλάσεως, propter repetitionem, ut videtur, verborum καὶ ὁ περὶ. Codex G. l. δὲ καὶ περὶ sine articulo.

^w φύσεως] Ita edd. A.B.C.D.G. (hiat F.) πίστεως E.H.I.K. Niceph. Hieronymus in catalogo Melitonis librum, post unum "de die domi-
nica," alium nominat "de sen-
sibus," deinde "de fide li-
brum unum; de plasmate librum
unum;" quasi legisset πίστεως pro φύσεως. Valde vero displicet Nicephori lectio, πίστεως ἀνθρώπου: neque Nicephori auctoritatem in h. l. moror, qui unum librum e duobus conflavit, scribendo ἔτι δὲ ὁ περὶ πίστεως ἀνθρώπου καὶ πλά-
σεως τὴν ἐπιγραφὴν εἰληφώς.

^x καὶ ὁ περὶ αἰσθ.] Steph. et Val. ediderunt ὁ περὶ ὑπακοῆς πίστεως αἰσθητήριων, et ita omnes MSS. præter c. Strothius vero Zim. et

αἰσθητηρίων, καὶ πρὸς τούτοις ὁ περὶ ψυχῆς καὶ σώματος ὡς
 νοός, καὶ ὁ περὶ λουτροῦ, ^zκαὶ ὁ περὶ ἀληθείας, καὶ περὶ
^aκτίσεως καὶ γενέσεως Χριστοῦ. Καὶ λόγος αὐτοῦ ^bπερὶ
³προφητείας, καὶ ὁ περὶ φιλοξενίας, καὶ ἡ κλείς. Καὶ τὰ
 περὶ τοῦ διαβόλου, καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου, καὶ ^cὁ
 περὶ ἐνσωμάτου Θεοῦ, ἐπὶ πᾶσι καὶ τὸ πρὸς Ἀντωνίνον ^dβι-
 βλίδιον. Ἐν μὲν οὖν ^eτοῖς περὶ τοῦ πάσχα, τὸν χρόνον
 καθ' ὃν συνέταπτεν, ἀρχόμενος σημαίνει ^fἐν τούτοις. “Ἐπὶ
 “^gΣερουιλλίου Παύλου ἀνθυπάτου τῆς Ἀσίας, ᾧ Σάγαρις
 “καιρῷ ἐμαρτύρησεν, ^hἐγένετο ζήτησις πολλὴ ἐν ⁱΛαοδικείᾳ

Routhius post Nicephorum verba
 καὶ ὁ περὶ ante αἰσθητηρίων posue-
 runt. Rufinus quoque diserte
 scripsit, *De obedientia fidei; de*
sensibus: et Christoph. de sen-
suum sedibus. Huc quoque,
 ut videtur, spectabat Hieronymus,
 cujus verba in not. præc. citan-
 tur.

^y ἡ νοός] ἦν. ἐν οἷς Steph. A.E.
 om. H. uti et Hieron. qui scripsit
 “de anima et corpore librum
 “unum.” Rufinus vero vertit,
 “de anima et corpore et mente:”
 unde Routhius proponit καὶ νοός.
 Totum locum ita dedit Nicepho-
 rus, ὁ περὶ ψυχῆς αὐτῷ καὶ σώματος
 πεπονημένος ἐστίν. ἐν οἷς καὶ περὶ
 λουτροῦ καὶ ἀληθείας.

^z καὶ ὁ περὶ ἀλ.] Ita edd. A.B.
 C.D.F.G. om. E. ὁ περὶ om. I.K.
 ὁ om. H.

^a κτίσεως] Ita Stroth. Zim.
 Heinich. Routh. B.C.D.P.V.a.
 Niceph. κτήσεως F. πίστεως Steph.
 Val. (qui tamen κτίσεως probat.)
 A. (C. in marg.) E.G.H.I.K.
 Rufin. *de fide*, Christoph. *De*
causa corruptelæ v. Vales. in
Annot.

^b περὶ προφ.] περὶ om. E. cf.
 Annot. Post hæc verba Ste-

phanus addidit καὶ περὶ ψυχῆς καὶ
 σώματος, uti I. A.E.G. Rufin.
 Recte vero om. Val. Stroth. post
 B.D.F.H.K.V. a. Hieron. Niceph.
 Christoph. Interpolationem satis
 indicat codicum variatio; nam
 in C. scribuntur post φιλοξενίας,
 ubi etiam legitur καὶ ὁ περὶ ψ. in
 cod. I. habemus καὶ περὶ ψυχῆς
 σώματος.

^c ὁ περὶ] ὁ om. G.

^d βιβλίδιον] βιβλίδιος F. βιβλίον
 G.

^e τοῖς] Ita Val. Routh. B.C.D.
 E.F.G.H.c. *libris*, in vers. τῷ
 Steph. Stroth. Zim. A.I.K. Ru-
 fin. Conjecit Strothius Eusebium
 scripsisse ἐν μὲν οὖν τῷ ᾧ, nam
 duos libros *de Paschate* supra
 commemoravit.

^f ἐν τούτοις om. G. a pr. m.
 deinde ἐν τοῖς et ἔτι pro ἐπὶ.

^g Σερουιλλίου] Ita B.C.D.E.F.I.
 K. Σερουιλίου edd. A.H. Σερουηλίου
 G. Σερουιλλου Niceph. *Sergio*,
 Rufin.

^h ἐγένετο ζήτησις] ἐγένετο δόξη
 τῆσις (sic) G. ubi monendum est
 v. δόξη in fine esse lineæ. Legit
 forsan, vel legere voluit, ἐγένετο
 δὲ ζήτησις.

ⁱ Λαοδικεία] Λαοδικία E.

“ περὶ τοῦ πάσχα, ἔμπεσόντος κατὰ καιρὸν ^k ἐν ἐκείναις ταῖς
 “ ἡμέραις. Καὶ ἐγράφη ταῦτα.” Τούτου δὲ τοῦ λόγου ⁴
 μέμνηται Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐν ἰδίῳ περὶ τοῦ πάσχα
 λόγῳ, ὃν ^l ὡς ἐξ αἰτίας τῆς τοῦ Μελίτωνος γραφῆς φησὶν
 ἑαυτὸν συντάξαι. Ἐν δὲ τῷ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα βιβλίῳ,
 τοιαῦτά τινα καθ’ ἡμῶν ἐπ’ αὐτοῦ γεγονέναι ἱστορεῖ “ Τὸ
 “ γὰρ οὐδὲ πώποτε γενόμενον, νῦν διώκεται ^m τὸ τῶν θεοσε-
 “ βῶν γένος, καινοῖς ἐλαυνόμενον δόγμασι κατὰ τὴν Ἀσίαν.
 “ Οἱ γὰρ ἀναιδεῖς συκοφάνται καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐρασταί, ⁵
 “ τὴν ἐκ τῶν διαταγμάτων ἔχοντες ἀφορμὴν, φανερώς λη-
 “ στεύουσιν, νύκτωρ καὶ μεθήμεραν διαρπάζοντες τοὺς μηδὲν
 “ ἀδικούντας.” Καὶ μεθ’ ἕτερα ⁿ φησί· “ Καὶ εἰ μὲν σοῦ
 “ κελεύσαντος ^o ταῦτα πράττεται, ἔστω καλῶς γινόμενον.
 “ Δίκαιος ^p γὰρ βασιλεὺς οὐκ ἂν ἀδίκως ^q βουλεύσαιοτο πώ-
 “ ποτε. Καὶ ἡμεῖς ἡδέως φέρομεν τοῦ τοιοῦτου θανάτου τὸ
 “ γέρας. Ταύτην δέ σοι μόνην ^r προσφέρομεν δέησιν, ἵνα ⁶
 “ αὐτὸς πρότερον ἐπιγνούς τοὺς τῆς τοιαύτης φιλονεικίας
 “ ἐργάτας δικαίως κρίνειας, εἰ ἄξιοι θανάτου καὶ τιμωρίας ^s ἢ
 “ σωτηρίας καὶ ἡσυχίας ^t εἰσὶν. Εἰ δὲ καὶ παρὰ σοῦ ^v μὴ εἴη
 “ ἡ βουλὴ αὕτη καὶ τὸ καινὸν τοῦτο ^w διάταγμα, ὃ μηδὲ κατὰ
 “ βαρβάρων πρέπει πολεμίων, πολὺ μᾶλλον δεόμεθά σου, μὴ
 “ περιῖδεῖν ἡμᾶς ἐν τοιαύτῃ δημῳδῇ λεηλασίᾳ.” Τούτοις ⁷
 αὐθις ἐπιφέρει λέγων “ Ἡ γὰρ καθ’ ἡμᾶς φιλοσοφία πρό-
 “ τeron μὲν ἐν βαρβάροις ^x ἤκμασεν, ἐπανθήσασα δὲ τοῖς

^k ἐν ἐκ. τ. ἡμ.] ἐν ταῖς ἡμέραις
 ταύταις E. ἐν om. G.

^l ὡς] Ita B.C.D.F.G.I.K. om.
 edd. A.E.H.

^m τὸ τῶν] τὸ πᾶν τῶν c. totum
 genus, in vers.

ⁿ φησί om. I. secundum collat.
 Gronov.

^o ταῦτα] Ita Val. Stroth. B.C.
 D.F.G. τοῦτο Steph. A.E.H.I.K.
 Niceph. Valet forsan auctoritas
 pro τοῦτο, quod tamen suspicor in

textum irrepsisse, ut melius cum
 ἔστω γενόμενον cohaereret.

^p γὰρ] μὲν γὰρ G.

^q βουλεύσαιοτο] βουλεύσοιτο G.

^r προσφέρομεν] προφέρομεν F.

^s ἢ om. F. καὶ εἰ G.

^t εἰσὶν] εἴεν G.

^v μὴ εἴη ἡ βουλὴ αὕτη] Pro his
 verbis Nicephorus solus habet τὸ
 σῶμα τῷ πυρὶ ἐπαφῇ.

^w διάταγμα] διάγμα G.

^x ἤκμασεν] ἤκμαζεν G.

“ σοῖς ἔθνεσι κατὰ τὴν Αὐγούστου τοῦ σου προγόνου ὕμε-
 “ γάλην ἀρχὴν, ἐγενήθη μάλιστα τῇ σῇ βασιλείᾳ αἷσιον
 8 “ ἀγαθόν. Ἐκτοτε γὰρ εἰς μέγα καὶ λαμπρὸν ἕτο ‘Ρω-
 “ μαίων ἠνυξήθη κράτος· οὐ σὺ διάδοχος ^aεὐκταῖος γέγονας
 “ τε καὶ ἔση μετὰ τοῦ παιδὸς, φυλάσσων ^bτῆς βασιλείας τὴν
 “ σύντροφον καὶ ^cσυναρξαμένην Αὐγούστῳ φιλοσοφίαν· ἦν
 “ καὶ οἱ πρόγονοί σου πρὸς ταῖς ἄλλαις θρησκείαις ἐτίμησαν
 “ Καὶ τοῦτο μέγιστον τεκμήριον τοῦ ^dπρὸς ἀγαθοῦ ^eτὸν
 “ καθ’ ἡμᾶς λόγον συνακμάσαι τῇ καλῶς ἀρξαμένη βασιλείᾳ,
 “ ἐκ τοῦ μηδὲν φαῦλον ἀπὸ τῆς Αὐγούστου ἀρχῆς ἀπαντῆ-
 “ σαι, ἀλλὰ τοῦναντίον ἅπαντα λαμπρὰ καὶ ἔνδοξα κατὰ τὰς
 9 “ πάντων εὐχάς. ^fΜόνοι πάντων ἀναπεισθέντες ὑπὸ τινων
 “ βασκάνων ἀνθρώπων, τὸν καθ’ ἡμᾶς ἐν διαβολῇ ^gκαταστῆ-
 “ σαι λόγον ἠθέλησαν Νέρων καὶ Δομετιανός· ἀφ’ ὧν καὶ τὸ
 “ τῆς συκοφαντίας ἀλόγῳ συνηθείᾳ περὶ τοὺς τοιούτους
 “ ῥύηται συμβέβηκε ψεῦδος. Ἀλλὰ τὴν ἐκείνων ^hἄγνοιαν οἱ
 “ σοὶ εὐσεβεῖς πατέρες ⁱἐπηνωρθώσαντο, πολλάκις πολλοῖς
 “ ἐπιπλήξαντες ἐγγράφως, ὅσοι περὶ τούτων ^jνεωτερίσαι
 10 “ ἐτόλμησαν. Ἐν οἷς ὁ μὲν παῖς σου Ἀδριανός, πολλοῖς
 “ μὲν καὶ ἄλλοις, καὶ Φουνδάνῳ ^kδὲ τῷ ἀνθυπάτῳ, ἡγουμένῳ
 “ ^lδὲ τῆς Ἀσίας, γράφων φαίνεται· ὁ δὲ πατήρ σου, καὶ
 “ σου τὰ σύμπαντα διοικούντος αὐτῷ, ταῖς πόλεσι περὶ τοῦ

ὕ μεγάλην ἀρχὴν] μεγάλης ἀρχῆς
 I. a pr. m. K. Silet de κατὰ τὴν
 Αὐγ. collator noster: sed τῆς pro
 τὴν legi in K. monuit Grono-
 vius.

^z τὸ] τῶν F.

^a εὐκταῖος] εὐταῖος F.

^b τῆς β. τὴν σύντροφον] τῇ βασι-
 λεῖᾳ σύντροφον c.

^c συναρξαμένην] συναυξομένην I.
 a sec. m. secundum collat. Gro-
 nov.

^d πρὸς] πρὸ Steph. ex incuria.

^e τὸν] τῶν F. perperam.

^f Μόνοι] μόνον δὲ c.

^g καταστῆσαι] καταστῆναι I.K.

^h ἄγνοιαν] ἀνοιαν c. *inscitiam*
et amentiam, in vers.

ⁱ ἐπηνωρθώσαντο] ἐπανωρθώσαντο
 Steph. A. ἐπανορθώσαντο E. ἐπην-
 ορθώσαντο Niceph.

^j νεωτερίσαι] Ita edd. A.G.H.I.
 K. Niceph. νεωτερῆσαι B.C.D.E.
 F. νεωτερεῖν e Plut. 9, 34. affert
 Schneider. in Lex. sed suspectum
 habet.

^k δὲ τῷ] τε τῷ F.

^l δὲ τῆς] Ita B.C.D.F.H.I.K.
 δὲ om. edd. A.E.G. Niceph.

“^m μηδὲν νεωτερίζειν περὶ ⁿ ἡμῶν ἔγραψεν· ⁿⁿ ἐν οἷς καὶ πρὸς
 “^o Λαρισσαίους, καὶ ^p πρὸς Θεσσαλονικεῖς καὶ Ἀθηναίους,
 “ καὶ ^q πρὸς πάντας Ἑλλήνας. Σὲ δὲ καὶ μᾶλλον περὶ τού- ¹¹
 “ των τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ἔχοντα γνώμην, καὶ πολὺ γε φιλαν-
 “ θρωποτέραν καὶ φιλοσοφωτέραν, πεπέισμεθα πάντα πράσ-
 “ σειν ὅσα σου δεόμεθα.” Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τῷ δηλωθέντι
 τέθεται λόγῳ. Ἐν δὲ ταῖς γραφείσαις αὐτῷ ἐκλογαῖς, ὁ
 αὐτὸς κατὰ ^r τὸ προοίμιον ἀρχόμενος τῶν ὁμολογουμένων τῆς
 παλαιᾶς διαθήκης γραφῶν ποιεῖται κατάλογον· ^s ὃν καὶ
 ἀναγκαῖον ἐνταῦθα καταλέξει, ^t γράφει δὲ οὕτως· “ Μελίτων ¹²
 “ Ὀνησίμῳ τῷ ἀδελφῷ χαίρειν. Ἐπειδὴ πολλάκις ἠξιώσας
 “ σπουδῇ ^v τῇ πρὸς τὸν λόγον χρώμενος, γενέσθαι ^w σοι
 “ ἐκλογὰς ἐκ τε τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν περὶ τοῦ Σω-
 “ τῆρος καὶ πάσης τῆς πίστεως ^x ἡμῶν, ἔτι ^y δὲ καὶ μαθεῖν
 “ τὴν τῶν παλαιῶν βιβλίων ἐβουλήθης ἀκρίβειαν, πόσα τὸν
 “ ἀριθμὸν καὶ ὁποῖα τὴν τάξιν ^z εἶεν, ἐσπούδασα τὸ τοιοῦτο
 “ πράξαι, ἐπιστάμενός σου τὸ σπουδαῖον περὶ τὴν πίστιν,
 “ καὶ φιλομαθὲς περὶ τὸν λόγον, ὅτι τε μάλιστα πάντων
 “ πόθῳ τῷ πρὸς ^a Θεὸν ταῦτα προκρίνεις, περὶ τῆς αἰωνίου
 “ σωτηρίας ἀγωνιζόμενος. Ἀνελθὼν οὖν εἰς τὴν ἀνατολήν, ¹³
 “ καὶ ἕως τοῦ τόπου γενόμενος ἔνθα ἐκηρύχθη ^b καὶ ἐπράχθη,

^m μηδὲν] μηδὲ Steph.

ⁿ ἡμῶν] ἡμᾶς g.

ⁿⁿ ἐν οἷς] ἐν αἷς ὀνομαστὶ c.

■ Λαρισσαίους] Λαρισαίους B.C.
D.F.I.K.

^p πρὸς Θεσ.] πρὸς om. G.

^q πρὸς πάντας] πρὸς om. Steph.
A.E.

^r τὸ προοίμιον] τὸ om. G. αὐτὸ
add. B.C.D.F. αὐτῷ I.K. Illud
αὐτὸ quicumque in textum admi-
serit, me consentientem habebit.
Nicephorus scripsit, εὐθὺς ἀρχό-
μενος.

^s ὃν καὶ] καὶ om. G.

^t γράφει δὲ οὕτως] Ita B.C.D.F.
G.H.I.K. ἡγούμεθα, ἔχοντα ἐπὶ

λέξεως οὕτως edd. A.E.

^v τῇ πρὸς τὸν λόγον] τῆς πρὸς
λόγον Steph. in quibus τῆς ex in-
curia dedit: sed τὸν om. E. τῇ
πρὸς λόγον c.

^w σοι ἐκλογὰς] ἐκλογὰς σοι B.C.
D.F.

^x ἡμῶν] ἡμῖν Steph. ἡμῶν c.

^y δὲ καὶ] καὶ om. F.

^z εἶεν] εἰδέναι B.C.D.F. non
male: q. l. Nicephorus forsan
confirmat: Melitonis vero sen-
sum, non ipsa verba, in h. l. ex-
hibet Nicephorus.

^a Θεὸν] τὸν Θεὸν F.G.I.K.

^b καὶ ἐπράχθη om. G. Sequens
καὶ om. B.C.D.F.

“ καὶ ἀκριβῶς ^cμαθὼν τὰ τῆς παλαιᾶς διαθήκης βιβλία, ὑπο-
 “ τάξας ἔπεμψά σοι· ὧν ἐστὶ τὰ ὀνόματα ^dΜωϋσέως πέντε,
 “ Γένεσις, Ἑξοδος, ^eἈριθμοὶ, Λευιτικὸν, Δευτερονόμιον.
 14 “ Ἰησοῦς Ναυῆ, Κριταί, Ῥούθ· Βασιλειῶν τέσσαρα, Παρα-
 “ λειπομένων δύο. Ψαλμῶν ^fΔαβίδ, ^gΣολομῶνος Παροι-
 “ μίαι, ^hἡ καὶ Σοφία, Ἐκκλησιαστής, ᾠσμα ᾠμάτων,
 “ ⁱἸώβ. Προφητῶν, Ἡσαΐου, Ἰερεμίου· τῶν δώδεκα ἐν μο-
 “ νοβίβλῳ. Δανιήλ, Ἰεζεκιήλ, ^kἙσδρας. ^lἘξ ὧν καὶ
 “ τὰς ἐκλογὰς ἐποίησάμην, εἰς ἕξ βιβλία διελόν.” Καὶ τὰ
 μὲν τοῦ Μελίτωνος ^mτοσαῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ.

Περὶ Ἀπολιναρίου τοῦ τῆς Ἱεραπολιτῶν ἐκκλησίας ἐπισκόπου.

(Nic. H. E. IV, 11.)

Τοῦ δὲ Ἀπολιναρίου πολλῶν παρὰ πολλοῖς σωζομένων,
 τὰ εἰς ἡμᾶς ἐλθόντα ἐστὶ τάδε· ⁿλόγος ὁ πρὸς τὸν ὁ προει-
 ρημένον βασιλέα, καὶ πρὸς Ἑλλήνας συγγράμματα πέντε.
 Καὶ περὶ ἀληθείας ^pπρῶτον καὶ δεύτερον, ^qκαὶ πρὸς Ἰου-
 δαίους πρῶτον καὶ δεύτερον. Καὶ ἅ μετὰ ταῦτα ^rσυνέ-
 γραψε κατὰ ^sτῆς Φρυγῶν αἵρέσεως μετ’ οὐ πολὺν καινοτο-

^c μαθὼν om. G.

^d Μωϋσέως] Μωσέως Steph. A.E. Niceph.

^e Ἀριθμοὶ, Λευιτικόν,] Ita Stroth. Routh. B.C.D.F.I.K. Rufin. Niceph. Λευιτικόν, Ἀριθμοὶ, Steph. Val. A.E.G.H.

^f Δαβίδ] Δανὶδ E. v. Annot.

^g Σολ.] καὶ Σολ. G.

^h ἡ καὶ] Ita Val. Stroth. Routh. A.B.C.D.E.F.G.H.b. Rufin. Niceph. Nescio quo duce Stephanus omiserit καί. Codices I.K. (quos nunquam viderat) I. καὶ ἡ. Omisit etiam Christoph. in versione.

ⁱ Ἰώβ.] Ἰακώβ G. absurde.

^k Ἑσδρας] Ἑσδρα F.K. Ἑξρας cum δ suprascr. I.

^l Ἐξ ὧν om. G. mox addit δὲ post ἐκλογάς.

^m τοσαῦτα] τοιαῦτα G. ταῦτα I. et in margine τοσαῦτα.

ⁿ λόγος] ὁ λόγος G.

^o προειρημένον] εἰρημένον B.C. D.F.

^p πρῶτον καὶ δεύτερον] πρῶτος καὶ δεύτερος G. καὶ om. I.K. in utroque loco.

^q καὶ πρὸς Ἰουδαίους πρῶτον καὶ δεύτερον] Ita edd. A.E.G. (v. not. præc.) H.I.K. (v. not. præc.) Niceph. om. B.C.D.F. Rufin. Hieron.

^r συνέγραψε] συνέγραφεν A.E.

^s τῆς Φ.] τῆς τῶν Φ. C.I.K. Niceph.

μηθείσης χρόνον· ^ιτότε γεμὴν ὥσπερ ἐκφύειν ἀρχομένης,
^νἔτι τοῦ Μοντανοῦ ἅμα ταῖς αὐτοῦ ψευδοπροφήτῃσιν ἀρχὰς
 τῆς παρεκτροπῆς ^ωποιουμένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ.

Περὶ Μουσανοῦ ^κκαὶ ὧν οὗτος συνεγράψατο.

(Nic. H. E. IV, 11.)

^νΚαὶ Μουσανοῦ δέ, ὃν ἐν τοῖς φθάσαισι κατελέξαμεν, φέ-
 ρεταιί τις ἐπιστρεπτικώτατος λόγος πρὸς τινὰς αὐτῷ γρα-
 φεῖς ἀδελφούς, ἀποκλίναντας ἐπὶ τὴν τῶν λεγομένων ^ζἘγ-
 κρατιτῶν αἵρεσιν ἄρτι τότε φύειν ^αἀρχομένην, ξένην τε καὶ
 φθοριμαίαν ^βψευδοδοξίαν εἰσάγουσαν ^ετῷ βίῳ· ἥς παρεκ-
 τροπῆς ἀρχηγὸν καταστήναι Τατιανὸν λόγος ἔχει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ.

Περὶ τῆς κατὰ Τατιανὸν αἵρέσεως.

Οὗ μικρῷ πρόσθεν τὰς περὶ τοῦ ^δθαυμασίου Ἰουστίνου ^ι
^επαρατεθείμεθα λέξεις, μαθητὴν ^φαὐτὸν ἱστοροῦντες τοῦ μάρ-
 τυρος. Δηλοῖ δέ ^στοῦτο Εἰρηναῖος ἐν τῷ πρώτῳ ^ητῶν πρὸς
 τὰς αἵρέσεις, ὁμοῦ τὰ τε περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὸν αἰρέ-
 σεως οὕτω ^ιγράφων· “Ἀπὸ ^κΣατορνίνου καὶ Μαρκίωνος οἱ

^τ τότε] τὸ G.

^ν ἔτι] ἐπὶ A. a pr. m. I.K. (se-
 cundum collat. Gronov.) N.g.
 ἔτι A. a sec. m. ἤδη Stroth. *jam*
tum, Christoph.

^ω ποιουμένου] τοσαῦτα καὶ περὶ
 τοῦδε λεκτέον add. Steph. Val.
 Zim. A.E.K. s. m. τοσαῦτα καὶ
 αὐτοῦ I. om. Stroth. Heinich. B.
 C.D.F.G.H. probante Valesio.

^κ καὶ—συνεγράψατο om. G.

^ν Καὶ Μουσανοῦ] Μουσιανοῦ sine
 καὶ E.

^ζ Ἐγκρατιτῶν] Ἐγκρατητῶν E.K.
 secundum collat. Gronov.

^α ἀρχομένην] ἀρχομένης E. men-
 dose.

^β ψευδοδοξίαν] ψευδολογίαν N.g.

^ε τῷ βίῳ] ἐν τῷ βίῳ Steph. Val.
 A.H. ἐν om. Stroth. B.C.D.E.F.
 G.I.K. Niceph. probante Valesio.

^δ θαυμασίου] θαυμαστοῦ G.

^ε παρατεθείμεθα] παρατιθέμεθα G.
^φ αὐτὸν ἱστοροῦντες] δ' αὐτὸν
 ἱστοροῦσι c.

^σ τοῦτο om. B.C.D.F.
^η τῶν om. G. male.

^ι γράφων] γραφὴ G. mendose.

^κ Σατορνίνου] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.H.c. Iren. Lat. interp.
 Rufin. Niceph. *Saturnini*, Chri-
 stoph. Σατορνίλου Steph. A.E.G.
 I.K. Epiph. Theodoret.

“καλούμενοι Ἐγκρατεῖς ἀγαμίαν ἐκήρυξαν, ἀθετοῦντες τὴν
 “ἀρχαίαν πλάσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡρέμα κατηγοροῦντες τοῦ
 “ἄρρεν καὶ θῆλυ εἰς γένεσιν ἀνθρώπων πεποικηκός· καὶ τῶν
 “λεγομένων παρ’ αὐτοῖς ἐμψύχων ἀποχὴν ¹εἰσηγήσαντο,
 “ἀχαριστοῦντες τῷ πάντα πεποικηκῷ Θεῷ· ἀντιλέγουσί τε
²“τῇ τοῦ πρωτοπλάστου σωτηρίᾳ. Καὶ τοῦτο νῦν ἐξευρέθη
 “παρ’ αὐτοῖς, Τατιανοῦ ³τινος πρώτως ταύτην εἰσενέγ-
 “καντος τὴν βλασφημίαν· ὃς Ἰουστίνου ἀκροατῆς γεγο-
 “νὼς, ἐφόσον μὲν συνῆν ἐκείνῳ, οὐδὲν ἐξέφηνε τοιοῦτον,
 “μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου μαρτυρίαν ἀποστὰς τῆς ἐκκλησίας,
 “⁴οἰήματι διδασκάλου ἐπαρθεὶς καὶ τυφωθείς ὡς διαφέρων
 “τῶν λοιπῶν, ἴδιον χαρακτῆρα ⁵διδασκαλείου συνεστήσατο,
 “αἰῶνάς τινας ἀοράτους ὁμοίως τοῖς ἀπὸ Οὐαλεντίνου μυθο-
 “λογήσας, ⁶ργάμον τε φθορὰν καὶ πορνείαν παραπλησίως
 “Μαρκίωνι καὶ ⁷Σατορνίνῳ ⁸ἀναγορεύσας, τῇ δὲ τοῦ Ἀδὰμ
 “σωτηρίᾳ παρ’ ἑαυτοῦ τὴν ⁹αἰτιολογίαν ποιησάμενος.”

¹ εἰσηγήσαντο, ἀχαριστοῦντες] εἰσ-
 ἡγήσαντος χαριστοῦντες G.

³ τινος om. G.

⁴ οἰήματι] ποιήματι G.

⁵ διδασκαλείου] Ita edd. A.E. I.K. διδασκαλίον B.C.D.F.G. Niceph. Vid. ad pag. 271.

⁶ γάμον] τὸν γάμον Val. Stroth. B.C.D.F. τὸν om. Steph. A.E.G. H. γάμων I.K. sicut Irenæi interpres, *nuptiarum autem corruptelas et fornicationes, similiter ut Marcion et Saturninus, dicens*; ubi vitiosa lectio satis se prodit; Marcion enim et Valentinus nuptias damnabant; i. e. nuptias pro fornicatione habebant.

⁷ Σατορνίνῳ] Ita Val. Stroth. B.C.D.E.F.H.c. Niceph. Irenæi Interp. Σατορνίνῳ Steph. A.G.I. K. Saturnino, Christoph.

⁸ ἀναγορεύσας] ἀπαγορεύσας B.C.

in margine, G. Hanc quoque lectionem in margine cujusdam codicis invenerunt D.F. mox enim pro τὴν αἰτιολογίαν ποιησάμενος hi codices habent ἀπαγορεύσας, lectione marginali in locum alienum intrusa.

⁹ αἰτιολογίαν] Ita Steph. Val. A.B.C.E.G.H.I.K.c. Pro τὴν αἰτ. ποιησάμενος D.F. habent ἀπαγορεύσας, de quo v. not. præc. non vero hinc constat horum codicum scriptores in exemplaribus suis vulgatam non invenisse: ἀπαγορεύσας παρ’ ἑαυτοῦ τὴν αἰτιολογίαν ἐποίησατο c. ἀντιλογία in textum admisit Strothius, sicut l. C. in margine: ita quoque legebat Latinus Irenæi Interpres, scripsit enim, *Adæ autem salutē ex se contradictionem faciens*: Nicephorus certe legebat αἰτιολογίαν, scribit

Ταῦτα ἴμεν ὁ Εἰρηναῖος τότε· ὧς μικρῷ δὲ ὕστερον^χ Σεου-³
 ἡρός τις ὄνομα κρατύνας τὴν προδεδηλωμένην αἵρεσιν, αἴτιος
 τοῖς ἐξ αὐτῆς ὠρμημένοις τῆς ἀπ' αὐτοῦ παρηγμένης^α Σεου-
 ηριανῶν προσηγορίας γέγονε. Χρῶνται μὲν οὖν οὗτοι νόμῳ
 καὶ προφήταις καὶ εὐαγγελίοις, ἰδίως ἐρμηνεύοντες τῶν ἱερῶν
 ἃ τὰ νοήματα γραφῶν· βλασφημοῦντες δὲ Παῦλον τὸν ἀπό-
 στολον, ἀθετοῦσιν αὐτοῦ τὰς ἐπιστολάς, μὴδὲ τὰς Πράξεις
 τῶν ἀποστόλων καταδεχόμενοι. Ὁ μέντοι γε πρότερος⁴
 αὐτῶν ἀρχηγὸς ὁ Τατιανὸς συνάφειάν τινα καὶ συναγωγὴν
 οὐκ οἶδ' ὅπως τῶν εὐαγγελίων συνθεῖς, τὸ διὰ τεσσάρων τοῦτο
 προσωνόμασεν. Ὁ καὶ παρά τισιν εἰσέτι νῦν φέρεται. Τοῦ
 δὲ ἀποστόλου φασὶ τολμῆσαι^ε τινὰς αὐτὸν μεταφράσαι φω-
 νὰς, ὡς ἐπιδιορθούμενον αὐτῶν τὴν τῆς φράσεως σύνταξιν.
 Καταλέλοιπε δὲ οὗτος πολὺ^δ τι πλήθος συγγραμμάτων.
 Ὡν μάλιστα παρὰ πολλοῖς μνημονεύεται διαβόητος αὐτοῦ⁵

enim, παρ' αὐτῷ δὲ αἰτίαν ξένην τῇ
 τοῦ Ἀδὰμ σωτηρίᾳ ἐπινοήσας, quæ
 verba male transtulit interpretes hoc
 modo, ac præterea Adami salutem ex
 se repugnavit: debuit enim ver-
 tisse, sed e sua ipsius mente novam
 rationem extraxit Adami salutem
 defendendi. Similis erroris Vale-
 sium arguerem, qui Irenæi verba
 in sua versione ita expressit: *Novæ
 argumenta ad subvertendam Adami
 salutem excogitans, quasi ἀντιλο-
 γίαν admisisset, cum Irenæus con-
 trarium omnino dixerat. Res ita se
 habere videtur. Encratitæ, Satur-
 ninum et Marcionem sequentes,
 salutem Protoplasti negabant. Ta-
 tianus vero, pergit Hæresiologus,
 qui idem de hac re sentiebat, dum
 nuptias pro fornicatione habuit,
 hoc ipso argumento Adami sa-
 lutem confirmabat. Idem de
 Tatiano asserit Epiphanius, cujus
 verba huic nostro loco clarissi-
 mam lucem offundunt: nam post-
 quam de Tatiano dixerat, καὶ πρῶ-*

τον μὲν φάσκει μὴ σώζεσθαι τὸν
 Ἀδὰμ, hanc opinionem ita oppug-
 nat, εἰ δὲ συσταίῃ κατ' αὐτῶν [αὐ-
 τοῦς] λόγος, ὅτι ἀθέμιτός ἐστιν ὁ
 γάμος, ἄρα μᾶλλον ὁ Ἀδὰμ σωθῆ-
 σεται, μὴ ἀπὸ γάμου ὀρμώμενος.
 Idem dicere voluit Irenæus, cum
 Tatianum quasi τῇ τοῦ Ἀδὰμ σω-
 τηρίᾳ παρ' ἐαυτοῦ τὴν αἰτιολογίαν
 ποιησάμενον descripsit: i. e. (si ad
 literam vertamus) e suo rationem
 afferentem pro Adami salute.

^t μὲν ὁ] μὲν οὖν ὁ G.

^v μικρῷ] μικρὸν Steph. A.E.

^w ὕστερον] ὕστερος I.K.

^x Σεουῆρος] Σευῆρος C

^y ὄνομα] Ita edd. A.E.G.H.
 οὄνομα C. τοῦνομα F.I.K.

^z ὠρμημένοις] δηλουμένοις G.
 deinde τοῖς—παρηγμένοις.

^a Σεουηριανῶν] Σεουηριανῶν C.
 Σεουριανῆς G.

^b τὰ νοήματα γραφῶν] γραφῶν τὰ
 νοήματα F.G.

^c τινὰς] τινες Steph.

^d τι om. I.

λόγος, ὁ πρὸς Ἑλληνας, ἐν ᾧ^ε καὶ τῶν ἀνέκαθεν χρόνων μνημονεύσας, τῶν παρ' Ἑλλησιν εὐδοκίμων ἀπάντων προγενέστερον^f Μωϋσέα τε καὶ τοὺς Ἑβραίων προφήτας ἀπέφηνεν, ὃς δὴ καὶ δοκεῖ τῶν συγγραμμάτων ἀπάντων αὐτοῦ κάλλιστός τε καὶ ὠφελιμώτατος ὑπάρχειν. Καὶ τὰ μὲν κατὰ ἑτούσδε, ^h τοιαῦτα ἦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ.

Περὶ Βαρδησάνου τοῦ Σύρου, καὶ τῶν φερομένων αὐτοῦ ἰλόγων.

(Nic. H. E. IV, 11.)

¹ Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτῆς βασιλείας ^k πληθυνουσῶν τῶν αἰρέσεων ἐπὶ τῆς μέσης τῶν ποταμῶν, ¹ Βαρδησάνης ἱκανώτατός τις ἀνὴρ, ἔν τε τῇ ^m Σύρων φωνῇ διαλεκτικώτατος, πρὸς τοὺς κατὰ Μαρκίωνα καὶ τινὰς ἑτέρους ⁿ διαφόρων ^o προϋσταμένους δογμάτων, διαλόγους συστησάμενος, τῇ ροικείᾳ ^q παρέδωκε γλώττῃ τε καὶ γραφῇ, μετὰ καὶ πλείστων ^r ἑτέρων αὐτοῦ συγγραμμάτων· οὓς οἱ ^s γνώριμοι (πλείστοι δὲ ἦσαν αὐτῷ δυνατῶς τῷ λόγῳ ^t παρισταμένῳ) ἐπὶ τὴν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς ² Σύρων μεταβεβλήκασι φωνῆς. Ἐν οἷς ἐστὶ καὶ ὁ πρὸς Ἀντωνίνον ἱκανώτατος ^v αὐτοῦ περὶ ^w εἰμαρμένης διάλογος, ὅσα τε ἄλλα φασὶν αὐτὸν προφάσει τοῦ τότε διωγμοῦ συγγρά-

^e καὶ τῶν] Ita edd. A.E.G.H. καὶ om. B.C.D.F.I.K. Niceph.

^f Μωϋσέα] Μωσέα A.E.

^g τούσδε] τοῦ G.

^h τοιαῦτα] καὶ τοσαῦτα add. Steph. A.E.

ⁱ λόγων] ἐπιστολῶν G.

^k πληθυνουσῶν] πληθυνουσῶν B.C. D.F.

¹ Βαρδησάνης] Βαρδάνης F.

^m Σύρων] σύρω F.

ⁿ διαφόρων] διαφέρων G. mendose.

^o προϋσταμένους] προϋσταμένων E. προϋεμένους F. Singularis est in h. l. Nicephori lectio, πέντε διαφό-

ρων προϋσταμένους δογμάτων. An voluit scribere πέντε διαλόγους?

^p οἰκεία] Ita edd. A.E.G.H.I. K. ἰδία B.C.D.F. Niceph.

^q παρέδωκε] παραδέδωκε Steph. Stroth. A.E. ἐξέδωκε Niceph.

^r ἑτέρων αὐτοῦ] Ita Val. Stroth. B.C.D.G.H.I.K.a. Rufin. aliis, Christoph. ἑτέρων om. Steph. A.E. αὐτοῦ om. F.

^s γνώριμοι] γνωριμώτατοι I.K.

^t παρισταμένῳ] παρισταμένων F. παριστάμενοι G.

^v αὐτοῦ post εἰμαρμένης ponit H. ubi Nicephorus habet αὐτῷ.

^w εἰμαρμένης] ἡμαρμένης F.

ψαι. ^xἮν δ' οὗτος πρότερον τῆς κατὰ Οὐαλεντίνον σχολῆς, καταγνοὺς ^yδὲ ταύτης, πλείστα τε τῆς κατὰ τοῦτον μυθοποιίας ἀπελέγξας, ἐδόκει μὲν πως αὐτὸς ἐαυτῷ ἐπὶ τὴν ὀρθοτέραν γνώμην ^zμετατεθεῖσθαι, οὐ μὴν παντελῶς ἀπερρύψατο τὸν τῆς παλαιᾶς αἵρέσεως ῥύπον. Ἐν τούτῳ γεμὴν καὶ ὁ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος Σωτὴρ τελευτᾷ.

Τοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λόγου τετάρτου τέλος.

^x Ἦν δ'] ἄρα add. Val. B.C.D. ^y δέ] τε Steph. A.E.
 F.K. om. Steph. Stroth. Zim. ^z μετατεθεῖσθαι] μετατεθῆσθαι E.
 A.E.G.H.I.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΒΛΟΓΟΣ Ε΄.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ἰ ^αὉ μὲν οὖν τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος ^δΣωτήρ, ἐπὶ ὄγδοον ἔτος ἡγησάμενος, τελευτᾷ τὸν βίον. Τοῦτον ^εδωδέκατος ἀπὸ τῶν ἀποστόλων Ἐλεύθερος διαδέχεται· ἔτος δ' ἦν ἑπτακαίδέκατον αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου ^ιΟὐήρου, ἐν ᾧ κατὰ τινὰ μέρη τῆς γῆς σφοδρότερον ἀναρριπισθέντος τοῦ καθ' ἡμῶν διωγμοῦ ἐξ ἐπιθέσεως τῶν ^ηκατὰ πόλεις δῆμων, μυριάδας μαρτύρων ^ιἀνὰ τὴν οἰκουμένην διαπρέψαι, στοχασμῷ λαβεῖν ἔνεστιν ἀπὸ τῶν καθ' ἓν ἔθνος συμβεβηκότων· ἃ καὶ γραφῇ ^ιτοῖς μετέπειτα παραδοθῆναι, ἀλήστου μνήμης ^κὥς

^α τοῦ Παμφίλου] ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης K. quæ verba post Παμφίλου addit Steph.

^β Λόγος ἐ.] βιβλίον ἐ. Steph. H. βιβλίον πέμπτον E. τόμος ἐ. K.

^γ Προοίμιον om. Steph. H. Nescio an alii.

^δ Σωτήρ] Σωτήριχος ut semper G.

^ε δωδέκατος] δωδέκατον F. perperam.

^ι Οὐήρου] ἤρου F.

^η ἡμῶν] ἡμᾶς A.M.P.a.

^η κατὰ πόλεις] Ita B.C.D.F.G.I. K. κατὰ τὰς π. edd. A.E.H.

^ι ἀνὰ τὴν οἰκουμένην] Ita edd. B.C.D.F.H. om. A.E.G.I.K. μυριάδας μαρτύρων ὡς στοχασμῷ εἰκάσαι ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην γενέσθαι Niceph.

^ι τοῖς μετ. παραδ.] παραδ. τοῖς μετ. Steph. Stroth. παραδ. μετ. A.

^κ ὥς ἀληθῶς] Ita edd. A.B.C.D. F.I.K. om. E.G.H. Niceph.

ἀληθῶς ¹ἐπάξια ὄντα, συμβέβηκε. Τῆς μὲν οὖν περὶ τούτων ²ἐντελεστάτης ὑφηγήσεως τὸ πᾶν σύγγραμμα τῇ τῶν ^mμαρτύρων ἡμῖν κατατέτακται ⁿσυναγωγῇ, οὐχ ἱστορικὴν ^oαὐτὸ μόνον ἀλλὰ καὶ διδασκαλικὴν περιέχον διήγησιν. Ὅποσα γέ τοι τῆς παρούσης ^pῥέχοιτο ^qπραγματείας, ταῦτ' ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀναλεξάμενος παραθήσομαι. Ἄλλοι μὲν οὖν ἱστορικὰς ποιοῦμενοι διηγῆσεις πάντως ἂν παρέδωκαν τῇ γραφῇ ^rπολέμων νίκας, καὶ τρόπαια κατ' ἐχθρῶν, στρατηγῶν τε ἀριστείας, καὶ ὀπλιτῶν ἀνδραγαθίας, αἵματι καὶ μυρίοις φόνοις παίδων καὶ πατρίδος καὶ τῆς ἄλλης ἔνεκεν περιουσίας μianθέντων. Ὁ δέ γε ^sπερὶ τοῦ ^tκαθ' ἡμᾶς πολιτεύματος ³διηγηματικὸς ἡμῖν λόγος, τοὺς ὑπὲρ ^vαὐτῆς τῆς κατὰ ψυχὴν εἰρήνης εἰρηνικωτάτους πολέμους, καὶ ^wτοὺς ἐν τούτοις ὑπὲρ ἀληθείας μᾶλλον ἢ πατρίδος, καὶ μᾶλλον ὑπὲρ εὐσεβείας ἢ ^xτῶν φιλτάτων ἀνδρισαμένους, αἰωνίαις ^yἀναγράφεται στήλαις, τῶν εὐσεβείας ἀθλητῶν τὰς ἐνστάσεις, καὶ τὰς ^zπολυτλήτους ^aἀνδρείας, τρόπαιά τε τὰ κατὰ δαιμόνων, καὶ νίκας τὰς κατὰ τῶν ἀοράτων ἀντιπάλων, καὶ τοὺς ἐπὶ πᾶσι τούτοις στεφάνους, εἰς αἰώνιον μνήμην ἀνακηρύττων.

¹ ἐπάξια] ἐπέξια F. ἄξια E.G. nich. A.E.I.K. Niceph.

^m μαρτύρων] Ita Steph. Val. Zim. et codd. omnes. Valesius tamen præfert μαρτυρίων, quod in textum receperunt Strothius et Heinichen. Vid. Danz, *de Eus. Cæsar.* p. 57.

ⁿ συναγωγῇ] συναγωγῆς G. ubi habet in margine διὰ τὸ σύγγραμμα τῶν μαρτύρων.

^o αὐτὸ] αὐτῷ F. perperam.

^p ῥέχοιτο] ῥέχεται G.

^q πραγματείας] πραγματίας C.

^r πολέμων] πολέμω F. mox τρόπαι.

^s περὶ] Ita Val. Stroth. Zim. B.C.D.F.G.H. om. Steph. Hei-

nich. A.E.I.K.

^t καθ' ἡμᾶς] Ita Stroth. B.C.D. F.G.V. κατὰ Θεὸν Steph. Val. Zim. A.B. in margine, E.H.I.K. ὁ δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς πολιτείας διηγῆσεως λόγος Niceph.

^v αὐτῆς τῆς] τάντης (sic) F.

^w τοὺς] τὰς F.

^x τῶν om. A.E.

^y ἀναγράφεται] ἀναγράφαι ταῖς E.G.K. ἀναγράφαιτο ταῖς I. a sec. m. ἀναγράψοι Niceph.

^z πολυτλήτους] πολυτητήτους Steph. ἀηττήτους c. invicta, in vers. πολυτλήτους g.

^a ἀνδρείας] Ita B.C.D.E.F.G.I. K. ἀνδρίας edd. A.H.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

“Οσοι καὶ ὅπως κατὰ Οὐῆρον ἐπὶ τῆς Γαλλίας τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας διεξ-
ῆλθον ἀγῶνα.

(Nic. H. E. IV, 16, 17.)

Γαλλία μὲν οὖν ἡ χώρα ἦν, καθ’ ἣν τὸ τῶν δηλουμένων
συνεκροτεῖτο στάδιον^β ἥς μητροπόλεις ^βἐπίσημοι καὶ παρὰ
τὰς ἄλλας τῶν αὐτόθι ^γδιαφέρουσαι βεβόηνται Λούγδουνος
καὶ ^δΒιέννα, δι’ ὧν ἀμφοτέρων τὴν ^επάσαν χώραν πολλῷ τῷ
ρεύματι περιρρέων ὁ Ῥοδανὸς ποταμὸς διέξεισι. Τὴν οὖν
περὶ τῶν μαρτύρων γραφὴν αἱ τῇδε διαφανέστατοι ἐκκλησίαι
ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Φρυγίαν διαπέμπονται, τὰ παρ’
αὐταῖς πραχθέντα τοῦτον ἀνιστοροῦσαι τὸν τρόπον. Παρα-
²θήσομαι ^δδε τὰς αὐτῶν φωνάς· “Οἱ ἐν Βιέννῃ καὶ Λουγ-
“δούνῳ τῆς Γαλλίας παροικοῦντες δούλοι Χριστοῦ, τοῖς
“κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Φρυγίαν τὴν αὐτὴν τῆς ἀπολυτρώ-
“σεως ἡμῖν πίστιν καὶ ἐλπίδα ἔχουσιν ἀδελφοῖς, εἰρήνῃ καὶ
“χάρις καὶ δόξα ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ
“Κυρίου ἡμῶν.” Εἰτα τοῦτοις ἐξῆς, ἕτερα προοιμιασάμενοι,
³τὴν τοῦ λόγου καταρχὴν ποιοῦνται ἐν τούτοις· “Τὸ μὲν οὖν
“μέγεθος τῆς ^εἐνθάδε θλίψεως, καὶ τὴν τοσαύτην τῶν ἐθνῶν
“εἰς τοὺς ἀγίους ὀργὴν, καὶ ὅσα ὑπέμειναν οἱ μακάριοι μάρ-
“τυρες, ^ηἐπ’ ἀκριβὲς οὐθ’ ἡμεῖς εἰπεῖν ἱκανοί, οὔτε μὴν
“γραφῇ ^ιπεριληφθῆναι δυνατόν. Παντὶ γὰρ ^κσθένει ἐν-
“έσκηψεν ὁ ἀντικείμενος, προοιμιαζόμενος ἤδη τὴν ἀδεῶς
“μέλλουσαν ἔσεσθαι παρουσίαν αὐτοῦ· καὶ διὰ πάντων διηλ-
“θεν, ἐθίζων τοὺς ἑαυτοῦ καὶ προγυμνάζων κατὰ τῶν δούλων
“τοῦ Θεοῦ, ὥστε μὴ ^λμόνον ^μοικίῳν καὶ βαλανείων καὶ ἀγο-

^β ἐπίσημοι] Super ultimam syl-
labam recentior manus addidit αὶ
in K.

^γ διαφέρουσαι] διαφόρως G.

^δ Βιέννα] ιουέννα H.

^ε πᾶσαν] Ita edd. A.E.G.H.
Niceph. ἅπασαν B.C.D.F.I.K.

^δ δε] γὰρ I.K.

^ε ἐνθάδε] ἐνταῦθα Steph. A.E.

^η ἐπ’ ἀκριβὲς] ἐπακριβῶς G.

^ι περιληφθῆναι] παραληφέναι G.

^κ σθένει] ἔθνει G.

^λ μόνον] μόνων C.

^μ οἰκίῳν] οἰκείων (sic) G. v. An-
not. Vales.

“ ρὰς εἶργεσθαι, ἀλλὰ καὶ ⁿτὸ καθόλου φαίνεσθαι ^o ἡμῶν
 “ τινὰ αὐτοῖς ἀπειρησθαι ἐν ὁποίῳ δήποτε τόπῳ. Ἄντε- 4
 “ στρατήγει δὲ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς μὲν ἀσθενεῖς
 “ ῥέρρυνετο, ἀντιπαρέτασσε δὲ στύλους ἐδραίους, δυναμένους
 “ διὰ τῆς ὑπομονῆς πᾶσαν τὴν ὁρμὴν τοῦ πονηροῦ εἰς ἑαυτοὺς
 “ ἑλκύσαι· οἱ καὶ ὁμόσε ἐχώρουν ^r αὐτῷ, πᾶν εἶδος ὀνειδισμού
 “ καὶ κολάσεως ἀνεχόμενοι, ^sοἱ καὶ τὰ πολλὰ ὀλίγα ἡγού-
 “ μενοι ἔσπευδον πρὸς Χριστόν, ^t ὄντως ἐπιδεικνύμενοι, ὅτι
 “ οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν
 “ δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. Καὶ πρῶτον μὲν τὰ ἀπὸ 5
 “ τοῦ ὄχλου ^v πανδημεὶ σωρηδὸν ἐπιφερόμενα γενναίως ὑπέ-
 “ μενον, ^w ἐπιβοήσεις, καὶ πληγὰς, ^x καὶ συρμούς, καὶ διαρπα-
 “ γὰς, καὶ λίθων βολὰς, καὶ ^y συγκλείσεις, καὶ πάνθ’ ὅσα
 “ ἡγριωμένῳ πλήθει ^z ὥς πρὸς ἐχθροὺς καὶ πολεμίους φιλεῖ
 “ γίνεσθαι. Καὶ δὴ ^a ἀναχθέντες εἰς τὴν ἀγορὰν ὑπὸ τε τοῦ 6
 “ χιλιάρχου καὶ τῶν προεστηκότων τῆς πόλεως ἐξουσιῶν, ἐπὶ
 “ παντὸς τοῦ πλήθους ἀνακριθέντες καὶ ὁμολογήσαντες, συν-
 “ εκλείσθησαν εἰς τὴν εἰρκτὴν ἕως ^b τῆς τοῦ ἡγεμόνος παρου-
 “ σίας. Μετέπειτα δὲ ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα ἀχθέντων αὐτῶν,
 “ κακέινον ^c πᾶσῃ τῇ πρὸς ἡμᾶς ὁμότητι χρωμένου, ^d Οὐέττιος

ⁿ τὸ om. G. τοκαθόλου sine di-
visione l. Steph.

^o ἡμῶν τινὰ] τινὰ ἡμῶν G.

^p ῥέρυνετο] ἐρύετο E. ἐρρώννυτο
Niceph.

^q ἐλκύσαι] ἐλκίσαι ex errore
Steph. ἐκλυσαι I. juxta collat.
Gronov. φέρειν τε καὶ εἰς ἑαυτοὺς
ἐλκύσαι c.

^r αὐτῷ] Ita Val. Stroth. B.C.D.
F.I.K. om. Steph. A.E.G.H. Ni-
ceph.

^s οἱ om. G. Idem mox l. ἡγού-
μενος et τὸν Χριστόν.

^t ὄντως] Ita Val. Stroth. B.C.
D.F.H.I.K.V. c. revera, in vers.
Niceph. om. Steph. A.E.G. οὕτως
b.

^v πανδήμει] πανδημί E.

^w ἐπιβοήσεις] καὶ ἐπιβ. F.

^x καὶ συρμούς om. G.

^y συγκλείσεις] συγκλήσεις F.

^z ὥς] πρὸς ἡμᾶς ὥς c. et in vers.

^a ἀναχθέντες] ἀνεχθέντες G.

^b τῆς τοῦ ἡγ.] τοῦ ἡγ. τῆς B.C.
D.F. male.

^c πᾶσῃ—χρωμένου] ἐν τῷ κρίνειν
πᾶσῃ τῇ πρὸς ἡμᾶς ὁμότητι χρω-
μένου c.

^d Οὐέττιος] Ita Val. Stroth. A.
C.D.E.F.H.I.K. Οὐέτιος Steph. B.
Niceph. Variant Rufini codd.
Nomen cum duplici τ scribi debere
contendit Valesius, “ etenim no-
“ men Romanum est Vettius apud
“ Ciceronem et Juvenalem : idque

“ Ἐπάγαθος, εἰς ἐκ τῶν ἀδελφῶν, πλήρωμα ἀγάπης τῆς
 7 “ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ^ετὸν πλησίον κεχωρηκώς· (ῥοῦ καὶ ἐπὶ
 “ τοσοῦτον ἠκρίβωτο ἡ πολιτεία, ὥς καίπερ ὄντα νέον συνεξ-
 “ ισοῦσθαι τῇ τοῦ πρεσβυτέρου Ζαχαρίου μαρτυρίᾳ· πεπό-
 “ ρευτο γοῦν ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ
 “ Κυρίου ^εἄμεμπτος, καὶ πάσῃ τῇ πρὸς ^hτὸν πλησίον λει-
 “ τουργίᾳ ⁱἄοκνος, ζῆλον Θεοῦ πολὺν ἔχων, καὶ ζέων τῷ
 “ πνεύματι·) τοιοῦτος ^kδὴ τις ὢν τὴν ^lοὔτῳ καθ’ ἡμῶν ἀλό-
 “ γως γινομένην κρίσιν οὐκ ἐβάστασεν, ἀλλ’ ὑπερηγανάκτησε,
 “ καὶ ἡξίου ^mκαὶ αὐτὸς ἀκουσθῆναι ⁿἀπολογούμενος ὑπὲρ τῶν
 8 “ ἀδελφῶν, ὅτι μηδὲν ἄθεον μηδὲ ἀσεβές ἐστὶν ἐν ἡμῖν. Τῶν
 “ δὲ περὶ τὸ βῆμα καταβοησάντων αὐτοῦ, (καὶ γὰρ ἦν ἐπί-
 “ σημος,) καὶ τοῦ ἡγεμόνος μὴ ^oἀνασχομένου τῆς Ροῦτως
 “ ὑπ’ αὐτοῦ δικαίας προταθείσης ἀξιώσεως, ἀλλὰ μόνον τοῦτο
 “ πυθομένου, εἰ καὶ αὐτὸς εἶη Χριστιανὸς, τοῦ δὲ λαμπρο-
 “ τάτῃ φωνῇ ὁμολογήσαντος, ἀνελήφθη ^qκαὶ αὐτὸς εἰς τὸν
 “ κλῆρον τῶν μαρτύρων, ^rπαράκλητος Χριστιανῶν χρηματί-
 “ σας, ^sἔχων δὲ ^tτὸν Παράκλητον ἐν ἑαυτῷ, ^vτὸ Πνεῦμα
 9 “ ^wπλείον τοῦ Ζαχαρίου. Ὁ διὰ τοῦ πληρώματος τῆς
 “ ἀγάπης ἐνεδείξατο, εὐδοκήσας ὑπὲρ τῆς τῶν ἀδελφῶν ἀπο-
 “ λογίας καὶ τὴν ἑαυτοῦ θείναι ψυχὴν. Ἦν γὰρ καὶ ἔστι

“ prænomen fuit Prætextati.” Pro
 Οὐέτιος G. habet ἄγιος, et mox
 ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἀδελφῶν εἰς πλήρωμα.

^e τὸν πλησίον] πρὸς τὸν πλησίον
 C.H.I.K. Dubito de B.D. nam
 F. habet τῆς πρὸς τὸν πλησίον
 omisiss Θεὸν καί.

^f οὐ καὶ] ὅς I.K. et mox τῇ πο-
 λιτείᾳ.

^g ἄμεμπτος] Ita Val. B.C.D.F.
 H.I.K. ἀμέμπτως Steph. Stroth.
 A.E.G.c. deinde καὶ om. C.

^h τὸν πλησίον] τοῦ πλησίον F.

ⁱ ἄοκνος] ἀόκνως G. deinde καὶ
 ζῆλον c.

^k δὴ τις] δέ τις G.

^l οὔτῳ] οὔτως B.C.D.F.I.K.

^m καὶ αὐτὸς] καὶ om. G.

ⁿ ἀπολ.] ὑπεραπολ. I.K.

^o ἀνασχομένου] ἀνεχομένου G.

^p οὔτως om. H.

^q καὶ αὐτὸς—παράκλητος] γὰρ καὶ
 εἰς τὸν κλῆρον τῶν μαρτύρων αὐτὸς
 παράκλητος.

^r παράκλητος] καὶ αὐτὸς παρ.
 B.C.D.F.M.

^s ἔχων δὲ] εἶχε γὰρ καὶ c.

^t τὸν Παρ.] τὸν om. F.G. non
 male. Ἰησοῦν addit. c. et in vers.

^v τὸ Πνεῦμα om. I.K. Πνεῦμα om.
 H. καὶ εἰκότως τὸ Πνεῦμα c.

^w πλείον] Hanc v. deese in
 nonnullis MSS. notatur in M.
 Nullum vero inveni, in quo omit-

“ γνήσιος ^x Χριστοῦ μαθητῆς, ἀκολουθῶν τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἂν
 “ ὑπάγῃ. Ἐντεῦθεν ὅδ’ διεκρίνοντο οἱ λοιποὶ, ^z καὶ φανεροὶ
 “ καὶ ἔτοιμοι ^a ἐγίνοντο πρωτομάρτυρες. Οἱ καὶ μετὰ πάσης ¹⁰
 “ προθυμίας ἀνεπλήρουν τὴν ὁμολογίαν τῆς μαρτυρίας.
 “ Ἐφαίνοντο δὲ ^b καὶ οἱ ἀνέτοιμοι καὶ ἀγύμναστοι, καὶ ἔτι
 “ ἀσθενεῖς, ἀγῶνος μεγάλου τόνον ἐνεγκεῖν μὴ δυνάμενοι.
 “ Ὡν καὶ ^c ἐξέτρωσαν ὡς δέκα τὸν ἀριθμόν· οἱ καὶ μεγάλην
 “ λύπην καὶ ^d πένθος ἀμέτρητον ἐνεποίησαν ἡμῖν, καὶ τὴν
 “ προθυμίαν τῶν λοιπῶν τῶν μὴ συνελημμένων ^e ἐνέκοψαν, οἱ
 “ καίπερ πάντα ^f τὰ δεινὰ πάσχοντες, ὅμως συμπαρήσαν τοῖς
 “ μάρτυσι καὶ οὐκ ^g ἀπελείποντο αὐτῶν. ^h Τότε δὲ οἱ πάντες ¹¹
 “ μεγάλως ἐπτοήθημεν, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ὁμολογίας, οὐ τὰς
 “ ἐπιφερομένας κολάσεις φοβούμενοι, ἀλλὰ τὸ τέλος ἀφο-
 “ ρῶντες, καὶ τὸ ἀποπεσεῖν ⁱ τινα δεδιότες. Συνελαμβάνοντο
 “ ^k μέντοι καθ’ ἐκάστην ἡμέραν οἱ ἄξιοι, τὸν ἐκείνων ἀναπλη-
 “ ροῦντες ἀριθμόν, ὥστε συλλεγῆναι ἐκ τῶν δύο ἐκκλησιῶν
 “ πάντας τοὺς σπουδαίους, καὶ δι’ ὧν μάλιστα ^l συνειστήκει
 “ τὰ ἐνθάδε. Συνελαμβάνοντο δὲ καὶ ἐθνικοὶ τινες οἰκέται ¹²
 “ τῶν ἡμετέρων, ἐπεὶ δημοσίᾳ ἐκέλευσεν ὁ ἡγεμὼν ἀναζητεῖ-
 “ σθαι πάντας ἡμᾶς· οἱ καὶ κατ’ ἐνέδραν τοῦ Σατανᾶ, ^m φο-
 “ βηθέντες τὰς βασάνους ἃς τοὺς ἁγίους ἐβλεπον πάσχοντας,
 “ τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ ⁿ τοῦτο παρορμῶντων αὐτοὺς, κατε-

titur præter E. Suspicio Euse-
 bium ita scripsisse, ἔχων δὲ Παρά-
 κλητον ἐν ἑαυτῷ πλείον τοῦ Ζαχαρίου.

^x Χριστοῦ] τοῦ Χριστοῦ G.

^y δὲ] δὲ I.K.

^z καὶ φανεροὶ] φανεροὶ μὲν γὰρ c.

^a ἐγίνοντο om. F.

^b καὶ οἱ] καὶ om. A.E.G. οἱ om.

Steph. Stroth.

^c ἐξέτρωσαν] Ita Stroth. Zim.

Heinich. Routh. A.G.I.K.V.a.

probante Valesio. ἐξέστρωσαν E.

ἐξέπεσον Steph. Val. B.C.D.F.H.

conconsiderunt, Christoph. Corrup-

tionem fuisse in h. l. indicat N.

legendo, ἐξέτρωσαν ὧς δέκα ἐξέτρω-

σαν ὡς. In codice H. ταχέως ad-
 ditur post ὧν καὶ.

^d πένθος] πάθος N.a.

^e ἐνέκοψαν] ἀνέκοψαν F.

^f τὰ δεινὰ] τὰ om. F.G.

^g ἀπελείποντο] ἀπελείποντο I.K.

^h Τότε δὲ] Ita edd. A.E.H.I.K.

τότε δὲ B.C.D.F.G.

ⁱ τινα] τινὰ F. mendose.

^k μέντοι] μέντοι καὶ G.

^l συνειστήκει] Ita edd. A.E.G.

H. συνεστήκει B.C.D.F.I.K.

^m φοβηθέντες] ὁ καὶ φοβηθέντες

c. non in vers.

ⁿ τοῦτο] τούτῳ G. c. ad hoc

idem, in vers.

- “ ψεύσαντο ἡμῶν ὁ Θυέστεια δεῖπνα, καὶ Ῥοῖδιποδείους μίξεις,
 “ καὶ ὅσα μήτε λαλεῖν μήτε νοεῖν θέμις ἡμῖν, ἀλλὰ μηδὲ πισ-
 “ τεύειν ^ἔἔτι τοιοῦτο πώποτε ^ῖπαρὰ ἀνθρώποις ἐγένετο.
 13 “ Τούτων δὲ φημισθέντων πάντες ἀπεθηνιώθησαν εἰς ἡμᾶς,
 “ ὥστε καὶ εἴ τινες τὸ πρότερον δι’ οἰκειότητα ἐμετρίαζον,
 “ τότε μεγάλως ἐχαλέπαινον καὶ διεπρίοντο ^ςκαθ’ ἡμῶν.
 “ Ἐπληροῦτο δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἰρημένον, ὅτι
 “ ἐλεύσεται καιρὸς, ἐν ᾧ πᾶς ὁ ^τἀποκτείνας ὑμᾶς δόξει λα-
 “ τρεῖαν προσφέρειν ^ωτῷ Θεῷ. Ἐνταῦθα λοιπὸν ὑπεράνω
 “ πάσης ἐξηγήσεως ὑπέμενον κολάσεις οἱ ἅγιοι μάρτυρες,
 “ φιλοτιμουμένου τοῦ Σατανᾶ καὶ δι’ ἐκείνων ῥηθῆναί τι τῶν
 14 “ βλασφημῶν. Ὑπερβεβλημένως δὲ ἐνέσκηψεν ^χἡ ὀργὴ
 “ πᾶσα καὶ ὄχλου καὶ ἡγεμόνος καὶ στρατιωτῶν εἰς Σάγκτον
 “ ^υδιάκονον ἀπὸ Βιέννης, ^ζκαὶ εἰς Μάτουρον νεοφώτιστον
 “ μὲν, ἀλλὰ γενναῖον ἀγωνιστὴν, καὶ εἰς Ἀτταλον Περγα-
 “ μηνὸν τῷ γένει, στύλον καὶ ἐδραῖωμα τῶν ἐνταῦθα αἰεὶ γε-
 “ γονότα, καὶ εἰς Βλανδίναν, δι’ ἧς ἐπέδειξεν ὁ Χριστὸς ὅτι
 “ τὰ παρὰ ἀνθρώποις ^αεὐτελῆ καὶ ^βἀειδῆ καὶ εὐκαταφρόνητα
 “ φαινόμενα μεγάλης καταξιοῦται παρὰ Θεῷ δόξης, διὰ τὴν
 “ πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, τὴν ἐν δυνάμει δεικνυμένην, καὶ μὴ ἐν
 15 “ εἶδει καυχωμένην. Ἡμῶν γὰρ πάντων δεδιότων, καὶ τῆς
 “ σαρκίνης δεσποίνης αὐτῆς, ἥ τις ἦν καὶ αὐτὴ τῶν μαρτύρων
 “ ^ςμία ἀγωνίστρια, ἀγωνιώσης μὴ οὐδὲ τὴν ὁμολογίαν δυνή-
 “ σεται παρρησιάσασθαι διὰ τὸ ἀσθενὲς τοῦ σώματος, ἡ

ὁ Θυέστεια] Ita Val. Stroth. B.

C.D.F.H.I. a sec. m. Θυέστια

Steph. A.E.G.I. a pr. m. K.

Ῥοῖδιποδείους] Οἰδιποδίου G.K.

^ἔἔτι] ἐστὶν ὅτι G.

^ῖπαρὰ ἀνθρ. ἐγένετο] παρεγένετο H.

^ςκαθ’ ἡμῶν] Ita edd. B.C.D.F.

I.K. ἐφ’ ἡμῖν A.E.G.H.I. in

marginē a. Neutrum habet Ni-

cephorus, verbaque post ἐμετρίαζον

ponere videtur Christoph. in ver-

sione.

^τἀποκτείνας] κτείνας F.

^υὕμᾶς om. H.

^ωτῷ Θεῷ] τῷ om. G.

^χἡ ὀργή] ἡ om. G.

^υδιάκονον] Ita edd. A.E.G.H. Niceph. τὸν διάκονον B.C.D.F.I.

K.

^ζκαὶ εἰς] εἰς om. G.

^αεὐτελῆ] καὶ εὐτελῆ H.

^βἀειδῆ] ἀήδη B.C.D.F. Niceph.

^ςμία om. H.

“ Βλανδίνα τοσαύτης ἐπληρώθη δυνάμεως, ὥστε ^dἐκλυθῆναι
 “ καὶ παρεθῆναι τοὺς κατὰ διαδοχὰς παντὶ τρόπῳ βασανί-
 “ ζοντας αὐτὴν ἀπὸ ἐωθινῆς ἕως ἐσπέρας, καὶ αὐτοὺς ὁμολο-
 “ γοῦντας ὅτι νενίκηνται, μηδὲν ἔχοντες μηκέτι ὃ ^eποιήσουσιν
 “ αὐτῇ, καὶ θαυμάζειν ἐπὶ τῷ παραμένειν ἔμπνουν αὐτὴν,
 “ παντὸς τοῦ σώματος ^fπεριερρωγῶτος καὶ ἡνεωγμένου, καὶ
 “ μαρτυρεῖν, ὅτι ἐν εἶδος στρεβλώσεως ἱκανὸν ἦν πρὸς τὸ
 “ ἔξαγαγεῖν τὴν ψυχὴν, οὐχ ὅτι γε τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα.
 “ Ἄλλ’ ἡ μακαρία ὡς γενναῖος ἀθλητῆς ἀνευέαζεν ἐν τῇ ὁμο- 16
 “ λογίᾳ· καὶ ἦν αὐτῆς ^gἀνάληψις καὶ ἀνάπαυσις καὶ ἀναλγη-
 “ σία τῶν συμβαινόντων, τὸ λέγειν ὅτι Χριστιανὴ εἰμι, καὶ,
 “ παρ’ ἡμῖν οὐδὲν φαῦλον γίνεται. Ὁ δὲ Σάγκτος καὶ αὐτὸς
 “ ὑπερβεβλημένως καὶ ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον πάσας τὰς ἐξ
 “ ἀνθρώπων αἰκίας γενναίως ὑπομένων, τῶν ἀνόμων ἐλπίζόντων
 “ διὰ τὴν ^hἐπιμονὴν καὶ τὸ μέγεθος τῶν βασάνων ⁱἀκούσε-
 “ σθαί τι παρ’ αὐτοῦ τῶν μὴ δεόντων, τοσαύτῃ ὑποστάσει
 “ ἀντιπαρετάξατο αὐτοῖς, ὥστε ^kμηδὲ τὸ ἴδιον κατειπεῖν
 “ ὄνομα, μήτε ἔθνους, μήτε πόλεως ὅθεν ἦν, μήτε εἰ δούλος ἢ
 “ ἐλεύθερος εἶη, ἀλλὰ πρὸς πάντα τὰ ^lἐπερωτώμενα ἀπεκρί-
 “ νατο τῇ Ῥωμαϊκῇ φωνῇ, Χριστιανός εἰμι. Τοῦτο καὶ 17
 “ ἀντὶ ὀνόματος, καὶ ἀντὶ πόλεως, καὶ ἀντὶ γένους, καὶ
 “ ^mἀντὶ παντὸς ἐπαλλήλως ὡμολόγει, ἄλλην δὲ φωνὴν οὐκ
 “ ἤκουσαν αὐτοῦ τὰ ἔθνη. Ὅθεν δὴ καὶ ⁿφιλονεικία μεγάλη
 “ τοῦ τε ἡγεμόνος καὶ τῶν βασανιστῶν ἐγένετο πρὸς αὐτὸν,
 “ ὥστε ὁπότε ^oμηκέτι μηδὲν εἶχον ὃ ^pποιήσουσιν αὐτῷ, τὸ

^d ἐκλυθῆναι καὶ παρεθῆναι] ἐκκλη-
 θῆναι G.

^e ποιήσουσιν] ποιήσωσιν G.I. a
 pr. m. K.

^f περιερρωγῶτος] Ita Steph. A.
 E.G.H.K. Niceph. διερρωγῶτος
 Val. Stroth. B.C.D.F.I. c. *dilace-*
ratum, in vers.

^g ἀνάληψις] ἀνάνευσις H.

^h ἐπιμονὴν] Ita Val. Stroth. B.
 C.D.F.G.H.I.K.V. c. *assiduitatem*,
 in vers. ὑπομονὴν Steph. A.E.

ὑπερβολὴν N.g. ex Nicephoro male
 intellecto.

ⁱ ἀκούσεσθαί τι] ὑπακούεσθαι G.
^k μηδὲ] Ita Val. A.B.C.D.E.F.

H. μήτε Steph. Stroth. G.I.K.
^l ἐπερωτώμενα] ἐρωτώμενα G.

^m ἀντὶ παντὸς] ἀντὶ om. F.

ⁿ φιλονεικία] φιλονικία G.

^o μηκέτι] Ita Val. Stroth. B.C.
 D.E.F.H.I.K.g. om. Steph. A.
 G.

^p ποιήσουσιν] Ita edd. A.B.C.

- “τελευταῖον χαλκᾶς λεπίδας διαπύρους προσεκόλλων τοῖς
 18 “τρυφερωτάτοις ^qμέλεσι τοῦ σώματος αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα
 “μὲν ἐκαίετο, αὐτὸς δὲ ^rπαρέμενεν ἀνεπίκαμptos καὶ ἀνέν-
 “δοτος, ^sστερρὸς πρὸς τὴν ὁμολογίαν, ὑπὸ τῆς ^tοὐρανίου
 “πηγῆς ^vτοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς τοῦ ἐξιόντος ἐκ τῆς νηδύος
 “τοῦ Χριστοῦ δροσιζόμενος καὶ ἐνδυναμούμενος. Τὸ δὲ
 “σωμάτιον μάρτυς ἦν τῶν συμβεβηκότων, ὅλον τραῦμα καὶ
 “μώλωψ, καὶ συνεσπασμένον, καὶ ἀποβεβληκὸς τὴν ἀνθρώ-
 19 “πειον ἔξωθεν μορφήν. Ἐν ^φ ^wπάσχωι Χριστὸς μεγάλας
 “^xἐπετέλει δόξας, καταργῶν τὸν ἀντικείμενον, καὶ εἰς τὴν
 “τῶν λοιπῶν ὑποτύπωσιν ὑποδεικνύων, ὅτι μηδὲν φοβερὸν
 “ὅπου Πατὴρ ἀγάπη, μηδὲ ἀλγινὸν ὅπου Χριστοῦ δόξα.
 “Τῶν γὰρ ἀνόμων μεθ’ ἡμέρας πάλιν στρεβλύντων τὸν
 “μάρτυρα, καὶ νομιζόντων, ὅτι οἰδούντων καὶ φλεγμαινόν-
 “των τῶν ^zσωμάτων, εἰ τὰ αὐτὰ προσενέγκοιεν κολαστήρια,
 “^aπεριέσονται αὐτοῦ, ὅποτε ^bοὐδὲ ^cτὴν ἀπὸ τῶν ^dχειρῶν
 20 “ἀφήν ἡνείχετο· ἢ ὅτι ἐναποθανὼν ταῖς βασάνοις, φόβον
 “ἐμποιήσῃ τοῖς λοιποῖς· οὐ μόνον οὐδὲν περὶ αὐτὸν ^eτοι-
 “οῦτο συνέβη, ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσαν δόξαν ἀνθρώπων ^fἀνέ-
 “κυψε καὶ ἀνωρθώθη τὸ ^gσωμάτιον ἐν ταῖς μετέπειτα βασά-
 “νοις, καὶ τὴν ἰδέαν ἀπέλαβε τὴν προτέραν καὶ τὴν χρῆσιν
 “τῶν μελῶν, ὥστε μὴ κόλασιν, ἀλλ’ ἵασιν, διὰ τῆς χάριτος

D.F.H. ποιήσωσιν E.G.I. a pr. m.
 K.

^q μέλεσι] μέρεσι I.

^r παρέμενεν] παρέμεινεν G.

^s στερρὸς] καὶ στερρὸς c.

^t οὐρανίου] ἐπουρανίου Steph. A.

^v τοῦ ὕδατος τῆς] τῆς τοῦ ὕδατος

E. Niceph. τῆς τοῦ ὕδατος τῆς
 G.

^w πασχῶν] πάσχοντι I. a sec.
 m.

^x ἐπετέλει] ἐπιτέλει G.

^y ἡμέρας] ἡμέραν I.K.

^z σωμάτων] “Scribendum vide-
 “tur τραυμάτων, ut legit Rufinus.”

Val. τραυμάτων in textum intro-
 duxit Zimmermannus.

^a περιέσονται] περιέσονται G.

^b οὐδὲ] γοῦν οὐδὲ E.K.M.g.
 praesertim cum ne, Christoph.

^c τὴν om. F.

^d χειρῶν] αὐτοῦ add. I.K. αὐτῷ
 H.

^e τοιοῦτο] τοιοῦτον G.I.K.

^f ἀνέκυψε] Ita Val. Stroth. B.
 C.D.F.G.H.I.K.V.c. Niceph.
 corpus recreatum, Christoph. ἀνε-
 κάλυψε Steph. A.E. mendose.

^g σωμάτων] αὐτοῦ add. H.

" τοῦ Χριστοῦ, τὴν δευτέραν στρέβλωσιν αὐτῷ γενέσθαι.
 " Καὶ ^hΒιβλιάδα δέ ¹τινα τῶν ἡρνημένων ἤδη δοκῶν ^kὁ Διά-
 " βολος ¹καταπεπωκέναι, θελήσας δέ καὶ διὰ βλασφημίας
 " κατακρίναι, ἦγεν ἐπὶ κόλασιν, ἀναγκάζων εἰπεῖν τὰ ἄθεα
 " περὶ ἡμῶν, ὡς ^mεὐθραυστον ἤδη καὶ ἀνάνδρον. Ἡ δὲ ἐν ²¹
 " ⁿτῇ στρεβλώσει ἀνένηψε, καὶ, ὡς ἂν εἰπεῖν, ἐκ βαθέος
 " ὕπνου ἀνεγρηγόρησεν, ὑπομνησθεῖσα διὰ τῆς προσκαίρου
 " τιμωρίας τὴν αἰώνιον ἐν γεέννῃ κόλασιν, καὶ ἐξ ἐναντίας
 " ἀντεῖπε τοῖς ^oβλασφήμοις, φήσασα, Πῶς ἂν παιδία φά-
 " γοιεν οἱ τοιοῦτοι, οἷς μηδὲ ἀλόγων ζώων αἷμα φαγεῖν ἐξόν;
 " Καὶ ἀπὸ τοῦδε Χριστιανὴν ῥεάντην ὡμολόγει, καὶ ^qτῷ
 " κλήρῳ τῶν μαρτύρων προσετέθη. Καταργηθέντων δὲ τῶν ²²
 " τυραννικῶν κολαστηρίων ^rὑπὸ τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς τῶν
 " μακαρίων ὑπομονῆς, ἐτέρας μηχανὰς ὁ Διάβολος ἐπενόει,
 " τὰς κατὰ τὴν εἰρκτὴν ἐν τῷ σκότει ^sκαὶ τῷ χαλεπωτάτῳ
 " χωρίῳ ^tσυγκλείσεις, καὶ τὰς ἐν τῷ ξύλῳ διατάσεις τῶν
 " ποδῶν, ἐπὶ πέμπτον ^vδιατεινομένων τρύπημα, καὶ τὰς λοι-
 " πὰς αἰκίας, ὅσας εἰώθασιν ὀργιζόμενοι ὑπουργοὶ, καὶ

^h βιβλιάδα] Ita Val. Stroth. B. C.D.E.F.H.K.P.a. Niceph. βιβλίδα Steph. A.G.I. *Bibliadem*, Christoph.

ⁱ τινα] Omnes edd. l. τινα μίαν, sed vix dubito quin alterutra harum vocum spuria sit et e margine irreperit: τινα habent A.B. C.D.F.I. ■ sec. m. K. om. E.G. H.I. a pr. m. μίαν habent A.E.G. H.I.K. om. B.C.D.F. Observandum est igitur ambas voces τινα μίαν in duobus tantum codd. simul legi, sc. A.K. Secutus sum igitur quatuor codices B.C.D.F. et solum τινα retinui; stylus enim Eusebianus optime exprimitur in phrasi βιβλιάδα τινα τῶν ἡρνημένων, *Bibliada quandam, quæ erat ex negantium numero.*

^k ὁ Διάβ.] Ita F.G.H.I.K. articulum om. edd. A.C.E. Nihil

habeo de B.D.

¹ καταπεπωκέναι] καταπεπτωκέναι G. male.

^m εὐθραυστον] εὐθραστον olim legabant I.K.

ⁿ τῇ om. Steph. A.E.

^o βλασφήμοις] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.G.H.K. in marg. V. c. *malevolis Christianorum obtreptatoribus*, in vers. *βασανισταῖς* Steph. A.E.I.K.

^p ῥεάντην ὡμολογεῖ] αὐτὴν ὡμολογεῖ G.

^q τῷ κλήρῳ] Ita edd. A.E.G.H. ἐν τῷ κλ. B.C.D.F.I.K. τῷ κλήρῳ τῶν μαρτύρων κατείλεται.

^r ὑπὸ τοῦ] ὑπὸ τῆς τοῦ G.

^s καὶ τῷ] καὶ τὰς ἐν τῷ I. a m. sec.

^t συγκλείσεις] συγκλείσας Steph. συγκλήσεις E. συγκλείσεις c.

^v διατεινομένων] διατεινόμενον C.

^w ταῦτα Διαβόλου πλήρεις, διατιθέναι ^x τοὺς ἐγκλειομέ-
^y νους, ὥστε ἀποπνιγῆναι τοὺς πλείστους ἐν τῇ εἵρκτῃ, ὅσους
^z γὰρ ὁ Κύριος οὕτως ἐξελθεῖν ἠθέλησεν, ^z ἐπιδεικνύων τὴν
23 ^a αὐτοῦ δόξαν. Οἱ μὲν γὰρ βασανισθέντες πικρῶς, ὥστε
^b δοκεῖν μηδὲ τῆς ^a πάσης θεραπείας τυχόντας ^b ἔτι ζῆσαι
^c δύνασθαι, παρέμενον ἐν τῇ εἵρκτῃ, ἔρημοι μὲν τῆς παρὰ
^d ἀνθρώπων ἐπιμελείας, ἀναρρωννύμενοι δὲ ^e ὑπὸ Κυρίου καὶ
^f ἐνδυναμούμενοι καὶ σώματι καὶ ψυχῇ, καὶ τοὺς λοιποὺς
^g παρορμῶντες καὶ παραμυθούμενοι. Οἱ δὲ νεαροὶ καὶ ^d ἄρτι
^h συνειλημμένοι, ὧν μὴ προκατήκιστο τὰ σώματα, τὸ βάρος
ⁱ οὐκ ἔφερον τῆς ^e συγκλείσεως, ἀλλ' ἐνδον ἐναπέθνησκον.
24 ^j Ὁ δὲ μακάριος Ποθινὸς, ὁ τὴν διακονίαν τῆς ἐπισκοπῆς
^k ἐν Λουγδούνῃ πεπιστευμένος, ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη ^f τῆς
^l ἡλικίας γεγωνὼς, καὶ πάντῃ ἀσθενὴς τῷ σώματι, μόλις μὲν
^m ἐμπνέων διὰ τὴν προκειμένην σωματικὴν ἀσθένειαν, ὑπὸ δὲ
ⁿ προθυμίας πνεύματος ἀναρρωννύμενος διὰ τὴν ἐγκειμένην τῆς
^o μαρτυρίας ἐπιθυμίαν, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὸ βῆμα ^g ἐσύρετο, τοῦ
^p μὲν σώματος καὶ ὑπὸ τοῦ γήρους καὶ ὑπὸ τῆς νόσου λελυ-
^q μένου, τηρουμένης δὲ τῆς ψυχῆς ἐν ^h αὐτῷ, ἵνα δι' αὐτῆς
25 ^r Χριστὸς ἰθριαμβεύσῃ. ^a Ὁς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ τὸ
^s βῆμα κομισθεὶς, παραπεμπόντων αὐτὸν τῶν πολιτικῶν
^t ἐξουσιῶν, καὶ παντὸς τοῦ ^k πλήθους, ἐπιβοήσεις παντοίας
^u ποιουμένων, ὡς αὐτοῦ ὄντος τοῦ ¹ Χριστοῦ, ἀπεδίδου τὴν

^w ταῦτα om. G.

^x τοὺς ἐγκλειομένους] τοῖς ἐγκλειο-
 μένοις I. a sec. m.

^y γὰρ τε E.G.

^z ἐπ. τὴν αὐτοῦ δόξαν] ἀλλὰ καὶ
 τοῦ θεοῦ ἐνταῦθα ἐπιδεικνύοντος τὴν
 δόξαν c. in quibus illic Dei gloria
 perspicue ostentata erat, in vers.

^a πάσης θεραπείας] Ita edd. A.
 E.G.H. θεραπείας πάσης B.C.D.F.
 I.K.

^b ἔτι ζῆσαι] ἐπιζῆσαι I.K.

^c ὑπὸ Κυρίου] Nescio unde Va-
 lesius introduxerit τοῦ ante Κυρίου,

legitur enim in solis E.H. quorum
 neutrum viderat: omisit quoque
 Steph.

^d ἄρτι] ἄντι G.

^e συγκλείσεως] συγκλήσεως G.

^f τῆς ἡλικίας] τὴν ἡλικίαν G.

^g ἐσύρετο] ἐφέρετο Steph. A.E.

^h αὐτῷ] ἐαυτῷ F.

ⁱ ἰθριαμβεύσῃ] θριαμβευθῇ E.I.

a sec. m.

^k πλήθους] καὶ addidit manus
 recentior in I.

¹ Χριστοῦ] Ita edd. A.E.G.H.
 Κυρίου B.C.D.F.I.K.

“καλὴν μαρτυρίαν. ^m Ἀνεταζόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος,
 “τίς εἶη Χριστιανῶν ὁ Θεός, ἔφη, Ἐὰν ἡς ἄξιος, γνώσῃ.
 “Ἐντεῦθεν ⁿ δὴ ἀφειδῶς ἐσύρετο, καὶ ποικίλας ^o ἔπασχε ²⁶
 “πληγὰς, τῶν μὲν ^p σύνεγγυς, χερσὶ καὶ ποσὶν ἐνυβριζόντων
 “παντοίως, μηδὲ τὴν ἡλικίαν αἰδουμένων αὐτοῦ, τῶν δὲ μα-
 “κρὰν, ὃ μετὰ χεῖρας ἕκαστος εἶχεν, εἰς αὐτὸν ἀκοντιζόντων,
 “πάντων δὲ ἡγουμένων μεγάλως ^q πλημμελεῖν καὶ ἀσεβεῖν,
 “εἴ τις ἀπολειφθεῖν τῆς εἰς αὐτὸν ἀσελγείας· καὶ γὰρ τοὺς
 “θεοὺς ^r εἰκόντων ᾤοντο οὕτως ἐκδικήσειν. Καὶ ^s μόγις ἐμ- ²⁷
 “πνέων ^t ἐρρίφη ^v εἰς τὴν εἰρκτὴν, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέ-
 “ψυξεν. Ἐνταῦθα δὴ μεγάλη τις οἰκονομία ^w τοῦ Θεοῦ
 “^x ἐγένετο, καὶ ἔλεος ἀμέτρητον ἀνεφαίνετο ^y Ἰησοῦ, σπα-
 “νίως μὲν ἐν τῇ ἀδελφότητι γεγονότος, μὴ ^z ἀπολειπόμενον δὲ
 “τῆς τέχνης ^a τοῦ Χριστοῦ. Οἱ γὰρ κατὰ τὴν πρώτην
 “σύλληψιν ἔξαρνοι γενόμενοι συνεκλείοντο καὶ αὐτοὶ καὶ
 “μετεῖχον τῶν δεινῶν· (οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ὄφε-
 “λός ^b τι αὐτοῖς ἢ ἐξάρνησις ἐγένετο·) ἀλλ’ οἱ μὲν ὁμολο- ²⁸
 “γούντες ^c ὃ καὶ ἦσαν, συνεκλείοντο ὡς Χριστιανοὶ, μηδεμιᾶς
 “ἄλλης ^d αἰτίας αὐτοῖς ἐπιφερομένης· οὗτοι δὲ λοιπὸν ὡς

^m Ἀνεταζ.] ἐταζ. A.E.

ⁿ δὴ] δὲ B.C.D.F.

^o ἔπασχε om. G.

^p σύνεγγυς] ἔγγυς G. Niceph.

^q πλημμελεῖν—ἀπολειφθεῖν] Hæc verba omittuntur in G. at in ima parte paginæ scribitur, πλημμελῇ καὶ ἀσεβεῖν ἢ τις ἀποληφθεῖν.

^r εἰκόντων] αὐτῶν Steph. Stroth. Zim. Routh. A.E. cæteri omnes εἰκόντων.

^s μόγις] μόλις G.

^t ἐρρίφη] ἐρρίφη G.

^v εἰς τὴν εἰρκτὴν] Ita Val. Zim. B.C.D.F.G.H.I.K. c. in carcerem, in vers. ἐν τῇ εἰρκτῇ Steph. Stroth. Heinich. Routh. E. εἰς τῇ εἰρκτῇ (?) A. Falso Nicephorum citavit Strothius pro lectione ἐν τῇ εἰρκτῇ, scripsit enim τῇ εἰρκτῇ ἔρ-

ριπτο, quæ longe diversa est et nostram potius confirmat.

^w τοῦ Θεοῦ] Ita Val. B.C.D.F. G. τοῦ om. Steph. Stroth. Zim. A.E.H.I.K.

^x ἐγένετο] ἐγένετο G.

^y τοῦ ante Ἰησοῦ addidit recentior manus in I.

^z ἀπολειπόμενον] ἀπολιπόμενον K.

^a τοῦ Χριστοῦ] Ita edd. A.B.C. D.F.H. τοῦ om. E.G.I.K.

^b τι] τις Steph. Verba τι αὐτοῖς deleta esse videntur in c. quod fieri poterat propter pravam lectionem τις.

^c ὃ καὶ ἦσαν] ὃ ἦσαν K. ὅπερ ἦσαν Steph. Stroth. Θεὸν G.

^d αἰτίας αὐτοῖς] αὐτοῖς αἰτίας B. C.D.F.I.K.

“ ἀνδροφόνου καὶ μιαιοὶ κατεῖχοντο, διπλότερον παρὰ τοὺς
 29 “ λοιποὺς κολαζόμενοι. Ἐκείνους μὲν γὰρ ἐπεκουφίζεν ἡ
 “ χαρὰ τῆς μαρτυρίας, καὶ ἡ ἐλπίς τῶν ἐπηγγελμένων, καὶ ἡ
 “ πρὸς τὸν ^eΧριστὸν ἀγάπη, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Πατρικόν,
 “ τούτους δὲ τὸ συνειδὸς μεγάλως ^fἐτιμωρεῖτο, ὥστε καὶ
 “ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν κατὰ τὰς παρόδους διαδήλους τὰς
 30 “ ὄψεις αὐτῶν εἶναι. Οἱ μὲν γὰρ ἰλαροὶ ^gπροήεσαν, δόξης
 “ καὶ χάριτος ^hπολλῆς ταῖς ὄψεσιν αὐτῶν ⁱσυγκεκραμένης,
 “ ὥστε καὶ τὰ δεσμὰ κόσμον ^kεὐπρεπῇ περικεῖσθαι αὐτοῖς,
 “ ὡς νύμφη κεκοσμημένη ἐν ^lκροσσωτοῖς ^mχρυσοῖς ⁿπεποι-
 “ κιλμένοις, τὴν εὐωδίαν ὀδωδότες ἅμα ^oτὴν Χριστοῦ, ὥστε
 31 “ ἐνίοις δόξαι καὶ μύρω κοσμικῷ κεχρίσθαι αὐτούς· οἱ δὲ,
 “ κατηφεῖς καὶ ταπεινοὶ καὶ δυσειδεῖς, καὶ πάσης ἀσχημοσύ-
 “ νης ^pἀνάπλεοι, προσέτι ^qδὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἐθνῶν ὀνειδίζόμενοι
 “ ὡς ἀγεννεῖς καὶ ἄνθρωποι, ἀνδροφόνων μὲν ^rἐγκλήματα
 “ ἔχοντες, ἀπολωλεκότες δὲ τὴν πάντιμον καὶ ἑνδοξον καὶ
 32 “ ζωοποιὸν προσηγορίαν. ^sΤαῦτα δὲ οἱ λοιποὶ θεωροῦντες
 “ ἐστηρίχθησαν, καὶ οἱ ^tσυλλαμβανόμενοι ἀδιστάκτως ὁμο-
 “ λόγουν, ^vμηδὲ ἔννοιαν ἔχοντες διαβολικοῦ λογισμοῦ.”
 Τούτοις μεταξὺ τινὰ ἐπειπόντες, αὐθις ἐπιφέρουσι. “ Μετὰ
 “ ταῦτα δὴ λοιπὸν εἰς πᾶν εἶδος διηρεῖτο τὰ μαρτύρια τῆς
 “ ἐξόδου αὐτῶν. Ἐκ διαφορῶν γὰρ χρωμάτων καὶ παν-

^e Χριστὸν] Θεὸν G.

^f ἐτιμωρεῖτο] ἐτιμώρει A.E.G.
M.P.a. *veaxabat*, Christoph.

^g προήεσαν] Ita Val. Stroth. B.
C.D.F.G.H.I.K. *προσήεσαν* Steph.
A.E.

^h πολλῆς] πολλοῖς G.

ⁱ συγκεκραμένης ὥστε] συγκεκρα-
μένης ὡς E. ὡς l. Steph. A.

^k εὐπρεπῇ] εὐτρεπῇ F.

^l κροσσωτοῖς] κρωσσωτοῖς G.

^m χρυσοῖς] χρυσῷ I. a sec. m.

ⁿ πεποικιλμένοις] Ita Val. B.C.
D. F. G. H. I. K. *περιπεποικιλμένοις*

Steph. Stroth. Heinich. A.E.

^o τὴν Χριστοῦ] τοῦ X. Steph.
Stroth. A.

^p ἀνάπλεοι] ἀνάπλεω I. a sec.
m.

^q δὲ καὶ] Ita Routh. B.C.D.E.
F.G.I.K. καὶ om. edd. A.H.

^r ἐγκλήματα] Ita B.C.D.F.I.K.
ἐγκλημα edd. A.E.G.H.

^s Ταῦτα δὲ] δὴ pro δὲ F.G.

^t συλλαμβανόμενοι] δὲ add. E.
N.g.

^v μηδὲ] μηδὲν (sic) G.

“ τοίων ^w ἀνθῶν ἔνα πλέξαντες στέφανον, προσήνεγκαν τῷ
 “ Πατρί. Ἐχρῆν ^x γοῦν τοὺς γενναίους ἀθλητάς, ποικίλον ³³
 “ ὑπομείναντας ἀγῶνα καὶ μεγάλως νικήσαντας, ἀπολαβεῖν
 “ τὸν μέγαν τῆς ἀφθαρσίας στέφανον. Ὁ μὲν οὖν Μάτου-
 “ ρος καὶ ὁ Σάγκτος καὶ ^y ἡ Βλανδίνα καὶ Ἀτταλος ἤγοντο
 “ ἐπὶ ^z τὰ θηρία εἰς τὸ δημόσιον, καὶ εἰς ^a τὸ κοινὸν ^b τῶν
 “ ἐθνῶν τῆς ἀπανθρωπίας θέαμα, ἐπίτηδες τῆς τῶν ^c θηριο-
 “ μαχιῶν ἡμέρας διὰ τοὺς ἡμετέρους διδομένης. Καὶ ὁ μὲν ³⁴
 “ Μάτουρος καὶ ὁ Σάγκτος αὐθις διήεσαν ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ
 “ διὰ πάσης κολάσεως, ὡς μηδὲν ὅλως προπεπονηότες, μάλ-
 “ λον δὲ ὡς διὰ πλειόνων ἤδη κλήρων ^d ἐκβεβιακότες τὸν ἀν-
 “ τίπαλον, ^e καὶ περὶ τοῦ στεφάνου αὐτοῦ τὸν ^f ἀγῶνα ἔχον-
 “ τες, ὑπέφερον πάλιν τὰς διεξόδους τῶν μαστίγων τὰς
 “ ἐκείσε εἰθισμένας, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν θηρίων ἐλκηθμοὺς, καὶ
 “ πάνθ’ ὅσα μαινόμενος ^g ὁ δῆμος ἄλλοι ἀλλαχόθεν ἐπεβόων
 “ καὶ ἐπεκελεύοντο, ^h ἐπὶ πᾶσι τὴν σιδηρᾶν καθέδραν, ἐφ’ ἧς
 “ τηγανίζόμενα τὰ σώματα κνίσσης αὐτοὺς ⁱ ἐνεφόρει. Οἱ ³⁵
 “ δ’ οὐδ’ οὕτως ^k ἔλγηγον, ἀλλ’ ἔτι καὶ μάλλον ἐξεμαίνοντο,
 “ βουλόμενοι νικῆσαι τὴν ἐκείνων ὑπομονήν. Καὶ ^l οὐδ’ ὥς
 “ παρὰ Σάγκτου ἕτερόν τι ^m εἰσήκουσαν, παρ’ ἣν ἀπαρχῆς
 “ εἴθιστο λέγειν τῆς ὁμολογίας φωνήν. Οὗτοι μὲν οὖν, δι’
 “ ἀγῶνος μεγάλου ἐπιπολὺ παραμενούσης αὐτῶν τῆς ψυχῆς,

^w ἀνθῶν] ἐθνῶν C. corrupte.

^x γοῦν] Ita Val. B.C.D.F.I.K.

^δ οὖν Steph. Stroth. A.E.G.H.

^y ἡ Βλανδ.] ἡ om. I.K.

^z τὰ θηρία εἰς om. F.

^a τὸ κοινόν] τὸ om. Steph. A.E.

^b τῶν ἐθνῶν τῆς ἀπανθρωπίας]
τῆς ἀπ. τῶν ἐθνῶν G.

^c θηριομαχιῶν] θηριωμάχων G.

^d ἐκβεβιακότες] ἐκβεβηκότες I.K.

^e καὶ περὶ] καὶ om. G.

^f ἀγῶνα] ἔσχατον ἀγῶνα c. post-
remum certamen, in vers.

^g ὁ δῆμος] ὁ om. G. mox ἄλ-

λοισ.

^h ἐπὶ πᾶσι] καὶ ἐπὶ πᾶσι Val.
Stroth. B.C.D.F. καὶ om. Steph.
A.E.G.H.I.K.

ⁱ ἐνεφόρει] ἐνεφύρει N.

^k ἔλγηγον] ἔλγουν B.C.D.F. οἱ δὲ
τοσοῦτον ἔλγουν ὥς καὶ νικᾶν βού-
λεσθαι τὴν ὑπομονήν, οἷα μαινόμενοι.
Niceph.

^l οὐδ’ ὥς] οὐθ’ οὕτω G. οὐχ ὥς
H.

^m εἰσήκουσαν] Ita Steph. Stroth.
Routh. A.E.G.H. ἤκουσαν Val.
Zim. B.C.D.F.I.K.

“ τοῦσχατον ἐτύθησαν, διὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀντὶ πάσης
 “ τῆς ἐν τοῖς ⁿ μονομαχίοις ποικιλίας, ^o αὐτοὶ θέαμα ^p γενόμε-
 36 “ νοι τῷ κόσμῳ. Ἡ δὲ Βλανδίνα ἐπὶ ^q ξύλου κρεμασθεῖσα
 “ προῦκειτο βορὰ τῶν ^r εἰσβαλλομένων θηρίων ^s ἢ καὶ διὰ
 “ τοῦ βλέπεσθαι σταυροῦ σχήματι κρεμαμένη, διὰ τῆς ^t εὐ-
 “ τόνου προσευχῆς, πολλὴν προθυμίαν ^v τοῖς ἀγωνιζομένοις
 “ ἐνεποίει, βλέπόντων ^w αὐτῶν ^x ἐν τῷ ἀγῶνι καὶ τοῖς ἔξωθεν
 “ ὀφθαλμοῖς ^y διὰ τῆς ἀδελφῆς τὸν ^z ὑπὲρ αὐτῶν ἐσταυρωμέ-
 “ νον, ἵνα πείσῃ τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν, ὅτι πᾶς ὁ ὑπὲρ
 “ τῆς ^a Χριστοῦ δόξης παθὼν τὴν κοινωνίαν ^b αἰεὶ ἔχει μετὰ
 37 “ τοῦ ζῶντος Θεοῦ. Καὶ μηδεὶς ἀψαμένον τότε τῶν
 “ θηρίων αὐτῆς, καθαιρεθεῖσα ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἀνελήφθη ^π α-
 “ λιν εἰς τὴν εἵρκτην, εἰς ἄλλον ἀγῶνα τηρουμένη, ἵνα διὰ
 “ πλειόνων γυμνασμάτων νικήσασα ^d τῷ μὲν σκολιῷ ὄφει
 “ ἀπαραίτητον ποιήσῃ τὴν καταδίκην, προτρέψῃται δὲ τοὺς
 “ ἀδελφοὺς ^e ἢ μικρὰ καὶ ἀσθενὴς καὶ εὐκαταφρόνητος, μέγαν
 “ καὶ ἀκαταγώνιστον ἀθλητὴν Χριστὸν ἐνδεδυμένη, διὰ πολ-
 “ λῶν κλήρων ^f ἐκβιάσασα τὸν ἀντικείμενον, καὶ δι’ ἀγῶνος
 38 “ τὸν τῆς ἀφθαρσίας στεψαμένη στέφανον. Ὁ δὲ Ἀττα-
 “ λος καὶ αὐτὸς μεγάλως ἐξαιτηθεὶς ὑπὸ τοῦ ὄχλου, (καὶ γὰρ
 “ ^g ἦν ὀνομαστὸς,) ἔτοιμος εἰσῆλθεν ἀγωνιστῆς διὰ τὸ εὐσυν-
 “ εῖδητον, ἐπειδὴ γνησίως ἐν τῇ ^h Χριστιανῇ συντάξει ⁱ γε-

ⁿ μονομαχίοις] μονομαχίμοις B.C.

D.F. μοναρχείοις N. μοναρχίοις g.

^o αὐτοὶ] αὐτῷ G.

^p γενόμενοι] γινόμενοι B.C.D.F.

^q ξύλου] ξύλον F.

^r εἰσβαλλ.] ἐκβαλλ. G.

^s ἢ καὶ] ἢ καὶ Steph.

^t εὐτόνου] ἐντόνου C.

^v τοῖς ἀγων. ἐνεποίει] Ita B.C.

D.F.G.I.K. ἐνεποίει τοῖς ἀγων. edd.

A.E.H.

^w αὐτῶν om. G.

^x ἐν τῷ] ἐν om. I.K.

^y διὰ om. I.K.

^z ὑπὲρ αὐτῶν] ὑπὲρ ἡμῶν c. *pro nobis*, in vers.

^a Χριστοῦ] τοῦ Χρ. I.K.

^b αἰεὶ] Ita Val. B.C.D.F.H.I.K. om. Steph. Stroth. Zim. A.E.G.

^c τοῦ om. B.C.D.F. male.

^d τῷ μὲν] τὸ μὲν G. τῶν ἐν H.

^e ἢ] ἢ μὲν c. *mox μέγαν δὲ. quæ licet—tamen*, in vers.

^f ἐκβιάσασα] Ita Stroth. Heinich. Routh. C. Niceph. probante Valesio: ἐκβιάσασα Steph. Val. A.B.D.E.G.H.I.K. ἐκβίβασα F.

^g ἦν] οὐδὲν G.

^h Χριστιανῇ] Χριστιανῶν G. Χριστιανικῇ I.K.

ⁱ γεγυμνασμένος ἦν] ἦν γεγ. Steph. Stroth.

“ γυμνασμένος ἦν, καὶ αἰὲ μάρτυς ἐγεγόνει παρ’ ἡμῖν ἀλη-
 “ θείας. Καὶ ^kπεριαχθεὶς κύκλῳ τοῦ ἀμφιθεάτρου, πίνακος ³⁹
 “ αὐτὸν ^lπροάγοντος ἐν ᾧ ^mἐγγέγραπτο Ῥωμαῖστὶ, Οὗτός
 “ ἐστὶν Ἀτταλος ὁ Χριστιανὸς, καὶ τοῦ δήμου σφόδρα
 “ ⁿσφριγῶντος ἐπ’ αὐτῷ, μαθὼν ὁ ἡγεμὼν ὅτι Ῥωμαῖος
 “ ^oἐστὶν, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναληφθῆναι μετὰ ^pκαὶ τῶν λοιπῶν
 “ τῶν ἐν τῇ εἰρκτῇ ὄντων, περὶ ὧν ἐπέστειλε τῷ Καίσαρι,
 “ καὶ περιέμενε τὴν ἀπόφασιν τὴν ἀπ’ ^qἐκείνου. Ὁ δὲ δια-
 “ μέσου καιρὸς οὐκ ἀργὸς αὐτοῖς οὐδὲ ἄκαρπος ^rἐγένετο,
 “ ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπομονῆς αὐτῶν τὸ ^sἀμέτρητον ἔλεος ἀνε-
 “ φαίνεται Χριστοῦ. Διὰ γὰρ τῶν ζώντων ^tἐζωοποιοῦντο
 “ τὰ νεκρά, καὶ μάρτυρες ^vτοῖς μὴ μάρτυσιν ἐχαρίζοντο.
 “ Καὶ ἐνεγένετο πολλὴ χαρὰ τῇ παρθένῳ μητρὶ, οὗς ὡς νε-
 “ κροὺς ^wἐξέτρωσε, τούτους ζώντας ^xἀπολαμβάνουσῃ. Δι’ ⁴¹
 “ ἐκείνων γὰρ οἱ πλείους τῶν ἡρνημένων ^yἀνεμετροῦντο καὶ
 “ ἀνεκνίσκοντο καὶ ἀνεζωπυροῦντο, καὶ ἐμάνθανον ὁμολογεῖν,
 “ καὶ ζῶντες ἤδη καὶ τετονωμένοι προσήεσαν τῷ βήματι,

^k περιαχθεὶς] περιαχθέντος c.

^l προάγοντος] προσάγοντος G.

^m ἐγγέγραπτο] Ita B.C.D.F.G.

I.K. ἐπεγγέγραπτο edd. A.E.H.

ⁿ σφριγῶντος] φριγῶντος F.

^o ἐστὶν] Ἀτταλος ὁ Χριστιανὸς
add. G.

^p καὶ τῶν] καὶ om. Steph. G.

^q ἐκείνου.] Hinc. c. 3. inchoat

H.

^r ἐγένετο] ἐγένετο I. a sec. m.

^s ἀμέτρητον] ἄμετρον M.g.

^t ἐζωοποιοῦντο] ἐζωοποιούν I.K.

^v τοῖς μὴ] μὴ om. G.

^w ἐξέτρωσε] ἐξέστρωσε F.

^x ἀπολαμβάνουσῃ] ἀπολαμβάνουσι
H. mendose.

^y ἀνεμετροῦντο] Ita Steph. Val.

et codd. omnes: ἀνεμητροῦντο con-
jecerat Valesius, quod postea in
codice Regio [A.] superscriptum
invenit eadem manu, et hanc

lectionem in textum receperunt
Stroth. Zim. Heinich. Routh.

Vereor tamen ἀνεμετροῦντο reji-
cere contra omnium codicum
auctoritatem; præsertim cum
sensus usitatus verbi ἀναμετρεῖσθαι
non male huic loco aptari potest;
veritas igitur Anglice, *they remea-
sured their steps*; et miror nemi-
nem observasse idem verbum paulo
infra occurrere, ubi Blandina di-
citur ἀναμετρομένη καὶ αὐτὴ πάντα
τὰ τῶν παίδων ἀγωνίσματα κ. τ. λ.
Christophorsonus in versione lo-
cum ita παραφράζει, *erant tanquam
in utero matris ecclesiæ iterum con-
cepti, iterum in membra formati*,
ex quo dubitari potest, utrum
vulgatam retinuerit, an ἀνεμορ-
φοῦντο substituerit, quam legimus
in margine ed. Gen.

“ ἐγγλυκαίνοντος τοῦ τὸν μὲν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ μὴ
 “ βουλομένου, ἐπὶ δὲ τὴν μετάνοιαν χρηστευομένου Θεοῦ, ἵνα
 42 “ καὶ πάλιν ^zἐπερωτηθῶσιν ^aὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος. Ἐπιστεί-
 “ λαντος γὰρ τοῦ Καίσαρος ^bτοὺς μὲν ἀποτυμπανισθῆναι,
 “ εἰ δέ τινες ^cἄρνοιντο, τούτους ἀπολυθῆναι, ^dτῆς ἐνθάδε
 “ πανηγύρεως, (ἔστι δὲ αὕτη πολυάνθρωπος ἐκ πάντων ^eτῶν
 “ ἔθνων συνερχομένων εἰς αὐτήν) ^fἀρχομένης συνεστάναι,
 “ ἀνῆγεν ἐπὶ τὸ βῆμα θεατρίζων τοὺς μακαρίους, καὶ ^gἐμ-
 43 “ πομπεύων τοῖς ὄχλοις. Διὸ καὶ πάλιν ἀνῆταξε, καὶ ὅσοι
 “ μὲν ἐδόκουν πολιτείαν Ῥωμαίων ἐσχηκέναι, τούτων ἀπέ-
 “ τεμνε τὰς κεφαλὰς, τοὺς δὲ λοιποὺς ἔπεμπεν εἰς θηρία.
 “ Ἐδοξάζετο ^hδὲ μεγάλως ὁ Χριστὸς ἐπὶ τοῖς πρότερον
 “ ἀρνησαμένοις, τότε παρὰ τὴν τῶν ἔθνων ὑπόνοιαν ὁμολο-
 “ γοῦσι. Καὶ γὰρ ἰδίᾳ οὗτοι ἀνῆτάζοντο, ὥς δῆθεν ἀπολυ-
 44 “ θησόμενοι. Καὶ ὁμολογοῦντες προσετίθεντο ⁱτῷ τῶν
 “ μαρτύρων κλήρῳ, ἔμειναν δὲ ἔξω, οἱ μὴδὲ ^kἵχνος πώποτε
 “ πίστεως, μὴδὲ αἰσθήσιν ἐνδύματος νυμφικοῦ, μὴδὲ ἔννοιαν
 “ φόβου Θεοῦ ^lσχόντες, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀναστροφῆς αὐ-
 “ τῶν βλασφημοῦντες τὴν ὁδὸν, τουτέστιν ^mοἱ υἱοὶ τῆς ἀπω-
 45 “ λείας. Οἱ δὲ λοιποὶ πάντες τῇ ἐκκλησίᾳ προσετέθησαν
 “ ὧν καὶ ἀνεταζομένων, Ἀλέξανδρός τις, Φρυγὴ μὲν τὸ γένος,
 “ ἱατρὸς δὲ τὴν ἐπιστήμην, ⁿπολλοῖς ἔτεσιν ἐν ταῖς Γαλλίαις
 “ διατρίψας, καὶ γνωστὸς ^oσχεδὸν πᾶσι διὰ τὴν πρὸς ^pτὸν
 “ Θεὸν ἀγάπην καὶ παρρησίαν τοῦ λόγου, (ἦν γὰρ καὶ οὐκ

^z ἐπερωτηθῶσιν] Ita Val. Stroth.
 B. C. D. F. G. H. I. K. ἐρωτηθῶσι
 Steph. A. ὑπερωτηθῶσιν E.g.

^a ὑπὸ] παρὰ Steph. Stroth.

^b τοὺς μὲν] τοὺς μὲν ὁμολογοῦντας
 c. et in vers.

^c ἄρνοιντο] ἄρνοῦνται A.E.

^d τῆς] καὶ τῆς g.

^e τῶν ἔθνων] τῶν om. G.

^f ἀρχομ.] ἐρχομ. H.

^g ἐμπομπεύων] ἐπόμπευεν F.

^h δέ] γὰρ F. mox ὁ om. C.

ⁱ τῷ—κλήρῳ] Ita Val. Stroth. τὸν om. edd. A.E.H.

B.C.D.E.F.H.I.K.V.g. Niceph.
 τῷ—κλήρων G. τῷ μαρτύρων χόρῳ
 Steph. A. Silet recentior collator
 codicis A. *choro*, Christoph.

^k ἵχνος πώποτε] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.G.H.I.K. ἵχνος πότε
 Steph. A.

^l σχόντες] ἔχοντες G.

^m οἱ om. G.

ⁿ πολλοῖς] τε add. K.

^o σχεδὸν πᾶσι] πᾶσι σχεδὸν G.

^p τὸν Θεὸν] Ita B.C.D.F.G.I.K.

“ ἄμοιρος ἀποστολικοῦ χαρίσματος,) παρεστὼς τῷ βήματι,
 “ καὶ νεύματι προτρέπων αὐτοὺς πρὸς τὴν ὁμολογίαν, φανε-
 “ ρὸς ἦν τοῖς ^ι περιεστηκόσι τὸ βῆμα ὥσπερ ὠδίνων. Ἀγα- 46
 “ νακτήσαντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐπὶ ^ι τῷ τοὺς πρότερον ἡρνημένους
 “ αὐθις ὁμολογεῖν, κατεβόησαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς ἐκείνου
 “ τοῦτο ποιοῦντος. Καὶ ^ς ἐπιστήσαντος τοῦ ἡγεμόνος καὶ
 “ ἀνετάσαντος αὐτὸν, ^τ ὅστις εἶη, τοῦ δὲ φήσαντος ὅτι Χρι-
 “ στιανὸς, ἐν ὀργῇ γενόμενος, κατέκρινεν αὐτὸν πρὸς θηρία.
 “ καὶ τῇ ἐπιούσῃ εἰσηλθε ^ν μετὰ καὶ τοῦ Ἀττάλου. Καὶ 47
 “ γὰρ καὶ τὸν Ἀτταλον ^ω τῷ ὄχλῳ χαριζόμενος ὁ ἡγεμὼν
 “ ἐξέδωκε πάλιν πρὸς θηρία. Οἱ καὶ διὰ πάντων διελθόντες
 “ ^κ τῶν ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ πρὸς κόλασιν ^γ ἐξευρημένων ὀργά-
 “ νων, καὶ μέγιστον ὑπομείναντες ἀγῶνα, τοῦσχατον ἐτύθη-
 “ σαν καὶ αὐτοί· τοῦ μὲν Ἀλεξάνδρου μήτε στενάξαντος
 “ μήτε γρούξαντός τι ὅλως, ἀλλὰ κατὰ καρδίαν ὁμιλοῦντος
 “ τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ Ἀτταλος ὁπότε ἐπὶ τῆς σιδηρᾶς ἐπετέθη 48
 “ καθέδρας καὶ ^z περιεκαίετο, ἡνίκα ^α ἡ ἀπὸ τοῦ ^β σωματίου
 “ ^κ κνίσσα ἀνεφέρετο, ἔφη πρὸς τὸ πλῆθος τῇ Ῥωμαϊκῇ
 “ φωνῇ, Ἰδοὺ, τοῦτό ἐστιν ἀνθρώπους ἐσθίειν, ^δ ὃ ποιεῖτε
 “ ὑμεῖς· ἡμεῖς δὲ οὐτε ἀνθρώπους ἐσθίομεν, οὐθ’ ἑτερόν τι
 “ ^ι πονηρὸν πράσσομεν. Ἐπερωτώμενος δὲ ^η τί ὄνομα ἔχει 49
 “ ὁ Θεὸς, ἀπεκρίθη, Ὁ Θεὸς ὄνομα οὐκ ἔχει ὡς ἄνθρωπος.

^ι περιεστηκόσι] Ita B.C.D.F.G.
 H.I.K. περιεστῶσι edd. A.E.

^ι τῷ] Ita B.C.D.F.G.H.M. τὸ
 edd. A.E.I.K.

^ς ἐπιστήσαντος] αὐτοῦ add. G.

^τ ὅστις] Ita edd. A.C.H. τις
 F.G.I.K. Dubito de B.D. Totum
 locum αὐτὸν — φήσαντος om. E.
 propter homœoteleuta ἀνετάσαντος
 et φήσαντος. Simili errore mox
 omnia omisit inter πρὸς θηρία et οἱ
 καὶ.

^ν μετὰ καὶ] καὶ τὰ F. Deinde
 τοῦ om. Steph. Stroth. A.

^ω τῷ] καὶ τῷ F.

^κ τῶν ἐν τῷ ἀμφ.] ἐν τῷ ἀμφ.
 τῶν B.C.D.F.

^γ ἐξευρ.] ἐξηρ. C.

^z περιεκαίετο] περιεκάετο C.I.K.

^α ἡ ἀπὸ] ἡ om. Steph. E.

^β σωματίου] Ita edd. A.E.G.
 σώματος B.C.D.F.H.I.K.

^κ κνίσσα] κνίσσα C.I.K.

^δ ὃ ποιεῖτε] ὁποῖοι ἐστέ E. ὁποῖοι
 ἐστὶ H.

^ε οὐτε] οὐδὲ G.

^ι πονηρὸν om. F.

^η Ἐπερωτώμενος] ἐπερωτωμένῳ E.

^η τί] ὃ τι G.

“ Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τῇ ἐσχάτῃ ἰλοιπὸν ἡμέρα τῶν μονο-
 “ μαχιῶν, ἡ Βλανδίνα πάλιν εἰσεκομίζετο μετὰ καὶ Ποντικῷ
 “ παιδαρίου ὡς πεντεκαίδεκα ἔτων. Οἱ καὶ καθημέραν εἰσὴ-
 “ γοντο πρὸς τὸ βλέπειν τὴν τῶν λοιπῶν κόλασιν, καὶ
 50 “ ἠναγκάζοντο ὁμνῖναι ἱκατὰ τῶν εἰδώλων αὐτῶν. Καὶ διὰ
 “ τὸ ἐμμένειν εὐσταθῶς καὶ ἐξουθενεῖν αὐτοὺς, ἡγριώθη πρὸς
 “ αὐτοὺς τὸ πληθος, ^kὥς μήτε τὴν ἡλικίαν τοῦ παιδὸς οἰκτεῖ-
 “ ραι, μήτε τὸ γύναιον αἰδεσθῆναι. Πρὸς πάντα δὲ τὰ
 “ δεινὰ ^lπαρέβαλλον αὐτοὺς, καὶ διὰ πάσης ^mἐν κύκλῳ διηγόν
 “ κολάσεως, ἐπαλλήλως ἀναγκάζοντες ὁμόσαι, ἀλλὰ μὴ δυνά-
 “ μενοι τοῦτο πράξαι· ὁ μὲν γὰρ Ποντικὸς ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς
 “ ⁿπαρωρμημένος, ὡς καὶ τὰ ἔθνη βλέπειν ὅτι ἐκείνη ἦν προ-
 “ τρεπομένη καὶ στηρίζουσα αὐτὸν, πᾶσαν κόλασιν γενναίως
 51 “ ὑπομείνας, ἀπέδωκε τὸ πνεῦμα. Ἡ δὲ μακαρία Βλανδίνα
 “ ὁ πάντων ἐσχάτῃ, καθάπερ ^pμήτηρ εὐγενῆς παρορμήσασα
 “ τὰ τέκνα καὶ νικηφόρους προπέμψασα πρὸς τὸν Βασιλέα,
 “ ἀναμετρομένη καὶ αὐτὴ πάντα τὰ τῶν παίδων ἀγωνίσματα,
 “ ἔσπενδε πρὸς αὐτοὺς χαίρουσα καὶ ἀγαλλιωμένη ἐπὶ τῇ
 “ ἐξόδῳ, ὡς εἰς νυμφικὸν δεῖπνον κεκλημένη, ἀλλὰ μὴ πρὸς
 52 “ θηρία βεβλημένη. Καὶ μετὰ τὰς μάστιγας, μετὰ τὰ
 “ θηρία, μετὰ τὸ τήγανον, τοῦσχατον εἰς γύργαθον βλη-
 “ θείσα, ταύρῳ παρεβλήθη· καὶ ἱκανῶς ^qἀναβληθείσα πρὸς
 “ τοῦ ζώου, μηδὲ αἰσθησιν ^rἔτι τῶν συμβαινόντων ἔχουσα
 “ διὰ τὴν ἐλπίδα καὶ ἐποχὴν τῶν πεπιστευμένων καὶ ^sὁμίλιαν

ⁱλοιπὸν om. Steph. supplet b. *postremo die adventanti*, Chri-
 stoph.

^jκατὰ] πρὸς c. *per idola*, in
 vers.

^kὡς μήτε] ὡς ἂν μήτε G. ὡς
 μηδὲ I.K.

^lπαρέβαλλον] Ita Val. C.H.I. a
 pr. m. παρέβαλον F. nescio utrum
 horum B.D. περιέβαλλον Steph.
 Stroth. A.E.I. a sec. m. K. περιέ-
 βαλον G.

^mἐν κύκλῳ] Ita edd. A.C. ἐγκύ-

κλῳ F. ἐγκύκλου E.H. ἐγκυλίου I.K.
 Miram quandam corruptelam pas-
 sus est codex G. nam pro ἐν κύ-
 κλῳ habet ἐγκυτῆς συννηθους κλυ.

ⁿπαρωρμημένος Ita Val. B.C.D.
 F.H.I.K. παρορμώμενος Steph.
 Stroth. A.E.G.

^oπάντων] ἀπάντων I.K.

^pμήτηρ om. F.

^qἀναβληθείσα] ἀβληθείσα G.
 παραβληθείσα H.

^rἔτι] ἐπὶ I.K.

^sὁμίλιαν] ὁμολογίαν G.

“ πρὸς Χριστὸν, ἐτύθη καὶ αὐτὴ, καὶ αὐτῶν ὁμολογούντων
 “ τῶν ἐθνῶν, ὅτι μηδὲ ^τπώποτε παρ’ αὐτοῖς γυνὴ τοιαῦτα
 “ καὶ τοσαῦτα ἔπαθεν. Ἄλλ’ ^νοὐδ’ οὕτως κόρον ἐλάμβανεν ⁵³
 “ αὐτῶν ἢ μανία καὶ ἢ πρὸς τοὺς ἀγίους ὁμότης. Ὑπὸ γὰρ
 “ ἀγρίου θηρὸς ἄγρια καὶ βάρβαρα φύλα ταραχθέντα [■]δυσ-
 “ παύστως εἶχε, καὶ ἄλλην ἰδίαν ἀρχὴν ἐπὶ τοῖς σώμασιν
 “ ἐλάμβανεν ἢ ὕβρις αὐτῶν. Τὸ γὰρ νενικησθαι αὐτοὺς οὐκ
 “ ἐδυσώπει, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἀνθρώπινον ἐπιλογισμὸν, μάλ-
 “ λον δὲ καὶ ^κἐξέκαεν αὐτῶν τὴν ὀργὴν καθάπερ θηρίου, καὶ
 “ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ δήμου τὸ ^γὅμοιον εἰς ἡμᾶς ^ζἀδίκως
 “ ἐπιδεικνυμένων μίσος· ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, Ὁ ἄνομος
 “ ἀνομησάτω ἔτι, καὶ ὁ δίκαιος δικαιωθήτω ἔτι. Καὶ γὰρ ⁵⁴
 “ τοὺς ἐναποπνιγέοντας ^αἐν τῇ εἰρκτῇ ^βπαρέβαλλον κυσίν,
 “ ἐπιμελῶς παραφυλάσσοντες νύκτωρ καὶ μεθήμεραν, μὴ κη-
 “ δευθῇ τις ὑφ’ ἡμῶν. Καὶ τότε δὴ ^επροθέντες τὰ τε τῶν
 “ θηρίων, τὰ τε τοῦ πυρὸς λείψανα, πῇ μὲν ἐσπαραγμένα,
 “ πῇ δὲ ^δἡνθρακευμένα, καὶ τῶν ^ελοιπῶν τὰς κεφαλὰς σὺν
 “ τοῖς ἀποτμήμασιν αὐτῶν ^ςὥσαύτως ἀτάφους ^επαρεφύλατ-
 “ τον μετὰ στρατιωτικῆς ἐπιμελείας ἡμέραις συχναῖς. Καὶ ⁵⁵
 “ οἱ μὲν ^hἐνεβριμῶντο καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ’ αὐτοῖς,

^τ πώποτε] πώτε (sic) H.

^ν οὐδ’ οὕτως] οὐδὲ ὅλως G.

^ω δυσπαύστως] δυσσποσπᾶστος
K. deinde εἶχον E.G.

^κ ἐξέκαεν] ἐξέκαιεν Steph. Stroth.
A.E.

^γ ὅμοιον] ὁμὸν c. *lethale odii sui virus*, in vers.

[■] ἀδίκως] Ita Steph. Val. A.E. G.H. ἄδικον Stroth. Zim. Heinich. Routh. (probante Valesio) B.C.D.F. ἄδικος I.K. quæ lectio vulgatam potius confirmat; Grynovius vero hos codices citavit, ut qui legant ἄδικον.

^α ἐν τῇ] Ita Val. B.C.D.F.G. ἐν om. Steph. Stroth. A.E.H.I. K.

^β παρέβαλλον] Ita Stroth. (nescio an casu,) B.C.D.F.I.K. παρέβαλον Steph. Val. A.E.G.H. παρέβαλλον scribitur paulo supra.

^ε προθέντες] προσθέντες G. Ante h. v. legimus in c. τῶν ἐν ἀμφιθεάτρῳ μαρτυρουμένων, uti quoque in vers.

^δ ἡνθρακευμένα] Ita B.C.D.E.F. I.K. ἡνθρακωμένα edd. A.G.H. Niceph.

^ε λοιπῶν] τυθέντων c. *securi percussorum*, in vers.

^ς ὥσαύτως om. G.

^ε παρεφύλαττον] παρεφύλαττεν H.

^h ἐνεβριμῶντο] ἐνεβριμοῦντο E. G.

“ζητοῦντες τινὰ περισσοτέραν ἐκδίκησιν παρ’ αὐτῶν λαβεῖν,
 “οἱ δὲ ¹ἐνεγέλων καὶ ἐπετώθαζον, μεγαλύνοντες ^kἅμα τὰ
 “εἶδωλα αὐτῶν, καὶ ^lἐκείνοις προσάπτοντες τὴν τούτων
 56 “τιμωρίαν. Οἱ δὲ ἐπιεικέστεροι, καὶ κατὰ ^mποσὸν συμπα-
 “θεῖν δοκοῦντες, ὠνείδιζον πολὺ λέγοντες, Ποῦ ὁ Θεὸς αὐ-
 “τῶν, καὶ τί αὐτοὺς ὠνησεν ἢ θρησκεία, ἣν καὶ πρὸ τῆς
 “ⁿἑαυτῶν ^oεἶλοντο ψυχῆς; Καὶ τὰ μὲν ἀπ’ ἐκείνων τοιαύ-
 “την Ρεῖχε τὴν ποικιλίαν, τὰ δὲ καθ’ ἡμᾶς ἐν μεγάλῃ ^qκα-
 “θειστήκει πένθει, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὰ σώματα κρῦψαι
 57 “τῇ γῇ. Οὔτε γὰρ νύξ συνεβάλλετο ἡμῖν πρὸς τοῦτο,
 “οὔτε ἀργύρια ἔπειθεν, οὔτε λιτανεία ἐδυσώπει, παντὶ δὲ
 “τρόπῳ παρεθήρουν ὥς μέγα τι κερδανοῦντες, εἰ μὴ τύχοιεν
 “ταφῆς.” Τούτοις ἐξῆς μεθ’ ἕτερα φασίν. “Τὰ οὖν σώ-
 “ματα τῶν μαρτύρων παντοίως παραδειγματισθέντα καὶ
 “^sαἰθριασθέντα ἐπὶ τῇμέρας ^εξ, μετέπειτα ^vκαέντα καὶ αἰθα-
 “λωθέντα ὑπὸ τῶν ἀνόμων ^wκατεσαρώθη εἰς τὸν Ῥοδανὸν
 “ποταμὸν πλησίον ^xπαραρρέοντα, ὅπως μηδὲ λείψανον αὐ-
 58 “τῶν φαίνεται ἐπὶ τῆς γῆς ἔτι. Καὶ ταῦτ’ ἔπραττον, ^yὥς
 “δυνάμενοι νικῆσαι τὸν Θεὸν, καὶ ἀφελέσθαι αὐτῶν τὴν πα-
 “λιγγενεσίαν, ἵνα ὥς ἔλεγον ἐκείνοι, μηδὲ ^zἐλπίδα ^aσχῶσιν
 “ἀναστάσεως, ἐφ’ ἣ πεποιθότες, ξένην τινὰ καὶ ^bκαινὴν

ⁱ ἐνεγέλων] ἐπεγέλων G.

^k ἅμα] Ita Routh. B.C.D.E.F. G.H.I.K. om. Steph. Val. Stroth. A. Deinde αὐτῶν τὰ εἶδωλα Steph. Stroth. A.

^l ἐκείνοις] ἐκείνοι G. perperam.

^m ποσὸν] τὸ ποσὸν I.K.

ⁿ ἑαυτῶν] αὐτῶν G.

^o εἶλοντο] Ita edd. A.G.H.I.K.

εἶλαντο E. εἶλαντο B.C.D.F.

^p εἶχε] ἔχει Steph. A.E.

^q καθειστήκει] καθειστήκει G.

^r οὔτε ἀργύρια ἔπειθεν] Ita edd. A.E.G.H.I.K. Rufin. Niceph. om. B.C.D.F.

^s αἰθριασθέντα] αἰσθριασθέντα F. θριαμβευθέντα G. Nescio quid vel-

let editor Genevensis notando ad h. l. “Ch. καὶ δειγματισθέντα ἐπὶ,” Christophorsonus enim vertit, *sub dio jacentia et maxima ignominia affecta.*

^t ἡμέρας] ἡμέραις F.

^v καέντα] καθέντα F.

^w κατεσαρώθη] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.G.H.I. κατερράνθη Steph. A.I., in margine K. Niceph. κατεράνθη E.

^x παραρρέοντα] παραρέοντα F.G.

^y ὥς] ὥς ἂν G. non male.

^z ἐλπίδα] ἐλπίδας F.

^a σχῶσιν] ἔχωσιν G.

^b καινὴν] κενὴν G. utramque l. habet I. ab eadem manu.

“^c ἡμῖν εἰσάγουσι θρησκείαν, καὶ καταφρονοῦσι τῶν δεινῶν,
 “^d ἔτοιμοι καὶ μετὰ χαρᾶς ἦκοντες ἐπὶ τὸν θάνατον· νῦν
 “^f ἰδωμεν εἰ ἀναστήσονται, ἔκαι εἰ δύναται ^h βοηθῆσαι αὐτοῖς
 “ ὁ Θεὸς αὐτῶν, καὶ ἐξελεῖσθαι ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Ὡς οἱ θεοφιλεῖς μάρτυρες τοὺς ἐν τῷ διωγμῷ διαπεπτωκότας ἐθεράπευον
 δεξιούμενοι.

(Nic. H. E. IV, 18.)

Τοιαῦτα καὶ τὰ κατὰ τὸν δεδηλωμένον αὐτοκράτορα ταῖς ¹
ⁱ Χριστοῦ συμβέβηκεν ἐκκλησίαις, ἀφ’ ὧν καὶ τὰ ἐν ταῖς λοι-
 παῖς ἐπαρχίαις ^k ἐνηργημένα εἰκότι λογισμῷ ^l στοχάζεσθαι
 πάρεστιν. Ἀξιον τούτοις ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπισυνάψαι γραφῆς
 λέξεις ἐτέρας, δι’ ὧν ^m τὸ ἐπιεικὲς καὶ φιλάνθρωπον τῶν δε-
 δηλωμένων μαρτύρων ἀναγέγραπται τούτοις αὐτοῖς ⁿ τοῖς
 ῥήμασιν. “Οἱ καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ζηλωταὶ καὶ μιμηταὶ Χρι- ²
 “ στοῦ ^o ἐγένοντο, ὅς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμόν
 “ ἡγήσατο ^p τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ὥστε ἐν ^q τοιαύτῃ δόξῃ ὑπάρ-
 “ χοντες, καὶ οὐχ ἄπαξ οὐδὲ δις, ἀλλὰ πολλάκις μαρτυρή-
 “ σαντες, καὶ ^r ἐκ θηρίων αὐθις ἀναληφθέντες, καὶ τὰ καυτήρια
 “ καὶ τοὺς μῶλωπας καὶ τὰ τραύματα ἔχοντες περικείμενα,
 “ οὗτ’ αὐτοὶ μάρτυρας ἑαυτοὺς ἀνεκήρυττον, οὔτε μὴν ἡμῖν ³

^c ἡμῖν εἰσάγουσι] εἰσάγουσιν ἡμῖν
 Steph. Stroth. A.E.G.

^d ἔτοιμοι καὶ] ἐτοιμῶς G.

^e ἐπὶ] εἰς Steph. Stroth. A.E.

^f ἰδωμεν] εἶδωμεν G. εἶδομεν E.

^g καὶ εἰ] καὶ qm. G.

^h βοηθῆσαι αὐτοῖς ὁ Θεός] βοη-
 θῆναι F.

ⁱ Χριστοῦ] τοῦ Χριστοῦ F. De-
 inde συμβεβηκέναι E.

^k ἐνηργημένα] γεγενημένα Steph.
 A. E. G. Niceph. ἐνεργημένα c.
 factitata, in vers.

^l στοχάζεσθαι] στοχάσασθαι G.
 Mox ἄξιον δέ.

^m τὸ ἐπ.] καὶ τὸ ἐπ. B.C.D.F.

ⁿ τοῖς om. Steph. Stroth. Post
 ῥήμασιν E. addit ἔχοντα.

^o ἐγένοντο] ἐγίνοντο Steph. Stroth.
 A.E.

^p τὸ εἶναι] τὸ om. E. Post Θεῷ
 additur in c. ἀλλ’ αὐτὸν ἐκένωσεν,
 μορφὴν δούλου λαβὼν, uti quoque
 in vers.

^q τοιαύτῃ] τῇ αὐτῇ G. perperam.
 τῇ τοιαύτῃ Niceph.

^r ἐκ θηρίων] τοῖς θηρίοις παρα-
 βληθέντες καὶ ἐξ αὐτῶν c. et in vers.
 quod etiam Savilius ad oram sui
 codicis notaverat.

“ ἐπέτρεπον τούτῳ τῷ ὀνόματι προσαγορεύειν αὐτοὺς, ἀλλ’
 “ εἴποτέ τις ἡμῶν δι’ ἐπιστολῆς ἢ διὰ λόγου μάρτυρας αὐ-
 “ τοὺς προσεῖπεν, ^s ἐπέπλησσαν πικρῶς. Ἡδέως γὰρ παρε-
 “ χόρουν τὴν τῆς μαρτυρίας προσηγορίαν ^t τῷ Χριστῷ, τῷ
 “ πιστῷ καὶ ἀληθινῷ μάρτυρι, καὶ πρωτοτόκῳ τῶν νεκρῶν,
 4 “ καὶ ἀρχηγῷ τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ ^v ἐπεμιμνήσκοντο τῶν
 “ ἐξεληλυθότων ἤδη μαρτύρων, καὶ ἔλεγον, Ἐκεῖνοι ^w ἤδη
 “ μάρτυρες, οὓς ἐν τῇ ὁμολογίᾳ Χριστὸς ἠξίωσεν ἀναληφ-
 “ θῆναι, ἐπισφραγισάμενος αὐτῶν διὰ τῆς ἐξόδου τὴν μαρτυ-
 “ ρίαν· ἡμεῖς δὲ ^x ὁμολογοὶ μέτριοι καὶ ταπεινοί. Καὶ μετὰ
 “ δακρύων παρεκάλουν τοὺς ἀδελφούς, δεόμενοι ἵνα ἐκτενεῖς
 5 “ εὐχαὶ ^y γίνωνται πρὸς τὸ τελειωθῆναι αὐτοὺς. Καὶ τὴν μὲν
 “ δύναμιν τῆς μαρτυρίας ἔργῳ ^z ἐπεδείκνυντο, πολλὴν παρρη-
 “ σίαν ἄγοντες πρὸς ^a πάντα τὰ ἔθνη, καὶ τὴν εὐγένειαν διὰ
 “ τῆς ὑπομονῆς καὶ ἀφοβίας καὶ ἀτρομίας φανεράν ^b ἐποίουν,
 “ τὴν δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς τῶν μαρτύρων προσηγορίαν
 “ παρητοῦντο, ἐμπεπλησμένοι φόβου Θεοῦ.” Καὶ αὖθις μετὰ
 βραχεὰ ^c φασίν· “ Ἐταπείνουν ἑαυτοὺς ὑπὸ τὴν κραταίαν
 6 “ χεῖρα, ὑφ’ ἧς ἱκανῶς νῦν εἰσὶν ὑψωμένοι. ^d Τότε δὲ πᾶσι
 “ μὲν ἀπελογοῦντο, κατηγοροῦν δὲ οὐδενός· ^e ἔλουν μὲν ἅπαν-
 “ τας, ἐδέσμευον δὲ οὐδένα· καὶ ὑπὲρ τῶν τὰ δεινὰ διατιθέν-
 “ των ἠῤῃχοντο, καθάπερ Στέφανος ὁ τέλειος μάρτυς, Κύριε,
 “ μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Εἰ δ’ ὑπὲρ τῶν

^s ἐπέπλησσαν πικρῶς] πικρῶς ἔ-
 φερων G.

^t τῷ ante Χριστῷ delevit secun-
 da manus e K. Deinde idem l.
 ἀληθινῷ καὶ πιστῷ.

^v ἐπεμιμ.] ὑπεμιμ. G.

^w ἤδη om. A.E.G.

^x ὁμολογοί] Ita edd. A.B.C.D.
 E.F. ὁμολογηταὶ G. ὁμολογουμένως
 H.I.K. sed in margine ὁμολογηταὶ
 habent I.K. Gronovius vero no-
 tavit codicem I. olim legisse ὁμό-

λογογοί, quod secunda manus mu-
 tarat in ὁμολογουμένως.

^y γίνωνται] γένωνται I.K.

^z ἐπεδείκνυντο] ἐπεδεικνύοντο I.K.

^a πάντα τὰ] πάντα om. Steph.
 A.E.I.K. τὰ om. G. πάντα habet
 c. *gentilibus*, in vers.

^b ἐποίουν] ποιοῦντες c.

^c φασίν] φησίν I.K.

^d Τότε] τοῦτο H.

^e ἔλουν μὲν] μὲν om. A.E.G.I.K.
 non male.

“λιθαζόντων ^fἐδέετο, πόσω ἑμᾶλλον ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν;”
 Καὶ αὖθις φασὶ μεθ’ ἑτέρα· “Οὗτος γὰρ καὶ μέγιστος αὐ-
 “τοῖς πρὸς αὐτὸν ὁ πόλεμος ἐγένετο, διὰ τὸ γνήσιον τῆς
 “ἀγάπης, ἵνα ^hἀποπνιχθεὶς ὁ θῆρ, οὓς πρότερον ᾔετο ἱκα-
 “ταπεπωκέναι, ζῶντας ἐξεμέσῃ. Οὐ γὰρ ^kἔλαβον καύχημα
 “κατὰ τῶν πεπτωκότων, ἀλλ’ ἐν οἷς ἐπλεόναζον ^lαὐτοί,
 “^m τοῦτο τοῖς ἐνδεεστέροις ἐπήρκουν, μητρικὰ σπλάγχνα
 “ἔχοντες, καὶ πολλὰ περὶ αὐτῶν ἐκχέοντες δάκρυα πρὸς τὸν
 “πατέρα. Ζωὴν ἡτήσαντο, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ⁿ ἦν καὶ συνε-
 “μερίσαντο τοῖς πλησίον. Κατὰ ⁿ πάντων νικηφόροι πρὸς
 “^o Θεὸν ἀπελθόντες, ^pεἰρήνην ^qἀγαπήσαντες αἰεὶ, καὶ εἰρήνην
 “^rἡμῖν παρεγγυήσαντες, μετ’ εἰρήνης ἐχώρησαν πρὸς ^s Θεόν,
 “μὴ καταλιπόντες πόνον τῇ μητρὶ, μηδὲ στάσιν καὶ πόλε-
 “μον τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ χαρὰν καὶ εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν
 “καὶ ἀγάπην.” Ταῦτα καὶ περὶ τῆς τῶν μακαρίων ^tἐκείνων
 πρὸς τοὺς παραπεπτωκότας τῶν ἀδελφῶν στοργῆς, ὠφελί-
 μως ^vπροσκέισθω, τῆς ἀπανθρώπου ^wκαὶ ἀνηλεοῦς ἔνεκα δια-
 θέσεως, τῶν μεταταῦτα ἀφειδῶς τοῖς Χριστοῦ μέλεσι προσ-
 ενηνεγμένων.

^f ἐδέετο] ἐδέοντο K. a sec. m.
 ita quoque c. sed legit ὑπὲρ τῶν
 ὑβρίζοντων ἐδέοντο, et vertit, *pro*
eis, qui ipsos tam contumeliose tor-
sissent, precabantur.

^g ἑμᾶλλον] καὶ addit G.

^h ἀποπνιχθεὶς] ἀποπνιγείς G. de-
 inde θηρον pro θῆρ.

ⁱ καταπεπωκέναι] καταπεπτωκέναι
 G. ut supra.

^k ἔλαβον] Ita edd. A.E.G.H.
 ἔλαβεν B.C.D.F.I.K.

^l αὐτοῖ] αὐτοῖς H.

^m τοῦτο] ταῦτα N.c.

ⁿ πάντων] Ita Val. Stroth. B.

C.D.F.G.H. πάντα Steph. A.E.
 I.K.

^o Θεὸν] τὸν Θεὸν G.

^p εἰρήνην] ἡμῖν add. I.K.

^q ἀγαπήσαντες αἰεὶ] ἀγαπ. αὐτοὶ
 Steph. Stroth.

^r ἡμῖν] Ita Steph. Stroth. Zim.
 Routh. A.E.G. Niceph. αἰεὶ Val.
 B.C.D.F.H.I.K. sed ἡμῖν post pri-
 orem εἰρήνην ponunt I.K.

^s Θεὸν] τὸν Θεὸν G.

^t ἐκείνων om. F.

^v προσκέισθω] προκεῖσθω E.G.

^w καὶ] τε καὶ edd. A.E. τε om.
 B.C.D.F.G.H.I.K. Niceph.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Ἅποία τῷ μάρτυρι Ἀττάλῳ δι' ὀνείρου γέγονεν ἐπιφάνεια.

(Nic. H. E. IV, 18.)

1 Ἡ δ' αὐτὴ τῶν προειρημένων ^xμαρτύρων γραφὴ καὶ ἄλλην
τινὰ μνήμης ἀξίαν ἱστορίαν περιέχει, ^yἣν καὶ οὐδεὶς ἂν γέ-
νοιτο φθόνος, μὴ οὐχί, τῶν ἐντενυζομένων εἰς γνῶσιν ^zπροσ-
θεῖναι. Ἐχει δὲ οὕτως. Ἀλκιβιάδου γάρ τινος ἐξ αὐτῶν,
πάνυ ^aαὐχμηρὸν βιούντος βίον, καὶ ^bμηδενὸς ὅλως τὸ πρό-
τερον μεταλαμβάνοντος, ἀλλ' ἢ ἄρτῳ μόνῳ καὶ ὕδατι χρω-
2 μένου, ^cπειρωμένου τε καὶ ἐν τῇ εἰρκτῇ οὕτω διάγειν, Ἀτ-
τάλῳ μετὰ τὸν πρῶτον ἀγῶνα ὃν ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ ^dἤνυσεν,
ἀπεκαλύφθη ὅτι μὴ καλῶς ^eποιοίῃ ^fὁ Ἀλκιβιάδης, μὴ χρώ-
μενος τοῖς κτίσμασι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλοις τύπον σκανδάλου
3 ^gὑπολείπόμενος. Πεισθεὶς δὲ ^hὁ Ἀλκιβιάδης πάντων ἰανέ-
δην μετελάμβανε, καὶ ἠὐχαρίσκει τῷ Θεῷ. Οὐ γὰρ ἀνεπί-
σκεπτοι ^kχάριτος Θεοῦ ἦσαν, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον
3 ^hἦν ^lσύμβουλον αὐτοῖς. Καὶ ταῦτα μὲν ^mὥδὲ ἐχέτω. Τῶν δ'
ἀμφὶ ⁿτὸν Μοντανὸν καὶ Ἀλκιβιάδην καὶ Θεόδοτον, ^oπερὶ
τὴν Φρυγίαν ἄρτι [τότε πρῶτον τὴν περὶ τοῦ προφητεῦειν
ὑπόληψιν παρὰ πολλοῖς ἐκφερομένων, (πλείσται γὰρ οὖν
καὶ ἄλλαι παραδοξοποιΐαι τοῦ θείου χαρίσματος εἰσέτι τότε

^x μαρτύρων om. Steph. Stroth.
Zim. A. habet c. *de martyribus*,
in vers.

^y ἣν καὶ] ἡνίκα G.

^z προσθεῖναι] προθεῖναι A.E. προ-
αχθῆναι G. Hinc c. IV. inchoat
H.

■ αὐχμηρὸν βιούντος βίον] αὐχμη-
ρῶς βιούντος Steph. A.E. Quod
dedimus, habet a. αὐστηρὸν βιούν-
τος βίον c. *vitam admodum duriter*
et austere instituens, in vers.

^b μηδενὸς ὅλως τὸ] μηδὲν ὅλως G.

^c πειρωμένου] πειρωμένῳ E.

^d ἤνυσεν] ἤνωσεν G.

^e ποιοίῃ] ποιεῖ I.K.

^f ὁ Ἀλκιβ.] Ita edd. A.E.H.
ὁ om. B.C.D.F.G.I.K. Niceph.
Sed v. paulo infra.

^g ὑπολείπόμενος] ὑπολιπ. I.K.

^h ὁ Ἀλκιβ.] Ita B.C.D.E.F.G.
I.K. Niceph. ὁ om. edd. A.H.

ⁱ ἀνέδην] ἀναίδην E.I.K. solito
scribarum errore.

^k χάριτος om. F. deinde τοῦ
Θεοῦ G.

^l σύμβουλον] σύμβολον G.

^m ὥδὲ] ὥδε G. Post ἐχέτω c. 5.
inchoat H.

ⁿ τὸν om. Steph. Stroth. A.E.
Niceph.

^o περὶ] καὶ περὶ H.

κατὰ διαφόρους ἐκκλησίας ἐκτελούμεναι, Πίστιν παρὰ πολλοῖς τοῦ κακείνους προφητεύειν παρεῖχον), καὶ ἤδη διαφωνίας⁴ ὑπαρχούσης περὶ τῶν δεδηλωμένων, αὐθις οἱ κατὰ τὴν Γαλιαν ἀδελφοὶ τὴν ἰδίαν κρίσιν καὶ περὶ τούτων εὐλαβῇ καὶ ὀρθοδοξοτάτῃ ὑποτάττουσιν, ἐκθέμενοι καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς τελειωθέντων μαρτύρων διαφόρους ἐπιστολάς, ἃς ἐν δεσμοῖς ἔτι ὑπάρχοντες τοῖς ἐπ' Ἀσίας καὶ Φρυγίας ἀδελφοῖς διεχάραξαν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἐλευθέρῳ τῷ τότε Ῥωμαίων ἐπισκόπῳ, τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης ἕνεκα πρεσβεύοντες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

[†] Ὅπως οἱ μάρτυρες τὸν Εἰρηναῖον δι' ἐπιστολῆς παρτίθεντο.

(Nic. H. E. IV, 13—15.)

Οἱ δ' αὐτοὶ μάρτυρες καὶ τὸν Εἰρηναῖον πρεσβύτερον ἤδη¹ τότε² ὄντα τῆς ἐν Λουγδούνῳ παροικίας³ τῷ δηλωθέντι κατὰ Ὑρώμην ἐπισκόπῳ συνίστων, πλείστα τῷ ἀνδρὶ μαρτυροῦντες, ὥς αἱ τοῦτον ἔχουσαι τὸν τρόπον² δηλοῦσι φωναί·
 “Χαίρειν ἐν Θεῷ^a σε^b ἐν πᾶσιν εὐχόμεθα καὶ ἀεὶ, πάτερ
 “Ἐλεύθερε. Ταῦτά σοι τὰ γράμματα προετρεψάμεθα²
 “τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ κοινωνὸν Εἰρηναῖον διακομίσαι, καὶ
 “παρακαλοῦμεν ἔχειν σε αὐτὸν ἐν παραθέσει, ζηλωτὴν ὄντα
 “τῆς διαθήκης^d Χριστοῦ. Εἰ γὰρ ἤδειμεν τόπον τινὶ^e δι-

^p πίστιν] εἰς τὴν πίστιν G.

^q δὴ om. G.

^r ὑποτάττουσιν] ἐπιτάττουσιν G.

^s ἕνεκα] Ita edd. A.E.G.H. ἕνε-
 κεν B.C.D.F.I.K.

^t ἐπιστολῇ περὶ μοντανῶ καὶ τῶν
 περὶ αὐτὸν F.

^v ἤδη] Ita B.C.D.F.H.I.K. om.
 edd. A.E. δὴ G. ἔτι τῇ τοῦ πρε-
 σβυτέρου καθέδρᾳ ἐνσεμννόμενον
 Niceph.

^w ὄντα] τὸν G.

^x τῷ] τῷ τε Steph. Stroth. A.E.

^y Ὑρώμην] Ῥωμαίων G.

^z δηλοῦσι] δηλοῦσαι E. Post

φωναί B.C. habent Ἐπιστολή.

^a σε om. F.

^b ἐν πᾶσιν] Ita edd. A.B.C.D.
 F.H. πᾶσιν Niceph. πάλιν E.G.
 I.K. Rufin.

^c Ἐλεύθερε] Ita Val. Stroth. A.
 C.D.E.F.G.H.I.K. Ruf. Niceph.
 Ἐλευθερίε Steph. B.

^d Χριστοῦ] τοῦ Χριστοῦ edd. A.
 E.H. τοῦ om. B.C.D.F.G.I.K.
 Niceph.

^e δικαιοσύνην] Ita edd. A.C.E.
 H.K. δικαιοσύνη F. δικαιοσύνης G.
 I. a sec. m. Niceph. Dubito de
 B.D.

“ καιοσύνην περιποιεῖσθαι, ὡς ^fπρεσβύτερον ἐκκλησίας ὅπερ
 3 “ ἐστὶν ἐπ’ αὐτῷ, ἐν πρώτοις ἀν παρεθέμεθα.” Τὶ δὲ ^gκα-
 τάλογον, ἰδίᾳ μὲν τῶν ἀποτμήσει κεφαλῆς τετελειωμένων, ἰδίᾳ
 δὲ τῶν θηρσὶν ^hεἰς βορὰν παραβεβλημένων, καὶ αὖθις τῶν
 ἐπὶ τῆς εἰρκτῆς κεκοιμημένων, τὸν τε ἀριθμὸν τῶν εἰσέτι
 4 τότε περιόντων ὁμολογητῶν; Ὅτῃ γὰρ φίλον, καὶ ταῦτα
 ῥάδιον πληρέστερα διαγνῶναι, μετὰ χεῖρας ἀναλαβόντι τὸ
 σύγγραμμα, ὃ καὶ αὐτὸ τῇ τῶν μαρτυρίων συναγωγῇ πρὸς
 ἡμῶν, ὡς γοῦν ἔφην, ⁱκατείλεκται. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐπ’ ^kἈν-
 τωνίου τοιαῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Ὡς Μάρκῳ Αὐρηλίῳ Καίσαρι ταῖς τῶν ἡμετέρων εὐχαῖς οὐρανόθεν ὁ θεὸς
 ἐπακούσας ^lὑέτισεν.

(Nic. H. E. IV, 12.)

Ι Τούτου ^mδὴ ἀδελφὸν Μάρκον Αὐρήλιον Καίσαρα λόγος
 ἔχει, Γερμανοῖς καὶ Σαρμάταις ἀντιπαραταπτόμενον μάχῃ, ^{no}
 δίψῃ πιεζομένης ⁿαὐτοῦ τῆς στρατιᾶς, ἐν ἀμηχανίᾳ γενέ-
 σθαι, τοὺς δὲ ἐπὶ τῆς ^oΜελιτινῆς οὕτω καλουμένης λεγεῶνος
 στρατιώτας, διὰ ^pπίστεως ἐξ ἐκείνου καὶ εἰς δεῦρο συνεστῶ-
 σης, ἐν τῇ πρὸς τοὺς πολεμίους παρατάξει γόνυ θέντας ἐπὶ

^fπρεσβύτερον] Ita Val. Stroth. A.B.C.D.E.F.G.H.K.c. *presbyterum*, in vers. πρεσβύτερος Steph. πρεσβυτέρῳ I. a sec. m.

^gκατάλογον] λέγειν G. deinde τῶν pro τὸν E.

^hεἰς βορὰν] Ita divisim edidi post Steph. Stroth. Heinich. probante (ut videtur) Routhio: ita quoque diserte habent C.F.G. Valesius vero edidit εἰσβορὰν, neque quicquam annotarunt collatores codicum A.E.H.I.K.

ⁱκατείλεκται] κατείλεται Steph.

^kἈντωνίου] Ἀντωνίνον F. Post

τοιαῦτα addunt καὶ οὕτως ἔχοντα Steph. A.E.K. ἱστορεῖται G.

^lὑέτισεν] ὕσεν G.

^mδὴ] δὲ G.

ⁿαὐτοῦ] αὐτῷ H.

^oΜελιτινῆς] Ita Val. B.C.D.F. Μελιτίνης Steph. Stroth. A. De cæteris nihil certum ausim affirmare: credo vero codices G.H.I. K. legere Μελιτινῆς, nisi quod observavit Gronovius in I.K. legi Μελιτηνῆς.

^pπίστεως ἐξ ἐκείνου] πίστειν ἐξ ἐκείνων G.

^a γῆν, κατὰ τὸ οἰκείον ἡμῖν τῶν εὐχῶν ἔθος, ἐπὶ τὰς πρὸς
^r τὸν Θεὸν ἰκεσίας ^s τραπέσθαι. Παραδόξου δὲ τοῖς πολέμοις ²
^t τοῦ τοιούτου δὴ θεάματος φανέντος, ἄλλό τι λόγος ἔχει
 παραδοξότερον ἐπικαταλαβεῖν αὐτίκα· σκηπτὸν μὲν εἰς ^v φυ-
 γῆν καὶ ἀπώλειαν συναυνοῦντα τοὺς πολέμους, ὄμβρον δὲ
^w ἐπὶ τὴν τῶν τὸ θεῖον παρακεκληκότων στρατιὰν, πᾶσαν ἀν-
 τὴν ἐκ τοῦ δίψους μέλλουσιν ὅσον ^x οὐπω ^y διαφθαρήσεσθαι,
 ἀνακτώμενον. Ἡ δὲ ἱστορία φέρεται μὲν καὶ παρὰ τοῖς 3
 πόρρω τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου συγγραφεῦσιν, οἷς ^z μέλον γέ-
 γονε τῆς κατὰ τοὺς ^a δηλουμένους γραφῆς· δεδήλωται ^b δὲ καὶ
 πρὸς τῶν ἡμετέρων. Ἀλλὰ τοῖς μὲν ἔξωθεν ἱστορικοῖς, ἅτε
^c τῆς πίστεως ἀνοικεῖοις, ^d τέθεται μὲν τὸ παράδοξον, οὐ
^e μὴν καὶ ταῖς τῶν ἡμετέρων εὐχαῖς τοῦτο ὁμολογήθη γεγο-
 νέναι· τοῖς ^f δέ γε ἡμετέροις ἅτε ἀληθείας φίλοις, ἀπλῶ καὶ
 ἀκακοήθει τρόπῳ τὸ πραχθὲν ^g παραδέδοται. Τούτων δ' ἂν 4
^h εἴη καὶ Ἀπολινάριος, ἐξ ἐκείνου φήσας τὴν δι' εὐχῆς τὸ
 παράδοξον πεποιηκυῖαν λεγεῶνα οἰκείαν τῷ γεγονότι πρὸς
 τοῦ βασιλέως εἰληφέναι προσηγορίαν, ⁱ Κεραυνοβόλον τῇ
 Ῥωμαίων ἐπικληθεῖσαν φωνῇ. Μάρτυς δὲ τούτων γένοιτ' ἂν
 ἀξιόχρεως ὁ Τερτυλλιανὸς, ^k τῇ Ῥωμαϊκῇ συγκλήτῳ προσ-
 φωνήσας ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀπολογία, ἧς καὶ ^l πρόσθεν 5
 ἐμνημονεύσαμεν, τὴν τε ἱστορίαν βεβαιῶν σὺν ἀποδείξει

^a γῆν] τὴν γῆν edd. A.E.H. τὴν ceph.

om. B.C.D.F.G.I.K.

^r τὸν Θεόν] Ita edd. A.E.G.H.

Niceph. τὸν om. B.C.D.F.I.K.

^s τραπέσθαι] τρέπεσθαι G.

^t τοῦ om. Steph. A.E. Deinde
 τοιούδε (sic) pro τοιούτου δὴ H.
 διαθέματος pro δὴ θεάματος G.

^v φυγῆν] φυγεῖν H.

^w ἐπὶ om. G.

^x οὐπω] οὐδέπω G.H.

^y διαφθαρήσεσθαι] Ita edd. A.
 E.H. Niceph. διαφθεῖρεσθαι B.C.
 D.F.G.I.K.

^z μέλον] μᾶλλον G. μέλλον Ni-

^a δηλουμένους] δηλουμένης G.

^b δὲ καὶ] καὶ om. G.

^c τῆς] τοῖς F.

^d τέθεται] ἐκτέθεται G.

^e μὴν καὶ] μὴν γε G.

^f δέ γε] γε om. G.

^g παραδέδοται] παραδέδωται F.

^h εἴη om. B.C.D.F.

ⁱ Κεραυνοβόλον] Κεραυνοβόλος I.
 K. Niceph.

^k τῇ Ῥωμαϊκῇ] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.H.I.K.V. τὴν Ῥωμαϊκὴν
 τῇ Steph. A.E.G.

^l πρόσθεν] πρότερον Steph.

^mμείζονι καὶ ⁿἐναργεστέρα. Γράφει δ' οὖν καὶ αὐτὸς λέγων, Μάρκου ^oτοῦ συνετωτάτου βασιλέως ἐπιστολὰς εἰσέτι νῦν φέρεσθαι, ἐν Ραῖς αὐτὸς ^ιμαρτυρεῖ ἐν Γερμανίᾳ ὕδατος ἀπορία μέλλοντα αὐτοῦ τὸν στρατὸν διαφθείρεσθαι, ταῖς 6 τῶν Χριστιανῶν εὐχαῖς σεσῶσθαι. Τοῦτον δέ φησι καὶ θάνατον ἀπειλῆσαι τοῖς κατηγορεῖν ἡμῶν ἐπιχειροῦσιν. Οἷς ὁ δηλωθεὶς ἀνὴρ καὶ ταῦτα ^ιπροσεπιλέγει· “ Ποταποὶ οὖν οἱ
“ νόμοι οὔτοι οἷς καθ' ἡμῶν ^sμόνων ^τἔπονται ἀσεβεῖς, ^vἄδικοι,
“ ὥμοι; οὐς οὔτε Οὔεσπασιανὸς ἐφύλαξε, καίτοι γε Ἰουδαί-
“ οὺς νικήσας· οὐς Τραϊανὸς ἐκ μέρους ἐξουθένησε, κωλύων
“ ^wἐπιζητεῖσθαι Χριστιανούς· οὐς οὔτε Ἀδριανὸς, καίτοι γε
“ πάντα τὰ περίεργα πολυπραγμονῶν, οὔτε ὁ ^xΕὐσεβὴς
7 “ ἐπικληθεὶς ^yἐπεκύρωσεν.” Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπη τις ^zἐθέλῃ, τιθέσθω· μετίωμεν δὲ ἡμεῖς ἐπὶ τὴν τῶν ἐξῆς ^aἀκολουθίαν. Ποθεινοῦ ^bδὲ ἐφ' ὅλοις τῆς ζωῆς ἔτεσιν ^cἐνενήκοντα σὺν τοῖς ἐπὶ Γαλλίας μαρτυρήσασι τελειωθέντος, Εἰρηναῖος τῆς κατὰ Λούγδουνον, ἧς ὁ Ποθεινὸς ἡγεῖτο παροικίας, τὴν ἐπισκοπὴν διαδέχεται. Πολυκάρπου δὲ τοῦτον ἀκουστὴν γενέσθαι κατὰ 8 τὴν νέαν ἐμανθάνομεν ἡλικίαν. Οὗτος τῶν ἐπὶ Ῥώμης ^dτὴν διαδοχὴν ἐπισκόπων ^eἐν τρίτῃ συντάξει τῶν πρὸς τὰς αἰρέ-

^mμείζονι] κρείττονι Steph. Stroth. Zim. A.E.

ⁿἐναργεστέρα] Ita edd. A.E.G. H.K. ἐνεργεστέρα B.C.D.F. utramque lectionem habet I.

^oτοῦ om. F.

^pαῖς] οἷς F.

^qμαρτυρεῖ] Ita Val. B.C.D.F. H.I.K. μαρτύρεται Steph. Stroth. A.E.G. Niceph.

^ιπροσεπιλέγει] ἐπιλέγει G.

^sμόνων] μόνον Stroth. Zim. C. D. Niceph. Valesius conjecit οἷς καθ' ἡμῶν μόνον, q. l. Heinichen admisit in textum, citato etiam Grutero: sed Gruterus tantum μόνον pro μόνων habet, non οἷς pro οὔ.

^τἔπονται] ἔσονται G. c. g. *quas adversus nos soli exercent impij*, Christoph.

^vἄδικοι] ἀδόκιμοι I.K.

^wἐπιζητεῖσθαι] ἐκζητεῖσθαι Steph. G.

^xΕὐσεβὴς] ἀσέβης F.

^yἐπεκύρωσεν] ἀπεκύρωσεν I.K.

^zἐθέλῃ] Ita Val. Stroth. B.C. D.F.I.K. ἔθελον E.H. ἐθέλει Steph. A. θέλει G.

^aἀκολουθίαν. Hinc c. 8. inchoat H.

^bδὴ] οὖν ἤδη G.

^cἐνενήκοντα] ὀκτῶ I.K.

^dτὴν διαδ.] τὴν κατὰ διαδ. G.

^eἐν τρίτῃ] τῇ τρίτῃ G.

σεις παραθέμενος, εἰς Ἐλεύθερον, οὗ τὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῖν ^fἐξετάζεται, ὡς ἂν δὴ κατ' αὐτὸν σπουδαζομένης αὐτῷ τῆς γραφῆς, τὸν κατάλογον ^gἵστησι, γράφων ὧδε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

Τῶν ἐπὶ Ῥώμης ἐπισκοπευσάντων κατάλογος.

(Nic. H. E. IV, 15.)

“Θεμελιώσαντες οὖν καὶ οἰκοδομήσαντες οἱ μακάριοι ἀπό-
 “στολοι τὴν ἐκκλησίαν, Λίνῳ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς λειτουργ-
 “γίαν ^hἐνεχείρισαν. Τούτου τοῦ Λίνου Παῦλος ἐν ταῖς
 “πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολαῖς μέμνηται, διαδέχεται δὲ αὐτὸν
 “Ἀνέγκλητος. Μετὰ τοῦτον δὲ τρίτῳ τόπῳ ἀπὸ τῶν ἀπο-
 “στόλων τὴν ἐπισκοπὴν κληροῦται Κλήμης, ⁱὃ καὶ ἑωρακὼς
 “τοὺς μακαρίους ἀποστόλους, καὶ ^kσυμβεβληκὼς αὐτοῖς, καὶ
 “ἔτι ἑναυλον τὸ κήρυγμα τῶν ἀποστόλων καὶ τὴν παράδοσιν
 “πρὸ ὀφθαλμῶν ^lἔχων, οὐ μόνος, ἔτι γὰρ πολλοὶ ὑπελεί-
 “ποντο τότε ὑπὸ τῶν ἀποστόλων δεδιδασμένοι. Ἐπὶ τού-
 “του οὖν τοῦ Κλήμεντος στάσεως οὐκ ὀλίγῃς τοῖς ἐν Κο-
 “ρίνθῳ γενομένης ἀδελφοῖς, ^mἐπέστειλεν ἢ ἐν Ῥώμῃ ἐκκλη-
 “σία ἱκανωτάτῃν γραφὴν τοῖς Κορινθίοις, εἰς εἰρήνην συμ-
 “βιβάζουσα αὐτοὺς, καὶ ἀνανεοῦσα τὴν πίστιν αὐτῶν, καὶ
 “ἦν νεωστὶ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων παράδοσιν ⁿεἰλήφει.” Καὶ
 μετὰ βραχέα φησί· “Τὸν δὲ Κλήμεντα τοῦτον διαδέχεται
 “Εὐάρεστος, καὶ τὸν Εὐάρεστον Ἀλέξανδρος. Εἰθ' ^oοὐ-
 “τως ἔκτος ἀπὸ τῶν ἀποστόλων καθίσταται Ξύστος. Μετὰ
 “δὲ τοῦτον Τελεσφόρος, ^pὃς καὶ ἐνδόξως ἐμαρτύρησεν”

^f ἐξετάζεται—σπουδαζομένης om.

G.

^g ἵστησι] ἱστορεῖ G.

^h ἐνεχείρισαν] ἐνεχείρησαν E. ἐκ-
 χείρισαν G.

ⁱ ὃ καὶ] ὃς καὶ I.K.

^k συμβεβληκὼς] συνεκβεβληκὼς I.
 juxta collat. Gronov. συμβεβιωκὼς
 M.P.a. cum illis de fide communi-
 caverat, Christoph.

^l ἔχων] ἔχω F. pessime.

^m ἐπέστειλεν] ἀπέστειλεν G.

ⁿ εἰλήφει] εἰλήφη G. καταγγελ-
 λουσα addit Stroth. e Latino Ire-
 naei Interprete, qui scripsit *annun-*
tians. q. v. habet etiam c. et in
 vers. ante oculos proposuit.

^o οὕτως] οὗτος E.

^p ὃς om. G.

“ ἔπειτα Ὑγίνος, εἶτα Πίος, μεθ’ ὃν Ἀνίκητος. ^q Διαδεξα-
 “ μένου τὸν Ἀνίκητον ^r Σωτήρος, νῦν δωδεκάτῳ τόπῳ τὸν
 “ τῆς ἐπισκοπῆς ἀπὸ τῶν ἀποστόλων κατέχει κλῆρον Ἐλεύ-
 “ θερος. Τῇ αὐτῇ τάξει καὶ τῇ αὐτῇ ^u διδαχῇ ἣ τε ^t ἀπὸ τῶν
 “ ἀποστόλων ^v ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παράδοσις καὶ τὸ τῆς ἀλη-
 “ θείας κήρυγμα κατήντηκεν εἰς ἡμᾶς.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

Ὡς διὰ μέχρι τῶν τότε καιρῶν διὰ τῶν πιστῶν δυνάμεις ἐνηργοῦντο
 παράδοξοι.

(Nic. H. E. IV, 13.)

¹ Ὡς ταῦτα ὁ Εἰρηναῖος, ἀκολουθῶς ταῖς προδιεξοδευθείσαις
 ἡμῖν ὑπογράφας ἱστορίαις, ἐν ^x οἷς ἐπέγραψε πέντε οὖσι
 τὸν ἀριθμὸν, Ἐλέγχου καὶ ἀνατροπῆς τῆς ψευδωνύμου γνώ-
 σεως, ἐν δευτέρῳ ^y τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ὅτι δὴ καὶ εἰς αὐτὸν
 ὑποδείγματα τῆς θείας καὶ παραδόξου δυνάμεως ἐν ἐκκλησί-
 αῖς τισὶν ὑπολέλειπτο, διὰ τούτων ἐπισημαίνεται ^z λέγων
² “ ^a Τοσοῦτον δὲ ἀποδέουσι τοῦ νεκρὸν ^b ἐγείρειν, καθὼς ὁ
 “ Κύριος ἤγειρε καὶ οἱ ἀπόστολοι διὰ προσευχῆς, καὶ ἐν τῇ
 “ ἀδελφότητι ^c πολλάκις, διὰ τὸ ἀναγκαῖον ^d τῆς κατὰ τόπον
 “ ἐκκλησίας πάσης αἰτησαμένης μετὰ νηστείας ^e καὶ λιτανείας

^q Διαδεξαμένου] Διαδεχομένου I. ψε F.
 cum altera lectione superscripta.

^r Σωτήρος] Σωτηρίχου G. ut
 semper.

^s διδαχῇ] Ita omnes Eusebii
 codices, quamvis Irenæus scrip-
 sisse videtur διαδοχῇ, q. l. Zim-
 mermannus in textum admisit:
 ita quoque legit c. et in vers.

^t ἀπὸ om. G.

^v ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ] Ita edd. A.E.
 G.H.I.K. ἐκκλησιαστικῇ C. ἐκκλη-
 σιαστικῆς F. Dubito igitur de
 B.D. Verba ἐν τῇ om. I. sed su-
 pra scribuntur.

^w Ταῦτα] Ταῦτα καὶ F.

^x οἷς] αἰς F.G. deinde ὑπέγρα-

^y τῆς] δὲ τῆς c.

^z λέγων] λέγων ὁ αὐτὸς c.

^a Τοσοῦτον δὲ ἀποδέουσι] τοσοῦ-
 τον δὲ οὖσι (sic) G.

^b ἐγείρειν] ἀναστήσαι H. ἤγειρεν
 I.K.

^c πολλοὶ ante πολλάκις habent
 Steph. Val. A.B.C.D.F. om. Stroth.
 (probante Valesio) Zim. Heinich.
 E.G.H.I.K. Irenæi Interp. Ru-
 fin. Niceph. πολλάκις δὲ habet c.

^d τῆς] καὶ τῆς E.G.M.g.

^e καὶ λιτανείας πολλῆς] πολλῆς
 καὶ ἀγνείας Steph. A.E. λιτανείας c.
 jejuniis et multa intercessione, in
 vers.

“ πολλῆς, ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα τοῦ τετελευτηκότος, καὶ
 “ ^fἐχαρίσθη ὁ ἄνθρωπος ταῖς εὐχαῖς τῶν ἀγίων.” Καὶ αὖθις
 φησὶ μεθ’ ἕτερα· “ Εἰ δὲ καὶ τὸν Κύριον φαντασιωδῶς τὰ ³
 “ τοιαῦτα πεποιηκέναι φήσουσιν, ἐπὶ τὰ προφητικά ἀνάγον-
 “ τες αὐτοὺς, ἐξ αὐτῶν ^εἐπιδείξωμεν ^hπάντα οὕτως περὶ αὐ-
 “ τοῦ καὶ προειρηθῆαι καὶ γεγονέναι βεβαίως, καὶ αὐτὸν
 “ ⁱμόνον εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Διὸ ^kκαὶ ἐν τῷ ἐκείνου
 “ ὀνόματι οἱ ἀληθῶς αὐτοῦ μαθηταί, παρ’ αὐτοῦ λαβόντες
 “ τὴν χάριν, ἐπιτελοῦσιν ἐπ’ εὐεργεσίᾳ τῇ τῶν λοιπῶν ἀν-
 “ θρώπων, καθὼς εἰς ^lἕκαστος τὴν δωρεὰν εἴληφε παρ’ αὐ-
 “ τοῦ. Οἱ μὲν γὰρ δαίμονας ἐλαύνουσι βεβαίως καὶ ἀληθῶς, ⁴
 “ ὥστε πολλάκις καὶ πιστεύειν ^mαὐτοὺς ἐκείνους καθαρισθέν-
 “ τας ἀπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, καὶ εἶναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ·
 “ ⁿοἱ δὲ καὶ πρόγνωσιν ἔχουσι τῶν μελλόντων, καὶ ὀπτασίας
 “ καὶ ῥήσεις προφητικάς· ἄλλοι δὲ τοὺς κάμνοντας διὰ τῆς
 “ τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως ἰώνται, καὶ ^oὑγιεῖς ^oἀποκαθιστᾶσιν.
 “ Ἦδη δὲ, καθὼς ἔφαμεν, καὶ νεκροὶ ἠγέρθησαν, καὶ παρέ-
 “ μειναν ^pσὺν ἡμῖν ^qἔτεσιν ἱκανοῖς. Καὶ τί γάρ; οὐκ ἔστιν ⁵
 “ ἀριθμὸν εἰπεῖν τῶν ^rχαρισμάτων, ὧν κατὰ παντὸς τοῦ
 “ κόσμου ἡ ἐκκλησία παρὰ Θεοῦ λαβοῦσα, ἐν τῷ ὀνόματι
 “ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σταυρωθέντος ἐπὶ Ποντίου ^sΠιλάτου,
 “ ἐκάστης ἡμέρας ἐπ’ εὐεργεσίᾳ τῇ τῶν ἐθνῶν ἐπιτελεῖ, μήτε

^f ἐχαρίσθη] εὐχαρίσθη G.

^ε ἐπιδείξωμεν] Ita B.C.D.E.F. G.I. a pr. m. K. a pr. m. ἐπιδεί-
 ξομεν edd. A.H.I. a sec. m. K. a
 sec. m. Niceph. *Demonstrabimus*,
 Vet. Interp.

^h πάντα] πάντας Steph.

ⁱ μόνον εἶναι] εἶναι μόνον G.

^k καὶ ἐν] καὶ οἱ ἐν G. omisso οἱ
 ante ἀληθῶς.

^l ἕκαστος] αὐτῶν add. edd. A.E.
 om. B.C.D.F.G.H.I.K. Irenæi In-
 terp. Niceph. ἐκάστην δωρεὰν l.
 G.

^m αὐτοὺς ἐκείνους] Ita edd. A.
 E.G.H. ἐκείνους αὐτοὺς B.C.D.F.

I.K. τοὺς ante καθαρ. add. Stroth.
 B.C.D.F. om. Steph. Val. A.E.
 G.H.I.K.

ⁿ οἱ δὲ] οὐδὲ G. pessime.

^o ἀποκαθιστᾶσιν] ἀποκαθιστῶσιν
 G.

^p σὺν] Ita Val. Stroth. B.C.E.
 F.G.H.I.K.g. Niceph. om. Steph.
 A. ἐν D. *Nobiscum* Interp. Vet.

^q ἔτεσιν ἱκανοῖς] Ita B.C.D.F.G.
 I.K. ἱκανοῖς ἔτεσι edd. A.E.H.
Annis multis Irenæi Interp.

^r χαρισμάτων] χρησμάτων C. per-
 peram.

^s Πιλάτου] Post h.v. πολλὰ θαύ-
 ματα addit c. et in vers.

“ ἐξαπατῶσα τινὰς, μήτε ἐξαργυρίζομένη· ὥς γὰρ ὠρεὰν
 6 “ εἴληφε παρὰ Θεοῦ, ὠρεὰν καὶ διακονεῖ.” Καὶ ἐν ἑτέρῳ δὲ
 τόπῳ ὁ αὐτὸς γράφει· “ Καθὼς καὶ πολλῶν ἀκούομεν ἀδελ-
 “ φῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προφητικὰ χαρίσματα ἐχόντων, καὶ
 “ παντοδαπαῖς λαλούντων διὰ τοῦ Πνεύματος γλώσσαις,
 “ καὶ τὰ κρύφια τῶν ἀνθρώπων εἰς φανερόν ἀγόντων ἐπὶ τῷ
 “ συμφέροντι, καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ ἐκδιηγουμένων.”
 7 Ταῦτα καὶ περὶ τοῦ διαφορὰς χαρισμάτων μέχρι καὶ τῶν
 δηλουμένων χρόνων παρὰ τοῖς ἀξίοις διαμεῖναι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η.

Ἦ Ὅπως ὁ Εἰρηναῖος τῶν θείων μνημονεύει γραφῶν.

(Nic. H. E. IV, 14.)

1 Ὡς Ἐπεὶ δὲ ἀρχόμενοι τῆς πραγματείας ὑπόσχεσιν πεποιή-
 μεθα, παραθήσεται κατὰ καιρὸν εἰπόντες τὰς τῶν ἀρχαίων
 ἐκκλησιαστικῶν πρεσβυτέρων ^x τε καὶ συγγραφέων φωνὰς,
 ἐν αἷς τὰς περὶ τῶν ἐνδιαθέκων γραφῶν εἰς αὐτοὺς κατελθού-
 σας παραδόσεις γραφῇ ὕπο παραδεδώκασιν, φέρε καὶ τὰς αὐτοῦ
 παραθώμεθα λέξεις. Καὶ πρώτας ^z γε τὰς περὶ τῶν ἱερῶν
 2 εὐαγγελίων, οὕτως ἐχούσας· “ Ὁ μὲν δὲ Ματθαῖος ἐν τοῖς
 “ Ἑβραίοις τῇ ἰδίᾳ ^a αὐτῶν διαλέκτῳ καὶ γραφὴν ἐξήνεγκεν
 “ εὐαγγελίου, τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου ἐν Ῥώμῃ εὐαγ-
 “ γελιζομένων καὶ θεμελιούντων τὴν ἐκκλησίαν. Μετὰ δὲ
 “ τὴν ^b τούτων ἔξοδον, Μάρκος ὁ μαθητὴς καὶ ἐρμηνευτὴς
 “ Πέτρου, καὶ αὐτὸς τὰ ὑπὸ Πέτρου κηρυσσόμενα ἐγγράφως

^t τοῦ om. G.

^v Ὅπως Εἰρηναῖος μνημονεύει τῶν
 θείων γραφῶν.

^w Ἐπεὶ] ἐπεὶ δὲ G.

^x τε καὶ] τε om. Steph. καὶ
 om. G.

^y παραδεδώκασιν] Post h. v. τού-
 των δὲ καὶ ὁ Εἰρηναῖος ἣν habent
 Val. Stroth. B.C.D.F.G.H.I.K.c.
 et in vers. om. Steph. A.E. No-

tantur quoque a Valesio quasi su-
 perfluæ, et a Scholiaste quodam
 ad marginem adscriptæ. Irenæus
 satis describitur in v. αὐτοῦ.

^z γε] τε Steph. γε habet g.

^a αὐτῶν διαλέκτῳ] διαλέκτῳ αὐτῶν
 Steph.

^b τούτων ἔξοδον] τούτου ἔκδοσιν
 c. quo quidem edito.

“ ἡμῖν παραδέδωκε· καὶ Λουκᾶς δὲ ὁ ἀκόλουθος Παύλου τὸ
 “ ὑπ’ ἐκείνου κηρυσσόμενον εὐαγγέλιον ἐν βιβλίῳ κατέθετο. ³
 “ Ἐπειτα Ἰωάννης ὁ μαθητὴς τοῦ Κυρίου, ὁ ^ακαὶ ἐπὶ τὸ
 “ στῆθος αὐτοῦ ἀναπεσὼν, καὶ αὐτὸς ἐξέδωκε τὸ εὐαγγέλιον,
 “ ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας διατρίβων.” Ταῦτα μὲν οὖν ἐν
 τρίτῳ τῆς εἰρημένης ὑποθέσεως τῷ προδηλωθέντι εἴρηται.
 Ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ περὶ τῆς Ἰωάννου Ἀποκαλύψεως, καὶ
 τῆς ψήφου τῆς ^επερὶ τοῦ ἀντιχρίστου προσηγορίας οὕτω
 διαλαμβάνει· “ Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, καὶ ἐν πᾶσι δὲ ⁴
 “ τοῖς σπουδαίοις καὶ ἀρχαίοις ἀντιγράφοις τοῦ ἀριθμοῦ
 “ τούτου κειμένον, καὶ μαρτυρούντων αὐτῶν ἐκείνων τῶν κατ’
 “ ὅψιν τὸν Ἰωάννην ἑωρακότων, καὶ τοῦ λόγου διδάσκοντος
 “ ἡμᾶς ὅτι ὁ ἀριθμὸς τοῦ ὀνόματος τοῦ θηρίου κατὰ τὴν
 “ ἑξῶν Ἑλλήνων ψῆφον διὰ τῶν ^hἐν αὐτῷ γραμμάτων ⁱἐμ-
 “ φαίνεται.” Καὶ ὑποκαταβάς περὶ τοῦ αὐτοῦ φάσκει ⁵
 “ Ἡμεῖς οὖν οὐκ ^kἀποκινδυνεύομεν περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ
 “ ἀντιχρίστου ἀποφαινόμενοι βεβαιωτικῶς. Εἰ γὰρ ἔδει
 “ ἀναφανδὸν ^lτῷ νῦν καιρῷ κηρύττεσθαι τοῦνομα αὐτοῦ, δι’
 “ ἐκείνου ἂν ἐρρέθη τοῦ καὶ τὴν ἀποκάλυψιν ἑωρακότος· οὐδὲ
 “ γὰρ πρὸ πολλοῦ χρόνου ^mἑωράθη, ἀλλὰ σχεδὸν ἐπὶ τῆς

^c βιβλίῳ] Ita edd. A.E.H. βιβλφ C.G.I.K. Dubito de B.D. nam in F. omnia inter εὐαγγέλιον et ἐν Ἐφέσῳ omittuntur propter homœoteleuton. Totus locus a καὶ αὐτὸς usque ad Ἰωάννης mira quadam diversitate ita exhibetur in G. καὶ αὐτὸς τὸ ὑπεκείμενον κηρυσσόμενον εὐαγγέλιον ἐν βιβλίῳ κατέθετο ἔπειτα καὶ λουκᾶς καθ’ ἑαυτὸν συνεγράφατο τὸ εὐαγγέλιον. ἔπειτα Ἰωάννης.

^d καὶ ἐπὶ τὸ στῆθος] ἐπὶ τοῦ στῆθους G.

^e περὶ] Ita B.C.D.F.H.I.K. om. edd. A.E. Strothius citat Christoph. et Jon. quasi legissent ψήφου καὶ περὶ τῆς τοῦ Ἀντ. sed Readingius nihil notavit ex Jon.

[M.] præter ψήφου περ (sic) τῆς, et in margine ed. Gen. legimus, “ Ch. καὶ περὶ τῆς τοῦ.” Christoph. vertit, *de Apocalypsi Joannis et supputatione numeri nominis Antichristi*. Nihil affirmandum est de G. totum enim locum τοῦ Ἀντιχρίστου—τούτων omittit.

^f οὕτω] οὕτως Steph.

^g τῶν om. E.G.

^h ἐν αὐτῷ] αὐτῶν I.K.

ⁱ ἐμφαίνεται] ἔξει ἐξακόσια ἐξήκοντα καὶ ἑξ. c. et in vers.

^k ἀποκινδυνεύομεν] ἀποκινδυνεύομεν c. *periculum subire nolimus*, in vers.

^l τῷ νῦν] ἐν τῷ νῦν G.

^m ἑωράθη] ὠράθη A.E.

“ ἡμετέρας γενεᾶς, πρὸς ¹¹τῷ τέλει τῆς Δομετιανοῦ ἀρχῆς.”
 6 Ταῦτα καὶ περὶ τῆς ἀποκαλύψεως ἱστορήται τῷ δεδηλωμένῳ.
 Μέμνηται δὲ καὶ τῆς Ἰωάννου πρώτης ἐπιστολῆς, ^ομαρτύρια
 ἐξ αὐτῆς πλείστα ^ρεἰσφέρων, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς Πέτρου προ-
 τέρας. Οὐ μόνον δὲ οἶδεν, ἀλλὰ καὶ ἀποδέχεται, τὴν τοῦ
 Ποιμένου γραφὴν, λέγων “ Καλῶς οὖν ¹εἶπεν ἡ γραφή ἡ
 “ λέγουσα, Πρῶτον πάντων πίστευσον ὅτι ¹εἷς ἐστὶν ὁ Θεός,
 7 “ ὁ τὰ πάντα κτίσας καὶ τὰ ἐξῆς.” Καὶ ῥητοῖς δὲ ⁸τισὶν ἐκ
 τῆς ¹Σολομῶνος Σοφίας κέχρηται μονονουχὶ φάσκων ὄρασις
 δὲ Θεοῦ περιποιητικὴ ^νἀφθαρσίας, ἀφθαρσία δὲ ἐγγὺς εἶναι
 ποιεῖ Θεοῦ. Καὶ ἀπομνημονευμάτων δὲ ἀποστολικοῦ τινὸς
 πρεσβυτέρου, οὗ τοῦνομα σιωπῇ ^ωπαρέδωκε, ^χμνημονεύει, ἐξ-
 8 ηγήσεις ^υτε αὐτοῦ θείων γραφῶν ^zπαρατίθεται. ^α”Ετι καὶ
 Ἰουστίνου τοῦ μάρτυρος καὶ Ἰγνατίου μνήμην ^βπεποιήται,
 μαρτυρίαις αὐθις καὶ ἀπὸ τῶν τούτοις γραφέντων κεχρημέ-
 νος. Ἐπήγγελλται ^εδὲ ὁ αὐτὸς ^δἐκ τῶν Μαρκίωνος συγ-
 γραμμάτων ἀντιλέξειν αὐτῷ ἐν ἰδίῳ σπουδάσματι. Καὶ περὶ
 τῆς κατὰ τοὺς ἐβδομήκοντα ^εἐρμηνείας τῶν θεοπνεύστων
 9 γραφῶν, ἄκουε οἷα ¹κατὰ λέξιν γράφει. “ Ὁ Θεός οὖν ἄν-
 “ θρωπος ἐγένετο, καὶ αὐτὸς ¹Κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς, δοὺς τὸ
 “ τῆς παρθένου σημεῖον· ἀλλ’ ⁸οὐχ ὥς ἔνιοι φασὶ τῶν νῦν

¹¹ τῷ τέλει] τὸ τέλος F. Ante
 πρὸς G. inserit καί.

^ο μαρτύρια] μύρια G. μαρτυρίας
 I.K. iidem deinde πλείστας (sic).

^ρ εἰσφέρων] φέρων Steph. A.E.
 G. εἰσφέρων a.

¹ εἶπεν] Ita edd. A.B.C.D.F.H.
 om. E.G.I.K. Pronunciavit, Ire-
 næi Interp.

¹ εἷς om. G.

⁸ τισὶν om. G.

¹ Σολομῶνος] Ita C.G.I.K. Σο-
 λόμος F. Dubito igitur de B.D.
 Σολομῶντος edd. A.E.H. Niceph.

^ν ἀφθαρσίας] ἀφθαρσία Steph.
 casu, ut videtur.

^ω παρέδωκε] Ita edd. A.E.F.G.

H. παρέδωκε C.I.K. Dubito igi-
 tur de B.D.

^χ μνημονεύει om. E.

^υ τε] δὲ G.

^z παρατίθεται] Ita edd. A.E.G.
 H. Niceph. παρατίθεται B.C.D.
 F.I.K.

^α”Ετι καὶ] ἔτι δὲ καὶ G. Niceph.

^β πεποιήται] ποιήται H.

^ε δὲ ὁ] Ita edd. A.E.H. δ’ sine
 ὁ B.C.D.F.I.K. δὲ sine ὁ G.

^δ ἐκ] περὶ G.

^ε ἐρμηνείας] ἐρμηνίας G.

¹ κατὰ λέξιν] καταλέξιν I.K.

⁸ οὐχ om. G. mox τῶν οὖν (sic)
 pro τῶν νῦν.

“ τολμώντων μεθερμηνεύειν τὴν γραφὴν, Ἰδὸν, ἡ νεάνις ἐν
 “ γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται ^hυἷον, ⁱὥς Θεοδοτίων ἡρμήνευσεν
 “ ὁ Ἐφέσιος, καὶ Ἀκύλας ὁ Ποντικός, ἀμφοτέροι Ἰουδαῖοι
 “ προσήλυτοι· οἷς κατακολουθήσαντες οἱ Ἐβιωναῖοι ἐξ Ἰω-
 “ σήφ αὐτὸν ^kγεγενῆσθαι φάσκουσι.” Τούτοις ἐπιφέρει ^{io}
 μετὰ βραχέα λέγων· “ Πρὸ ^lτοῦ γὰρ Ῥωμαίους ^mκρατύναι
 “ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, ἔτι τῶν Μακεδόνων τὴν Ἀσίαν κατε-
 “ χόντων, Πτολεμαῖος ὁ Λάγου φιλοτιμούμενος τὴν ὑπ’
 “ αὐτοῦ ⁿκατεσκευασμένην βιβλιοθήκην ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κο-
 “ σμῆσαι τοῖς πάντων ἀνθρώπων συγγράμμασιν, ὅσα ^oγε
 “ σπουδαῖα ὑπῆρχεν, ἡτήσατο παρὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, εἰς
 “ τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον ^pσχεῖν αὐτῶν μεταβεβλημένας
 “ τὰς γραφάς. Οἱ δὲ, (ὑπήκουον γὰρ ἔτι τοῖς Μακεδόσι ⁱⁱ
 “ τότε,) τοὺς παρ’ αὐτοῖς ^qἐμπειροτάτους τῶν γραφῶν καὶ
 “ ἀμφοτέρων τῶν διαλέκτων, ἐβδομήκοντα πρεσβυτέρους,
 “ ^rἔπεμψαν Πτολεμαῖω, ^sποιήσαντος τοῦ Θεοῦ ὅπερ ^tἡ-
 “ βούλετο. Ὁ δὲ ^vἰδίᾳ πείραν αὐτῶν λαβεῖν θελήσας,
 “ εὐλαβηθεὶς τε μή τι ἄρα ^wσυνθέμενοι ἀποκρύψωσι τὴν

^h υἷον] τοῦτον F.

ⁱ ὥς] ὥς δὲ ὁ G.

^k γεγενῆσθαι] γεγενῆσθαι I.K.

^l τοῦ γὰρ] Ἰτα B.C.D.E.F.G.I.

K. Niceph. γὰρ τοῦ edd. A.H.

^m κρατύναι circumflectitur in B.
C.D. Niceph.

ⁿ κατεσκευασμένην] κατασκευα-
σθείσαν Steph. A.E.

^o γε] γοῦν G.

^p σχεῖν] ἔχειν G.

^q ἐμπειρ.] ἐκπειρ. G.

^r ἔπεμψαν] ἐξέπεμψαν G.

^s ποιήσαντος τοῦ Θεοῦ] Ita om-
nes codd. Niceph. et edd. præter
Zimmermannum et Heinichen,
qui admiserunt in textum ποιήσον-
τας τοῦθ’, juxta conjecturam Sa-
villii, probantibus Valesio et Stro-
thio: ita quoque forsan legebat
Christoph. quamvis nihil de v.
ποιήσαντος in margine ed. Gen.

annotetur, ubi legimus, “ Ch. τοῦ-
το ὅπερ,” vertit vero Christoph.—
ad Ptolemæum, quo illud quod ab
eo erat postulatum, plene exequen-
rentur, miserunt: neque inficias
eo, quin ita scripserit Irenæus:
Interpres enim Latinus dedit *fac-
turos hoc quod ipse voluisset*. Jam
vero agitur de lectione Eusebi-
ana, quam mutare nolo contra
auctoritatem omnium codicum:
neque prætereundum est, paulo
infra legi ὥστε καὶ τὰ παρόντα
ἔθνη γινῶναι ὅτι κατ’ ἐπίπνοιαν τοῦ
Θεοῦ εἰσὶν ἡρμηνευμένοι αἱ γραφαί,
quæ consentiunt cum vulgata h. l.
lectione.

^t ἡβούλετο] ἐβούλετο Steph. A.E.

^v ἰδίᾳ] ἰδίαν G. mox θελήσας
λαβεῖν.

^w συνθέμενοι] συνθέμενος Steph.
ex incuria.

- “ ἐν ταῖς γραφαῖς διὰ τῆς ἐρμηνείας ἀλήθειαν, ^xχωρί-
 “ σας αὐτοὺς ἀπ’ ἀλλήλων, ἐκέλευσε τοὺς πάντας τὴν αὐ-
 “ τὴν ἐρμηνείαν ^yγράφειν, καὶ τοῦτο ἐπὶ πάντων τῶν βι-
 12 “ βλίων ἐποίησε. Συνελθόντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ παρὰ
 “ τῷ Πτολεμαίῳ, καὶ ^zσυναντιβαλλόντων ἐκάστου τὴν ἑαυτοῦ
 “ ἐρμηνείαν, ὁ μὲν Θεὸς ἐδοξάσθη, αἱ δὲ γραφαὶ ὄντως θεῖαι
 “ ἐγνώσθησαν, τῶν πάντων τὰ αὐτὰ ταῖς αὐταῖς λέξεσι καὶ
 “ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν ἀναγορευσάντων ἀπ’ ἀρχῆς μέχρι τέ-
 “ λους” ὥστε καὶ τὰ παρόντα ^aἔθνη γινῶναι, ὅτι κατ’ ^bἐπί-
 13 “ πνοιαν τοῦ Θεοῦ εἰσὶν ^cἡρμηνευμέναι αἱ γραφαί. Καὶ
 “ οὐδέν ^dγε θαυμαστὸν ἐτοῦτο ἐνηργηκεῖν τὸν Θεόν, ὅς γε
 “ καὶ ἐν τῇ ἐπὶ Ναβουχοδονόσορ αἰχμαλωσίᾳ τοῦ λαοῦ, δια-
 “ φθαρεισῶν τῶν γραφῶν, καὶ μετὰ ἐβδομήκοντα ἔτη τῶν
 “ Ἰουδαίων ἀνελθόντων εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔπειτα ἐν τοῖς
 “ χρόνοις Ἀρταξέρξου τοῦ Περσῶν βασιλέως, ἐνέπνευσεν
 14 “ ^fἘσδρα τῷ ἱερεῖ ἐκ τῆς φυλῆς Λευὶ, τοὺς τῶν προγεγο-
 “ νότων προφητῶν πάντας ἀνατάξασθαι ^hλόγους, καὶ ἀπο-
 “ καταστήναι τῷ λαῷ τὴν διὰ ⁱΜωϋσέως νομοθεσίαν.” Τοσ-
 αὐτα ^kὁ Εἰρηναῖος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

¹Οἱ κατὰ Κόμοδον ἐπισκοπεύσαντες.

(Nic. H. E. IV, 19.)

Ἐννέα ^mδὲ καὶ δέκα ἔτεσι τῇ βασιλείᾳ διαρκέσαντος Ἀν-

^x χωρίσας] χωρήσας F.

^y γράφειν] Ita Steph. Val. A. B.C.D.E.F.G.I.K. Niceph. ποιή-
 σασθαι H. Strothius (sequente
 Zimmermanno) dedit τὴν αὐτὴν
 ἐρμηνεύειν γραφὴν, secutus Irenæi
 Interpretem, q. l. *eandem inter-*
pretari scripturam. Idem quoque
 c. et in vers. Vereor an γράφειν
 genuinum sit. Sequens καὶ om.
 G.

^z συναντιβαλλόντων] Ita B.C.D.
 F.G.I.K. Niceph. συναντιβαλόντων
 edd. A.E.H.

^a ἔθνη γινῶναι] γινῶναι τὰ ἔθνη G.
 omissio τὰ ante παρόντα.

^b ἐπίπνοιαν] ἐπινοίαν G.I.K.

^c ἡρμην.] ἔρμην. E.G.

^d γε om. F. Niceph. δὲ G.

^e τοῦτο ἐνηργ. τὸν Θεόν] τὸν Θεὸν
 τοῦτο ἐνηργ. Steph. Stroth. A.E.
 Niceph. τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἐνηργ.
 (sic) G.

^f Ἐσδρα] Ἐσδρα E. cum σ su-
 prascr.

^g ἱερεῖ] ἀρχιερεῖ I.K.

^h λόγους] τοὺς λόγους G.

ⁱ Μωϋσέως] Μωσέως A.E.

^k ὁ ante Εἰρ. om. G.

^l Ὁ Ἀντωνίνος ^lἔθ' ἔτη ἐβασίλευ-
 σεν F.

^m δὲ καὶ] δὲ om. F.

180. τωνίνου, Κόμοδος τὴν ἡγεμονίαν παραλαμβάνει· οὐ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος Ρτῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησιῶν Ἰουλιανὸς ἐγχειρίζεται τὴν ἐπισκοπὴν, ἐπὶ δυοκαίδεκα ἔτεσι ^q Ἀγριππίνου τὴν λειτουργίαν ἀποπλήσαντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Περὶ Πανταίνου τοῦ φιλοσόφου.

(Nic. H. E. IV, 32.)

Ἦγειτο δὲ τῆνικαῦτα τῆς τῶν [†]πιστῶν αὐτόθι διατριβῆς [‡] τῶν ἀπὸ παιδείας ἀνὴρ ἐπιδοξότατος, ὄνομα αὐτῷ Πάνταινος, ἐξ ἀρχαίου ἔθους [†]διδασκαλείου τῶν ἱερῶν λόγων παρ' αὐτοῖς συνεστῶτος, ὃ καὶ εἰς ἡμᾶς ^νπαρατείνεται, καὶ πρὸς τῶν ἐν λόγῳ καὶ τῇ περὶ τὰ θεῖα σπουδῇ δυνατῶν συγκρσ-
τεῖσθαι παρελήφαμεν. Ἐν δὲ τοῖς μάλιστα κατ' ἐκείνο ² καιροῦ διαλάμψαι λόγος ἔχει τὸν δεδηλωμένον, ^ωοῖα καὶ ἀπὸ φιλοσόφου ἀγωγῆς τῶν καλουμένων Στωϊκῶν [×]ὀρμώμενον. Τοσαύτην δ' οὖν φασὶν αὐτὸν ^γἐκθυμοτάτῃ διαθέσει προθυμίαν περὶ τὸν θεῖον λόγον ἐνδείξασθαι, ὥς καὶ κήρυκα τοῦ κατὰ Χριστὸν εὐαγγελίου τοῖς ἐπ' ἀνατολῆς ἔθνεσιν ἀνα-

ⁿ ἡγεμονίαν] ἡγεμονείαν E.

^o οὐ] Hinc c. 12. inchoat H.

^p τῶν] τῆς G. mox ἐκκλησία (sic pro ἐκκλησίας) et Ἰούλιος pro Ἰουλιανός.

^q Ἀγριππίνου — ἀποπλήσαντος] Verba hoc ordine habent B.C.D. E.F.G.I.K. τὴν λειτ. ἀποπλήσαντος (vel ἀναπλ.) Ἀγριππίνου edd. A.H. ἀποπλήσαντος Steph. Stroth. Zim. A.E.G.I.K. Niceph. ἀναπλήσαντος Val. B.C.D.F.H.

^r πιστῶν om. I.K.

[‡] τῶν ἀπὸ παιδείας ἀνὴρ] Ita Val. B.C.D.F.I.K.c. omni humaniore literatura præstantissimus, in vers. ἀνὴρ κατὰ παιδείαν Steph. Stroth. Zim. A.E.H. ἀνὴρ κατὰ παιδίαν G. Deinde ἐνδοξότατος Steph. Zim. A. ἐπιδοξ.

[†] διδασκαλείου] Ita edd. A.E.G.

H.I.K. Niceph. διδασκαλίου B.C. D.F.

^ν παρατείνεται] Valesius non dubitat quin Eusebius scripserit παρατείνειν τε. Ipse vero valde dubito: Scholam enim Alexandrinam ad Eusebii ætatem perducerasse, hoc Eusebius vix potuit ignorare; sed de studiis et doctrina scholarium rumore tantum audiverat (παρελήφαμεν.)

^ω οῖα καὶ] οῖα δὲ Steph. Stroth. Zim. A.

[×] ὀρμώμενον] Ita edd. A.B.C.D. F.H. ὠρμημένον E.I.K.M.g. ὠρμημένων (sic) G.

^γ ἐκθυμοτάτῃ διαθέσει om. Steph. E.G. ἐνθυμ. M.c. amore ardentissimo, in vers.

δειχθῆναι, μέχρι καὶ τῆς Ἰνδῶν στειλάμενον γῆς. Ἦσαν
^z γὰρ ἦσαν εἰσέτι τότε πλείους εὐαγγελισταὶ τοῦ λόγου,
 ἔνθεον ζῆλον ἀποστολικοῦ μιμήματος συνεισφέρειν ἐπ' ^a αὐξ-
³ ῆσει καὶ οἰκοδομῇ τοῦ θείου λόγου ^b προμηθούμενοι. Ὡν εἰς
 γενόμενος καὶ ὁ Πάνταινος καὶ εἰς Ἰνδοὺς ^c ἐλθεῖν ^d λέγεται
 ἔνθα λόγος εὑρεῖν αὐτὸν προφθάσαν τὴν αὐτοῦ παρουσίαν
^e τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον παρά τισιν αὐτόθι τὸν
 Χριστὸν ἐπεγνωκόσιν· οἷς Βαρθολομαῖον τῶν ἀποστόλων
 ἓνα κηρύξαι, αὐτοῖς τε Ἑβραίων γράμμασι τὴν τοῦ Ματ-
 θαίου καταλείψαι γραφὴν, ^f ἣν καὶ σῶζεσθαι εἰς τὸν δηλού-
⁴ μενον χρόνον. Ὁ γε μὴν Πάνταινος ἐπὶ πολλοῖς κατορθώ-
 μασι τοῦ κατ' Ἀλεξάνδρειαν τελευτῶν ἡγεῖται ^g διδασκα-
 λείου, ζώσῃ φωνῇ καὶ διὰ συγγραμμάτων τοὺς τῶν θείων
^h δογμάτων θησαυροὺς ὑπομνηματίζόμενος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.

Περὶ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως.

(Nic. H. E. IV, 33.)

¹ Κατὰ τοῦτον ταῖς θείαις γραφαῖς συνασκούμενος ἐπ' Ἀ-
 λεξανδρείας ἐγνωρίζετο Κλήμης, ὁμώνυμος τῷ πάλαι τῆς
 Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἡγησαμένῳ φοιτητῇ τῶν ἀποστόλων.
^a Ὃς δὴ καὶ ὀνομαστὶ, ἐν αἷς συνέταξεν ὑποτυπώσειςιν, ⁱ ὥς ἂν
 διδασκάλου τοῦ Πανταίνου μέμνηται. Τοῦτον ^k δὲ αὐτὸν καὶ
 τῶν ^l Στρωματέων ἐν πρώτῳ συγγράμματι αἰνίττεσθαί μοι

^z γὰρ ἦσαν] ἦσαν om. G.H.^a αὐξήσει καὶ οἰκοδομῇ] οἰκοδομῇ
καὶ αὐξήσει c. et in vers.^b προμηθούμενοι] Ita C.G.I.K.
προμυθούμενοι F. (Dubito igitur
de B.D.) προθυμούμενοι edd. A.
E.H. Tria hæc verba προθυμέο-
μαι, προμηθέομαι et προμυθέομαι
etiam alibi confunduntur. Post
h. v. c. 10. inchoat Steph.^c ἐλθεῖν] εἰσελθεῖν G.^d λέγεται] ἔρητο c. quem ad In-

dos perrexisse diximus, in vers.

^e τὸ] τοῦ G. perperam.^f ἣν] Ita Steph. Val. B.C.D.F.
H.I.K. ὡς Stroth. A.E.G.M.a.^g διδασκαλείου] Ita edd. A.E.H.
I.K. διδασκαλίου B.C.D.F.G.^h δογμάτων] Ita edd. A.E.H.I.
K. γραμμάτων B.C.D.F.G. τῶν
θείων δογμάτων τὰς γραφὰς Niceph.ⁱ ὥς ἂν om. A.E.G. male.^k δέ] τε C.I.K. τέ (sic) F.^l Στρωματέων] Στρωμάτων F.

δοκεῖ, ὅτε τοὺς ἐμφανεστέρους ἥς κατέληφεν ἀποστολικῆς
^m διαδοχῆς ⁿ ἐπισημαινόμενος, ταῦτα φησίν. Ἦδη δὲ ^ο οὐ ²
 “ γραφὴ εἰς ἐπίδειξιν ^p τετεχνασμένη ἥδε ἡ ^q πραγματεία,
 “ ἀλλὰ μοι ὑπομνήματα εἰς γῆρας θησαυρίζεται, λήθης φάρ-
 “ μακον· εἰδῶλον ἀτεχνῶς καὶ ^r σκιαγραφία τῶν ^s ἐναργῶν καὶ
 “ ἐμψύχων ἐκείνων ὧν κατηξιώθην ^t ἐπακοῦσαι λόγων τε καὶ
 “ ἀνδρῶν μακαρίων, καὶ τῷ ὄντι ἀξιολόγων. Τούτων ὁ μὲν ³
 “ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ὁ Ἰωνικός, ^{tt} ὁ δὲ ἐπὶ τῆς μεγάλης ^u Ἑλ-
 “ λάδος, τῆς Κοίλης ^v ἄτερος αὐτῶν Συρίας ἦν, ὁ δὲ ^w ἀπ’
 “ Αἰγύπτου. Ἄλλοι δὲ ἀνὰ τὴν ἀνατολὴν, καὶ ταύτης ὁ
 “ μὲν ^x τῆς τῶν Ἀσσυρίων, ὁ δὲ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ^y Ἑβραῖος
 “ ἀνέκαθεν. ^z Ὑστάτῳ δὲ περιτυχὼν, δυνάμει δὲ ^{zz} ἄρα πρῶτος
 “ ἦν, ^a ἀνεπαυσάμην, ἐν Αἰγύπτῳ θηράσας λεληθότα. Ἄλλ’ ⁴
 “ οἱ μὲν τὴν ἀληθῆ τῆς μακαρίας ^b σώζοντες διδασκαλίας
 “ παράδοσιν, εὐθὺς ἀπὸ Πέτρου ^c καὶ Ἰακώβου, ^d Ἰωάννου
 “ τε καὶ Παύλου τῶν ἁγίων ἀποστόλων, παῖς παρὰ πατρὸς

^m διαδοχῆς] διδαχῆς Zim. c. *doctrina*, in vers.

ⁿ ἐπισημαινόμενος] Ita edd. A. E.G.H. ἐπισημηνάμενος B.C.D.F. I.K.

^ο οὐ γραφῇ] ἡ γραφὴ g.

^p τετεχνασμένη] τεχνασμένη F.

^q πραγματεία] πραγματία C.

^r σκιαγραφία] σκιογραφία g.

^s ἐναργῶν] ἐνεργῶν c. *efficacis*, in vers.

^t ἐπακοῦσαι] ἀκοῦσαι Steph. Val. A. ἐπακοῦσαι cæteri omnes codd. et g. Stroth. Zim. Clem. Niceph.

^{tt} ὁ δὲ] οἱ δὲ g.

^u Ἑλλάδος] συρίας G.

^v ἄτερος] θάτερος g.

^w ἀπ’] ἐπ’ G.

^x τῆς τῶν] Ita Clem. Alex. quem sequor, quamvis nulli Eusebiani codices ita legant: satis vero, ut mihi videtur, confirmatur hæc lectio a librariorum variatio-

nibus: τις τῶν Steph. Stroth. Reading. (qui tacite et præter morem Valesium deseruit, et post illum) Zim. Heinich. A.E.G.I.K. τις τῆς Val. B.C.D.F.H. Niceph. Gruterus l. τῆς, quo vero in loco, dubium est.

^y Ἑβραῖος] Ad h. v. Gruterus notaverat οὗτος, sed v. not. prox.

^z Ὑστάτῳ δὲ] δὲ om. F.

^{zz} ἄρα] οὗτος c.

^a ἀνεπαυσάμην] ὃν ἐθεασάμην I. in margine.

^b σωζ. διδ.] Ita B.C.D.F.G.I.K. Clem. διδ. σωζ. edd. A.E.H. οἱ μὲν τὴν ἀληθειαν τῆς θείας σώζοντες διδασκαλίας, παράδοσιν κ. τ. λ. Niceph. quod nostram lectionem confirmat.

^c καὶ Ἰακ.] τε καὶ Ἰακ. g.

^d Ἰωάννου] καὶ Ἰωάννου F.G. τε post Ἰωάν. om. G.

“ ἐκδεξάμενος (ὀλίγοι δὲ οἱ πατράσιν ὅμοιοι), ἤκον δὴ σὺν
 “ Θεῷ καὶ εἰς ἡμᾶς, τὰ ἱερωγονικά ἐκεῖνα καὶ ἀποστολικά
 “ καταθησόμενοι σπέρματα.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ.

Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπων.

(Nic. H. E. IV, 19.)

1 Ἐπὶ τούτων ἡ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας ἐπίσκοπος,
 ὁ παρὰ πολλοῖς εἰσέτι νῦν βεβοημένος 1 Νάρκισσος ἐγνωρί-
 ζετο, 2 πεντεκαιδεκάτην 1 ἄγων διαδοχὴν ἀπὸ τῆς τῶν Ἱου-
 δαίων κατὰ Ἀδριανὸν πολιορκίας· ἐξ οὗ δὴ 3 πρῶτον τὴν
 αὐτοῦ ἐκκλησίαν ἐξ ἐθνῶν συστήναι μετὰ τοὺς ἐκ περιτομῆς,
 καθηγήσασθαι τε 4 αὐτῶν 5 πρῶτον ἐξ ἐθνῶν ἐπίσκοπον Μάρ-
 2 κον ἐδηλώσαμεν. Μεθ' ὃν ἐπισκοπεῦσαι 6 Κασσιανὸν, αἱ τῶν
 αὐτοῦ διαδοχαὶ περιέχουσι· καὶ μετὰ τούτον Πούπλιον, εἴτα
 Μάξιμον, καὶ ἐπὶ 7 τούτοις Ἰουλιανόν· ἔπειτα Γάϊον, μεθ' ὃν
 Σύμμαχον, καὶ Γάϊον ἕτερον· καὶ πάλιν 8 ἄλλον Ἰουλιανόν,
 Καπίτωνά τε πρὸς τούτοις καὶ Οὐάλεντα, καὶ Δολιχιανόν,
 καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸν Νάρκισσον, τριακοστὸν ἀπὸ τῶν ἀποστό-
 λων κατὰ τὴν 9 τῶν ἐξῆς διαδοχὴν γεγεννημένον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ.

Περὶ Ῥόδωνος καὶ ἧς ἐμνημόνευσεν κατὰ Μαρκίωνα διαφωνίας.

(Nic. H. E. IV, 29.)

1 Ἐν τούτῳ καὶ Ῥόδων 1 γένος τῶν ἀπὸ Ἀσίας, μαθητευ-
 θεὶς ἐπὶ Ῥώμῃς, ὡς αὐτὸς ἱστορεῖ, Τατιανῶ, ὃν ἐκ τῶν πρόσ-

e ἐκδεξάμενος] ἐκδεχόμενος c.
velut acceperant, in vers.

f προγονικά] πατρογονικά G.

g τούτων] τούτων Steph. τούτῳ c.
sub idem tempus, in vers.

h τῆς ἐν] τοῖς F.

i Ναρκ. ἐγνωρ.] Ita B.C.D.F.G.
 I.K. ἐγνωρ. Ναρκ. edd. A.E.H.

k πεντεκαιδεκάτην] πέμπτην καὶ
 δεκάτην G.

l ἄγων om. F.

m πρῶτον] πρώτην G.

n αὐτῶν] αὐτὸν F.

o πρῶτον habet in margine E.

p Κασσιανὸν] Κασσιανὸν C.I.K.

q τούτοις] τούτοι F.

r ἄλλον] ἄλλοι F. om. A.

s τῶν om. G.

t γένος om. G. uti τῆς ante
 Ἀσίας.

θεν ἔγνωμεν, διάφορα συντάξας βιβλία, μετὰ τῶν λοιπῶν καὶ πρὸς τὴν Μαρκίωνος ὑπαρατέτακται αἵρεσιν· ἦν καὶ εἰς διαφόρους γνώμας κατ' αὐτὸν διαστᾶσαν ἱστορεῖ, τοὺς τὴν διάστασιν ὠμπεποιηκότας ἁναγράφων, ἐπ' ἀκριβές τε τὰς παρ' ἐκάστῳ τούτων ἐπινενοημένας διελέγχων ψευδολογίας. Ἄκουε δ' οὖν καὶ αὐτοῦ ταῦτα γράφοντος· “ Διὰ τοῦτο καὶ 2
 “ παρ' ἑαυτοῖς ἀσύμφωνοι γεγόνασιν, ὕσυστάτου γνώμης
 “ ἀντιποιούμενοι. Ἀπὸ γὰρ τῆς τούτων ἀγέλης Ἀπελλῆς
 “ μὲν, ὁ 2 τὴν πολιτείαν σεμνυνόμενος καὶ τὸ γῆρας, μίαν
 “ ἀρχὴν ὁμολογεῖ, τὰς δὲ προφητείας ἐξ ἀντικειμένου λέγει
 “ πνεύματος, πειθόμενος 3 ἀποφθέγμασι παρθένου δαιμονώ-
 “ σης, ὄνομα 4 Φιλουμένης. 5 Ἔτεροι δὲ, καθὼς καὶ αὐτὸς 3
 “ 6 ὁ ναύτης Μαρκίων, δύο ἀρχὰς εἰσηγοῦνται· ἀφ' ὧν εἰσὶ
 “ 7 Πότιτός τε καὶ Βασιλικός. Καὶ οὗτοι μὲν κατακολου-
 “ θήσαντες τῷ Ποντικῷ λύκῳ, καὶ μὴ εὐρίσκοντες τὴν διαί-
 “ ρεσιν τῶν πραγμάτων, ὡς οὐδὲ ἐκεῖνος, ἐπὶ τὴν εὐχέριαν
 “ ἐτράποντο, καὶ δύο ἀρχὰς ἀπεφῆναντο ψιλῶς καὶ ἀναπο-
 “ δείκτως. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ τὸ χεῖρον 8 ἐξο- 4
 “ κείλαντες, οὐ μόνον δύο, ἀλλὰ καὶ τρεῖς ὑποτίθενται φύ-
 “ σεις, ὧν ἐστὶν ἀρχηγὸς καὶ προστάτης Σύνερως, καθὼς οἱ
 “ τὸ 9 διδασκαλεῖον αὐτοῦ προβαλλόμενοι λέγουσι.” Γράφει

^v παρατέτακται] Ita B.C.D.F.I. K. παρατέκται (sic) G. παρατάτ-
 τεται edd. A.E.H.

^w ὠμπεποιηκότας] ὠμπεποιηκότας E.

[■] ἁναγράφων] Ita Val. Stroth. C.G.H.I.K. διαγράφων Steph. A. E. γράφων F. recte forsan. Du-
 bito de B.D.

^y ὕσυστάτου] ἀστάτου A.E. et I.K. in margine.

^z τὴν πολιτείαν—τὸ γῆρας] Ita E.G.I.K. Niceph. τῇ πολιτείᾳ—
 τῷ γήρᾳ edd. A.B.C.D.F.H. ἀπο (sic) ante τῷ γήρᾳ habet F.

^a ἀποφθέγμασι] ἀποφθέγματι Steph. A. ἀποφθέγμασι g. *argutæ*

et subtili sententiæ, Christoph.

^b Φιλουμένης] φιλουμένοις K. pessime.

^c Ἔτεροι] ἕτερον H.

^d ὁ ναύτης] Ita edd. A.E.H. Rufin. σὺν αὐτοῖς G. om. B.C.D. F.I.K.V.a. Niceph. Christoph.

^e Πότιτός] Ita Val. Stroth. B. C.D.F.H.I.K. Rufin. Theodoret. Πότιμός Steph. A.E. Ποντικός G. Niceph. Deinde τε om. G.

^f ἐξοκείλαντες] ἐξωκείλαντες A.E. ἐξοκείλαντος F.

^g διδασκαλεῖον] Ita E.G. διδα-
 σκάλιον edd. B.C.D.F.H.I.K. δι-
 δασκάλειον (sic) A.

δὲ ὁ αὐτὸς, ὡς καὶ εἰς λόγους ^hἐληλύθει τῷ Ἀπελλῇ, φά-
 5 σκων ⁱοὕτως. “Ὁ γὰρ γέρων Ἀπελλῆς συμμίξας ἡμῖν
 “πολλὰ μὲν κακῶς λέγων ^kἠλέγχθη ὅθεν καὶ ἔφασκε μὴ
 “δεῖν ὅλως ἐξετάζειν τὸν λόγον, ἀλλ’ ἕκαστον, ὡς πεπί-
 “στευκε, διαμένειν. Σωθήσεσθαι ^lγὰρ τοὺς ἐπὶ τὸν ἔσταν-
 “ρωμένον ἡλπικότας ἀπεφαίνετο, μόνον ἐὰν ^mἐν ἔργοις
 “ἀγαθοῖς εὐρίσκωνται. Τὸ δὲ πάντων ⁿἀσαφέστατον ἔδο-
 “γματίζετο ὁ αὐτῷ πρᾶγμα, καθὼς προειρήκαμεν, ^pτὸ περὶ
 6 “^qΘεοῦ. Ἐλεγε ^rμὲν γὰρ μίαν ἀρχὴν, καθὼς καὶ ὁ ἡμέτε-
 “ρος λόγος.” Εἶτα ^sπροθεὶς αὐτοῦ ^tπάσαν τὴν δόξαν, ἐπι-
 “φέρει φάσκων. “Λέγοντος δέ ^vμου πρὸς αὐτὸν, πόθεν ἡ
 “ἀπόδειξις αὕτη σοι, ^wἢ πῶς δύνασαι ^xλέγειν μίαν ἀρχὴν,
 “φράσον ἡμῖν; ἔφη, τὰς μὲν προφητείας ἐαυτὰς ^yἐλέγχειν,
 “διὰ τὸ μηδὲν ὅλως ^zἀληθὲς εἰρηκέναι· ἀσύμφωνοι γὰρ
 7 “ὑπάρχουσι καὶ ψευδεῖς, καὶ ἐαυταῖς ἀντικείμεναι. Τὸ δὲ
 “πῶς ἐστι μία ἀρχή, μὴ γινώσκειν ἔλεγεν, ^aοὕτω δὲ κινεῖ-
 “σθαι μόνον. Εἰτ’ ἐπομοσαμένου μου τὰληθὲς εἰπεῖν, ὥμ-
 “νυν ^bἀληθεύων λέγειν, μὴ ἐπίστασθαι πῶς εἰς ἐστιν

^h ἐληλύθει] Ita Steph. A.E.F.I. ἐλήλυθοι Val. Stroth. Zim. C.H.K. ἐληλύθως G. ἦλθεν Niceph. Dubito de B.D.

ⁱ οὕτως om. I.K.

^k ἠλέγχθη] ἠλέγχετο G.

^l γὰρ] δὲ G. Niceph.

^m ἐν om. H. uti Niceph. q. 1. ἐξετάζοντο pro εὐρίσκωνται.

ⁿ ἀσαφέστατον] σαφέστατον G. Rufin. refragante Valesio: Christoph. vero vertit, *opinio de Deo, quæ est omnium certissima, apertissimaque*. ἀσφαλέστατον M.g.

^o αὐτῷ] αὐτῶν H.

^p τὸ om. G.

^q Θεοῦ] τοῦ Θεοῦ Val. C.H.I.K. τοῦ om. Steph. Stroth. Routh. A. E.F.G. Dubito de B.D.

^r μὲν γὰρ] Ita C.G.I.K. μὲν F.

γὰρ edd. A.E.H. Dubito igitur de B.D. Bene vero observavit Routhius verba ἔλεγε μὲν conjungi cum sequentibus λέγοντος δέ: quod non perspicientes librarii μὲν expunxerunt. In codice H. legimus corrupte ἔλε γάρ.

^s προθεὶς] προσθεὶς M.C. ubi in medium protulerit, in vers.

^t πᾶσαν τὴν] τὴν πᾶσαν G.

^v μου] Ita edd. A.B.C.D.E.F.I. Niceph. μοι K. om. G.H.

^w ἢ πῶς] ἢ om. E.G.

^x λέγειν μίαν ἀρχὴν] μίαν ἀρχὴν λέγειν G.

^y ἐλέγχειν] ἐλέγχει F.

^z ἀληθὲς] ἀληθὲς F.

^a οὕτω] οὕτως Steph. Niceph.

^b ἀληθεύων λέγειν] ἀληθεύειν λέγων Steph. Stroth. Zim. Niceph.

“^c ἀγέννητος Θεός, ^d τοῦτο δὲ πιστεῖν. Ἐγὼ δὲ γελάσας
 “^e κατέγων αὐτοῦ, διότι διδάσκαλος εἶναι λέγων οὐκ ἤδει τὸ
 “ διδασκόμενον ὑπ’ αὐτοῦ κρατύνειν.” Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ συγ- 8
 γράμματι Καλλιστίωνι ^f προσφωνῶν, ὁ αὐτὸς μεμαθητεῦσθαι
 ἐπὶ Ῥώμης Τατιανῷ ἑαυτὸν ὁμολογεῖ. Φησὶ δὲ καὶ ^h ἐ-
 σπουδάσθαι τῷ Τατιανῷ προβλημάτων βιβλίον δι’ ὧν τὸ
 ἀσαφὲς καὶ ἐπιεκρυμμένον τῶν θείων γραφῶν ⁱ παραστήσειν
 ὑποσχομένου τοῦ Τατιανοῦ, αὐτὸς ὁ Ῥόδων ἐν ^k ἰδίῳ συγ-
 γράμματι τὰς τῶν ἐκείνου προβλημάτων ἐπιλύσεις ἐκθήσε-
 σθαι ἐπαγγέλλεται. Φέρεται δὲ τοῦ αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ἑξα- 9
 ἡμερον ^l ὑπόμνημα. Ὁ γέτοι Ἀπελλῆς οὗτος μυρία κατὰ
 τοῦ ^m Μωϋσέως ἡσέβησε νόμου, διὰ πλειόνων συγγραμμάτων
 τοὺς θείους ⁿ βλασφημήσας ^o λόγους, εἰς ἔλεγχόν ^p τε, ὥς γε
 δὴ ἐδόκει, καὶ ἀνατροπὴν αὐτῶν οὐ μικρὰν πεποιημένος σπου-
 δήν. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ ^q τούτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ.

Περὶ τῶν κατὰ Φρύγας ψευδοπροφητῶν.

(Nic. H. E. IV, 20.)

Μισόκαλός γε μὴν ἐς τὰ μάλιστα καὶ φιλοπότηρος ὢν ὁ
 τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ πολέμιος, μηδένα ^r τε μηδαμῶς τῆς

^c ἀγέννητος] Ita edd. et codd. Totum locum φέρεται—ὑπόμνημα
 (ut videtur) omnes præter F. : om. I.K. λόγοι διάφοροι Niceph.
 solus Reading. dedit ἀγέννητος. ^m Μωϋσέως] Μωσέως A.

^d τοῦτο] τούτῳ G. Niceph.

^e κατέγων] κατέγων G.

^f προσφ.] προσφ. F.

^g ὁμολ.] ὁμολ. G.

^h ἐσπουδάσθαι] ἐσπουδάσαι G.
 quasi hæc forent ipsissima Rhodonis verba. Deinde idem om.
 τῷ.

ⁱ παραστήσειν] παρίστησιν G.

^k ἰδίῳ om. G.

^l ὑπόμνημα] Ita Val. Stroth. B.
 C.D.E.F.G.H. ὑπομνήματα Steph.

ⁿ βλασφημήσας] βλασφημίσας
 Val. A.E.H. βλασφημήσας Steph.
 Stroth. Zim. B.C.D.F.G. et I.K.
 juxta collat. Gronov.

^o λόγους] νόμους F.M. c. *leges*,
 in vers. post Nicephorum, ut vi-
 detur, q. l. κατὰ τοῦ Μωσαϊκοῦ παρ-
 τάξατο νόμου.

^p τε] δὲ G.

^q τούτων] καὶ τοσαῦτα λεκτέον
 add. E.K.M.g.

^r τε om. I.K.

κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀπολιπὼν ἐπιβουλῆς τρόπον, αἰρέσεις ξένας αὐθις ἐπιφύεσθαι κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐνήργει· ὧν οἱ μὲν ἰοβόλων δίκην ἔρπετῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας καὶ Φρυγίας εἶρπον, ὃν μὲν παράκλητον Μοντανὸν, τὰς δ' ἐξ αὐτοῦ γυναικάς, ἡ Πρίσκιλλαν καὶ Μαξιμίλλαν, ὡς αὖ τοῦ Μοντανοῦ προφήτιδας γεγονυίας, ἀρχοῦντες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ.

Περὶ τοῦ κατὰ Βλάστον ἐπὶ Ῥώμης γενομένου σχίσματος.

Οἱ δ' ἐπὶ Ῥώμης ἤκμαζον, ὧν ἡγεῖτο Φλωρίνος, πρεσβυτερίου τῆς ἐκκλησίας ἀποπεσὼν, ἡ Βλάστος τε σὺν τούτῳ παραπλησίῳ πτώματι ἡ κατεσχημένος. Οἱ καὶ πλείους τῆς ἐκκλησίας ἡ περιέλκοντες ἐπὶ σφῶν ὑπῆγον βούλημα, θάτερος ἰδίως ἡ περὶ τὴν ἀλήθειαν νεωτερίζειν πειρώμενος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣ.

Ἔσα περὶ Μοντανοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ψευδοπροφητῶν μνημονεύεται.

(Nic. H. E. IV, 23.)

ἡ Πρὸς μὲν ἡ οὖν τὴν λεγομένην κατὰ Φρύγας αἵρεσιν, ὃπλον ἰσχυρὸν καὶ ἡ ἀκαταγώνιστον, ἐπὶ τῆς Ἱεραπόλεως τὸν Ἀπολινάριον, οὗ καὶ ἡ πρόσθεν μνήμην ὁ λόγος πεποιήτο, ἡ ἄλλους τε σὺν αὐτῷ πλείους τῶν τηνικάδε λογίων ἀνδρῶν, ἡ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος ἀνίστη δύναμις, ἐξ ὧν καὶ ἡμῖν ἱστορίας

ἡ ἀπολιπὼν ἐπιβουλῆς] Ita B.C. D.E.F.G.I.K. ἐπιβουλῆς ἀπολιπὼν edd. A.H.

ἡ ἐνήργει—ἐρπετῶν om. G.

ἡ εἶρπον] εἶπον F.

ἡ τὸν μὲν] δὴ add. H.I.K. et I. legit Μοντανὸν παράκλητον.

ἡ Πρίσκιλλαν] Πρίσκαν G.

ἡ ὧν om. G.

ἡ Βλάστος] Hinc c. 15. inchoat Steph. c. 18. H. omittens τε post Βλάστος.

ἡ κατεσχημένος] κατεσχημένον Steph. lapsu ut videtur.

ἡ περιέλκοντες] παρέλκοντες c. quasi ab ecclesiæ complexu abstrahentes, in vers.

ἡ περὶ] ἐπὶ F.

ἡ οὖν om. G.

ἡ ἀκαταγώνιστον] καταγωνιστικὸν G. mox ἱερᾶς πόλεως.

ἡ πρόσθεν μνήμην] προσθενμιν (sic) G.

ἡ ἄλλους] ἄλλον G.

πλείστη τις ὑπόθεσις ^hκαταλέλειπται. Ἀρχόμενος γοῦν τῆς κατ' αὐτῶν γραφῆς τῶν εἰρημένων ⁱδὴ τις, πρῶτον ἐπισημαίνεται ὡς καὶ ἀγράφοις ^kτοῖς κατ' ^lαὐτῶν ἐπέξελθοι ἐλέγχους. Προοιμιάζεται γοῦν τούτον τὸν τρόπον· “ Ἐκ ²
 “ πλείστου ὅσου καὶ ^mικανωτάτου χρόνου, ἀγαπητέ ⁿἈου-
 “ ῖρκιε Μάρκελλε, ἐπιταχθεὶς ὑπὸ σοῦ συγγράψαι τινὰ λό-
 “ γον εἰς τὴν τῶν κατὰ ^oΜιλτιάδην ^pλεγομένην αἵρεσιν,
 “ ἐφεκτικώτερόν πως μέχρι νῦν διεκείμεν, οὐκ ἀπορία τοῦ
 “ δύνασθαι ἐλέγχειν μὲν τὸ ψεῦδος, μαρτυρεῖν δὲ τῇ ἀλη-
 “ θεῖα· δεδιὼς δὲ καὶ ^qἐξευλαβούμενος, μή πη δόξω τισὶν
 “ ἐπισυγγράφειν ἢ ἐπιδιατάσσεσθαι τῷ τῆς τοῦ εὐαγγελίου
 “ καινῆς διαθήκης λόγῳ, ᾧ μήτε προσθεῖναι μήτ' ἀφελεῖν
 “ δυνατόν τῷ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον αὐτὸ πολιτεύεσθαι ^rπρο-
 “ ηρημένῳ. Προσφάτως δὲ γενόμενος ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γα- ³
 “ λατίας, καὶ καταλαβὼν τὴν κατὰ ^sτόπον ἐκκλησίαν ὑπὸ
 “ τῆς νέας ταύτης, οὐχ, ὡς αὐτοὶ φασὶ, προφητείας, πολὺ δὲ
 “ μᾶλλον, ὡς δειχθήσεται, ψευδοπροφητείας ^tδιατεθρυλλη-
 “ μένην, καθόσον δυνατόν, τοῦ Κυρίου παρασχόντος, περὶ
 “ αὐτῶν τε τούτων καὶ τῶν προτεινομένων ὑπ' αὐτῶν ^vἐκαστά

^h καταλέλειπται] ἀνέλκεται c. *collecta sunt*, in vers.

ⁱ δὴ τις] Ita edd. A.E.G.H.I.K. om. B.C. ἤδη D.F. Omitteban-
 tur forsā verba δὴ τις ut sequen-
 tia Apollinario ascriberentur: de
 quo v. annot.

^k τοῖς om. Val. casu, ut vide-
 tur, et post eum Heinichen.

^l αὐτῶν] αὐτὸν G.

^m ἱκανωτάτου] ἀνατάτου (sic) G.

ⁿ Ἀουίρκιε] Ita Val. Routh. B.
 C.D.F.I.K. Αὐίρκιε Steph. Stroth.
 Zim. A.E. Αὐείρκιε G. Ἀβίρκιε H.
 Ἀβέρκιε Niceph. Menol. Gr. De-
 inde Μάρκελε G.

^o Μιλτιάδην] Contra omnium
 codicum auctoritatem Ἀλκιβιάδην
 in textum introduxit Heinichen,

approbante Zimmermanno, de
 quo v. annot. κατὰ Φρύγας λεγομέ-
 νην legit c. et in vers.

^p λεγομένην] Ita Val. Routh.
 Zim. B.C.D.F.G.H. λεγομένων
 Steph. Stroth. Heinich. A.E.I.K.
 εἰς τὴν τῶν κατὰ Μιλτιάδην Niceph.

^q ἐξευλ.] εὐλ. G.

^r προηρημένῳ] προειρημένῳ F.

^s τόπον] Ita Stroth. Heinichen,
 Zim. Routh. A.E.G. Niceph. a.
 Πόντον Steph. Val. B.C.D.F.H.I.
 K. Christoph.

^t διατεθρυλλημένην] Ita edd. A.
 E.G.H. διατεθρυλλημένην B.C.D.F.
 I.K.

^v ἐκαστά τε] ἐκάστοτε, quod con-
 jecerunt Christophorus et Sa-
 vilius, in textum recepit Routhius,

“τε διελέχθημεν ἡμέραις πλείοσιν ὡς τὴν
 “μὲν ἐκκλησίαν ^x ἀγαλλιασθῆναι, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν
 “ἐπιρρωσθῆναι, τοὺς δὲ ^y ἐξεναντίας πρὸς τὸ παρὸν ἀπο-
 4 “κρουσθῆναι, καὶ τοὺς ^z ἀντιθέτους λυπηθῆναι. Ἀξιούντων
 “οὖν τῶν κατὰ τόπον πρεσβυτέρων, ὅπως τῶν λεχθέντων
 “κατὰ τῶν ἀντιδιατιθεμένων τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ ^a ὑπό-
 “μνημά τι καταλείπωμεν, παρόντος καὶ τοῦ συμπρεσβυτέρου
 “ἡμῶν Ζωτικῷ τοῦ ^b Ὁτρηνοῦ, τοῦτο ^c μὲν οὐκ ἐπράξαμεν,
 “ἐπηγγειλάμεθα δὲ ^d ἐνθάδε γράψαντες, τοῦ Κυρίου διδόν-
 5 “τος, διὰ σπουδῆς ^e πέμψειν αὐτοῖς.” Ταῦτα καὶ ἐξῆς τού-
 τοις ἕτερα καταρχὰς εἰπὼν τοῦ λόγου, τὸν αἴτιον τῆς δη-
 λουμένης αἵρέσεως προῖὼν τοῦτον ἀνιστορεῖ τὸν τρόπον·
 “^f Ἡ τοίνυν ἔνστασις αὐτῶν καὶ ἡ πρόσφατος τοῦ ^g ἀπο-
 “σχίσματος αἵρεσις πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τὴν αἰτίαν ἔσχε
 6 “τοιαύτην. Κώμη τις εἶναι λέγεται ἐν τῇ κατὰ τὴν Φρυ-
 “γίαν Μυσία, καλουμένη ^h Ἀρδαβαῦ τοῦνομα· ἐνθα φασί
 “τινα τῶν νεοπίστων ⁱ πρώτως, Μοντανὸν τοῦνομα, κατὰ
 “Γράτον Ἀσίας ἀνθύπατον, ἐν ἐπιθυμίᾳ ψυχῆς ἀμέτρῳ
 “^k φιλοπρωτείας δόντα πάροδον εἰς ἑαυτὸν τῷ ἀντικειμένῳ,

fide, ut dixit, codicis Norfolc.
 (i. e. nostri G.) quod in isto co-
 dice non deprehendi. Idem quo-
 que l. Zimmermannus.

^w ἐν om. E.G. Niceph.

^x ἀγαλλιασθῆναι] Ita Val. Stroth.
 A.F.H.I.K. ἀγαλλιαθῆναι Steph.
 C.E.G. Dubito igitur de B.D.
 ἡσθῆναι Niceph.

^y ἐξεναντίας] ἐξ ἐναντίας C. Ni-
 ceph.

^z ἀντιθέτους] Ita edd. A.B.C.E.
 G.H.I.K. ἀντιθέους D.F.c. omnes
 veritatis adversarii, in vers.

^a ὑπόμνημά τι] ὑπομνήματι E.F.
 G. mendose. Deinde καταλείπωμεν
 E.G.

^b Ὁτρήνου] Ὁτρίνου E. Ὁστρή-
 νου Niceph.

^c μὲν] μὲν αὐτόθι c. *ibi*, in vers.

^d ἐνθάδε om. G.H.

^e πέμψει] Ita Routh. C.G.I.K.
 (et ut videtur B.D.) πέμψει F.
 πέμπειν edd. A.E.H. Post αὐτοῖς
 c. 19. inchoat H.

^f Ἡ] Ita edd. A.C.E.H. om.
 F.G.I.K. Dubito igitur de B.D.

^g ἀποσχίσματος] ἀποσχήματος
 B.C.D.F.G.

^h Ἀρδαβαῦ] Ita edd. A.E.G.H.
 I.K. Ἀρδαβᾶ C. juxta Valesium:
 nihil vero tale observavit recen-
 tior collator: Ἀρδαμᾶν F.M.c.
 (Dubito igitur de B.D.) Ἀρδαβὰ
 Niceph. *Ardabam*, Christoph.

ⁱ πρώτως] πρωτον (sic) G.

^k φιλοπρωτείας] φιλοπρωτίας
 Steph. A. Niceph.

“ πνευματοφορηθῆναί ¹ τε καὶ αἰφνιδίως ἐν κατοχῇ τινὶ καὶ
 “ παρεκστάσει γεγόμενον ἐνθουσιᾶν, ἄρξασθαί τε λαλεῖν καὶ
 “ ξενοφωνεῖν, παρὰ τὸ κατὰ παράδοσιν καὶ κατὰ διαδοχὴν
 “ ἄνωθεν τῆς ἐκκλησίας ^μ ἔθος δῆθεν προφητεύοντα. Τῶν ⁷
 “ δὲ κατ’ ἐκείνο καιροῦ ἐν τῇ τῶν νόθων ἐκφωνημάτων ἄκρο-
 “ ἄσει γενομένων, οἱ μὲν ὥς ἐπὶ ἐνεργουμένῳ καὶ ^ν δαιμονῶντι
 “ καὶ ἐν πλάνης πνεύματι ὑπάρχοντι καὶ τοὺς ὄχλους ταρατ-
 “ τονται ἀχθόμενοι ἐπετίμων, καὶ λαλεῖν ἐκώλυον, μεμνημένοι
 “ τῆς τοῦ Κυρίου διαστολῆς ^ο τε καὶ ἀπειλῆς, πρὸς τὸ φυ-
 “ λάττεσθαι τὴν τῶν ψευδοπροφητῶν ἐγρηγορότως παρου- ⁸
 “ σίαν· οἱ δὲ ὡς Ἀγίῳ Πνεύματι καὶ προφητικῷ χαρίσματι
 “ ῥέπαιρόμενοι καὶ οὐχ ἥκιστα ^q χαυνούμενοι, καὶ τῆς δια-
 “ στολῆς τοῦ Κυρίου ἐπιλανθανόμενοι, τὸ ^ρ βλασφίφρον καὶ
 “ ὑποκοριστικὸν καὶ λαοπλάνον πνεῦμα προῦκαλοῦντο, θελ-
 “ γόμενοι καὶ πλανώμενοι ὑπ’ αὐτοῦ, εἰς τὸ μηκέτι κωλύεσθαι
 “ σιωπᾶν. Τέχνη ^s δέ τι, μᾶλλον δὲ τοιαύτῃ μεθόδῳ κα- ⁹
 “ κοτεχνίας ὁ διάβολος τὴν κατὰ τῶν ^t παρηκόων ^v ἀπώλειαν
 “ μηχανησάμενος, καὶ παρ’ ἀξίαν ὑπ’ αὐτῶν τιμώμενος, ὑπέξ-
 “ ἡγειρέ τε καὶ προσεξέκαυσεν αὐτῶν τὴν ^w ἀποκεκοιμημένην
 “ ἀπὸ τῆς κατὰ ἀλήθειαν πίστεως διάνοιαν, ὡς καὶ ^x ἐτέρας
 “ τινὰς δύο γυναῖκας ^y ἐπεγεῖραι, καὶ τοῦ νόθου πνεύματος
 “ πληρῶσαι, ^z ὡς καὶ λαλεῖν ἐκφρόνως καὶ ἀκαίρως καὶ ἄλλο-
 “ τριοτρόπως ὁμοίως τῷ προειρημένῳ, καὶ τοὺς μὲν χαίρον- ¹⁰

¹ τε καὶ] τε om. G.

^m ἔθος] Post h. v. ὡς additum
est in I. a sec. m.

ⁿ δαιμονῶντι] δαιμονιῶντι G.

^ο τε καὶ ἀπειλῆς] ἀπειλῆς τε E.

^p ῥεπαιρόμενοι] ἐπαινούμενοι G.
Ante h. v. πεπληρομένῳ legit c.
nihil tale in vers.

^q χαυνούμενοι] χαυνώμενοι G.

^r βλασφίφρον] βλασφίφρονον B.C.
D.F. Pro quatuor his vocibus G.
habet τὸ βλασφήμον φρενον καὶ ὑπο-

κριτικόν.

^s δέ τι] δέ om. F. Nonnulla
in vexato hoc loco omittit G. et
legit eis τὸ μηκέ τοιαύτῃ μεθόδῳ.

^t παρηκόων] παρικοῶν F.

^v ἀπωλ. μηχ. καὶ] μηχ. ἀπωλ.
sine καὶ G.

^w ἀποκεκοιμ.] ἀποκοιμ. F.

^x ἐτέρας] ἐταίρας c. duas mere-
trices, in vers.

^y ἐπεγεῖραι] ἀπεγεῖραι F.

^z ὡς om. I.K.

“ τας καὶ ^aκαυχωμένους ἐπ’ αὐτῷ, μακαρίζοντος τοῦ πνεύμα-
 “ τος, καὶ διὰ τοῦ μεγέθους τῶν ἐπαγγελμάτων ἐκφυσιοῦν-
 “ τος, ἔσθ’ ὅπη δὲ καὶ κατακρίνοντος στοχαστικῶς καὶ ἀξιο-
 “ πίστως ^bαὐτοὺς ἄντικρυς, ἵνα καὶ ^cἐλεγκτικὸν εἶναι ^dδοκῇ.
 “ (ὀλίγοι δ’ ἦσαν οὗτοι τῶν Φρυγῶν ἐξηπατημένοι.) τὴν δὲ
 “ καθόλου καὶ πᾶσαν τὴν ὑπὸ ^eτὸν οὐρανὸν ἐκκλησίαν βλασ-
 “ φημεῖν, διδάσκοντος τοῦ ἀπηυθαδισμένου πνεύματος, ὅτι
 “ μήτε ^fτιμὴν μήτε πάροδον εἰς αὐτὴν τὸ ψευδοπροφητικὸν
 11 “ ἐλάμβανε πνεῦμα. ^gΤῶν γὰρ κατὰ τὴν Ἀσίαν πιστῶν
 “ πολλάκις καὶ πολλαχῇ τῆς Ἀσίας εἰς τοῦτο συνελθόντων,
 “ καὶ τοὺς προσφάτους λόγους ἐξετασάντων καὶ βεβήλους
 “ ἀποφηνάντων καὶ ἀποδοκimasάντων τὴν αἵρεσιν, οὕτω δὴ
 “ ^hτῆς τε ἐκκλησίας ⁱἐξέώσθησαν, καὶ τῆς κοινωνίας ^kεἵρχθη-
 “ σαν.” Ταῦτα ἐν πρώτοις ἱστορήσας, καὶ δι’ ὅλου τοῦ συγ-
 γράμματος τὸν ἔλεγχον τῆς κατ’ αὐτοὺς πλάνης ^lἐπαγα-
 γῶν, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ τῆς τελευτῆς τῶν προδεδηλωμένων
 12 ταῦτα φησὶν. “ ^mἘπειδὴν τοίνυν καὶ ⁿπροφητοφόντας
 “ ἡμᾶς ἀπεκάλουν, ὅτι ^oμὴ τοὺς ἀμετροφώνους αὐτῶν προ-
 “ φήτας ^pἔδεξάμεθα, (τούτους γὰρ εἶναι φασὶν, οὐσπερ
 “ ἐπηγγείλατο τῷ λαῷ πέμψειν ὁ Κύριος,) ἀποκρινάσθωσαν
 “ ἡμῖν πρὸς Θεοῦ, ἔστι τις, ^qὃ βέλτιστοι, τούτων τῶν ἀπὸ

^a καυχωμένους] Ita edd. A.E.H. uti I. et K. in margine: καυχόμε-
 νους G. χαννουμένους B.C.D.F.I.K.
 Niceph.

^b αὐτοὺς ἄντικρυς om. G.

^c ἐλεγκτικὸν] αὐτῶν add. G.

^d δοκῇ] δοκεῖ E.

^e τὸν] Ita edd. A.E.G.H. om. B.C.D.F.I.K. Niceph. (ὑπ’ οὐρα-
 νόν.)

^f τιμὴν μήτε om. F. Verba ὅτι
 μήτε τιμὴν expungit a. μήτε πάρο-
 δον εἰς αὐτὸν μήτε τιμὴν c. et in
 vers.

^g Τῶν] τῷ G.

^h τῆς τε] τε om. G.

ⁱ ἐξέώσθησαν] Ita Val. A.C.E.

G.H.I.K. ἐξέώσθησαν Steph. Stroth.
 ἐξώθησαν F. Dubito igitur de B.
 D.

^k εἵρχθησαν] ἀπείρχθησαν I. a
 sec. m. K.

^l ἐπαγῶν] ἐπάγων G.

^m Ἐπειδὴν] Ita edd. G.H. ἐπ-
 ειδή A. B. C. D. E. F. I. K. ἐπεὶ δὴ
 Niceph. Idem auctor ἐπειδὴν ite-
 rum habet non procul a fine h. c.

ⁿ προφητοφόντας] Ita edd. A.H.
 I.K. Niceph. προφητοφώντας B.C.
 D.F.M.P.a. προφητεύοντας E.G.

^o μὴ om. G.

^p ἔδεξ.] ἐξεδεξ. I.K. Niceph.

^q ὃ] ὡς F.

“ Μοντανου καὶ ῥτῶν γυναικῶν λαλεῖν ἀρξαμένων, ὅστις ὑπὸ
 “ Ἰουδαίων ἐδιώχθη, ἥ ὑπὸ παρανόμων ἀπεκτάνθη; οὐδεὶς
 “ οὐδέ ^sγε τις αὐτῶν κρατηθεὶς ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος ἀνε-
 “ σταυρώθη; ^v οὐ γὰρ οὖν· οὐδὲ μὴν οὐδὲ ἐν συναγωγαῖς ¹³
 “ ^w Ἰουδαίων τῶν γυναικῶν τις ἐμαστιγώθη ποτὲ, ἢ ἐλίθο-
 “ βολήθη· οὐδαμόσε οὐδαμῶς. Ἄλλῃ δὲ θανάτῳ τελευτήσαι
 “ λέγονται Μοντανός ^xτε καὶ Μαξιμίλλα. Τούτους γὰρ
 “ ὑπὸ πνεύματος βλαψίφρονος ^yἐκατέρους ^zὑποκινήσαντος,
 “ λόγος ^aἀναρτῆσαι ἑαυτοὺς, οὐχ ὁμοῦ, ^bκατὰ δὲ τὸν τῆς
 “ ἐκάστου τελευτῆς καιρὸν φήμη πολλή· καὶ οὕτω δὲ τελευ-
 “ τῆσαι καὶ τὸν βίον καταστρέψαι, Ἰούδα προδότου δίκην.
 “ Καθάπερ καὶ τὸν θαυμαστὸν ἐκείνον τὸν πρῶτον τῆς κατ’ ¹⁴
 “ αὐτοὺς λεγομένης προφητείας οἶον ἐπίτροπόν τινα Θεόδο-
 “ τον, πολὺς ^eαἰρεῖ λόγος, ὥς αἰρόμενόν ποτε καὶ ἀναλαμ-
 “ βανόμενον εἰς οὐρανοὺς ^dπαρεκστῆναι τε καὶ καταπιστεῦσαι
 “ ἑαυτὸν τῷ τῆς ἀπάτης πνεύματι, καὶ δισκευθέντα, κακῶς
 “ τελευτήσαι. Φασὶ γοῦν ^eτοῦτο οὕτως γεγενέαι. Ἄλλὰ ¹⁵
 “ ^fμὴ ἄνευ τοῦ ^gἰδεῖν ἡμᾶς, ἐπίστασθαι ^hτι τῶν ⁱτοιούτων

^r τῶν] Ita B.C.D.E.F.G.I.K. Niceph. om. edd. A.H. In fine h. c. legitimus διὰ Μοντανου καὶ τῶν γυναικῶν.

■ γέ τις αὐτῶν] τις αὐτῷ G.

^t ὀνόματος] νόμον Niceph. τοῦ Χριστοῦ add. I. a sec. m. sicut supplerunt Rufinus et Christophorsonus.

^v οὐ γὰρ οὖν· οὐδὲ μὴν οὐδέ] οὐδέ γὰρ οὐδέμην οὐδέ (sic) G.

^w Ἰουδ.] τῶν Ἰουδ. G. omissis τῶν γυναικῶν, quæ etiam omittuntur a Nicephoro.

^x τε καὶ] τε om. F.

^y ἐκατέρους] ἐκατέρως G.

^z ὑποκιν.] ἀποκιν. M.g.

^a ἀναρτῆσαι] ἀναρτήσαντας G.

^b κατὰ δέ] κατὰ γὰρ c. mox etiam infra ἐκατέρου pro ἐκάστου. alteruter, in vers.

^e αἰρεῖ] Ita edd. A.H.I.K. ἐρεῖ

B.C.D.E.F.G. perperam: bis in lib. VIII. phrasin πολὺς αἰρεῖ λόγος habet noster, ubi αἰρεῖ idem valet ac κρατεῖ. (Val.) Totum hunc locum παραφράζει Christoph. et legit, πολὺς αἰρεῖ λόγος παρεκστῆναί τε καὶ καταπιστῶσαι ἑαυτὸν τῷ τῆς ἀπάτης πνεύματι, ἀφ’ οὗ αἰρόμενον ποτὲ καὶ ἀναλαμβάνόμενον εἰς οὐρα-
 νούς: ita quoque in vers.

^d παρεκστῆναι] παρεκτῆναι G. omissio τε: δὲ pro τε Niceph. ^e τοῦτο οὕτως] οὕτως τοῦτο G. οὕτω pro οὕτως Steph. (ut sæpius) E.

^f μὴ] μὴν Steph. nescio quo duce, omnes enim codd. præter M. l. μή.

^g ἰδεῖν] δεῖν B.C.D.F.M.P.a. ἀνεὺ τοῦ om. M.

^h τι om. G. ⁱ τοιούτων om. F.

“^k νομίζομεν, ὦ μακάριε. Ἴσως μὲν γὰρ οὕτως, ἴσως δὲ
 “^l οὐχ οὕτως τετελευτήκασι Μοντανός τε καὶ Θεόδοτος καὶ
 “ ἡ προειρημένη γυνή.” Αὐθις δ’ ἐν τῷ αὐτῷ φησὶ λόγῳ,
 τοὺς τότε ἱεροὺς ἐπισκόπους πεπειράσθαι μὲν τὸ ἐν τῇ Μαξι-
 μίλλῃ πνεῦμα διελέγξαι, κεκωλύσθαι δὲ πρὸς ἐτέρων, συνερ-
 16 γούντων δηλαδὴ τῷ πνεύματι. Γράφει δὲ οὕτως· “ Καὶ μὴ
 “^m λεγέτω ἐν τῷ ⁿ αὐτῷ τῷ κατὰ Ἀστέριον ^o Οὐρβανὸν τὸ
 “ διὰ Μαξιμίλλης πνεῦμα, Διώκομαι ὡς λύκος ἐκ προβάτων·
 “ οὐκ εἰμὶ λύκος· ῥῆμα εἰμὶ καὶ πνεῦμα καὶ δύναμις· ἀλλὰ
 “ τὴν ἐν τῷ πνεύματι δύναμιν ^p ἐναργῶς δειξάτω καὶ ἐλεγ-
 “ ξάτω, καὶ ἐξομολογεῖσθαι διὰ τοῦ πνεύματος ^q καταναγκα-
 “ σάτω τοὺς τότε παρόντας εἰς τὸ δοκιμάσαι καὶ ^r διαλεχθῆ-
 “ ναι τῷ πνεύματι ^s λαλοῦντι, ἄνδρας δοκίμους καὶ ἐπισκό-
 “ πους, Ζωτικὸν ἀπὸ ^t Κομάνης κώμης, καὶ Ἰουλιανὸν ἀπὸ
 17 “ Ἀπαμείας. Ὡν ^v οἱ περὶ Θεμίσωνα τὰ στόματα φιμώ-
 “ σαντες οὐκ εἶασαν τὸ ψευδὲς καὶ λαοπλάνον πνεῦμα ὑπ’
 “ αὐτῶν ἐλεγχθῆναι.” Ἐν ταύτῳ δὲ πάλιν ἕτερα μεταξὺ
 πρὸς ἔλεγχον ^w τῶν τῆς Μαξιμίλλης ψευδοπροφητειῶν εἰ-
 πῶν, ὁμοῦ τὸν τε χρόνον, καθ’ ὃν ταῦτ’ ἐγραφε, σημαίνει,
 καὶ τῶν ^x προρρήσεων αὐτῆς μέμνηται, δι’ ὧν πολέμους ἔσε-
 σθαι καὶ ἀκαταστασίας προεμαντεύσατο· ὧν καὶ τὴν ψευδο-
 18 λογίαν εὐθύνει ὧδε λέγων· “ Καὶ πῶς οὐ καταφανὲς ^y ἤδη
 “ γέγονε καὶ τοῦτο τὸ ψεῦδος; Πλείω ^z γὰρ ἢ τρισκαίδεκα
 “ ἔτη εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν, ἐξ οὗ τετελευτήκεν ἡ γυνή· καὶ
 “ οὔτε μερικὸς οὔτε καθολικὸς κόσμῳ γέγονε πόλεμος,

^k νομίζομεν] νόμιζε G. νομίζωμεν
I. a sec. m. K.

^l οὐχ οὕτως] οὐχ οὕτω Steph.

^m λεγέτω] λέγω G. ὡς ἐν τῷ
λόγῳ τῷ legit a.

ⁿ αὐτῷ om. I.K. deinde τὸ pro
τῷ G.

^o Οὐρβανὸν] Οὐρβάνων G.

^p ἐναργῶς] ἐναρχῶς I.K.

^q καταναγκ.] ἀναγκ. G.

^r διαλεχθῆναι] διελεχθῆναι G.

^s λαλοῦντι] λαλοῦντας M.P.a.

^t Κομάνης] Ita edd. A.H.I.K.
Κουμάνης B.C.D.E.F.G.

^v οἱ om. C.

^w τῶν om. H.

^x προρρήσεων] προρρήσεως F. et
mox μαντεύσατο.

^y ἤδη om. E. sed suprascr.

^z γὰρ ἢ] γὰρ ἡ καὶ G.

“^a ἀλλὰ καὶ Χριστιανοῖς μᾶλλον εἰρήνη διάμονος ἐξ ^b ἐλέους
 “ Θεοῦ.” ^c Καὶ ταῦτα δὲ ἐκ τοῦ δευτέρου συγγράμματος.
 Καὶ ἀπὸ τοῦ τρίτου δὲ σμικρὰς παραθήσομαι λέξεις, δι’ ὧν ¹⁹
 πρὸς τοὺς αὐχοῦντας, ὡς ἄρα πλείους ^d καὶ αὐτῶν μεμαρτυ-
 ρηκότες εἶεν, ταῦτα φησὶν. “Ὅταν τοίνυν ἐν πᾶσι τοῖς εἰ-
 “ ρημένοις ἐλεγχθέντες ἀπορήσωσιν, ἐπὶ τοὺς μάρτυρας
 “ ^e καταφεύγειν πειρῶνται, λέγοντες πολλοὺς ἔχειν μάρτυ-
 “ ρας, καὶ τοῦτο εἶναι τεκμήριον πιστὸν ^f τῆς δυνάμεως τοῦ
 “ παρ’ αὐτοῖς λεγομένου προφητικοῦ πνεύματος. Τὸ δέ ²⁰
 “ ἐστὶν ἄρα ὡς ἔοικε παντὸς μᾶλλον οὐκ ἀληθές. Καὶ ^g γὰρ
 “ τῶν ἄλλων αἱρέσεων τινὲς πλείστους ὅσους ἔχουσι μάρτυ-
 “ ρας, καὶ οὐ παρὰ τοῦτο δήπου συγκαταθησόμεθα, οὐδὲ
 “ ἀλήθειαν ἔχειν αὐτοὺς ὁμολογήσομεν. Καὶ ^h πρῶτοί γε οἱ
 “ ἀπὸ τῆς ⁱ Μαρκίωνος αἱρέσεως Μαρκιωνισταὶ καλούμενοι,
 “ πλείστους ὅσους ἔχειν Χριστοῦ μάρτυρας λέγουσιν· ἀλλὰ
 “ ^k τὸν γε Χριστὸν αὐτὸν μετὰ ἀλήθειαν οὐχ ὁμολογοῦσι.”
 Καὶ μετὰ βραχέα τούτοις ^l ἐπιφέρει λέγων. “Ὅθεν τοι καὶ ²¹
 “ ἐπειδὴν οἱ ἐπὶ τὸ τῆς κατὰ ἀλήθειαν πίστεως μαρτύριον
 “ κληθέντες ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τύχωσι μετὰ τινων τῶν ἀπὸ
 “ τῆς τῶν Φρυγῶν αἱρέσεως λεγομένων μαρτύρων, διαφέρον-
 “ ταί ^m τε πρὸς αὐτοὺς, καὶ μὴ κοινωνήσαντες ⁿ αὐτοῖς τελει-
 “ οῦνται, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι συγκαταθέσθαι τῷ διὰ Μον-
 “ τανοῦ καὶ τῶν γυναικῶν πνεύματι. Καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές, ²²

^a ἀλλὰ καὶ] καὶ om. Steph. ne-
 scio an casu : supplet g. *quoniam*
Christianis etiam, Christoph.

^b ἐλέους] ἐλέου B.C.D.F.I.K.

^c Καὶ ταῦτα] καὶ om. G. uti mox
 τοῦ ante τρίτου.

^d καὶ αὐτῶν—φησὶν om. G. in
 textu, et habet in margine μεμαρ-
 τυρηκότες εἶεν.

^e καταφεύγειν] καταφυγεῖν G.
 πειρῶνται καταφεύγειν B.C.D.F.I.K.

^f τῆς δυνάμεως om. G.

^g γὰρ om. G.

^h πρῶτοι] πρῶτον E. deinde οἱ

om. E.G. Niceph.

ⁱ Μαρκίων.] Μαρκίαν. C.

^k τὸν γε] γε om. Niceph. τὸν
 τε Steph. τὸν γε g.

^l ἐπιφέρει] ἐπιφέρειν F. Se-
 quentem locum ita παραφράζει
 Christoph. λέγων, καὶ ἐπειδὴν οἱ
 ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τὸ τῆς κατὰ
 ἀλήθειαν πίστεως μαρτύριον κληθέν-
 τες τύχωσι. sicut quoque in vers.

^m τε om. G. Niceph. γε I.K.

ⁿ αὐτοῖς om. Steph. A.E. sup-
 plet c. et τελειοῦνται ponit post
 πνεύματι.

“ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων χρόνων ἐν Ἀπαμείᾳ τῇ πρὸς Μαι-
 “ ἀνδρῶν τυγχάνει γεγεννημένον, ἐν τοῖς περὶ Γαῖον καὶ Ἀ-
 “ λέξανδρον ἀπὸ ὁ Εὐμενείας μαρτυρήσασι, πρόδῃλον.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ.

Περὶ Μιλτιάδου καὶ ὧν ῥυσνέταξε λόγων.

(Nic. H. E. IV, 24.)

1 Ἐν τούτῳ δὲ τῷ 9 συγγράμματι καὶ Μιλτιάδου συγγρα-
 φέως μέμνηται, ὡς λόγον τινὰ καὶ αὐτοῦ κατὰ τῆς προειρη-
 μένης αἵρέσεως γεγραφότος. 1 Παραθέμενος 2 γοῦν 3 αὐτῶν
 λέξεις τινὰς, ἐπιφέρει λέγων· “ Ταῦτα εὐρὼν ἐν τινι συγ-
 “ γράμματι 4 αὐτῶν 5 ἐνισταμένων 6 τῷ 7 Ἀλκιβιάδου τοῦ
 “ ἀδελφοῦ συγγράμματι, ἐν ᾧ ἀποδείκνυσι περὶ τοῦ μὴ δεῖν
 2 “ προφήτην ἐν ἐκστάσει λαλεῖν, 8 ἐπετεμόμην.” Ὑποκαταβάς
 δὲ ἐν 9 ταύτῳ τοὺς κατὰ τὴν καινὴν διαθήκην 10 προπεφητευκό-
 τας καταλέγει, ἐν οἷς καταριθμῇ Ἀρμίαν τινὰ καὶ Κοδρά-
 τον, λέγων οὕτως· “ Ἀλλ’ ὅγε ψευδοπροφήτης ἐν 11 παρεκ-
 “ στάσει, ᾧ ἔπεται ἄδεια καὶ ἀφοβία, 12 ἀρχόμενος μὲν ἐξ
 “ 13 ἐκουσίου ἀμαθίας, 14 καταστρέφων δὲ εἰς ἀκούσιον μανίαν

ο Εὐμενείας] εὐμενίας A. sicut
 legunt omnes codices præter C.E.
 infra in c. 24.

ρ συνέταξε] συνέγραψε G.

1 συγγρ.] τοῦ συγγρ. G.

1 παραθ.] παρατιθ. G.

2 γοῦν] οὖν Steph. Stroth. A.

3 αὐτῶν] αὐτοῦ G. Rufin. ἐκείνου
 Niceph.

4 αὐτῶν—συγγράμματι om. F.
 propter repetitum v. συγγράμματι,
 eademque in M. punctis subno-
 tantur, et in Rufini versione præ-
 termittuntur: delevit quoque Chri-
 stoph.

5 ἐνισταμένων] ἐναντιουμένων I.
 in margine a m. sec.

6 τῷ] τοῦ H.

7 Ἀλκιβιάδου] Ita omnes codd.
 sed Nicephorus habet ταῦτα εὐρὼν

ἐν τινι συγγράμματι Μιλτιάδου τοῦ
 ἀδελφοῦ, ἐν ᾧ κ. τ. λ. quem sequi-
 tur Christoph. omissis τοῦ ἀδελ-
 φοῦ. Μιλτιάδου in textum recepe-
 runt Strothius Zim. Heinichen. et
 Routhius. et Valesius in versione
 expressit. Vid. Annot.

8 ἐπετεμόμην om. G. uti δὲ post
 ὑποκαταβάς.

9 ταύτῳ] αὐτῷ B.C.D.F.

10 προπεφ.] πεπροφ. G.

11 παρεκστάσει] παρεκτάσει M.P.
 a. deinde ὧν pro ᾧ G.

12 ἀρχόμενος] ἀρχομένῳ I. a sec.
 m. ἀρχομένου K.

13 ἐκουσίου] ἀκουσίου Steph. A.
 ἐκουσίου. voluntaria in vers.

14 καταστρέφων] Ita edd. A.B.
 C.D.F.G. καταστρέφοντος E.H.K.
 καταστρέφοντι I. a sec. m.

“ ψυχῆς, ὡς προείρηται. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον, οὔτε τινα³
 “ τῶν κατὰ τὴν παλαιάν, οὔτε τῶν κατὰ τὴν καινὴν πνευμα-
 “ τοφορηθέντα προφήτην δεῖξαι δυνήσονται, οὔτε Ἀγαβον,
 “ οὔτε Ἰούδαν, οὔτε Σίλαν, οὔτε τὰς Φιλίππου θυγατέρας,
 “ οὔτε τὴν ἐν ^hΦιλαδελφείᾳ Ἀμμίαν, οὔτε Κοδράτον, οὔτε
 “ ⁱὁδὴ τινας ἄλλους μηδὲν ^kαὐτοῖς προσήκοντας καυχήσονται.”
^lΚαὶ αὖθις δὲ μετὰ βραχεία, “ ^mΕἰ γὰρ μετὰ Κοδράτον καὶ⁴
 “ τὴν ἐν ⁿΦιλαδελφείᾳ Ἀμμίαν, ὥς φασιν, αἱ περὶ Μοντα-
 “ νὸν διεδέξαντο γυναικες τὸ προφητικὸν χάρισμα, ^o τοὺς
 “ ἀπὸ Μοντανου καὶ τῶν γυναικῶν τίνες παρ’ αὐτοῖς διεδέξ-
 “ αντο, δειξάτωσαν· δεῖν γὰρ εἶναι τὸ προφητικὸν χάρισμα
 “ ἐν πάσῃ ^pτῇ ἐκκλησίᾳ μέχρι τῆς τελείας παρουσίας, ὃ
 “ ἀπόστολος ἀξιοῖ· ἀλλ’ οὐκ ἂν ἔχοιεν δεῖξαι τεσσαρεσκαί-⁵
 “ δέκατον ἤδη ποῦ τοῦτο ἔτος ἀπὸ τῆς Μαξιμίλλης τελευ-
 “ τῆς.” Οὗτος μὲν δὴ τοσαῦτα. Ὁ γέ τοι πρὸς αὐτοῦ
 δεδηλωμένος Μιλτιάδης καὶ ἄλλας ἡμῖν τῆς ἰδίας περὶ τὰ
 θεῖα λόγια σπουδῆς μνήμας καταλέλοιπεν, ἔν τε ^qοῖς πρὸς
 Ἕλληνας συνέταξε λόγοις, καὶ τοῖς πρὸς Ἰουδαίους, ἑκατέρᾳ
 ἰδίως ὑποθέσει ἐν δυσὶν ὑπαντήσας συγγράμμασιν, ἔτι δὲ καὶ
 πρὸς τοὺς ^rκοσμικοὺς ἄρχοντας, ὑπὲρ ἧς μετῆι φιλοσοφίας,
 πεποίηται ἀπολογίαν.

^g οὔτε τὰς] οὔτε om. G.

^h Φιλαδελφείᾳ] Φιλαδελφία G. Niceph.

ⁱ δὴ] Ita Routh. G. om. Val. Stroth. B.C.D.F. Rufin. Niceph. ἤδη Steph. A.E. γε δὴ H.I.K. ἔτι M.b.

^k αὐτοῖς] αὐτοὺς E.

^l Καὶ αὖθις] Ita C.H. et I.K. juxta collat. Gronov. καὶ om. edd. A.E.F.G. Dubito igitur de B.D. καὶ μετ’ ὀλίγα Niceph. Post βραχεία addunt ταῦτα φησὶν edd.

A.B.C.D.E.F.H.K. φησὶ ταῦτα G. om. I. quem sequor.

^m Εἰ γὰρ om. H.

ⁿ Φιλαδελφείᾳ] Φιλαδελφία C.E. G. Deinde Ἀμμίαν om. F.

^o τοὺς ἀπὸ—ἐν πάσῃ om. G.

^p τῇ ἐκκλησίᾳ] τῇ om. Steph. Stroth. A. Niceph. τῆς ἐκκλησίας G.

^q οῖς] τοῖς C.

^r κοσμικοὺς] Ἕλληνας κοσμικοὺς I.K.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ.

Ἔσται καὶ Ἀπολλώνιος τοὺς κατὰ Φρύγας ἀπήλεξε, καὶ τίνων ἐμνημόνευσεν.

(Nic. H. E. IV, 25.)

1 Τῆς δὲ κατὰ Φρύγας καλουμένης αἰρέσεως, καὶ Ἀπολλώνιος, ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς, ἀκμαζούσης εἰσέτι τότε κατὰ τὴν Φρυγίαν ἔλεγchon ἐνστησάμενος, ἴδιον κατ' αὐτῶν πεποίηται σύγγραμμα, τὰς μὲν φερομένας αὐτῶν προφητείας ψευδεῖς οὔσας κατὰ λέξιν εὐθύνων, τὸν δὲ βίον τῶν τῆς αἵρέσεως ἀρχηγῶν, ὁποῖός τις ἔγεγονε, διελέγχων. Αὐτοῖς δὲ ῥήμασι περὶ τοῦ Μοντανοῦ ταῦτα λέγοντος ἄκουε· “ Ἀλλὰ
 “ τίς ἔστιν οὗτος ὁ πρόσφατος διδάσκαλος, τὰ ἔργα αὐτοῦ
 2 “ καὶ ἡ διδασκαλία δείκνυσιν. Οὗτός ἐστιν ὁ διδάζας λύσεις
 “ γάμων, ὁ νηστείας νομοθετήσας, ὁ Πέπουζαν καὶ Τύμιον
 “ Ἱερουσαλήμ ὀνομάσας (πόλεις δὲ εἰσὶν αὗται μικραὶ τῆς
 “ Φρυγίας), τοὺς πανταχόθεν ἐκεῖ συναγαγεῖν ἑθέλων, ὁ
 “ πρακτῆρας χρημάτων καταστήσας, ὁ ἐπ' ὀνόματι προσφο-
 “ ρῶν τὴν δωροληψίαν ἐπιτεχνώμενος, ὁ σαλάρια χορηγῶν
 “ τοῖς κηρύσσουσιν αὐτοῦ τὸν λόγον, ἵνα διὰ τῆς γαστρι-
 3 “ μαργίας ἡ διδασκαλία τοῦ λόγου κρατύνηται.” Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Μοντανοῦ· καὶ περὶ τῶν προφητίδων δὲ αὐτοῦ ὑποκαταβὰς οὕτω γράφει· “ Δείκνυμεν οὖν αὐτὰς ἀπὸ τῶν
 “ τὰς προφητίδας ταύτας, ἀφ' οὗ τοῦ πνεύματος ἐπληρώ-
 “ θησαν, τοὺς ἄνδρας καταλιπούσας. Πῶς οὖν ἐψεύδοντο
 “ Ἐπρίσκαν παρθένον ἀποκαλοῦντες.” Εἰτ' ἐπιφέρει λέ-
 4 γων· “ Ἐδοκεῖ σοι πάντα γραφὴ κωλύειν προφήτην λαμβά-

■ Omissa est apud Stephanum capitis distinctio.

ἔγεγονε] ἐγγέγονε H.

ἔστιν οὗτος] Ita edd. A.E.G. H. οὗτός ἐστιν B.C.D.F.I.K.

αὐταὶ] αὐτῶ F.

ἑθέλων] θέλων G.

τοῦ λόγου] αὐτοῦ G.

δὲ om. Steph. A.E. deinde οὕτως Steph. ut sæpius.

■ πρῶτας om. G.

ἑαυτάς om. G. Niceph.

καταλιπ.] καταλειπ. G.

ἐψεύδοντο] οὐκ ἐψ. I. a sec. m. ἐπεψεύδοντο K.

Ἐπρίσκαν] Ita Val. Stroth. Routh. B.C.D.F.G.I. a pr. m.V.a. Niceph. Πρίσκιλλαν Steph. A.E. H.I. a sec. m. K. Christoph.

ἐπιφέρει] ἐφέρει G.

Ἐδοκεῖ] οὐ δοκεῖ Zim. c. et in vers. Niceph.

“ νειν δῶρα καὶ χρήματα; “Οταν οὖν ἴδω τὴν προφήτην εἰ-
 “ ληφῦναι ^hκαὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ πολυτελεῖς ἐσθῆτας,
 “ πῶς αὐτὴν μὴ ⁱπαραιτήσωμαι;” Αὐθις δὲ ὑποκαταβάς
 περί τινος τῶν κατ’ αὐτοὺς ὁμολογητῶν, ταῦτα φησίν·
 “ Ἔτι δὲ καὶ Θεμίσων, ὁ τὴν ἀξιόπιστον πλεονεξίαν ἡμφιε- ⁵
 “ σμένος, ὁ μὴ βαστάσας τῆς ὁμολογίας τὸ σημεῖον, ἀλλὰ
 “ πλήθει χρημάτων ἀποθέμενος τὰ δεσμὰ, δέον ἐπὶ τούτῳ
 “ ταπεινοφρονεῖν, ὡς μάρτυς καυχώμενος ἐτόλμησε, ^kμιμού-
 “ μενος τὸν ἀπόστολον, καθολικὴν τινα συνταξάμενος ἐπι-
 “ στολὴν, κατηχεῖν μὲν τοὺς ἄμεινον αὐτοῦ πεπιστευκότας,
 “ συναγωνίζεσθαι δὲ τοῖς τῆς κενοφωνίας λόγοις, βλασφη-
 “ μῆσαι δὲ ^lεἰς τὸν Κύριον καὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ τὴν
 “ ἀγίαν ἐκκλησίαν.” Καὶ περὶ ^mἐτέρου δὲ αὐθις τῶν κατ’ ⁶
 αὐτοὺς τετιμημένων ὡς δὴ μαρτύρων οὕτω γράφει· “ Ἴνα δὲ
 “ μὴ περὶ πλειόνων λέγωμεν, ἢ προφήτης ἡμῖν εἰπάτω τὰ
 “ κατὰ Ἀλέξανδρον τὸν λέγοντα ἑαυτὸν μάρτυρα, ᾧ συνε-
 “ στίᾳται, ᾧ προσκυνοῦσι καὶ ⁿαὐτῷ πολλοὶ, οὗ τὰς ληστείας
 “ καὶ τὰ ἄλλα τολμήματα, ἐφ’ οἷς κεκόλασται, οὐχ ἡμᾶς δεῖ
 “ λέγειν, ἀλλὰ ^oὁ ὀπισθόδομος ^pῥέχει. Τίς οὖν τίνι χαρίζεται ⁷
 “ τὰ ἀμαρτήματα; ^qπότερον ^rὁ προφήτης τὰς ληστείας τῷ
 “ μάρτυρι, ἢ ὁ μάρτυς τῷ προφήτῃ τὰς πλεονεξίας; εἰρη-
 “ κότος γὰρ τοῦ Κυρίου, μὴ κτήσησθε χρυσὸν ^sμήτε ἄργυ-
 “ ρον μήτε δύο χιτῶνας, οὗτοι πᾶν τὸνναντίον πεπλημελή-

^h καὶ χρυσὸν] καὶ om. F.G.

ⁱ παραιτήσωμαι] Ita B.C.D.E.F.
 G.I. a pr. m. K. Niceph. παραι-
 τήσομαι edd. A.H.I. a sec. m.

^k μιμούμενος] μιμίσθαι G.

^l εἰς om. I.K.

^m ἐτέρου] Ita Steph. Stroth.
 Zim. A.E.G.H. ἐτέρων B.C.D.F.
 I.K. Lectionem ἐτέρου Valesius
 in versione expressit, *de alio quo-*
dam ex numero eorum &c. quam
 Nicephorus etiam videtur confir-
 mare, scribendo ἐξελέγχει τινα παρ’
 αὐτοῖς μαρτύρα Ἀλέξανδρον.

ⁿ αὐτῷ] αὐτοῦ I. a sec. m. K.

αὐτῶν ex conjectura Val.

^o ὁ ante ὀπισθ. om. G. Deest
 quoque in F. legit autem ὀπισθ.
 (sic.) Pro ὀπισθόδομος I.K. habent
 γραφεῖς (sic) τόμος.

^p ῥέχει] λέγει G.

^q πότερον] πότε G.

^r ὁ προφήτης] ἢ προφήτης Stroth.
 Zim. Hein. post Christoph. Ru-
 fin. Niceph. refragantibus omni-
 bus Eusebii codd. Mox iidem
 habent τῇ προφήτιδι.

^s μήτε ἀργ.] μηδὲ G. deinde
 μηδὲ δύο E.G.

- 8 “ κασι περὶ τὰς τούτων τῶν ἀπηγορευμένων κτήσεις. Δείξο-
 “ μεν ^τ γὰρ τοὺς λεγομένους παρ’ ^ν αὐτοῖς προφήτας καὶ
 “ μάρτυρας, μὴ ^ω μόνον παρὰ πλουσίων, ἀλλὰ καὶ παρὰ
 “ πτωχῶν καὶ ὀρφανῶν καὶ χηρῶν κερματιζομένους. Καὶ εἰ
 “ πεποιθήσιν ἔχουσιν, ^χ στήτωσαν ἐν τούτῳ, καὶ διορισάσθω-
 “ σαν ^υ ἐπὶ τούτοις, ἵνα ἐὰν ἐλεγχθῶσι, καὶ τοῦ λοιποῦ
 “ ^ζ παύσωνται πλημμελοῦντες· δεῖ γὰρ τοὺς καρποὺς δοκι-
 “ μάζεσθαι τοῦ προφήτου· ἀπὸ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ ^α ξύλον
 9 “ γινώσκεται. Ἴνα δὲ τοῖς βουλομένοις τὰ κατὰ Ἀλέξαν-
 “ δρον ἢ γνώριμα, κέκριται ὑπὸ ^β Αἰμιλίου Φροντίνου ἀνθυ-
 “ πάτου ἐν Ἐφέσῳ, οὐ διὰ τὸ ὄνομα, ἀλλὰ δι’ ἃς ἐτόλμησε
 “ ληστείας, ὧν ἤδη παραβάτης· εἶτα ἐπιψευσάμενος τῷ ὀνό-
 “ ματι ^ε τοῦ Κυρίου, ἀπολέλνται πλανήσας τοὺς ἐκεῖ πι-
 “ στούς. Καὶ ἡ ἰδία παροικία αὐτὸν, ὅθεν ἦν, οὐκ ἐδέξατο,
 “ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ληστήν· καὶ οἱ θέλοντες μαθεῖν τὰ κατ’
 “ αὐτὸν, ^δ ἔχουσι τὸ τῆς Ἀσίας δημόσιον ἀρχεῖον· ὃν ^ε ὁ προ-
 10 “ φήτης συνόντα πολλοῖς ἔτεσιν ἀγνοεῖ. Τοῦτον ^ε ἐλέγχον-
 “ τες ἡμεῖς, δι’ αὐτοῦ καὶ τὴν ^ε ὑπόστασιν ἐξελέγχομεν ^h τοῦ
 “ προφήτου. Τὸ ὅμοιον ἐπὶ πολλῶν δυνάμεθα ἀποδείξαι.
 “ Καὶ εἰ θαρροῦσιν, ὑπομεινάτωσαν τὸν ἔλεγχον.” Πάλιν
^ι τε αὖ ἐν ἐτέρῳ τόπῳ τοῦ συγγράμματος, περὶ ὧν αὐχοῦσι
 προφητῶν, ἐπιλέγει ταῦτα· “ Ἐὰν ἀρῶνται ^κ δῶρα τοὺς
 “ προφήτας αὐτῶν εἰληφέναι, τοῦτο ὁμολογησάτωσαν, ὅτι

^τ γὰρ] μὲν γὰρ G.

^ν αὐτοῖς] αὐτοῦ Steph. αὐτοῖς c.
 ab isto, in vers.

^ω μόνον] μόνον F.

^χ στήτωσαν ἐν τούτῳ] Ita B.C.
 D.E.F.G.I.K.M. Ita forsā etiam
 g. legit enim ἐν τούτῳ καί. ἐν τ. στ.
 edd. A.H.

^υ ἐπὶ] ἐν G.

^ζ παύσωνται] παύσονται G.

^α ξύλον] Ita B.C.D.F.G.H.I.K.
 δένδρον edd. A.E.

^β Αἰμιλίου] Αἰμιλλίου B.C.D.F.I.
 a sec. m. K.

^ε τοῦ om. G.

^δ ἔχουσι] ἔχοντες E. ita quoque

A. cum ουσι supra scripto.

^ε ὁ προφήτης] ἡ προφήτις c. et
 in vers. Stroth. Zim. Pro ὃν—
 συνόντα Bongarsius l. ὁ—συνόν.

^ε ἐλέγχοντες] ἐλέγχουσι G. de-
 inde ἡμεῖς δέ.

^ε ὑπόστασιν] ἀπόστασιν G. de-
 inde ἐλέγχομεν et τὸ δὲ ὅμοιον, quod
 Routhius in textum recepit.

^h τοῦ προφήτου] τῆς προφήτιδος
 c. et in vers. Stroth. Zim.

^ι τε om. G.

^κ δῶρα post εἰληφέναι repetit
 H.

“ ἐὰν ἐλεγχθῶσιν εἰληφότες, οὐκ εἰςὶ προφήται. Καὶ μυ-¹¹
 “ ρίας ἀποδείξεις ¹ τούτων παραστήσομεν. Ἀναγκαῖον δέ
 “ ἐστὶ ^m πάντας καρποὺς δοκιμάζεσθαι ⁿ προφήτου. Προ-
 “ φήτης, εἰπέ μοι, [■] βάπτεται; προφήτης ^p στιβίζεται;
 “ προφήτης φιλοκοσμεί; προφήτης τάβλαις καὶ κύβοις παί-
 “ ζει; προφήτης ^q δανείζει; Ταῦτα ὁμολογησάτωσαν πότε-
 “ ρον ἔξεστιν ἢ μὴ, ἐγὼ δὲ ὅτι γέγονε παρ’ αὐτοῖς, δείξω.”
 Ὁ δ’ αὐτὸς ^r οὗτος Ἀπολλώνιος κατὰ τὸ αὐτὸ σύγγραμμα ¹²
 ἱστορεῖ, ὡς ἄρα τεσσαρακοστὸν ἐτύγχανεν ἔτος ἐπὶ τὴν τοῦ
 συγγράμματος ^s αὐτοῦ γραφὴν, ἐξ οὗ τῇ προσποιήτῳ ^t αὐτοῦ
 προφητεία ὁ Μοντανὸς ^v ἐπικεχείρηκε. Καὶ πάλιν φησὶν,
 ὡς ἄρα Ζωτικὸς, οὗ καὶ ὁ πρότερος συγγραφεὺς ἐμνημόνευ-
 σεν, ἐν Πεπούζοις προφητεύειν ^w ἤδη προσποιουμένης τῆς
 Μαξιμίλλης ἐπιστάς, διελέγξει τὸ ^x ἐνεργοῦν ἐν αὐτῇ πνεῦμα
 πεπείραται, ἐκωλύθη γεμῆν ^y πρὸς τῶν τὰ ἐκείνης φρονούν-
 των. Καὶ Θρασέα δέ τινος τῶν τότε μαρτύρων μνημονεῖ. ¹³
 Ἔτι δὲ ὡς ἐκ παραδόσεως τὸν Σωτῆρα φησὶ προστεταχέναι
 τοῖς ^z αὐτοῦ ἀποστόλοις, ἐπὶ δώδεκα ἔτεσι μὴ χωρισθῆναι
 τῆς Ἱερουσαλήμ. ^a Κέχρηται δὲ καὶ μαρτυρίαις ἀπὸ τῆς
 Ἰωάννου Ἀποκαλύψεως· καὶ νεκρὸν δὲ δυνάμει θείᾳ πρὸς αὐ-
 τοῦ Ἰωάννου ἐν τῇ Ἐφέσῳ ἐγηγέρθαι ἱστορεῖ. Καὶ ἄλλα ¹⁴
 τινὰ φησὶ, δι’ ὧν ἱκανῶς τῆς προειρημένης αἰρέσεως πληρέ-
 στατα ^b διηύθυνε τὴν ^c πλάνην. Ταῦτα ^d καὶ ὁ Ἀπολλώνιος.

¹ τούτων om. G.

^m πάντας] πάντως τοὺς G.

ⁿ τοῦ ante προφήτου habent G.
I. a sec. m. Male.

[■] βάπτεται] βάπτεται F. βαπτί-
 ζεται E. M. g. comam coloribus
 tingit, Christoph.

^p στιβίζεται] στιβάζεται G.

^q δανείζει] δανίζει (sic) F.

^r οὗτος om. G.

^s αὐτοῦ γραφὴν] γραφὴν αὐτοῦ
 Steph. Stroth.

^t αὐτοῦ om. Steph. A.E.G.

^v ἐπικεχείρηκε] ἐπικεχείρικε G.
ἐπικεχειρήκην I.K.

^w ἤδη] Ita edd. A.E.G.H. Ni-
 ceph. δὴ B.C.D.F.I.K.

^x ἐνεργοῦν om. A.E. sed E. l. in
 margine.

^y πρὸς] Ita B.C.D.F.G.H.I.K.
 ὑπὸ edd. A.E. παρὰ Niceph.

^z αὐτοῦ] ἐαυτοῦ G. mox δεκαδύο.

^a Κέχρηται δὲ] πρὸς οἷς κέχρηται
 G.

^b διηύθυνε] διηύθην F.

^c ἐχθιστάτην ante πλάνην habent
 Steph. Stroth. Zim. A. ἐχθεστά-
 την E. om. caeteri omnes, Niceph.

^d καὶ ὁ] καὶ om. G.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ.

Σαραπίωνος περὶ τῆς τῶν Φρυγῶν αἵρέσεως.

(Nic. H. E. IV, 27.)

1 Τῶν δὲ ^e Ἀπολιναρίου κατὰ τῆς δηλωθείσης αἵρέσεως μνή-
 μην πεποιήται ^f Σαραπίων, ὃν ἐπὶ τῶν δηλουμένων χρόνων
 μετὰ Μαξιμῖνον ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας ^g γε-
 νέσθαι κατέχει λόγος. Μέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν ἰδίᾳ ἐπιστολῇ
 τῇ πρὸς ^h Καρικὸν καὶ ⁱ Ποντιὸν, ἐν ᾗ διευθύνων ^k καὶ αὐτὸς
 2 τὴν αὐτὴν αἵρεσιν ἐπιλέγει ταῦτα· “Ὅπως δὲ καὶ τοῦτο
 “ ἴδῃτε ὅτι τῆς ψευδοῦς ταύτης τάξεως τῆς ^m ἐπικαλουμένης
 “ νέας προφητείας ἐβδέλυκται ἡ ἐνέργεια παρὰ πάσῃ ⁿ τῇ ἐν
 “ κόσμῳ ἀδελφότητι, πέπομφα ὑμῖν καὶ Κλαυδίου Ἀπολι-
 “ ναρίου τοῦ μακαριωτάτου ^o γενομένου ἐν Ἱεραπόλει τῆς
 3 Ἀσίας ἐπισκόπου γράμματα.” Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ τοῦ
 Σαραπίωνος ἐπιστολῇ, καὶ ὑποσημειώσεις φέρονται διαφόρων
 ἐπισκόπων, ὧν ὁ μὲν τις ὧδέ πως ^p ὑποσημειώσεται· “ Ἀν-
 “ ρήλιος ^q Κυρήνιος μάρτυς ἐρρῶσθαι ὑμᾶς εὐχομαι” ὁ δὲ τις
^r τοῦτον τὸν τρόπον· “ Αἴλιος Πούπλιος Ἰούλιος ἀπὸ Δε-
 “ βελτοῦ ^s κολωνείας τῆς Θράκης ἐπίσκοπος.” “ Ζῇ ὁ θεὸς
 “ ^t ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι Σωτᾶς ὁ μακάριος ὁ ἐν Ἀγχιάλῳ

^e Ἀπολ.] Ἀπολλ. E.^f Σαραπίων] Σεραπίων Steph. Stroth. Zim. Niceph. Ita quoque infra.^g γενέσθαι κατέχει λόγος] Ita B.C.D.E.F.I.K. κ. λ. γ. edd. A.H. γ. λ. κ. G.^h Καρικὸν] καρτερικὸν a. Coricum, Christoph. Καρίκων Niceph.ⁱ Πόντιον] Ita Stroth. Zim. E. ipse Eus. VI. 12. Niceph. Hieron. Ποντικὸν Steph. Val. A.B.C.D.F. G.H.I.K.^k καὶ αὐτὸς] καὶ om. I.K.^l ἴδῃτε] Ita Val. B.C.D.F.G.H. εἰδῇτε Steph. Stroth. Zim. Routh. A.E.I. a sec. m. K. Sciatis, Rufin. Hieron. Non vero hinc constat

hos legisse εἰδῇτε.

^m ἐπικαλουμένης] ἐπιλεγομένης Steph. A.E.ⁿ τῇ ἐν κόσμῳ ἀδελφότητι] Ita Val. Stroth. B.C.D.F.G.H.I.K.V. Niceph. τῇ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητι τῇ ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ὅλην Steph. A.E.^o τοῦ ante γενομένου Steph. Stroth. A.E.^p ὑποσημειώσεται] Ita Steph. A.E.G.H.I.K. ὑποσημῆματο Val. Stroth. B.C.D.F. Niceph.^q Κυρήνιος] Κηρήμιος F.^r τοῦτον] ταῦτον G.^s κολωνείας] κολωνίας E.G.^t ὁ ἐν] ὁ om. E.G.

“ ἠθέλησε τὸν δαίμονα τὸν Πρισκίλλης ἐκβαλεῖν, καὶ οἱ ὑπο-
 “ κριταὶ οὐκ ἀφῆκαν.” Καὶ ἄλλων δὲ πλεόνων τὸν ἀριθμὸν 4
 ἐπισκόπων συμφύφων τούτοις ἐν τοῖς δηλωθεῖσι γράμμασιν
 αὐτόγραφοι φέρονται σημειώσεις. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τούτους
 ἦν τοιαῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ.

ν^ο Οσα Εἰρηναῖος τοῖς ἐπὶ Ῥώμης ^ωσχισματικοῖς ἐγγράφως διείλεκται.

(Nic. H. E. IV, 30.)

Ἐξ ἐναντίας δὲ τῶν ἐπὶ Ῥώμης τὸν ὑγιῇ τῆς ἐκκλησίας 1
 θεσμὸν ^κπαραχαραττόντων, Εἰρηναῖος διαφόρους ἐπιστολάς
 συντάττει, τὴν μὲν ἐπιγράψας πρὸς Βλάστον περὶ σχίσμα-
 τος, τὴν δὲ πρὸς Φλωρίνον περὶ μοναρχίας ἢ περὶ ^γτοῦ μὴ
 εἶναι τὸν Θεὸν ποιητὴν κακῶν. Ταύτης γάρ τοι τῆς γνώμης
 οὗτος ἐδόκει προασπίζειν δι’ ὃν αὐθις ὑποσυρόμενον ^ζτῇ 2
 κατὰ Οὐαλεντίνον πλάνη, καὶ τὸ περὶ ὀγδοάδος ^ασυντάττε-
 ται τῷ Εἰρηναίῳ σπουδασμα· ἐν ᾧ καὶ ἐπισημαίνεται τὴν
^βπρώτην τῶν ἀποστόλων κατελιγμένην ἑαυτὸν διαδοχῇ.
 Ἐνθα πρὸς τῷ τοῦ συγγράμματος τέλει χαριεστάτην αὐτοῦ
 σημείωσιν εὐρόντες, ἀναγκαίως καὶ ταύτην τῇδε ^εκαταλέξομεν
 τῇ γραφῇ, τοῦτον ^δἔχουσιν τὸν τρόπον· “^εὉρκίζω σε τὸν 3
 “^εμεταγραφόμενον τὸ βιβλίον τοῦτο, κατὰ τοῦ Κυρίου
 “ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ κατὰ τῆς ἐνδόξου παρουσίας αὐ-
 “ τοῦ ἧς ἔρχεται κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ἵνα ἀντιβάλης ὁ
 “ μετεγράψω, καὶ ^εκατορθώσης ^ηαὐτὸ πρὸς τὸ ἀντίγραφον
 “ τοῦτο, ὅθεν μετεγράψω ἐπιμελῶς καὶ τὸν ὄρκον τοῦτον 4

ν Nullam hic distinctionem capi-
 tum habet Steph. in quo sequi-
 tur B. A verbis καὶ τὰ μὲν κατὰ
 τούτους inchoant hoc caput A.C.F.

ω σχισματικοῖς om. G. σχισμα-
 τικῶς F.

κ παραχαραττόντων] παραχαρα-
 των C.F. (et forsā B.D.) men-
 dose.

γ τοῦ om F.

ζ τῇ πλάνῃ] τῆς πλάνης G.

α συντάττεται] συντέτταται F.

β πρώτην om. G. male.

ε καταλέξομεν] καταλέξωμεν E.

δ ἔχουσιν] ἔχουσα F.G.

ε Ὁρκίζω] Hinc c. 20. inchoat
 Steph.

ε μεταγραφόμενον] μεταγραφάμε-
 νον I.K. Niceph.

ε κατορθώσης] κατορθώσεις F.

η αὐτὸ om. Steph. ex incuria,
 ut videtur, quem secutus est
 Strothius.

- “ὁμοίως ⁱ μεταγράψεις, καὶ θήσεις ^k ἐν τῷ ἀντιγράφῳ.”
- 5 Καὶ ταῦτα ^l δὲ ὠφελίμως ^m ὑπ’ ἐκείνου λελέχθω, ⁿ πρὸς ἡμῶν τε ἱστορείσθω, ὡς ἂν ἔχοιμεν ἄριστον σπουδαιοτάτης ἐπιμελείας τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους καὶ ὄντως ἱεροὺς ἄνδρας ὑπόδειγμα. Ἐν ^η γε μὴν προειρήκαμεν πρὸς τὸν Φλωρίνον ὁ Εἰρηναῖος ἐπιστολῇ, αὐτῷ τῆς ἅμα ^o Πολυκάρπῳ συνουσίας αὐτοῦ μνημονεύει, λέγων, “Ταῦτα τὰ δόγματα, Φλωρίνε,
- 6 “ἵνα ^p πεφεισμένως εἴπω, οὐκ ἔστιν ὑγιούς γνώμης ταῦτα
- “τὰ δόγματα ἀσύμφωνά ἐστι τῇ ἐκκλησίᾳ, εἰς τὴν μεγίστην
- “ἀσέβειαν περιβάλλοντα τοὺς πειθόμενους αὐτοῖς ταῦτα
- “τὰ δόγματα οὐδὲ οἱ ἔξω τῆς ἐκκλησίας ^q αἵρετικοὶ ἐτόλμησαν ἀποφῆναι ποτέ ταῦτα τὰ δόγματα οἱ πρὸ ἡμῶν
- “πρεσβύτεροι, οἱ καὶ τοῖς ἀποστόλοις ^r συμφοιτήσαντες, οὐ
- 7 “παρέδωκάν σοι. ^s Εἶδον γάρ σε παῖς ^t ἔτι ὢν ἐν τῇ κάτω
- “Ἀσίᾳ παρὰ ^v Πολυκάρπῳ, ^w λαμπρῶς πράττοντα ἐν τῇ
- “βασιλικῇ αὐλῇ, καὶ πειρώμενον εὐδοκιμεῖν παρ’ αὐτῷ.
- “Μᾶλλον γὰρ ^x τὰ τότε διαμνημονεύω, ^y τῶν ἐναγχος ^z γινομένων. Αἱ γὰρ ἐκ παίδων μαθήσεις συναύξουσιν τῇ
- “ψυχῇ ἐνοῦνται αὐτῇ, ὥστε με δύνασθαι εἰπεῖν καὶ τὸν τό-
- 8 “πον ἐν ᾧ καθεζόμενος διελέγετο ὁ μακάριος Πολύκαρπος,

ⁱ μεταγράψεις] Ita C.E.H.I.K. μεταγράφης edd. A.F.G. Niceph.

^k ἐν τῷ] ἐν τῷ σφ̄ I.K.

^l δὲ] Ita B.C.D.F.G.I.K. om. edd. A.E.H.

^m ὑπ’] Ita B.C.D.F.G.H. πρὸς edd. A.E.I.K.

ⁿ πρὸς] Ita B.C.D.F.G.H.I.K. ὑφ’ edd. A.E.

^o Πολυκάρπῳ] Πολυκάρπου Steph. Stroth. τῆς μετὰ Πολυκάρπου διατριβῆς Niceph.

^p πεφεισμένως] πεφησμένως E. πεπεισμένως G.

^q αἵρετικοὶ om. G.

^r συμφοιτήσαντες] συμφωνήσαντες G. male.

^s Εἶδον] Ἰδὼν G.

^t ἔτι ὢν] Ita B.C.D.E.F.G.I.K. ὢν ἔτι edd. A.H. Niceph.

^v τῷ ante Πολ. habent edd. A. E. om. C.G.H.I.K. Niceph. Totum locum κάτω Ἀσίᾳ — πράττοντα ἐν τῇ omisit F. propter homœoteleut. ἐν τῇ: nihil igitur affirmare ausim de B.D.

^w λαμπρῶς πράττοντα] λαμπρὸς πρὸς ὄντα (sic) G. quæ corrupta lectio confirmat codd. C.I.K. qui legunt πράσσοντα. Hiat F. in hoc loco.

^x τὰ τότε] Ita edd. A.B.C.D.E. F.G. Niceph. τῶν τότε H.I.K.

^y τῶν] ἢ τῶν H.

^z γινομένων] γενομένων G. διαγινομένων Steph. A.E.

“ καὶ τὰς ^aπροόδους αὐτοῦ καὶ τὰς ^bεἰσόδους, καὶ τὸν χα-
 “ ρακτῆρα τοῦ βίου, καὶ τὴν τοῦ σώματος ^cιδέαν, καὶ τὰς
 “ διαλέξεις αἷς ἐποιεῖτο πρὸς τὸ πλῆθος, καὶ τὴν κατὰ Ἰω-
 “ ἄννου ^dσυναναστροφὴν ^{dd}ὡς ^eἀπήγγελλε, καὶ τὴν μετὰ τῶν
 “ λοιπῶν τῶν ἐωρακότεων τὸν Κύριον· καὶ ὡς ἀπεμνημόνευε ⁹
 “ ^fτοὺς λόγους ^gαὐτῶν, καὶ περὶ τοῦ Κυρίου τίνα ἦν ^hπαρ’
 “ ἐκείνων ^hἀκηκόει, καὶ περὶ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, καὶ περὶ
 “ τῆς διδασκαλίας, ὡς παρὰ ⁱτῶν αὐτοπτῶν ^kτῆς ζωῆς τοῦ
 “ λόγου παρειληφώς ^lὁ Πολύκαρπος ^mἀπήγγελλε πάντα
 “ σύμφωνα ταῖς γραφαῖς. Ταῦτα καὶ τότε διὰ ⁿτὸ ἔλεος ¹⁰
 “ τοῦ Θεοῦ τὸ ἐπ’ ἐμοὶ ^oγεγονὸς ^pσπουδαίως ἤκουον, ὑπο-
 “ μνηματιζόμενος αὐτὰ οὐκ ἐν χάρτῃ, ἀλλ’ ἐν τῇ ἐμῇ καρ-
 “ δία· ^qκαὶ αἰεὶ διὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ γνησίως αὐτὰ ἀνα-
 “ μαρκεῶμαι· ^rκαὶ δύναμαι διαμαρτύρασθαι ^sἔμπροσθεν τοῦ
 “ Θεοῦ, ὅτι εἴ τι τοιοῦτον ^tἀκηκόει ἐκείνος ὁ μακάριος καὶ
 “ ἀποστολικὸς πρεσβύτερος, ἀνακράξας ^uἀν καὶ ἐμφράξας τὰ
 “ ὦτα αὐτοῦ, ^vκαὶ τὸ σύνηθες ^wαὐτῷ εἰπὼν, ὦ καλὲ Θεέ, εἰς ¹¹
 “ οἷους με καιροὺς τετήρηκας, ἵνα τούτων ἀνέχωμαι, ^xπεφεύ-
 “ γει ^hἀν καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ ^zκαθεζόμενος ἢ ἐστὼς τῶν τοιού-

^a προόδους] παρόδους Steph. ex incuria, ut videtur; omnes enim codd. et Niceph. habent προόδους.

^b εἰσόδους] ἐξόδους αὐτοῦ καὶ τὰς εἰσόδους G.

^c ιδέαν] εἰδέαν C.H.

^d συναναστροφὴν] ἀναστροφὴν A.

^{dd} ὡς] ᾧ E.

^e ἀπήγγελλε] ἀπήγγελε G.

^f τοὺς λόγους] τῶν λόγων B.C. D.F. uti etiam K. juxta collat. Gronov.

^g αὐτῶν] αὐτοῦ G.

^h ἀκηκόει] ἡκηκόει G. Niceph.

ⁱ τῶν] Nescio quare Valesius h. v. omiserit: exceptis enim G. H. quos nunquam viderat, habent omnes codd. et edd. et Niceph.

^k τῆς ζωῆς τοῦ λόγου] τ. λ. τ. ζ. G.

^l ὁ Πολ.] ὁ διδάσκαλος Πολ. H.

^m ἀπήγγελλε] ἀπήγγελε (sic) G. ἀπήγγειλε Niceph.

ⁿ τὸ ἔλεος] τὸ om. G.

^o γεγονὸς] γεγονὼς C.

^p σπουδαίως] σπουδαίως G.

^q καὶ αἰεὶ om. G.

^r καὶ δύν.] καὶ om. G.

^s ἔμπροσθεν] ἐνώπιον F.

^t ἀκηκόει] ἡκηκόει Steph.

^v καὶ τὸ] καὶ κατὰ τὸ edd. A.E. H. Niceph. κατὰ om. B.C.D.F. G.I.K.

^w αὐτῷ] Ita B.C.D.E.F.G.H. I.K.M. Niceph. Rufin. om. edd. A.

^x πεφεύγει] Ita Val. A.B.C.D.E. F.H.I.K. πεφεύγοι Steph. Stroth. Reading. Heinich. επευφευγειαν (sic) G.

“ των ἀκηκόει λόγων. Καὶ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν δὲ αὐτοῦ ὦν
 “ ἐπέστειλεν ἥτοι ταῖς γειτνιώσαις ἐκκλησίαις ἐπιστηρίζων
 “ αὐτάς, ἢ τῶν ὑ ἀδελφῶν τισὶ νουθετῶν αὐτοὺς καὶ προτρε-
 “ πόμενος, δύναται φανερωθῆναι.” Ταῦτα ὁ Εἰρηναῖος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ.

“Ὅπως ἐπὶ Ῥώμης ἐμαρτύρησεν Ἀπολλώνιος.

(Nic. H. E. IV, 26.)

¹ Κατὰ δὲ τὸν ² αὐτὸν τῆς ^a Κομόδου βασιλείας χρόνον,
^b μεταβέβλητο μὲν ἐπὶ τὸ πρᾶον τὰ καθ’ ἡμᾶς, εἰρήνης σὺν
 θεία χάριτι τὰς ^c καθ’ ὅλης τῆς οἰκουμένης ^d διαλαβούσης ἐκ-
 κλησίας· ὅτε καὶ ὁ σωτήριος λόγος ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώ-
 πων πᾶσαν ὑπήγετο ψυχὴν ἐπὶ τὴν εὐσεβῆ τοῦ τῶν ὅλων
 Θεοῦ θρησκείαν· ὥστε ἤδη καὶ τῶν ἐπὶ Ῥώμης εὖ μάλα
^f πλούτῳ καὶ γένει διαφανῶν πλείους ἐπὶ τὴν σφῶν ὁμόσε
² ἔχωρεῖν ^b πανοικί τε καὶ ⁱ παγγενῇ σωτηρίαν. ^k Οὐκ ἦν δὲ
 ἄρα τοῦτο τῷ μισοκάλῳ δαίμονι βασκάνῳ ὄντι τὴν φύσιν
 οἰστόν· ἀπεδύετο ^l δ’ οὖν ^m αὐθις, ποικίλας τὰς καθ’ ἡμῶν
 μηχανὰς ἐπιτεχνώμενος. ⁿ Ἐπὶ γοῦν τῆς Ῥωμαίων πόλεως

^y ἀδελφῶν om. F.

^z αὐτὸν] αὐτὸν καιρὸν τε καὶ χρό-
 νον omisso χρόνον post βασιλείας
 Steph. A.E. Nostrum ordinem
 habet c. et in vers.

^a Κομόδου] Κωμόδου C. Κωμόδου
 F.

^b μεταβέβλητο] μετεβέβλητο G.

^c καθ’ ὅλης] καθ’ ὅλου C. καθόλου
 F.

^d διαλαβούσης] διαλαβούσας E.
 διαλαμβανούσης G.

^e ὥστε] Ita Val. B.C.D.F.I.K.
 ὡς Steph. Stroth. A.E.H. ὥσεῖδῃ
 (sic) pro ὥστε ἤδη G.

^f πλούτῳ] καὶ πλ. G.

^g χωρεῖν] ἐχώρου I.K.

^h πανοικί] πανοικί G.H.

ⁱ παγγενῇ] παγγενεὶ Stroth. Zim.
 M. Niceph. παγγενὶ G. Idem

verbum occurrit in V, 21: VI, 9:
 VII, 23: et in omnibus locis
 scribendum esse παγγενῇ statuit
 Lobeck. ad Phryn. p. 515. De
 scriptura codicum nostrorum hæc
 observanda sunt: quinque, sc.
 A.B.C.D.F. semper sibi constant
 in scribendo παγγενῇ. E habet
 semel παγγενῇ, ter παγγενί. G bis
 habet παγγενεὶ, et bis παγγενί. H
 ter habet παγγενῇ, semel παγγενεὶ.
^k Οὐκ ἦν] οὐ μὴν G.

^l δ’ οὖν] Ita E.G.H.I.K. γοῦν
 edd. A.B.C.D.F.

^m αὐθις] Ita Val. B.C.D.E.F.I.
 K. ἐσαῦθις Steph. Stroth. A. εἰς-
 αὐθις G.H.

ⁿ Ἐπὶ γοῦν] Hinc c. 20 incipit
 G. cum mendoso titulo, τινὲς κατὰ
 τούτους ἐπίσκοποι ἐγνωρίζοντο. Hinc

Ἀπολλώνιον, ἄνδρα τῶν τότε πιστῶν ἐπὶ παιδείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ βεβοημένον, ῥ' ἐπὶ δικαστήριον ἄγει, ῥ' ἕνα γέ τινα τῶν εἰς ταῦτα ἐπιτηδείων αὐτοῦ διακόνων ἐπὶ κατηγορία τάνδρως ἐγείρας. Ἄλλ' ὁ μὲν δείλαιος παρὰ καιρὸν τὴν δίκην εἰσελθὼν, ὅτι μὴ ζῆν ἔξον ἦν κατὰ βασιλικὸν ὅρον τοὺς τῶν τοιῶνδε μηνυτὰς, αὐτίκα κατὰγνυται τὰ σκέλη, Ὡς Περεινίου δικαστοῦ τοιαύτην κατ' αὐτοῦ ψῆφον ἀπενέγκαντος. Ὁ δέ γε θεοφιλέστατος μάρτυς, πολλὰ λιπαρῶς ἰκετεύσαντος τοῦ δικαστοῦ καὶ λόγον αὐτὸν ἐπὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς αἰτήσαντος, λογιωτάτην ὑπὲρ ἧς ἐμαρτύρει πίστεως ἐπὶ πάντων παρασχὼν ἀπολογία, κεφαλικῇ κολάσει ὥς ἀπὸ δόγματος συγκλήτου τελειοῦται, μὴ δ' ἄλλως ἀφεῖσθαι τοὺς ἅπαξ εἰς δικαστήριον παριόντας καὶ μηδαμῶς τῆς προθέσεως μεταβαλλομένους, ἀρχαίου παρ' αὐτοῖς νόμου κεκρατηκότος. Τούτου μὲν οὖν τὰς ἐπὶ αὐτοῦ δικαστοῦ φωνὰς καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἃς πρὸς πᾶσι πεποίητο τοῦ Περεινίου, πᾶσαν τε τὴν πρὸς τὴν σύγκλητον ἀπολογία, ὅτῳ διαγινώσκει φίλον, ἐκ τῆς τῶν ἀρχαίων μαρτυρίων συναχθείσης ἡμῖν ἀναγραφῆς εἴσεται.

quoque c. 24 inchoat H. δ' οὖν pro γοῦν G.

ο φιλοσοφία] σοφία F.

ρ ἐπὶ] Ita B.C.D.F.G.H.I.K. εἰς edd. A.E. Niceph.

ῥ ἕνα] ἄνδρα G. Pro phrasi ἕνα γέ τινα v. supra III. 23. Deinde τὸν εἰς ταῦτα ἐπιτήδειον legit c. unum ex ejusdem Apollonii servis ad hanc rem valde accommodatum, in vers.

ῥ αὐτῷ] αὐτῶν G. Valesius dedit αὐτοῦ, ex incuria, ut videtur. Cæteri omnes αὐτῷ.

ς κατηγορία] κατηγορίαν H.

τ τῶν om. G.I.K.

ν κατάγνυται] Ita edd. A.E.G. H. κατεάγνυται B.C.D.F.I.K.

ω Περεινίου] Περεινίου E.F.

x αὐτὸν post ἰκετεύσαντος habet G.

y ὥς] ὥς ἂν B.C.D.F.I.K.

z ἅπαξ] εἰσάπαξ H.

a τοῦ om. F.

b πεποίητο] Ita B.C.D.F.G.H. I.K. πεποιήται edd. A.E.

c τε] γε I. a pr. m. K.

d μαρτυρίων] Ita Val. Stroth. C.D.F.G.H. μαρτύρων Steph. A. B.E.I.K.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ.

Τίνες κατὰ τούτους ἐπίσκοποι ἐγνωρίζοντο.

(Nic. H. E. IV, 19.)

¹ ^e Δεκάτῳ γεμὴν τῆς Κομόδου βασιλείας ἔτει ^fδέκα πρὸς
 τρισὶν ἔτεσι τὴν ἐπισκοπὴν βλελειουργηκότα Ἑλευθέρον
 διαδέχεται Βίκτωρ· ἐν ᾧ καὶ Ἰουλιανοῦ δέκατον ἔτος ^hἀνα-
 πλήσαντος, τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν παροικιῶν τὴν λειτουρ-
 γίαν ἐγχειρίζεται Δημήτριος· ⁱκαθ' οὓς καὶ τῆς Ἀντιοχείων
 ἐκκλησίας ὄγδοος ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ὁ πρόσθεν ἤδη δεδη-
 λωμένος ἔτι τότε ^kΣαραπίων ἐπίσκοπος ἐγνωρίζετο· Καί-
² ²σαρείας δὲ τῆς ^lἐπὶ Παλαιστίνῃ ^mκαθηγείτο Θεόφιλος. Καὶ
 Νάρκισσος δὲ ὁμοίως, οὗ καὶ πρόσθεν ⁿμνήμην ὁ λόγος
 ἐποιήσατο, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας ἔτι τότε τὴν λει-
 τουργίαν εἶχεν. Κορίνθου δὲ τῆς καθ' Ἑλλάδα κατὰ τοὺς
^oαὐτοὺς ἐπίσκοπος ἦν ^pΒάκχυλλος, καὶ τῆς ἐν ^qἘφέσῳ πα-
 ροικίας Πολυκράτης, καὶ ἄλλοι δὲ, ὥς γε εἰκὸς, ἐπὶ τούτοις
 μυριοὶ κατὰ τοῦσδε διέπρεπον. Ὡν γεμὴν ἐγγραφος ἡ τῆς
 πίστεως εἰς ἡμᾶς κατῆλθεν ὀρθοδοξία, τούτους εἰκότως ὀνο-
 μαστὶ κατελέξαμεν.

^e Δεκάτῳ—ἔτει] Ita recte resti-
 tuit h. l. Valesius, uti legunt B. C.
 D. F. H. I. K. τῆς Κομόδου γεμὴν δε-
 κάτῳ ἔτει βασιλείας Steph. Stroth.
 A. E. Totum locum usque ad
 ἔτεσι ita corrupte exhibet G. μην
 τῆς κομοδου βασιλείας ἐπὶ δέκα πρὸς
 τριδεκατῷ γε σην ετεσι.

^f δέκα] δεκάτῳ I.

^g λελειτ.] λειτ. G.

^h ἀναπλήσαντος] Ita Val. B. C.
 D. F. H. I. ἀποπλήσαντος Steph.
 Stroth. A. E. K. Niceph. ἀποπλη-
 ρώσαντος G.

ⁱ καθ' οὓς] Post. h. v. ὁ πρόσθεν
 οὖν habet G. non omissis iisdem
 verbis ὁ πρόσθεν post ἀποστόλων :
 deinde κατ' Ἀντιοχείων.

^k Σαραπίων] Σεραπίων Steph.

Stroth. A. E. Niceph.

^l ἐπὶ Παλαιστίνῃ] Ita Val. B. C.
 D. F. H. ἐπὶ Παλαιστίνης G. I. Πα-
 λαιστινῶν Steph. Stroth. A. E. K.
 κατὰ τὴν ἐν Καισαρείᾳ Παλαιστίνῃ
 Niceph. corrupte pro κατὰ τὴν ἐν
 Παλαιστίνῃ Καισαρείαν.

^m καθηγείτο] Ita Val. B. C. D. F.
 G. H. I. ἡγείτο Steph. Stroth. A.
 E. K.

ⁿ μνήμην ὁ λόγος] Ita edd. A. E.
 G. H. ὁ λόγος μνήμην B. C. D. F. I.
 K.

^o αὐτοὺς] χρόνους add. edd. A.
 B. C. D. F. H. om. E. G. I. K.

^p Βάκχυλλος] Βάκχυλος G. Ni-
 ceph. de quo v. Vales. in Notis.

^q Ἐφέσῳ] δὲ add. G. Mox δὲ
 post ἄλλοι om. G. I. K.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ.

Περὶ τοῦ τότε κινήεντος ἀμφὶ τοῦ πάσχα ζητήματος.

(Nic. H. E. IV, 36.)

Ζητήσεως δῆτα κατὰ τούσδε οὐ σμικρὰς ἀνακινήσεις, ὅτι ἰ
 δὴ τῆς Ἀσίας ῥάπάσης αἱ παροικίαι, ^ςὥς ἂν ἐκ παραδόσεως
 ἀρχαιοτέρας, ^τσελήνης τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην ᾤοντο δεῖν
 ἐπὶ τῆς τοῦ ^νσωτηρίου πάσχα ἑορτῆς παραφυλάττειν, ἐν ᾗ
 θύειν τὸ πρόβατον Ἰουδαίοις ^ωπροηγόρευτο ὥς δέον ἐκπαν-
 τὸς κατὰ ταύτην, ὅποια δ' ^χἂν ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος περι-
 τυγχάνοι, τὰς τῶν ἡγεσιῶν ἐπιλύσεις ποιεῖσθαι, οὐκ ἔθους
 ὄντος τοῦτον ^εἐπιτελεῖν τὸν τρόπον ταῖς ἀνὰ τὴν λοιπὴν
 ἀπασαν οἰκουμένην ἐκκλησίαις, ἐξ ἀποστολικῆς παραδόσεως
 τὸ καὶ εἰς δεῦρο κρατῆσαν ἔτος φυλαττούσαις, ὥς μὴ δ'
^αἐτέρα προσήκειν παρὰ τὴν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος
 ἡμῶν ^βἡμέραν τὰς νηστείας ἐπιλύεσθαι. Σύνοδοι ^εδὴ καὶ ²
^δσυνκροτήσεις ἐπισκόπων ἐπὶ ταῦτον ἐγίνοντο, πάντες τε
 μιᾷ γνώμῃ δι' ἐπιστολῶν ἐκκλησιαστικὸν δόγμα τοῖς παντα-
 χόσε διευτυπουντο, ὥς ἂν μὴ δ' ^εἐν ἄλλῃ ποτὲ τῆς κυριακῆς
^εἡμέρᾳ τὸ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ^εἐπιτελοῖτο τοῦ Κυρίου
 μυστήριον, καὶ ^ηὅπως ἐν ταύτῃ μόνῃ τῶν κατὰ τὸ πάσχα
 νηστειῶν ^ιφυλαττόμεθα τὰς ἐπιλύσεις. Φερέται δ' εἰσέτι ³

^ρ ἀπάσης] Ita Val. Stroth. B.C.
 D.F.G.H.I.K. ἀπασαι Steph. A.
 E.

^ς ὥς ἂν] Ita B.C.D.F.I.K. Ni-
 ceph. ὥς edd. A.E.H. ὥς δὲ G.

^τ σελήνης] ἀπὸ σ. I.K. men-
 dose.

^ν σωτηρίου πάσχα] Ita edd. A.
 E.G.H. πάσχα σωτηρίου B.C.D.
 F.I.K.

^ω προηγόρευτο] προσηγόρευτο E.
 προηγορεύετο B.C.D.F.G.

^χ ἂν om. G.

^γ ἡγεσιῶν] ἡγεσιῶν G.

^ε ἐπιτελεῖν] ἐπιτελεῖ G. Mox
 περὶ ταῖς.

^α ἐτέρα] ἐτέραν E.

^β ἡμέραν] ἡμέρας B.C.D.F.

^ε δὴ] δὲ I.K. τε G.

^δ συνκροτήσεις] συγκροτήσεις A.
 C.E.

^ε ἐν om. Steph. Stroth.

^ε ἡμέρᾳ] ἡμέρας G.I.K.

^ε ἐπιτελοῖτο] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.H.I.K.a. ἐπιτελεῖτο F. ἀπο-
 τελοῖτο Steph. A.E.G. τελοῖτο
 Niceph. celebraretur, Christoph.

^η ὅπως] ὥς ἂν I.K.

^ι φυλαττόμεθα] Ita C.D.F.G.I.
 K. φυλαττοῖμεθα Steph. Stroth.
 Zim. A.B.E. φυλαττόμεθα Val. H.
 Valesius inquit in Notis scriptum

νῦν τῶν κατὰ Παλαιστίνην τηνικάδε συγκεκροτημένων γραφῇ, ὧν ^k προϋτέτακτο Θεόφιλος τῆς ἐν Καισαρείᾳ παροικίας ἐπίσκοπος, καὶ Νάρκισσος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ τῶν ἐπὶ Ῥώμῃς δὲ ὁμοίως ἄλλη περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος, ἐπίσκοπον ^l Βίκτορα δηλοῦσα· τῶν τε κατὰ Πόντον ἐπισκόπων, ^m ὧν Πάλμας ⁿ ὡς ἀρχαιότατος προϋτέτακτο, καὶ τῶν ^o κατὰ Γαλιαν δὲ παροικίων, ἃς Εἰρηναῖος ἐπεσκόπει· ἔτι τε ^p τῶν κατὰ τὴν ^q Ὀσροηνὴν καὶ τὰς ἐκείσε πόλεις· καὶ ἰδίως ^r Βακχύλλου τῆς Κορινθίων ἐκκλησίας ^s ἐπισκόπου, καὶ πλείστων ὄσων ἄλλων, οἳ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν δόξαν τε καὶ κρίσιν ^t ἐξηγενηγμένοι, τὴν αὐτὴν τέθινται ψῆφον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ.

Περὶ τῆς κατὰ τὴν ^v Ἀσίαν διαφωνίας.

(Nic. H. E. IV, 37.)

ι Καὶ ^w τούτων μὲν ^x ἦν ὁρος ^y εἰς, ὃ ^z δεδλωμένος. Τῶν δὲ

se invenisse in codd. Maz. et Fuk. [C.D.] φυλαττώμεθα, ubi calami lapsu (ni fallor) φυλαττώμεθα pro φυλαττόμεθα scripsit: codicis enim Mazarini [C.] recentior collator diserte notavit in h. l. φυλαττόμεθα, quod ipse quoque inveni in F.G. Imo ipse Valesius in prima sua editione (1659) φυλαττόμεθα dedit in textu, quamvis in notis φυλαττώμεθα scripserit. Nullus e nostris codd. φυλαττώμεθα habet, præter H. quem Valesius nunquam viderat. Hanc epistolam synodalem suo tempore adhuc extitisse Eusebius pergit asserere, e qua ipsissima hæc verba ἐν ταύτῃ—ἐπιλύσεις citavit, quod non intelligentes interpretes indicativum φυλαττόμεθα in optativum aut subjunctivum mutarunt.

^k προϋτέτακτο] προτέτακτο G.

^l Βίκτορα] Βίκτωρα F. Niceph. ut fere semper.

^m ὧν] ὡς G.

ⁿ ὡς ἀρχαιότατος] Hæc verba om. E.G.H. sed in H. ἀρχαιότατος legitur post προϋτέτακτο. Aliquid hujusmodi in suis codd. reperisse videtur Nicephorus, scribit enim τῆς δὲ κατὰ Πόντον γεγενημένης Παλμῶν τὸν ἀρχαιότατον προκαθῆσθαι λέγει. Notandum est Παλμᾶς scribi in C.

^o κατὰ Γαλ.] κατὰ om. G. mox ὡς pro ἄς.

^p τῶν] τῆς G.

^q Ὀσροηνὴν] Ὀσροϊνὴν E.

^r Βακχύλλου] Βακχύλου E.G. Niceph.

^s ἐπισκόπου] ἐπίσκοπος F.

^t ἐξηγενηγμένοι] ἐξηγεγμένοι F.

^v Ἀσίαν] τοῦ πάσχα add. G.

^w τούτων] τοῦτον E.

^x ἦν om. K. juxta collat. Gronov.

^y εἰς, ὃ om. G.

^z δεδλωμένος] δεδ. ὡδε Steph. A.E. δεδ. ὡδε K.

ἐπὶ τῆς Ἀσίας ἐπισκόπων, τὸ πάλαι πρότερον αὐτοῖς παρα-
δοθὲν ^aδιαφυλάττειν ἔθος χρῆναι διῶσχυριζομένων, ^bἡγήετο
Πολυκράτης· ὃς καὶ αὐτὸς ἐν ᾗ πρὸς Βίκτορα καὶ τὴν Ῥω-
μαίων ἐκκλησίαν διετυπώσατο γραφῇ, τὴν εἰς ^cαὐτὸν ἐλθοῦ-
σαν παράδοσιν ^dἐκτίθεται διὰ τούτων· “ Ἡμεῖς οὖν ἀραδι-²
ούργητον ἄγομεν τὴν ἡμέραν, ^eμήτε προστιθέντες, μήτε
“ ἀφαιρούμενοι. ^fΚαὶ γὰρ κατὰ τὴν Ἀσίαν μέγала στοι-
“ χεῖα ^gκεκοίμῃται, ^hαἷ τινὰ ἀναστήσεται τῇ ἡμέρᾳ τῆς παρ-
“ ουσίας τοῦ Κυρίου, ἐν ᾗ ἔρχεται μετὰ δόξης ἐξ οὐρανῶν,
“ καὶ ⁱἀναστήσει πάντας τοὺς ἀγίους, ⁱΦίλιππον τῶν δώδεκα

^a διαφυλάττειν] φυλάττειν G.I.

^b ἡγήετο] ὧν ἡγήετο B.C.D.F.G. I.K. ὧν om. edd. A.E.H. sed vereor an recte omiserint hi co-
dices relativum pronomen ὧν. Quamvis enim verba καὶ τούτων
μὲν ἦν ὅρος εἰς ὃ δεδηλωμένος ad finem capitis præcedentis librarii
et editores apposuerint, facile est visu apodosin hujus sententiæ
contineri in τῶν δὲ ἐπὶ τῆς Ἀσίας κ. τ. λ. Verba igitur ita arcte
coherentia, τούτων μὲν... τῶν δὲ ... uno nexu ad initium hujusce
capitis imprimenda curavi; et si phrasin τῶν δὲ ἐπὶ τῆς Ἀσίας ἐπι-
σκόπων cum præcedentibus τῶν τε κατὰ Πόντον ἐπισκόπων, et καὶ τῶν
κατὰ Γαλλίαν δὲ παροικίων, et ἔτι τε τῶν κατὰ τὴν Ὀσροηνὴν conferamus,
vix supervacaneum videbitur relativum ὧν ante ἡγήετο: vertendum
enim est, *Exstat quoque epistola Asiae episcoporum, quibus præfuit Polycrates.*

^c αὐτὸν] αὐτοὺς B.F. αὐτοῦ a.

^d ἐκτίθεται] Ita edd. A.E.H.I. K. ἐκτεθείται B.C.D.F.G.

^e μήτε προστιθέντες om. F.

^f Καὶ γὰρ] Routhius καὶ γὰρ καὶ dedit, posteriore καὶ in h. l. e III. 31. invecito: neque dubito quin Polycrates ita scripsisset: sed quoniam otiosa est conjunctio,

nisi præcedentia epistolæ verba adjiciantur, et in ne uno quidem codice Eusebiano adhibetur, omis-
sam fuisse ab Eusebio magis ve-
risimile est.

^g κεκοίμῃται] κεκοιμήνται G. et in III. 31. κεκοιμείται.

^h ἀναστήσει] Ita omnes nostri codd. præter I.K. q. l. ἀναζητήσῃ, uti quoque 2 Vaticanum a Routhio citati, et Rufinus in utroque loco habens *requiret*. Certo certius videtur Eusebium (qui non semper sibi constat) scripsisse in III. 31. ἀναζητήσῃ, hic vero ἀναστήσει: utrum scripserit ipse Polycrates, judicet lector: sed ἀναζητήσῃ, ut quod minus aptum videri posset quam ἀναστήσει, pro ipsa hac causa præferendum esse existimo.

ⁱ Φίλιππον τῶν] Ita iterum dedi, sicut in III. 31. quamvis τὸν ante τῶν inseruerint Val. Stroth. Routh. B.C.D.F.H. Stephanus dedit in h. l. Φίλιππον τὸν δώδ. quamvis in III. 31. dederit τῶν et omiserit τόν. Simili modo sibi dispar est codex H. Imo G. qui in III. 31. habet Φίλιππον τὸν τῶν, nunc scribit Φίλιππος ὁ τῶν. Recte vero in utroque loco τὸν omiserunt E.I.K. quos sequor. Codex A. l. τῶν in III. 31. τὸν τῶν in h. l. Nicephorus in h. l. dedit τὸν τῶν

“ ἀποστόλων, ὃς κεκοίμηται ἐν Ἱεραπόλει, καὶ δύο θυγατέ-
 3 “ ρες αὐτοῦ γεγηρακυῖαι παρθένοι. Καὶ ἡ ἑτέρα αὐτοῦ θυ-
 “ γάτηρ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι πολιτευσαμένη ^k ἐν Ἐφέσῳ
 “ ἀναπαύεται ^l ἔτι δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ ^m ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ
 “ Κυρίου ἀναπεσὼν, ὃς ἐγενήθη ἱερεὺς τὸ πέταλον ⁿ πεφορε-
 “ κῶς, καὶ μάρτυς καὶ διδάσκαλος· οὗτος ἐν Ἐφέσῳ κεκοί-
 “ μηται. Ἔτι δὲ καὶ Πολύκαρπος ^o ἐν Σμύρνῃ καὶ ἐπίσκο-
 “ πος καὶ μάρτυς ^p καὶ Ἐθρασέας καὶ ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς
 4 “ ἀπὸ ^q Εὐμενίας, ὃς ἐν Σμύρνῃ κεκοίμηται. ^r Τί δὲ δεῖ
 “ λέγειν ^s Σάγαριν ἐπίσκοπον καὶ μάρτυρα, ὃς ἐν Λαοδικείᾳ
 “ κεκοίμηται; Ἔτι δὲ καὶ ^t Παπείριον τὸν μακάριον, καὶ
 “ Μελίτωνα τὸν εὐνούχον, τὸν ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι πάντα

δωδ. ἀποστ. ἕνα. Si duobus locis inter se collatis, testes citemus, qui vel in alterutro vel in utroque τὸν omiserunt, hi sunt, sc. Steph. A.E.G.H.I.K.M. Niceph. Φιλιππος εἰς τῶν ἑπτα διακόνων legit c. *Philippum unum ex septem diaconis*, in vers.

^k ἐν Ἐφ.] ἡ ante ἐν Ἐφ. hic, sicut in III. 31. addiderunt edd. omnes præter Strothium et Zim. quos in priore loco eandem particulam retinentes satis miror. Hic certe relativum habent A.E. H. omittunt vero B.C.D.F.G.I.K. Niceph. quos sequor.

^l ἔτι δέ] ἔτι τε G.

^m ἐπὶ τὸ στήθος] ἐν τῷ στήθει Steph. A.E.

ⁿ πεφορεκῶς] πεφορηκῶς E. cum e suprascr. c. πεφωρεκῶς G.

^o ἐν Σμύρνῃ] ὁ ἐν Σμ. edd. A.B. C.D.F.G. Niceph. ὁ om. E.H.I. K. Hieron. qui vertit *Et Polycarpus episcopus et martyr Smyrnæ cubat*, quos sequor. Hiat F. propter verbum κεκοίμηται brevi ita intervallo repetitum: verba vero omissa, sc. ἔτι δὲ καὶ Πολύκαρπος ὁ ἐν Σμ.—ὃς ἐν Σμύρνῃ κεκοίμηται paulo infra post ὃς ἐν Λαοδικείᾳ κε-

κοίμηται inseruit: in quo iterum lapsus est propter μάρτυς repetitum, et verba καὶ Ἐθρασέας καὶ ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς omisit. Deinde καὶ ante ἐπίσκοπος om. K. juxta collat. Gronov.

^p Ἐθρασέας καὶ] καὶ om. C.I.K.

^q Εὐμενίας] Εὐμενείας Stroth. C.E. (quos Strothius nunquam viderat) Sophron. Vide supra ad c. 16. pag. 351. Routhius dedit ὁ ἀπὸ Εὐμ. fide Nicephori et codicis G. quam lectionem in isto codice prætermisi.

^r Τί δέ] δέ om. G.

^s Σάγαριν] Σαβαρὴν G. Σάγαριν Niceph.

^t Παπείριον] Ita edd. A.E.H. Παπίριον B.C.D.F.G.I.K. Παπύριον Niceph. Sophron. Symeon Metaphr. Rufini editiones habent *Papirium*, sed codices Corbeiensis et Oxoniensis (Coll. M. Magdal.) *Papirium*, uti scripsit Hieronymus. Fallitur Strothius, qui codd. B.C. D. falso a Valesio citari, et pro lectione Παπύριον citari debuisse, existimat: recentior enim collator codicis C. diserte notavit Παπίριον, sicut ipse observavi in F.

“πολιτευσάμενον” ὃς κεῖται ἐν Σάρδεσι περιμένων τὴν ἀπὸ
 “τῶν οὐρανῶν ἐπισκοπὴν, ἐν ᾗ ἐκ νεκρῶν ἀναστήσεται.
 “^vΟὗτοι πάντες ^wἐτήρησαν τὴν ἡμέραν τῆς τεσσαρεσκαίδε-
 “κάτης τοῦ πάσχα κατὰ τὸ εὐαγγέλιον, μηδὲν παρεκβαίνον-
 “τες, ἀλλὰ κατὰ τὸν κανόνα τῆς πίστεως ἀκολουθοῦντες.
 “^zἘτι δὲ καὶ γὰρ ὁ μικρότερος ^xπάντων ὑμῶν Πολυκράτης,
 “κατὰ ^yπαράδοσιν τῶν συγγενῶν μου, ^zοἷς καὶ παρηκολού-
 “θησα τισὶν αὐτῶν· ἐπτα μὲν ἦσαν συγγενεῖς μου ἐπίσκο-
 “ποι, ἐγὼ δὲ ὄγδοος· καὶ πάντοτε τὴν ἡμέραν ^aἤγαγον οἱ
 “συγγενεῖς μου, ὅταν ^bὁ λαὸς ^cἤρνε τὴν ζύμην· ἐγὼ οὖν, ⁶
 “ἀδελφοί, ^dἐξήκοντα πέντε ἔτη ^eἔχων ἐν Κυρίῳ, καὶ συμβε-
 “βληκὼς τοῖς ἀπὸ τῆς οἰκουμένης ἀδελφοῖς, ^fκαὶ πᾶσαν
 “ἀγίαν γραφὴν διεληλυθὼς, οὐ πτύρομαι ἐπὶ τοῖς κατα-
 “πλησσομένοις. Οἱ γὰρ ἐμοῦ μείζονες εἰρήκασι, πειθα-
 “χεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις.” Τούτοις ἐπιφέρει
 περὶ ^gπάντων γράφων τῶν συμπαρόντων αὐτῷ καὶ ὁμοδοξούν-
 των ἐπισκόπων, ταῦτα λέγων· “Ἐδυνάμην ^hδὲ τῶν ἐπισκό-⁷

^v Οὗτοι] Ab hac voce c. 25. inchoat Steph.

^w ἐτήρησαν] ὥρσαν G. voluit forsā scribere ὥρισαν.

^x πάντων ὑμῶν] ὑμῶν πάντων G. ὑμῶν καὶ πάντων Niceph.

^y παράδ.] τὴν παρ. H.

^z οἷς καὶ] καὶ om. G.

^a ἤγαγον] ἤγον I. a sec. m. K.

^b ὁ λαός] Ante hæc verba male Strothius et Zim. τῶν Ἰουδαίων e Rufino et Nicephoro introduxerunt.

^c ἤρνε] Ita Val. Stroth. A.B. a pr. m. C.E.F.H.I. a pr. m. R. Rufin. ἤρνευε D. ἤρε G. ἤρνε Steph. B. a sec. m. C. in marg. I. a sec. m. K.R. in marg. Deinde τὰ ἄζυμα c. panes azymos apparare, in vers.

^d ἐξήκοντα πέντε] ἐξ. καὶ πέντε Steph. Stroth. A.E.G. ξέ Niceph.

quæ scribendi forma, ut observavit Strothius, librariorum in hanc variationem induxit.

^e ἔχων] ἔχω I.K.

^f καὶ πᾶσαν] ἡ (sic) καὶ π. G.

^g πάντων γράφων τῶν] Ita Val. B.C.D.F.H. πάντων τῶν I.K. τῶν γράφοντι Steph. Stroth. Zim. A.E. Totum locum τούτοις—συμπαρόντων ita corrupte exhibet G. τούτοις ἐπιφέρεισὺ πάντων. Offendebant librarii ad verba γράφων—λέγων, quorum unum tantum necessarium esse videbatur: codicum vero auctoritate ambo omnino retinenda sunt, quamvis Nicephorus γράφων suppressit, ἐπὶ δὲ τῷ τέλει καὶ πάντων μέμνηται τῶν συμπαρόντων καὶ ὁμοδοξούντων αὐτῷ ἐπισκόπων, ταῦτα λέγων.

^h δὲ om. F.

“ πων ⁱ τῶν συμπαρόντων μνημονεύσαι, οὐδ' ^k ὑμεῖς ἠξιώσατε
 “ μετακληθῆναι ὑπ' ἐμοῦ, καὶ μετεκαλεσάμην· ὦν τὰ ὀνόματα
 “ ἐὰν γράφω, πολλὰ πλήθη εἰσίν. Οἱ δὲ ⁱ ἰδόντες τὸν μι-
 “ κρόν μου ἄνθρωπον, συνηυδόκησαν τῇ ἐπιστολῇ, εἰδότες ὅτι
 “ ^m εἰκὴ πολιὰς οὐκ ἤνεγκα, ἀλλὰ ἐν ⁿ Κυρίῳ Ἰησοῦ πάντοτε
 8 “ πεπολίτευμαι.” Ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν τῆς Ῥωμαίων ὁ προ-
 εστὼς Βίκτωρ ἀθρόως τῆς Ἀσίας πάσης ἅμα ταῖς ὁμόροις
 ἐκκλησίαις τὰς παροικίας Ῥαποτέμνειν, ὥς ἑτεροδοξούσας,
 τῆς κοινῆς ἐνώσεως πειράται, καὶ στηλιτεύει ὥγε διὰ γραμμά-
 των, ἀκοίνωνήτους ^s πάντας ἄρδην τοὺς ἐκείσε ἀνακηρύττων
 ἀδελφούς. Ἀλλ' οὐ πᾶσί γε τοῖς ἐπισκόποις ταύτ' ἠρέ-
 σκετο. Ἀντιπαρακελεύονται δῆτα αὐτῷ, τὰ τῆς εἰρήνης καὶ
 τῆς πρὸς τοὺς πλησίον ἐνώσεώς ^t τε καὶ ἀγάπης φρονεῖν.
 Φέρονται δὲ καὶ αἱ τούτων φωναὶ, πληκτικώτερον καθαπτο-
 9 μένων τοῦ Βίκτορος. Ἐν οἷς καὶ ^w ὁ Εἰρηναῖος ἐκ προσ-
 ῶπου ὦν ἠγείτο ^x κατὰ τὴν Γαλλίαν ἀδελφῶν ἐπιστείλας,
 παρίσταται μὲν ^y τῷ δεῖν ἐν μόνῃ τῇ τῆς κυριακῆς ἡμέρᾳ τὸ
 τῆς τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως ἐπιτελεῖσθαι μυστήριον· τῷ
 γεμῆν Βίκτορι ^z προσηκόντως, ὥς μὴ ἀποκόπτοι ὅλας ἐκκλη-
 σίας Θεοῦ, ἀρχαίου ἔθους παράδοσιν ἐπιτηρούσας, πλείστα

ⁱ τῶν συμπ.] τῶν om. Steph. supplet g.

^k ὑμεῖς] ἡμεῖς A.

ⁱ ἰδόντες] Ita edd. A.E.G.H. εἰδότες B.C.D.F.I.K. Niceph. sci-
 entes, Rufin.

^m εἰκὴ] εἰ καὶ G. mendose.

ⁿ Κυρίῳ] Ita Val. B.C.D.F.G. H.I.K. Χριστῷ Steph. Stroth. Zim. A.E. Niceph. in disciplina Christi, Rufin.

^o προεστὼς Βίκτωρ] ἐπίσκοπος Βίκτωρ προεστὼς E.

^p ἀποτέμνειν] ἀποτεμῖν G.

^q ὥς] ὥς ἂν B.C.D.F.I.K. ἂν om. edd. A.E.G.H.

^r γε om. G.

^s πάντας ἄρδην] Ita B.C.D.F.G. I.K. ἄρδην πάντας edd. A.E.H.

πάντας ἀθρόον Niceph.

^t τε] Ita B.C.D.F.G.H.I.K. om. edd. A.E. φίλα τε καὶ εἰρηνικὰ φρονεῖν Niceph.

^v Ἐν οἷς] Hic c. 26. orditur Steph. uti in G.

^w ὁ om. G. Niceph.

^x κατὰ τὴν Γαλλίαν] καταγγελίαν G.

^y τῷ] Ita dedi post Zimmermannum pro vulg. τὸ, fide unius tantum codicis G, probante tamen Valesio, qui libros Turnebi, Moræi et Gruteri citat hanc emendationem confirmantes. Verbum παριστάναι dativum sibi adsciscere, notavit ipse Valesius supra ad IV. 23. τὸ legebat Christoph.

^z προσηκόντως] προσηκότης F.

ἔτερα παραινεί, [■] καὶ αὐτοῖς δὲ ῥήμασι τάδε ἐπιλέγων· “^b Οὐδὲ
 “ γὰρ μόνον περὶ τῆς ἡμέρας ἐστὶν ^c ἡ ἀμφισβήτησις, ἀλλὰ
 “ καὶ περὶ τοῦ εἶδους αὐτοῦ τῆς νηστείας. Οἱ μὲν γὰρ οἶ-¹⁰
 “ ονται μίαν ἡμέραν δεῖν αὐτοὺς νηστεύειν, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ
 “ καὶ πλείονας· οἱ δὲ ^d τεσσαράκοντα ὥρας ἡμερινὰς τε καὶ
 “ νυκτερινὰς συμμετροῦσι τὴν ἡμέραν αὐτῶν. Καὶ τοιαύτη
 “ μὲν ποικιλία τῶν ἐπιτηρούντων, οὐ νῦν ἐφ’ ἡμῶν γεγонуῖα,
 “ ἀλλὰ καὶ πολὺ πρότερον ἐπὶ τῶν πρὸ ἡμῶν, ^e τῶν παρὰ τὸ
 “ ἀκριβὲς, ὡς εἰκὸς, κρατούντων, τὴν καθ’ ἀπλότητα καὶ ἰδιω-
 “ τισμὸν συνήθειαν ^f εἰς τὸ μετέπειτα πεποιηκότων. Καὶ
 “ οὐδὲν ἔλαττον ^g πάντες οὗτοι εἰρήνευσαν τε, καὶ εἰρηνεύομεν
 “ πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἡ διαφωνία τῆς νηστείας τὴν ^h ὁμόνοιαν
 “ τῆς πίστεως συνίστησι.” Τούτοις καὶ ἱστορίαν προστί-¹¹
 θησιν, ἣν οἰκείως παραθήσομαι, τοῦτον ἔχουσιν τὸν τρόπον·
 “ ⁱ Ἐν οἷς καὶ οἱ πρὸ ^k Σωτῆρος πρεσβύτεροι, ^l οἱ προστάντες
 “ τῆς ἐκκλησίας ἥς ^m σὺ νῦν ἀφηγῇ, Ἀνίκητον λέγομεν καὶ
 “ Πίον, ⁿ Ὑγινόν τε καὶ Τελεσφόρον καὶ Ξύστον, οὔτε αὐτοὶ
 “ ἐτήρησαν, οὔτε τοῖς μετ’ ^o αὐτῶν ἐπέτρεπον, καὶ οὐδὲν

[■] καὶ om. F.I.K. mox δὲ om. B.C.D.F.I.K.

^b Οὐδὲ] οὔτε G. οὐ Niceph.

^c ἡ om. G.

^d τεσσαράκοντα] De hoc vexato loco ita fuse disseruerunt interpretes, ut lectore ad hos remisso nihil hic monendum sit præter quod lectionis varietatem spectat. Post τεσσαράκοντα interpungunt Christophorsonus, Savilius, Strothius, præeunte Rufino, nulla codicum auctoritate. Totum locum οἱ δὲ — αὐτῶν uno tenore sine interpunctura legunt C.F. Virgulam post οἱ δὲ, item post νυκτερινὰς, ponunt Steph. A: eandem post ὥρας ponunt B.D. Nicephorus μ’. pro τεσσαράκοντα legit, quod alterutri interpretationi favere posset: τε post ἡμερινὰς om. Steph. Stroth. A.E: αἰς post

νυκτερινὰς add. M. Grut. Cast. ὥρας τε legit c.

^e τῶν παρὰ] τῶν om. H. περὶ pro παρὰ G. Niceph. mox εἰκὸς G.

^f εἰς τὸ] εἰς τὸ μὴ G.

^g πάντες οὗτοι] οὗτοι πάντες G.

^h ὁμόνοιαν] ὁμόνιαν F. ὁμολογίαν G.

ⁱ Ἐν οἷς] Ita Steph. A.E.G.I. K. Niceph. om. Val. Stroth. B. C.D.F.H. c. et in vers. Rufin.

^k Σωτῆρος] Σωτηρίχου G. ut semper.

^l οἱ om. G.

^m σὺ] Ita Zim. B.C.D.E.F.G. I.K. Niceph. Rufin. om. edd. A.H.

ⁿ Ὑγινόν] Ὑγεινόν E. Ὑγεινόν G.

^o αὐτῶν] Ita Routh. E.G.I.K.g. Turneb. Moræi lib. Valesius in

- “ ἔλαττον αὐτοὶ μὴ τηροῦντες εἰρήνευον τοῖς ἀπὸ τῶν παροι-
 “ κιῶν, ἐν αἷς ἐτηρεῖτο, ἐρχομένοις πρὸς αὐτοὺς, καὶ τοι
 12 “ μᾶλλον ἐναντίον ἦν τὸ τηρεῖν τοῖς μὴ τηροῦσι. Καὶ οὐδέ
 “ ποτε διὰ τὸ εἶδος τοῦτο ἀπεβλήθησάν τινες, ἀλλ’ αὐτοὶ
 “ μὴ τηροῦντες οἱ πρὸ σοῦ πρεσβύτεροι τοῖς ἀπὸ τῶν παροι-
 “ κιῶν τηροῦσιν ἔπεμπον εὐχαριστίαν. Καὶ τοῦ μακαρίου
 “ Πολυκάρπου ἐπιδημήσαντος ἔν τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ Ἀνικήτου,
 “ καὶ περὶ ἄλλων τινῶν μικρὰ ῥσχόντες πρὸς ἀλλήλους εὐθὺς
 “ εἰρήνευσαν, περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου μὴ φιλεριστήσαν-
 13 “ τες εἰς ἑαυτούς. Οὔτε γὰρ ὁ Ἀνίκητος τὸν Πολύκαρπον
 “ πείσαι ἐδύνατο μὴ τηρεῖν, ἅτε μετὰ Ἰωάννου τοῦ μαθητοῦ
 “ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων οἷς συνδιέτρι-
 “ ψεν, ἀεὶ τετηρηκότα, οὔτε μὴν ὁ Πολύκαρπος τὸν Ἀνίκητον
 “ ἔπεισε τηρεῖν, λέγοντα τὴν συνήθειαν τῶν πρὸ αὐτοῦ
 “ ὡς πρεσβυτέρων ὀφείλειν κατέχειν. Καὶ τούτων οὕτως
 “ ἐχόντων, ἐκοινώνησαν ἑαυτοῖς· καὶ ἔν τῇ ἐκκλησίᾳ παρ-
 “ ἐχώρησεν ὁ Ἀνίκητος τὴν εὐχαριστίαν τῷ Πολυκάρπῳ
 “ κατ’ ἐντροπὴν δηλονότι, καὶ μετ’ εἰρήνης ἀπ’ ἀλλήλων
 “ ἀπηλλάγησαν, πάσης ῥτῆς ἐκκλησίας εἰρήνην ἐχόντων καὶ
 14 “ τῶν τηρούντων ὡς καὶ τῶν μὴ τηρούντων.” Καὶ ὁ μὲν Εἰ-
 ρηναῖος φερώνυμός τις ὢν τῇ προσηγορίᾳ αὐτῷ τε ὡς τῷ τρώ-
 πῳ εἰρηνοποιὸς, τοιαῦτα ὑπὲρ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης
 παρεκάλει τε καὶ ἐπρέσβευεν. Ὁ δ’ αὐτὸς οὐ μόνον τῷ

versione, Rufin. αὐτοὺς edd. A.B. C.D.F.H. Niceph.

P καὶ τοι] καὶ τι F. c. et, in vers.

ἔν τῇ Ῥώμῃ] Ita dedi e duabus inter se conflatis lectionibus: legunt enim ἐν Ῥώμῃ Steph. Stroth. Zim. A.E.G.H. Niceph. τῇ Ῥώμῃ Val. B. C. D. F. I. K. Ipse Irenæus apud nostrum (IV, 11.) habet ἐπιδ. ἐν τῇ Ῥώμῃ, deinde (IV, 14.) ἐπιδ. τῇ Ῥώμῃ.

ῥσχόντες] ἔχοντες G. Niceph.

ῥ τούτου τοῦ] τοῦ αὐτοῦ G.

ῥ εἰς] Ita B.C.D.E.F.G.I.K.

πρὸς edd. A.H. Niceph.

ὡς πρεσβυτέρων] καὶ ταῦτα add.

G.

ἔν τῇ] ἐν om. G. uti mox τῷ ante Πολ.

ῥ τῆς ἐκκλησίας] ἐρεσχελίας I. in marg. K.

ὡς καὶ τῶν τηρ.] καὶ om. Steph. Stroth. A.E.G. Niceph.

ῥ τῶν μὴ τηρ.] τῶν om. Steph. Stroth. A.E. Niceph.

ῥ τῷ om. C.I.K.

ῥ ὑπὲρ] περὶ I.K.

ῥ Ὁ δ'] δ' om. G.

ῥ μόνον] μόνῳ Steph. A.E.

■ Βίκτορι, ^fκαὶ διαφόροις δὲ πλείστοις ἄρχουσιν τὰ κατάλληλα δι' ἐπιστολῶν περὶ τοῦ κεκινήμενου ζητήματος ὠμίλει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ.

“Ὅπως τοῖς πᾶσι μία ψῆφος περὶ τοῦ πάσχα συνεφωνήθη.

(Nic. H. E. IV, 36.)

Οἱ γεμὴν ἐπὶ Παλαιστίνης οὓς ἀρτίως διεληλύθαμεν, ὃ τε ¹Νάρκισσος καὶ Θεόφιλος, καὶ σὺν αὐτοῖς Κάσσιος τῆς κατὰ Τύρον ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, καὶ Κλάρος τῆς ἐν Πτολεμαίδι, οἱ τε ^gμετὰ τούτων συνεληλυθότες περὶ τῆς κατελθούσης εἰς αὐτοὺς ἐκ διαδοχῆς ^hτῶν ἀποστόλων περὶ τοῦ πάσχα παραδόσεως πλείστα διεληφότες, κατὰ τὸ τέλος τῆς γραφῆς αὐτοῖς ῥήμασιν ἐπιλέγουσι ταῦτα· “Τῆς δ' ἐπιστολῆς ⁱἡμῶν ²“πειράθητε κατὰ πᾶσαν ^jπαροικίαν ἀντίγραφα διαπέμψασθαι, ὅπως μὴ ἔνοχοι ᾧμεν τοῖς ῥαδίως πλανῶσιν ἑαυτῶν “τὰς ψυχάς. Δηλοῦμεν δὲ ὑμῖν ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ^kκαὶ ἐν “Ἀλεξανδρείᾳ ἄγουσιν, ἥπερ καὶ ἡμεῖς. Παρ' ἡμῶν ^lγὰρ “τὰ γράμματα κομίζεται αὐτοῖς, καὶ ^mἡμῖν παρ' αὐτῶν, “ⁿὥστε συμφώνως καὶ ὁμοῦ ἄγειν ἡμᾶς τὴν ἁγίαν ^oἡμέραν.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κς.

“Ὅσα τῆς Εἰρηναίου φιλοκαλίας καὶ εἰς ἡμᾶς κατῆλθεν.

^pἈλλὰ γὰρ πρὸς τοῖς ἀποδοθεῖσιν Εἰρηναίου συγγράμ- ¹

^e Βίκτορι] Οὐδέτορι E.I.K. Βίκτωρι G. Niceph. Deinde ἀλλὰ ante καὶ add. Stroth. Zim. M. Niceph. Rufin. : quos omnes in errorem induxit capitum distinctio : apodosis enim ad οὐ μόνον quaerenda est in initio capitis 26, ἀλλὰ γὰρ πρὸς τοῖς κ. τ. λ.

^f καὶ διαφ. πλείστοις] ἀλλὰ καὶ διαφ. πλείστοις c.

^g μετὰ τούτων] μετ' αὐτὸν G. ἐς τάντὸ Niceph.

^h τῶν] περὶ τῶν F. mendose.

ⁱ ἡμῶν] δι' ἡμῶν G.

^j παροικίαν] Ita Steph. A.E.I.K.

ἐκκλησίαν Val. Stroth. B.C.D.F. H. Niceph. πᾶσας ἐκκλησίας παροικίαν G.

^k καὶ om. F. καὶ οἱ l. G.

^l γὰρ] Ita Val. Stroth. C.D.F. G.H.I.K. Niceph. δὲ Steph. A.E. τε B.

^m ἡμῖν] ἡμεῖς E.

ⁿ ὥστε συμφώνως] ὅπως συμφόμεν G.

^o ἡμέραν] ἑορτήν V.

^p Ἀλλὰ γὰρ] Nulla hic capitum distinctio apud Steph. extat. Ἀλλὰ καὶ G.

μασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς, φέρεται τις αὐτοῦ πρὸς Ἑλληνας λόγος συντομώτατος καὶ ἡταμάλιστα ἀναγκαιότατος, περὶ ἐπιστήμης ἐπιγεγραμμένος· καὶ ἄλλος ὃν ἠανάτέθεικεν ἀδελφῷ, Μαρκιανῷ τοῦνομα, εἰς ἐπίδειξιν τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος· καὶ βιβλίον τι διαλέξεων διαφόρων, ἐν ᾧ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς καὶ τῆς λεγομένης ὁ Σολομῶντος Σοφίας ³μνημονεύει, ῥητὰ ⁴τινα ἐξ αὐτῶν παραθέμενος. Καὶ τὰ μὲν εἰς ἡμετέραν ἐλθόντα γινώσιν ⁵τῶν Εἰρηναίου τοσαῦτα. ⁶Κομόδου δὲ τὴν ἀρχὴν ἐπὶ δέκα καὶ τρισὶν ἔτεσι καταλύσαντος, αὐτοκράτωρ ⁷Σεβήρος οὐδ' ὅλοις μηνὶ ἐξ μετὰ τὴν Κομόδου τελευτὴν Περτίνακος διαγενομένου, κρατεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ.

² Ὅσα καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τηνικάδε συνηκμακόντων.

(Nic. H. E. IV, 35.)

¹ Πλείστα μὲν οὖν παρὰ πολλοῖς εἰσέτι νῦν τῶν τότε σώζεται παλαιῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν ἐναρέτου σπουδῆς ὑπομνήματα· ὧν γε μὴν αὐτοὶ διέγνωμεν, ²εἴη ἂν τὰ Ἡρακλείτου εἰς τὸν Ἀπόστολον, καὶ τὰ Μαξίμου περὶ τοῦ ³πολυθρυλλήτου παρὰ τοῖς αἵρεσιώταις ζητήματος, τοῦ πόθεν ἡ κακία, καὶ περὶ τοῦ γεννητῆν ὑπάρχειν τὴν ὕλην· τὰ τε Κανδίδου εἰς τὴν ἐξαήμερον, καὶ ⁴Ἀπίωνος εἰς τὴν αὐτὴν

¹ ἡ ταμάλιστα] μάλιστα G.

² ἠανάτέθεικεν] ἀνατέθειται Steph.

A.E.

³ ὁ Σολομῶντος Σοφίας] Ita Steph. Stroth. A.E.G.H. Niceph. Σοφ. Σολ. Val. B.C.D.F.I.K. Σολομῶνος H.

⁴ ῥητὰ] ῥήματα G.

⁵ τῶν] Ita Val. Heinich. B.C. D.F.H.I.K. τοῦ Steph. Stroth. Reading. A.E.G.

⁶ Κομόδου] Κομόδου I.K. Hinc c. 30. orditur H.

⁷ Σεβήρος] Ita edd. A.F.G.H.

Σεῖρος C. Σευνήρος E.I. Dubito de B.D.

⁷ ὅλοις] ὅλοις ὁμοῦ I.K. juxta collat. Gronov.

² Hunc titulum exhibet F. Ὅτι Κόμοδος ἔτη ἑβασίλευσεν, Περτίναξ μς'. Nullam hic distinctionem capitum ponit Steph.

² εἴη ἂν] Ita omnes codd. Steph. Zim. Valesius omisit ἂν, nescio an casu.

³ πολυθρυλλήτου] Ita edd. A.G. H. πολυθρυλήτου B.C.D.E.F.I.K.

⁴ Ἀπίωνος] Ἀππίωνος Steph.

ὑπόθεσιν· ὁμοίως ^dΣέξτου περὶ ἀναστάσεως, καὶ ἄλλη τὶς ὑπόθεσις ^eἈραβιανοῦ, καὶ μυρίων ἄλλων, ^fὧν διὰ τὸ ^gμηδεμίαν ἔχειν ἀφορμὴν, οὐχ οἶόν τε οὔτε τοὺς χρόνους παραδοῦναι ^hγραφῇ, οὔθ' ἱστορίας μνήμην ὑποσημήνασθαι. Καὶ ²ἄλλων δὲ πλείστων, ὧν οὐδὲ τὰς προσηγορίας καταλέγειν ἡμῖν δυνατόν, ἦλθον εἰς ἡμᾶς λόγοι, ὀρθοδόξων μὲν καὶ ἐκκλησιαστικῶν, ὥς ⁱγε δὴ ἡ ἑκάστου παραδείκνυσσι τῆς θείας γραφῆς ἐρμηνεία, ἀδήλων δὲ ὅμως ἡμῖν, ὅτι μὴ τὴν προσηγορίαν ἐπάγεται τῶν συγγραψαμένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ.

Περὶ τῶν τὴν Ἀρτέμωνος αἵρεσιν ἐξαρχῆς προβεβλημένων· οἳ τε τὸν τρόπον γεγόνاسι, καὶ ὅπως τὰς ἀγίας γραφὰς διαφθεῖραι τετολμήκασιν.

(Nic. H. E. IV, 21.)

Τούτων ἔν ^kτινος σπονδάσματι κατὰ τῆς Ἀρτέμωνος αἵ- ¹ρέσεως ^lπεπονημένῳ, ^mἣν αὖθις ὁ ἐκ Σαμοσάτων Παῦλος ⁿκαθ' ἡμᾶς ἀνανεώσασθαι πεπείραται, ^oφέρεται τις διήγησις ^pταῖς ἐξεταζομέναις ἡμῖν προσήκουσα ἱστορίαις. Τὴν γὰρ ^qτοι δεδηλωμένην αἵρεσιν, ψιλὸν ἄνθρωπον γενέσθαι τὸν Σωτῆρα φάσκουσιν, οὐ πρὸ πολλοῦ ^rνεωτερισθεῖσαν ^sδιευθύνων, ^tἐπειδὴ σεμνύνειν αὐτὴν ὥς ἂν ἀρχαίαν οἱ ταύτης ἤθελον εἰσηγηταί, πολλὰ καὶ ἄλλα εἰς ἔλεγχον αὐτῶν τῆς βλασφημίου ψευδηγορίας παραθεῖς ὁ λόγος ταῦτα κατὰ λέξιν ἱστο-

^d Σέξτου] Σέξστου Steph. ἐξῆς ante ἐκ.
τὸ (sic) G.

^e Ἀραβ.] περὶ Ἀραβ. G.

^f ὧν om. G.

^g μηδεμίαν] μίαν G.

^h γραφῇ] γραφῆς F.

ⁱ γε δὴ om. Steph. A.E.G.

Deinde ἡ om. I.K. quod inserunt ante ἐρμηνεία.

^k τινος] τινι Steph. AE.

^l πεπονημένῳ] πεπονημένων H.

^m ἣν] ὧν F. om. G. uti mox ὁ

ⁿ καθ' ἡμᾶς om. G. ante hæc verba ὁ ponunt B.C.D.F.I.K.

^o φέρεται] ὡς φέρεται G.

^p ταῖς om. E.

^q τοι] Ita Val. Stroth. B.C.D. F.I.K. om. Steph. A.E.G.H.

^r νεωτερισθεῖσαν] τε μετεωρισθεῖσαν E.

^s διευθύνων] εὐθύνων Steph. A.

G.

^t ἐπειδὴ] ἐπεὶ δὲ G. mox ἐαυτήν.

2 ρεῖ· “Φασὶ γὰρ τοὺς μὲν προτέρους ἅπαντας καὶ αὐτοὺς
 “^v τοὺς ἀποστόλους παρειληφέναι τε καὶ δεδιδασχέναι ταῦτα,
 “ ἃ νῦν οὗτοι λέγουσι, καὶ τητηρῆσθαι τὴν ἀλήθειαν τοῦ
 “ κηρύγματος μέχρι τῶν Βίκτορος χρόνων, ὅς ἦν τρισκαιδέ-
 “ κατος ἀπὸ Πέτρου ἐν Ῥώμῃ ἐπίσκοπος, ἀπὸ δὲ τοῦ διαδό-
 “ χου αὐτοῦ Ζεφυρίνου ^w παρακεχαράχθαι τὴν ἀλήθειαν.
 “ Ἦν δ’ ^x ἂν τυχὸν πιθανὸν τὸ λεγόμενον, εἰ μὴ πρῶτον μὲν
 3 “ ἀντέπιπτον αὐτοῖς αἱ ^y θεῖαι γραφαί. Καὶ ἀδελφῶν δέ
 “ τινων ἐστὶ γράμματα πρεσβύτερα ^z τῶν Βίκτορος χρόνων,
 “ ἃ ἐκεῖνοι ^a καὶ πρὸς τὰ ἔθνη ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καὶ πρὸς
 “ τὰς τότε αἱρέσεις ἔγραψαν· λέγω ^b δὲ Ἰουστίνου καὶ Μιλ-
 “ τιάδου καὶ Τατιανοῦ καὶ Κλήμεντος καὶ ἐτέρων πλειόνων,
 “ ἐν οἷς ἅπασι θεολογεῖται ὁ Χριστός. Τὰ γὰρ Εἰρηναίου
 “ τε καὶ Μελίτωνος καὶ τῶν λοιπῶν τίς ἀγνοεῖ βιβλία, Θεὸν
 4 “ καὶ ἄνθρωπον καταγγέλλοντα τὸν Χριστόν; Ψαλμοὶ δὲ
 “ ὅσοι καὶ ὧδαὶ ἀδελφῶν ^c ἀπ’ ἀρχῆς ὑπὸ πιστῶν γραφεῖσθαι,
 “ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τὸν Χριστόν ὑμνοῦσι θεολογοῦντες.
 “ Πῶς οὖν ἐκ τοσούτων ^d ἐτῶν καταγγελλομένου τοῦ ἐκκλη-
 “ σιαστικοῦ φρονήματος, ἐνδέχεται τοὺς μέχρι ^e Βίκτορος
 “ οὕτως, ὡς οὗτοι λέγουσι, κεκηρυχέναι; πῶς δὲ οὐκ αἰδοῦν-
 “ ται ταῦτα Βίκτορος καταψεύδεσθαι, ἀκριβῶς εἰδότες, ὅτι
 “ Βίκτωρ ^f Θεόδοτον τὸν σκυτέα τὸν ἀρχηγὸν καὶ πατέρα
 “ ταύτης τῆς ἀρνησιθέου ἀποστασίας ἀπεκήρυξε τῆς κοινω-
 5 “ νίας, πρῶτον ^g εἰπόντα ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Χριστόν; Εἰ

^v τοὺς om. F.

^w παρακεχαράχθαι] παρακεχαρά-
σθαι G.

^x ἂν τυχὸν πιθανόν] ἀπίθανον
τυχὸν G.

^y θεῖαι] ὅσαι I.K.

^z τῶν Βίκτορος χρ.] Ita edd.
A.E.G.H. χρόνων τῶν Βίκτορος B.
C.D.F.I.K.

^a καὶ πρὸς τὰ] Ita H.I.K. καὶ
om. edd. A.B.C.D.E.F.G. Ni-
ceph.

^b δὲ] δὴ Steph. Stroth. A.E.

^c ἀπ’ ἀρχῆς] Ita dedi divisim
pro vulg. ἀπαρχῆς post Strothium,
Routhium, B.D.F. Niceph. pro-
bante etiam Valesio.

^d ἐτῶν om. F.

^e Βίκτορος] χρόνους add. E. Ni-
ceph. χρόνου M. sine causa.

^f Θ. τὸν σκυτέα] Ita B.C.D.F.
G.I.K. Niceph. τὸν σκυτέα Θ.
edd. A.E.H.

^g εἰπόντα] εἰσάγοντα G.

“ γὰρ Βίκτωρ κατ’ αὐτοὺς ^hοὕτως ἐφρόνει, ὡς ἡ τούτων δι-
 “ δάσκει βλασφημία, πῶς ἂν ⁱἀπέβαλλε Θεόδοτον τὸν τῆς
 “ αἰρέσεως ταύτης εὐρετήν;” Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν Βίκτορα
^kτοιαῦτα. Τούτου δὲ ἔτεσι ^lδέκα προστάντος τῆς λειτουρ-
 γίας, ^mδιάδοχος καθίσταται Ζεφυρίνος, ἀμφὶ ⁿτὸ ὅνατον
 τῆς ^pΣεβήρου βασιλείας ἔτος. Προστίθησι δὲ ὁ τὸ προει-
 ρημένον συντάξας περὶ τοῦ κατάρξαντος τῆς δηλωθείσης αἰρέ-
 σεως βιβλίον, καὶ ἄλλην κατὰ Ζεφυρίνον γενόμενῃν πράξιν,
 ὡδέ πως αὐτοῖς ῥήμασι γράφων “ Ὑπομνήσω γοῦν ^qπολλοὺς 6
 “ τῶν ἀδελφῶν πρᾶγμα ἐφ’ ἡμῶν γενόμενον, ὃ νομίζω ὅτι
 “ εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγεγόνει, τυχὸν ἂν κἀκείνους ἐνουθέτησε.
 “ ^rΝατάλιος ^sἦν τις ὁμολογητὴς οὐ πάλαι, ἀλλ’ ἐπὶ τῶν
 “ ἡμετέρων γενόμενος καιρῶν. ^tΟὗτος ἠπατήθη ποτὲ ὑπὸ
 “ ^vἈσκληπιοδότου καὶ ἐτέρου Θεοδότου τινὸς ^wτραπεζίτου.
 “ Ἦσαν δὲ οὗτοι ἄμφω Θεοδότου τοῦ σκντέως μαθηταί,
 “ τοῦ πρώτου ἐπὶ ταύτῃ τῇ φρονήσει, μᾶλλον δὲ ἀφροσύνῃ,
 “ ἀφορισθέντος τῆς κοινωνίας ὑπὸ Βίκτορος, ὡς ἔφην, τοῦ
 “ τότε ἐπισκόπου. Ἀνεπίσθη δὲ ὁ Νατάλιος ὑπ’ αὐτῶν 7
 “ ἐπὶ σαλαρίῳ ἐπίσκοπος ^xκληρωθῆναι ταύτης τῆς αἰρέσεως,
 “ ὥστε λαμβάνειν παρ’ αὐτῶν μηνιαῖα δηνάρια ἑκατὸν πεντή-
 “ κοντα. Γενόμενος οὖν σὺν αὐτοῖς, δι’ ὁραμάτων ^yπολλάκις
 “ ἐνουθετεῖτο ὑπὸ τοῦ Κυρίου. Ὁ γὰρ εὖσπλαγχνος Θεὸς καὶ

^h οὕτως om. G.

ⁱ ἀπέβαλλε] ἀπέβαλε G.I.K. Ni-
 ceph.

^k τοιαῦτα] Ita edd. B.C.D.F.H.
 τοσαῦτα A.E.G.I.K.

^l δέκα] καὶ G.

^m διάδοχος om. F.

ⁿ τὸ] τὸν G.

^o ἔνατον] Ita dedi, ut semper,
 quamvis ἔνατον hic habeant edd.
 A.G.H.I.K. ἔνατον præstant B.C.
 D.E.F.

^p Σεβήρου] Ita edd. A.H.I.K.
 Σευήρου B.C.D.F.G. Σεουήρου E.

^q πολλοὺς] πιστοὺς c. *fidelibus*,
 in vers.

^r Νατάλιος] Ἀνατόλιος C. in
 marg. γρ. Νατάλιος.

^s ἦν τις] τις ἦν G. et Cod.
 Barocc. 142, apud Routh.

^t Οὗτος] Οὗτος μὲν c.

^v Ἀσκληπιοδότου] Ἀσκληπιάδου
 G. Theodoret. *Hær. Fab.* II. 5.
 Niceph.

^w τραπεζίτου] τραπεζίτου K.

^x κληρωθῆναι] Ita Val. Stroth.
 B.C.D.F.H.I.K.P.V.a. κληθῆναι
 Steph. A.E.G. (etiam I. juxta
 collat. Gronov.) Barocc. Rufin.
 ut crearetur, Christoph.

^y πολλάκις om. Steph. nescio
 an casu: supplet c. et in vers.

“ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ^zΧριστὸς οὐκ ἐβούλετο ἔξω ἐκκλησίας
 8 “ γενόμενον ἀπολέσθαι μάρτυρα τῶν ἰδίων ^aπαθῶν. Ἐπεὶ δὲ
 “ ῥαθυμότερον τοῖς ὁράμασι προσεῖχε, δελεαζόμενος τῇ τε
 “ παρ’ αὐτοῖς πρωτοκαθεδρίᾳ, καὶ τῇ πλείστους ἀπολλυούσῃ
 “ ^bαἰσχροκερδεῖᾳ, τελευταῖον ὑπὸ ^cἀγίων ἀγγέλων ἑμαστι-
 “ γώθη, δι’ ὅλης τῆς νυκτὸς οὐ ^dμικρῶς αἰκισθεὶς, ὥστε ἔωθεν
 “ ἀναστῆναι, καὶ ἐνδυσάμενον ^eσάκκον, καὶ σποδὸν ^fκαταπα-
 “ σάμενον, μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ δακρύων προσπεσεῖν
 “ Ζεφυρίνῳ τῷ ἐπισκόπῳ, κυλιόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας οὐ
 “ ^gμόνον τῶν ^hἐν κλήρῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν λαϊκῶν· συγχέαι τε
 “ τοῖς δάκρυσι τὴν εὐσπλαγχνον ἐκκλησίαν τοῦ ἐλεήμονος
 “ Χριστοῦ· πολλῇ τε τῇ δεήσει χρησάμενον, δείξαντά τε
 “ τοὺς μώλωπας ὧν εἰλήφει πληγῶν, μόλις κοινωνηθῆναι.”
 9 ⁱΤούτοις ^kἐπισυνάψωμεν καὶ ἄλλας περὶ τῶν αὐτῶν τοῦ
 αὐτοῦ συγγραφέως φωνὰς, τοῦτον ἐχούσας τὸν τρόπον·
 “ Γραφὰς μὲν θείας ἀφόβως ῥεραδιουργήκασι, ^lπίστεως δὲ
 “ ἀρχαίας κανόνα ἡθετήκασι, ^mΧριστὸν δὲ ἡγνοήκασιν, οὐ
 “ τί αἱ θεῖαι ⁿλέγουσι γραφαὶ ζητοῦντες, ἀλλ’ ὅποιον σχῆμα
 “ συλλογισμοῦ εἰς τὴν τῆς ^oἀθεότητος ^pεὔρεθῇ σύστασιν,

^z Χριστὸς] ὁ Χριστὸς G. Verba
 καὶ K. ἡμῶν I. X. desunt in codice
 Barocc.

^a παθῶν] παθημάτων H. mox
 γράμμασι pro ὁράμασι mendose.

^b αἰσχροκερδεῖα] αἰσχροκερδία E.

^c ἀγίων ἀγγέλων] ἀγγέλων ἀγίων
 G.

^d μικρῶς] Ita Steph. A.E.G.
 μικρὸς F.H. σμικρῶς Val. Stroth.
 C.I.K. Dubito de B.D.

^e ἐνδυσάμενον] ἐνδυσάμενος K.

^f καταπασάμενον] καταπασσάμενον
 E.F. καταπασάμενος K. juxta col-
 lat. Gronov.

^g μόνον τῶν] μόνον ὑπὸ τῶν F.

^h ἐν κλήρῳ] ἐν τῷ κλήρῳ edd. A.
 E. τῷ om. B.C.D.F.G.H.I.K.

ⁱ Τούτοις—τρόπον] H. l. ita
 compendiose exhibent A.E. τού-

τοις ἐπάγει τάδε. Notatur quoque
 in marg. ed. Gen. “ Grut. ἐπάγει
 “ (sic) τάδε.”

^k ἐπισυνάψωμεν] ἐπισυνάψομεν
 G.I.K. mox ἄλλα pro ἄλλας G.

^l πίστεως δὲ] Ita edd. A.E.G.
 H. πίστεως τε B.C.D.F.I.K. δὲ
 cum hic, tum post Χριστὸν, abest
 a Nicephoro.

^m Χριστὸν δὲ ἡγνοήκασιν om. I.
 sed habet in marg. juxta collat.
 Gronov. δὲ om. G.

ⁿ λέγουσι γραφαὶ] γρ. λ. B.C.D.
 F.I.K. λέγουσιν αἱ θεῖαι γραφαὶ
 Niceph.

^o ἀθεότητος] θεότητος H.

^p εὔρεθῇ σύστασιν] Ita edd. A.
 E.H. σύστασιν εὔρεθῇ B.C.D.G.I.
 K. σύστασιν εὔρεθῆναι F.

“ φιλοπόνως ^q ἀσκούντες· ^r καὶ αὐτοῖς προτείνῃ τις ῥητὸν
 “ γραφῆς θεϊκῆς, ἐξετάζουσι πότερον συνημμένον ἢ διεξευ-
 “ γμένον δύναται ποιῆσαι σχῆμα συλλογισμοῦ. Καταλι- ¹⁰
 “ πόντες δὲ τὰς ἀγίας ^s τοῦ Θεοῦ γραφὰς, γεωμετρίαν ἐπι-
 “ τηδεύουσιν, ὡς ^a ἂν ἐκ τῆς γῆς ὄντες καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλοῦν-
 “ τες, καὶ τὸν ἄνωθεν ἐρχόμενον ἀγνοοῦντες. Εὐκλείδης
 “ γοῦν παρά τισιν αὐτῶν ^t φιλοπόνως γεωμετρεῖται, Ἀρι-
 “ στοτέλης δὲ καὶ Θεόφραστος θαυμάζονται, ^v Γαληνὸς γὰρ
 “ ἴσως ^w ὑπὸ τινων καὶ προσκυνεῖται. Οἱ δὲ ταῖς τῶν ἀπί- ¹¹
 “ στων τέχναις εἰς τὴν τῆς αἰρέσεως αὐτῶν γνώμην ἀποχρώ-
 “ μενοι, καὶ τῇ τῶν ἀθέων πανουργίᾳ τὴν ἀπλὴν τῶν θείων
 “ γραφῶν πίστιν καπηλεύοντες, ὅτι μηδὲ ἐγγὺς πίστεως
 “ ὑπάρχουσι, τί ^x δεῖ καὶ λέγειν; Διὰ τοῦτο ταῖς θεαῖς
 “ γραφαῖς ἀφόβως ἐπέβαλον τὰς χεῖρας, λέγοντες αὐτὰς
 “ διωρθωκέαι. Καὶ ὅτι τοῦτο ^y μὴ καταψευδόμενος αὐτῶν
 “ λέγω, ὁ βουλούμενος δύναται μαθεῖν. Εἰ γὰρ τις ^z θελήσει ¹²
 “ συγκομίσας αὐτῶν ἐκάστου τὰ ἀντίγραφα ἐξετάζειν πρὸς
 “ ἄλληλα, κατὰ πολὺν ^a ἂν εὗροι διαφωνοῦντα. Ἀσύμφωνα
 “ γοῦν ἔσται τὰ ^b Ἀσκληπιάδου τοῖς Θεοδότου. Πολλῶν
 “ δέ ἐστιν εὐπορῆσαι, διὰ τὸ φιλοτίμως ^c ἐγγεγράφθαι τοὺς
 “ μαθητὰς αὐτῶν ^d τὰ ὑφ’ ^e ἐκάστου αὐτῶν, ὡς αὐτοὶ καλοῦσι,
 “ ^f κατωρθωμένα, τουτέστιν ἠφανισμένα. ^g Πάλιν δὲ τοῦ- ¹³

^q ἀσκούντες] ἀσκούν H.

^r καὶ αὐτοῖς—συλλογισμοῦ om.
 A.E.

^s τοῦ Θεοῦ om. G.

^t φιλ. γεωμ. om. E.

^v Γαληνὸς] Γαλληνὸς Steph.
 nescio an casu. Deinde γὰρ om.
 Steph. Stroth. A.

^w ὑπὸ τινων om. A.E. uti mox
 totum locum οἱ δὲ ταῖς—τί δεῖ καὶ
 λέγειν;

^x δεῖ καὶ] καὶ δεῖ G.I.

^y μὴ καταψευδόμενος—σύμφωνα]
 Hæc omnia om. A.E. et l. καὶ
 ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, ἐνεστι συγ-

κρίναι κ. τ. λ.

^z θελήσει] θελήσοι G.

^a ἂν εὗροι] ἀνέρθι (sic) G. ἂν
 ἔρθι F.

^b Ἀσκληπιάδου] Ἀσκληπιοδότου
 Stroth. Zim. K. c. et in vers.
 Niceph. Rufin.

^c ἐγγεγράφθαι] ἐγγράφθαι F.

^d τὰ ὑφ’] ταῦτα ἐφ’ G. mox
 λέγουσι pro καλοῦσι.

^e ἐκάστου] ἐκατέρου c. ab utris-
 que, in vers.

^f κατωρθωμένα] κατορθόμενα F.

^g Πάλιν δὲ] Πάλιν μὲν c. deinde
 τὰ δὲ Ἀπ.

“ τοις τὰ Ἑρμοφίλου οὐ συνάδει. Τὰ γὰρ ^h Ἀπολλωνίδου
 “ οὐδὲ αὐτὰ ἑαυτοῖς ἐστὶ σύμφωνα. ” Ἐνεστι γὰρ συγκρίναι
 “ τὰ πρότερον ὑπ’ ⁱ αὐτῶν κατασκευασθέντα τοῖς ὕστερον
 “ πάλιν ἐπιδιαστραφεῖσι, καὶ εὐρεῖν καταπολὺ ἀπάδοντα.
 14 “ Ὅσης δὲ τόλμης ἐστὶ τοῦτο τὸ ἀμάρτημα, εἰκὸς μηδὲ ἐκεί-
 “ νους ἀγνοεῖν. Ἡ γὰρ οὐ πιστεύουσιν ^k Ἀγίῳ Πνεύματι
 “ λελέχθαι τὰς θείας γραφὰς, καὶ εἰσὶν ἄπιστοι, ἢ ἑαυτοὺς
 “ ἡγοῦνται σοφωτέρους τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ὑπάρχειν·
 “ καὶ τί ἕτερον ἢ ^l δαιμονῶσιν; Οὐδὲ γὰρ ^m ἀρνήσασθαι δύ-
 “ νανται ⁿ ἑαυτῶν εἶναι τὸ τόλμημα, ^o ὁπόταν καὶ τῇ αὐτῶν
 “ χειρὶ ^p ἢ γεγραμμένα, ^q καὶ παρ’ ὧν ^r κατηχήθησαν μὴ
 “ τοιαύτας παρέλαβον τὰς γραφὰς· καὶ δεῖξαι ἀντίγραφα,
 15 “ ὅθεν ^s αὐτὰ ^t μετεγράψαντο, μὴ ἔχωσιν. ” Ἐνιοὶ δὲ αὐτῶν
 “ οὐδὲ παραχαράσσειν ἠξίωσαν αὐτάς, ἀλλ’ ἀπλῶς ἀρνησά-
 “ μενοι τὸν τε νόμον καὶ τοὺς προφήτας, ἀνόμου καὶ ἀθέου
 “ διδασκαλίας προφάσει χάριτος, εἰς ἔσχατον ἀπωλείας
 “ ὄλεθρον κατωλίσθησαν.” Καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ^v ἱστο-
 ρήσθω τὸν τρόπον.

^w Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λόγου πέμπτου τέλος.

^h Ἀπολλωνίδου] Ita Stroth.
 Zim. Heinich. Routh. probante
 etiam Valesio, qui provocabat
 tantum ad Rufin. Niceph. Theo-
 doret. Ita vero diserte l. G. et
 Ἀπολλωνιάδου H.I.K. Ἀπολλωνίου
 Steph. Val. A.B.C.D.E.F.

ⁱ αὐτῶν] αὐτοῦ Zim. c. ab illo,
 in vers.

^k Ἀγίῳ] καὶ τῷ G.

^l δαιμονῶσιν] δαιμονιῶσιν E.

^m ἀρνήσασθαι] ἀνήσασθαι F.

ⁿ ἑαυτῶν] μὴ αὐτῶν G.

^o ὁπόταν—αὐτῶν] ὁπότ’ ἂν καὶ
 τῇ ἑαυτῶν F.

^p ἢ] ἢν G.

^q καὶ παρ’—μὴ ἔχωσιν om. A.
 E.

^r κατηχήθησαν] κατηχήθησαι G.

^s αὐτὰ] αὐτάς G.

^t μετεγράψαντο] μετέγραψαν οὗτοι
 I.

^v ἱστορήσθω] Ita Heinich. C.D.
 F.I. ἱστορεῖσθω Steph. Val. Stroth.
 A.B.E.G.H.K. Pro lectione ἱστο-
 ρήσθω utpote aperte meliore, citat
 Heinichen Gram. Gr. Matthiæ,
 p. 947.

^w Epigraphen ita exhibent
 Val. Stroth. C.F. et forsā B.D.
 I. Nullam habent Steph. H.
 τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας βιβλίον
 εἰ. E. τέλος εἰ. λόγου G. Εὐσεβίου
 Καισαρείας ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας
 τόμος εἰ. K. juxta collat. Gronov.

